_____Clasicii

Literaturii
Universal

ALEXEI	La cumpăna veacului

PISEMS

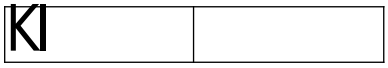

	Volumul II

Editura Univers

Alexei
Pisemski

LA CUMPĀNA

VEACULUI

— roman — Vol. II

În românește de Alexandru CALAIS
și Inna LECA

București —1981
Editura Univers

Coperta colecției : *Vasile Socoliuc*

Pe copertă :

● Portretul autorului : colaje din picturile lui Savrasov

● Pictură de Savrasov

СОЕРАННЕ
СОНМІЕНІІЇ

B JţEliJlTH
TOMA

XPARTEA A TREIA

EXPERIENŢA DE VIAŢĂ A LUI MAKAR GRIGORIEV

Pavel terminase facultatea, obţinuse titlul de candidat şi acum se pregătea să plece în sat, la taică-său. Dorea nespus de mult să-l vadă pe bătrîn, ca să pună odată capăt neînţelegerilor care de la o vreme se insinuau neîncetat între ei. Totuşi, ceva îi stăvilea acest imbold : doar la vreo treizeci de verste de conacul lor locuia Fateeva, şi Pavel ştia foarte bine că nici el, nici ea nu vor rezista să nu se vadă, că soţul ei ar putea să prindă de veste şi vechea istorie ar reîncepe.

Tot chibzuind şi stiiid în cumpănă, zăbovi aproape două luni. Cînd, într-o dimineaţă, Ivan îl înştiinţă că sosise Makar Grigoriev. Pavel îi porunci să-l poftească în casă şi bătrînul intră.

— Bine v-am găsit, mă temeam că nu vă mai prind ! rosti el cu glas cam ciudat.

— Cum să nu, sînt acasă ! răspunse Pavel şi —1 invită să se aşeze, arătindu-i scaunul. Pe Makar Grigoriev îl poftea întotdeauna să ia loc alături de el.

Bătrînul se aşează şi o vreme se tot foi oflînd, de parcă n-ar fi ştiut cum să înceapă vorba.

— Mă pregătesc să plec acasă, la ţară, rupse' Pavel tăcerea.

— Ei, şi care-i necazul ? comentă Makar Grigoriev în doi peri. Dacă-i aşa, aveţi un prilej bun, că a venit un om de acolo.

— Care om ? întrebă Pavel, neînţelegînd prea bine despre ce era vorba.

— Unul de-ai. noştri.. Ştiţi, părintele dumneavoastră nu se simte pica bine... răspunse Makar Grigoriev, plocîn- du-şi privirile.

— Cum adică nu se simte prea bine ? se nelinişti Pavel şi păli uşor. Pesemne că-i bolnav rău, de vreme ce au trimis un om să-mi dea de veste !

— Aşa-i ! recunoscu bătrînul cu un glas înăbuşit, fără să-şi ridice ochii spre tînăru] boier.

— Ascultă, Makar Grigoriev, nu mă perpeli. Tata trăieşte ori... cumva a murit! exclamă Pavel.

•— De trăit... toţi trăim cît e voia Domnului ; aşa e de cînd lumea.

— înseamnă că s-a dus, e limpede... rosti Pavel cu voce sugrumată. Apoi întrebă ferm : Cînd a murit ?

— Pe douăzeci şi trei iulie a binevoit să-şi dea obştescul sfîrşit, preciză Makar Grigoriev.

— Cu ultima neplăcere pe care i-am pricinuit-o i-oi fi grăbit sfîrşitul, se căină Pavel.

— Nici vorbă, ce vină puteţi avea dumneavoastră ? împlinise omul şaptezeci de ani ; doar nu era fără moarte ca Enoh, odată şi odată trebuia aă-i vină şi dumnealui sorocul.

— Şi totuşi, cred că ultima mea scrisoare nu l-a bucurat.

— N-a ajuns la dînsul, spuse Makar Grigoriev.

•— Cum adică n-a ajuns ?! exclamă Pavel cu o undă de bucurie în glas.

— Uite aşa, nu i-am trimis-o. De ce să scornim ceartă dintr-o nimica toată ?!... L-am încunoştinţat numai, din parte-mi, că v-a înfricoşat nevoie-mare şi nu mai îndrăzniţi să-i scrieţi.

— O, îţi mulţumesc ! exclamă Pavel şi, sărind de pe scaun, îl îmbrăţişă pe bătrîn şi-l sărută.

— Omul de care v-am vorbit e Kirian, vechilul dumneavoastră. A adus cu el tot soiul de acte.

Lasă-le în plata Domnului, nu vreau să văd nici un fel de hârţoage... Tăicuţul meu drag şi nepreţuit, n-am să te mai văd niciodată ! murmură Pavel cu lacrimi în ©chi, plesnindu-şi palmele a deznădejde.Makar Grigoriev îl ascultă în tăcere : parcă şi **ochii** mici, cufundaţi în grăsime, i se umeziseră.

— La ce mai ajută lacrimile în clipe ca astea, de grea durere ? începu el. Bătrînul a răposat şi n-aş putea spune că s-a chinuit sau a bolit prea îndelung !... Alţi boieri trec prin cazne cumplite, se perpelesc de scot din răbdări pînă şi servitorimea, în vreme ce dumnealui şi-a dat duhul fără zarvă. Bine că s-a spovedit şi s-a împărtăşit cu o săptămînă înainte ; s-a stins despovărat de păcate.

Pavel îşi pironise privirile într-un colţ al încăperii. Cu ochii minţii vedea salonul lor lung, cu masa extinsă susţinînd trupul tatălui său, trupul acela neînsufleţit, palid şi rece care acum zăcea în pămîntul umed şi îngheţat... Dar dacă în singurătatea lui nu murise de-a binelea şi înviase în sicriu ? La acest gînd inima încetă să-i mai bată şi i se făcu părul măciucă. Dorinţa lui cea mai fierbinte fu să cinstească, şi cît mai degrabă, memoria părintelui său printr-o faptă cu adevărat generoasă.

— Makar Grigoriev, spuse, mă gîndesc să vă pun pe toţi sub un consiliu de tutelă, iar apoi să vă ofer libertatea !

— Cum adică, libertatea, pentru ce ? se miră acesta.

— Uite-aşa, ca să nu mai fiţi iobagi. Cît trăiesc, se înţelege de la sine că n-am să-mi precupeţesc străduniile ca să duceţi o viaţă mai omenească, dar cînd nu voi mai fi, o să ajungeţi pe mîna cine ştie cui. Nu vreau ca moştenitorii mei să vă facă zile amare !

— Ce mai vorbe fără noimă : moarte, zile amare !... Decît s-o ţineţi în bazaconii, mai bine porunciţi să vină Kirian şi primiţi de la el toate actele ; că de-aia l-am adus cu mine !

— Ei bine, cheamă-l !

Bătrîn acum, şi cu părul alb, Kirian intră în odaie. Se repezi puşcă la mîna boierului şi, oricît se împotrivi acesta, o duse la buze şi o sărută.

■ . — Eh, Kirian, s-a dus binefăcătorul nostru, îngînă Pavel şi lacrimile îi mijiră iarăşi în ochi.

■— Aşa-i, tăicuţă, mare nenorocire ne-a trimis Dum^ nezeu, răspunse Kirian, clătinînd din cap şi dcsfăiîndu-se parcă cu durerea lui.

Se ştia că Makar Grigoriev nu-l prea avusese la inimă pe colonel, dar era limpede că regreta cu mai multă sinceritate moartea acestuia, decît vicleanul de Kirian.

— Vreau să ştiu cu de-amănuntul cum a fost. La ce vreme din zi s-a prăpădit bietul taică-meu ? întrebă Pavel.

— Pe douăzeci şi trei ale lunii, răspunse Kirian, în timpul mesei de prînz. Domnia sa avea şi-un oaspete, o ştiţi pe bătrînica aceea, Katerina Gavrilovna Plavina... îi tot vorbea de feciorul dumneaei, care, cică, ar fi vrut să se vadă cu dumneavoastră...

— Da, ne-am întîlnit, i-o reteză Pavel.

— Tocmai despre asta vorbea dumneaei, şi boierul binevoia s-o asculte — trecuseră de-acum la friptură — cînd deodată s-a prăvălit de pe scaun şi şi-a dat duhul. Mai avea urme de salată pe buze. Cînd i-au scos dumicatul din gură, se săvîrşise din viaţă.

— Cum de s-a putut întîmpla aşa ceva cu tata ? Era bolnav, îl supărase ceva ?

.— Apăi, nu-i vorba de cine ştie ce întîmplare, răspunse Kirian. Vedeţi dumneavoastră, noi nu ne prea pricepem la alde astea, dar la înmormîntare boierii ziceau că dumnealui s-ar fi plîns de dureri la picioare din pricina rănilor. Şi cît s-a mai doftoricit !... Mai în fiecare săptămînă mă trimitea la oraş după leacuri... Da' tot degeaba, că nu-i erau de nici un ajutor. Aşa că, în ultima vreme, s-a apucat doft<®oaia să-l lecuiască ea, şi numai ce i-a afumat cu chinovar rănile, că pe loc s-au şi strîns... Numai că, ziceau boierii, rănile s-au strîns, e adevărat, dar boala s-a urcat la cap şi de aici i s-a tras !

— Mda, destul de lesne de-nţeles... rosti Pavel. Cum de-a ajuns răposatul meu tată să se lase pe mîna unei babe fără minte ?

— Iacă-aşa, a binevoit să se lase, oftă Kirian.

— Răposatul dumneavoastră tată nu se ţinea între boierii prea luminaţi; era un om mai simplu, cam aşa cum sîntem noi, mujicii, interveni Makar Grigoriev.

— Şi cine s-a îngrijit de cele de cuviinţă după moartea tatii ? întrebă Pavel.

— Păi, tot dumneaei, Katerina Gavrilovna Plaviha. Slavă ţie, Doamne, că s-a nimerit să fie de faţă : a pus numaidecît sigiliu pe toate lăzile, cuferele şi

scrinurile, a trimis după popă şi după şeful poliţiei, care a trecut totul în catastif, pînă la ultimul mieluşel.

— Şi înmormîntarea ? se interesă Pavel, care dorea să afle totul în legătură cu moartea tatălui său.

— Ce mulţime de boieri s-au mai strîns ! A venit şi tînăra cuconiţă de la Perţovo ; numai că dumneaei a stat cît a stat la biserică, dar la conac nu s-a arătat.

— De la Perţovo ?... Kleopatra t'etrovna ? se minună Pavel.

— Da, conaşule, chiar dumneaei, dacă mi-aduc bine aminte... Doamne, şi cît a mai plîns, ţi se rupea inima, nu alta. Cînd s-a apropiat să-şi ia rămas bun de la răposat, s-a pierdut cu firea şi s-a prăbuşit peste sicriu ; au trebuit s-o ducă pe braţe de-acolo.

„Ce-o mai fi şi asta ?" se întreba Pavel în gînd. Noutatea îl uluise. „Ce-o fi apucat-o pe bezmetica aia ?... Oare mă mai iubeşte încă şi îi e drag tot ce-i aminteşte de mine ?"

De cînd plecase la ţară, Kleopatra Petrovna nu-i seri-; sese un rînd. Pavel era contrariat.

— Pasămite, a binevoit să se înfăţişeze la socru-său ca să i se închine pentru ultima oară, bombăni pe sub nas Makar Grigoriev.

— Lumea vorbeşte că şi soţul dînsei ar fi pe moarte! rosti pe un ton întrebător Pavel.

— Da, se aude că-i tare bolnav şi dumnealui... în orice caz, aşa i-a şoptit la biserică vizitiul de la Perţovo lui Piotr al nostru, zise Kirian.

— Vizitiul la taifas cu surugiul !... îl îngînă Makar Grigoriev. Mai bine dă boierului hîrtiile pe care le-ai adus.

Kirian scoase din sîn un pachet voluminos, învelit în hîrtie cerată, şi îl întinse lui Pavel. Acesta îl desfăcu şi primul lucru care-i sări în ochi fură biletele departamentului de asistenţă publică, în valoare de vreo treizeci de mii, emise pe numele lui.

— Ce-i cu banii ăştia ? se minună el.

— Sînt ai tăicuţului dumneavoastră. S-a găsit la dumnealui şi un răvaş, în care porunceşte ca îndată după să- vîrşirea domniei sale din viaţă, să vă fie aduşi printr-un curier special dumneavoastră.

— Cum o fi izbutit să-i strîngă ? nu se putea dumiri Pavel.

— Vă mai întrebaţi cum ? rosti MăkâȘ-Grigoriev ironic. Bătrînul era cam apucător : numai lemnul cărat cu plutele din pădurea dumnealui aduce, pare-se, la vreo trei mii.

— Aduce, nici vorbă ! întări Kirian.

— Cit despre dumnealui... Pentru sine nu se îndura să cheltuiască nici măcar o biată copeică, adăugă Makar Grigoriev.

— Asta aşa-i, încuviinţă Kirian. N-o să mă credeţi, dar cît a lipsit Pavel Mihailîci, ce mîncau slugile mînca şi dumnealui.

— Pentru fiecare bănuţ tremura bătrînul, urmă Makar Grigoriev. Ştiţi că a cumpărat pentru dumneavoastră şi Vozdvijenskoe ?

— Cum adică ? întrebă Pavel nedumerit.

— A cumpărat moşia aceea, preciză Kirian. Chiar înainte de a închide ochii a binevoit să întocmească actele de proprietate.

— Dar boierii de acolo cum de au vîndut-o ?

— Se zvoneşte că feciorul generălesei se însoară cu o milionară ; o fi avînd şi dumnealui nevoie de nişte bani pentru nuntă, explică bătrînul Kirian.

— Tot cu nasul pe sus se ţin ! observă Makar Grigoriev. Măcar la început să creadă şi bogătaşa că mirele-i doldora de parale. După ce i-or pune pirostriile pe cap, are timp să audă cum îi suflă vîntul prin buzunare ; că nu-i decît un terchea-berchea. cum zicem noi, mujicii.

— Vozdvijenskoe ! Vozdvijenskoe e al meu !... Pavel nu-şi putea stăvili bucuria.

— Boierul l-a cumpărat anume pentru dumneavoastră, îşi continuă lămuririle Kirian. Parcă-l aud : „Paşenka a avut întotdeauna numai cuvinte de laudă pentru Vozdvijenskoe : uite, tăicuţule, zicea, aşa un conac să ai !... Ei, acum să-l stăpînească sănătos ! l-l cumpăr şi trag nădejde să se bucure de el."

în timp ce Kirian îşi deşerta sacul cu noutăţi, Pavel căzu din nou pradă amintirilor şi gîndurilor triste. Scumpul şi dragul meu părinte ! şoptea în sinea lui. Zilele ţi-au- fost un lanţ nesfîrşit de griji pentru mine. N-ai avut decît un singur gînd : să-mi asiguri cît de cît Viitorul. Ai fost totdeauna gata să-mi îndeplineşti cea mai mică dorinţă, mie, care m-ara purtat ca un bădăran..; Doamne, de cîte ori te-am supărat..."

. într-adevăr, în clipele acelea de sinceră căinţă, Pavel era ferm încredinţat că săvîrşise faţă de taică-său cele

mai mari ticăloşii. în mintea "lui se înrădăcina şi mai puternic gîndul de a-i cinsti memoria printr-o faptă cu adevărat demnă de laudă.

— Şi aşa, dragii mei prieteni : tu, Kirian, staroste peste curte, şi tu Makar Grigoriev, care nici nu mai ştiu ce fel de staroste eşti, ştiu doar că rămîi pentru mine un al doilea tată...

— Pasămite... rosti Makar Grigoriev pe un ton ironic, dar vădit tulburat de spusele lui Pavel.

— ...învăţaţi-mă cum să-mi chivernisesc moşia în aşa fel, încît toţi oamenii care-mi aparţin să se simtă bine şi să trăiască în voie. Makar Grigoriev nu mă sfătuieşte să vă ofer libertatea aşa cum am vrut... Atunci, ce-i de făcut?

— Păi, nimic — să păstraţi rînduiala statornicită de tăicuţul dumneavoastră !... Ce altceva să mai faceţi ? îl întrerupse Makar Grigoriev pe un ton aproape sever, fă- cîndu-i într-ascuns semn cu ochiul spre Kirian. Nimicuţa n-aveţi de făcut ! repetă el, adresîndu-se apoi lui Kirian: Tu, băiete, mai bine te-ai duce acasă... Lăsaţi-l să plece, că o fi obosit omul după atîta drum, adăugă el pentru Pavel.

— Fireşte ! acceptă Pavel, întrucîtva contrariat de vorbele şi dispoziţiile lui Makar Grigoriev.

— Apăi, mă duc, atunci, zise Kirian. îi sărută din nou mîna lui Pavel, împotriva voinţei acestuia, şi plecă.

— Ce v-a venit, boierule, să îndrugaţi asemenea bazaconii faţă de prostănacul ăsta ? Cum ajunge acasă, o să vă răzvrătească toată ocina... începu Makar Grigoriev.

— Ce fel de bazaconii ? întrebă Pavel.

— Cum ce fel !... O să vă dau libertatea, un Kiriuşka oarecare o să fie „prietenul meu", iar eu am ajuns nici mai mult, nici mai puţin decît un „al doilea tată". Nu aşa se cade să vorbească un boier. Că noi, chiar dacă nu ne alegem cu prea mare brînză, odată nu ne mai ajungi cu prăjina la nas !

—• O fac nu ca să aveţi de ce vă umfla în pene, ci ca să vă asigur bunăstarea, replică Pavel.

— Aşa ?... Păi atunci o să vă zică prostul de Kiriuşka aşa : dă-mi bani, bani cît mai mulţi ! Asta o să vă fie tot sfatul lui !

— Bine, atunci învaţă-mă- tu, spuse Pavel. în acele clipe, Makar Grigoriev i se părea de-a dreptul măreţ.

— Şi o să vă învăţ, dar nu după mintea lor, declară acesta cu emfază. în ce mă priveşte, nu am nevoie de nimic, îmi duc viaţa cu ce am. Dar ăştia !... Nişte bestii, care din fiecare nasture al boierului şi-ar face şi ei unul, mai ciupind încă ceva pe deasupra... Cum aţi vrea să trăiască pe moşia dumneavoastră ?

— în primul rînd nu-mi doresc nici un mujic sărac.

■— Săraci, la o adică, nici nu sînt, există doar oameni
cu familii grele şi prunci mici. Ăstora se înţelege că le vine mai greu !

— Dacă li-i greu, atunci şi dijma pe care le-o iau ar trebui să fie mai mică.

— Ba n-ar trebui defel ! Căci dacă vă bate gîndul să statorniciţi asemenea rînduială pe moşia dumneavoastră, toţi se vor preface săraci. Că noi, mujicii — ce mai ! — sîn- tem vicleni, nu glumă... Nu trebuie să îngăduiţi nimănui să se facă scăpat de la dijmă. S-o plătească fiecare, aşa cum se cuvine. Apoi, dacă o fi şi-o fi, îmi daţi mie o parte din ea, cît va fi voia dumneavoastră, iar eu am să le-o trimit în chip de adaos la simbrie ; de cumva se va dovedi că n-o merită, le-o iau îndărăt fără multă vorbă.

— Bine, fac cum zici, se învoi Pavel, care ştia de mult că Makar Grigoriev era socotit un om cu adevărat dintr**-o** bucată ; ba mai mult, trecea drept un binefăcător, un fel de tată pentru toţi mujicii, numai că era tare ascuţit la limbă şi iute la mînie. Adeseori îi sărea ţandăra din te miri ce, şi-atunci îi altoia fără cruţare,

— Am stabilit mai demult ca argaţilor să li se dea hrană mai bună. Nu cumva ieşiţi din vorba mea ?

— Se face întocmai cum aţi hotărît. Nu e cazul să **Łq** mai daţi nimic, le ajunge şi atîta diavolilor !

— Ajunge, zici ?

— Cred şi eu că ajunge ! Altfel o să-i învăţaţi cu răsfăţul. Cînd aveţi de gînd să vă duceţi la ţară ?

— Am să mă duc... şovăi Pavel. Uite, cu toate că nu vrei să-mi fii tată, mă spovedesc ţie, Makar : cucoana aceea, ştii, cu care am trăit aici, e acum acolo.

îi poartă de grijă lui bărbatu-său, care e pe moarte. Dacă mă duc, n-o să mai rezistăm nici unul. O să ne vedem fără doar şi poate.

— Mai începe vorbă, ştiu că n-o să vă ţineţi cu fir ea..7 Boierii sînt cam răsfăţaţi în privinţa asta.

— Aşa e, confirmă Pavel, care nici măcar nu auzise ultimele cuvinte ale lui Makar Grigoriev. Numai că în- tîlnirea noastră ar putea să-i aducă mari necazuri, să-l neliniştească şi să-l mîhnească pe omul acela, care e pe moarte. Or eu nu vreau, nu pot să-mi permit aşa ceva.

— Mda, nu trebuie să mergeţi acolo, hotărî Makar Grigoriev. E un moft, aşa că ar fi mai bine să isprăviţi o dată pentru totdeauna. Poate dă Domnul şi găsiţi aici **o** fată tînără, aşa cum se cuvine, cu care să vă însuraţi; **o** fată bună şi cu zestre !

— Fiindcă veni vorba, îl întrerupse Pavel, căruia cuvintele „cu zestre" îi amintiră de banii pe care, cu atîta mărinimie, Makar Grigoriev i-i oferise neîncetat în ultimul timp. N-ai vrea să primeşti de la mine datoria aceea?

Pavel îi oferi unul din biletele aflate în pachet.

— Lăsaţi, mai e timp ! se opuse Makar Grigoriev,

— Ia-l, insistă Pavel.

Makar Grigoriev zîmbi şi vîrî biletul în buzunar." „

— Ciudat se mai poartă astăzi boierii, rosti el cu acelaşi zîmbet pe buze.

— Ce vrei să spui ? întrebă Pavel.

Iacă aşa ! îs cu totul altfel decît cei de odinioară, observă Makar Grigoriev, numai Dumnezeu ştie ce voia să spună cu asta — şi ieşi.DIN NOU FAMILIA EISMOND

Nu s-ar putea spune că statutul de proaspăt moştenitor nu-l ameţise puţin pe Vihrov. închirie de îndată un apartament confortabil, pe care-l remobilă în întregime, se îmbrăcă după ultima modă, ba îl înţoli din cap pînă-n picioare şi pe Ivan. Ca urmare, ifosele acestuia nu mai cunoscură margini ; e de la sine înţeles că şi-o scoase nu- măidecît din cap pe fata din casă a Kleopatrei Petrovna şi acum umbla să se însoare cu vreo negustorească, cu gînd să deschidă, împreună, o prăvălie.

Ca să aibă cu ce se plimba prin Moscova, cu ce merge la Pecikin, la teatru sau la cluburi, Vihrov închirie cu luna, de pe la Tverskie Vorota, o trăsură de lux, năimin- du-l de vizitiu pe Iakov, care nu mîna decît trăpaşi pur- sînge. în sfîrşit, Pavel simţi nevoia să se arate în vizită şi la vreo familie ; dar la cine ? Nu cunoştea decît familia Eismond. Mary ajunsese la rîndu-i foarte bogată : moştenise întreaga avere a lui Esper Ivanîci şi aproape tot domeniul prinţesei. Soţul ei fusese avansat general şi acum locuiau în Parc, într-o vilă încîntătoare.

— Iakov, mîine să te înfiinţezi cu un trăpaş clasa-n- tîi, îl preveni Vihrov pe vizitiu seara, cînd acesta intră să-şi bea ceaiul. Pavel îl trata întotdeauna cu ceai. Era un mujic dezgheţat şi-i făcea deosebită plăcere să stea cu el la taifas.

— Se face, făgădui acesta.

-- Mîine mergem împreună la Parc, la o cucoană ge- nerălească, aşa că vezi să nu mă faci de ruşine, urmă Vihrov, explicîndu-i despre ce vilă era vorba.

— Am înţeles, spuse Iakov.

într-adevăr, a doua zi se înfăţişă cu un bidiviu atît de , impozant, ca să nu mai vorbim de harnaşament şi trăsură, încît Pavel nu-şi putu reţine un strigăt de bucurie. >

— Ia spune, Iakov Petrovici, îl descusu el, urcîndu-se în trăsură, din ce crcscătorie e calul ăsta ?

— Din crescătoria Mosolovskaia, preciza Iakov, stînd ţeapăn pe capră şi urmărind cu atenţie calul, care săpa nervos pămîntul cu copita.

— Dă-i drumul !... Sper ca pe Tverskaia să-i lăsăm pe . toţi mofluzi, îl incită Pavel.

Iakov porni. Pînă ia Tverskaia, calul alergă docil, în trap uşor, dar odată ajunşi aici, Iakov cuprinse strada într-o privire şi, văzînd că nu prea are cine să-i stea în cale, iscă un zgomot din vîrful buzelor, smuci uşor hăţurile şi trăpaşul porni săgeată. Depăşiră cîteva căleşti şi carete, umilind toţi birjarii întîlniţi-în cale, ba îl lăsară în urmă şi pe prefectul poliţiei în persoană. Iuţeala aceea îi luase văzul lui Pavel. Perna elastică a trăsurii îl sălta uşor.

— Nu mai avem mulţi în faţă ! preciză Iakov, mulţumit de sine, întoreîndu-şi privirea spre Pavel, după ce depăşiră bariera. într-adevăr, în faţă nu se mai zărea nimeni.

— Minunat cal ! exclamă Pavel, admirînd nobilul animal, care păşea acum din nou supus, domol.

— Cu alt vizitiu n-ar fi mers chiar aşa ! se împăuna Iakov.

— De ce ? întrebă mirat Pavel.

— Păi d-aia, că simte omul !... Calul ştie cine-l mină!..: Iakov slobozi iarăşi un şuier ascuţit şi calul porni din nou în trap întins. Apoi îl struni brusc în faţa unei vile, chiar în dreptul grădinii.

— Cred că aici e, spuse el. Iakov ar fi putut umbla prin Moscova şi cu ochii închişi.

Pavel îşi aruncă privirile spre grădină şi într-un chioşc frumos, ornamentat cu flori, o zări pe Mary, care stătea la o masă aranjată pentru ceai, cu un băieţel — fiul ei — alături.

Recunoscîndu-l pe Pavel, Mary se bucură vădit, ba se simţi chiar uşor tulburată.

— A-a, ia te uită cine a venit ! exclamă ea.

De astă dată, cine ştie de ce, Pavel îi sărută mîna cu multă afecţiune.

— Prichindelul e al dumitale ? o întrebă el arătînd spre băiat, apoi se apropie de el şi-l sărută.

Copilul îl privi prietenos cu ochişorii lui albaştri.

— Dar Evgheni Petrovici unde-i ? se interesă Vihrov.

— În casă, vine îndată, răspunse Mary. Du-te şi chea- mă-l pe boier, adăugă ea apoi, adresîndu-se omului care stătea lîngă chioşc.

Acesta se făcu nevăzut.

Scurt timp după aceea, în grădină apăru generalul, mic de statură, rotofei, purtînd o redingotă uşoară, de vară, croită din pînză. Dînd cu ochii de Vihrov şi aducîndu-şi aminte că ieşise fără cravată, generalul prinse a se scuza.

— Vai de mine, n-are nici o importanţă, spuse Pavel, strîngîndu-i prieteneşte mîna.

— Totuşi mă simt jenat, obiectă generalul,, acoperin- du-şi gîtul cu mîna.

— Nu face nimic, o să te scuze dumnealui, interveni şi Mary.

În sfîrşit, generalul se mai linişti şi luă loc la masă, în timp ce Mary se apucă să-şi hrănească băiatul, muind pîinea în ceaşca cu ceai şi ştergîndu-i gurita cu şervetul. Se vedea că puştiul era răsfăţatul mamei. ®

— Nu te-ai învrednicit să vii la înmormîntarea unchiului tău, îl abordă Mary pe Vihrov cu o undă de reproş în glas.

— Eram bolnav, se scuză acesta.

— Haide-haide ! replică Mary.

— Adică ce vrei să spui ? întrebă Pavel.

— Las'că ştiu eu, răspunse ea cu un zîmbet şiret. Cred că s-a stins şi Mihail Polikarpovici.

— Da, a murit !... Dar ia spune-mi, Anna Gavrilovna mai trăieşte ? adăugă Vihrov după o scurtă tăcere.

Mary se simţi puţin jenată. Totdeauna cînd venea vorba despre mama ei, încerca o oarecare stînjeneală.

— A murit curînd după Esper Ivanîci, răspunse ea. **L**-a însoţit pe ultimul drum, la ţară, unde a fost mmormîn- tat. Apoi n-a mai ieşit din casă, decît ca să se ducă la mor- mîntul lui şi îndărăt ; în cele din urmă, s-a stins şi ea.

— Uite, asta zic şi eu dragoste adevărată, gîndi Vihrov cu glas tare.

— M-da, spuse Mary cu tristeţe în glas. Sper că ai terminat facultatea şi ai ajuns candidat, nu-i aşa ? schimbă ea vorba.

— Da, sînt candidat, confirmă Vihrov.

— Şi-acum ? Pentru ce carieră v-aţi hotărît ? vru să ştie generalul.

— Pentru nici una ! declară acesta.

Răspunsul lui Pavel generalul îl comentă printr-ua gest grăitor. Părea gata să-l întrebe : „cum adică ?"

— Judecind după ştirile ce-mi parvin din diferitele cercuri ale funcţionarilor de stat, e un mediu atît de abject, atît de certat cu legea, încît, pur şi simplu, mă apucă groaza, îi explică Pavel.

Pe chipul blajin al generalului se înstăpîni mirarea î înţelegea cu totul altfel noţiunea de slujbă. ,

— Nu mă refer la armată, se grăbi Pavel să adauge, ci exclusiv la instituţiile civile.

— Oh, cît despre cele civile... da, desigur ! rosti generalul.

— Eu te văd mai degrabă om de ştiinţă, aşa cum visezi, observă Mary.

— Asta am să şi fiu, probabil, căci situaţia materială mi-e asigurată.

— Iată pentru ce trebuie să-i mulţumeşti lui Dumnezeu ! interveni generalul. Că cine n-are avere nu-şi poate îngădui astfel de gînduri.

— De ce nu ? întrebă Mary.

— Pentru că ar răbda de foame ! izbucni generalul în hohote, convins că a făcut o glumă bună.

— După mine, e mai bine să fii muncitor cu ziua, de- cît un ticălos de cmovnic, observă Mary cu o uşoară iritare în glas.

— Asta în nici un caz!... Cămaşa ţi-e mai aproape de corp, he-he-he, rîse din nou generalul.

Vihrov îl privea surprins, observînd abia acum că excelenţa sa e cam îngust la minte ; apoi ochii i se îndreptară spre Mary. Aceasta întindea cu osîrdie untul pe feliile de pîine de care nimeni n-avea nevoie. Toţi cei din jurul lui Eismond constataseră că fusese mult mai deştept pe cînd era colonel; odată ajuns general, parcă se prostise... Era dealtminteri un fenomen aproape curent în acea vreme : avansînd în grad, mai toţi militarii deveneau mult mai dezinvolţi şi-şi dădeau mai lesne arama pe faţă...

Între timp, Pa vel, care continua s-o urmărească pe Maryy avu impresia că aceasta se împurpurase, Cuprinsă parcă de nelinişte. ‚v> ;

E momentul să ne oprim puţin şi să pătrundem mai adine în inima acestei doamne, căutînd. să ne explicăm simţămintele întrucîtva ciudate, care începuseră s-o tulbure. Ca liceean şi chiar ca student, Pavel nu fusese în ochii ei decît un puşti, acum însă, după ce povestea legăturii sale cu în-*me* Fateeva îi devenise cunoscută în cele mai mici amănunte, înţelese pe deplin că Vihrov nu mai e un copil, cu alît mai mult, cu cît astăzi i se înfăţişase în vizită în chip de tînăr arătos şi deştept. îşi aminti totodată că acest tînăr 'fusese cîndva cel mai pătimaş admirator al ei şi o cuprinse un regret chinuitor pentru acele vremuri, precum şi o dorinţă aprigă de a-şi arunca privirile în inima vărului său, spre a afla cum stau lucrurile acolo.

— Sper că iei masa cu noi ? îl întrebă ea.

— Dacă-mi îngăduiţi, fu răspunsul lui Pavel.

— Vă rugăm, e o masă fără pretenţii, simplă, ca la ţară, îl pofti şi generalul, strîngîndu-i prietenește mina.

— Ei, dacă-i aşa, mă duc să mă gătesc oleacă, spuse Mary, roşind uşor, şi se retrase.

Rămas singur cu generalul, Vihrov încercă să lege o discuţie.

— Domeniul dumneavoastră e cel mai interesant din sfera artei militare, căci se bazează pe ştiinţă, i se adresă Pavel.

— întocmai, aprobă generalul cu emfază.

— Odinioară, în şcolile de cădeţi, matematica era la înălţime : ofiţerii o stăpîneau la perfecţie.

— Da, o stăpîneau la perfecţie, confirmă generalul. Ştiţi, toate calculele acelea...

— La ce calcule vă referiţi ? întrebă Vihrov, crezînd că Eismoncl are în vedere un fapt concret.

— La lot soiul de calcule, sună răspunsul.

Pavel îşi dădu seama că generalul aruncase doar nişte vorbe în vînt; cît despre matematică, pesemne că o uitase complet.

— Activitatea în sine trebuie că e mai plăcută, reluă el, pentru că, oricum, pune la încccrcare judecata, nu e ca cea de simplu infanterist.

. — Bineînţeles ! fu de acord generalul. Numai că pentru buzunarele noastre e cam parşivă, nu-i deloc avan-; tăjoasă !

— De ce ? întrebă nedumerit Vihrov, neînţelegînd imediat ce voia de fapt să spună generalul.

— Păi, pentru că un comandant de baterie, bunăoară; o fi primind el îndeajuns... dar trebuie să-i plătească din buzunarul lui şi pe toţi ofiţerii din subordine : toţi beau şi mănîncă la el, atîta că nu dorm acolo. Aşa că, pînă la urmă, îi fluieră vîntul prin buzunare.

Vorbele generalului îl revoltară pe Vihrov. „Fură de stinge şi nici nu vrea să împartă cu alţii !" îi trecu prin minte.

— Credeţi că e mai avantajos să fii comandant de regiment? întrebă el, stîrnindu-l pe general să-şi dezlege băierile inimii.

— O, da, mult mai avantajos ! exclamă generalul. Un comandant de regiment scoate cam douăzeci şi cinci, treizeci de mii pe an, şi-apoi acolo e cu totul altă situaţie : ofiţerii sînt dispersaţi care încotro.

— Trebuie să recunoaşteţi însă că aceste treizeci de mii nu sînt decît un ciubuc, observă Vihrov.

— Cum adică ? se revoltă generalul. Nu, categoric nu ! O economie realizată gospodăreşte — asta da !... Să vă povestesc un caz, urmă Eismond pe un ton confidenţial. Cică un comandant de regiment s-a apucat să raporteze că a economisit cinci mii de ruble... A fost propus pentru decorare... Numai că la înapoierea raportului propunerea pentru decorare s-a dovedit să fie anulată, iar pe marginea hîrtiei stătea scris : „E un neghiob !".

.— Ciudat lucru ! aprecie Pavel.

— De ce ? Nu-i deloc ciudat ! ripostă generalul. Trebuie să recunoaşteţi că un comandant de regiment poate să realizeze anumite economii, după cum. tot aşa de bine, poate să nu lc realizeze — totul stă în voia lui ; dar să vedeţi ce i s-ar putea întîmpla : să

zicem că primește un ordin- să predea regimentul ; firește, nu știe ce-i va cere viitorul comandant. Și atunci, ce are de făcut? Să scoată bani din propria-i pungă ? Uneori nici măcar nu-i are... Ba se mai întîmplă să i se spună : „în această privință, trebuie să ne adresăm ministerului de finanțe". „Nu-i nevoie, zice altcineva, n-au decît să contribuie comandanții de regiment din economiile realizate !‹ Prin urmare, cei mari știu și ei acest lucru.

„Pas de-l lămurește pe un om ca ăsta ce înseamnă cinstea și necinstea!" gîndea Pavel, ascultîndu-l pe general.

între timp, Mary isprăvise cu dichiseala și acum venea spre ei. Grija deosebită cu care se gătise îi atrase atenția pînă și generalului, care exclamă :

— Ce frumoasă sînteți astăzi, doamnă !

Pavel o privi și el cu plăcere : vechiul simțămînt pentru această femeie i se redeșteptă în inimă.

Curînd, apăru și băiețelul, îmbrăcat cu o cămașă elegantă, bine asortată, și purtînd o pălărioară de pai pe cap. Maică-sa îl luă de mînă.

— N-ai vrea, *cousin*, pînă se pregătește masa, să facem o mică plimbare ? îi propuse ea lui Pavel.

Tînărul acceptă cu plăcere. Generalul se retrase, ca să se dichisească la rîndu-i : zilnic obișnuia să-și cănească părul și să-și sulemenească ușor obrajii.

Cei trei, Mary, băiețelul și Pavel, se preumblară un timp prin parc, apoi se așezară pe-o bancă. Copilul își găsi loc la picioarele mamei sale. Atît Pavel, cît și Mary voiau, pare-se, să stea de vorbă între patru ochi.

— După cîte am auzit, începu Mary domol, cu glas scăzut, Kleopatra Petrovna a stat toată iarna la Moscova.

— Da, răspunse Pavel, laconic.

— Te-ai văzut des cu ea ? întrebă Mary, de parcă n-ar fi știut nimic în această privință.

— Foarte des, răspunse Pavel.

■— Unde e acum ?

— A plecat la soțul ei.

■— Iar ? întrebă Mary cu o undă de ironie.

Pavel era bine dispus și o privi cu blîndețe.

— Ascultă, verișoară, ne cunoaștem de atîta vreme și continuăm să jucăm unul față de celălalt o comedie.

Mary se îmbujoră.

— De ce o comedie ? întrebă ea.

— Așa ! îmi permiți să-ți dau niște explicații ?

— Te rog ! rosti ea, plecîndu-și privirile ; în colțul buzelor sale tăinuia încă urma unui zîmbet șiret.

— Mai demult, băiețandru fiind, m-ani îndrăgostit nebunește de dumneata, te-am iubit cu pasiune, dar niciodată nu ți-am- mărturisit-o. Ai înțeles perfect acest lucru, dar nici dumneata nu mi-ai spus nimic !

Vihrov o văzu roșind pînă-n vîrful urechilor.

— Acum observ că începe altă comedie, continuă el. Vrei să mă întrebi despre Kleopatra Petrovna și despre relațiile dintre noi, dar mă întrebi ca despre o Matriona Karpovna oarecare. Spune-mi mai bine deschis ce anume vrei să știi în această privință ?

— Și ai să-mi răspunzi cu sinceritate ? rosti Mary, în- văluindu-l cu privirea ochilor ei albaștri.

— Am să-ți spun totul, cu cea mal mare sinceritate, făgădui Pavel.

— Ei bine, ești tare îndrăgostit de ea ?

— Am fost.

. — Și-acum ?

— Nu știu.

— Cum adică nu știi ? întrebă Mary.

— Uite că nu știu. înainte de plecarea ei la țară, sentimentele mele s-au răcit mult, dar după ce a plecat, am început să-i duc dorul...

— Dar nu te împiedică nimeni. N-ai decît să te duci după ea la țară !...

Peste chipul femeii trecu însă repede, ca un abur, umbra unei ușoare întristări. Lui Pavel nu-i scăpă acest amănunt.

— Nu mă duc. Prezența mea acolo ar putea să-l necăjească și să-l irite pe soțul ei.

— Am auzit că-i pe moarte, așa că în curînd o să vă puteți căsători.

Nu, n-am să mă căsătoresc cu ea, ripostă Pavel.

— De ce ? întrebă Mary, surprinsă.

— Mai întîi pentru că e mai în vîrstă ca mine. Și-apoi avem concepții și convingeri cu totul diferite.

— Dar e de la sine înțeles că ea se va strădui să respecte întru totul concepțiile și convingerile tale.

— Nu cred... rosti tărăgănat Pavel. • -

Pentru un timp, între ei se așternu tăcerea. Puvel- își aduna gîndurile și căuta să prindă curaj pentru a relua discuția.

— Vezi, începu el în sfîrșit, eu am fost foarte sincer cu dumneata, fii și dumneata sinceră cu mine.

— în ce privință ? îl întrebă Mary, de parcă, într-adevăr, n-ar fi avut nimic de ascuns.

— Uite, în privința asta, de pildă : spune-mi, n-ai iubit niciodată pe nimeni, în afară de soțul dumitale ? rosti Pavel cu glas domol.

Mary tăcu o vreme. îşi cîntărea, pesemne, cu multă grijă răspunsul.
— Pe nimeni ! rosti, în sfîrşit, şi surise.
— Nu te cred ! exclamă Pavel. Dumneata, o femeie atît de inteligentă şi cultă, să nu fi iubit pe nimeni în afară de Evgheni Petrovici, care, s-ar putea să fie un om minunat şi bun...
— N-am iubit pe nimeni altul, se grăbi să-l întrerupă Mary.
. — Şi n-ai să iubeşti nici de acum încolo ?
— Mă voi strădui, răspunse ea.
— Şi toate astea numai de dragul de a-ţi îndeplini datoria sacră de mamă şi soţie ? întrebă Pavel.
— De dragul dea-mi îndeplini datoria sacră de mamă şi soţie, repetă Mary, îngînîndu-l.
— Pentru asta şi numai pentru asta ?
— Pentru asta şi numai pentru asta, îl îngînă din nou Mary.
— Ei bine, nici nu voiam să ştiu nimic în plus ! declară Pavel.
— Chiar nimic ? întrebă Mary.
— Nimic, pentru că acum ştiu totul.
Mary arboră din nou un zîmbet şiret şi se ridică.
— E timpul să mergem la masă, zise ea.
Pavel o urmă.
în timpul mesei, generalul îşi dădu şi mai abitir drumul la gură, arătîndu-şi adevăratul său chip. Printre altele, se apucă să demonstreze că toate studiile universitare nu înseamnă nimic, că nu-s decît nişte absurdităţi, nişte himere ! •
— Ce vă învaţă acolo ? îşi dădu el cu părerea. Cîndva un nepot de-al meu mi-a vorbit despre nu ştiu ce fel **de** propedeutică ! Ei poftim, ce-o mai fi şi asta !
Vihrov zîmbi cu o uşoară, ironie.
— Cred că la şcolile militare se învaţă cam acelaşi lucru, replică el.
— A, nu ! protestă generalul. La şcolile militare e **cu** totul altceva. Uite, bunăoară, la marină răsună comanda: „sus, pe catarg, marş !" şi matrozii se urcă ; sau la noi, la artilerie : „Baterie, foc !" şi ostaşii trag cu tunul. Aşa ai să tragi şi tu, Esperka, atunci cînd ai să fii mare, i se adresă el băieţelului.
— îhî, am să trag, răspunse acesta, mestecînd vorba în gură şi vînzolinclu-se pe scăunel.
Era greu de înţeles ce voise generalul să spună prin ultimele lui cuvinte despre şcoala de marină sau cea de artilerie. Vihrov îl ascultă în tăcere, cu un aer grav. Pe Mary însă, marea majoritate a vorbelor rostite de soţul ei o făceau cînd să se încrunte, cînd să se îmbujoreze.

III

O ACUMULARE DE IMPRESII ANALOAGE

Eroul nostru îşi dădea perfect de bine seama că în inima verişoarei sale adie pentru el un vînt prielnic. Toate amănuntele ceasurilor petrecute în preajma ei îi răsăreau atît de vii în memorie, încît o dorinţă arzătoare îl îmboldea s-o revadă. Nu rezistă tentaţiei şi, trei-patru zile mai tîrziu, îşi repetă vizita la familia Eismond. Dar vai, la ceea ce găsi., acolo, nici că s-ar fi aşteptat. în grădină nu mai eraţipenie de om. Urcă scările, dar-vila păru la fel de pustie. într-un tîrziu, dădu cu ochii de-un valet, care îl anunţă că boierii au plecat mai întîi la Petersburg, de unde, zise el, aveau să ia drumul străinătăţii.
Vestea îl ului pe Pavel.
— Spune-mi, de mult se pregăteau de drum ?
— Da de unde, gîndul le-a venit, pare-se, aşa, fără veste, răspunse valetul.
Plecarea aceasta precipitată îl întrista pe Vihrov. „Oare Mary mă evită ?" se întrebă el, necăjit, dar şi flatat întru- cîtva în amorul său propriu.
Scurt timp după vizita ratată la vila Eismond, îl păscu **o** nouă surpriză : primi o scrisoare de la Fateeva.
Kleopatra Petrovna părăsise Moscova mîniată foc pe Pavel. Hotărîse, îşi jurase chiar, să-l uite cu desăvîrşire. Dar iată că plictiseala, boala soţului, perspectiva unei apropiate văduvii, iar acum şi moartea bătrînului Vihrov, care, după cum bine ştia, nu i-ar fi permis niciodată fiului său să se însoare cu ea, îi treziră din nou dragostea pentru Pavel şi dorinţa de a-l readuce la vechile sentimente. îi trimise o scrisoare lungă şi, după cum credea ea, sinceră :
„Dragul meu *Paul!...* Am fost la înmormîntarea tatălui dumitale. Trebuia să-i cer iertare, cel puţin acum, *pentru dragostea* ce *ţi-o port;* auzisem că, din această pricină, era revoltat peste măsură... *Am înţeles ăe mult, dragul meu, că toţi mă urăsc şi mă alungă,* de parcă eu, sărmana, aş fi *cea mai îngrozitoare femeie !* Dar, cred^mă, *Paul,* spună lumea ce-o vrea, facă ce-o vrea, singura mea dorinţă e să recapăt dacă nu dragostea, cel puţin stima ta, care sper să nu mi-o refuzi, mai ales după ce vei afla mai jos toate *grozăviile* pe care a trebuit să le îndur în viaţa mea...
Mama mea s-a născut, se pare, în mare lux. Nu cunosc succesele de care s-a bucurat în societate, nu ştiu cînd şi cum şi-a irosit averea şi tinereţea. în mintea mea n-a rămas decît imaginea unei femei care, în ciuda vîrstei, mai placea bărbaţilor. Pe cînd aveam vreo optsprezece ani şi eram, crede-mă, o fată frumuşică, adoratorul ei de atunci, *m-r Leon,* s-a gîndit să nu se mai

limiteze la *maman*, ci să-mi facă şi mie curte. Bineînţeles, i-am respins încercările. Drept urmare, a început să mă ponegrească, să mă certe, ba o dată a îndrăznit, chiar, să mă lovească cu o linie. M-am plins mamei, dar vai, ea a aruncat vina asupra mea, oDiigindu-mă sâ-l ascult *întru tocul* pe *m-r* Léon **şi** *să-i fiu supusă*, Îmi cunoşti, prietene, firea orgolioasă, **aşa** că-ţi dai seama cîte am putut să îndur, mai ales că mama mă obliga să fiu veseia şi politicoasă cu toţi tinerii care veneau în casa noastra. Chinul însă nu se sfirşea aici. M-r Léon o jecmănea pe mama de ultima copeică, irosind banii pe chefuri *(unde* şi cu *cine,* îţi dai seama), aşa că uneori eram nevoite să trăim săptămini în şir numai cu pîine şi ceva mezeluri. Pe deasupra, mama mă punea să-mi caic singură rochiile, să-mi spăl fustele, ca să fiu, zicea ea, cel puţin bine îmbrăcată. Situaţia devenise de nesuportat şi, cu toate că mă bucuram de-o sănătate de fier, m-am îmbolnăvit. Spre fericirea mea, la scurt timp m-r Fateev mi-a cerut mina. în uniforma lui albă cu fireturi, era, pe atunci, un foarte frumos ofiţer de marină, care-şi făcea serviciul pe un cuirasat. Numai Dumnezeu ştie cît m-a bucurat această cerere în căsătorie. Am acceptat, firește, şi, pot să jur în faţa Celui-de-Sus că la început mi-am iubit soţul cu tot focul inimii mele. Cînd s-a îmbolnăvit, scurt timp după nuntă, am stat nopţi în şir lîngă patul lui, ca un cîine credincios. Cele mai mici gemete sau suspine îmi sfîşiau inima cum nu poţi să-ţi închipui (dealtfel, tu ştii prea bine că, în dragoste, eu nu cunosc limite). Şi care crezi că mi-a fost răsplata pentru sentimentele mele şi pentru sacrificiile pe care le-am făcut ? Curînd după însănătoşire, soţul meu a început să vmă acasă duhnind tot mai des a băutură. Vai, cît am suferit ! Trebuie să fii femeie ca să înţelegi cît de îngrozitor e să-l vezi beat pe omul cu care trăieşti. îl văzusem beat şi pe *m-r* Léon, dar dacă acesta nu-mi inspira decît *groază,* pentru soţul meu simţeam acum o adevărată *repulsie*. Şi pe lîngă mîrşăvia acestei purtări, mai aflu că mă şi înşală ! Am simţit că înnebunesc. Mintea mea refuza s-o creadă. Ştiam că sînt mai bună, mai frumoasă decît toate iubitele lui. Cum putea să mă înşele ? I-am cerut să ne despărţim. A respins ideea, rîztnd. La fel a rîs şi a refuzat să mă creadă şi atunci cînd, ajunsă la capătul răbdării, i-am spus cu toată fermitatea că n-am să-i mai fiu soţie *decît de ochii lumii*. A considerat spusele mele drept

PS. Soiul meu, sărmanul suferind, va muri, cred, *mîine sau poimîine*. Mi-a lăsat *prin testament toată averea, lui,..* Sini de pe acum stăpina unei moşii cu *două sute de suflete* "Multe din cuvintele acestei neobişnuite epistole, caligrafiate cursiv, erau subliniate cu eîte o linie, iar unele din ele chiar cu cîte două. Hotărît lucru, Kleopatra Petrovna dorea să atragă atenţia lui Vihrov asupra lor şi nu s-ar putea spune că nu izbutise s-o facă. Vihrov se grăbi să-i răspundă şi s-o liniştească :

„Vai, cine a putut să-ţi vorbească despre nu ştiu ce fel de lipsă de respect L. Crede-mă că te iubesc şi te respect ca şi mai înainte. îţi îndeplineşti acum o datorie sfîntă faţă de omul care, aşa cum mi-ai mărturisit chiar dumneata, ţi-a făcut totuşi mult bine ; să te ajute Dumnezeu să poţi duce pînă la capăt acest act de abnegaţie ! Poate că în scurt timp ne vom revedea."

De fapt, scrisoarea Kleopatrei Petrovna îi trezise sentimente ambigue : încerca, ce-i drept, o vagă dorinţă de a o întîlni, dar ceea ce simţea mai mult ca orice era mila. înţelegea că femeia aceasta încă îl mai iubeşte : îl iubeşte sincer şi cu pasiune. „Dar cu aceeaşi patimă — îşi spunea — l-a iubit, pesemne, şi pe soţul ei, şi pe Posten, ceea ce, în fond, nu-i decît o expresie a temperamentului ei vulcanic", iar constatarea aceasta avea darul să întunece totul. în schimb, Mary, mai ales după ultima lor întîlnire, îl interesa din ce în ce mai mult.

„Oare să aibă dreptate Nevedomov, îşi zicea el, că nu putem iubi cu adevărat decît pe femeia căreia nu-i putem reproşa nimic ?"

Peste toată năvala aceasta de gînduri şi de simţăminte se mai proiecta şi imaginea propriei lui vieţi, lipsită de activitate, de vreun scop anume. Vihrov nu era un tip flegmatic, capabil să-şi petreacă zilele trîntit pe o canapea, şi nici unul de tip sanguin, gata să se distreze pînă la capătul vieţii ; era un temperament coleric. Firea lui reclama în permanenţă fie o activitate intensă, fie emoţia unor sentimente puternice. încercă să se ocupe de lectură, dar fără succes. Pînă şi Iakov, trăpaşul acestuia, şi restaurantele **o** glumă bună. Cîte umiliri şi chinuri am putut suporta în acest timp, nici nu pot să-ţi spun... Cam tot pe-atunci l-am întîlnit pentru prima oară pe Posten. Mi l-a prezentat soţul meu, ca pe un prieten de-al său. Fire vicleană, ştiind să intre pe sub pielea omului, *m-r* Posten a aflat, pesemne tot de la el, care erau relaţiile dintre noi. Iată deci o ocazie potrivită să Iacă puţină curte unei femei tinere, aflată într-o situaţie critică. Şi a trecut la acţiune. Nimic de zis, merită toate laudele pentru perseverenţa lui !... Trecea cu vederea toate nazurile şi impertinenţa mea, lăsînd chiar impresia că-i fac plăcere. În sfîrşit, a dat Domnul şi ne-am mutat de la Moscova în orăşelul nostru. De m-r Posten însă n-am scăpat : ne-a urmat şi el. Aici te-am văzut pentru

prima oară pe tine : să te îndrăgesc nu îndrăzneam, căci o iubeai pe prietena mea. M-am mulţumii să sper că, fiind un om deosebit, un om minunat, ai să-mi acorzi măcar cîteva clipe de fericire... O, ce plăcere îmi făcea să merg în aceeaşi trăsură cu tine de la Implevi spre casă şi să mă scald în lumina adîncă a ochilor tăi negri... dar iată că ai fost gata să mă părăseşti şi tu !... te pregăleai să pleci după Mary la Moscova. în timpul acela, soţul meu se manifesta mai rău ca o bestie, iar m-r Posten devenea tot mai mult îngerul păzitor al căsniciei mele. Soţul meu se cam temea de el... Ştiam, aşadar, că, cel puţin atunci cînd Posten ora la noi, n-aveam să fiu jignită şi nici viaţa n-avea să-mi fie în pericol ; în timpul scandalului cu poliţa aceea stupidă, *m-r* Posten m-a aparat cu trupul lui de pumnalul soţului meu. Situaţia devenea destul de complicată : pe tine ştiam că n-am să te mai văd. Nu-mi rămînea decît să mor. să mă sufoc de plictiseală, sau să devin amanta lui Posten. Şi, spre necazul meu, blestemul lui Dumnezeu şi ocara lumii întregi, am devenit... Mai departe ştii totul. Am să adaug, doar, că atunci cînd te-am văzut pentru ultima oară în casa lui Esper Ivanîci, după plecarea lui Posten, m-a îmboldit de o mie de ori dorinţa să-ţi cad la picioare, să te implor să mă salvezi, să mă iei cu tine. Am renunţat. Erai încă prea copil şi*n-ai fi putut face aşa ceva. Asta-i tot. Judecă-mă, dragul meu şi, dacă mă consideri vinovată, condamnă-mă.
A ta Kleopatra.
ajunseseră să-l dezguste. îl stăpînea o stare de plictis, de iremediabilă, parcă, amorţeală.

într-un astfel de moment, după ce ore în şir măsurase în lung şi în lat apartamentul pe care~l ocupa, enervat că nu-i venea nici o idee cum să-şi petreacă seara, primi vizita lui Salov. După ce Vihrov intră în posesia acelei averi, onorabilul său prieten devenise, brusc, plin de atenţii : trecea deseori pe la el, nu-l contrazicea aproape deloc şi nu-l lua niciodată peste picior, aşa cum, de obicei, proceda cu alţii. Bineînţeles că lui Pavel nu-i scăpase adevăratul motiv al acestei subite schimbări de atitudine. în sinea lui, se amuza de tertipurile acestui prieten.

— Ce mai faci ? îl întrebă Salov, sesizînd nemulţu- mirea de care era cuprins Vihrov.

— Mor de plictiseală. într-atît m-a cuprins urîtul, încît mă simt aidoma marilor noştri blazaţi.

— Mi-ar face deosebită plăcere să-i cunosc, strecură zeflemitor Salov.

— Lasă gluma ! înţelegi bine ce vreau să spun. Căci ce reprezintă oare un Oneghin sau un Peciorin, dacă nu imaginea întruchipată a blazării ? Sînt, de bună seamă, oameni superiori mediului în care au trăit, dar ce folos dacă n-au ştiut şi n-au izbutit să întreprindă nimic pentru viaţa noastră, rusească. N-au făcut nimic, roiau în jurul femeilor, îşi dădeau aere, se îndrăgosteau, exact aşa cum facem noi, toţi absolvenţii universitari... întotdeauna mi-am imaginat că muma noastră Rusia e un fel de fabrică obscură şi imundă, destinată să producă postav cenuşiu cazon şi că, pe neaşteptate, în această fabrică răsar nişte trandafiri frumoşi, e drept, delicaţi şi sensibili, cu miros încîntător, dar neaducînd nici un folos, pentru că viaţa le aruncă pe toate la un loc, claie peste grămadă, şi e de înţeles că baloturile grosolane de postav cazon strivesc trandafirii şi înnăbuşă mireasma lor îmbătătoare.

— Frumos spus. pitoresc chiar, interveni Salov. Dar află, dragă prietene, că, după părerea mea, singurul şi cel mai bun leac împotriva plictiselii sînt cărţile de joc. Hai, mai bine, să ne aşezăm la masă şi să jucăm ceva.

— Chiar vrei atît de mult ? îl întrebă Vihrov.

— Foarte mult ! răspunse Salov şi fredonă, improvizând pe o temă de vodevil :

„...Iar cărţile de joc sînt totul Cu ele timpul ni-l petrecem. Şi bani tot ele ne aduc !"

— Haide, haide, îl întrerupse Viii rov, nu mă mai îndemna să joc cărţi. Îţi propun un alt gen de aventură. Firește, pe socoteala mea. Du-mă undeva, la un local de distracţie, iar eu îţi voi oferi o cină şi nişte băuturi la alegerea dumitale.

— O, bunul meu prieten. Dumnezeu să te binecuvîn- teze ! izbucni Salov cu un .patos comic, dînd să~i sărute mîna. Cel mai bine ar fi să mergem la clubul negustorilor. Astăzi are loc acolo un mare eveniment : pentru prima dată domnii negustori catadicsesc să-şi aducă nevestele la reuniune. La fel ca pe timpul lui Petru cel Mare, prima întrunire va fi a negustorilor din - Zamoskvorecie, numai, că nu din poruncă imperială, ci, de astă dată, din propria lor iniţiativă ! Mare progres, nu-i aşa ? Domnii negustori nu vor să rămînă în urma nobilimii.

— Interesant, într-adevăr ! rosti Pa vel.

— Foarte interesant, accentuă Salov. Vom întîlni acolo nişte mutre de neînchipuit, nişte toalete cum nu ne-a fost dat să mai vedem, vom vedea scînteind puzderie de diamante, iar şampania va curge gîrlă ! Să mergem, aşadar, să le vedem pe toate !

— Fie, acceptă Pa vel.

— Atunci, ne-am înţeles : în jurul orei unsprezece trec să te iau ; ne va duce vizitiul dumitale.

— Bine, acceptă Vihrov.

Cum nu se răzgîndiră nici unul, pe la unsprezece noaptea, amicii plecară de acasă. Clubul negustorilor era ticsit de lume. îşi făcură loc cu greu şi se opriră lîngă una din arcadele care despărţeau salonul de ringul de dans.

— Ei, ce zici, n-am avut dreptate ?... şopti Salov arătînd nişte matroane grase, care se plimbau cu pompă prin sălile clubului, însoţite fiind de bărbaţii lor, sau de prietene. Ca student, Vihrov participase la reuniunile nobilimii, unde îi fusese dat să vadă chipuri frumoase şi toalete elegante, sau la reuniunile nemţeşti, la care întîlnise, alături de tinere nemţoaice, multe fiice de funcţionari săraci, mai toate firave şi cu obrajii supţi, dar cu figuri pe deplin omeneşti, pe cînd aici, privirile lui mirate întâlneau tot soiul de dovleci trandafirii, tot soiul de feţe aidoma lunii pline, care se plimbau de colo-colo. Nici fizionomiile bărbaţiloi nu erau mai prejos.

— Ia te uită. ia te uită, îi tot şoptea Salov, nu văd nici o fizionomie mai de doamne-ajută ; se vede treaba că ăştia nu ştiu decît să mănînoe, să bea. să doarmă, să facă plozi, iar ca să-şi poată menţine acest tel de viaţă, să umble cu tot felul de şiretlicuri.

■ — S-ar putea să fie aşa ! admise Pavel, clar această pătură a societăţii trebuie în orice caz să ne fie dragă, pentru că, am impresia, e singura păstrătoare a datinilor noastre populare de dinaintea lui Petru cel Mare.

— Şi a moralei din Domostroi[I] ? Să crezi dumneata asta ! ripostă Salov. •Poate nu ştii, dar pentru multe dintre aceste simpatice reprezentante ale sexului „slab" e aproape o regulă : pe soţ să-l iubească fiindcă aşa zice legea, pe ofiţer — din pasiune, iar pe vizitiu — pentru plăcere.

Vihrov izbucni în rîs.

— Priveşte bine şi la acest domn. continuă Salov. ară- tîndu-i un tînăr nu prea chipeş, îmbrăcat în frac şi cu mănuşi pe mîini. îl vezi ? E spilcuit, ras proaspăt, dar a rămas tot o brută ca şi tătîne-său. Venind aici. se va fîţîi prin saloane, poate va dansa, dar cum va trece înapoi, peste rîul Moscova, cum îşi va relua apucăturile. Va intra în prima circiumă şi va urla încă de la uşă : ...Trînteşte-mi iute o Madera, să-mi fac gîtul leică şi pîntecele balercă !" Iar dacă se^va întîmpla să se afle pe-acolo şi un popă sau un diacon, îl vei auzi pe dată : „Hei, părinte, ia fornăie-mi din Apostoli, aşa, ca Mocealov[II] pe-o singură voce".

— Le-ai studiat bine moravurile ! observă Pavel.

. — Scriu acum o comedie despre ei ! mărturisi Salov. Crede-mă, prietene, că toţi aceşti „domni'' ar trebui stigmatizaţi cu încă mai multă vigoare de cum a făcut-o Gogol cu mărunţii lui cinovnici.

— Scrii o comedie ?

— Am şi terminat un act, ţi-l voi citi cîndva.

— Te rog, se învioră Vihrov, dar îşi întrerupse fraza, pentru că Salov se şi făcu nevăzut. Căutîndu-l cu privirea, Pavel se- trezi faţă în faţă cu Anna Ivanovna. Purta o rochie vaporoasă, împodobită numai cu briliante. Era la braţ cu negustorul ei, un individ bărbos, cu părul tuns rotund în jurul capului. Nu purta frac, ci surtuc. Motivul dispariţiei lui Salov era limpede : cîndva, mai demult, la o petrecere în aer liber, o întîlnise tot aşa pe Anna Ivanovna, împreună cu sgţul ci, şi încercase să reînnoiască relaţiile cu ea, dar soţul, căruia femeia pesemne că-i destăinuise totul, îi trăsese o asemenea săpunealâ, încît Salov nu mai ştiuse cum să-şi ia tălpăşiţa. De aceea, dînd acum din nou peste cei doi, socoti că-i mult mai prudent să dispară. Vihrov însă nu ştia nimic din toate acestea.

— Anna Ivanovna ! exclamă ei cu bucurie.

— A, bună ziua ! rosti ea sfioasă. Este domnul Vihrov, se grăbi să-l prezinte soţului.

— îmi face deosebită plăcere ! rosti negustorul cu bunăvoinţă. întinzîndu-i lui Vihrov un fel de butuc păros.

Pavel îi strînse mîna şi, fără să vrea, fu pătruns de desgust.

„Şi cînd te gîndeşti că această fiinţă eterică e nevoită să mîngîie şi să sărute un astfel de monstru !" gîndi el.

— îmi permiteţi să vă invit la un cadril, i se adresă Pavel, dorind să afle cum o mai duce. Nu cunosc nici una dintre doamnele prezente.

— îmi dai voie ? îl întrebă Anna Ivanovna pe soţul ei.'

I

Domostroi — alcătuire de norme socialo, religioase .şi în special de comportament în viaţa familială, cunoscute cam din secolul al XV-iea.

IIMocealov. Pavel Stepanovicf (1800—1846) — actor dramatic rus.

— Cu domnul Vihrov, da ! fu **de** acord acesta, sublimi ndu-i numele. De fapt, după ce se măritase, Anna Ivanovna îi povestise soţului, printre alte amănunte **din viaţa** ei, şi faptul **că** Vihrov fusese **singurul dintre cunoscuţi car$** nu-i făcuse curte niciodată.

Curînd pcrcchile se aranjară pentru cadril. Soţul **Anne|** Ivanovna îşi găsi loc în spatele lor.

Vihrov îşi dădu seama că trebuie să fie foarte atent la ce vorbeşte cu Anna Ivanovna. Bănuia care erau relaţiile în viaţa lor de familie.

— Sînt tare nenorocită, Vihrcv, începu femeia cînd figurile dansului îi îndepărtară de soţul ei.

— De ce ? întrebă Pavel.

— Soţul meu e îngrozitor de gelos.

■— Gelos ? Pe cine ?

— Pe oricine, pînă şi pe lachei şi pe bucătari. Oamenii ăştia nu mai îndrăznesc nici măcar să mă privească, se lamenta Anna Ivanovna, schiţînd în acel moment cei mai graţioşi paşi de dans. Am să mor, Vihrov, n-am să rezist, continuă ea la a c'incea figură de dans, cînd bărbatul ei se afla din nou la distanţă.

— Nu, n-ai să mori, o linişti Pavel, privind-o însă cu atenţie : într-adevăr slăbise şi era foarte palidă.

— Ba am să- mor, suspină ea. încliipuie-ţi că nu-mi e îngăduit să fac nimic din ce-mi place. Trebuie doar să beau şi să mănînc.

După aceea nu mai izbutiră să schimbe între ei nici un cuvînt.

„Iată încă o femeie jertfită !" gîndi Pavel, părăsindu-şi partenera de dans.

Abia către cină izbuti, în sfîrşit, să dea de Salov, care, retras într-o încăpere izolată, juca, bineînţeles, cărţi.

— Am terminat, de-acum sînt la dispoziţia dumitale, îi spuse acesta şi porniră să găsească o masă liberă.

, — Bravo, ai fugit, te-ai ascuns... se vede că te mustra conştiinţa, i se adresă Vihrov, după ce se aşezară.

— De ce-mi spui asta ? zîmbi Salcv în colţul gurii.

— Uite-aşa, răspunse Vihrov. Şi ce femeie fermecătoare ! Păcat de ea. Pare să n-aibă multe zile de trăit.

Pe chipul lui Salov trecu o umbră de tristeţe.

■— Ce să-i faci, a fost un caz aparte ! mormăi el.

— Un caz aparte ?... Ba deloc ! Naiba ştie ce-ai făcut dumneata, de a ieşit aşa.Dinspre partea mea, totul a fost simplu şi firesc, răspunse Salov, ridicînd din umeri. Eram asemenea lui Ir, fără nici o leţcaie în buzunar, cînd mi-a ajuns la urechi zvonul că un porc de milionar, chiar dintre ăştia, vrea să-şi mărite nepoata (care nepoată se afla într-o anume situaţie, datorită, probabil, chiar lui), punînd însă o condiţie : ca după cununie comoara să-i fie restituită... M-am gîndit că n-ar fi rău să accept propunerea...

Pavel clătină din cap.

— Dumneaei a aflat toată povestea, s-a supărat şi a fugit, continuă Salov.

— Dar cununia aceea a avut loc ? întrebă ironic Pavel.

— Păi cum să mai aibă loc, cînd totul n-a fost decît o farsă ; un ticălos vroia, pur şi simplu, să-şi plaseze în felul ăsta ainanta. Chiar în seara în care au venit după mine la club, am pus chelnerii să-i alunge cu ciomegele.

— Chiar aşa, cu ciomegele ?

— Chiar aşa, cu ciomegele, *ă la lettre*.

— Şi pe logodnică ?

— Şi pe ea ! Să nu mai umble cu minciuni ! adăugă Salov.

IV

CALITATEA DE AUTOR

Chinuit de gînduri, frămîntat de neputinţa de a găsi un sens vieţii, Vihrov continua să se afle într-o profundă depresiune sufletească. Ca să-şi găsească o preocupare, se apucă să citească felurite romane. Sub influenţa lecturii, bogata lui imaginaţie creatoare, care în tot timpul studiilor universitare mocnise înăbuşit, se trezi pe neaşteptate şi ei simţi nevoia să scrie. Acumulase destule gînduri. sentimente, chipuri de oameni, aşa că se aşeză la masă şi se apucă de scris.

Acţiunea istorisirii sale o plasă la ţară. Descrise în linii mari meleagurile care înconjurau Perţovo (conacul Fate- evei) şi cu multă exactitate interiorul conacului. în camera de primire lîncezea o tînără femeie, dar nu Kleopatra Pe- **trovna,** ci mai degrabă Anna **Ivanovna, tot atît de vaporoasă,** graţioasă şi fragilă, ca în realitate, **în timp ce** în salon soţul ei, nici mai mult nici mai puţin, **o snopea în** bătăi pe camerista Maria, care îi respingea avansurile. Gemetele cameristei sfîşiau inima sărmanei femei. **Beat** criţă **şi în** călduri, bărbatul intră la un moment dat **în** încăperea unde **se** afla eroina şi încercă s-o mîngîie. **La** capătul răbdării, martira, cuprinsă de furie, fugi de **acolo şi se** încuie în camera ei. După un timp, femeia **a** întîlnit la nişte prieteni un tînăr (pe care Vihrov îl descrise după propria lui înfăţişare). Tînărul stătea lîngă o coloană, cu capul dat uşor' pe spate şi cu mina ascunsă în deschizătura vestei sale de catifea. Era poziţia pe care

Vihrov **o** lua **în** majoritatea cazurilor, cînd se afla în societate. Tînărul era o veche cunoştinţă a eroinei, dar ea, temîndu-se de gelozia soţului, aproape că n-a îndrăznit să schimbe cu el nici o vorbă. **I-a** fixat totuşi o întîlnire în taină, spre a discuta cu el despre .trecutul său.

Astfel antrenat, Vihrov scrise o zi întreagă. Personajele abia schiţate la început îşi limpezeau tot mai mult contururile, încît le vedea chipurile pînă în cele mai mici amănunte, le auzea glasurile, le urmărea paşii, ştia tot ce se petrecea în sufletul lor, în diferitele momente ale povestirii. Uşurinţa cu care, fără să vlea, i se înlănţuiau în minte chipuri şi întîmplări începu să-l sperie. Ca să-şi risipească gîndurile, renunţă la scris şi ieşi din casă, dar încordarea nervoasă nu-i slăbea deloc. Abia după ce intră într-o circiumă, unde bău un păhărel de votcă şi mîncă pe îndestulate, activitatea lui spirituală se mai potoli, şi încet, încet, **j**1 se simţi revenind la realitate. Pesemne că activitatea creierului fu înlocuită de cea a nervilor abdominali. [1]

A doua zi însă îşi reluă scrisul. Trăia viaţa eroilor săi, îl încercau sentimentele acestora, ba chiar în momentele mai patetice — şi avea destule în această istorisire — îl podidea plînsul, iar- lacrimile îi udau hîrtia. în felul acesta trecură vreo două săptămîni. Din povestirea imaginată de el, scrisese o primă carte, pe care se gîndi s-o intituleze „Nu osîndi !".

În fine, simţi nevoia să verifice tot ce scrisese şi începu să revadă, să corecteze, apoi să copieze pe curat şi să citească cu glas tare... Avu impresia că e nespus de plăcut să devii scriitor, să te consacri literaturii. Gîndul acesta îl entuziasma în aşa măsură, încît simţi cum i se taie răsuflarea. **Cu** cine să se sfătuiască însă. cine i-ar putea spune dacă nu cumva tot ce a scris e o simplă inepţie ?... Neve- domov plecase din Moscova ; Zamin şi Petin erau băieţi plăcuţi, dar prea simpli ca să poată înţelege .sensul acestei lucrări ; Marienovski, ajuns într-o slujbă la senat, avea acum cu totul alte preocupări. Dintre toţi, Salov părea să fie cel mai potrivit, mai ales că dorea, pare-se. şi el să ajungă scriitor. „Eu am să-i citesc lucrarea mea. iar el are să mi-o citească pe a lui ; în felul ăsta ne vom face un serviciu reciproc !" Mînat de acest gînd, Vihrov îi trimise o scrisoare foarte prietenoasă : „Bunul meu prieten, am o mare, ba chiar foarte marp rugăminte, şi în legătură cu tot ce-ţi voi împărtăşi, te voi ruga să-mi spui în mod sincer părerea dumitale".

Salov pricepu că Vihrov are nevoie de el şi de aceea se grăbi să nu piardă o astfel de ocazie. îndată ce primi bileţelul, se duse la Vihrov, dar cu o mină de om trist, descumpănit, incapabil să înţeleagă ceva din ce i se spune,

Vihrov îl întrebă ce-i cu el.

— îmi merg cam prost treburile, se plînse acesta şi, contrar obiceiului, oftă şi se aşează pe un scaun.

Lui Vihrov îi fu lesne de înţeles că Salov voia să-l tapeze de ceva parale. „Naiba să-l ia, am să-i dau, gîndi el, poate că ascultîndu-mă n-are să spumege de furie".

— Despre ce treburi e vorba ? îl iscodi Pavel.

— N-am bani, răspunse Salov simplu.

— Te împrumut eu, îi spuse Vihrov, să ştii însă că nu-ţi dau prea mult.

— Bine, dă-mi cît poţi, şi Salov se înveseli brusc.

— Iată pentru ce ţi-am scris, începu Pavel pe un ton grav (trecînd peste antipatia pe care i-o provoca Salov, cu şiretlicurile lui) : Dumneata ştiu ca ai scris o comedie. Află **că** am scris şi eu ceva, dar nu o comedie, ci un roman.

— Ai scris un roman ? exclamă Salov, ca şi cum nu i **s**-ar fi putut da o veste mai bună.

— Da, un roman. De aceea te rog să-mi citeşti comedia dumitale, iar eu îţi voi citi lucrarea mea. Apoi ne vom împărtăşi opiniile, cu toată sinceritatea.

— Accept cu cea mai mare plăcere, se entuziasmă Salov. Mă întreb numai cînd l-ai scris ? continuă el pe un ton care exprima cel mai viu interes.

— În ultimele trei săptămîiii, răspunse Vihrov. Iată opera mea ! adăugă el, asătînd celuilalt două caiete voluminoase.

în sinea lui, Salov se îngrozi : „Ia te uită ! Asta o să mră asasineze eu opera lui ; eu n-am scris decît vreo trei- patru scene din comedie, pe cînd dumnealui o să mă tortureze cu noianul ăsta de inepţii !" Nu se îndoia nici o clipă că Pavel scrisese nişte aiureli, dar nu-şi exprima părerea şi nici nu-l ironiza, de frică să nu piardă împrumutul.

— Bine. Şi cui vrei să mai citeşti opera dumitale ? întrebă el.

— Nimănui. Cui aş mai putea-o citi ? răspunse Pavel.

— De ce nimănui ? rosti tărăgănat Salov. în acea clipă îl străfulgeră un gînd : „Cu ce oi fi păcătuit, să

mă chinuie numai pe mine cu absurdităţile lui ! Ia să se mai delecteze şi alţii cu minunăţia asta !" Ideea îi plăcu. Era în firea lui să le servească amicilor asemenea mici răutăţi. Cred că ar fi bine, continuă el, să mai inviţi şi alte cunoştinţe de ale dumitale : pe Mariertovski, pe ceilalţi doi, cum le zice ? Da, pe Zamin şi Petin. Cred că şi lectura ar fi mai plăcută în faţa unui public mai numeros !

Pavel rămase pe gînduri.

— Sincer vorbind, cel mai mult aş dori să-i citesc lui Nevedomov, îşi spuse el gîndul cu glas tare.

— Invită-l şi pe Nevedomov, continuă Salov şi în minte îşi schiţă un tablou cît se poate de plăcut : Nevedomov, un om totdeauna exigent şi sincer în părerile lui, îi va spune lui Vihrov : „Ce-ai scris, frăţioare, acolo ?" Pavel va face feţe-feţe, îşi va strînge caietele şi va renunţa la lectură, în schimb, invitaţii vor savura o cină excelentă şi, îmbui- vii la mine, pentru că numai gustul dumitale rafinat mă poate convinge, numai dumneata mă poţi ajuta să răspund întrebării care mă frămîntă : voi ajunge scriitor sau nu ?"

Nevedomov nu se lăsă prea mult aşteptat. Chiar a doua zi după ce îi fusese trimisă trăsura, intră în dormitorul lui Pavel, la ora cînd acesta abia se trezise.

— Dumnezeule, pe cine văd ! exclamă eroul nostru, bucurîndu-se din adîncul inimii de sosirea oaspetelui.

Prietenii se îmbrăţişară şi se sărutară.

Pavel sesiză neliniştea aşternută pe chipul lui Nevedomov.

— Ai văzut cît de repede ţi-am îndeplinit dorinţa, spuse acesta aşezîndu-se alături de el. Lămureşte-mă însă : ce-ai vrut să spui în scrisoare amintind despre Anna Ivanovna? E chiar atît de bolnavă ?

— Mi s-a părut tare slăbită, răspunse Vihrov, înţele- gînd că această veste îl tulburase adînc pe bunul său prieten.

— De la slăbiciune pînă la moarte mai e cale lungă, rosti Nevedomov cu un zîmbet ciudat pe buze.

— Da, desigur, pînă la moarte mai e mult, confirmă şi Vihrov.

— Atunci de ce-ai zis că în scurt timp se va săvîrşi din viaţă ? îl descusu Nevedomov.

— Am spus-o aşa, ca o figură de stil, răspunse Pavel, încercînd să-şi liniştească prietenul. îşi dădu seamă că acesta mai era şi acum îndrăgostit nebuneşte de Anna Ivanovna.

Cînd Nevedomov se mai linişti şi începu să răsufle uşurat, Vihrov schimbă firul discuţiei.

— Spune-mi, locuieşti chiar în incinta mînăstirii ? întrebă el.

— Da, chiar în incinta mînăstirii, spuse Nevedomov.

— Şi nu te plictiseşti ?

— Uneori, mă plictisesc.

— Cred că facultăţile tale mintale sînt prea puţin folosite pe acele meleaguri ?

— Mda, nu prea mult.

baţi cu mîncăruri alese, vor uita de romanul gazdei, ple- cînd cu toţii pe la casele lor. O astfel de situaţie îi surîdea lui Salov.

— Invită-l şi pe Nevedomov, mai spuse o dată.

— De unde să-l iau ? E plecat la Troiţa, spuse Vihrov, măsurînd camera de la un capăt la altuL.

— Angajează o caleaşcă şi trimite-o după el. O să vină negreşit.

,

— Grozavă idee ! exclamă Pavel. Să aduci şi comedia scrisă de dumneata, adăugă el.

— Neapărat ! acceptă Salov, ferm convins că paginile comediei sale vor eclipsa cu totul lucrarea lui Vihrov.

Imediat după plecarea lui Salov, Pavel aşternu pe hîr- tie scrisoarea către Nevedomov.

„Dragă prietene, i se adi'esă el, am păcătuit şi-mi recunosc greşeala în faţa dumitale : am scris un roman cu o tematică ce nu-ţi va fi deloc pe plac ; dar martor mi-e Dumnezeu că nu l-am scos din închipuirea mea ; mi l-a oferit, săturîndu-mi ochii, însăşi viaţa noastră rusească. Scriu întru apărarea femeii, bazîndu-mă pe experienţa do- bîndi tă din observarea a trei tipuri de femei. Una e *m- me* Fateeva, bine cunoscută dumitale, o fire înzestrată-cu un temperament înflăcărat, capabilă de un devotament fără margini faţă de idolul său, dar care a avut de îndurat toată viaţa numai învinuiri şi ofense pentru te .miri ce ; cealaltă e o verişoară a mea, femeie inteligentă, de aleasă cultură, care, în numele datoriei şi al obligaţiilor sacre "ce ş.i le-a asumat, se sufocă lîngă un soţ nătîng : şi, în sfîrşit, simpatia noastră comună, Anna Ivanovna, care, ca urmare a unei „plăcute" vieţi conjugale, cred că-şi va sfîrşi viaţa chiar în acest an, într-atît e de slabă şi de palidă, coborită, parcă, de pe cruce !... în tot ce mi-a fost dat să ascult pe seama acestor femei, n-am auzit măcar un singur cuvânt de

compătimire ; de aceea vreau să pun o vorbă bună pentru ele, să apar în lumea literelor ca un cavaler care le va lua apărarea, dacă nu cu prea mult talent, cel puţin cu multă căldură şi sinceritate !... Prietene drag, trebuie neapărat să

— Aşa o fi, dar ca să poţi scrie, trebuie să cunoşti viaţa ? Ori el unde a putut, mă rog, s-o cunoască ? se încinse Salov. Acasă, la tăticu, unde vreo mătuşica oarecare îl răsfăţa cu plinişoare calde, sau aici la Moscova, făcînd vizite unui unchi paralitc ?

Vihrov îi vorbise o singură dată mai amănunţit despre Esper Ivanîci, prezentîndu-l cu multă afecţiune şi folosind mimai vorbe de laudă. Acum Salov se grăbea să ridiculizeze şi acest amănunt.

— Şi totuşi, ripostă Marienovski, ştim cu toţii că a trăit aici cu o femeie, ba chiar cu una foarte drăguţă.

— Ei, ce să mai vorbim ! Cucoana aia l-o fi ademenit probabil, ca să-l poată juca după pofta inimii... Dar te rog să rămînă între noi tot ce ţi-am spus. N-are decît să scrie sau să facă ce-o vrea. Relaţiile de prietenie eu el vreau să le păstrez.

între timp, ajunseră la locuinţa lui Vihrov. Intrară în salon urcînd o scară foarte frumoasă ; acolo masa era aranjată festiv. Lîngă un perete se mai afla o măsuţă cu gustări din cele mai alese. Dintr-o privire, Salov examină şi aprecie totul. Uşor palid la obraz, Pavel îi întîmpină purtînd o elegantă haină de casă, cu cravata legată neglijent şi cu părul dat pe spate, ţinută care îl prindea de minune.

— SalUt persoana dumitale în dubla ei postură, începu Salov înclinîndu-se reverenţios, cea de mecenat (gest spre masa festinului) şi cea de autor !

Drept răspuns, Vihrov îl bătu prietenește pe umăr şi-l conduse spre măsuţa cu gustări.

Cît despre Marienovski şi Nevedomov, aceştia se îmbrăţişară şi se sărutară ca nişte fraţi. în schimb cu Salov, Nevedomov nu schimbă nici un salut : după cele întîm- plate cu Anna Ivanovna, cei doi nu-şi mai vorbeau şi nici măcar nu se salutau. Printre tinerii sosiţi la Pavel se aflau şi Petin cu Zamin, retraşi acum într-o încăpere alăturată. Găsiseră acolo o carte despre indieni, cu temple şi zei, iar Petin, lung şi slăbănog, cocoţat pe un scaun, se străduia, conformîndu-se indicaţiilor lui Zamin („ţine mîinile mai drepte, genunchii mai

în afară !'), să imite cu exactitate poziţia şi atitudinea unui zeu indian. Terminaseră şi ei fa

-O DU,PA-AMIAZA de lectură

O zi mai tîrziu. pe Nikiiskaia în sus mergeau doi tineri, Maricnovski şi Salov. Discutau aprins, ultimul susţihîn- du-şi părerile cu multă ardoare.

— Ce-ar fi putut el să scrie ? De ce ar fi el în stare ? îşi sîcîia Salov însoţitorul.

Marienovski zîmbea.

— Acelaşi lucru pe care l-ai scris şi dumneata ! Că doar ai scris ceva, nu-i aşa !... răspunse el cu vocea lui gravă.

— Dar eu am petrecut cu oamenii ăştia... am băut laolaltă cu ei, le-am stors naiba mai ştie cîţi bani la jocul de cărţi... Şi-apoi, ce-am scris ?... Cîteva scene mititele. Pe cînd dincoace e vorba de un ditai roman !

— Şi ce dacă e un roman ? Dumneata ai scris cîteva scene, iar dumnealui un roman.

— Nu-l văd în stare să scrie un "roman. O fi scris acolo o nimica toată.

— De ce nimica toată ?

— Pentru că nu-l duce mintea să scrie un roman voluminos. **E** un prost !

— Cum poţi să spui că-i un prost ? întrebă mirat Marienovski.

— Uite aşa, simplu. E un prost ! repetă Salov.

Marienovski clătină din cap.

— Dimpotrivă, eu l-am socotit totdeauna un om foarte inteligent. După cîl se vede, e foarte sensibil, uşor impresionabil, capabil să se entuziasmeze, ori pentru un romancier e tocmai ce trebuie.

— Pentru a fi romancier mai e nevoie şi să ştii a îmbina impresiile pe care le culegi.

— Poate că e capabil şi de aşa ceva. Cî.t priveşte inteligenţa lui, am avut totdeauna impresia că are o minte care pătrunde în orice domeniu şi înţelege totul aşa cum se cuvine... calitate importantă şi ea pentru un scriitor.

cultatea şi aveau fiecare cîte o slujbă, numai că nu se prezentaseră încă acolo şi-şi continuau vechile lor pozne.

Vibrov îi adună pe toţi la masă. Pentru pregătirea acestui prînz apelase la bucătarul răposatei prinţese Vesneva. Bătrînul, deşi venise cherchelit (plîngea şi-l tot pomenea pe Esper Ivaníci), reuşise lotuşi să pregătească o minunăţie de masă, încît Salov, mare expert în astfel

de treburi, exclama după fiecare fel de mîncare: „Minunat! Admirabil!",

— Ce plăcut e, continuă el lăsîndu-se pe spătarul scaunului, după ce-şi potoli foamea, să ai ca prieten un scriitor bogat. De cîte ori va mai scrie ceva, şi sper că va mai scrie, ne va invita fără doar şi poate să-i ascultăm opera şi, bineînţeles, ne va trata cu un prînz la fel de minunat.

Nu atît insinuarea îl deranj ă pe Vihrov, cît, mai ales, tonul folosit de Salov.

— Şi dumneata eşti scriitor, aşa că ai aceeaşi obligaţie să ne oferi o masă.

— Ca să fiu sincer, eu nu ofer mese decît acelor domni pe care sper să-i jumulesc la jocul de cărţi.

— Uite, ăsta e cusurul dumitale ! exclamă Vihrov, aprinzîndu-se la faţă. îţi pui în cîrcă mult mai multe rele decît faci, deşi faci, într-adevăr, destule.

— Relele pe care le fac eu sînt totuşi mai inofensive decît plimbările pe cai trăpaşi !... Nu ? ripostă Salov, des- chizîndu-şi larg braţele.

— Să te plimbi cu cai trăpaşi şi să-ţi placă aşa ceva, Vihrov se înfierbîntă şi mai tare, e o pasiune, simplă şi firească, pe cînd să fii cinic cu tine însuţi, să cleveteşti la adresa propriei tale persoane e ceva deplasat, o formă de manifestare a unei vanităţi ascunse.

— Toate-s din pricina sărăciei, bat-o vina ! abordă Salov un ton glumeţ, smerit, dorind să pună capăt discuţiei. Trebuie să fiu umil în faţa dumnealui, pentru că vreau să imă împrumute cu nişte bani, adăugă îndată la urechea lui Marienovski, dar acesta nu-l învrednici nici măcar cu o privire.

După masa de prînz fu servită cafeaua şi aprins focul în şemineu. Palid şi vizibil emoţionat, Vihrov se plimba de colo-colo prin cameră : II mistuiau acea teamă şi nerăbdare, care îl încearcă în asemenea ocazii pe orice autor. Observîndu-l, Salov se grăbi să acţioneze în numele lui.

— Pentru că Pavel Mihaiiîci e astăzi centrul atenţiei, iar eu nu sini rîecît un acolit, aş dori să-mi permiteţi ca mai ini ii să-mi citesc eu lucrarea în faţa acestei prestigioase adunări, iar apoi să şi-o prezinte dumnealui.

— Do acord, începe dumneata ! exclamă Vihrov, bucuros că i se mai oferă un răgaz.

Salov se aşează la masa din mijloc şi ceru să i se aducă două lumînări .şi o sticlă de şampanie.

— Iată şi avantajul de a fi scriitor : sub pretextul lecturii. poţi oricînd să pretinzi o sticlă de şampanie. Odată instalat începu să citească.

Eroul piesei lui era un răsfăţat fecior de negustori, pe care. în primul tablou, un impostor îl învăţa manierele de salon. În tabloul următor, protagonistul primeşte vizita unei peţitoare, coborîtă parcă din piesele lui Gogol. Secvenţele dramatice păreau destul de bine închegate.

Continuîndu-şi plimbarea prin cameră, Vihrov fu primul care exclamă :

— Foarte bine. foarte bine !

Marienovski zîmbi. Nevedomov păstră o adîncă tăcere.

— Formidabil ! Mi-a plăcut teribil poziţia picioarelor ! exclamă, la rîndul lui, şi Zamin.

— Deocamdată n-am scris decît un singur act ! pre- ciză Salov, terminîndu-şi lectura.

— Foarte bine, foarte bine, Vihrov îl lăudă din nou **şi-i** strînse mîna.

— Minunat ! repetă după el Zamin şi cu asta se încheie orice comentariu.

Nerăbdarea îi cuprinse pe toţi. Pînă şi Pelin se vînaolea pe scaun fără să scoată o vorbă.

Se apropie clipa cînd Vihrov trebuia să-şi înceapă lectura.

Aproape sugrumat de emoţie, **cu** faţa albă ca **Varul,** Vihrov îşi puse caietul pe masă, îşi lărgi cravata la gît şi, **cu** glas pierdut, se adresă ascultătorilor :

— Domnilor, de-o să vă plictisiţi, să mi-o spuneţi pe dată.

— Modestia la o parte, rogu-te. Fără falsă modestie, interveni Salov, ¿i^ezîndu-se între Petin şi Zamin.

Credea că aceştia îi vor asculta cu multă luare aminte usturătoarele observaţii ce-aveau să vină. Vihrov începu să citească. Chiar de la primul episod, Nevedomov îşi apropie mai mult scaunul de masă. Marienovski îl privi oarecum surprins pe Pavel, cînd, în timpul lecturii, acesta începu să-i imite cu mult har pe boierii despre care era vorba, pe fetele din casă, pe mujici, iar apoi, cînd eroina — o tî- nără femeie — fugi de la bărbatul ei ţipînd în gura mare, Zamin scuturâ din cap şi exclamă :

— Strașnic, frăţioare !

— Cît de viu e descris totul ! rosti la rîndul lui Marienovski, plimbîndu-şi aceeaşi privire mirată peste ceilalţi ascultători.

Salov îşi plecase fruntea şi nu mai scotea o vorbă.

— Citeşte mai departe, rosti cu glas scăzut şi, ai fi zis, cu sufletul la gură, Nevedomov.

Pavel era şi el nespus de tulburat : buzele îi tremurau, iar obrajii îi zvîcneau cînd şi cînd.

Lectura continuă. Atenţia auditoriului creştea cu fiecare capitol şi, spre sfîrşit, cînd bestia de soţ, aflînd că

micuţa, zvelta şi vaporoasa lui soţie îl înşeală, o chemă la el, şi, trăgîndu-i cîteva palme, femeia leşină iar" el porunci ca eâ să fie scoasă afară din casă, Marienovski — mai-mai să sară de pe scaun.

— Asta~i curată barbarie ! exclamă el. Şi totuşi nu poţi să spui că-i ceva tras de păr : e însăşi viaţa noastră, rusească !

— Impresionantă lucrare şi foarte bună ! rosti în cele din urmă şi' Salov. Ridicîndu-se în picioare, începu să umble încoace şi încolo, la fel cum, pînă atunci, o făcuse Pavel.

Vădit lucru, rămăsese surprins, impresionat, ba chiar fîstîcit de cele auzite.

— Ştii, am început să tremur ! <^>servă Petin adresîn- du-se lui Zamin.

— O să ajungă un scriitor mare, îi zise acesta eu vocea lui profundă.

Pavel asculta toate aceste observaţii stînd cu capul plecat şi cu privirea aţintită în pămînt.

— Dar dumneata de ce nu spui nimic ? i se adresă în cele din urmă lui Nevedomov.

— Păi e de-ajuns să te uiţi la mine ! replică acesta, fă- cînd un efort să zîmbească şi arătîndu-şi obrajii pe care, fără voia lui, îi curgeau lacrimile ; apoi se ridică şi, apu- cîndu-l pe Pavel de braţ, îl sărută.

— Felicitările mele ! îi zise el, iar timbrul vocii îi trădă ceva, care îi făcu pe toţi ceilalţi să izbucnească aproape involuntar într-un glas : „Ura ! Vivat Vihrov !"

VihrCv .stătea nemişcat, palid, iar ochii îi erau şi lui scăldaţi în lacrimi.

Numai într-un asemenea mediu de tineri studenţi pe care îi animă sentimente prieteneşti poţi întîlni o atît de sinceră şi deplină recunoaştere a unui talent.

A fost cea mai înălţătoare clipă din viaţa lui Vihrov, clipă cu care nu i-a fost dat să se întîinească niciodată.

Apoi, în micul lor cerc, discuţiile începură să se lege pe-un ton scăzut, aproape în şoaptă.

— Partea a doua n-ai isprăvit-o încă, nu-i aşa ? îl întrebă Nevedomov pe Pavel, după ce-şi mai reveni din emoţie.

— Nu. încă n-am isprăvit-o, răspunse Vihrov.

— Mujicii sînt descrişi de parcă i-ai vedea în carne şi oase !... Asta da. aşa mai zic şi eu !... îi şoptea Zamin lui Marienovski.

— E multă poezie în aceste pagini !... i se adresă Petin lui Nevedomov, întrebîndu-I parcă.

— Da ! confirmă acesta. Bunăoară fragmentul în care cei doi îndrăgostiţi stau pe malul rîului, văd în depărtare codrul şi îşi închipuie că dacă s-ar retrage acolo, ar scăpa de ochii tuturor, e un pasaj plin de poezie şi totodată foarte veridic.

Şalov continua să se agite prin cameră. Într-un tîrziu — poate în mod sincer, poate nu — se hotărî să-l elogieze şi el pe autor.

— Nu încape nici o îndoială că trebuie să te laşi de toate şi să te faci romancier ! i .se adresă el lui Pavel.

— Asta e şi intenţia mea. îi răspunse Vihrov.

— Văd că dispui de-o forţă herculeană pentru o asemenea strădanie, continuă Salov, apoi, luîndu-şi şapca, rosti : Ce ziceţi, domnilor, n-ar fi cazul să mergem pe la case^ noastre ?

— Ba da ! recunoscură ceilalţi şi-şi luară pălăriile.

— Unde vă grăbiţi, mai staţi puţin, rosti Pavel, deşi, obosit de toate impresiile de peste zi precum şi de lectura romanului, nu dorea decît să rămînă mai repede singur, măcar numai în tovărăşia lui Nevedomov, pe care îl invită să doarmă acolo peste noapte.

— Aş vrea să-ţi spun două vorbe, Pavel Mihailovici, îl întrerupse Salov.

Cei doi trecură în camera de alături.

— Ţi-am adus o chitanţă pentru cinci sute de ruble, spuse Salov.

— Da, da, stai puţin ! exclamă Vihrov, apoi îi aduse banii ceruţi. în acele clipe era în stare să-i dea lui Salov nu numai cinci sute, ci chiar cinci mii.

Oaspeţii îşi luară rămas bun şi plecară.

— Ei, nenicule, ce poţi să mai zici de asta ? găsi de cuviinţă Marienovski să-l tachineze pe Salov.

— Naiba să-l mai înţeleagă. Nu m-am aşteptat cîtuşi de puţin să scrie aşa ceva ! "ripostă Salov şi se grăbi să prindă o birjă, ca să dispară cît mai repede din mijlocul prietenilor ; pesemne că nu-i venea uşor să suporte laudele adresate lui Vihrov.

între timp, între eroul nostru şi Nevedomov se purta o discuţie cordială.

— Spune-mi, prietene, am scris oare chiar aşa de bine ?... îl întrebă Vihrov şi ochii i se umeziră din nou. în cazul de faţă, ţin la părerea dumitale mai mult ca la a oricui altcuiva.

— Ai scris foarte bine, îi răspunse, tot atît de sincer, Nevedomov. Mai ales că tot ce ai scris e absolut original, nimic nu e luat din altă parte ; tocmai asta face să se întrevadă mlădiţele propriei dumitale forţe creatoare. Uită-te, bunăoară, la lucrările lui Salov —

peste tot nu sînt decît spicuiri : ba o frază prinsă de cine ştie unde, ba'un fragment luat de la Gogol, poate chiar dintr-un vodevil... N-aş putea spune că e rău alcătuit, dar e sec, fără viaţă. Pe cînd lucrarea dumitale, dimpotrivă, pe tot parcursul lecturii face să se simtă **o** tensiune interioară, propria dumitale tensiune.

Pătruns de înduioşare, Vihrov asculta cu capul plecat vorbele prietenului.

— Ca să pot scrie, trebuie să-mi îmbogăţesc şi-mai mult cunoştinţele, spuse el.

— în ce privinţă ? îl întrebă Nevedomov.

— De pildă, nu cunosc prea bine principiile esteticii, am citit prea puţină critică şi nu m-am ocupat aproape deloc de filozofie — uite de asta aş vrea să mă apuc acum. O să-mi cumpăr operele lui Lessing, o să-l citesc pe Schel- ling, pe Hegel L.

— Toate astea nu strică, numai să nu te plictiseşti, observă Nevedomov, zîmbind uşoi\

— Cu viaţa pe care o duc aici, nu numai că n-am să mă plictisesc, ci mai mult ca sigur lectura va fi pentru mine o plăcută distracţie, iar pe lângă asta, s-ar putea să intru în combinaţie cu vreo femeie.

— Pericolul ăsta te poate paşte oriunde ai fi, zise Nevedomov schiţînd acelaşi zîmbet.

— Nu, nu mă va paşte, dacă voi pleca la ţară pentru vreun an, doi, sau trei... Doamna care a locuit aici, cu mine, se pare că nu demult a rămas văduvă, aşa că e absolut liberă. Vom trăi în relaţii prieteneşti, ceea ce nu mă va sustrage deloc de la preocupările mele, ba mai mult decît atît, voi avea prilejul să cunosc viaţa de provincie şi cea de la ţară ; în felul ăsta voi avea, pe de o parte, foarte mult timp liber, iar pe de altă parte, voi putea înregistra o sumedenie de fapte semnificative.

— Sînt de acord cu asta, recunoscu Nevedomov. Totuşi sper că înainte de toate îţi vei termina romanul ?

— îl voi termina, îl voi tipări şi voi vedea care va fi opinia cititorilor ; abia după aceea mă voi apuca şi de altceva. Şi-apoi, sper să vii şi dumneata pe la mine, dragă prietene. Am o moşie bine gospodărită, aflată într-o regiune frumoasă, cu o grădină superbă şi un conac enorm !

— Voi veni, cum să nu, răspunse Nevedomov şi, în cele din urmă, prietenii se despărţiră^ retrăgîndu-se fiecare în camera lui. Aflat acum la vârsta de douăzeci şi cinci de ani, eroul nostru se lăsă în seara aceea furat de un somn atît de plăcut, cum nu mai încercase de pe vremea copilăriei, cînd organiza împreună cu prietenii săi acele neuitate spectacole de teatru. Sufletul artei, adiind în preajma omului, aduce de fiecare dată tihna şi înviorarea !

VI

SEARA DE ADIO

La plecare, prietenii se adunară să-l conducă pe Vihrov cu oarecare fast. Pavel porunci chelnerului să le servească ceaiul şi masa de cină, cu gîndul că, după ce aveau să încheie acea agapă frăţească, el să se poată culca în sanie şi, pornind la drum, să încerce a se lăsa pradă somnului. îi părea rău, totuşi, să se despartă de Moscova şi de prieteni, dintre care pe Nevedomov îl găzdui la el pînă în preajma plecării, în seara cu pricina adunîndu-se la el şi ceilalţi : Marienovski, Zamin şi Petin. Numai Salov nu binevoi să apară, cu toate că fusese invitat împreună cu ceilalţi. Sosi şi Makar Grigoriev să-şi ja rămas bun de la Vihrov. Acesta îl pofti în incinta hotelului şi insistă să ia loc printre prietenii săi. Bătrînul se codi pUţih, pînă la urmă . se aşezâ. Vihrov comandă un punci şi stărui ca Makar Grigoriev să-l bea. Dîndu-l pe gît, bătrînul se mai înviorâ.

— Sînt foarte curios, glăsui Marienovski, examinînd haina lungă, cu creţuri în talie, croită dintr-o stofă fină, pe care o purta Makar Grigoriev, pantalonii lui de catifea şi cizmele cu tureatcă lărgită spre genunchi, sînţ foarte curios cum fac ţăranii noştri, ca din simpli argaţi, de pildă, să ajungă antreprenori, patroni.

— Păi ce, toţi ajung antreprenori ? zise Makar Grigoriev, cu un fel de severitate în glas.

— Bineînţeles că nu toţi, totuşi foarte mulţi !

— Ei nu chiar aşa de mulţi, că doar omului îi merge, întîi şi-ntîi, după cum îi e mintea, iar apoi şi după felul cum se poartă: ce, parcă mulţi sînt dintr-aia care să nu fie proşti ori beţivi !... Auzi dumneata : antreprenor ! continuă Ma- kar Grigoriev pe un ton ceva mai ridicat. Păi vorba asta, „antreprenor", îi una singură, da-i cu multe înţelesuri. E cum ai zice, de pildă, „negustor". Negustor îi şi milionarul, negustor îi şi ăl de vinde la tarabă maţe împuţite.

— Altceva vreau eu să aflu de la dumneata, nu se lăsă Marienovski. Pe mine mă interesează însuşi procesul de transformare a muncitorului în stăpîn, pricepi ?

— Pricep eu, nu-i nevoie să mă lămuriţi, ripostă Ma- kar Grigoriev.

Între timp, Vanka îi mai aduse un punci.

— Cam prea repede mi-ai venit cu altul. Du-te, nu-mi trebuie, bea-ţi-l singur ! îl refuză Makar Grigoriev.

Vanka ieşi din salon şi, într-adevăr, dădu duşcă tot paharul.

— Să ştiţi că nu toţi oamenii noştri din popor îşi fac în acelaşi fel rostul în viaţă, vorbi din nou bătrînul. în privinţa asta trebuie să ştiţi că înaintea altora o ia şarlatanul şi pişicherul ! La început, patronul îl face, să zicem, şef peste o echipă de muncitori şi îl trimite să lucreze cu ei la cîte un boier sau negustor. Ei, şi-acolo dumnealui începe să se dea bine pe lîngă platnic : dacă ăla are nevoie de niscaiva material — mujicul nostru a şi dat fuga să-l cumpere şi să i-l aducă ; dacă vrea să i se facă vreo trebu- şoară netrecută în antrepriză, tot el îi pune pe băieţii săi să lucreze pe ascuns, ca să nu afle patronul. Iar boierul acela, sau negustorul, cine-o fi, nu mai poate de bucurie ! „Bravo, băiete, lucrarea următoare ţie ţi-o dau în antrepriză !" şi hotărît lucru că i-o dă tot lui. Omul nostru începe atunci să ciupească ba de ici, ba de colo, şi uite aşa s-a întîmplat adesea că într-un an, doi, asemenea oameni să se vadă c-o avere frumuşică. După mintea mea, dom- nule, ăştia sînt cele mai ticăloase lighioane, pentru că nu cîştigă prin muncă, ci prin vorbărie şi plecăciuni pînă la pămînt !

Tocmai atunci Vanka veni să-i ofere al treilea pahar de punci, sperînd că bătrînul are să-l refuze, însă Makar nu-l refuză.

— Bine, bine, ce pot să-ţi fac, am să-l beau ! rosti el şi goli paharul.

Vanka însă izbuti să remedieze situaţia : ceru chelnerului să-i dea şi un al patrulea pahar, dar ny-l mai duse în salon, ci îl dădu pe gît afară, în coridorul cufundat în întuneric.

— Un alt soi de mujici dintr-ăştia, reluă Makar Gri- goriev, sînt parveniţii. Unul ca ăsta e în stare să-i tragă pe sfoară şi pe cei din aceeaşi tagmă. Întîi şi- ntîi, face ca şi negustorul ăla care vinde maţe împutite : învîrte tot felul de treburi mărunţele, ca apoi să se bage pe sub pielea unuia ca el ajuns antreprenor bogat. „Vai, prietene drag, îi zice, mare binefăcător cum eşti, fă-mă să te pomenesc o viaţă întreagă : hai să luăm o antrepriză împreună !" îi laudă şi-i tot laudă antrepriza, spunîndu-i verzi şi uscate, însă are grijă să potrivească lucrurile în aşa fel, ca omul ales să aibă o meteahnă :, să-i placă de pildă să tragă mai tare la măsea, căci, mă rog. dintre noi, antreprenorii, ajunşi să stăm bine pe picioarele noastre, care-i ăla să nu fie alcoolist sadea ? Şi uite că şade unul dintr-ăsta la circiumă, o face pe grozavul, şi-l ia peste picior pe tînărul lui asociat... „Eu, zice, dacă vreau, te fac bogat, dacă nu — pot să te aduc la sapă de lemn" ! Pînă la urmă, ajunge tot el, deseori, să tragă mîţa de coadă, tînărul lui asociat pă- călindu-l cu cîte cinci, ba chiar cu cîte zece mii : cîte procese nu sînt pe la noi din pricina asta, de nu le mai ştie nimeni numărul !

— Da r din a treia categorie cine face parte ? întrebă Marienovski, căruia povestirea bătrînului îi trezise un in- teres deosebit.

— Păi a treia categorie o alcătuim noi, ăştia, care ne facem un rost în viaţă prin munca, sîngele şi sudoarea noastră de creştini. Ia uitaţi-vă la cizmele pe care le port acum, continuă Makar Grigoriev. ridicîndu-şi piciorul încălţat într-o cizmă elegantă. N-au strop de noroi pe ele, pentru că nu umblu decît cu trăsura. Dar a fost o vreme cînd ajungeam acasă cu tălpile făcute ferfeniţă, iar picioarele îmi erau şi ele numai sînge de atîta umblat. Colindam tot oraşul în căutare de lucru, căci să-mi dac viaţa ca simplu muncitor nu eram în stare : sînt mîndru de felul meu şi nu sufăr să mă dirijeze cineva.

— Şi totuşi, cum de te-ai îmbogăţit pînă la urmă ? in- terveni Zamin, care pînă atunci îl asculta cu un profund respect.

— Apăi eu, dragă domnule, m-am îmbogăţit prin curajul meu. Alergînd aşa, ca un cîine, prin Moscova, am aflat că un cneaz s-a apucat să-şi facă două case pe Nikitekaia. M-am dus de-a dreptul la dumnealui şi-am aşteptat să-l văd ieşind, căci nu voiam să fiu anunţat prin valet. „înălţimea voastră, i-am spus, aveţi cumva nevoie de un zugrav ?" „Măi băiete, zice, treaba asta e dată unui alt antreprenor!" „înălţimea voastră, zic, aş putea să văd şi eu devizul ?..." „Poţi, îmi zice, uite-l ici !" Mi-l arată, mă uit prin el — prea puţin îi ceruse celălalt ! „La preţul ăsta, înălţimea voastră, îi zic, nu se poate face treabă." „Mă rog, răspunde, tu nu poţi, în schimb el poate!" „Aşa o fi, înălţimea voastră, zic, numai că asta-i înşelătorie curată şi ca să vă arăt că-i aşa cum vă spun, daţi-i rogu-vă o casă ăstui antreprenor, iar pe ailaltă să mi-o daţi mie; pe el să-l plătiţi) iar eu mă apuc să lucrez pe gratis. Lăsăm să treacă aşa vreo doi ani, vedem cum o să arate lucrul făcut de el şi cel făcut de mine, şi-abia atunci o să mă plătiţi cît o să vă lase inima !" Se vede că boierului i-a plăcut îndemnul meu, căci a rămas pe gînduri... „Bine", îmi zice în cele din urmă. Şi uite-aşa, ne-am apucat de lucru : zugravul ăla în partea lui, eu într-a mea, dar vezi că meseria asta de zugrav ascunde mai multă viclenie şi isteţime decît oricare alta ! Poţi, de pildă, să vopseşti o fereastră cu două ruble, dar poţi s-o faci şi cu cincizeci de copeici. Văz că tovarăşul meu. care luase de-o fereastră cîte-o rublă şi jumătate, «o vopseşte doar cu o juma" de rublă. Trecînd pe acolo, apuc ca din greşeală găleţica lui cu vopsea şi-mi dau seama că

vopseaua-i tare subţirică : n.-o făcuse, pasămite pe bază de ulei, o îngroşase cu cine ştie ce. Cît mă priveşte pe mine, dacă trebuia, să zicem, să pun *schiferweiss*, apăi *schifer- weiss* puneam nu alte alea. Ei, şi-n cele din urmă antreprenorul acela a plecat cu banii în buzunar, iar eu fără nici o leţcaie. Numai că, vezi, dragă domnule, n-a trecut după aceea nici un an de zile şi cneazul trimite după mine... „Of, pramatia, se-apucă să-l ocărască pe celălalt zugrav, mi-a stricat toată lucrarea. La tine, zice, totul se face din ce în ce mai curat şi mai neted, ca sticla, pe cînd la el, totul s-a şi scorojit!" Ei, şi după întîmplarea asta am ajuns să lucrez pentru ăi mai mari aristocraţi, căci pe atunci, după anul opt sute doisprezece, nobilimea îşi înălţa casă după casă. Mulţi bani am mai strîns atunci, că am început şi eu să umblu cu şiretlicuri.

— Cred că felul ăsta de viaţă ţi-o fi adus şi multe griji, Makar Grigoriev ? îl întrebă, la fel de respectuos, Zamin.

— Md-a, ceva mai multe decît viaţa dumneavoastră de boieri... Abia după cincizeci de ani am cunoscut şi eu cum îi somnul de noapte, că pînă atunci se întîmpla să nici nu pot aţipi de atîtea griji. Astăzi, mi-am mai strîns eu ceva bani, am şi îmbătrînit. „Eh, mă gîndesc uneori, n-are decît să se aleagă praful de toate !", pun capul jos şi trage-i la aghioase... Uite, se spune despre împăraţi cum că ei ar duce o viaţă tare frumoasă, dar de-o fi să încerce careva asta, eu zic că nu i-ar fi cîtuşi de puţin pe plac : parcă-i mai uşor să frămînţi lutul cu mîinile şi picioarele, decît să-ţi otrăvesti inima pentru cine ştie ce treburi ! De-aia, vedeţi, ne-nvăţăm cu băutura noi, antreprenorii... ca să ne mai dăm curaj... Că dacă stai şi te gîndeşti mai bine la treburile pe care le ai de făcut, apăi îţi dai seama că-s tare îndoielnice şi primejdioase.

— Dar, ce poate fi îndoielnic în treburile dumneavoastră ? i se adresă Vihrov.

— Păi, în primul rînd, aceea că lucrarea o angajezi, da' nu ştii niciodată dacă ţi-o aduce vreun cîştig au ba, îi răspunse Makar Grigoriev. Să luăm de pildă preţurile la materiale. Astea se schimbă în fiece săptămînă, saltă precum caprele pe ţancuri : cînd în sus, cînd în jos... Sau cînd te-a- puci să-ţi cauţi muncitori : iarna îi mînă foamea de la ţară şi se poartă mai frumos ca o fată mare, se învoiesc cu cea mai proastă simbrie, dar taman cînd lucrul e mai în toi. îţi pretind peste învoială, ba mai ştii. pot să-ţi facă şi cîte-o boacănă. Ai, uneori, cîte-o lucrare urgentă de la stat, care mai prevede să plăteşti şi daune dacă n-o dai gata la termen, iar din lucrătorii tăi te pomeneşti că vreo zece au şters-o ca să chefuiască ; de fiecare dată mă rog să mă ferească Domnul să omor pe careva din ei, atît de tare mă scot ei din fire. Pe urmă, cînd vine toamna şi trebuie să închei socotelile cu ei, uită cu toţii de chiul şi de trîndăvie, nu vor decît parale, cît mai multe parale, şi nici să nu pierzi cumva din vedere serviciile pe care ţi le-au făcut. De-aia, poate că nu mă credeţi, dar uite, Maica Domnului mi-e martoră că-n fiecare an după aceea cad la pat; şi nu pentru că mi-ar părea rău de bani, praful să se aleagă de ei, că nu sînt hapsîn, ci pentru că la cîinii ăştia nu vezi nici un fel de dreptate !

între timp, Vanka îi oferi lui Makar Grigoriev încă un punci.

— Ce-i cu tine, flăcăule, prea vii cu multe trataţii, nu mai vreau ! zise în cele din urmă bătrînul, oarecum mirat.

— Ce tot îi aduci, nu vezi că nu vrea ! îl repezi şi Vi- hrov pe Vanka.

— Am înţeles; boierule ! rosti flăcăul şi nici nu ieşi bine din salon că şi dădu pe gît punciul fierbinte. Procedeul se vede că-l ăpăci de-a binelea, întrucît nu mai apucă să ajungă la bucătărie, ci se opri într-un cotlon al coridorului şi timp de cîteva minute rămase acolo cu capul plecat, scuipînd cînd în stînga, cînd în dreapta.

— Pesemne că se teme de dumneata şi te respectă, de aceea te tratează aşa ! observă Vihrov. adresîndu-se lui Makar Grigoriev.

— Naiba să-l ştie ! replică bătrînul. Vedeţi, continuă el, arătînd cu capul în direcţia în care plecase Ivan, toata liota asta de servitori ne pizmuieşte şi ea, zicînd că noi, mujicii, huzurim, pe cînd ei îndură numai rele. „Voi, zic ei, duceţi viaţă de oameni liberi, pe cînd noi trăim ca adevăraţi ocnaşi." „Păi, le zic, aţi fi voi în stare să trăiţi liberi ? Un cal, zic, dacă ştie de frîu de cînd s-a născut, apoi cred că în frîu îi e dat să şi moară."

— Totuşi omul e mai deştept decît un cal, se poate acomoda şi la alte condiţii, ripostă Vihrov.

— Ei, nu chiar aşa de repede. Uite, bunicul dumneavoastră, de pildă, avusese cîndva un valet, şi nu unul nătă- fleţ, ci un om mai în etate, deştept foc, care avea doi feciori; şi uite că se tot plîngea omul ăsta că boierul îl pune întruna, şi pe el, om bătrîn, şi pe feciorii lui, la muncă. Da' mă rog, ce treabă aveau ? Bătrînul nu făcea decît să înfulece după masă toate resturile de pe farfuriile boierului, iar feciorii săi dormitau în tindă,

aşteptînd să-i petreacă pe stăpîni cînd ar fi vrut dumnealor să plece undeva cu trăsura. Pînă la urmă, bunicul dumneavoastră... că tare îi mai plăcea dumnealui s-o facă pe grozavul... s-a înfuriat, care va să zică, atunci, din pricina asta, bunicul, l-a chemat la el pe valet şi i-a zis : „Uite, măi frate, eu îţi. dau ţie şi feciorilor tăi acte de slobozenie ; dar am o singură dorinţă : să **jiu** vă mai prind că vă mai întoarceţi la mine !" Bătrînul şi feciorii n-au mai putut de bucurie ; s-au mutat îndaiă la oraş şi, în loc să se apuce de vreo treabă oarecare, — dar ce să mai vorbim, nici măcar nu ştiau să facă ceva, — s-au pus pe băutură, iar feciorii, mai mult decît atît, s-au apucat chiar să-l ciomăgească pe bătrîn, ca să le dea parale — credeau, vezi doamne, că are nişte bănuţi puşi deoparte. Şi-atunci, ce să facă bătrînul ? L-au podidit într-o zi lacrimile şi du-te iar la boier : „Ia-ne, tătu- cule, înapoi, nu ne lăsa muritori de foame!"... Vedeţi, cam asta înseamnă să fii slobod !

Între timp, chelnerul îi anunţă pe oaspeţi şi pe gazda acestora că cina e servită. Vihrov insistă ca Makar Gri- goriev să ia parte şi el la cină. Invitaţia boierului îl făcu pe bătrîn să se simtă foarte stînjenit, totuşi se aşează şi el la masă. Acest fapt îl supără atît de mult pe Vanka, încît nici nu mai vru să intre în sufragerie.

— Asta-mi lipsea, să-i servesc şi pe rîtani, zise el, continuînd să stea pe coridor şi să scuipe, din cînd în cînd, pe jos.

Cît despre Makar Grigoriev, acesta se întreţinu mai departe cu boierii, dînd dovadă de multă judecată şi înţelepciune.

— Îţi este cunoscut, Makar Grigoriev, că boierul tău e scriitor şi că asta o să-i aducă mare faimă şi mulţi bani ? îl întrebă de astă dată Nevedomov.,

— Nu, nu cunosc, nu mi-a fost dat să aud, răspunse Makar Grigoriev pe un ton respectuos.

— Dar ştii ce înseamnă să fii scriitor ? i se adresă Vihrov.

— Persoana aceea care scrie cărţi ?

— Ei, da, care scrie şi cărţi, care scrie şi prin reviste. Reviste ai mai văzut, nu-i aşa ?

— Am văzut pe la cîrciumi, dar nu mi-am băgat nasul în ele. De-alde noi ne uităm mult prin ziare, că astea ne sînt mai de trebuinţă — se află acolo tot soiul de anunţuri... Şi cam ce aţi binevoi să scrieţi ? îl întrebă, după o vreme, pe Vihrov.

— Uite, am să scriu bunăoară, despre viaţa ta.

Un asemenea răspuns îl făcu pe Makar Grigoriev să schiţeze un zîmbet :

— Parcă n-aş vedea nimic interesant în treaba asta.

— Interesant, dragul meu, nu este ceea ce descrii, ci felul în care o faci, îi explică Vihrov^

— Să-mi fie cu iertare, dar aşa ceva nu-i de mintea mea ! Că uite şi pe la noi, pe la ţară, poţi s-auzi fel şi fel de basme ; da-n ele nu-s decît prostii şi aiureli, după cum înţeleg eu : tot soiul de Feţi-frumoşi, zîne, păsări măiestre, -— astea nu-s decît nişte palavre, niciodată nu s-a văzut aşa ceva.

— E adevărat, un Făt-frumos în carne şi oase n-a existat, dar unul care să-i semene, vreun mîndru fecior de crai, o fi trăit totuşi cîndva în Rusia, şi după unul ca ăsta poporul şi-a creat un model ! încercă Zamin să-l lămurească.

— Păi cum ar fi putut să existe ? ripostă bătrînul. Asta înseamnă că a zburat cîndva şi în slava cerului, pur- tat de-o pasăre măiastră ?

— Ei nu, nu că ar fi zburat cu adevărat : în felul acesta poporul a vrut să arate că feciorul de crai era atît de brav, încît putea să facă orice.

— Cum adică, orice ! se împotrivi Makar Grigoriev. Ba niciînd n-ar fi putut el să zboare călare pe o pasăre. Pe la noi, pe la ţară, domnule, există o zicală : ce-i în basm e o minciună, ce-i în cîntee — adevăr, şi aşa este; uite, dacă într-un cîntec se zice că o fată se plimbă prin- tr-o grădină, păi ăsta-i adevărul adevărat, căci toate fetele obişnuiesc să se plimbe prin grădini : pe cîtă vreme basmele care-ti împuiază capul cu tot soiul de zîne oii mume ale pădurii nu sînt decît nişte minciuni sfruntate.

Tot discutînd ci astfel, cina se apropia de sfîrşit. Deodată Makar Grigoriev se ridică de pe scaun.

— îngăduiţi-mi, vă rog, i se adresă el lui Vihrov, să vă cinstesc şi eu pe dumneavoastră şi pe prietenii dumneavoastră cu un pahar do vinaţ.

— Fă-ne plăcerea, rosti Vihrov. îşi dădea seama că re- fuzîndu-l într-o asemenea situaţie pe Makar Grigoriev, ar fi însemnat să-l jignească.

— Vă mărturisesc că venind încoace am adus cu mine vreo trei sticluţe de '„clico" ba am şi poruncit chelnerilor să le pună la rece.

— O să bem cu mare plăcere în sănătatea dumitale, Makar Grigoriev, o să bem cu mare plăcere ! rostiră eu toţii aproape într-un glas.

— Eu aş zice să bem mai întîi în sănătatea boierului meu ! le zise Makar Grigoriev şi. după ce vinul fu turnat în pahare, îl urmă pe chelner şi se înclină în faţa fiecărui oaspete, zicîndu-i : „serviţi, vă rog !"

Ciocnirã toţi cu el, bãurã şi-i strînserã mîna. Bătrînul se "înclinã din nou în faţa oaspeţilor, după care făcu semn chelnerilor să mai aducă un rîncl. Cînd vinul fu servit, ridică paharul şi, de astă dată, se îndreptă spre Vihrov.

— Domnule şi stăpîne al meu, daţi-mi voie să vă urez fericire, viaţă tihnită şi îmbelşugată pentru toate zilele cîte le veţi avea de trăit, iar acum, la despărţire, să rostesc şi cîteva cuvinte de drum bun. Iertaţi-mă, domnilor, continuă bătrînul adresîndu-se celorlalţi oaspeţi, dar boierul meu a binevoit să-mi spună odată cum că mă socoate ca pe un tată al dumnealui ; tocmai de aceea, deşi nu merit poate o astfel de cinste, simt că nu i-aş putea dori mai puţin bine de cum i-ar fi dorit însuşi părintele dumnealui. O să plecaţi acum la ţară, domnişorule, se adresă Makar Grigoriev din nou lui Vihrov, şi ştiu că la asprime din partea dumneavoastră nu e cazul să mă aştept : un stăpîn

Şampanie „Veuve Clicquot". g aspru n-o să fiţi niciodată, dar şi cu îngăduinţă, domni- şorule, s-ar putea să stricaţi totul. Eu aşa cred, că stăpînii sînt acum pentru noi ca şi părinţii : de-am făcut bine, se cade să ne laude, rău de am făcut ceva — să ne pedepsească ; şi, uite, mă tem că aşa'ceva boierul nostru n-o să prea ştie s-o facă, deşi, domnişorule, sînteţi, vorba aceea, răspunzător în faţa lui Dumnezeu pentru noi toţi, ca un păstor pentru oile lui, şi dacă vreo oaie, deci, începe s-o ia razna, ea trebuie altoită zdravăn cu biciul pe spinare..^ Mujicul şă ştiţi că are piele groasă ! Or el trebuie să simtă că-i pedepsit.

— Mă voi strădui să-ţi urmez povaţa, îi răspunse Vihrov.

Makar Grigoriev îi făcu. din nou o plecăciune, apoi se înclină şi spre fiecare din ceilalţi oaspeţi. Vinul băut şi purtarea prietenească a boierilor făcuseră din el un perfect *galant homme*.

Vihrov trebuia să plece imediat după cină. Trecu să-şi pună hainele de călătorie. Varika era demult îmbrăcat în cojocelul lui nou, proaspăt argăsit, şi avea petrecut peste umăr sacul lui de drum, prevăzut cu o curea neagră, lucitoare. Datorită punciului băut, flăcăul abia se ţinea pe picioare, nefiind în stare să ducă nici un fel de bagaj, de aceea chemase portarul şi cu limba încleiată îi tot zicea : „haide, haide, scoate-le afară ; o să ţi se plătească ; n-ai s-o faci pe degeaba!". Makar Grigoriev doar se uita la el şi clătina din cap, iar în clipa cînd Vanka se apropie să-şi ia rămas bun şi avu intenţia să-l îmbrăţişeze şi să-l sărute, Makar Grigoriev nu făcu decît să-i întindă obrazul.

— Rămîi cu bine, rămîi cu bine ! îi zise cu oarecare ciudă şi, totodată, cu dispreţ în glas.

Vihrov pornea la drum cu o sanie largă, ţărănească, avînd loc de trecere pînă în dreptul banchetei. Sania era plină de pachete cu cărţi, geamantane cu haine, iar într-o ladă se aflau sticle cu diferite sorturi de vin.

VII

Nevedomov, ieşit să-l conducă, avea lacrimi în ochi, Marienovski îi strînse îndelung şi cu putere mîna, iar Petin şi Zamin, precum şi Makar Grigoriev, ţinură neapărat să-l însoţească cu birja pînă la barieră.PRIMELE ZILE LA ŢARA

Vihrov veni de-a dreptul la noul lui conac, Vozdvijenskoe, şi se stabili acolo. în fiecare dimineaţă se aşeza să lucreze la o masă care trona în mijlocul cabinetului imens al lui Abreev. Pachetele cu cărţi, împrăştiate pe jos, zăceau desfăcute, dar cu conţinutul încă nerînduit în rafturile bibliotecii. Aproape tot timpul Vihroiv umbla îmbrăcat într-un halat elegant, căptuşit cu blană de veveriţă, în casă fiind destul de rece — conacul era vechi şi iarna în toi. Văzută prin ferestrele cabinetului, grădina îşi ascundea pomii pînă la jumătate în zăpadă, şi în tot spaţiul acela alb şi pur nu se zăreau nici urme de om şi nici urme de cîine sau iepure. Această veritabilă izolare de întreaga lume îl distra pe Vihrov, ba chiar îi făcea plăcere ; muncea eu spor şi cu bună dispoziţie. îşi făgăduise că nu va pleca nicăieri şi nu se va întîlni cu nimeni pînă ce nu-şi va isprăvi romanul. Pe la ora douăsprezece, fosta chelăreasă a generălesei, o bătrînică afectată, cu bonetă pe cap, îi pregătea de obicei cafeaua, iar o tînără cameristă, plăcută la înfăţişare, îmbrăcată cu o rochie de în curată, strînsă în talie, îi aducea cafeaua pe o tăviţă ; cînd intra la boier îl saluta înclinîndu-se uşor, aşa cum dicta moda vremii : toata servitorimea Aleksandrei Grigorieva era ageră şi stilată.

Vihrov o privea nu fără plăcere pe drăgălaşa lui slujnică, dar se înţelege că nu-şi permitea faţă de ea nici o glumă sau vreo atitudine mai familiară.

— Las-o, drăguţă, aici, numai să n-o pui prea aproape de hîrtiile astea, îi spunea el, ba chiar se fîstîcea niţel.

Fata punea cafeaua pe masă, dar nu ieşea chiar atunci din cabinet ; mai zăbovea un timp acolo, privindu-l fără echivoc pe boier. Pavel îşi sorbea cafeaua şi continua să lucreze.

în afară de munca lui literară, Vihrov mai avea şi alte preocupări ; în primul rînd luase hotărîrea să renoveze plafoanele tuturor încăperilor, să îmbrace pereţii cu tapete noi şi să schimbe tapiţeria întregului mobilier. în ţinutul în care se afla Vozdvijenskoe existau tot felul de meşteşugari. Vihrov îi porunci lui Kirian să-i caute pe cei de care avea nevoie şi acesta îi aduse mai întîi un meşter slăbuţ, pirpiriu, cu părul rar pe cap. cu

un chip de om cam într-o doagă, şi cu braţele lungi şi subţiri, degetele cărora şi le ţinea îndoite.

—■ L-am adus pe ăsta pentru tavan, să îndrepte pictura. care va să zică, raportă Kirian, arătîndu-l pe meşter.

— Eşti pictor ? îl întrebă Vihrov.

— Pictor ! răspunse meşterul cu un zîmbet straniu, sucindu-şi totodată capul într-o parte, ca şi cînd i l-ar fi tras cineva de la spate.

— îi pictor adevărat, face icoane, întări Kirian, văzînd că boierul îl priveşte cu neîncredere pe noul venit.

— Cum de nu te-ai stabilit pe alte meleaguri ? întrebă Vihrov.

— Iaca aşa, nu m-am stabilit, răspunse meşterul şi din nou îşi suci capul.

— N-a plecat altundeva, întrucît e cam suferind, explică Kirian.

— Sînt suferind, întări meşterul.

— Aici plafoanele sînt gata pictate, vreau doar să mi le restaurezi, pricepi ?

— Pricep, le-am şi văzut, răspunse meşterul şi ochii începură a-i clipi eu atîta repeziciune, iar capul să i se bîţîie atît de tare, încît Vihrov nu mai putu suporta să-l privească. îl trimise acasă şi-i spuse să vină a doua zi, ca să înceapă lucrul.

— Ce-i cu el ? Nu cumva e un beţivan ?

— Nu, nu se omoară după băutura, răspunse Kirian, e aşa, cam trăsnit din născare.

— Şi-i meşter bun ?

E un meşter clasa-ntîia ! Numai că pictorii ăştia, ori, de pildă, ceasornicarii sau armurierii, nu-s niciodată oameni mai acătării, toţi sînt nişte slăbănogi, nişte jigăriţi! îşi dădu cu părerea Kirian.A doua zi, dis-de-dimineaţă, meşterul aduse lemnăria necesară. înălţă o schelă, se căţără în dreptul plafonului cu o pensulă mică m mină şi un hîrb în care pregătise vop- şeaua şi, lungindu-se pe spate, se apucă să-i retuşeze pe zeii din Olimp, înfăţişaţi acolo.

Fără să vrea, Vihrov rămase cu ochii la el : atît de bine şi de precis lucra omul. Pesemne că şi pictorul era satisfăcut de munca lui, căci isprăvind să picteze cîte ceva, se tîra pe schelă cît îi permitea locul, făcea pumnul pîlnie şi se uita lung la ceea ce făcuse ; iar cînd venea ora prîn- zului sau a dejunului, cobora iute de pe schelă, dădea fuga la bucătărie să îmbuce te miri ce, apoi revenea de acolo tot în fugă şi îndată îşi relua lucrul.

— De ce nu te odihneşti niciodată ? îl întrebă într-o zi Vihrov.

—- Aşa. nu mă odihnesc nicicînd, n-am nevoie de asta ! răspunse pictorul, privind undeva, într-o parte.

În numai două săptămîni isprăvi de restaurat toate plafoanele, iar de lucrat lucrase într-adevăr cu multă măiestrie : maniera lui era aproape academică.

Peste preţul stabilit, Vihrov îi mai dădu zece ruble.

— Mulţumesc, rosti pictorul, apoi vîrî cu oarecare stîn- găcie şi neglijenţă banii în buzunarul pantalonilor şi, dînd din cap, părăsi în grabă conacul.

— De ce s-o fi grăbind el mereu ? îl întrebă Vihrov pe Kirian.

— Că aşa i-e năravul ; iar acum-, dacă a pus mîna pe bani, pas de-l mai prinde careva la lucru !

— Păi de ce ?

— Dumnezeu să-l ştie. „La ce bun să mai lucrez, zice că doar acu' am ce mînca !"

— Bine, dar la noi cum de-ai izbutit să-l aduci ?

— A fost o întîmplare... Abia isprăvise de lucrat altundeva... şi, spre norocul nostru, i-au furat banii pe care-i primise.

— Cine i-a furat ?

—• Nu se ştie !... Da' el nici n-a stat să afle. „Dacă aşa a fost să fie, a zis, se vede că ăla a avut mai mare nevoie de ei decît mine."

"— E un fel de Cosma cel fără de arginţi ! observă Vihrov.

— Aşa e !... Pe aici, mulţi îl socotesc sfînt : se zice că pictează atât de frumos icoanele, pentru că e alesul lui Dumnezeu, răspunse Kirian.

Figura uscăţivă, măruntă, a pocitaniei aceleia de om, **i** se întipări lui Vihrov adînc în memorie. Cu totul altfel i se înfăţişă tapiţerul pe care îl angajă curînd după aceea. Era un bărbat în vîrstă, cu o barbă stufoasă, îmbrăcat într-un caftan albastru. Lui Vihrov îi făcu impresia că-i mai curînd staroste, decît un simplu muncitor.

—■ Cum se face că eşti aşa de gătit ? îl întrebă Vihrov.

— Da' nu-s gătit deloc, ripostă tapiţerul, "veşmintele noastre îs la toţi la- fel.

— E bogat, d-aia-i gătit, căută să explice Kirian.

— Ţi-o fi cam peste mînă, vere, să socoteşti banul din buzunarul altuia, observă tapiţerul, nemulţumit.

înainte de a se apuca de lucru, îşi scoase caftanul şi rămase într-o cămaşă roşie şi pantaloni de catifea.

Lucrînd la mobila din salon şi tîrîndu-se în genunchi pe lîngă fotolii, îşi aşternea cu multă grijă o cîrpă sub genunchi. în timp ce lucra, obişnuia să-şi umple gura cu cuişoare de tapiţerie, vorbind în acelaşi timp foarte calm, cu o voce perfect normală, ca şi cînd n-ar fi avut nimic în gură. Vihrov îi atrase odată atenţia că ar putea să se înece.

— Nici o grijă, răspunse bătrînul zîmbind îngăduitor, în felul ăsta noi bem şi votcă şi tot nu ne înecăm.

— Imposibil ! exclamă Vihrov.

— Oferiţi-mi un păhărel, rosti tapiţerul, cu oarecare ironie în glas.

Vihrov nu se putu stăpîni şi porunci să i se aducă votcă.

Bătrînul bău şi apoi îşi drese glasul ; avea vreo treizeci de cuie în gură.

— Slavă ţie, Doamne, că nu m-am înecat, rosti el pe acelaşi ton ironic.

Tapiţerul cu pricina se angajă să schimbe şi tapetul de pe pereţii tuturor încăperilor. De astă dată veni îmbrăcat cu o cămaşă veche, albastră, şi-şi aduse ca ajutoare soţia şi mezinul : amîndoi ţineau cu pricepere locul unor muncitori cu experienţă, iar după feţele lor speriate şi după iuţeala cu care executau toate ordinele tapiţerului, se vedea cît de colo că le e tare frică de el.

După ce isprăvi lucrarea, bălrînul ii prezentă lui Vihrov nota de plată, scrisă foarte îngrijit, cu o mînă de seminarist, şi cu preţuri deloc mai mici decît erau cele din capitală.

— Ara impresia că omul ăsta e mare pungaş, observă Vihrov.

— La fel sînt şi feciorii lui, tot neamul le e aşa înfipt, răspunse mai pe ocolite Kirian.

în odaia slujitorilor, Vihrov se despărţi prietenește de tapiţer, ba chiar dădu mîna cu el. Cît despre Kirian, acesta se aştepta pesemne la un cît de mic ciubuc din partea tapiţerului, însă bătrînul plecă fără să-i fi dat ceva.

Punîndu-şi astfel treburile la punct, Vihrov se hotărî să-i scrie Kleopatrei Petrovna. Dealfel, chiar din prima zi a sosirii sale la conac, îl şi întrebase pe Kirian :

— Ce mai e pe acolo, n-ai auzit cumva : Fateev mai trăieşte sau te pomeneşti că a murit-.?

— A murit, nu încape îndoială !... Am văzut-o pe nevasta dumnealui în oraş, era îmbrăcată în doliu.

Vihrov îi scrise Kleopatrei Petrovna că abia a sosit, că a auzit de pierderea suferită şi că ar dori foarte mult s-o vadă ; de aceea o întreba dacă ar putea să-i facă o vizită. Cu această scrisoare se gîndi să-l trimită pe Ivan, crezînd că flăcăul se va bucura, avînd prilejul s-o întîlnească acolo pe Maşa lui; sentimentele lui Ivan însă erau acum îndreptate în altă parte ; venind de la ţară, nu scăpă din vedere să se intereseze pe dată de noua cameristă, cumpărată de la generăleasa Abreeva, dai' fata îi respinse pe loc toate avansurile şi-i spuse direct în faţă că nu-i decît „un prăpădit care nu face nici două parale".

După acest afront, Ivan căzu într-o stare de melancolie. Dacă se afla în spatele boierului cu farfuria în mînă, iar fata se găsea în acel timp în dreptul bufetului, el arbora îndată o mutră prostească şi tristă, îşi dădea ochii peste cap şi ofta ; Grunea, aşa o chema pe fată, nu putea suferi să vadă asemenea schimonoseli.

— Naiba mi-a adus pe cap un zănatic ca ăsta ! suspina ea aproape cu glas tare : pasămite, îi făcea mult mai multă plăcere să-şi poarte g-îndurile spre boier.

— Aşadar, Ivan, îţi iei un cal şi te duci cu scrisoarea asta la Kleopatra Petrovna, îi spuse în ziua aceea Vihrov, înlinzînclu-i scrisoarea.

—• Am înţeles, răspunse Ivan. cam fără vlagă, dar, ajungînd la vizitiul Piotr, nu se putu, firește, stăpini şi mai adăugă de la el.

— Să-mi dai calul cel mai bun, zise. Boierul mă trimite grabnic la Perţovo !

Crezînd că Ivan vorbeşte în numele lui Vihrov, vizitiul îi dădu, într-adevăr, unul dintre cei mai buni cai.

Ivan ceru să i se înhame calul la o sanie uşoară. îşi puse cojocelul cel elegant, proaspăt argăsit. îşi petrecu în cruce peste piept un şal roşu, de lînă. cumpărat la Moscova şi, cu aerul unuia care abia îşi poate struni calul, trecu în- tr-adins pe sub fereastra odăii slujnicelor, unde şedea Grunea, apoi se aşternu la drum lung.

Călătorind cu prudenţă, ajunse cu bine la Perţovo, în- mînă Kleopatrei Petrovna scrisoarea, după aceea o căută pe Maria, care trebăluia ceva la spălătorie. La vederea lui, fala nu mai putu de bucurie, îi puse imediat ceai pe masă, ba mai găsi pe undeva şi o sticlă cu votcă. Delectîndu-se eu trataţia, Ivan începu să povestească, nu fără înfloriturі, tot felul de nimicuri.

Cît despre Kleopatra Petrovna, aceasta se bucură nespus de scrisoarea lui Vihrov. Cu ochii plini de lacrimi intră în salon, unde şedea m-lle Prihina, se repezi la ea şi o îmbrăţişă.

— Sufleţelul meu, draga mea, vorbi ea cu aprindere, află că el, nepreţuitul meu, a sosit aici, la ţară, poate pentru totdeauna.

— Ce s-a întîmplat ?... Cine a venit ?... întrebă Prî- hina, îmbujorîndu-se din pricina atîtor semne de tandreţe ale Kleopatrei Petrovna, dar aceasta, lăcrimînd de bucurie, nu mai fu în stare să-i povestească nimic, doar îi intuise scrisoarea.

Mă aşteptam la asta, ştiam că te iubeşte nespus de mult ! rosti Prihina pe un ton ferm, după cum îi era obiceiul

— .Da, mă iubeşte ! exclamă Kleopatra Petrovna. Fie-ţi gura aurită !... Şi, îndată, fii aşternu lui Vihrov răspunsul :

„Suflcţelule, îngeraşul meu nepreţuit, te aştept în fiece minut, în fiece secundă. Toată a ta, K."

Voia ca acest răspuns să fie trimis cît mai repede. Dar Ivan trăsese între timp cam mult la măsea şi reuşise chiar să se certe cu Maria.

— Ehei, am mai văzut noi dintr-astea, ca tine ! îi îndruga el prosteşte, sub îndemnul băuturii, în loc să-i mulţumească pentru ospitalitate.

— Păi dac-ai mai văzut, atunci cărăbăneşte-te de aici ! îi răspunse, indignată, Maria.

— La noi să vezi, e una grozavă ! Da, da ! făcu el drept răspuns, scoţînd un şuierat şi plesnind din degete.

în toiul discuţiei fu însă chemat la Kleopatra Petrovna. Aceasta îi înmînă scrisoarea şi-i porunci să plece îndată. Fără să-şi dea seama că armăsarul încă nu-i fusese hrănit, îl înhămă din nou la sanie şi porni la drum. Soarele se lăsa spre asfinţit. Cît timp votca i se mai învîrteji în cap, Ivan mînă cu destul curaj, ocărînd cine ştie de ce pe amîndouă slujnicele : şi pe Grunea, şi pe Maria. „Nişte lichele, asta sînt, da, nişte lichele !" repeta el, vorbind de unul singur. Dar cum ajunse în pădurea Zenkovo, beţia îi dispăru ca prin farmec. îşi aminti că în pădurea aceea şi, îndeobşte, în toată regiunea, umblau haite de lupi şi fu cuprins de spaimă. La început, o pomeni mereu pe Maica Domnului, iar apoi începu să strige „hohoho" de parcă ar fi răcnit zece oameni, nu unul, şi-şi goni calul cît îl ţinură puterile. Ajungînd astfel la conac, se gîndi că Piotr putea să-şi dea seama cît îi e de ostenit armăsarul, de aceea se grăbi să-l deshame şi să-l ducă în grajd ; apoi şe duse în casă, la boier.

Vihrov se miră cît de repede venise înapoi Ivan.

— Cum, te-ai şi întors ?

— M-am întors, ce aveam de făcut acolo, răspunse Ivan, ca şi cînd nu s-ar fi simţit vinovat cu nimic.

Tocmai atunci lui Vihrov îi venise în vizită preotul din vechea lor parohie, unde fusese înmormîntat tatăl lui. Preotul era tînăr, hirotonisit abia de vreo doi ani şi părea foarte timid şi sperios. Pavel îi vorbi cu mult respect, pentru că se aştepta ca preotul să fie cît de cît un om cult.

— Spuneţi-mi, vă rog, nu vă plictisiţi de viaţa pe care o duceţi la-ţară ? se interesă el.

— Nici vorbă !... De ce să mă plictisesc ?... răspunse preotul. Vara, tot omul e ocupat cu ale cîmpului, iar în timpul iernii umblăm prin parohie pentru tot felul de slujbe.

— Ceva cărţi de citit aveţi ?

— Biserica nu primeşte decît buletinele guberniei, nu-i deloc interesantă lectura asta, e chiar plicticoasă.

Pe Vihrov îl uimi mai ales vădita lipsă de cultură a tânărului preot. „Popii de altă dată erau parcă mai deştepţi, mai culţi", gîndi el. în sfîrşit, preotul se ridică şi, un timp, se tot foi, parcă dorind să spună ceva.

— Iacătă, dumneavoastră aţi venit aici mai demult, începu el cu zîmbetul pe buze, dar pînă acum n-aţi făcut nici un parastas pentru părintele dumneavoastră.

— Dumnezeule ! exclamă Pavel, ruşinîndu-se că uitase de această îndatorire. Chiar mîine am să fac parastasul şi am să vin pentru asta la biserică.

— M-da, ţăranilor nu prea le e pe plac treaba asta, ba chiar şi cîntăreţii noştri de la biserică au început să şuşotească între ei : „ce-o fi asta, zic dumnealor, că boierul nu l-a mai pomenit deloc pe răposatul !"

— Am să vin neapărat, neapărat ! repetă Vihrov.

— Va să zică mîine vă aşteptăm ? se interesă preotul.

— Mîine, chiar mîine, spuse din nou Pavel şi-i strînse mîna preotului.

Acesta plecă.

A doua zi, eroul nostru se ridică din pat în zorii zilei şi—1 chemă chiar atunci pe vizitiu, ca să discuta cu el despre plecarea la biserică. Piotr veni îndată, dar pe chipul acelui venerabil slujitor se citea nemulţumirea. După ce îi spuse boierului că pentru a ajunge la parohie era de- ajuns să înhame numai doi cai la trăsură, adăugă :

— La grajdurile noastre, Pavel Mihailîci, nu e totul în ordine.

— Dar ce s-a întîmplat ?

— S-a prăpădit Ramenka. Ieri a venit Ivan la mine şi mi-a spus : „Dă-mi, zice, armăsarul cel mai bun ; boierul mi-a poruncit să plec cil mai repede la Perţovo !"

I l-am dat. Se vede insă că l-a gonit fără cruţare ; patruzeci de verste a făcut în vreo trei ore, iar la întoarcere tot aşa. Cînd a venit, n-a scos o vorbă şi l-a dus de-a dreptul la iesle : calul a mîneal, iar astăzi s-a prăpădit.

— Auzi dumneata.! rosti Yihrov. supărat foc la această veste. Ticălosul, nemernicul !...

— Cum să-i mai laşi caii pe mină ? reluă vizitiui. Cînd a venit era beat turtă : am încercat să stau astăzi de vorbă cu el. da' n-am izbutit : suduie într-una, bodogăneşte.

De fapt, înainte ele a intra în casă. Piotr se certase cu Ivan. de erau cît pe-aci să ajungă la bălaie.

— Cheamă-l încoace ! Omul ăsta a ajuns să mă scoată cu totul din răbdări, exclamă Vihrov, care îşi dădea seama tot mai des că Ivan nu e. într-adevăr, bun de nimic.

— Cum ai putut să istoveşti calul în halul ăsta. de l-ai dat gala ? se răi ti. cile va clipe mai târziu, la valet.

— Eu să-l istovesc ? ! se miră Vanka, pregătit din timp pentru a da fala cu boierul. Calul ăsta era bolnav mai dinainte, abia s-a tîrît tot drumul.

— Cum poţi să spui treaba asia. de vreme ce ai bătut în trei ore patruzeci de verste ? ripostă Piotr.

— Mi-am dat. şi eu seama că te-ai întors cam repede şi pe lîngă asta ai venit şi beat, intări Vihrov.

— Beai, eu ? ! Nici vorbă.

— Beat ai fost. dacă-ţi spun, ticălosul« ! exclamă Pavel. Apoi, cu răsuflarea tăiată, rosti : Chemaţi-l pe Ki- rian la mine !

Ivan păli. Crezu că boierul, contrar obiceiului, va da poruncă să fie bătut.

Intră Kirian.

— Dă-mi un băiat oarecare să mă servească, că pe nemernicul ăsta nu vreau să-l mai văd. Să piară din ochii mei !

Văzînd că lucrurile luau o întorsătură nu chiar atît de .neplăcută cum se aştepta el. Ivan se obrăznici din nou şi, cu un zlmbet ironic, rosti : „cît despre mine. cum doriţi !% după care plecă. De fapt, se aşteptă ca seara să fie chemat dm nou la ooier, fără ca acesta să-i mai spună ceva, ba chiar să se simtă ruşinat.

Un ceas mai tîrziu, Vihrov porni spre biserica parohială. Niciodată în viaţa lui nu luase parte la vreun pa- retras.

Preotul şi diaconul oficiau liturghia îmbrăcaţi în odăjdii njgre. Cînd Pavel intră în biserică, toţi bărbaţii şi femeile îi făcură o plecăciune adîncă. Majoritatea erau de pe moşia lui. Spre sfîrşitul liturghiei, Vihrov observă că în biserică se adună, treptat, tot mai multă lume. Veneau oameni de pe alte moşii, de prin satele vecine cum intrau, întrebau ceva în şoaptă pe ţăranii lui, iar aceştia dădeau afirmativ din cap. După liturghie, preotul şi diaconul ieşiră în mijlocul bisericii şi, în faţa une, măsuţe pe care se aflau un crucifix şi coliva, începură, tâmîind cu cădelniţa, slujba parastasului, în timp ce Kir an, cu un uriaş mănunchi de lumînări în mînă, trecu să le împartă celor prezenţi şi îi oferi lui Vihrov luminare cea mai groasă, din ceară albă. Toate luminările erau aprinse. în sfîrşit, preotul şi diaconul începură să cinte „Odihneşte Doamne" şi „Veşnica pomenire". Prin biserică răsună plînsetul femeilor, ba chiar şi al unor bărbaţi. Vihrov nu se putu abţine nici el ; lacrimile începură să-i şiroiască pe obraji. „Tăicuţul meu drag şi nepreţuit !" şopli el. Apoi slujba se întrerupse — trebuia să continue la mormînt. Porniră întîi preoţii, după ei Pavel, iar în urma lui poporul ; toţi erau cu capetele descoperite. Afară viscolea. Vînlul răvăşea părul preoţilor şi al bărbaţilor, dar, lucru ciudat, toate lumînările ardeau, nu se stinse nici una ; flacăra li se lungea, li se subţia, dar na se stingea. Sub **o** movilă de zăpadă, împrejmuită cu un gard s±mpiu, se afla mormîntul colonelului.

Vihrov păşi dincolo de această împrejmuire şi sărută crucea. Din nou răsună „Veşnica pomenire", şi din nou bărbaţii şi femeile începură să plîngă, aproape în hohote, în cele din urmă, slujba luă sfîrşit.

— —• Kirian, i se adresă Vihrov, înduioşat peste măsură, du-te şi împarte suta asta de ruble la oamenii cei mai săraci ! Şi-i dădu o hîrtie de o sută.Ar trebui să faceţi o danie şi pentru biserică ! îl sfătui preotul.

Pavel îi oferi cincizeci de ruble.

— Pentru slujitorii ei nu binevoiţi ? făcură într-un glas, diaconul şi paracliserii.

Pavel mai scoase cincizeci de ruble şi le dădu **tot** preotului. De astă dată, parohul se îmbujora.

— Vă mulţumim, rosti sfios, cu o voce stinsă ; nu prea avea experienţă în activitatea pastorală.

Diaconul şi paracliserii murmurară şi ei ceva în semn de mulţumire, privind cu lăcomie la banii din mina preotului.

în tot acest răstimp, lumea nu se clinti ele la mormmtul colonelului şi unii continuau să plîngă.

—• Spune-mi, Piotr, pentru ce l-au iubit oamenii atîfc de mult pe răposatul meu tată ? i se adresă Vihrov vizitiului, în drum spre casă.

—• Pentru că era un om drept... Tare drept era dumnealui ! răspunse Piotr

VIII

A VENIT LA AI SAl ŞI AI SÂI NU L-AU PRIMIT ? «■

în Aceeaşi zi. după masa de prînz, Vihrov se hotărî şi plece la Fateeva. Piotr îl duse cu o sanie acoperită, tras,* de trei cai înhămaţi în şir. Drept pedeapsă. nu-I mai luă pe Ivan cu el, dar nici nu ceru să vină altcineva, căci nu voia să se vorbească prea mult despre felul cum avea să-şi petreacă timpul la Fateeva.

îşi luă manuscrisul cu el : dorea foarte nvult să-t citească Kleopatrei Petrovna lucrarea, ba chiar cît mai repede, şi să-şi dea seama ce impresie i-a făcut. Mergmcl ast-

[1] Evanghelia de la loaji I, tt.

fol. ajunseră la pădurea Zenkov». Vihrov îşi aminti rum se rătăciseră cindva, tot pe acolo.

— Ce zici, Piotr, de astă dată n-ai «u mai greşeşti drumul ? îl întrebă el.

— Nu, n-am să-l mai greşesc, acum ştiu bine pe unde trebuie s-o luăm. răspunse acesta.

Era o seară senină dar geroasă ; la un moment dat, PaveJ simţi cum încep să-l treacă fiori reci prin tot trupul. În sfîrşit, ieşiră din pădure : de o parte şi alta a drumului sclipeau luminile aşezărilor. În scurt timp, licăriră printre ele şi ferestrele conacului din Perţovo.

Lui Vihrov i se opri inima în piept de îneîntare ; îndată va fi acolo, la adăpost de frig, încălzit de vorbele mingîietoare ale femeii eare-l iubea ; apoi avea să-i citească lucrarea. În acele clipe se simţi cel mai fericit om din lume.

Cînd fu anunţată că Vihrov a sosit,^Kleopatra Pctrovna ieşi fuga în întîmpinarea lui şi, fără să ţină seama că alături i se afla valetul, se aruncă de gîtul oaspetelui şi-l copleşi cu îmbrăţişări şi sărutări. Apoi, brusc, se dădu cîţiva paşi înapoi şi exclamă :

« — Dumnezeule ! Ce voinic şi frumos te-ai făcut ! Ce 6-a întâmplat cu tine ?

Pornind spre Kleopatra Pctrovna, Vihrov se îmbrăcase cu o redingotă dintr-o ţesătură foarte fină. o jiletcă de catifea şi pantaloni în carouri, aceştia fiind dintr-o stofă mai plină, englezească. în ultima vreme, Kleopatra Petrovna îl văzuse îmbrăcat negli jent, ca un *BursaH* într-o uniformă uzată şi nişte pantaloni largi şi tociţi, pe cînd acum se prezenta ca un tlnăr elegant, descins direct din capitală !

— Ce bine arăţi la faţă. eşti de nerecunoscut ! continuă Kleopatra Pctrovna. Hai să vezi o veche cunoştinţă de-a ta, pe *Ca⁵iche* Prínina. Cred că n-ai nimic împotrivă dacă o găseşti aici, la mina, nu-i a$a ?

— Bineînţeles că nu. sini foarte bucuros s-o văd, zîmbi Vihrov.

— Ea ţine atît de mult la tine ! Haidem !... Ia te uită la dumnealui, ce bine arată ! i so adresă Fateeva prietenei sale. după ce îl duse pe Vihrov în salon.

[1] Student di;> cursul superior (jargon şi uden(ese).

— *M-r* Vihrov, dumneata eşti oare ? exclamă la rin- dul t-i *m-Ue* Prîhina, plesnind din palme.

— îmi închipui că multor femei le-a sucit capul la Moscova, continuă Fateeva. cred că se îndrăgosteau de el cu zecile !

— Cam aşa bănuiesc şi eu. rosti *m-lle* Prîhina. apăsînd pe cuvinte.

Vihrov se simţi jenat de atîta entuziasm şi atîtea laude.

— Vă asigur că nu s-a îndrăgostit nimeni de mine, zise el sărutîndu-i încă o dată mina Fateevei, apoi şi prietenei sale. gest care o făcu pe aceasta din urmă să se simtă foarte mişcată.

În sfîrşit, se aşezară cu toţii la masa ce se găsea în dreptul canapelei.

— Hai. povesteşte-ne ce-ai mai făcut la Moscova ! îl rugă Fateeva, prinzîndu-i mîna între palmele sale şi săru- tîndu-i-o, fără să se jeneze de prezenţa Prîhinei.

— O, am făcut de toate !... Printre altele, o treabă foarte bună !... surise Vihrov.

— Ce fel de treabă ? Te rog să ne povesteşti totul, de-a fir a păr ! se repezi Fateeva. pe care exaltarea o făcuse din cale-afară de vorbăreaţă.

— Am scris un roman de mari proporţii, care a şi devenit cunoscut.

— Un roman ? întrebă Fateeva uşor derutată.

— L-am citit prietenilor mei, pe care tu îi cunoşti, I se adresă Vihrov de astă dată direct Kleopatrei Petrovna, Toţi, în unanimitate, mi-au declarat că sînt un mare talent şi mi-au cerut cu insistenţă să mă apuc de scris. Acesta e şi principalul motiv pentru care am venit în ţară.

Ştim bine că Kleoputra Petrovna nu prea aprecia părerile şi gusturile zdrenţăroşilor amici ai lui Pavel. Dar în afară de asta. o şocă faptul că el venise la ţară pentru un moft al lui. scriitoricesc. O umbră de tristeţe îi acoperi pentru o clipă obrazul, pînă atunci strălucitor de fericire. Rămase astfel, tăcută, în schimb îi luă vorba *m-lle* Prîhina.

— Ar fi foarte interesant să-l citim, rosti ea pe nas, după cum îi era obiceiul. Noutatea o surprinsese mtrucîtva, ca şi pe Fateeva. Se prea poate să întîlnim acolo multe lucruri cunoscute ! adăugă apoi cu veşnica ei dezinvoltură.

— Dcică dumnealui a scris în roman despre o altă femeie, îl sugrum, zîmbi Fateeva.

— Totul e despre dumneata, doamnă ! o linişti Pavel.

— Este vorba de un roman istoric ? întrebă *m-lle* Prî- hina. Că tare mult îmi plac asemenea romane !

— Cum poate să fie un roman istoric, dacă vorbesc în el despre Kleopatra Petrovna ! ripostă Vihrov.

— Vai, aşa e ! se dumiri *m-lle* Prîhina.

Apoi, amîndouă doamnele încetară să mai vorbească despre roman şi începură să-i povestească lui Pavel despre viaţa lor.

— Oh, prietene, nici nu-ţi închipui cîte am avut de suferit după ce am sosit de la Moscova ! se căină Kleopatra Petrovna. Dacă n-ar fi fost *Catiche,* adăugă ea,

îndreptîn- du-şi privirea spre *m-lle* Prîhina, cred că aş fi înnebunit.

— Mă rog, răspunse cu oarecare sfială *m-lle* Prîhina, dragostea şi prietenia sînt sentimente nobile, şi, după părerea mea, eîe ar obliga pe oricare să facă ceea ce am făcut eu.

— Totuşi ai riscat, soţul meu putea oricînd să-ţi trîn- tească o mitocănie, ba chiar să te pofteascâ afară din casă.

— Asta-i bună, niciodată nu şi-ar fi permis aşa ceva. eu ştiu să mă comport cum trebuie faţă de oricine !... Am stat aici tot timpul, cît a mai fost în viaţă soţul dumneaei ! îi explică *m-lle* Prîhina lui Pavel, şi imaginează-ţi, ea şedea acolo, lîngă el, răbda, suferea, apoi venea dincoace, mi se arunca zdrobită de durere la piept şi plîngea în hohote toată noaptea.

— Dar, de fapt, ce s-a petrecut aici ? întrebă Vihrov, neînţelegînd prea bine cele spuse de Prîhina.

— Să vezi..., interveni Fateeva, cînd mi-a trimis Ka- tea scrisoarea aceea la Moscova, mai multe cucoane, confidente ale soţului meu, temîndu-se că am să mă înapoiez la el, au reuşit să-l monteze în aşa măsura împotriva mea, încît atunci cînd am venit aici şi am intrat în camera lui, nici nu s-a uitat la mine şi nu mi-a răspuns la nici un cu- .vînt ! Crezi că uşor mi-a foist să îndur toate astea şi totuşi să las impresia că nu observ nimic.

De fapt, lucrurile nu stătuseră chiar aşa cum povestea Kleopatra Petrovna. Fateev nu discutase niciodată cu
Prîhina şi nici n-o rugase să intervină ca soţia lui să SF întoarcă acasă. Toate acestea lc scornise însăşi Prîhina, ca să salveze situaţia prieţenei sale, dar o vîrîse pe aceasta într-o asemenea încurcătură, încît, dacă ar fi fost o altă femeie în locul Kleopalrei Petrovna. nu se ştie în ce fel s-ar fi putut descurca.

—• Totuşi, mi-am călcat pe inimă, reluă Fateeva, m-am aşezat lîngă el şi i-am spus verde în faţă tot ce gîndeam despre comportarea lui faţă de mine şi din ce pricină am ajuns să fiu pornită împotriva lui !.., El a înţeles cele ce i-am spus, ba chiar i-au apărut lacrimi în ochi ; cu toate acestea, pînă la sfîrşitul vieţii nu mi-a acordat încredere şi nici n-a vrut să ia vreun medicament din mîinile mele.

— Cum adică, se temea să nu-l otrăveşti ? întrebă Pavel.

— Se prea poate !'

— Dar cine îl trata ? se interesă Pavel.

— Un doctor de pe aici. din orăşelul nostru, răspunse Fateeva cam prea în grabă şi aprinzîndu-se la fată.

— E un nou admirat or al Kleopalrei Petrovna. explică Prîhina.

— Aşa ? rosti Pavel cu oarecare nemulţumire în glas.

— Ce scorneli mai sînt şi astea ? se mînie Kleopatra Petrovna.

— Bineînţeles că sînt scorneli ; altminteri parcă aş fi vorbit ? încercă să se dezvinovăţească Prîhina.

— Totuşi, soţul ţi-a lăsat prin testament întreaga moşie, remarcă Vihrov.

— Să-l lăsăm în plata Domnului, şi pe el şi testamentul lui ! Cu poliţa aia, şi cu a şaptea parte la care am dreptul, aş fi primii moşia şi fără testamentul lui !... Să ştii că despre testament n-am discutat cu el. nimic ! *Catiche* şi cu preotul l-au îndemnat.

— Ain intrat atunci la dumnealui, îi luă vorba *m-lle* Prîhina, arătînd foarte mulţumită că se ivise ocazia să povestească despre faptele ei. şi i-am spus direct : „Piotr Ermolaevici, chiar aveţi de gînd s-o lăsaţi pe soţia dumneavoastră fără o bucată de pîine ? Da' se poate ? De ce, adică ? Pentru care motiv ?" Pur şi simplu i-am pus mina în gît. Iar lui ajunsese pesemne să~i fie lehamite de toate celea. „Of, zice, daţi-mi pana şi am să semnez Preotul scrisese testamentul mai dinainte, aşa că i l-am adu- îndată, iar ei l-a semnat iară măcar să se uite ce anume semnează, şi-n felul ăsta i-a lăsat toată averea KleopaşeL

Asemenea .şiretlicuri puse la calc clc cele două cucoane nu-i prea fură pe plac lui Vihrov, clar el. bineînţeles, nu-şi dădu gîndurile pe faţă. ci se limită, adresîndu-j-.se Falee- vei, la o scurtă remarcă :

— Dumneata trebuie .să cinsteşti, totuşi, memoria acestui om, căci ţi-a asigurat o viaţă tihnită.

— Ai dreptate ! încuviinţă ca.

— Ba, era de datoria lui să-i asigure viaţa ! exclamă Prîhina, gata oricînd şi în orice împrejurare să-i dea dreptate prietenei sale şi s-o ridice în ochii celor din jur.

Vihrov susţinu toată această convorbire într-un mod aproape mecanic, căci în adîncul inimii ardea de nerăbdare să înceapă cît mai în grabă lectura romanului

său ; de aceea îndată ce-şi băură ceaiul, le-o reaminti chiar el interlocutoarelor sale :

— Ce ziceţi, mi-aţi îngădui să vă citesc lucrarea mea ?

— Dar nu te simţi obosit de la drum ? îl întrebă Fateeva.

Kleopatra Pelrovna considera, pasămite, că după o despărţire atîl de lungă, el ar fi trebuit să acorde mai multă atenţie dragostei, decît citirii unui roman. ,,Se vede că în acest răstimp a iubit o altă femeie !" încercă ea să-şi ex- plice felul de a se purta al lui Vihrov şi peste chipul ei se abătu din nou o undă de tristeţe.

— Nu sînt obosit cîtuşi de puţin, răspunse Pavel şi trecu în cabinetul unde i se aflau toate lucrurile, ca să-şi ia caietul.

Rămase singure, Fateeva şi Prîhina tăcură o vreme.

— Interesant, ce-o fi scris el' acolo ? rosti în cele din urmă *Cutiche.*

— Mie nu-mi place îndeletnicirea asta a lui, răspunse Fateeva.

Ca să pot cxplica aceste cuvinte ale Kleopatrei Pelrovna, trebuie să arăt că ea avea o părere oarecum ciudată despre scriitori. Avea impresia că aceştia trebuie să fie neapărat ori nişte oameni de vază, cu cinuri înalte, aflaţi în imediata apropiere a ţarului, ori nişte mari savanţi. Dar iată că,
Vihrov. dealtfel un om foarte simpatie şi drag inimii «de, totuşi cum nu &e poate mai obişnuit, vrea hodoronc-tronc să devină şi el scriitor, ba chiar s-a şi apucat să scrie. Din punctuJ ei de vedere, treaba asta nu putea fi calificată decît ca o rătăcire, care avea să-l facă de risuJ lumii : de aceea Fateeva îşi propuse chiar să discute cu el foarte serios această problemă.

Aducindu-şi manuscrisul, Vihrov se aşează şi începu să citească. După ce sfîrşi primul capitol, se adresă Klcopa- trei Petrovna, intrebind-o :

— Ce zici. .seamănă cu ce ştii dumneata ?

Pe chipul Fateevei insă apărură semnele întristării şi ale unei vădite nemulţumiri :

— încăperile seamănă, dar văd că descrii o cu lotul altă femeie, răgpunse ea.

— Care, anume ? o întrebă Vihrov, zîmbind.

— Nu-mi dau seama ! răspunse Kleopatra Petrovna pe un ton departe de a fi glumeţ.

— Văd că o ţii una şi bună ! rosti Vihrov şi reluă lectura. îşi zise că scenele zguduitoare şi, după părerea lui, pline de adevărul vieţii, care aveau să urmeze, aveau să le impresioneze în cele din urmă pe ascultătoarele sak\ totuşi acestea rămaseră în continuare cu totul indiferente. . în ceea ce o priveşte pe Kleopatra Petrovna, aceasta nu era cuprinsă decît de un chinuitor sentiment de gelozie, căci în fiece pasaj al romanului n-o vedea decît pe Anna Ivtmovna, alte lucruri trecîndu-i pe lîngă urechi. Cît despre *m-lle* Prîhina. indiferenţa ei trebuie explicată prin felul în care înţelegea ea ceea ce se cheamă literatură. Această respectabilă domnişoară avea, după cum ştim, o imaginaţie extrem de bogată, care o făcea să plutească în cele mai înalte sfere ; astfel, ea considera că lucrul cel mai indicat pentru pana unui scriitor era să descrie un cavaler în armură, sau poate chiar un tînăr civil, dar neapărat călare pe un cal, mergînd să se întîlnească cu iubita lui, îmbrăcată, la rîndul ei, ca o amazoană şi bineînţeles călare şi ea pe un alt cal. Dacă trebuiau descrise anumite încăperi, atunci, după părerea ei, cel mai bine era să fie înfăţişate nişte odăi somptuoase, bogat mobilate, îmbrăcate în stofe şi aur ; dacă venea vorba de natură, apoi aceasta trebuia să fie una cu iz oriental : cu şopot de fîntîni arteziene, cu palmieri înalţi, cu ciorchini de struguri atîrnind de vrejuri, iar dacă era să se arate o vînătoare, atunci cea mai interesantă ar fi fost o vînătoare de tigri sau elefanţi. Cum însă în romanul lui Vihrov nu figura nimic din toate acestea, lucrarea nu se putea spune că nu i-a plăcut, ci doar că n-a izbutit s-o intereseze.

între timp, eroul meu îşi propuse să le impresioneze pe ascultătoarele sale măcar prin subiectul romanului, prin ideea centrală relevată de conţinutul său, de aceea se grăbi eă ajungă cît mai repede la capăt, dar nici în felul acesta nu izbuti să realizeze nimic : nu făcu dccît să le istovească şi pe ele şi să se simtă la rundul lui sieit de puteri.

— Vai, dragul meu, cît de tare ai ostenit, i se adresă cu tandreţe m-me Fateeva şi, în loc să-i laude povestirea, începu să-i şteargă fruntea de năduşeală.

Vihrov nu izbutea să se dumirească : era oare lucrarea lui din cale afară de proastă, sau auditoarele lui nu erau cîtuşi de puţin competente pentru a-i judeca valoarea.

— Dumitale cum ţi-a plăcut ? o întrebă el pe Prîhina.

— Ştiţi ceva, îi zise aceasta, eu sînt totdeauna foarte sinceră şi-mi place să spun tuturor adevărul : ca atare vă întreb : la cel bun îmi descrieţi dumneavoastră tot ceea ce cunoaştem, tot ceea ce vedem şi întîlnim în fiecare zi ; lucrurile astea au şi aşa darul să ne plictisească.

— Nu putem descrie decît ceea ce vedem şi cunoaştem, ripostă Vihrov. Dacă ne-am apuca să descriem ceea ce nu ■cunoaştem, atunci nu am scrie decît nişte inept.ii. Picturile lui Teniers, care înfăţişează ţărani olandezi cu nasul roşu, sînt mult mai apreciate decît pictura franţuzească, rece şi lipsită de viaţă, care îi înfăţişează pe zeii din Qlimp.

— Ţăranul nu poate fi interesant niciodată, în nici un. fel de tablou ! Niciodată ! exclamă aproape îngrozită *m-lle* Prîhina.

— Păi. dacă nu vrei -să citeşti nimic despre oeea ce există în viaţă. înseamnă că nu-ţi trebuie decît .să asculţi poveşti,, opina Pa vel.

— Fii nu, poveştile sînt prea naive. Ele pot interesa doar pe copii sau pe muierile de la ţară, riposta Prîhina simţindu-se oarecum jignită.Nu toate poveştile sînt adresate copiilor, există şi cele ce se adresează oamenilor maturi ; cum ar fi „Contele de Monte Cristo", de pildă, spuse Vihrov.

— Vai, „Contele de Monte Cristo" ! Ce roman încîn- tător, ce roman superb ! izbucni, aproape strigînd, *m-lle* Prîhina. Şi, imaginaţi-vă, n-am citit decît începutul şi sfîr- şitul. A apărut într-o revistă şi n-am izbutit să fac rost de cîteva numere la rînd. Nu cumva le aveţi dumneavoastră ? Vă rog din suflet să mi le daţi ! îl imploră ea pe Vihrov.

— Nu, nu le am, răspunse el indignat. „Cu proasta asta nu mai am ce discuta", hotărî în gînd şi-şi îndreptă privirea spre Kleopatra Petrovna. Fateeva şedea îmbufnată.

— Dar dumneata ce părere ai despre lucrarea mea ? o întrebă el.

— Pe femeia descrisă acolo eu n-o cunosc deloc, de aceea nu pot să am nici o părere.

— Cea mai mare parte a trăirilor sufleteşti le- am descris avîndu-te drept model pe dumneata, de aceea s-ar părea că trebuie să fie aproape de inima dumitale.

— Nu mi le atribui mie, întrucît chipul femeii pe care **o** descrii nu-mi aparţine, iar aşa cum am simţit eu în anumite împrejurări poate să simtă oricare altă femeie, răspunse Kleopatra Petrovna. Pînă la urmă, toate acestea îl revoltară pe Vihrov, şi-l făcură să pună capăt discuţiei sale cu atari critici.

După acea întrevedere, nu mai rămase la Perţovo decît **o** singură zi, timp în care fu cît se poate de prost dispus. Nu-l supărase într-atît indiferenţa doamnelor faţă de lucrarea sa — îşi dădea seama prea bine că Kleopatra Petrovna apreciase totul într-un mod mult prea subiectiv, iar *m-lle* Prîhina avea un gust pueril — cît îl neliniştise un sentiment propriu do insatisfacţie născut în urma lecturii. Se spune că nimic nu-i mai folositor pentru un autor, decît să-şi citească o lucrare în faţa unui public care nu-l simpatizează. Atunci, părţile slabe ale lucrării îi apar cu claritate, ba chiar luînd nişte proporţii înfricoşătoare. Acelaşi lucru se petrecu şi cu Vihrov : găsi în romanul său o sumedenie de părţi mai slabe şi îl cuprinse o dorinţă aprigă de a le corecta,

simţind că de asta dată o va face cum nu se poate mai bine. De aceea, oricît de mult insistă Kleopátra. Pelrovn& ca el să mai rămînă la Pcrţovo cíteva zile, Paví-l spuse că îi e absolut imposibil să mai zăbovească, şi, fără ca măcar să explice motiva! grabei sale» plecă spre casă. poruncind vizitiului să mîne cît mai repede. Sosind* la Vozdvijenskoe pe la orele zece seara, nu ţinu seama de ora. t'uzie şi se apucă îndată de lucru. Instalat în cabinetul său, îşi imagină fiecare scenă cu personajele ci; unde era eîte ceva neclar în descriere, aduse clarificările necesare : pasajele care nu erau necesare pentru desfăşurarea ideii centrale le înlătură ; amănuntele care păreau să lipsească le adăugă ; într-un cuvînl, se comportă faţă de opera sa cu un maximum de exigenţă şi o corectă pe cît se pricepu mai bine.

DIN NOU DOBROV

Revenind do la Fateeva în micul orăşel, capitala de judeţ, unde tatăl ei îndeplinea de patruzeci ele ani funcţia de administrator financiar, *m-lle* Prîhjna dădu fuga îndată la *m-lle* Zaharevskaia, fata lui Ardalion Vasilici.V o găsi stind. ea de obicei, cu cartea în mină, la fereastra dinspre stradă. Plină ca totdeauna de emfază, era îmbrăcată elegant şi pieptănată după ultima modă. Domnişoara cu pricina apare pentru prima oară în istorisirea mea. de aceea sînl nevoit să spun despre dumneaei măcar cîtcva cuvinte.. *M-lle* Iulia. căci aşa o chema, era înălţuţă şi destul ele bine făcută. Un ochi mai exigent ar fi observat, bineînţeles, că fizicul ei — de altfel ca şi cel al fraţilor săi — nu prea vădea o descendenţă nobilă ;, aşa, de pildă, trăsăturile feţei îi erau prea rotunjite, pielea cam aspră, părul bălai cam spălăcit, aşa cum 'se întîmplă să vezi la slujnice. Toate acestea însă erau atenuate de faptul că *m-lle* Iulia ştia să se comporte destul de bine, nu părea deloc proastă, era o fată citită şi cuminte.Bătrînul Zaharevsk) (soţia îi murise mai demult) îşi adora fala şi în spaţioasa lor casă nu locuiau acum dccît numai ei doi. Acestei domnişoare nu-i venise încă nici un peţitor, fapt cate se explica prin aceea că fata era foarte nuntiră şi nu s-ar fi măritai cu fitecine. *M-lle* Prihina o adora pe lui ia şi o considera drept cea mai bună prietenă a sa. O, în această privinţă, drăguţa noastră *Cutiche* era extrem de prevăzătoare : aV%a o mulţime de prietene. Dacă una din ele o părăsea ori se certa cu ea, *Cutiche* pleca îndată s-o viziteze pe a doua ; dacă şi aceasta îşi schimba inlr-o zi atitudinea faţă de ea, îşi găsea îndată loc la a treia ; şi fiecăreia dintre ele îi cunoştea foarte bine principala slăbiciune ; aşa. de pildă, ştia că Iulia Zaharevskaia încă nu iubise pe nimeni, însă dorea nespus de mult să se îndrăgostească de cineva.

— Vai, ce *bcl-homme* mi-a fost dat să întîlnesc, Dumnezeule. Doamne ! exclamă *Catiche*. venind la această amică a ei şi aşezîndu-se lîngă ea, pe un scaun.

— Cine e ? întrebă Iulia cu indiferenţă.

So intîmplase în repetate rînduri ca Prihina să exagereze, ba chiar să scornească minciuni pe această temă.

— *Paul* Vihrov îi zice. O frumuseţe de bărbat ! îmbrăcat ca o cadră. sprinten şi deştept nevoie mare !

Autorul e aproape convins că *m-lle* Prîhina. cel puţin de la ultima întrevedere, se îndrăgostise ea însăşi

de Vihrov, pentru că de atunci începuse a vorbi despre el aproape cu ardoare.

— Unde l-ai văzut ? se interesă Iulia, care mai aflase între timp ci te ceva despre *Paul* Vihrov, şi anume, cine era, dacă venise demult la conacul său, de ciţi iobagi dispunea ; doar în ceea ce priveşte înfăţişarea lui, n-avusese încă prilejul să audă vreo apreciere.

— L-am văzut la Kleopaşa, răspunse Prîhina.

-— Se zice că-i adoratorul ei. rosti Iulia, vrînd să pară la fel de nepăsătoare.

— Vai ce gugumănie ! Omul nu-i este decît rudă, ba chiar o rudă destul de apropiată, dinspre partea Implevi- lor, exclamă Prîhina, totdeauna gata nu numai să păstreze tainele prietenelor sale, dar să le şi apere pe acestea din urmă cu îndîrjire deosebită.

Iulia nu-i comentă în nici un fel precizarea, dar *Caliche* îşi dădu seama prea bine că reuşise să-i trezească interesul pentru Vihrov ; de aceea, ajungînd, peste o săptămînă, din nou la Kleopatra Petrovna, n-avu nici acolo răbdare şi-i dădu îndată raportul :

— Vai, e îndrăgostită o persoană de *Paul* al tău, nevoie mare !

— Cine e ? întrebă Kleopatfti Petrovna, vădit nemulţumită.

— Iulenka Zaharevskaia.

— Dar unde l-a văzut ?

— Nu l-a văzut nicăieri, i-am povestit eu cum arată, ce voce are, cît e de inteligent şi inimos, de a rămas dumneaei entuziasmată !

— De ce ai făcut asta ? întrebă Kleopatra Petrovna.

— Uf. Dumnezeule, de ce am făcut-o ? Aşa, pentru că a venit vorba ; trebuia, doar, să avem un subiect de discuţie.

— S-ar fi putut găsi şi un alt subiect. Tu nu înţelegi că prin asta poţi să-mi faci rău ?

— Cu ce ţi-aş putea face rău ? ! ripostă mirată *Caliche*.. Pentru prima dată i se trezi un asemenea gînd.

— Păi cu aceea că. întîlnindu-se, Iulia va începe în mod sigur să cocheteze cu el şi, bineînţeles, orice bărbat răspunde la cochetăria unei fetişcane frumuşele.

— O, nu ! exclamă Prîhina. Aşa ceva nu-i cu putinţă, Paul iţi e credincios cum nici nu pot să-ţi spun.

— Te pomeneşti că îl cunoşti mai bine decît mine f. rosti Kleopatra Petrovna, supărîndu-se de-a bine tea pe prietena ei şi chiar plecînd de lîngă ea,

— Ce femeie ciudată, nu vrea să arate nimănui pe adoratorul ei. Ei bine, să ştii că n-ai să-l mai poţi ascunde ! rosti *Caliche* înăţţînd din umeri, în clipa eînd rămase singură.

Mica lor discuţie fu absolut suficienţă ca din acel moment Kleopatra Petrovna să-şi îndrepte toată atenţia ei de femeie geloasă spre modestul centru judeţean. În acest scop işi găsi chiar o iscoadă, o bătrînă precupeaţă, care vindea unt şi brinză, şi care, din porunca ei, bătea în fiecare săptămînă drumul de la Perţovo la Vozdvijenskoe, se interesa într-ascuns ce se mai întîmplă pe acolo şi aducea la cunoştinţă Kleopatrei Petrovna toate cele aflate, primind pentru serviciile ei calupuri de unt şi cîte-o sumă de bani.

Cît despre Iulia, se pare că persoana lui Vihrov îi trezi, într-adevăr, un interes aparte. Cel puţin aşa se explică faptul că numai la cîteva zile după convorbirea cu *Catiche* ea îşi făcu apariţia în cabinetul tatălui său, om ajuns în vremea aceea la o vîrstă foarte înaintată, şi se aşezâ în dreptul lui, pregătindu-se, după cum se arăta, pentru o discuţie din cele mai serioase. -

— Tăicuţule, spune-mi, rogu-te, ce cavaleri vor lua parte în iarna asta. la reuniunile din tîrgul nostru ?

— Nu prea-mi dau seama, rosti bătrînul. Cred că tot alde Ivan Petrovici şi cu Piotr Ivanîci, adăugă el zîmbind.

— E îngrozitor, tăicuţule !... Mai bine nu m-aş mai duce deloc la asemenea reuniuni. Te agiţi, cheltuieşti, dar pentru cine o faci şi pentru ce ? !

Zaharevski înălţă din umeri.

— Ce putem face, în ziua de astăzi tinerii cumsecade s-au cam împuţinat, rosti el cu amărăciune.

— Se zice că la Vozdvijenskoe ar fi venit un tînăr pe nume Vihrov. Chipurile, e foarte inteligent şi cu studii.

— Am auzit şi eu ; ăsta-i fiul lui Mihail Polikarpîci. După cîte se pare, e şi un om înstărit.

— Fă-i, te rog, o vizită şi invită-l să ia parte la reuniunile noastre ; să vină şi'pe la noi măcar un tînăr cumsecade, să avem cu cine schimba o vorbă.

În sinea lui, bătrînul Zaharevski aprobă întru totul dorinţa fiicei sale.

— Să ştii că am şi un motiv pentru a-i face o vizită- Din însărcinarea Aleksandrei Grigorievna, eu am fost cel care am vîndut Vozdvijenskoe şi de-atunci au rămas la mine nişte hîrtii pe care nu i le-am predat răposatului său tată ; am să mă duc acum şi am să i le înmînez feciorului.

— Du-te şi dă-i-lc, tăicuţule, dar în primul rînd con- yinge-l să iasă din bîrlogul lui şi să vină la reuniune !

.— Am să-l conving, răspunse Zaharevski.

Ajungmd la Vwzdvijenskoe şi ar un tind o privire spre impozantul conac de acolo. Ardalion Vasilici murmură fără voie : „M-da !. n-ar fi rău s-o instalez aici pe lulka !"

Urcă cu greu scara ce ducea spre vestibul, îşi scoase acolo şuba scumpă din blană de dihor şi porunci să fie anunţat : „sînt consilierul de stat Zaharevski !" În ultimul timp, din ispravnic fusese ales mareşal al nobilimii, căpătase gradul de general şi spera să obţină şi o decoraţie.

Vihrov se grăbi să vină în intfmpinarea oaspetelui. Zaharevski îl silulă cu respect, făcîndu-i o aclîncă plecăciune.

— Sînt foarte bucuros să vă văd la mine, excelenţa voastră ! i se adresă Vihrov. stînjenit de atitudinea atîl de respectuoasă a bătrînului, apoi îl conduse în salon.

— Iertaţi-mă, vă rog !... rosti Zaharevski, dueîndu-şi mina la piept. Ştiţi, vîrsta... mă chinuie astmul... nu pot să încep vorba dintr-o dată.

Vihrov se grăbi să-l aşeze cît mai comod.

în sfîrşit, Zaharevski îşi recapătă respiraţia şi începu să vorbească fără grabă :

— în primul rînd... am venit să vă felicit... cu ocazia sosirii dumneavoastră aici, şi apoi... să vă prodau... din însărcinarea fostei proprietărese... unele documente ! Scoase din buzunar un plic voluminos şi îl înmînă lui Vihrov.

— Vă sînt foarte recunoscător, rosti Vihrov, primind plicul.

între timp. bătrînul aruncă în jur o privire curioasă. Zărind noul interior şi constatînd că peste tot domneşte o curăţenie exemplară, rămase înecîntat.

— Nu vă plictisiţi la ţară ? îl întrebă pe Vihrov, aproape cu duioşie în glas.

— Nu. răspunse acesta.

— Sper. totuşi, continuă Zaharevski, că ne veţi vizita orăşelul.

— O. bineînţeles, şi primul căruia mă voi simli dator să-i fac o vizită veţi fi, de bună seamă, dumneavoastră.

— Vom fi bucuroşi să vă avem oaspete, răspunse Zaharevski, îndinîndu-se din nou cu respect, clar vă rugăm stăruitor să participaţi şi la reuniunile din oraşul nostru, să le clali strălucire prin prezenţa dumneavoastră.

— Cmc! au loc aceste reuniuni ? se interesă Vihrov.

— În fiecare duminică ! preciza Zaharevski. A lua parte la ele. continuă el pe un ton persuasiv, e aproape datoria fiecărui nobil... Căci. dacă nu vine unul. nu vine altul, cu cine să se mai facă reuniunea şi cum să se mai distreze tinerii şi domnişoarele !

— Familia dumneavoastră ce mai face ? se interesă Pa vel.

— Familia mea e alcătuită acum din singura mea fată. care locuieşte împreună cu mine : feciorii mei sínt fiecare cu slujba lui. iar soţia mi-a murit...

La aceste cuvinte. Vihrov se strădui să arboreze o expresie de tristeţe, ca şi cum ar fi regretat într-adevăr dispariţia doamnei Zaharevski. Oaspetele mai stătu cam vreo oră. iar la plecare ii strînse mîna cu multă afecţiune şi-i adresă din nou rugămintea de a participa la reuniunile despre care venise vorba.

— Am să vin neapărat, răspunse acesta, hotărît. într-adevăr. să ia parte la ele. '

Kleopatra Petrovna află foarte repede despre această vizită, fiind, se pare, informată tot de vechea ei iscoadă, care se nimerise a fi tocmai în ziua cu pricina la Voadvi- jenskoe, înlrucît chiar a doua zi trimise un bileţel foarte alarmant Prîhinei, revenită din nou la oraş :

„Bătrînul Zaharevski l-a şi vizitat pe Pavel. Află chiar de la Zaharevskaia cînd le va veni Pavel în vizită,

caută să fii acolo, urmăreşte ce vor discuta amândoi şi scrie-mi totul !'"

Conform indicaţiilor primite. *Catiche* alergă într-un suflet la Zaharevskaia. află lot ce o interesa şi-i scrise îndată prietenei sale următoarele :

„Cînd anurne îi va vizita dumnealui, ei nu cunosc : va veni însă cu siguranţă, duminica viitoare, la reuniunea care se va organiza în oraş !... îmi imagine* cît de bine se va distra acolo !",

Primind această înştiinţare, Kleopatra Petrovna îi trimise la rînclul ei lui Vihrov, cîteva rînduri :

„Nepreţuitul meu prieten, vino la mine duminică : mor dacă nu te văd !"

Vihrov însă îi răspunse :

„Nepreţuita mea prietenă, nu pot să vin dummică. în- trucît am de lucru pînă peste cap ; voi veni după ce voi isprăvi totul.''

„Are de lucru pînă peste cap, dar la reuniune se duce gîndi Kleopatra Petrovna, ba chiar din pricina acestei lipse de atenţie din partea lui Vihrov. căzu la pat. *Cutiche* Prîhina, aflînd că prietena ei s-a îmbolnăvit, se înfăţişă grabnic spre a o consola, dar Kleopatra Petrovna nici nu voi s-o asculte : plîngea în hohote, se zvîrcolea în pat şi îi tot reproşa amicei sale :

— Numai dumneata eşti de vină, numai de la flecăreala dumitale a început totul.

— Ce să înceapă, sufleţelul meu ? o întrebă, spăsită, Prîhina.

— Totul ! Să nu mai vorbeşti cu mine niciodată ! exclamă Fateeva.

În timp ce la Perţovo se vînturau asemenea presupuneri şi interpretări, eroul meu se lăsa pradă celor mai simple şi nevinovate preocupări. Era absorbit cu totul de finisarea lucrării sale, care ajunsese, în sfîrşil, să poală fi transcrisă pe curat. Pentru acest lucru, Vihrov voia să angajeze vreun seminarist tinerel de la parohie, aşa că-i porunci lui Kirian să caute o asemenea persoană ; vechilul, prezentîndu-so chiar a doua zi la conac, îl anunţă că la paroh'"e nu se mai află nici un seminarist, aceştia fiind cu toţii plecaţi acum pe la şcolile lor, în schimb există un diacon răspopit, care ar fi dispus să copieze lucrarea.

— Cine-i diaconul ăsta ? întrebă Pavel.

— După nume, e umil Dobrov, răsprîhse Kirian.

— A, il cunosc ! exclamă Vihrov. Dar de scris, o fi scriind frumos ?

— Are o mînă de adevărat copist, răspunse Kirian. L-am adus cu mine, dacă binevoiţi să-l vedeţi la faţă

— Pofieştc-l încoace.m-ar bucura să-l văd.

Dobrov intră ş\-\ salută cu plecăciune pe Vihrov. Purta un surtuc încă mai zdrenţăros ca altcîndva, iar în picioare nişte cizme făcute ferfeniţă.

— Să trăieşti, cunoştinţă veche ! i se adresă Vihrov şi-i întinse mîna.

Dobrov i-o strînse cu sfială.

— Şezi colea, rogu-te, îl pofti Vihrov.

Dobrov cercetă cu o privire tot atît de sfioasă scaunele din odaie şi se aşează uşurel pe marginea celui mai tare dintre ele.

— Ai putea să-mi copiezi o lucrare ?

— Cred că aş putea !

— De scris, scrii corect ?

— Foarte corect ; la şcoală, pentru treaba asta ne bălteau cu nuiele împerecheate cu sîrme.

->- Pe şeful secţiei de poliţie l-ai părăsit ?

■— Da. bine că am scăpat !

— De ce ?

Un răstimp. Dobrov rămase tăcut, cumpănmdu-şi răspunsul.

— Cucoana dumnealui era tare haină, zise în cele din urmă, cum venea vara. mă trimitea întruna să mîn muierile şi băieţandrii la pădure, ca să-i adune ciuperci şi tot soiul de poame ; vă daţi seama că de bună voie nu s-ar fi dus nimeni... Pînă atunci, lumea de pe la noi mă avea la inimă, că doar eram om simplu, dar de cînd cu povestea asta, cum mă arătam în sat, începuseră să fugă toţi de mine ca de urs, şi muierile, şi ţîncii, de-mi crăpa obrazul de ruşine ! Iar de nu-i aduceam nimic — vai, cum mă mai suduia !... Hămăia. hămăia, mai rău ca o şarlă !... Dădeam ultimul ban .şi-i iuam poame din tîrg. numai ca să scap de gura ei, zău aşa !

— Şeful era mai cumsecade ?

— Lacom şi el, zise Dobrov. Cînd se-ntimpla să mergem la cîte un iarmaroc, numai ce-i trimitea pe toţi vă- tăşeii, pe copist şi pe curieri la ttrgoveţu de acolo, ca să vadă de le e cinlarul bun, de ie e proaspătă marfa, şi, uite, tot aşa, pînă îi făcea să iasă toţi cu plocomul, şi nu cu te miri ce ; cîte unul din ci poate nu scotea din tot negoţul lui cît îi dădea şefului ; din pricina

asta mulţi tîrgoveţi nici nu mai vin la iarmaroacele din judeţul nostru.

— De ce n-au făcui, plingere ?

— Ba au făcut, da n-a prea stal, nimeni să-i asculte, căci vorba ceea : o mină spală pe alta ; am zis şi bodaproste cînd am scăpat din şleahta lor !..., încheie Dobrov.

— Şi acum din ce trăieşti ?

— Păi., din ce să trăiesc ? Mai fac cile ceva pe la biserică, cile ceva pentru ţărani, .şi iaca aşa îmi adun de ale gurii ; numai cu îmbrăcămintea nu mă prea ajung, nu pot s-o scot la capăt !

-— Mută-te cu totul la mine ; îţi ofer întreţinere, îmbrăcăminte şi o odăiţă care o să-ţi placă.

— Vă mulţumesc... Acum pot să primesc, că mai înainte nu ştiu dacă aş fi fost în stare.

— De ce, mă rog ?

— Pentru că pe vremea aceea ajunsesem să-mi beau şi minţile.

— Acum nu mai bei ?

— Nu. E al doilea an de cînd nu mai beau. Naiba s-o ia de băutură, mi s-a urît de ea : cît am căutat să-i vin de hac. blestematei, credeam că o să-i birui tăria, dar pînă la urmă tot ea mă dădea gata.

— Spune-mi. pentru ce te-au răspopit ? întrebă Vihrov.

Dobrov dădu trist din cap.

— M-au răspopit, aş zice, pentru că am meritat-o. răspunse el.

— Păi cum s-a-ntîmplat ?

— Uite aşa s-a-ntîmplat : într-o zi, cînd vlădica ai nostru a trecut pe aici. părintele protopop, fiind tare pornit împotriva mea. m-a pîrît la prea sfinţia sa cum că n-aş prea sta bine cu purtarea şi n-aş cunoaşte cum trebuie nici catehismul ; ei, şi vlădica a holărît să fiu trimis sub oblăduirea mînăstirii Tolski ; n-am avut încotro, m-am supus, m-am dus acolo şi de prea mare plictiseală m-am apucat să meşteresc tabachere pentru călugări, cu tot felul de figuri pe ele. Un monah, bunăoară, coace un ou la luminare, iar diavolul ia povaţă de la el. Tăiam figurile din coajă de mesteacăn, iar dedesubt puneam foiţe de poleială... Şi uite cam aşa a mere treaba, cîtă vreme am mai avut ceva bănuţi în buzunar.. Gum vă spuneam, acum m-am potolit, nu-mi mai pasă dacă-mi lipseşte votca, dar pe-atunci nu puteam trăi o zi fără ea ; şi cînd am isprăvit sumuliţa pe care mi-o dăduse alde- nevastă-mea, diaconeasa. mare

necaz pe mine: să mor. nu alta. că nu mai avem-a cu ce să-mi iau de băut !.., Am început să cer împrumut, do pe la călugări — nu-mi dădea nici unul. poate că nici ei nu aveau !... De vreo două ori, să mă ierte Maica Precis ta. mi-am căutat loc în fînărie ca să mă spînzur : ei bine, tocmai atunci, fir-ar al naibii să fie, le-a venU în gînd ălora de la mînăstire să mă trimită cu nişte saci la moară. îsi mai făcea vel catul la mînăs- tirea aceea un mujic trimis acolo prin hotărîrea unei instituţii. „Ce te tot plîngi că n-ai bani de băutură. îmi zice, ian trânteşte un sac dinfr-ăştia la erîşmă şi-o să vezi cîtă votcă îţi dă pe el crîsmarul !" La început, se înţelege că m-am răţoit la el : ..Ce vorbă-i asta. i-am zis, la ce mă îndemni, ticălos' ce eşti !"' Şi-am plecat la moară. La ducere, m-am ţinut tare trecînd pe lîngă erîşmă, dar cînd m-am întors, să te ţii ! Hotărît lucru, pusese diavolul stăpînire pe mine : mi s-a făcut negru înaintea ochilor, n-am mai ştiut ce fac. am sărit din car. am înhăţat un sac şi repede cu el la erîşmă……Ia-l. frăţioare, prielene al meu, îi zic crişmarului. primeşte-l 1* Ala a priceput numaidecît des-pre ce-i vorba, mi-a hiat sacul şi mi-a dat atunci să lin-chesc vreo două, trei pahare. ,,Să vii mai pe seară, mi-a zis. şi-om face atunci socoteala mai acătării, că acu' bate la ochi !" Mi-am dat ;;i eu seama că e mai bine aşa, am ieşit fuga din erîşmă, mi-am ajuns din Urmă calul. am. sosit la mînăstire. am început să predau sacii, iar la numărătoare mi-a lipsit unul. ..Pesemne, mi l-a furat careva, le zic monahilor. vina e a mea, am adormit pe drum !"' Am zis asta, dar tremuram vargă şi-mi clănţăneau dinţii în gură de spaimă : îmi era ruşine, eram şi amărît. mă şi temeam. Am vrut să-mi mărturisesc pe dată păcatul, dar limba parcă mi se lipise de cerul gurii ; de fapt. treaba asta ar fi putut să n-aibă urmări ! Casierul, de pildă, nici n-a prea căutat să afle pricina : s-a uitat, numai, drept în ochii mei şi parcă m-a străpuns cu privirea ; mai bine m-ar fi omorîl pe loc. Nici nu mai ştiu cum de-am izbutit să aştept să cadă inserarea ca să mă pot duce la crîşmar. să încheiem socoteala ; şi-apoi nici n-aş putea spune că mai voiam atunci chiar aşa de tare să beau, clar se tot lega de mine mujicul acela : „Haide, haide, pune votcă la bătaie, altminteri o să le spun eu ăstora unde ţi-ai pierdut sacul !". Cînd colo crîşmarul îmi zice : „Nu ţi-am luat, băiete, nici un fel de sac !" Ei, şi-atunci m-am înfuriat de-a binelea. îmi dădeam seama ce pungăşie fusesem în

stare să fac şi vedeam acum că acelaşi lucru se uneltea împotriva mea. Şi m-am apucat să-l ciomăgesc în aşa hal pe cîrciu- marul acela, încît nu ştiu, zău, cum de nu l-am omorît... Am dat în el şi am tot clat, de-am ajuns amîndoi lac ele sînge. Pînă la urmă a început ăla să răcnească : „Ajutor !" îndată s-a strîns lumea şi ne-au legat pe amîndoi... Furios rnrv, eram. m-am pomenit urlînd : „Luaţi aminte oameni buni : eu am furat un sac de la mînăstire şi i l-am dat lui, iar el tăgăduieşte !..." Şi uite aşa am „ajuns în faţa instanţei de judecată : doar se văzuse limpede că nu eram decît un hoţ, care a încercat se se-nfrupte din avutul mînăstirii. Ei, şi anchetatorii noştri m-or fi încondeiat zdravăn, numai că, spre norocul meu, stareţ al mînăstirii era pe vremea aceea un om blînd şi cumsecade. M-a chemat la el şi mă-ntreabă : „De ce ai făcut treaba asta, diacone, de ce ţi-ai însuşit sacul ?..." Auzindu-l cum îmi vorbeşte, chiar mi-au dat lacrimile. „Sfinţia voastră, îi zic, oare chiar să mă fi apucat de furat !... Zece saci în loc aş da mînăstirii pentru păcatul ăsta al meu. De n-oi mai avea saci pe-acasă, îi zic, atunci o să pună enoriaşii mei mînă de la mînă şi o să-mi facă rost. Am fost în stare de-aşa ceva, zic, pentru că n-am mai putut răbda, tare am vrut să beau !..." „De ce n-ai venit să-mi spui mie, zice, ţi-aş fi dat niscaiva gologani, întrucît ştiu că i se mai în- tîmplă omului să sufere de-o boală ca asta !..." „N-am îndrăznit, zic, sfinţia voastră !" Şi ce credeţi, s-a apucat stareţul şi-a scris cu mîna lui o scrisoare către vlădică, fiind amîndoi buni prieteni încă de pe cînd urmau teologia. „Priviţi acest caz, i-a scris, nu ca un judecător aspru, ci precum Iisus cel milostiv !" Şi a pus vlădica următoarea rezoluţie : „Cazul să fie clasat, iar diaconul, răspopit şi scos din cinul ecleziastic".

— Totuşi, nu te-a scutit de pedeapsă ! observă Vihrov.

A fost bun şi aşa, îi mulţumesc lui Dumnezeu că n-am ajuns la ocnă ! răspunse Dobrov.ALTE ISTORISIRI ALE LUI DOBROV

O săptămînă mai tîrziu, Dobrov, îmbrăcat într-un surtuc nou, cu lenjuri curate pe el, şi cu o pereche ele cizme noi, şedea liniştit şi copia lucrarea lui Vihrov. Din cînd în cînd. zîmbea uşor şi clătina din cap.

— Ce e, Gavrila Emilianîci ? îl întrebă Vihrov.'

— Tare frumos aţi adus-o din condei, îi răspundea copistul.

La ora unu se aşezau amîndoi la masă. După masă, Vihrov obişnuia să se întindă pe divanul din cabinet, iar Dobrov se aşeza tot acolo într-un fotoliu. Dîndu-şi seama că lui' Gavrila Emilianîci, ca oricărui beţiv care s-a lăsat de băutură, îi plăcea foarte mult ceaiul. Pa vel poruncise ca după prînz să i se aducă samovarul, astfel că Dobrov, ronţăind cîte-o bucăţică de zahăr, bea ceaşcă după ceaşcă şi istorisea întruna fel şi fel de întîmplări.

Observîndu-l cu multă atenţie, Vihrov constată că Dobrov era unul dintre acei destul de numeroşi oameni din Rusia, despre care se putea spune că dacă n-ar fi băut ar fi fost nişte oameni de mare ispravă : era cinstit, grijuliu, harnic ; în plus mai era .şi foc de deştept, avînd şk un spirit de observaţie atît de dezvoltat, încît nimic nu-ii scăpa ochiului. Vihrov sta şi-l asculta ca pe un adevărat înţelept.

— "Azi am copiat din lucrarea dumneavoastră fragmentul acela unde vorbiţi despre un mareşal al nobilimii care n-avea nici o putere asupra boierilor, i se adresă Dobrov într-una din după amieze, să ştiţi că aţi intuit bine troaba asta : cam aşa se 5ntîmplă în general.

— Serios ? se miră Vihrov.

— Serios ! confirmă Dobrov. Astăzi, boierii încă s-au mai potolit niţel, că mai demult să te ferească Dumnezeu ce zurbagii erau. Mi-aduc aminte, că odată, pe cînd mal slujeam încă la biserică, un boiernaş i-a jucat preotul*«, o festă — să te crucești, nu alta !

Vihrov îşi încorclă auzul, bănuind dinainte că Dobrov avea şă-i povestească ceva interesant.

— Ce fel de festă ? întrebă el, cu glasul sugrumat de curiozitate.

— Preotul ăsta, să vedeţi dumneavoastră, ora tare lacom ; pretindea să-» dai de toate pentru parohie : şi bani, şi pîine coaptă, şi griu din recolta nouă. înhăţa de la oameni, pentru vecernie, şi cile un viţel, zău aşa ! De cile ori nu ne întorceam spre casă. viţelul stînd legat frumuşel în căruţă ! Ba, cîteodată, se mai apuca să se şi zbată, să se desfacă din legături şi să sară iar din căruţă, iar noi, paracliserii, fuga după el... Şi uite că boierul de care vă spun... tare mai era zănatic şi chefliu, ba-i plăcea să te ia şi peste picior... boierul ăsta, deci, îi zice odată popii : „Părinte, zice, să nu-i asupreşti prea tare pe ţăranii mei. că altminteri am să-ţi fac una. de-ai să mă pomeneşti !" „Păi, cînd şi cu ce i-ara asuprit 1" a căutat să se dezvinovăţească preotul, şi şi-a văzut mai departe de treabă prin parohie, după cum îi era obiceiul. A răbdat boierul nostru cît a răbdat şi uite că-nlr-o zi, cînd s-au adunat la dumnealui o mulţime de oaspeţi, a pornit cu ei la vînătoare, să scoală, pasămi-te, un urs din bîrlogul lui ; l-au scos, l-au împuşcat, şi. bucuroşi fiind, au şi băut zdravăn după act ea. în fine, au plecat cu toţii pe la casele lor, iar boierul a rămas singur şi l-a cuprins urîtul : nu mai avea cu cine să schimbe o vorbă şi pe deasupra îl mai durea ¡¿i capul după beţie. Tocmai atunci îi pică aşa, tam-nisam, preotul ăla, să rezolve cu dumnealui nu-ş' ce trebuşoare... ^jChema- ţi-l aici !'" zice boierul. Intră popa în cabinetul dumnealui... şi numai ce-i sare boierul de gît şi începe a se tîn- gui : „Vai, iubite prietene, ce bine că ai venit tocmai la timp, că mare necaz a căzut pe capul meu !" „Da'ce s-a înlimplat ?" întreabă preotul. „Păi să vezi, zice boierul, am plecat cu toţii călare la o vînătoare de urşi şi, cherche- liţi cum eram, unul dintre gonacii mei, zice, a căzut de pe cal, a nimerit cu tîmpla într-un ciot şi a murit. Cum la locul înlîmplării, în pădure,' n-am fost decît noi amîndoî, şi cum poliţia noastră are de mult pică pe mine, s-ar putea să fiu băgat la răcoare. Aşa că, zice, fă-mi rogu-te, un pustiu de bine şi, ca să nu prindă nimeni de veste, îngroapă-] pe răposat fără autorizaţia poliţiei. Că pentru treaba asta. /.ice. ţi-oi da o mie de ruble !" Şi, zicînd astea, scoate boierul banii .şi-l întinde preotului. Ei, şi-a pus lăcomia stăpînire pe popă, la fel cum mă incrîncenase alt- eînđva pe mine patima beţiei : a-nceput să şi dîrdîie cînd a văzut bănuţii. ..Dar zice, să fie adevărat, domnule... şi-i spune pe nume... că nu dumneavoastră l-aţi omorît pe gonaci, ci omul s-u- prăpădit din propria lui vină?" „Ei cum poţi să crezi, dragă prietene, zice boierul că te-aş face părtaş la o crimă ? Atîla mă tem, zice, să nu mă trezesc cu poliţia pe capul meu. Şi întrucît, zice, nici în sat Ja noi n-aş vrea să se discute prea mult treaba asta, printre paracliseri, am să ţi-l aduc pe răposat acasă, iar mîine îl scoţi mai de dimineaţă la biserică, îi faci o slujbă şi—1 înmormîntezi !" Popii i-a plăcut ideea asta, căci nu prea voia nici el să împartă banii cu dascălii. ..Scot sicriul cu o slugă, şi-a spus el, îi duc la biserică, îi fac o slujbă numai cu ţîrcovnicul — avea cl acolo un ţîrcovnic cam tontăl ău — şi—1 îngrop." Şi iacă aşa au căzut la învoială... Chiar în miez de noapte s-a auzit cioc, cioc la poarta popii S Iese -A în curte şi, într-adevăr, dă cu ochii de sicriul în care se afla mortul... A poruncit să fie aşezat în odăiţă la el, după care oamenii care-l aduseseră au plecat îndărăt, la ale lor. S-au urcat popa şi cu pî-eoteasa în pat, dar pas de j le mai veni somnul. „Părinte, zice preoteasa, văz că nu arde nici o luminare la căpătîiul mortului ; oare, nu-i îngăduit, să aprinzi luminarea la capul unuia care n-â murit de moarte bună ?" „Ba da, zice popa, de ce să nu fie îngăduit ?" „Atunci, face preoteasa, mă duc şi-i pun o luminare..." ,.Du-te !"' Intră maica preoteasă în odăiţa cu sicriul şi numai ce răsună de-acolo un răcnet, de sare popa speriat, dă fuga dincolo şi-o vede pe preoteasă stînd cu braţele în lături... „Părinte, părinte, zice ca, nu-i un om aci, în .sicriu, .i-un urs !" „Cum să fie urs ?" Se uită popa în sicriu şi ce-i văd ochii : ursul, jupuit vezi doamne, de piele, şi-nvelit înlr- un linţoliu, zace acolo, ca şi un om. Abia atunci şi-a adus aminte preotul de zisa boierului : „am să-ţi fac eu una de-aj să mă pomeneşti „Fir-ai tu să fii, cu şotiile tale !" şi-a zis popa în gînd, dar îndată s-a întrebat : „Pai mia aceea de ruble la ce bun mi-o fi dat-o ? Şi ce mă fac eu acuma cu ursul ăsta, unde să-l ascund ?" Nici nu s-a dumirit bine, că şi aude la poartă zarvă mare, zvon de zurgălăi, după care uşa casei se dă în lături şi intră înăuntru boierul, urmat de şeful secţiei de poliţie şi de- un membru al judecătoriei. „Iată, domnilor, le zice boierul, aseară, beat fiind, i-am dat ăstui preot o mie de ruble, ca să-mi îngroape un urs lîngă biserică, după toate canoanele bisericeşti; poftiţi de vă uitaţi, zice, corpul delict e aici, în casa dumnealui !" Preotul dădea din colţ în colţ, încerca s-o ia în glumă, dar dumnealor au întocmit binişor constatarea şi i-au cerut s-o semneze... Speriat, preotul a căzut în genunchi şi le-a dat nu numai mia luată de la boier, dar şi încă una din propriul lui buzunar !

Vihrov surise.

„Chiar în halul ăsta ?'" gîndi el. apoi îi adresă lui Do- brov o altâ'întrebare :

— Spune-mi. rogu-te, se mai înt.împlă oare să constrîngă vreun boier pe femeile de la moşia lui să-i facă poftele ?

— Se mai întîmplă. răspunse copistul. De conacul Krivţovo aţi auzit ?

— Am auzit.

— Ei bine. trăia acolo mai demult un boier care, vreme de treizeci de ani, nu s-a mai putut dezbăra de un asemenea năravi. Cînd trecea prin satele lui şi punea ochii pe ctie-o Iată de ţăran, numai ce poruncea ca ea să-i fie adusă deîndată la conac. O ţinea la el o lună, două, trei, cîieodată şi un an. pe urmă o trimitea înapoi la părinţi, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic.

— Păi cum se împăcau cu asta părinţii fetei sau fraţii ?

— Îi mai aruncau ei boierului vorbe de ocară, îl mai ameninţau şi cu toporul, dar pînă'la un timp l-a ferit Dumnezeu. într-o zi însă şi-a luat tot aşa o fetişoară de la o văduvă, cea mai sărmană femeie de pe moşia lui. Ce a mai plîns biata fetiţă ! Maică-sa zicea la început : „Ei şi, mare scofală, are s-o ţină cît are s-o ţină, şi tot are să-i dea drumul'!" Mai avea însă boierul ăsta şi un alt năravi: dacă se-rtiimplă să trec noaptea pe-acolo, o iau la picior, ca nu cumva să-mi iasă nălucile în cale, zău aşa !...

— Ia spune-mi, Cav rila Ernilianîci, îl întrebă Vihrov Sntr-una din următoarele lor convorbiri de după amiază, nu cunoşti vreo poveste în care rolul principal să-l joace dragostea ? Am nevoie de aşa ceva pentru lucrările mele. pricepi ?

— Pricep, răspunse Dobrov. numai că po aici cam rar poţi să-ntîlneşti aşa ceva. Aici nu-i ca prin părţile slobode, pe lîngă drumul mare de pildă, unde lumea se adună adesea la tot soiul de petreceri şi de şezători.

— Păi, stimabile, ripostă Vihrov, acolo totul se preschimbă grabnic în desfrîu.

— Asta cam a.şa e... Pe aici. pe la noi. oricare fată sau muiere e mult mai cinstită dccît prin alte părţi.

— Totuşi trebuie şi ele să nutrească nişte sentimente, să iubească...

— Aveţi dreptate, sufletul poale le-o fi clocotind şi lor, numai că se tem şi se ruşinează să dea asta în vileag

— Totuşi or fi stînd de vorbă cu cel pe care î! îndrăgesc, i-or fi împărtăşind cumva sentimentele. Vezi, aşa ceva aş vrea să surprind.

— Ba eu aş zice că nici nu stau de vorbă, căci sînt tare ruşinoşi cu toţii, şi flăcăii şi fetele : doar se înghesuie unul într-altul. se sărută şi atît.

— .Aştept, totuşi, să-mi spui o poveste de dragoste, insistă Vihrov.

Dobrov schiţă un zîmbel.

— Ce-aş putea să vă povestesc? zise el. Spuneţi-mi. pe Kalerina Petrovna Flavina o cunoaşteţi, nu-i aşa ? F'o- ciorul dumneaei parcă a locuit împreună cu dumneavoastră. cînd eraţi la liceu ?

— A locuit, îi **cunosc,** dar despre ce e vorba ?

— Pai. uite că dumnealor, spre exemplu, li s-a-nfcîra- plat din pricina unei iubiri o poveste tare afuristă. în urmă cu vreo trei ani. a venii dumnealui aici pentru o vară întreagă şi s-a îndrăgostii lulea ele fala unor ţărani.

— Plîivin ? ! exclamă Favel, mirat.

tare ÎI mai plăcea ca ţăranii să-i aducă plocon tot ce aveau ei mai bun prin easă. De i se întîmpla vreunuia, de pildă, să aibă în grădină o varză mai acătării, îndată îi aducea şi lui o căpăţînă ; dacă scotea vreo muiere din cuptor o plăcintă mai rumenită, numaidecît tăia din mijloc două bucăţi şi fuga cu ele la dumnealui. Din toate astea se-n- frupta boierul, ba mai şi zicea că-s tare gustoase. Ei şi într-o zi vine la dumnealui, cu un asemenea plocon, şi sărăntoaca aia de văduvă. „înălţimea voastră, zice, am făcut astăzi un parastas pentru părinţii mei, iar bî Inelele pentru pomană, zice, mi-au ieşit tare gustoare !" Şi-i dă, mă-iiţelegeţi, nişte blinele nemaipomenite. S-a aşezat boierul să le mănînce, a hăpăit cel puţin zece, iar bătrî- nica, între timp, s-a făcut nevăzută, s-a pitit pe undeva. Deodată i se face boierului rău, îl apucă greaţa... şi dă poruncă servitorilor s~o caute pe bătrînă. Fetişoara a fugit şi ea, n-au găsit-o clecît mai tîrziu în pădure, iar boierului îi era tot mai rău şi mai rău. S-a chinuit el aşa vreo două zile şi şi-a dat duhul — că n-avea pe nici unul dintre neamuri mai pe-aproape. Mujicii lui şi slujitorii de la curte s-au temut să anunţe autorităţile, poliţia nu s-a amestecat nici ea, şi-ncet, încet, cazul a fost dat uitării. D'"*iă ce a murit boierul, s-a întors şi bătrinica în sat. ,.Ba să ştiţi că din blinelele astea. zice. am mîncat şi eu, au mîncat şi preoţii care-au făcut parastasul" ; popii şi-au adus aminte şi ei că-ntr-adevăr, au mîncat blinele, dar n-au păţit nimic. Mă rog, o fi fost sau nu cu păcat toată povestea asta, numai Dumnezeu o ştie, însă eu, domnule, continuă Dobrov cu o v^d^ă însufleţite, nu pot nici astăzi să trec liniştit pe lîngă conacul acela', fie că merg pe jos, fie că trec pe-acolo cu căruţa. Vă aduceţi aminte de casa aia cenuşie ? Ei bine, îmi închipui de fiecare dată că s-au petrecut în ea fel de fel de nelegiuiri. Păduricii de creşte prin preajmă i-a rămas şi astăzi numele de „nuielişte", căci de acolo poruncea boierul să fie tăiate nuielele cu care îi pedepsea pe

ţărani. Iazul de lîngă conac e şi el mocirlos şi murdar, cîmpul, naiba să-l ştie, parcă-i prea neted, iar luncile sînl numai smîrcuri : cînd le vezi, parcă-ţi troc fiori prin inimă, iar

— Chiar ci. Şi ?-a îndrăgostit attt de tare, continuă Dobrov, încît mama dumnealui s-a speriat ca nu cumva s-o ia pe fată de nevasta. Fiind însă o bătrînă vicleană .şi cu minte ageră, s-a făcut că n-are nimic împotrivă, ba mai mult, i-a dat voie fetei să şi locuiască în casa dumnealor, numai că mai tîrziu, cînd tînărul s-a pregătit să plece la Pelersburg — îşi aranjase în aşa fel treburile ca să poată lua şi fata cu el — l-a chemat la dumneaei şi i-a spus : „Dragul mamei, nu-i bine ce faci ! Pe la noi nu se obişnuieşte una ca asta. Toţi o să mă acuze că-ţi îngădui să te dedai dosfrîiului ; aşa că cel mai nimerit ar fi să-ţi trimit fata mai tîrziu, după ce vei fi plecat Ei, şi dumnealui — îl ştiţi cum era : un tînăr sfios, prudent, o fire închisă — n-a ieşit din cuvîntul maică-şi şi-a plecat... Bătrîna însă, nici una nici două, s-a apucmrşi-a vîndut-o pe faţă surorii dumisale. Aflînd cele petrecute, boierul i-a scris : „Cum vine asta, măicuţă ?" „Uite-aşa, bine, feciorul meu drag, i-a răspuns bătrîna, căci eu cu slăbiciunea mea nu te-aş fi putut refuza, pe cîtă vreme mătuşa, ta n-are s-o lase pe fată să plece la-tine, nici în ruptul capului !" Boierul însă nu s-a mulţumit cu asta. A ticluit ce-a ticluit prin nişte oameni de-ni dumnealui şi fata a izbutit să fugă la Peters-burg !... Mătuşa boierului i-a cerut îndată să i-o trimită înapoi, dar dumnealui s-a opus şi i-a scris : „Cere-mi ori citi bani vrei. numai lasă-mi fata". Mătuşa i-a răspuns la raidul dumneaei : ..N-am nevoie de nici un ban da al tău, vreau doar să nu ne faci de ocară, însurîndu-te cu o ţărancă". Boierul totuşi nu i-a dat drumul fetei să plece .şi-atunci mătuşei aceea, după sfatul mamei dumnealui, s-a apucat să scrie la toţi jandarmii din Petersburg. Âia l-au chemat la ei, l-au mustrat, totuşi dumnealui avea o funcţie mare !...

— E şef de birou, îl întrerupse Vihrov.

— Acu are o funcţie şi mai importantă !... L-au făcut un fel de ajutor de director, cam aşa ceva !... Cum s-a întors la Petersburg. I-au şi numit în funcţia asta.

„Of, Plavin, Plavin ! gîndi Vihrov. Mă faci acum să-ţi trec multe cu vederea."

— Şi cum s-a terminat povestea asta ? îl întrebă pe Dobrov.

— S-a terminat aşa, că n-a izbutit să mal ţină fata ia dumnealui, tiu trimis-o jandarmii la boieroaică, ba chiar xmi pare că au dus-o din post în post. E mare puterea boierească, nu poţi face nimic împotriva ei.

— E mare !.,. Ar putea să fie mai mică observă Pavel. Dor ia spune-mi, Gavrila Emilianîci. vreo altă poveste de dragoste nu mai ştii ?

— Nu mai ştiu. răspunse Dobrov. Mă rog, a păţit nevasta poliţaiului nostru una lată cu alde bărbatu-său. dar asta-i o poveste cam caraghioasă.

" — Nu-i nimic, să fie şi una caraghioasă. Am impresia că dumneaei iro pomicică...

— Oho. şi încă ce poamă ! Păi cum să nu fie, ziceţi şi dumneavoastră, dacă nu facS*toată ziua decît să bea şi să se îndoape ?

— Mă rog. Ce zici că a păţit ?

— Să vedeţi. în ultima vreme dumneaei era în amor tu un boier fără nici o ocupaţie., unul aşa înalt, zdravăn, altminteri om blajin şi cam prostănac. De întîlnit cu dumnealui. cucoana se întîlnea la ea în bucătărie ; în casă se temea de slujnice, nu se putea încrede în ele, doar pe bucătăreasă şi-o apropiase. Cineva s-a apucat însă de i-a suflat poliţaiului la ureche .să fie mai cu băgare de .seamă. Şi-ntr-o zi. cum şedea ea şi se giugiulea cu drăguţul, numai ce vine într-un suflet bucătăreasa şi-i zice : „Cucoană, măicuţă dragă, a sosit boierul şi vine glonţ spre bucătă- r':e !" Valeu, Doamne \ Ce să facă, unde să-şi ascundă iubitul ? „Bagă-te în cuptor. îi zice, c-oin tragi- capacul peste tine." Boierul n-a .avut încotro şi s-a ci rit în cuptor. Coşul era drept, deci şi-a putut facc el loc acolo. Tocmai atunci intră şi Piotr Matveici. poliţaiul, în bucătărie. „Ce faci aici, sufleţelulc ?" „Ce să fac. zice cucoana, am venit şi eu p-nci." „Aşa ?" zice dumnealui, atunci dă-mi şi mie o volca şi ceva de gustare, să mai stau şi ou aci, eu tine." Dar eii de colo : ..Vai, se poate ? Haklem în casă..." „Ba nu, zice bărbatu-său, clacă am spus că stau aci, aci stau !" Ce să fiică dumneaei ? A plecat să-i aducă votcă. El însă şi-a aruncat privirea primprejur — vorba ceea : cu ochi de poliţai ! — şi-ndată şi-a dat seama unde-i pitit boierul. „Măi, ce poftă mi s-a făcut, zice, de nişte ochiuri prăjite. Ia fă-mi şi mie nişte ochiuri." Asta i-a zis-o bucătăresei. Femeia n-a avut încotro şi a aprins focul — aşa uşurel — pe pn- chiciul vetrei. Numai că fumul şi funinginea tot i-au intrat boierului pe nas, de-a-nceput ăla să tuşească pe-nfundate... între timp poliţaiul îşi zice : „Hai, că l-am mînjit zdravăn pe boier" şi se-apucă să strige : „Hei, care sînteţi acolo : strajă, vătăşei !..." Âia au şi dat fuga. „Turnaţi apă pe coş că s-a aprins funinginea !" Oamenii — buf ! şi-au turnat vreo două vedre... Boierul n-a putut răbda, a sărit din cuptor, negru ca dracul... „A, stimate domn, zice poliţaiul, văz că eşti un hoţ, ai venit să mă furi ! Ia spune, vrei să deschid acţiune şi să te bag la temniţă, ori te laşi biciuit şi-mi dai

un înscris cum că n-ai nici o pretenţie ?" Ce avea să facă boierul, a dat înscrisul... L-am bătut noi, cît l-am bătut, a fugit omul glonţ din secţie şi de atunci cucoana nici că l-a putut ademeni să mai vină pe la ea... nu mai vine, se teme.

Vihrov sta culcat pe divan şi asculta, furat de aceste istorisiri ale lui Dobrov, personajele cărora parcă prindeau viaţă înaintea ochilor lui încîntaţi.

XI

EXPLICAŢIAA doua zi, eroul meu se aşează să scrie o altă nuvelă, de dimensiuni mai reduse. înfăţişă acolo un tată-despot, trăsăturile căruia împrumutaseră cîte ceva din felul de a fi al răposatului său tată, mai ales severitatea şi unele grosolănii de militar ale acestuia. Fiul moşierului cu pricina se îndrăgosteşte de o ţărancă, dar, ca şi Plavin, pesemne, se teme şi nu divulgă nimic. Tatăl măritâ fata cu un mujic şi o pedepseşte pe bătrîna ei mamă, pentru că aceasta a îngăduit fetei să se întîlnească cu feciorul lui. Vihrov în- titulă nuvela „Boierul de la Krivtovo", căci imaginea acestui conac, despre care îi vorbise Dobrov i se întipărise adînc în memorie... Scrise într-o singură dimineaţă trei capitole şi i lc dădu lui Dobrov să le copieze. Acesta le parcurse mai întîi şi, ca ele obicei, surise :

— Cum e ? îţi place ? îl intre!* Pavel.

— îmi place. Aşa le trebuie ăstora, răspunse Dobrov.

Spre seară. Vihrov îşi aminti că trebuie să meargă la
reuniune şi. ca să se îmbrace, apelă din nou la Ivan. O făcea pen1.ru prima oară de cinci căzuse în dizgraţie şi-şi ducea veacul pe la bucătărie. Auvindu-se strigat de boier. Ivan şi-o luă din nou în cap. începu să umble tropăind prin toate odăile, să se raloiască la Gruşa cea nurlie şi la băiatul de casă care îl serviseră pe Vihrov în absenţa lui, ba chiar îndrăzni să-i zică fetei „nemernică". Din această pricină, fata izbucni în plîns. Pavel află. se răsti la Ivan şi-i promise că de va mai scoate măcar o vorbă. îl va trimite cît ai clipi să îngrijească de vite.

Ivan se potoli.

Eroul meu se îmbrăcă foarte elegant şi. urcîndu-se într-o comodă sanie cu coviltir, plecă la reuniune. Serbarea fusese organizată la birtul oraşului. Sala de dans era încăpătoare, dar cam prea răcoroasă ; cînd sosi Vihrov, orchestra instalată în vestibul tocmai atacase un galop. La intrare. Pavel l'u întîmpinat de băfrînul Zaharevski, cate purta un frac negru şi o jiletcă albă, avîndu-şi prinse la piept toate decoraţiile. De astă dată, se oferise chiar el s-o facă pe maestrul de ceremonii.

— Poftiţi, poftiţi, îl invită cu plecăciuni adinei bâtrînul.

Vihrov îi strînse mîna şi intră cu oarecare semeţie în
salon, cuprinzînc! cu o privire de vultur întreaga societate : se şi adunaseră acolo multe cucoane, bărbaţii fiind, la rindul lor, destul de numeroşi.

— Vă aşteaptă aici cunoştinţe vechi, rosti Zaharevski, venind în urma lui Pavel. Iată-le !... adăugă el. arătînd. spre doi bărbaţi, care se des prinseseră din mulţime şi veneau spre ei.

Unul din cei doi purta un frac negru, larg şi prost croit, celălalt, dimpotrivă, un frac cam prea îngust, cafeniu, cu nasturi de culoare deschisă, şi nişte pantaloni strimţi, cenuşii ; avea un ciuf ondulat şi mustaţa cănită.
fost publicată, autorul grăbindu-se să i-o recite chiar acolo, Ja baie.

— E foarte frumoasă ! îl lăudă Vihrov.

După aceea nu se mai văzură niciodată.

Acum, Kerghel era asesor pe lîngă judecătoria zemstvei şi se bucură mult reîntîlnindu-l pe Vihrov.

Aici nu mă pot reţine să nu vă spun cîteva cuvinte pornite de la inimă despre cele două cunoştinţe ale eroului meu. Ducîndu-şi viaţa în mijlocul societăţii dintr-un mic oraş provincial, o societate cam vulgară şi lipsită de cultură, atît Jivin, cît şi Kerghel erau aproape singurii promotori ai acelei unde firave de gîndire mai elevată, de sentimente mai nobile şi aspiraţii mai poetice, care şerpuia în acea vreme, atît de modest şi aproape tainic, prin mijlocul grobienei vieţi ruseşti, îmbîcsite, cum se exprimase pe bună dreptate Vihrov, de postavul cazon. Jivin, bunăoară, era abonat, chiar de la apariţia ei, la revista „Otecestvennîe Zapiski"[1], o citea din scoarţă în scoarţă şi cunoştea aproape pe de rost articolele lui Belinski, în timp ce Kerghel. educat la şcoala de cădeţi, înclina mai mult spre „Biblioteka dlca citenia"[2], şi spre ,,Severnaia Pcela'"[3]. în funcţiile pe care le deţineau, nici unul, nici celălalt nu făceau, ce-i drept, mare lucru, totuşi se poate afirma cu certitudine că erau mult mai folositori decît tot felul de afacerişti ce se credeau foarte deştepţi, măcar prin aceea că nu umblau după căpătuială şi nu oprimau poporul. Dragostea pentru literatură şi poezie izbutise să le dezvolte sentimentele de cinste şi noblеţe sufletească.

Această întîlnire îl bucură foarte mult pe Vihrov, deşi nu-şi putu explica lămurit de ce anume se bucură.

— Aţi venit definitiv aici, v-aţi stabilit la ţară ? i se adresă politicos Kerghel.

— Da, m-ara stabilit la ţară, confirmă Vihrov.

1 „Analele patriei" — revistă petersburghezăcare, între anii l"f!;:)~ i<<1i>. •> avut o orientare realist-dcmocrată.

2 ..Biblioteca pentru lectură" (1834—1805, Peter.sbun>) — re- vi-'.'â care se e.Hi'iea curentului progresist în literatură.

3 „Albina Nordului" (1823—1864, Petersburg) — gazetă cu ca-

— E Jivin ! exclama Vihrov, recunuScînd în domnul cu frac negru pe acel Jivin căruia, odinioară, îi plăcuse felul cum eînta ol la pian şi despre care îi vorbise şi Salov.

Jivin, rămas l<jt holtei, se îngrăşase mult. Era magistrat şi se stabilise aici, în oraş.

— Dumnealui e tot o cunoştinţă veche de a ta. îi spuse lui Pavel, după ce se salutară, şi i-l arătă pe domnul cu frac cafeniu.

— Ne-am cunoscut. într-adevăr, deşi într-o împrejurare cam ciudată, rosti accsta, întinzîndu~i mîna.

Pii vel îl privi cu atenţie şi îşi r eaminti că se cunoscuseră demult, într-o împrejurare pe drept cuvînt cam stranie : fiind încă elev în clasa a şaptea de liceu, el, Pavel, se dusese într-o zi la o baie publică. Tocmai citise piesa „Prea multă minte strică", aceasta îi plăcuse atît de mult, încît ajunsese să-l obsedeze, şi în momentul în care băieşul se apucase să-l frece prea tare pe spate. îi spuse :

— Freacă-mă, băiete, dar mai cunoaşte şi măsura !

— Asta-i din „Prea multă minte strică"? observă un domn întins pe o altă bancă.

— Da, e din „Prea multă minte strică", răspunse Pavel.

— Cine eşti dumneata ? îl întrebă domnul.

— Mă numesc Vihrov şi sînt elev de liceu. Dar dumneavoastră ?

— Sînt Kerghel, moşier... I:i .spune-mi. la liceu vă învaţă să scrieţi poezii ?

— Ne învaţă, cum să nu. De fapt invâţăm regulile versificaţiei.

— Ţi-au căzut cumva în mînă versurile lui Bene- diktov[1]: ..Cîrlionţii fetei care te vrăjeşte, luciul şi parfumul lor"? continuă 'Kerghel. ridieîndu-şi picioarele. Sînt nişte versuri minunate.

— Aveţi dreptate ! aprobă Vihrov. Pe vremea aceea îi plăcea şi lui poezia lui Bencdiktov.

Află apoi că şi Kerghel scria versuri şi că o poezie de-a lui, intitulată „La sosirea lui Jukovski[1]) în patrie", chiar a

îi acceptară cu toţii propunerea şi mai băură cîle-un pahar.

Vihrov simţi că începe să-i vijîie capul.

— Ai[1] trebui să-l prezentăm doamnelor pe musafirul nostru, rosti Zaharevski.

— Da, da, cum să nu. îl susţinu Kerghel. Şi, în primul rînd, fermecătoarei fiice a domnului Zaharevski, adăugă el.

— Vă rog, acceptă Vihrov.

Reveniră cu toţii în salon. Bătrînul Zaharevski şi Kerghel îl conduseră spre o tînără de şi alură înaltă, care purta o rochie bogată, cu briliante, era, pesemne, pieptănată de un coafor şi ţinea în mînă un bucheţel de flori proaspete.

Era *m-lle* lulia.

— *M-r* Vihrov! i-l prezentă Zaharevski. Fiica mea ! i se adresă apoi lui Pavel, arătînd spre tînăra fată.

Vihrov se înclină, dar îşi dădu seama că nu-i vine nimic în minte, ca să poată lega o convorbire cu domnişoara.

Cit despre *'m-lle* lulia, aceasta îşi zise că Vihrov corespunde întocmai descrierii făcute de *m-lle* Prihina, adică este o mîndreţe de bărbat.

-— Dansaţi, *m-r* Vihrov ? i se adresă ea.

— Dansez, răspunse acesta şi înţelese că trebuie s-o invite la un cadril, ceea ce şi făcu.

Kerghel trecu în faţa lui, iar Jivin, întrebat de Vihrov de ce nu dansează, nu făcu decît să dea din mînă.

— Nu ştiu să dansez, zise eJ, trecu de-o parte şi, cît timp dură cadrilul, îl urinări pe Pavel cu o privire aproape înduioşată.

— *M-r* Jivin e un bărbat foarte inteligent, dar îngrozitor de posac, i se adresă lulia lui Vihrov, făcînd primii paşi de dans şi potrivindu-şi în acelaşi timp brăţara de la mînă.

Dacă l-ar fi interesat cît de puţin acest gest, Vihrov ar fi observat îndată că obicclul cu pricina valora cel puţin o mie de ruble.

Vinul băut continua să aibă efect asupra lui Pavel. fă- cîndu-l să

[1] Benediktov, Vladimir Griyorievici (1807—1873) — poel rus, la modă prin deceniul :il treilea al secolului al XIX-lca.
Jukovski. Vasili Andrecviei (LTlfct—1852) — poet rus. reprezentant al romantismului contemplativ.

danseze cu multă însufleţire ; cu aceeaşi plăcere dansa şi *m-lle* lulia ; deşi convorbirea lor se rezuma l

a- m gîndcam, frate, să-vi fac o vizită,. să-ţi amintesc ine, spuse Jivin, dar mi-era teamă că n-ai să mâ re- >ti !

— Se poate una ca asta ? ! exclamă V'ihrov.

— Aş zice că sosirea oaspetului nostru drag trebuie marcată cu un strop de şampanie, spuse Korghul.

De băut îi plăcea să bea. dar numai atunci cînd era bine dispus.

— Păi Să bem, îl aprobă Jivin ; îi plăcea şi lui să bea.

— Să bem. să bem ! fu de acord Vihrov.

Se îndreptară cu toţii spre bufet.

Zaharevski îi urmă şi el cu un pas furişat, ca de molan. Se pare că se străduia să nu-l piardă din ochi pe eroul meu, pentru ca acesta să nu cadă cumva sub o influenţă nefasta.

Kerghel ţinu morţiş ca prima sticlă de şampanie să fie comandată de el.

Ciocnră cu foţii şi băură. Kerghel cel atît de politicos isc adresă lui Zaharevski :

— Stimate Ardalion Vasilici. nu poftiţi să beţi un pahar cu noi ?

Zaharevski luă paharul, ciocni cu toţi şi-l bău în tăcere.

Ia spune, prietene, ce mai faci. cum o duci ? îl întrebă Vihrov pe Jivin.

— Ce să fac, frăiioare, mă plictisesc : mai citesc cîte-o carie, asta mi-o toată distracţia. Uite. dacă ai să-mi dai voie, am să vin mai des pe la tine. căci sînl holtei, n-am pe

— () sa ne vedem, fără doar şi poale, răspunse Vihrov. Dar dumneavoastră ? Mai scrieţi poezii ? i se adresă el lut Kerghel.

- Am un volum tipărit, mă voi simţi onorat să vi-1

-- Permiteţi-mi. domnilor să vă ofer şi eu o sticlă de şampanie, interveni Zaharevski. Nu voia, pesemne, să ră~ mină mai prejos decât ceilalţi în ceea ce privea ospitalitatea acordată noului lor oaspete.

oî'«'va cuvinte schimbate cînd şi cînd. lulia o dirija în a,şa fel. încît fiecare vorbă a ei să capete un anume'tîlc.

— Sper. m-r Vihrov, că veţi trece pe la noi, adică pe la tatăl meu ? spuse ea.

— Am să trec neț vizitei pe care mi-a făcut-o tată

— Nădăjduiesc că ne veți c unor vizite protocolare, ci veți veni pe la noi și asa, într-o seară, iară invitație.

— Dacă îmi veți permite.

- Vai de mine ! Ne vom simți onorați... Am auzit, *m-r* Vi Iun v, că sînteți un muzician dcsăvîrșit.

— Am cin lat cîndva la pian. dar acum cred că n-aș mai fi în st?ire, răspunse Pavel.

Prîhina îi și spusese prietenei sale că Vihrov e un muzician cu alese însușiri, în timp ce faptul că era scriitor îl trecuse sub tăcere întrucît nu voia decît să-i sublinieze calitățile, iar activitatea lui de literat, cu toată dragostea pe care; i-o purta, atît ea. cît și Fateeva, o considera, ca și aceasta, clrcpt o greșeală, o rătăcire.

După ce cadrilul luă sfîr.șit. Vihrov îl văzu pe Kerghel venind spre el.

-- Primarul nostru ar vrea să vă cunoască, i se adresă

— Bucuros ! răspunse Pavel.

Kerghel îl rugă să-l urmeze din nou la bufet : Vihrov ¡1 însoți.

— Vino și tu ! îi făcu Kei-ghel un semn lui Jivin. - Vin ?

în urma lor tropăi și Zaharevski. De asta dată. se pare că-l interesa să vadă dacă Vihrov sa va antrena la băut în egală măsura cu Kerghel și Jivin, iar dacă ar fi fost așa, atunci nu prea era bine !

Primarul, un om gras. pesemne un negustor onorabil, stătea în dreptul unor pahare pline eu șampanie.

— Poftiți ! i se adresă lui Vihrov. fără măcar să se recomande, și-i oferi unul dintre pahare.

Vihrov încercă să refuze.

Primarul repeta : „poftiți V și încă destul de insistent ; st: vedea bine că n-aven să cedeze, pînă cînd paharele

n-ave.au să lic golite. Vihrov îi îndeplini dorința. Onora-bilul primar era cunoscut prin îndemînarea cu care știa să îmbete pa oricine : nici unul din guvernatorii veniți să inspecteze orășelul nu pleca pînă ce primarul nu-l făcea criță. Vihrov simți că s-a amețit de-a binelea.

— Domnilor, să dansăm un galop, propuse el. • — Sa dansăm ! Minunată idee ! exclamă Kerghel.

— Iini permiteți să dansez din nou cu fiica dumneavoastră ? i se adresă Pavel lui Zaharevski.

— Asta depinde numai de dumneavoastră, îi răspunse acesta.

— Haide, prietene, să dansezi și tu, îl îndemnă apoi Vihrov pe Jivin.

— Să mergem, fir-ar să fie ! consimți acesta, prinzînd curaj.

Așa i se întîmpla aproape întotdeauna : de venit la asemenea reuniuni venea trist și plictisit, dar cum dădea pe gît cîteva pahare, pornea îndată la dans. Vihrov veni grăbit la Iulia ; aceasta îi puse cu vădită plăcere mina pe umăr și amîndoi se avîntară în vîrtejul dansului. Jivin sălta și el cu o fată foarte frumușică : la un moment dat, se îndepărtă cu ea într-un colț al salonului și începu să facă acolo niște „figuri" de galop, șoptindu-i în același timp ceva la ureche. Kerghel fusese toată viața îndrăgostit de cîte cineva, scii- indu-i respectivei persoane și o seamă de poezii. Tînăra de acum era un nou obiect al sentimentelor sale.

După un timp, Vihrov și partenera lui se așezară, să-și mai tragă sufletul, în niște fotolii aflate într-un ungher al sălii : deodată, Pavel se trezi în față cu un chelner.

— Cineva întreabă de dumneavoastră, îl anunță acesta.

— Cine ?

— Nu știu. întreabă de dumneavoastră, repetă chelnerul.

Vihrov se duse spre ușă.

M-Ue Iulia privi după el, nedumerită.

în vestibul, Pavel dădu de o scenă bizară. Valeții boierilor aflați acolo, se amuzau aruneîndu-și unul altuia o cizmuliță cîc damă; cizmulița de catifea or.» scîlciată. '?i murdară : chiar în chpa cînd intră Vihrov. cizmulița nimerise în obrazul unuia dintre ei.

într-o basma albă muiată în oțet, iar ochii i se umflaseră de plîns. Lui Vihrov, bineînțeles i se făcu milă de ea.

— Ce-ai pățit, draga mea ? o întrebă el, apropiindu-se de pat și sărutînd-o, fără să se jeneze de prezența Prîhinei.

— Vai, ce duhnești a vin, se vede că te-ai distrat bine acolo ! rosti Fateeva, ferindu-și capul. *Catiche,* tu du-te acasă, vreau să răniin singură cu dumnealui, adăugă ea îndată.

— Bine, plec, răspunse aceasta, fiind gata să pornească din nou pe jos.

-— Ia, rogu-te, sania mea, i se adresă Vihrov.

— Vă mulțumesc ; chiar că pînă acum ani umblat cu zăpada pînă la genunchi ! rosti Prîhina pe un Ion plîngăreț.

Vihrov și Fateeva rămaseră singuri.

— Ai plecat de la bal. Pesemne că ai dansat acolo cu Iulcnka Zaharevskaia ? zise Kleopatra Petrovna.

— Da, am dansat cu ea, răspunse Vihrov mă surind camera în lung şi în lat.

Fateeva, parcă muşcată de şarpe, se înălţă în capul oaselor.

— Ascultă-mă. începu ea cu un glas sugrumat, eu nu mai am putere să suport situaţia în care m-ai adus. Toată lumea vorbeşte că sînt amanta dumdalo, or eu nici măcar onoarea asta n-o am, întrucît nu mă întîlnesc deloc cu dumneata.

— Ce vrei să spui cu asta ? întrebă Vihrov, oprindu-se înaintea ei şi privind-o cu atenţie.

— Vreau să spun că am să mor din pricina acestei situaţii, răspunse Fateeva, pleeîndu-şi ochii, şi dacă dumneata mă iubeşti cît de cît, atunci trebuie să-ţi fie milă de mine. Te rog, te implor — însoară-lc cu mine, dă-mi posibilitatea măcar la biserică să mă duc fără să mai rîdă lumea de mine.

Dacă Kleopatra Petrovna i-ar fi dat lui Vihrov cu o măciucă în cap, l-ar fi năucit mai puţin, decît spunîndu-i ceea ce spusese. Primul gînd care-i veni fu întrebarea : are el vreo răspundere faţă de această femeie şi dacă o are,

— Ptiu, netoţi mai sînteţi, du azvfrliţi luate spurcăciunile în obrazul omului, zise el, ştevgîndu-se pe l'aţă şi scuipînd.

Zărindu-l pe Vihrov. valeţii se rîslîeiră şi încetării să mai arunce ci zm dl iţa.

— Cine mă caută ? întrebă el.

— O domnişoară, răspunse unul dintre ei şi-I conduse într-o încăpere alăturată.

Acolo. Vihrov dădu peste m-llc Prihina ; respectabila domnişoară părea necăjită şi ruşinată.

— Kleopaşa a venit aici, în oraş, c bolnavă rău şi vrea neapărat să vă vadă, vorbi ca, agitată. Vihrov. cunoscînd-o prea bine pe Kloopatra Petrovna. îşi dădu seama că la mijloc nu-i altceva cleeîl o manifestare do gelozie.

— Nu piM să vin iicuni, nu se cade să plec de aici ! îi zise Prîhinei.

— I'a cheu acum. pentru numele lui Dumnezeu, altfel nu garantez de nimic. Kleopaşa ar putea să şi moară ; vă implor în genunchi să veniţi cu mine !... Şi *m-llc Ciiticlhc.* făcu o mişcare, ca şi cum ar fi fost gata să-i cadă la genunchi. Veniţi măcar pentru ci te va clipe.

— E bolnavă într-adevăr, sau nu-s decît capriciile ei dintot.de,nuia

— K bolnavă, e bolnavă rău ! repetă m-lic Prihina.

Pa vel se hotărî să se repeadă pentru cîteva clipe s-o
vadă. Cîe.d ieşiră în vestibul, ol constată că cîzmulițele de catifea, de care isî bătuseră joc valeţii, aparţineau chiar Prihinoi : nici unul dintre servitori însă nu se sinchisi să i le ofere, aşa că fata, întordndu-se spre perete. se grăbi să şi le tragă singură. Cizmulifele erau murdare pentru că *m-llc* Prihina, trimisa de prietena ei, se grăbise să vină încoace pe jos. Kleopami Petrovna nici ,măcar nu se de-

ran '¡ase să- ofere ei. Bineînţeles că Vihrov o luă

i trăsura

cu el în s-mi e. dar tot imul nn schimbă ■ vorba. Pa

cin o vel

«ira iar *Oiticlw* ; temea ea nu i'a în

supftral. st: cum: decursul

întâlnirii lui i-u Fateeva i iasă vreo . Ajunseră, în

< să boacănă

sfîrşil, !a un han mm dar şi. herinrl pesta rănit zi de

g ba

legar, i într-o ră, unde nu ticul (> lumi-

intrai;' came ardea

nare de seu. Fateeva •a în pat. Capul era înfăşurat

zăct ii

într-adevăr, atunci în ce măsură ? Totuşi nu el o ademenise, ci ea fusese aceea care l-a atras în mreje ; şi nu el o făcuse să-şi piardă bunul renume, pentru că, oricum, şi-l pierduse demult. Convingîndu-se, dcci, că dreptatea e de partea lui, Vihrov luă hotărîrea să-i spună de-a dreptul tot ce gîndea despre ea : şampania băută îi fu. în această situaţie, de marc ajutor.

— Propunerii pe care mi-ai făcut-o cu atîta sinceritate, începu el cu o voce tremurindă, mă voi străduí să-i răspund şi eu pe măsură. Să ştii că nu mă voi căsători niciodată cu nimeni. Motivul este următorul : cu toate că dumneata nu dai nici o importanţă preocupărilor mele literare, totuşi acestea constituie singurul meu ideal şi scop în viaţă, dar pentru acest fel de preocupări trebuie să fii gata oricînd să călătoreşti în cele mai diverse locuri, să-ţi duci viaţa în diferite medii, poate să pleci şi peste hotare, să emigrezi, sau cine ştie, chiar să fii trimis în Siberia. Or nu este prea comod ca prin toate aceste locuri să-i mai porţi de grijă şi unei soţii.

— Dar eu nu te-aş stingheri eîtuşi de puţin. Te-as ruga doar să vii din cînd în cînd şi pe la mine ; cel puţin n-aş fi o femeie umilită şi dispreţuită de toată lumea.

— Dumneata m-ai stingheri mai mult docît oricare altă femeie, pentru că, în numele dragostei, pretinzi bărbaţilor să stea în permanenţă lîngă fusta dumitale. Auzindu-ţi propunerea, m-am gîndit o clipă să fac acest pas, să mă jertfesc pentru dumneata, dar îndată rni-am dat seama că ar fi o treabă cu totul zadarnică, pentru că în cel mult o jumătate de an tot aş fugi de la dumneata, ba chiar pentru totdeauna.

La cuvintele „să mă jertfesc pentru dumneata" şi „aş fugi pentru totdeauna", amorul propriu "jignit stîrni în inima Kleopatrei Petrovna o adevărată furtună.

— La ce bun să mai ajungi acolo ? zise ea pe un ton ironic. Dacă mă vezi într-o asemenea lumină, atunci de ce mai vii pe la mine ? Mai bine lasă-mă de tot. Şi te poftesc să pleci chiar acum.

Drept răspuns, Vihrov se mulţumi să surîdă şi, în loc **să** plece, se aşeză lîngă ea, pe pat.PROVINCIALII DESPRE LITERATURA

Plecarea grăbită şi neaşteptată a lui Vihrov de la reuniune nu rămase neobservată, dar cel mai surprins, ba chiar speriat de dispariţia lui, i'u inimosul Kerghel ; acesta chiar îşi făcu drum pînă în vestibul ca să afle cine îl căutase pe Vihrov şi, cînd i se spuse că fusese *m-lle* Prîhina, rămase cu totul nedumerit. „E posibil oare să fie ceva între el şi această cucoană ?" îşi puse întrebarea, deşi, aşa cum vom . vedea mai tîrziu, tocmai pe dumnealui cazul cu pricina trebuia să-l mire cel mai puţin !... Nu se mulţumi cu explicaţiile valeţilor şi dădu fuga în stradă, ca să afle de la ' surugii încotro pornise Vihrov. Aceştia îl informară că Pavcl se dusese la han. A doua zi îşi făcu şi el drum pînă acolo, iar hangiul îi confirmă spusele surugiilor, zicîndu-i că boierul de la Vozdvijenskoe venise, într-adevăr, la han •şi stătuse aproape toată noaptea la doamna Fateeva, care , închinase pentru cîteva zile o cameră. Kerghel se lămuri pe deplin şi se apucă, nu atît de dragul bîrfei, cît mai ales din dragoste pentru noul său prieten, să relateze tuturor, printre care şi lui Jivin, amănuntele întîmplării. Jivin însă, auzind despre ce-i vorba, se răsti la el.

— Tocmai tu vorbeşti ? Mai bine ai tăcea din gură.

— N-am spus-o nimănui, afară ele" tine, încercă să-] ducă cu vorba Kerghel.

—- Ba bine că nu ! ripostă Jivin, care îi cunoştea prea bine limbuţia.

Toate aceste zvonuri ajunseră, bineînţeles, şi la urechile Iulenkăi Zaharevskaia, care nu făcu însă altceva decît să schiţeze un zîmbet ironic şi trist. De indignat, o indignă cel mai mult rolul pe care l-a avut de jucat în toată povestea aceea *Ccitiche* Prîhina : un rol căruia, într-adevăr, o femele cumsecade nu-i putea găsi nici măcar un calificativ pe măsură. Cu toate că era o fată neprihănită, Iulia ajunsese de po acum să cunoască toate problemele mai intime din viaţa unei femei, tocmai datorită prieteniei sale cu *m-lle* Prîhina şi explicaţiilor uneori mult prea stăruitoare ale acesteia.

— Nu, nu voi pleca, zise el. Şi asta tocmai pentru că te cunosc; mai bine decît te cunoşti dumneata însăţi : o să-ţi fir mult mai greu decît mi-ar fi mie să suporţi o asemenea despărţire.

— Nu ţi se pare ea eşti prea încrezut ? îl întrerupse Falceva, eu aceeaşi ironie în glas.

— Nu, nu mi se par: , pentru că mie viaţii îmi va oferi în viilor încă multe preocupări şi distracţii, pe cînd du- miude nu ştiu ce perspectivă ţi-a mai rămas !

— Crezi, deci, că sîru alît de bătrînă şi respingătoare, încît nu mai pot atrage atenţia nimănui ?

— Dimpotrivă, eşti tînără şi frumoasă, dar ou te stimez alît de mult. încît sînt convins că în afară de mine nu te interesează şi nu le va interesa nimeni.

— Aşa a fost cînd credeam că mă iubeşti, acum însă lucrurile s-au schimbai.

— Eu le iubesc şi acum.

— Nu mai spune ! Ce dragoste înflăcărată !...

— în măsura în care sînt capabil să iubesc o femeie.

Kleopátra Petrovna acordă ultimelor lui cuvinte o atenţie deosebită.

— N-aş crede ea în afară de mine să nu fi iubit în ultima vreme şi pe altcineva, zise ea, privindu-l cu luare aminte.

— Te asigur că n-am iubit pe nimeni.

— Jură-mi că este adevărat !

— Îţi jur !

— Va să zică, ţi-ar fi greu. lotuşi, să le lipseşti de mine ?

— Foarte greu !

Chipul Kleopatrei Petrovna se însenina brusc.

— Atunci, dacă vref să confirmi ceea ce mi-ai spus, binevoieşte să nu te mai duci astăzi la bal ; n-am să-ţii dau drumul.

Vihrov o ascultă şi nu se mai duse la reuniune. A doua zi, dis-de-dimineaţă, Kleooatra Petrovna părăsi oraşul, plecînd spre conacul ei. Fruntea i se încreţea cînd şi cînd : se pare că în minte i se înfiripa planul unei acţiuni noi, nelipsite de îndrăzneală !Vihrov mulţumi autorului cu o puternică strîngere de mînă şi cercetă mai întîi coperta Irandafiiie a cărţii : era împodobită cu amoraşi, cu o rază, o liră, un fluier, şi purta titlul „Cugetările şi visurile lui Mihai] Kerghel*. Apoi frunzări cartea.

„A lui perenică splendoare Mă-ncîntă iar," aromitoare, Ca şi-a ţinutului natal..."

Mai întoarse cîteva pagini şi citi :

„Vine semeţ cavaleru-n arenă,
Scutu-i c-o sută du capete poartă..." y

— Cum vă plac versurile, sună frumos ? întrebă Kerghel. întrucîtva schimbai la faţă.

— Foarte frumos, răspunse Vihrov. Numai că nu înţeleg ce înseamnă acest scut cu o sută de capele ; ştiam că o sută de capete au balaurii din povesti.

— Pe scut e înfăţişat un asemenea balaur, îl lămuri Kerghel, iar cele o sută de capele ale lui par să-l apere pe cavaler.

— înţeleg, spuse Vihrov.

Jivin îi aruncă o privire, ca şi cînd ar fi vrut să se convingă : vorbeşte serios Pavel, sau îl ia pe Kerghel peste picior ?

Curînd după aceea, intră Ivan şi anunţă că masa e servită.

Atît gazda, cît şi oaspeţii săi, trecură în salon şi se aşezară la masă. ˅

— Spuneţi-mi, vă rog, reluă Kerghel o discuţie anterioară, că doar aţi locuit numai la Moscova, cu alte cuvinte în capitala ţării, cine e socotit cel mai bun poet ?

— Puşkin, zise Vihrov.

între timp. Vihrov îşi definitivase ţoale lucrările. Dobrov i le copiase, după care ele au fost expediate la una dintre redacţii. în felul acesta, eroul meu rămăsese fără nici o ocupaţie şi într-o singurătate deplină. înirucît Dobrov se învoise şi plecase la preotul din sat, ca să-l ajute la nişte treburi.

Cam aşa stăteau lucrurile cînd. într-o dimineaţă, băiatul de casă îl anunţă că i-au venit nişte musafiri. Erau Jivin şi Kcrghel.

Vihrov se bucură din toată inima.

— Sînt fericit, domnilor, că v-aţi gîndit să mă vizitaţi, li se adresă el oaspeţilor, ieşindu-le în întâmpinare.

Amîndoi prietenii veniseră îmbrăcaţi aşa cum îi văzuse el şi la reuniune : cel dintîi purta un frac negru, cel de-al doilea — un frac cafeniu.

Era prima vizită pe care i-o făceau la Vozdvijenskoe.

— Atunci, la reuniune.'aţi dispărut cu totul pe neaşteptate ! i se adresă Kcrghel pe un ton glumeţ, ca şi cum habar n-avea de nimic.

— Da, a trebuit să plec, răspunse Vihrov evaziv. Dur, dragii mei. adăugă el. văzînd că .săniile oaspeţilor adăstau în preajma intrării, iar caii le rămăseseră înhămaţi, sper ca veţi, rămîne să prînzim împreună, doar n-aţi venit la mine pentru o vizită de-o clipă ?

— în ce mă priveşte, aş fi clc acord : acasă nu mă aşteaptă nimeni, poate doar eîinele, dar şi acela cred că a fugii prin vecini, răspunse Jivin.

— Pe mine chiar dacă are cine să mă aştepte, ştiu că n-o face,-rosti Kerghel cel fluşturatic şi. la rugămintea lui Vihrov, ieşi pe scară, poruncind vizitiilor să deshame caii. Reveni în odaie cu un aer mai grav ca pînă atunci, ba chiar cu o oarecare emfază.

— Permiteţi-mi să vă ofer acest volum, ca unui concetăţean demn de respect şi unui adevărat prieten, i se adresă el lui Vihrov. înminîndu-i o cărţulie cu eoperţi trandafirii. Este rodul inspiraţiei mele. adăugă el.

Auzindu-i vorbele, Jivin îşi plecă ochii, ca şi cum s-ar fi ruşinat.

— Nu voi permite nimănui să-mi judece gusturile ! ripostă Kcrghel.

— Nu încearcă nimeni s-o facă, rosti cu ironie Jivin. "Vrem doar să spunem că tu nu pricepi un lucru foarte simplu. Tu nu înţelegi că, aşa cum zice Gogol, ne încîntă

»•în egală măsură atît lentila prin care vedem cum se mişcă •nişte insecte aproape de nevăzut, cît şi cea care ne arată ' mişcarea unor uriaşe corpuri cereşti !

— Niciodată nu voi fi de acord cu aşa ceva ! se împotrivi -„din nou Kerghel: Poezia, cel puţin, trebuie să fie totdeauna
gingaşă şi sublimă.

— Poezia trebuie, în primul rînd, să rostească adevărul : şi-atunci cînd e vorba de sentimente, şi-atunci ' cînd e vorba de imagini, îi zise Vihrov.

— Cu asta sînt întru totul de acord, admise pe un ton politicos Kerghel.

— Cum. adică, eşti de acord ? se răsti la el Jivin. Oare în versurile poetului Timofeev, la care ţii atît de mult,' există vreun pic de adevăr ?
i

— Cum să nu ! răspunse Kerghel şi se îmbujoră din nou.[1] Vă rog pe dumneavoastră să lămuriţi această
dispută, **i se**
■ adresă el, pe acelaşi ton politicos, lui Vihrov. Să luăm, **de** pildă, aceste versuri ale lui Timofeev :
„Grăieşte, stepă, al cui e gorganul ?
— Să-ţi spună uraganul !
Grăieşte, uraganule, al cui e gorganul ?
— Să-ţi spună gropanul."
Există în ele poezie^şau nu ?

— Cîtuşi de puţin ! răspunse Vihrov. Kerghel înălţă din umeri.

— La o asemenea părere nu poţi riposta decît cu proverbul *„chaque buron a sa fanlaisie* zise el cu o oarecare preţiozitate, simţindu-se, pesemne, puţin jignit. Pînă la urmă, această discuţie despre literatură
îl .plictisi pe Vihrov.

— De ce să continuăm, domnilor, o dispută sterilă ? zise ' ol. N-ar fi mai bine să bem ceva ?... Ce aţi prefera ?

— - Si după ei ? se interesă Kerghel.

-— Lermontov, răspunse Vihrov.

— Ai văzut. ? Este aşa cum ţi-am spus ? interveni CU' multă satisfacţie Jivin.

— Şi totuşi, opină Kerghel, oarecum descumpănit» totuşi eu rămîn la părerea că şi Kukolnik[1] se afirmă văzînd
. cu ochii î... Are el o dramă. ..Skopin-Şuiski" îi zice. unde Leapunov î se adresează lui De la Gardie cu aceste cuvinte : „Ştii- oare faimosul vostru Apus că dacă se va ridica Rusia, vi se- va părea că aveţi în faţă însăşi marea în spume ? !" Oare nu-i o replică frumoasă, oare nu sînt nişte vorbe por- . ni te dintr-o inimă de rus [9]

-— Nu, nu-i o replică frumoasă, şi nici nu sînt pornite de la inimă, îi răspunse Vihrov.

—- Revista „Otecestvennîe Zapiski" a caracterizat foarte bine dramele domnului Kukolnik. exclamă Jivin. Scrie acolo că ele ar manifesta o energie de castrat.

-— Chiar o energie di- castrat, fu de acord Vihrov. Kerghel se mulţumi se înalţe din umeri.

— Astăzi e la modă patriotismul ! încercă să-l lămurească Jivin. Luaţi, de pildă, ..Casa veche" a lui Ogariov "şi încercaţi să pricepeţi ce stă scris acolo.

— Am citit poezia asta şi am pricepui fotul ! ripostă Kerghel, iar obrajii i se îmbujorară : citise într-adevăr poezia, dar era prea puţin probabil s-o fi înţeles.

— În felul asta, domnilor, poli să critici orice, continuă el. chifti" şi pe P u şic în al vostru, a cărui proză, după părerea mea. e foarte slaba.

— K slabă proza lui l'uşkin ? se miră Vihrov.

— Da, e slabă ! insistă Kerghel.

I

Ktikdlmk, N ск Vor Vasitieviri (UilW— tlUilt) — scriitor t'uS,

II

Ofiariov. Nikoliii l'talonnvici nat*—ti!77) — pivot şi pnbti-

Şi totuşi dumnealui admiră povestirile lui iViarlinski*, poftim de-î mai judecă gusturile ! exclamă Jivin.—• Dintre toate băuturile, prefer şampania, răspunse Kerghel.

—• Un punei ar fi mai bun ca orice, fu de părei-e Jivin.

— Nici punciul nu-i de lepădat, acceptă Kerghel.

— Atunci să bem un punci. conchise Vihrov şi, invi- tîndu-şi oaspeţii în cabinet, porunci să i se aducă acolo cele

Kerghel se of, eri să ■ă el iul şi. sil

pregăt£ns< pune i'lft-

cîndu-şi minecile fracului, ăie o mină de expert

ti cu coaja

de pe ci leva . puse za rul două iare metal.

lâmîi. hă pe boţise de

apoi. îmbibînclu- cu rom. îl aprin •e. dbăsi uie lu-

1 s Flacăra ; r

mină întreaga începere, unde fuseseră stins toate

e-

luminările.

— Un. doi, ti ■ei ! pe un ton dec.la mat Jivin.

rostea or.

însoţind cu acest recitativ, ■a „Wilhelm ¹Teii", fiecar

c din e

picătură care se prelingea din zahărul topit.

Vihrov. în schimb, se lăsă cuprins tot mai mult de gînduri triste : atmosfera continuă să-l cam plictisească şi, involuntar, îi veneau în minte imagini din trecut, de la Moscova, precum şi chipurile prietenilor rămaşi acolo.

•— Of, studenţie, studenţie, ce rău îmi pare că le-ai dus atît de repede ! exclamă el, lolăntndu-se pe divan.

— Şi mie îmi pare rău. frăţioare. dacă ai şti cît de rău îmi pare ! îl susţinu Jivin şi se lovi cu pumnul în piept. Nu ve/.i ce viaţă duc acum ? Vegetez ca un animai !

Cit despre Kerghel, acesta îngina încetişor o poezie a lui Bonediktov, în care poetul o întreabă pe eroina lui. o oarecare Nina. dacă aceasta îşi mai aminteşte de clipele cînd el o admira, urmărind-o cu privirea.

.....Şi prin negura albastră
Ţi-am zărit de la fereastră Picioruşul mic şi zvelt..."

murmura Kerghel. accent uînd mai ales cuvintele „picioruşul mic şi zvelt". îşi amintea, pesemne, de picioruşul acelei domnişoare cu care dansase galopul la recenta reuniune. În .sfîrşit, punciul fu gata. Kerghel îl turnă în pahare, o.fe- rindu-le cil a de faţă.

nostru do neuitat, exclamă Vihrov.

— Bucuros. îl susţinu celălalt.

— îl ştiţi şi dumneavoastră? i se adresă Vihrov lui Kerghel.

— Nite.luş. Am să vă ţin isonul, spuse acesta. începură să eînte. nu tocmai corect, dar cu mare însufleţire.

.Vivin se înfierbîntă în asemenea măsură, încît sări de pe scaun şi intonă o binecunoscută parodie studenţească

— *Percal jualhvi !* exclam;; el. arătîndu-se cu degetul şi răcind astfel aluzie la funcţia lui de magistrat.

— *I'creat palida !* se dezlănţuia apoi cu şi mai mare furie, arătîndu-l de astă dată pe Kerghel, care era membru al zemstvei în probleme judiciare.

(van. subreta Cru.şa şi bătrîna chelăreasă veniseră şi ei, pe furiş, în salon, şi ascultau, zîmbind., cîntecele celor trei prieteni.

— La Moscova, boierul nostru se distra aşa în fiecare zi nu izbuti să nu se laude: Ivan.

După ce isprăviră de cîntat. Vihrov şi ceilalţi doi începură să discute pe teme sentimentale. Kerghel. roşu

ca un rac după punciul băut, nu se putu stăpîni şi, venind la Pa vel. îl bătu pe umăr.

— Cunosc şi eu o taină a dumneavoastră, îi zise el. •livin îl privi mîmos. 1 se părea cu totul nedemn să t.e amesteci în treburile altora.

— Ce fel de taină ? îl întrebă cu o oarecare jenă Vihrov.

— K vorba de persoana care v-a determinat să plecaţi de la bal.

Jivin îşi ieşi cu totul din lire.

— Dacă aşa-i vorba, striga el adresîndu-se lui Vihrov. atunci întreabă-l şi tu de ce a lot vizitat-o pe *m-lle* Prîhina.

Kerghel se aprinse la fată.

— Pe *m-llc* Prîhina ? ! exclamă Vihrov. Ştirea avu clarul să-l mire. produeîndu-i totodată şi-o ciudată bucurie.

— Un an şi mai bine a fost în amor cu ea ! se grăbi să-i informeze Jivin.

— Ei, nu chiar atît, se împotrivi Kerghel, revenindu-şi întrucîtva din zăpăceală şi încercând să împrumute discuţiei un ton glumeţ.

— Dar, spuneţi-mi, cum de v-a trecut prin minte s-o cuceriţi ? îl întrebă din nou Vihrov.

— Păi este o fată destul de bine, zise Kcrghel. Numai că-i prea sentimentală.

— A fermecat-o cu poeziile lui, interveni Jivin.

— Şi-aţi fost primul bărbat de care s-a îndrăgostii ea ? continuă cu întrebările Vihrov.

Bineînţeles, răspunse acesta. întrebarea avu chiar darul să-l mire.

— Era focoasă în dragoste ? nu se lăsă Vihrov.

— Straşnic ! exclamă Kerghel. Mărturisesc că mai mult din cauza asta am...

Nu-şi isprăvi vorba, mulţumindu-se să facă o grimasă.

— După ce-a părăsit-o, continuă Jivin să-l ia peste picior, n-a mai suportat să-l vaclă. De-i trecea cumva calul pe sub fereastră, leşina pe loc.

— Vorbe, vorbe, făcu Kerghel, zîmbind. Dai[1], mă rog, firea omului n-o poţi schimba.

— Vi s-a urît ele dumneaei ? întrebă Vihrov.-

— Groaznic ! confirmă Kcrghel.

Cam aşa sporovăiră cei trei prieteni pînă seara lîrziu. De cinat, Jivin şi Kerghel cinară tot la Vozdvijenskoe, cu care ocazie se bău tot vinul existent la conac, iar apoi, cînd oaspeţii se pomeniră, în sfîrşit, urcaţi în sanie, începură amîndoi să laude gazda.

— Are o inimă de aur omul ăsta, o inimă de aur ! zicea Kerghel.

— Aşa este ! confirma Jivin, cu bucurie în glas. Şi, după vizita din ziua aceea, începu să vină din ce în ce mai des pe la Vihrov. Se vede că se ataşase de acesta cu tot sufletul. La rîndul său, văzînd în el un om bun, inteligent şi foarte cinstit, un mare iubitor al literaturii ruse, pe care o şi înţelegea, Pavcl îi mărturisi că a scris două nuvele, dur îl rugă să nu-i destăinuie nimic lui Kerghel.

— Par că ăstuia neţi să-i spui ceva ? Ai a fiii îndată lot or as ui" ! exclamă Jivin. —A Vihrov îi dădu manuscrisele să le citească acasă.. Jivin le citi cam într-o săptămînă şi, cînd. reveni la Pa vel, chipul îi purta o expresie mai gravă ca altă dată.

— Nu .ştiu cum să-ţ i' spun, începu el pot icnindu-se în vorbă ca de obicei, "firește, eu nu sînt un critic competent, totuşi cred că lucrările tale sînt mult mai bune doeit tot ce. se publică în revistele noastre.

— Crezi tu asta ? făcu Vihrov, înviorat.

— Mai mult decîl. atît : sînt convins, rosti Jivin.

— Rămînc de văzut, spuse Vihrov şi oftă.

Nici nu visase să aibă o asemenea bucurie.

. Scurt timp după aceea, îi mărturisi lui Jivin care eraw relaţiile lui cu m-me Fatceva.

— Ştiu. ştiu, am auzit, răspunse acosta, /.îmbind. Tonul cu care vorbise i se păru lui Vihrov nu tocmai respectuos.

— Dar de văzut, ai văzut-o vreodată ?

— Am văzut-o, rosti Jivin. tărăgănat.

— Şi cum o găseşti ? iţi place ?

• - Mda, e destul de bine-, îmi place, răspunse Jivin. Pe aici însă s-a dus zvonul că. mai demult, ar fi trăit cu nu ştiu care: boier.

— E adevărat. Şi ce-i cu asta ? O femeie n-are de dat socoteală nici unui bărbat pentru trecutul ei, dacă po-atunci nu putea să-l iubească.

— Asia aşa e, aprobă Jivin.

Ca şi Vihrov, era un adept fidel al lui George Sand.

— Atunci cînd ai plecat de la reuniune şi te-ai dus la ea, continua Jivin. lumea din oraş a început .să vocifereze... Ziceau unii că ai sa ie şi însori cu dumneaei, iar cel mai mult .s-a necăjit un doctor tinerel de pe la noi.

— Acela care l-a îngrijit pe soţul ei ? întrebă Vihrov, amintindu-şi de colo auzite în treacăt de la Prîhina şi

— Chiar acela, întări Jivin.

— E îndrăgostit de ea ?

— Da, e îndrăgostit.

— Darea 7 L~a încurajat ?

— Asta 11-0 mai ştiu, răspunse Jivin, zîmbind din nou

Lui Vihrov ti veni greu să mai continue această discuţieALEGE-ŢI CE-ŢI PLACE !

Se apropia primăvara. Moşia Vozdvijenskoe devenea eu fiecare zi toi mai încântătoare : de pe măgura aflată în preajmă se repezeau la vale piraiele, iar gheaţa de pe lacul imens, ce se vedea în zare, prinsese pe aproape întreaga ei întindere un luciu albăstrui, ca de ţiplă. Oraşul din vecinătate sta mereu învăluit într-o ceaţă uşoară, ce se înălţa dinspre pământul umed. Vasta grădină a conacului îşi lepădare mantia albă şi, pe alocuri, începuse a înverzi. Pomii erau plini de muguri cafenii. Ciorile îşi părăseau în zbor cuiburile din copaci şi croncăneau vesele.

Ziua de întîi aprilie era zi de naştere a Kleopafrei Pe- trovna şi, cu această ocazie, Vţhrov se hotărî s-o viziteze. Cu leale că avea de parcurs doar vreo douăzeci de verste, plecă din ajun, drumul fiind pe alocuri nelipsit de pericole. Prin luncile joase ale moşiei „Puslîie Polea" şleau! se întindea ca o panglică neagră, cle-o parte şi de alta a căruia zăpada era ca un terci subţiat cu apă. Pe alocuri, chiar în mijlocul drumului, băltoacele erau acoperite de zăpada .şi caii intrau în ele aproape pînă la burtă, în urma lor luînd apă şi sania cu cei aflaţi în ca. Vanka, ud acum pînă la piele, sta în sania din faţă. în cea de-a doua sanie, ori de cîte ori aceasta intra în vreo băltoacă, Vihrov, instalat acolo, era nevoit să se ridice în picioare. Piotr, vizitiul, se cam pierdea cu firea, neştiind cum şi încotro să îndrepte raii osteniţi peste măsură. Cerul însă era senin, soarele se şi pornise să încingă pămîntul, adieri calde aduceau cu ele mireasmă primăvăratică. Din tărie se revărsa zvonul cio- cîrliei, gîştele şi raţele sălbatece porniseră în stoluri spre miazănoapte. Ajunşi la pădurea Zenkovo, călătorii fură nevoiţi să părăsească drumeagul desfundat şi să înainteze pe marginea lui, astfel că Vihrov trebui să se ţină bine, ca să nu cadă, în timp ce Ivan se prăvălea într- una în omăt. Sania nu avea bare laterale, iar eu amîndouă mîinile el trebuia să ţină de hăţuri. După ce pădurea rămase în urmă. mai avură de străbătut doar vreo două, trei lunci, toţi bărbaţii cărora le cunoştea tainele inimii : fără prea multe fasoane, ca şi cinci ea însăşi ar fi fost bărbat.

— Vrei să joci şi dumneata ? îl întrebă Fateeva. Să ştii că jucăm preferans.

— Bucuros, acceptă Vihrov.

— La cîte puncte ai ajuns, m-r Ţapkin ? îl întrebă Fateeva, aplecîndu-.se spre el şi cercctînd cifrele pe care le notase.

Tonul şi manierele folosite de *m-me* Fateeva i se părură lui Vihrov cam .suspecte.

— La o sută patruzeci şi opt, răspunse doctorul cu o voce gravă, ba chiar cavernoasă.

Vihrov găsi că este un tip caraghios şi totodată detestabil.

Jocul începu. M-me Fatteva îi arunca uneori în mod vădit cîte o ocheadă doctorului, iar acesta, la rînclul său, o aţintea lung cu privirea.

Toate acestea izbutiră pînă la urmă să-l scoată din răbdări pe Vihrov şi, cine ştie de ce, i se năzări să-şi verse furia pe *m-lle* Prîhina, fapt care, mai tîrziu, îl regretă din toată inima.

— M-a rugat cineva să vă transmit omagiile sale, îi spuse el.

— Cine ? întrebă ea pe un ton foarte calm.

— Domnul Kerghel, răspunse Vihrov.

Auzind acest nume, atît Kleypatra Petrovna, cît şi doctorul se uitară vădit speriaţi, cînd la Pavcl, cînd la *m-lle* Prîhina.

— Sînt foarte recunoscătoare că şi--a amintit de mine, răspunse aceasta, abia stăpînindu-se. şi obrajii i se îmbujorară.

— Mi-a citit poeziile pe care cîndva le-a scris pentru dumneata, continuă, necruţător, Vihrov.

— Chiar dacă mi-ar mai serie, nu-mi mai. pasă, spuse sărmana fată. apoi, cu ochii în lacrimi, i se adresă Fateevei :

— Iartă-mă, *ma chère,* deocamdată nu mai pot să joc. . Apoi, ca să nu izbucnească în hohote de plins, ieşi grăbită din salon.

— Ce rost a avut să-i spui toate astea ? îi reproşă Klco- patra Petrovna lui Vihrov.

însă Această porţiune a drumului se dovedi să fie poale cea mai anevoioasă. Întrucât pădurea înălţare stavilă în calea viscolului, zăpada se depusese într-un strat gros pe c'împ, iar drumeagul., prea puţin circulat, nu era bătătorit deloc şi. la fiecare pas, caii se cufundau adînc în omăt. I.ui Vibiov i st rupea inima pentru bietele animale : picioarele li se .[uliseră pînă la sînge. zăbale le însîngcrîndu-le şi gura. Vărându-se- într-o asemenea situaţie. Ivan procedase mai înţelept dceît celălalt vizitiu : renunţase la hăţuri .şi. culcând u-se pi burtă în sanie, se ţinea cu amîndouă mîinilc de marginea ci : doar cînd şi când socotea necesar să-i arunce calului cile o înjurătura. „Mă. ci ia voie ! la-o mai încet !" striga el. cînd se simţea zdruncinat prea tare. Dar iată că. în sfîrşit. ajunseră la Perţovo. O ultimă zmucitură îl zgîl- ţii pe Ivan atît ele tare., încît fu cît pe aci să zboare din sanie chiar lîngă poarta conaculuі ; ajunseră apoi la intrare. Urcînd în grabă scara, Vihrov îşi scoase în vestibul .şuba udă şi murdară, dar. de astă dată, Kleopatra Petrovna nu mai ieşi să-l întîmpine : din casă nu veni decît Masa, camerista.

— Unde-i doamna ? o întrebă el.

— E în salon, răspunse Măria, trăgînd cu coada ochiului la Ivan. carc-şi urmase slăpînul.

Vihrov porni grăbii într-acolo.

— - Ia te uită cine a venit ! exclamă Kleopatra Petrovna, dînd cu ochii de el.

Vihrov o văzu jucincl cărţi împreună cu *Caticho* Prîhina şi cu un tânăr foarte mic de statură.

— Nici o mlaştină, nici o genune, nici a lumii deşertăciune nu m-au putut opri .să vin la dumneata ! zise Vihrov, sărutîndu-i mina.

— Te cred, le cred, zîmbi Kleopatra Petrovna. Dumnealui e m-r Ţapkin, doctorul nostru ! i-l recomandă ea pe tînărul aşezat la masă. Este *m-r* Vihrov ! adăugă ea. adre- .sîndu-se medicului.

Pavel îşi aminti îndată de cele cri—i spusese Jivin şi nu .se prea simţi în apele lui.

— fiun venit, Vihrov ! i se adresă m-llt- Prîhina pe un ton foarte familiar şi prietenos : cam aşa .se purta cu

— Pentru un medie nu există nici tineri, nici bătrîni, roi.ti grav doctorul. El trebuie să acorde ajutorul său tuturor,

— De acord. Doar că aceasta nu-i decît un principiu moral. În viaţa de toate zilele e departe de a fi respectat.

— Nu ştiu. spuse doctorul cu un zimbet ironic. în ceea ce mă priveşte, l-am respectat totdeauna şi în viaţa de toate zilele.

— în cazul ăsta, cinste dumneavoastră, zise Vihrov,

în timpul cinei, Kleopatra Petrovna îi acordă doctorului
aceeaşi atenţie, fiind cu el poate chiar mai amabilă decît cu Pavel.

— Văd că nu serviţi nimic, domnule doctor, i se adresă, învăluiîidu-l cu privirea ei albastră.

—. Cum să nu ? Am mîncat îndeajuns, răspundea Ţapkin pe u.n ton afectat şi continuînd să-?i dea aere.

Intrînd într-un lîrziu. după cină. în cabinetul care îi era de obicei rezervat, Vihrov îşi dădu seama, spre marea lui mirare, că tot acolo ii fusese pregătit un pat şi

doctorului Ţapkin. înţelese pe dată că nu era decît un renghi pe care voia să i-I joace Kleopatra Petrovna şi se supără foc. Culcîndu-se în grabă .şi cu faţa la perete, ca să nu-l vadă pe tovarăşul lui de cameră, se hotărî ca, după ce avea să se culce toată lumea, să se ducă s-o caute pe Kleopatra Petrovna. Şi-nlr-adcvăr, peste o jumătate de oră, se ridică din pat şi. fără să-i pese de faptul că Ţapkin nu prea părea cufundat în somn, îşi puse halatul şi ieşi din cabinet. Nu ştia însă pe unde s-o ia, de aceea porni într-o doară de-a lungul unui coridor cufundat în beznă. Dar nu făcu decît v.i e cîţiva pasi şi se poticni, nimerind cu piciorul în ceva moale. În aceeaşi clipă, răsună un ţipăt :

— Văleu !... Sfinte Doamne !... Care eşti acolo ?

Vihrov nimerise cu piciorul chiar în burta cameristei,
care dormea pe coridor, şi femeia, înfricoşată, o luă la fugă. Pavel îşi dădu seama că n-are rost să-şi continue investigaţiile : ar fi- putut să trezească toată casa fără a fi descoperit unde se află Fateevă.

Fierbînd de ciudă, eroul meu reveni în cabinet şi constată că doctorul nu numai că nu dormea, dar se şi aşezase în capul oaselor.

— Dar nu i-am spus nimic, rău ! se apără el, îm-erciad să pară cu iotul inocent.

— Cum adică „nimic rău" ! Ticălosul acela a nenorocii-o, iar dumneata o mai ici şi peste picior.

— într-o asemenea situaţie, o femeie nu merită decît bunăvoinţă şi compătimire, comentă doctorul, îneereînd din nou sa-şi dea importanţă.

—• Bineînţeles, fu de acord şi Kleopatni Pelro'vna.

„Ia te uită. dumnealor au ajuns să şi gîndcască la unison !*" îsi spuse Vihrov.

— ÎVIi-aş fi manifestat fără doar şi poate atîl (mirea. cil şi bunăvoinţa, cu condiţia să fi ştiut < ţoale acestea, căută el să se justifice.

— Acum ştii, de aceea to-a.ş ruga să nu-i mai i niciodată despre Kerghel ! preciza Fafeeva.

Cîleva clipe mai tîrziu. *Catidw* reveni în salon. Se spălase pe faţă. Î.şi aranjase pieptănătura, şi se aşează din r 3a masă. Se vedea însă cît de colo eă-i supărată pe V"

— Aş vrea să ne împăcăm, i se adresă el.

— Pc nt.ru nimic în lume ! IVI-ai rănit prea dureros, ripostă Prîhina şi-şi văzu mai departe do joc.

înt.rucît furia eroului meu încă nu .se potolise, el hotărî să şi-o verse asupra doctorului.

'-- Sînteţi absolvent al facultăţii din Moscova? i se adresă pe un ten neutru.

— Sînl absolvent al Academiei medieo-chirurgicale. răspunse doctorul.

— Şi aici aţi venit în calitate de medic judeţean ?

Doctorul dădu afirmativ din cap.

- M-r Ţapkin a fost at.it de amabil. înierveni în discuţie ni-mc Fatceva. că nu m-a lipsit niciodată de vizitele dumnealui, nici cît a fosi bolnav răposatul meu soţ şi nici după aceea, cînd m-;im îmbolnăvit şi eu. Pentru asta îi vi.»i fi veşnic recunoscătoare ! adăugă ea uisufleţindu-M* şt adu- nînd cu mişcări pana prea repezite cărţile de pe masă.

Atitudinea ei avu darul să-l înfurie şi mai mull pe Vihrov.

■ Cum ar putea un modic fînăr .să nu acorde sfatul şi ajutorul .său unei doamne tinere şi nlît de drăguţe ? zi.su -:il. Ar fi un lucru de-a dreptul nefiresc.

— Pe unde aţi umblat ? îl întrebă alarmat pe Vihrov.

— Pe unde am considerat că e cazul ! i-o tăie acesta, culcîndu-se din nou cu faţa la perete. Pe doctor îl auzi însă toată noaptea foindu-se în pat : pesemne că sta să-l păzească.

A doua zi dimineaţa, Kleopatra Petrovna le propuse oaspeţilor să se ducă cu toţii la biserică, spre a asista la liturghie. în acest scop, caii fură înhămaţi la sania cea mare, cu patru locuri. Cînd se urcară în sanie, se întîmplă ca în faţa Kleopatrei Petrovna .să nu se aşeze Vihrov, ci Ţapkin. Altă dată ca n-ar fi admis aşa ceva ; în afară de asta, Vihrov era tare nemulţumit văzînd că, la hopuri, cînd sania se apleca mult pe-o parte, Kleopatra Petrovna se apleca şi ea, sprijinindu-,se de micuţul doctor, care, la rin- dul său, o susţinea cu vădită plăcere. De asemenea, cît ţinu liturghia, Vihrov o^vâzu de mai multe ori pe Kleopatra Petrovna schimbînd cu doctorul priviri furişate dar foarte semnificative. De aceea, la întoarcere, aproape că-l dădu la o parte pe Ţapkin şi se aşează el în fata Fateevei. Pe drum, încercă să-i facă semn cu piciorul, dai", din păcate, nu i se răspunse în acelaşi fel.

Toate aceste mici întîmplări. despre care vorbim acum pe un ton întrucitva glumeţ, îi provocară atunci eroului meu niste chinuri de-a dreptul insuportabile. O dispreţuia pe Kleopatra Petrovna din pricina tertipurilor ei, se dispreţuia şi pe sine însuşi, văzîndu-se închingat cle-o asemenea femeie ; numai obişnuinţa de a se stăpîni îi dădu posibilitatea să ascundă tot ce-l frămînta şi să nu pară morocănos. Kleopatra Petrovna însă îşi dădea prea bine seama ce se petrecea în .sufletului lui : odată ajunşi

acasă, ca şi cînd i s-ar fi făcut milă de el, se opri, în sfîrşit, în dreptul lui şi-i zise :

— Astăzi ţi-am pregătit o altă cameră. După cină te-aş ruga să vii în salonaşul unde se serveşte ceaiul.

Cuvintele ei îl bucurară nespus de mult. Deveni îndată vesel şi vorbăreţ. Era fericit mai ales la gîndul că doctorul va rămîne cu buzele umflate.

După cină, camerista îl conduse, într-adevăr, într-o altă încăpere, unde i se pregătise patul, dar el nu zăbovi prea mult acolo, ci se duse grăbit spre salonaşul despre care îi — în cazul ăsta, rămîi cu bine ! zise ea. • ■- Vihrov nu-i spuse nimic, doar se uită la ea. După aceea îşi strânseră mîna, şi, fără să se sărute la despărţire, se retraseră în camerele lor.

A doua zi, Kleopatra Petrovna arăta mai rău decît un cadavru. în sufletul ei mai licărea speranţa că Pavel avea să-i spună ceva care s-o liniştească, clar el nu-i spuse nimic, nu rămase nici măcar să ia masa de prînz şi, curînd, plecă spre Vozdvijen.skoe.

O SERATA LA FAMILIA ZAHAREVSKI

Discuţia pe care am descris-o fu purtată, pare-se, numai între cei doi protagonişti ai povestirii mele. Cu toate acestea, în foarte scurt timp deveni cunoscută de toată lumea. În primul rînd, însăşi Kleopatra Petrovna nu mai putu răbda şi, cuprinsă de mînie şi amărăciune, îi povesti totul Prîhinei. Aceasta, animată de bunele ei sentimente pentru Fateeva, fu cuprinsă, la rîndul ei. de indignare şi, 'îndată ce sosi în oraş, se duse puşcă la Zaharevski. lulia o primi destul de rece, dar *vi-lle* Prîhina, fără să piardă o clipă, începu să-i povestească mai întîi despre atitudinea Kleopatrei Petrovna faţă de Vihrov, iar după aceea, despre 'discuţia care avusese loc între ei. Deodată, *m-tte* lulia izbucni în hohote de rîs. ..Ha-ha-ha ! Ha-ha-ha !" rîse ea atît de tare, cuprinsă parcă de un acces de isterie, încît *m-lle* ■Prîhina îşi pironi ochii asupra ei şi trase adînc aer în piept cu nasul ci enorm, aşa cum făcea totdeauna cînd o necăjea sau o mira peste măsură cîte o întîmplare.

în sfîrşit, *m-lle* lulia se opri din rîs.

— Va să zică ea singură l-a cerut în căsătorie, iar el a refuzat-o ? rosti ea în cele din urmă.

- ■ '— Da. a refuzat-o, s-a purtat îngrozitor cu ea, s-a purtat mişeleşte !...vorbise Kleopalra Pelrovna Aceasta se şi afla acolo şi-i făcu semn să se aşeze lîngă ca.

— Ascultă-mă. ii zise, le-am chemai aici ca să... tonul cu care îi vorbea i se păru ciudat... le-am chemat ca să discutăm o chestiune foarte serioasă.

•— Despre ce-i vorba ? întrebă Vihrov cu un aer nepăsător, prmz'mdu-î mîna rntre palmele." sale.

Kleopalra Pctrovna nu şi-o relra.se şi continuă :

— Am vrut să-ţi spun. cum dealtfel ţi-ani mai spus şi alfeîndva, că situaţia în care mă aflu a devenit de-a dreptul insuportabilă : nu pot să apar nicăieri fără să în- tîlncsc priviri jigni ¡oare.. Dumneata nu vrei să le căsătoreşti eu mim-, pentru că mă socoteşti nedemnă fie această cinste. şi-a1 unei, ce reprezint ou.? Nu sînl decît o femeie pierdută, amanta domnului cutare, în afară de asta, treburile gospodăriei mele sînl foarte încurcate, nu mă pricep deloc la ele. o să mai treacă un an şi s-ar putea să rămîn pe drumuri. l)e aceea, vreau să găsesc de pe acum un om care să-mi îndrepte cît de eîl reputaţia şi .să se ocupe totodată, cu multă bunăvoinţă, de avutul meu...

Vihrov îşi muşcă buzele.\-l alei pe doi

iul doctor

1întrebă el. clipi din

— S-ar putea ! răspunse Faleeva. Un timp, Vihrov rămase tăcui. Ini elegii« ar fi fosl suficient tă-i spună

Kleopairei Pol de soţie, pentru ca ea să-i pun

aochi asia.
aii doc i pute;
: dai
i femei şi nă şi l,p-

'.rii din a .sa Iacă tstoa lui | • curînd. ba i mai depar

aatra Petrovna Irt

— Mişeleşte ? După părerea mea a dovedit multă înţelepciune ! spuse Iulia, ridicind u,şor din umeri.

— Să ademeneşti o femeie, s-o trădezi şi-n cele din urmă s-o părăseşti, asta. după părerea ta. nu-i o mi.şelie ? Eşti încă prea tînără, Iulia. ca să poli înţelege asemenea lucruri !... *M-lle* Prîhina adoptă un ton sentenţios. Abia cînd tu însăţi ai să treci în viaţă prin aşa ceva. ai să înţelegi şi sufletul unei l'emei sau al unei fete condamnate să sufere o asemenea lovitură.

— Ba nici n-am ce înţelege, ripostă Iulia. Dacă o femeie ajunge să-i facă o propunere de căsătorie unui bărbat, ea*trebuie să ne aştepte şi la un refuz. ! Adu-ţi aminte de prinţesa pe care o descrie Lcrmontov. Cum s-a purtat Peciorin cu ea ?

— La fel de mişelește ! exclamă Prihina.

Pînă la urmă. Iulia se plictisi de această sporovăială. IM-o preocupa, se pare, decît persoana lui m-r Vihrov.

Oare ce-o să facă el acum, rămas singur cuc la conac ? rosti ea. de. parcă s-ar fi adresat sieşi.

— O să scrie ! O să se ocupe de lucrările lui. răspunse, aproape cu înverşunare. Prihina.

— Cum. el se ocupă de scris ? o întrebă Iulia şi în ochi i se- aprinse o luminiţă.

— - Firește: ! confirmă Prîhina. Numai că eu nu găsesc nimic bun în lucrările lui.

— Ce gen abordează ? Poezia sau proza ?

— Proza ! A scris un roman şi a făcui după aceea o treabă de pomină : fiind încurcat ia Moscova, cu o scârnăvie de fetişcană, a descris-o în romanul ăsta. a înălţat-o în slavă, ca după aceea să vină şi să-l citească Kleopaşei. închipuie-ţi şi tu ce plăcere a putui să-i facă !

Amănuntele respective Prîhina le aflase chiar de la Kleopatra Petrovna, pornită să-l acuze în fel şi chip pe Vihrov.

— Am să discut neapărat cu el despre aceste lucrări, rosti Iulia pe tonul meditativ de adineaori.

— N-ai să afli nimic deosebit, observă Prîhina cu ironie şi, eonsidcrînd că îi spusese luhei tot ce ar fi putut-o interesa, se ridică. îşi luă rămas bun .şi se duse glonţ la o altă prietenă, spre a-i povesti şi ci aceleaşi lucruri.

Prîhinei ii-plăcea să transmită prietenelor sale orice noutate.

În aceeaşi zi, la prînz, Iulia îi povesti tatălui său tot ce-i relatase *Catiche*.

Bătrînul Zaharevski zîmbi.

— N-o fi minţind dumneaei ? observă el cu oarecare îndoială.

— Nu. nu minte ! spuse cu tărie Iulia.

Cînd masa fu pe sfîrşilo, iar Zaharevski. după cîteva pahare de vin, căpătă o vizibilă bună dispoziţie, Iulia îi spune cu glasul ei blîncl dintotdeauna :

— Tăicuţule. aş vrea ca săptămâna viitoare să organizăm la noi o serată dansantă.

— De acord, spuse bătrînul, dîndu-şi seama îndată încotro bate fiică-sa.

— Dar aş vrea, tăicuţule, să fie o serată frumoasă ! Să n-o faci cumva pe zgîrcitul.

Într-o asemenea situaţie, n-am încotro ! îi răspunse Zaharevski, înălţînd din umeri a neputinţă

.Iulia îl sărută pe frunte, apoi se retrase în camera ei şi rămase pe gînduri : ceea ce îi spusese Prîhina cu privire la preocupările literare ale lui Vihrov o impresionase cu adevărat, sporindu-i şi mai mult admiraţia faţă de acesta. Căci dacă pe Mary profesorii o iniţiaseră la Mosfcova în tainele mai multor discipline şi ea citise în original „Divina Comedie" a lui Dante, precum şi „ivlanfred" al lui Byru.fi, dacă pe Fa tec va nimeni n-o învăţase altceva, decît să se compor te cum se cuvine în societate, despre m-lle Zaharevskaia se poate spune că se străduise să-şi formeze ea însăşi o oarecare zestre de cunoştinţe, şi aceasta, numai cu ajutorul unor reviste care apăreau pe vremea aceea în Rusia. înzestrată de natură cu inteligenţă şi revenind acasă după anii de pension, unde nici ea nu învăţase mai mult decît codul manierelor elegante, *m-lle* Zaharevskaia se apucase să citească toate povestirile, poeziile, articolele critice şi chiar cele ştiinţifice, care vedeau lumina tiparului în paginile revistelor amintite. Fără îndoială că nu le înţelegea chiar pe toate, însă lectura lor avu darul să-i schimbe în mod sensibil multe din ideile nutrite pînă atunci : de exemplu, ea n-a mai vrut să ia de bărbat pe orice „clon'ofiţer" f;urn sucea chiar ea, în glumă, visînd să vreme să se admire în oglindă ; nu-şi îngădui însă prea ■mult o asemenea voluptate : firea ei activă o obligă să se îmbrace, să-şi cheme camerista şi, împreună cu ea, să înceapă a-şi ajusta rochia primită în dar. După ce isprăvi şi cu treaba asta, fugi din nou la Zaharevski. li veniseră în minte alte gînduri şi planuri privitoare la serată.

— Vihrov va veni la balul vostru ? o întrebă pe Iulia.

— Va veni, răspunse aceasta.

— în cazul ăsta, să ştii că am să stau de vorbă cu el, rosti ea într-un fel semnificativ.

O asemenea intenţie nu prea îi fu pe plac Iuliei.

— Mai bine ai sta de vorbă cu Kerghel ! o înţepă ea.

— Ce să discut cu Kerghel ? Propria cauză nu se cuvine să ţi-o susţii ; o poţi face numai atunci cînd e vorba de cauza alteia, răspunse Prîhina şi, pînă în seara balului, nu mai plecă din casa prietenei sale ; chiar toaleta festivă şi-o îmbrăcă tot acolo, preocupîndu-se, în acelaşi timp, ba chiar cu rîvnă sporită, şi de toaleta Iuliei. Pe la orele opt seara, amîndouă domnişoarele

ieşiră din camerele lor. Prîhina o luă îndată de braţ pe Iulia şi porniră, astfel, să se plimbe încolo şi încoace prin salon. Curînd, începură să se adune şi oaspeţii. Auzind zgomotul produs de roţile uneia dintre trăsuri, Iulia, îndemnată parcă de-o presimţire şi profitînd de faptul că afară mai era lumină, aruncă o privire pe fereastră. Era, într-adevăr, trăsura lui Vihrov, o caleaşcă deschisă, cu nişte cai suri, foarte frumoşi, crescuţi şi îngrijiţi încă de răposatul său tată. Iuliei îi zvîcni inima în piept. Cîteva clipe mai tîrziu, Vihrov intră pe uşă. Mijin- du-şi ochii, cuprinse cu privirea întreg salonul şi pe cei aflaţi acolo. Deşi mai era supărată pe el, Prîhina nu se putu 'stăpîni şi-i spuse Iuliei :

— Ia te uită ce frumos e. O splendoare de bărbat!

Vihrov se apropie şi le făcu **o** plecăciune.

Iulia îl întîmpină cu amabilitate, aproape prietenește} cu o strîngere de mînă, iar *m-lle* Prîhina nu făcu decît să-şi plece capul, cu o expresie de tristeţe şi amărăciune : voia să-i trezească astfel mustrarea de conştiinţă pentru; cele ce-i pricinuise el Fateevei. \

Profitînd de faptul că nu se dansa încă, Iulia o părăsi | pe Prîhina şi-şi reluă plimbarea prin salon, de astă dată, \ 'împreună cu Pavel

.aibă ca soţ un om cult şi inteliiicnt. Or, în persoana lui. Vihrov întilnisc şi un literal. Hotărî cloci să folosească toate mijloacele pentru a-i trezi interesul. Printre altele, se strădui ca serata pe care o plănuise să fie organ iz;; tă cu mult rafinament. Astfel, bufetul din sufragerie îl împodobi ea însăşi cu flori, aşezînd t.ot ea în vaze fructele şi bomboanele. Ca să fie ajutată în toate acestea, apelă, bineînţeles, la *m-llc* Prîhina! care. de astă dată. se dezlănţui în asemenea măsură. încît., pentru a da o strălucire deosebită seratei- se apucă să curele pînă şi toate icoanele din casă, iar ca să le înveţe pe slujnice cum trebuie spălate ferestrele, se urcă ea însăşi pe pervaz şi. freeîncl geamurile, se apleçă atît de mult în afară, încît un ţăran, trecînd pe acolo. îi strigă din stradă :

— Mai adună-te puţin înăuntru, Con iţă. că nu-i frumos !

— Mujic prost ce eşti ! strigă în urma lui *m-lle* Prîhina.

Zelul depus de *Cuticlu:* se datora în parte şi faptului că, în vederea acestui bal. Iulia îi făcuse cîleva cadouri deloc neglijabili' : mai întîi o rochie albă, vaporoasă, apoi o panglică albastră, foarte lată. pentru cordon, iar pe lîngă acestea şi o coroniţă din flori, prea puţin folosită. Luînd sub'braţ toate comorile dăruite de Iulia. *(iitirlu-* fugi îndată acasă, ea s§ le probeze. Se închise la ea în odaie şi, în faţa unei oglinzi mari de perele (cu ce bani şi în ce fel fusese cumpărată aceasta oglindă e mai greu de spus, cert. «sie că o avea), - Prîhina cam ştia că nu-i arătoasă, dar socotea că are sîni foarte frumoşi, ele aceea îi plăi.va deseori să se privească din cap pîna-n picioare — iu faţa acelei oglinzi, deci. îşi scoase rochia şi rămasă numai m corset şi în lenjerii» de corp, începu prin a proba coroniţa. întoarse capul încoace şi-neolo. îşi făcu ochi dulci, zâmbi, îşi ridică, cine ştie de ce. cu amîndouă miinile. sinii. Apoi brusc, luă poziţia d<- drepţi, aidoma unui soldat, şi. lov'mdu-se cu mina peste coapsa. începu să mărşăluiaseă în faţa oglinzii repet irul chiar, cu jumălale glas : „Un. doi ; un, doi !* Avea, într-adevăr, fiinţa aceea, unele apucături soldăţeşti. După ce se plimbă aşa un timp. se lăsă pe scaun, istovita, parcă, de un dans prea lung. îşi desfăcu, nu se ştie de ce, corsetul, şi, rămasă în această ţinută cam deocheată, mai stătu o

— Aş vrea *m-r* Vihrov să discul ceva cu dumneavoast-

— Vă ascult cu plăcere, răspunse tînărul.

— O, dar discuţia asta cerc timp. n-aţi dori să ne aşezăm pentru cîteva clipe, uite-acolo ? continuă

ea. arătînd. spre erele cîteva fotolii aflate în camera de oaspeţi şi lăsîndu-se, apoi. pe unul din ele.

Vihrov se aşează şi el.

— Ştiţi. începu iulia după o mică ezitare, mi-a spus cineva că vă ocupaţi de scris. E adevărat sau nu ?

Vihrov se încruntă. îl irită faptul că vestea despre preocupările sale scriitoriceşti începuse să se împrăştie peste tot :. pe de altă parte, însă. consideră nefiresc să facă din această activitate o taină.

— E adevărat, dădu el din cap.

— Şi în ce manieră scrieţi ?

Această întrebare îl făcu pe Vihrov s-o privească pe iulia drept în ochi.

— Poate în maniera lui Dostoievski ? insista ea.

— Nu. nicidecum, zise Vihrov.

— Ştiam că Belinki îl apreciază foarte mult, nu se lăsa lulia.

— E un scriitor talentat, dar cam plicticos, opina Vihrov.

— Da, în privinţa asta sînt de acord cu dumneavoastră ; romanul lui ..Oameni sărmani" de-abia.am izbutit să-l duc la capăt. Şi lotuşi e o carte bună !

— Foarte bună !

— Dar ia spuneţi-rai. continuă Iulia. încercind de astă dată să-l facă praf pe Vihrov prin cunoştinţele ei într-ale literaturii, spuncţi-mi ce se petrece oare cu Go.gol ? După ce-a scris „Suflete moarte", o carte într-adevăr formidabilă, a început, hodoronc-tronc. să scrie nişte scrisori bizare către prieteni. Cei de la „Otecestvennîe Zapiski" turbează, nu alta. şi e foarte firesc : au avut atîta încredere în talentul lui, şi-au pus atîtea speranţe în el. iar dumnealui se apucă să scrie că mujicii trebuie biciuiţi. O face totodată pe profetul, dă poveţe tuturor, oare ce se întîmplă cu el ?

Toată această tiradă a Iuliei i se păru lui Vihrov de-a dreptul dezgustătoare.

— Nu cunosc nimic din cele ce-mi spuneţi, rosti eî pe un ton sec.

„Se vede că nu-i place să i se vorbească despre alţii ; ei bine, vom vorbi despre el !" îşi zise Iulia şi i se adresă din nou.

— Ştiţi, am auzit că eroina romanului dumneavoastră e o tînără moscovită !

„Pe toate le-a aflat !" gîndi Vihrov şi nu găsi nimic ce să-i răspundă. Dealtfel, în ziua aceea nu se prea simţea **în** apele lui. Ruptura cu Fateeva îl tulburase profund.

Tocmai atunci veiii spre ei Kerghel şi o invită pe Iulia Ja cadril.

Ea nu putu să-l refuze, însă, despărţindu-se de Vihrov,[1] îi spuse :

— Mai vorbim noi despre toate acestea !

— Vă stau la dispoziţie, îi răspunse Vihrov pe ţin ton aproape ironic.

îndată după plecarea ei, locul îi fu ocupat de Prîhina.' *Culidie* tocmai ii jucase o festă lui Kerghel. Acesta se apropiase de ea pe neaşteptate şi o invitase la cadril. Prîhinei îi năvălise singcle în obraz.

— Pardon, *m-r*: îi spusese ea. Nu dansez cu un necunoscut !

— Mă socoteşti un necunoscut ? o întrebase Kerghel, plecîndu-.şi ochii cu viclenie.

— Da, un necunoscut ! repetase ea şi pornise spre Vihrov.

— Uf, cioara a zburat, şoimul locul i-a luat, îi scăpă fără voie. Mai făcea cîncl şi cînd asemenea gafe.

— Aşadar, vă socotiţi şoim. iar pe *m-lle* Iulia o consideraţi cioară ! zîmbi Vihrov.

— Ptiu, ce-am zis ! făcu ea. Voiam să spun că cioara i-a luat locul şoimului. Tăcu apoi, aţintind asupra lui Vihrov o privire tristă şi totodată ironică.

•—• Ah, bărbaţii, bărbaţii ! rosti ea în sfîrşit. clătinînd din cap.

— Se lipesc ca muştele de dumneavoastră, nu-i aşa ? completă Pavel.

— Mai rău ! Ne şi otrăvesc, ca viperele !... Aşadar, pe viitor, n-o să ne mai întâlnim la Perţovo ?De ce, adică ? **făcu** Vihrov, socotind că nu este razul să i se destăinuiască. %

— Pentru că o să vă fie penibil să vă mai duceţi acolo, rosti *Catiche* pe un ton ironic, dojenitor, ba chiar cu o voce schimbată.

— Ba deloc. Eu sînt un tip lipsii de scrupule, ripostă Vihrov.

— Asta o ştiu demult, se grăbi să i-o servească Prîhina. Trebuie să vă spun însă că ea e bolnavă rău ! adăugă, miş- cînd din nas, aşa cum făcea totdeauna cînd i se întîmpla să discute treburi mai importante.

Auzindu-i vorbele. Vihrov simţi că i se strînge inima de durere. încerca totuşi să nu se trădeze.

—• Mă rog, un doctor, ştiu că are în preajmă ; pesemne c-o îngrijeşte.

— Bineînţeles că vine s-o vadă ; doar nu poate fi lăsată singură, fără nici un ajutor, rosti Prîhina pe un ton caustic.

— Asta înseamnă că totul e în ordine, murmură Vihrov, şi fu gata să se îndepărteze de Prîhina.

— Vă rog să mai rămîneţi o clipă : vreau să vă spun două vorbe, aproape că-i ordonă *Catiche.*

Deşi toate acestea ajunseseră să-l plictisească. Vihrov rămase locului.

— Ştiţi ce a însemnat doctorul pentru ea, ce rol a jurat dumnealui ? îl întrebă Prîhina.

— Bănuiesc că s-a purtat ca toţi doctorii care caută să te consoleze.

— în cazul de faţă, doctorul n-a fost decît un mijloc pentru a vă trezi gelozia. Ea l-a dus de nas şi l-a prostit, pentru ca, în felul ăsta, să recapete dragostea dumneavoastră.

— Ştiu că sentimentele dumitale prieteneşti faţă de *m~me* Fateeva sînt foarte puternice, de aceea eşti capabilă să-i găseşti o justificare pentru orice, spuse Vihrov, care, în sine lui, aproape că dorea să creadă cele afirmate de *Catiche.*

— O, Doamne ! Eu să-i găsesc o justificare ! exclamă aceasta. Păi atunci cînd i-am observat atitudinea faţă de doctor, să ştiţi că am fost prima care am întrebat-o cr înseamnă treaba asta ; ba i-am spus acelaşi lucru pe care vi-l spun şi dumneavoastră acum, cum că-i o adevărată josnicie, dar ea a scos icoana din perete şi mi-a jurat pe ea că totul nu este decît o mistificare.

— Faptul că ţi-a spus-o chiar ea nu reprezintă, totuşi, o dovadă incontestabilă, replică Vihrov.

— Splendid ! exclamă Prîhina. Aţi ajuns s-o consideraţi şi mincinoasă !... Ah. ce nerecunoscători sînteţi voi. bărbaţii !

Probabil că Prîhina l-ar fi ţinut încă multă vreme pe Vihrov lîngă ea, încercînd să-l descoasă, dar tocmai atunci se apropie de ei Jivin.

— Hai să bem o votcă, te invită gazda ! îi făcu el semn lui Pavel. Acesta se ridică bucuros şi îl urmă.

Aproape la toate balurile ce se organizează prin judeţele noastre, s-a înrădăcinat obiceiul ca înainte de cină să se ofere bărbaţilor votcă şi nişte gustări, amatori găsin- du-se foarte mulţi : aproape toţi bărbaţii.

Cu acest prilej, bătrînului Zaharevski îi trecu prin minte să-l supună pe Vihrov unei noi încercări, spre a se convinge pe deplin dacă acestuia îi place băutura. Din experienţa atîtor ani. Ardalion Vasilievici ajunse la concluzia că cel mai mare viciu care-i păştea pe nobilii şi funcţionarii de prin acele meleaguri era beţia, viciu pe care nu dorea cîtuşi de puţin să-l constate mai ales la copiii lui sau la ginerele pe care avea să i-l trimită Dumnezeu.

— O votculiţă nu serviţi ? rosti el cu un glas îmbietor.-

Tulburat de întîmplările petrecute în ultima vreme şi
de discuţiile ce se purtaseră în jurul lor, Pavel bău cu plăcere un pahar.

— Mai doriţi unul ? întrebă Ardalion Vasilievici, tur- nînclu-i din nou în paharul golit.

Vihrov însă îl refuză.

..Mda, încă n-a ajuns beţiv !" conchise şi de astă dată bătrînul, socotind apoi că n-ar fi lipsit de interes să-l întrebe pe oaspete şi despre treburile care îl preocupă.

— Spuneţi-mi, încă n-aţi lucrat pe nicăieri ?

— Nu, n-am lucrat.

r— Dai- un titlu trebuie că aveţi ?

•— Sînt candidat universitar, cu alte cuvinte secretar de colegiu, răspunse Vilirov.

Arclalion Vasilievici dădu mulţumit din cap.

— Unde aveţi de gînd să vă începeţi slujba ? continuă el să-şi chestioneze oaspetele.

— Nicăieri, îl lămuri acesta.

Zaharevski, uimit, se răsuci spre el. ca şi cînd ai-fi încercat să-l audă mai bine.

— Prin urmare, aveţi de gînd să rămîneţi la ţară. să **vă** administraţi singur moşia ? întrebă el, îneordîndu-şi auzul.

— Nu, nici asta. S-o administrez aşa cum se făcea treaba asta în trecut, adică să tot adun. s-o fac pe avarul, nu doresc cîtuşi de puţin, iar să aplic regulile agronomice, după cum fac unii. dintre tinerii noştri moşieri, nu mă încumet. pentru că la aşa ceva nu mă pricep.

Din toată această explicaţie a lui Vihrov, Zaharevski nu înţelese absolut nimic.

— Trebuie, totuşi, să aveţi o ocupaţie, insistă el. schi- ţînd chiar un zîmbet.

— Am să citesc, am să merg la vînătoare. am să mă duc la Moscova, la Petersburg.

— Cu alte cuvinte, vreţi să duceţi o viaţă de om liber şi independent, rosti Zaharevski. dai' în sinea lui îşi zise : „înseamnă c-ai să duci o viaţă de trîndav !" Prin mărturisirile sale. Vihrov scăzu mult în ochii lui: îl revoltă mai ales intenţia lui Pavel de a nu ocupa nici o slujbă : Arclalion Vasilievici socotea că pentru fiecare nobil slujba e tot atît de necesară ca şi aerul. ..Mă rog. încercă el să se consoleze, dacă-şi va iubi soţia. îl va face ea să-şi găsească şi-o slujbă !'"

După ce dansul fu sfârşii şi oaspeţii trecură la cină, îulia, venind spre Vihrov. îi oferi ea însăşi braţul şi-l aşează la masă alături de ca. Acest fapt nu-i scăpă atenţiei lui Jivin.

— Totdeauna, pretutindeni şi în toate dumnealui îşi găseşte fericirea ! îi zise lui iei. arătînd spre prietenul său.

— Cum adică ? întrebă ea cu un zîmbet şiret.

Iacă aşa !... răspunse Jivin pe un ton misterios, ple- cîndu-şi privirea.N-ar merita, firește, să descriu în continuare' cina dir seara aceea, care s-a desfăşurat ca t-oate mesele,festive de acest fel, dacă pe parcursul ei n-ar fi avut loc o intim- plare foarte neplăcută. Nesăbuit şi uşuratic cum era, Kerghel, uitînd de felul cum se purtase cu *Catirfie,* se apucă la un moment dat s-o bombardeze cu cocoloaşe de pîine. La început, ea încercă să arate că nu bagă de scamă, totuşi se înroşi la obraz şi se enervă. În cele din urmă îşi pierdu răbdarea şi-i spuse tare. ca s-o audă toată lumea :

— Încetează, Kerghel. Glumele dumitale nu mă interesează.

Pentru scurt timp. acesta se potoli, dar apoi reîncepu să arunce cocoloaşele.

— Ţi-am spus o dată să încetezi, altfel azvîrl cu farfuria în capul dumitale ! rosti *Caliehe.şi* buzele îi. tremurară.

— Va, vai, vai, mi-e frică ! exclamă Kerghel, plecîn- du-şi capul şi lerindu-l cu un şervet:.

Ironia lui o scoase cu totul din sările ; se făcu albă ca varul şi nu mai scoase o vorbă.

— Ia să mai încerc o dată. zise Kerghel şi mai aruncă un cololoş.

M-lle Prihina, fără să rostească un cuvînt, apucă o felie mare de pîine, puse sare pe ea şi i-o azvîrli lui Kerghel în obraz. Plinea şi sarea îi nimeriră drept în ochi. Kerghel scoase un ţipăt, duse mîna la ochi şi începu să-l frece.

Cît despre *m-lle* Prihina, aceasta rămase foarte mulţumită de sine, şi nu făcu decît să rostească, mişeînd din nas:

— Nu-i nimic, n-are nici pe naiba !

Toţi mesenii se prăpădeau de rîs, iar Kerghel, freeîn- du-şi ochiul, rostea aproape cu glas tare :

— Ia te uită ce proastă, ce ncroadă !...

Cînd porniră spre casă, Ivan nu se aşează, ca de obicei, lîngă vizitiu, pe capră, ci se instală pe bancheta din spate, de-abia izbutind să se ţină de arcuri. Din cine ştie ce pricină, socotise necesar să se îmbete criţă în oraş. Cînd veni în dormitor spre a-şi ajuta slăpînul să-şi scoată hainele, era alb la faţă şi chiar se clătina din picioare, totuşi Vihrov, ca să nu se înfurie, găsi eă-i mai bine să nu bage de seamă starea în care i se afla valetul. Ivan însă nu-şi văzu de treabă, ci, stînd în faţa boierului cu picioarele răşchirate, rosti cu o voce răsunătoare :

— Pavel Mihaiiici, îngăduiţi-mi să mă-nsor !

— Cu cine ?... O vrei cumva pe Marja de la Pertove» ?..
—■ N-am nevoie de ea... I-o străină !... Mie să-mi daţi una de pe la noi... Pe Graşii, caro va să zică.
— Dar ea vrea să te ia ?
— Parcă-i după ea ?... Daţi~i dumneavoastră poruncă... Doar v-am slujit alifia ani...
— De m-ai fi slujit şi-o sută de ani, tot nu i-aş porunci să-ţi fie nevastă cu de-a sila !
— Faceţi-vă milă şi pomană ! mai răcni o dată Ivan şi~i căzu la picioare.
— Uf. tontule, încetează ! exclamă Vihrov, întorcîndu-i .spatele.
— Pentru numele lui. Dumnezeu, fie-vă milă di-mine ! repetă Ivan. continuând să stea în genunchi. Vihrov văzu că n-o scoate cu.el la capăt.
— Grunea ! o strigă el pe subretă.
De obicei, Gruşa nu se culca înaintea boierului, orieit de tîrziu şi de oriunde ar fi venit el. Citcva clipe mai tîrziu intră în odaie.
— Uite. dumnealui le cere de nevastă ! îi zise Pavel arătînd spre Ivan, care tocmai se ridica în picioare.
Gruşa îi aruncă acestuia o privire stranie.
— Nu-mi vine, boierule, nici să aud de-aşa ceva, răspunse ea tulburată şi jignită, iar ochii îi plutiră în lacrimi.
— Cum. nu-ţi place de el ? întrebă Pavel.
— Mai bine m-aş mărita cu un ţap împuţit, decît să-l iau pe ăsta.
— De ce, adică, să nu mă iei ? Ce fi-am făcut ? o întrebă Ivan.
— De-aia !... Nu-l mai lăsaţi, rogu-vă. Pavel Mihaiiici, să se lege de mine. că şi aşa nu-mi dă pace ! spuse Gruşa şi, podidind-o plînsul. ieşi din odaie.
Lui Vihrov i se făcu milă de ea.
— Ia să pleci de aici, nemernicule ! Şi să nu te mai prind că mai deschizi vorba despre aşa ceva, ori că te legi de Grunea, m-ai înţeles ? se răsti el la Ivan.
Ca de obicei, acesta o băgă pe mînecă şi se făcu nevăzut,
— Ştiu. eu unde bate dumneaei, da, da, o ştiu ! mormăi, traversînd cu paşi nesiguri salonul,
IYANOYlCi KOPTIN REAPARE
Curînd după aceea, vizitîndu-l din nou pe Vihrov, Jivio intră la el mai însufleţit ca de obicei.
— Ştii, frăţioare, începu el bine dispus, l-am intîlnit adineaori pe generalul Alcksandr Ivanîci Koptin. cart e şi el scriitor.

— Zău ? făcu Vihrov. îl cunoşti ?

— Ba chiar sîntem prieteni L răspunse Jivin nu fără oarecare mîndrie. Discutînd, deci, de una, de alta, pt un- de-am mai fost, ce-am mai făcut, i-am spus că mă abat deseori şi pe la tine. Iar el de colo — ştii cum îi este vorba ? ->— „Nu i-ar fi, zice, ruşine mişelului să nu dea pe la mine

— Mda, am făcut rău că n-am trecut să-l văd. Drept să-ţi spun, am uitat cu totul că locuieşte pe-aici, prin apropiere, spuse Vihrov. Ia zi, cînd ne ducem pe la el ?

— Păi de Sfîntul Petru. Că-n ziua aceea, la conac şj-n toate satele lui e praznic.

— Bucuros ! Spune-mi, a îmbătrînit, ori se ţine bine ?

— N-a prea îmbătrânit ! Dar e tot atît de slab cum îl ştii. E un om învăţat, frăţioare! Odată discutam cu el despre Vatican şi-mi spune la un moment dat că acolo, în camera cutare, se află nu mai ştiu ce pictură. Ei bine, venind după aceea în oraş, am trecut pe la şcoală, unde ştiam că există o descriere foarte bine pusă la punct a Romei, am luat cartea, m-am uitat prin ea... şi ce crezi ? într-adevăr, pictura aceea există la Vatican, şi chiar acolo unde-mi spusese generalul.

— Koptin să ştii că îmbrăţişează ideile enciclopediş- tilor francezi, observă Vihrov.Se poate !... Am auzit că a învăţat matematica de la însuşi. Lagrange !... Să vezi ce s-a întâmplat odată !... Şi-a pus generalul în gînd să clădească fără ajutorul cuiva o biserică în parohia lui. Vine însă la el în sal un arhitect **şi-i** zice : „O asemenea cupolă nu se poate construi, n-o să reziste !"* Alcksandr Ivanîci însă îl ia peste picior : „Serios, **zice,** puteţi să mi-o demonstraţi prin'calcul ?" Ca să faci o asemenea demonstraţie insă, trebuie să cunoşti bine caicului diferenţial, cît şi cel integral. Arhitectul n-a ştiut s-o facă şi-atunci AJeksandr Ivanici a luat o foaie de hirtie, s-a apucat să calculeze şi i-a demonstrat arhitectului că bolta o să reziste. Şi-ntr-adevăr, mai stă şi acum, parc-ar fi turnată.

— Te cred. zise Vilirov, însă lucrările lui literare sînt cam slăbuţe.

— Asta cam aşa e, sînl slăbuţe, deşi nu-mi dau seama din ce pricină, făcu Jiviu cu oarecare tristeţe.

— Dar despre literatura de astăzi ce părere arc ? Nu le-a scuturat niţeluş pentru entuziasmul tău faţă de ca ?

— Ba da. frăţioare. într-o noapte m-a dat şi afară din casă. Să nu te mai prind, zice, că-mi rămîi aici, peste noapte ! Ce (.-ram să fac : deşi era întuneric beznă, am plecai.

— De fapt. care-i sînt opiniile ? întrebă Vihrov.

— „Scriitorii de astăzi, zice, sînt cu toţii nişte ţărănoi, nişte inculţi, nişte *oameni de rînd* .'..." Ştii că asia îi este expresii» preferată... într-una din zile —-ţi-o mărturisesc ! — i-am spus că şi tu scrii, că vrei să devii scriitor !

— Şi cum a reacţionat ? întrebă Vihrov, îmbujorîn- du-se uşor.

— N-a spus nimic deosebit, a rîs şi-a făcut lot felul de spirite de-ale lui.

— Ce fel" de spirite ?

— Şi-a amintit, de pildă, epigrama aceea, scrisă, pare-se, de Lev Puşkin. E vorba acolo de-un oarecare poet. „Şi cam ce vîrslă are întreabă Phoebus. „Are cincisprezece ani", ii răspunde Erato. „Aşa ? Doar cincisprezece ani ? Atunci puneţi biciul pe el !"

— La naiba 1 izbucni Vihrov. Mai am eu oare cinci- sprezcce ani ?

r^ Nu mai ai. fireşte ! El însă te-o fi văzînd tot un băieţandru.

De Sfînlul Petru, amicii noştri plecară, într-adevăr, spre Semionovskoe. Conacul i se păru lui Vihrov la fel cum îl ştia, doar că se învechise mai mult, iar unele construcţii se dărâmaseră aproape cu totul. Ca şi altădată, în prag îi în- tîmpinară valeţii preferaţi ai lui Aleksandr Ivanîci. doar că acum erau ceva mai frumos îmbrăcaţi. Generalul purla," pare-se, acelaşi caftan cerchez ca şi în urmă cu ani, aceiaşi pantaloni albaştri cu lampasuri, şi sta în acelaşi fotoliu de lîngă fereastră, cu un ciubuc lung în gură. Dfe astă dată însă nu so mai întreţinea cu un singur preot, ci cu tot clerul din parohie, aflindu-se acolo şi Dobrov. care, la vederea lui Vihrov, se bucură vizibil. «v.

— îl cunoşti şi dumneata pe general ? îl întrebă Pa vel, trecînc! pe lîngă el.

— Cum să nu. dumnealui c şi un binefăcător al meu ! răspunse Dobrov. Iar pe vremea cînd mă ţineam de băutură, eram chiar prieteni.

— Se ţine mîndru vecinul, se ţine mîndru ! zise Aleksandr Ivanîci, întîmpmîndu-l pe Vihrov. Mă rog. nic-î nu se poate altfel, doar e scriitor ! adăugă el, adresîndu-se lui Jivin, în timp ce dădea mîna cu Pavel.

— Şi-acum vă rog să ascultaţi cu atenţie, continuă el, făcînd semn oaspeţilor să se aşeze. Sfinţia voastră, aşteptăm să ne povestiţi cele întîmplate, adăugă apoi, adresîndu-se preotului.

— Mare ncnorocire s-a abătut peste capitala guberniei noastre, începu acesta cu glas tărăgănat. Pe cinci ale lunii s-a înălţat o pălălaie în strada Kalujskaia şi, la acelaşi ceas. în strada Sergheivskaia, cam la o verstă şi jumătate mai departe de strada Kluşinskaia, aşa că pompierii, nedumeriţi, nu ştiau încotro să pornească ; pîrjolul a mistuit amîndouă străzile de care vă spuneam, aşişderea multe biserici şi mînăstiri...

— *Mon Dieu, mon Dieu !* exclamă Koptin, înălţînd ochii spre cer şi iraaginîndu-şi, parcă, tabloul dezastrului.

— Să fi pus careva focul ăsta ? întrebă Jivin.

— Se pare că da, răspunse preotul, căci a doua zi, pe data de şase, incendiul a mai izbucnit în cinci locuri şi în acelaşi timp peste tot, aşa că cetăţenii au intrat în panică : prăvăliile şi-au tras obloanele, brutarii au încetat să mai coacă pîine, sărmanii sinistraţi au luat-o razna pe cîmp, afară din oraş. pe ploaie şi vînt, fără hrană şi fără îmbrăcăminte.

O, *mon Dieu, mon Dieu !* repetă Aleksandr Ivanîci, dîndu-şi din nou capul pe spate

— .Trebuie să recunoaşteţi însă că din pricina unei simple presupuneri, chiar dacă ea se atribuie unei mulţimi de oameni, nu po{i să azvîrli în temniţă nişte oameni cu familiile lor, din care probabil că fac parte şi femei.

— Chiar asupra fiicei lui cade în primul rînd bănuiala, zise preotul, iar acum, cînd au s-o ducă pe străzi la interogatoriu. mulţimea, de bună seamă, o să arunce în ea cu noroi şi pietre, încît nu ştiu cum vor putea s-o apere soldaţii

— Asta ar fi o barbarie şi mai mare : să arunci cu noroi într-o femeie, fără să ştii dacă e vinovată sau nu. De ce autorităţile n-o duc, cel puţin, într-o caretă, ca ea să nu fie expusă oprobriului public ? Toate acestea, repet, se în- fierbintă Vihrov, nu demonstrează decît o sălbăticie în fiorătoare.

La ultimele cuvinte ale tînărului. Aleksandr Ivanîci, care. încă de la începutul discuţiei, se ridicase şi tot umbla de colo colo prin cameră, venind de cîteva ori la masa cu gustări ca să mai soarbă din păhărelul lui, se opri brusc în faţa lui Pa vel şi, încrucişîndu-şi mîinile la piept, rosti, cu buzele tremurîndu-i de mînie :

— Cum de-ţi permiţi, stimate domn, ca rus, ca băştinaş «}•• acestor meleaguri, "să spui că-i o barbarie să azvîrli în temniţă pe un ticălos oarecare, laolaltă cu fiică-sa ? Dar faptul că domnii polonezi ţi-au incendiat aproape întreg oraşul natal nu-i o barbarie ?

— Asta, Aleksandr Ivanîci, mai trebuie dovedit, ripostă oarecum încurcat Vihrov.

—• Există dovezi, să ştii că există ! ridică tonul Aleksandr Ivanîci. Slujnica şi băiatul din casă au şi declarat ca pastorul i-a instigat să dea foc ! Ce vrei mai mult» ce dovezi îi mai trebuie unui rus ?

— Orice aş fi — rus sau de altă naţie — pentru mine. cel mai important lucru e adevărul! zise Vihrov, nemulţumit de controversa iscată.

— Ai văzut ce înseamnă influenţa universităţii ! tal-o, o şi văd în ceea ce-mi spui dumneata ! strigă Aleksandr Ivanîci. Asta-i umanismul nostru, cosmopolitismul nostru,

— Dar cine-ar îi putut să pună focul, dacă-i vorba de-e incendiere ? întrebă Vihrov.

— Mai întîi, lumea a crezut că făptaşii ar fi niscaiva soldaţi din garnizoană, căci şi pînă atunci aceştia se de- daseră la mai multe hoţii, ba chiar şi la crime !... După aceea însă s-a zvonit că ar fi nişte

polonezi plini de ură împotriva Rusiei, care locuiesc în gubernia noastră.

— Dar, daţi-mi voie, polonezii ăştia sînt cunoscuţi toţi, fără excepţie ! obiectă Vihrov.

— Sînt ei cunoscuţi, răspunse preotul, totuşi multă lume zicea că la unul dintre aceştia, de altfel o persoană foarte onorabilă, ar fi venit într-o zi pastorul loi şi ar li început a-i îndemna pe credincioşii lui să nu lase piatră pe piatră din acest oraş !

— De ce tocmai din acest oraş ? se miră Vihrov.

— Fiindcă oraşului nostru i s-a dus faima pentru numeroasele maltratări la care au fost supuşi aici polonezii.

— Mă rog, şi totuşi cine a auzit că pastorul i-ar fi povăţuit tocmai în felul ăsta ? întrebă din nou Vihrov.

— L-a auzit slujnica şi băiatul din casă ai polonezului, care au şi fost arestaţi, răspunse preotul.

— Prin urmare, este în curs o anchetă ? întrebă .livin.

— Da, şi una foarte severă. Cetăţeanul onorabil de care vă spuneam a şi fost întemniţat, împreună cu. întreaga lui familie. Pe de o parte, i-o solicitase domnului guvernator nobilimea de aici, iar pe de altă parte ar fi fost primejdios să fie lăsaţi liberi din pricina oamenilor de rînd : prostimea, întărîtată la culme, ar fi putut să-i sfîşie.

— Dar, iertaţi-mă, îl întrerupse Vihrov pe preot, toate astea nu demonstrează decît barbaria noastră. în ceea ce priveşte nobilimea îmi închipui eu cam cum s-au petrecut lucrurile : vreo doi, trei inşi mai răi de gură vor fi spus ceva, iar ceilalţi s-au luat după ei ; la fel va fi fost şi cu oamenii noştri din popor : ăştia-s aidoma unei fiare întă- rîtate — poţi să-i asmuţi peste cine vrei.

<— Ba nu, ripostă preotul, de-astă dată nu s-ar putea spune că ar fi fost părerea sau gîndul unui singur om.: flecare şi-a spus. parcă. în sinea lui. că treaba asta au fă-' eut-o polonezii !
pentru care orice vatră-i la ici : fie a noastră, fie străină. Să ştii, domnule, că polonezii s-au vîrît totdeauna în istoria noastră : de se isca vreun complot în familia tarilor, ei nu lipseau de acolo ; de venea peste noi vreun vrăjmaş de temut, care zguduia din temelii edificiul nostru de stat, ei erau în primele rînduri ale năvălitorilor.

— Bine, Aleksandr Ivanîci, dar şi polonezii au încasat destule de la noi, observă Pavel, zîmbind.

— Dumneata n-ai dreptul să vorbeşti aşa, pricepi ! Iar universitatea care ţi-a inspirat asemenea concepţii e o trădătoare ! Şi dumneata eşti un trădător. Şi nu trădezi numai guvernul dumitale, ci, mai rău, trădezi întregul popor rus. toate tradiţiile poporului nostru.

— Ei, nici chiar aşa, Aleksandr Ivanîci, exclamă la rîndul lui Vihrov, ridieîndu-se de pe scaun. Să ştiţi că sînt rus mai mult decît dumneavoastră, îmbrăţişez mai mult decît dumneavoastră tradiţiile ruseşti, măcar şi prin faptul că, datorită educaţiei primite, sînteţi un franţuz sadea.

— Aşa ? Ei bine, stimate domn, să ştii că am să-ţi demonstrez chiar astăzi ce fel de franţuz sînt eu ! ţipă Koptin şi se repezi îndată la icoană, se lovi cu pumnii în piept şi exclamă, arătînd spre Vihrov : O. Sfîntă Fecioară ! Pedep- scşte-l, rogu-te, pe acest domn pentru că nu mă socoteşte rus ! Apoi, ostenit pesemne, se şterse pe frunte de nădu- şeală şi fugi în dormitor, rcpetînd întruna, cu înfocare : Auzi vorbă : cică nu sînt rus, cică sînt franţuz !

Vihrov se înfuriase şi el.

— Naiba ştie de ce am venit aici ! rosti el tulburat, umblînd prin încăpere.

— Nu vă faceţi griji ! Aşa vorbeşte dumnealui cu toată lumea, încercă să-l liniştească parohul.

— Şi eu am păţit la fel, şi nu o dată, interveni la rînclul lui Jivin, care începuse a regreta că şi-a adus acolo prietenul.

— Se pare că i s-a cam urcat volculiţa la cap ; a început să tragă de dimineaţă cîle-o duşcă, observă Dobrov.

— Ba încă de aseară, preciza parohul.

Cîteva clipe mai tîrziu Aleksandr Ivanîci ieşi din cabinet.

— Am să-ţi arăt chiar astăzi din ce neam mă trag, i ss adresă el lui Vihrov. de astă dată cu mai puţină mînie, în schimb cu un zîmbet şiret, ivit în colţul buze lor. Scurt timp după aceea, fură poftiţi în sufragerie : valeţii preferaţi ai lui Aleksandr Ivanovici erau acum. chercheliţi de-a binelea. Se aşezară cu toţii la masă ; generalul în capul ei. Vihrov şi Jivin. de-o parte şi alta a gazdei, ocupîndu-şi apoi locurile întreg clerul, ba chiar şi Dobrov.

Aleksandr Ivanovici îl întrebă pe dată :

— De ce nu bei votcă, urgisitule ?

— Nu mai beau. excelenţa voastră, de doi ani nu mai beau. merg acum pe al treilea, îi răspunse Dobrov. ridi- cîndu-se. ca de obicei, în picioare.

— Asta nu mă interesează. Cînd vii la mine, trebuie să bei, strigă generalul.

— Nu mai beau. excelenţa voastră, repetă Dobrov, şi se cam schimbă la faţă.

— Nu mă interesează. Cînd vii la mine- eşti obligat să bei, repetă cu tărie Aleksandr Ivanovici.

— Bcia. frăţioare. un pahar, că n-ai să mori. îl îndemnă şi parohul.

— Bine. răspunse Dobrov cu un glas ciudat şi dădu pe gît un pahar de rachiu.

— Bagă de seamă. Dobrov. să nu te înveţi iar cu băutura, îl avertiză Vihrov.

— N-aş zice. răspunse Dobrov. ştergîndu-se la gură şi manifestînd o vădită plăccre după paharul băut.

— în casa altuia nu poţi şedea cum îţi place, observă Aleksandr Ivanovici. Cînd o veni la dumneata, n-are decît să nu bea. insă aici trebuie să guste, căci dacă el şi cu mine n-o să mai bem, cîrciumarul nostru o să dea faliment.

între timp, Dobrov bău. neinvitat, şi-un al doilea pahar, apoi se-apucă să mănînce cu lăcomie.

Aleksandr Ivanovici continua să soarbă cîte-un strop din păhărelul lui şi nu mîncă aproape nimic, fumînd în schimb fără încetare. Cînd masa luă sfîrşit, se uită la Vihrov şi repetă :

— Am să-ţi arăt eu, uite-acuş, din ce neam mă trag ! Caleaşca şi caii de călărie ! răcni apoi, adresîndu-se valeţilor.

Aceştia se mistuiră pe uşă şi, un sfert de ceas mai tîrziu, caleaşca fu trasă la intrare. La ea erau înhămaţi patru cai uscăţivi, dar, pesemne, extrem de iuţi. Vreo cinci vlăjgani Sn lungi haine cercheze şi cu cravaşe în mîini înconjurară caleaşca. Aleksandr Ivanovici îl aşează alături de eî pe Vihrov, iar în faţa lui pe Jivin- şi pe Dobrov. Acesta din urmă se tot lingea pe buze.

-— Unde mergem ?• întrebă Vihrov.

— La nişte mujici de-ai mei, la praziric. îi răspunse Aleksandr Ivanovici, privindu-l cu şiretenie, apoi îi strigă vizitiului : Dă-» drumul 1

Brusc, caleaşca ţîşni înainte şi, urmată de cerchezi, porni în goană ; cât ai clipi din ochi, poarta fu dată în lături. Drumul urca într-o pantă repede, clar şi aici caleaşca goni cu aceeaşi iuţeală. în faţă se arătă un pod şi — poc ! — răsună un trosnet. Sub roţile trăsurii plesniră două seîndurt. Jivin sta palid la faţă şi nici lui Vihrov goana aceasta nu-i prea era pe plac. Nu se simţea în largul lor decît Dobrov, ameţit acuma de-a binelca, precum şi Aleksandr Ivanovici, care şedea răsturnat în caleaşcă şi nu făcea decît să mîrîie în răstimpuri : „Mai uite !" Caleaşca părea că zboară. Caii. cu frîul pus, pesemne, după obiceiul cerchez, goneau înăl- ţîndu-şi capetele. Cam aşa ajunseră, în cele din urmă, în- tr-un sat unde praznicul era în toi. Fetele şi nevestele, gătite cu sarafane multicolore, ieşiseră în mijlocul uliţei ; în dreptul porţilor, pe laviţe, şedeau bătrîni şi bătrîne. Cînd hoarda despre care vorbim năvăli pe uliţa satului, bătrînii se ridicară în picioare, iar tinerii priviră curioşi la cei veniţi, toată lumea salutîndu-l pe Alexandr Ivanovici cu o vizibilă bucurie.

— La tine am venit, Evsei Matveieii! strigă el către un ţăran mai bine îmbrăcat. Bucuros de oaspeţi ?

Bucuros, înălţimea voastră, poftiţi, vă rog, răspunse mujicul, arătînd vizitiului o izbă. şi ea mult mai acătării decît celelalte.Intrară cu toţii acolo. Dobrov se tot dădea pe lingi Aleksandr Ivanovici, ba chiar îl ajută să urce treptele de la intrare. Se aşezară cu toţii la masă, în colţul dinspre răsărit al odăii. Gospodina, o bătrânică venită în grabă, se apucă îndată să pună pe masă de toate : votcă, plăcinte, nuci, stafide... Aleksandr Ivanovici începu, ca de obicei, să soarbă cîte un strop din paharul lui, în timp ce Vihrov şi Jivin nu băură deloc.

Văzîndu-î că nu se ating de pahar, Aleksandr Ivanovici se uită, posomorîndu-se, la Dobrov şi-i spuse : „Bea tu !" Acesta se supuse. Plecîndu-şi capul pe umăr, generalul se adresă bătrânului, care rămăsese în picioare.

— Ei, cum o mai cluci, cum mai stai cu sănătatea ?

— Mulţumind Domnului, bine, înălţimea voastră.

— .Aşa ? Foarte bine. Dar fata dumitale şi fiica cea vitregă ce-ţi mai fac ?

— Ce să facă. proastele, se plimbă colo pe uliţă ! răspunse mujicul.

— Poftească, cucoană, poftească aici, să bei şi dumneata cu noi. i se adresă Aleksandr Ivanovici bătrînei. care se tot pitea prin colţuri.

Aceasta apăru, roşie în obraz ; se vedea cît de colo că, pînă să-i vină musafirii, băuse şi ea zdravăn.

— Să fiţi sănătos, boierule, beţi dumneavoastră. îi răspunse femeia.

— Ba nu, mai întîi am să te tratez pe dumneata, spuse generalul şi luînd un pahar cu votcă, i-l turnă în gură.

Bătrâna se schimonosi, vrând să arate că băutura a fost prea tare pentru ea, apoi se apucă să scuipe în stînga şi în dreapta. La fel procedă Aleksandr Ivanovici şi cu bătrînul.

Dobrov, cate se pornise pe băut, fără să mai aştepte vreo invitaţie, începu - să strige : ..Am să chefuiesc şi basta — iac-aşa !" Vihrov abia de mai putea răbda toate acestea. mai ales că Aleksandr Ivanovici începuse, pesemne cu bună ştiinţă, să-l cam ia peste picior.

— Prin urmare, eşti' scriitor, i se adresă el după ce isprăvi să ofere de băut gazdelor. Eşti scriitor,

nu-i aşa ? gţ. — Deocamdată nu sînt, ripostă Vihrov. îmbujorat.

— Auzi dumneata, feciorul lui Mihail Polikarpîci e scriitor ! continuă generalul parcă vorbind cu sine însuşi.

— Ce legătură arc asta cu Mihail Polikarpîci ? făcu Vihrov.

— Auzi dumneata : feciorul lui Mihail Polikarpîci e scriitor ! repeta Koptin, fără să-i răspundă la întrebare.

în cele din urmă, Pavel se hotărî să nu-i mai dea atenţie.

— Hai afară, pe uliţă, să vă arăt tuturor cîl îs eu de franţuz ! strigă însă chiar atunci Aleksandr Ivanovicî. căruia băutura i se urcase la cap.

Nu avură încotro şi ieşiră cu toţii după el.

— Hei, ţîncilor, veniţi încoace ! strigă Aleksandr Iva- novici şi îndată se adunară în jurul lui copii, femei, fete, ba chiar şi cîţiva bărbaţi. Koptin începu să Io azvârle mai întîi bănuţi de aramă, apoi monede de argint şi, în cele din urmă, bancnote. Mulţimea se repezi să pună mina pe bani, se iscă bătaie, răsunară urlete, în timp ce Koptin striga într-una :

— Gura ! Păstraţi ordine, păstraţi ordine ! Vedeţi ce fel de franţuz sînfc eu ? !

Spre marca lui bucurie. Vihrov îşi văzu trăsura inliind pe uliţa satului.

Prevăzător, Piotr luase de la sine putere hotâriroa de a veni acolo,.întrucit auzise mai demult că prea puţini dintre oaspeţii care plecau undeva împreună cu Koptin se mai întorceau tot cu el înapoi : fie că acesta îi părăsea şi pleca acasă, fie că ei înşişi îl lăsau în plata Domnului.

Vihrov îi făcu semn din ochi lui Jivin şi, pînă să-i observe generalul, se urcară amîndoi în trăsură şi porunciră lui Piotr să plece cît mai repede din sat.

între timp, Dobrov porni să umble din izbă în izbă şi, turnind în el pahar după pahar, să răcnească de se auzea şi afară, pe uliţă, însă fără să-l mai înţeleagă cineva ce vrea .să spună. A doua zi fu găsit mort într-un pîrîu : pînă atunci lumea îl mai văzuse o dată stînd în caleaşcă, lîngă Aleksandr Ivanovici, şi pupîndu-se de zor cu acesta, îl mai văzuse, apoi, umblând din greu, de unul singur, pe ulițele altui sat, ca în cele din urmă, beat mort, să nimerească într-o bulboană.UN DOCTOR ÎNŢELEPT

În capitolul do faţă il v-oi. ruga pe cililor să-,şi îndrepte atenţia şi către alte personaje ide romanului meu, de pildă către familia Eismond. Membri acesteia se întorseseră de curînd din străinătate, după ce şezuseră acolo vreme de aproape doi ani, şi locuiau acum la hotelul Domul. Mary eu feciorul ei ocupau o cameră mare, iar genei-aiul, o încăpere alăturată, ceva mai mică. Se şi întâlniseră între timp cu toate cunoştinţele lor, iar Mary îi scrisese un bileţel şi medicului ei din Potersburg, prin care îi cerea să găsească o modalitate de a se întîlni cu ea, şi cu familia ei. Acest doctor, pe nume Richard, era un bărbat în virată, dai- cu părul încă negru şi cu favoriţi ; susţinea că e francez, deşi, în realitate, se pare că era evreu ; rusește nu vorbea prea corect, însă totdeauna curgător şi cu judecată. La Petersburg era cunoscut mai mult ca un doctor al sufletului, de- oît al trupului, de aceea trata mai ales femeile, pe caro le îndrăgea mult, intuindu-Je cu deosebită finețe trăirile sufletești. Mary beneficiase de serviciile lui şi înainte de a pleca în străinătate. Generalul il invitase atunci pentru a .se sfătui cu el dacă era intru totul necesar- ca sofia lui să plece peste hotare, Mary holărîndu-se însă, între timp, să plece fără doar şi poate. Richard, deşi văzuse din capul locului că pacienta lui e perfect sănătoasă, pricepuse îndată care ii este dorinţa secretă şi rostise pe un ton ce nu admitea replică :

— Firește că trebuie să plece, asta e tot: ce pot să vă spun !

Mary îi mulţumise atunci doar cu privirea.

La plecare, doctorul îi dăduse şi o scrisoare către un medic berlinez, un amic al .său, rugîndu-l pe acesta fără ocolişuri s-o îndemne de a-şi urma tratamentul oriunde ar dori, în orice localitate ar voi să poposească. Richard era convins că Mary dorește să se înlilnească în străinătate cu cineva de care s-a înamorat. îşi dăduse încă mai demult seama că intre *m-r* Elsmond şi *tn-me* Eismond nu putea să existe, cum se exprima el. nici o

afinitate morală, întrucî't ea era o femeie deşteaptă, iar el un. prostănac.

Cit timp familia Eismond stătuse peste hotare, Riehard primise deseori, de la prietenul său beriinez, veşti despre toţi membrii acesteia. Astfel, la întrebarea lui Riehard dacă *m-me* Eismond şi-a găsit vreo alinare şi distracţie în călătorie, amicul îi răspunsese în ultima lui scrisoare că nu şi-a găsit, ba chiar că e şi mai suferindă, principalul motiv al acestei suferinţe fiind dezgustul ei aproape evident faţă de m-r Eismond, lucru care o face să se teamă pînă şi de cea mai mică mîngîiere din partea lui. Aflînd această veste, Riehard zîmbise, mulţumit de sine. Cunoscuse destule cazuri asemănătoare în practica lui la Pctersburg, astfel că-şi dădea seama prea bine cum va trebui să procedeze şi în cazul de faţă.

Tocmai de aceea, primind invitaţia trimisă de Mary, se duse cu multă plăcere, chiar a doua zi, să-i facă o vizită

Cînd doctorul intră în camera ei. Mary, care tocmai scria o scrisoare, tresări şi se grăbi s-o ascundă.

— Prea puţin v-aţi refăcut în străinătate, prea puţin ! spuse Riehard, luînd-o de mină şi privind-o cu atenţie.

— Aveţi dreptate, nu m-am simţit bine, răspunse Mary.

Se aşezară. Doctorul continua s-o privească atent, drept în luminile ochilor.

•— Dacă omul doreşte să-şi tortureze sufletul, rosti el în cele din urmă, tărăgănat şi accentuînd fiecare cuvînt, alunei nici aerul, nici dieta şi nici o prescripţie medicală nu poate să-l ajute...

Riehard tăcu. aşteptând parcă un răspuns, dar Mary nu-i spuse nimic.

— Iar dară acest orn nici măcar nu mărturiseşte cuiva pricina amărăciunii saje. atunci el poate fi socotit aproape de nevindecat, conchise Riehard şi dădu cu reproş din cap.

— Despre ce ce] de pricină aş putea să vorbesc, dacă n-am nici una ! răspunse ea, cu un zîmbei sarcastic.

Să ştiţi că zimbelul dumneavoastră mi-a mărturisit <■1 însuşi că acest motiv există ! se grăbi să afirme doctorul.Mary îi întoarse aproape cu minie spatele şi. oprin- du-se în dreptul ferestrei, stătu să se uite afară.

Doctorul însă nu se lăsă intimidat de acest gest, ci doar schimbă întrucîtva subiectul discuţiei.

— Dar Evgheni Petrovici V întrebă el după o mică pauză. O duce bine cu sănătatea ?

— IC sănătos, răspunse laconic Mary. E dincolo în camera lui, adăugă ea, arătînd spre încăperea vecină.

Doctorul se uită în direcţia arătată, apoi, după o nouă pauză, rosti cu jumătate de glas. lungindu-şi ca şi pînă atunci vorbele :

— N-aveţi nici un fel de neplăceri cu dumnealui ?

Mary îi aruncă aproape fără voie, o privire.

— Ce neplăceri deosebite aş putea avea cu el ? rosti ea .încercînd să zimbească.

Doctorul nu-i răspunse. Doar îşi. ridică sprâncenele negre şi rămase pe gînduri. Pesemne că se gîndea la modul în care ar trebui s-o abordeze pe cea dinaintea lui. ca să poată afla fondul problemei.

— Aş vrea să vă iau pulsul, i se adresă deodată şi, luîn- du-i mîna, o ţinu mult timp într-a lui. Pulsul vă e foarte neregulat ! zise în cele din urmă. Asta înseamnă că nervii vă sînt cu totul zdruncinaţi !

— Cine nu-i are zdruncinaţi în ziua de astăzi ? Cred că toată lumea, opină Mary.

— Se poate. Dar nu în măsura asta, ripostă doctorul. N-aţi dori totuşi să începeţi un tratament ?

— Tare n-aş vrea, replică Mary cu un zîmbet trist. Poate numai în cazul cînd m-aş simţi foarte rău !

— Foarte rău s-ar putea să nu vă simţiţi, replică doctorul cu un oftat. Se poate ivi însă un alt necaz : dacă vă veţi afla şi de-aci încolo într-o asemenea stare-, crizele acestea de nervi fie că se vor atenua, desigur, în timp, fie se vor înăspri. Nici acest lucru n-ar fi prea grav, şi nici nu se moare din pricina asta, însă n-ar trebui cu nici un chip să mai ajungeţi vreodată în situaţia de a deveni mamă. căci atunci chiar că nu mi-aş mai asuma nici o răspundere.

Mary, cu obrajii împurpuraţi, îl asculta pe doctor în tăcere.

— Boala dumneavoastră, reluă acesta, lăslndu-se pe spătarul fotoliului şi întinzîndu-şi miinile şi picioarele, boala dumneavoastră nu este nimic altceva

decît o isterie ajunsă la paroxism, iar dacă organismul vă va fi obligat să mai suporte o sarcină, acest efort ar putea să vă influenţeze nefast sistemul nervos şi aşa slăbit, şi să vă ducă, în cele din urmă, la demenţă.

— Nu-mi pasă. spuse Mary după o lungă tăcere. S-ar putea ca nebunii să ducă o viaţă mai fericită decît noi. cei cu mintea limpede.

— Tocmai asta c, că s-ar *putea* să fie aşa. Or eu mă tem să nu vi se intîmple cu adevărat această nenorocire.

Mary tăcu din nou. străduindu-se să rămînă calmă, dar obrajii şi-i mai simţea şi acum învăpăiaţi, iar trupul îi era străbătut în răstimpuri de fiori reci.

Toate acestea fireşte că nu-i scăpară ochilor atenţi ai lui Richard.

— Sper că soţul dumneavoastră e acasă V întrebă el într-un tirziu, pe un ton care se voia a fi cu totul nepăsător.

-— E acasă, răspunse Mary.

— Mă duc să mai stau de vorbă şi cu dumnealui !... E în camera vecină ?

— Da.

Doctorul ieşi pe uşă.

Un răstimp, Mary rămase nemişcată, dar îndată ce din odaia vecină răsună vocea doctorului şi cea a soţului ei. se ridică în grabă, parcă sub influenţa unei forţe irezistibile, veni la uşa aflată între cele două camere şi-şi lipi urechea de broască.

Doctorul şi generalul se salutară prieteneşte, apoi se aşezară unul în faţa celuilalt.

— Şi aşa ! făcu Richard.

— Da. da ! zise generalul.

— Să ştiţi că soţia dumneavoastră nu merge spre bine, nu merge deloc spre bine, reluă Richard.

— Ba chiar se simte mai rău, mult mai rău ! se grăbi să confirme generalul. Apele astea minerale n-au făcui decît s-o dea peste cap. Pînă şi firea i-au tuîb urat-o, de-a ajuns, biata de ea. extrem de irascibilă !

— Nu-î de mirare ! răspunse doctorul. Să ştiţi însă ea lucrul cel mai important rezidă în altceva ! continuă, ridi- eîndu-se din fotoliu şi pornind cu un aer foarte degajat să măsoare odaia. Tocmai asta îi spuneam şi doamnei că, ori- cît de trist ar fi pentru ambii soţi, dumneaei va trebui să renunţe pentru toată viaţa de a mai avea copii !

— Păi de ce ? întrebă generalul, mai mult curios decît mirat.

.— Pentru că nu va suporta o nouă sarcină şi ar putea să înnebunească, spuse doctorul.

— Dumnezeule ! exclamă generalul, de astă dată cuprins de spaimă.

— S-ar putea să fie o consecinţă a sarcinii pe care a mai avut-o, adăugă doctorul pe un ton important.

— Da, da, se poate, se prea poate ! făcu generalul, tot atît de înspâi min Ut.

în cele din urmă, doctorul se aşează din nou. ii ceru generalului un trabuc şi îl aprinse, avînel în mod vizibil chef de vorbă.

— Ia spuneţi-mi, excelenţă, cum v-aţi mai petrecut timpul prin străinătate ? întrebă el.

— Cum să mi-l petrec ? Purtîndu-i mereu de grijă nevesi i-mi.

— Chiar numai dumneaei ? Aşa să fie, oare ? întrebă doctorul cu un aer ştrengăresc.

— Cam aşa, răspunse generalul pe un ton nu tocmai convingător.

•— Şi n-aţi zburdat niciodată, pe nicăieri ? aproape că-i şopti doctorul la ureche.

— Ce să vă spun ? zise domnul Eismond zîmbind şi desfăcîndu-şi larg braţele. Poate doar la Paris şi la Amsterdam !...

i— Pentru vîrsla dumneavoastră e mult prea suficient, comoriiâ doctorul pe un ton din cele mai serioase.

— Desigur, desigur, fu de acord şi generalul. Dar ce femei. am descoperit, domnule, nişte cadre ! adăugă el, scu- turînd din umeri, şi ochii îi sclipiră.

— Au apărut şi pe aici — una şi una ! îl informă doctorul.

— Nu cred să fie ca cele de acolo !Chiar mai grozave ! Zice lumea că-s chiar tnai ;;ro- zave ! spui c doctorul.

— • Ueic Domnul! exclamă generalul şi-.şi râsuxsi mustaţa.

în ie timp, doctorul îşi turnase pînă la capăt trabucul .şi se ridică în picioare.

— E timpul să plec ! zise el. Mă duc să-mi iau pălăria : cred că am lăsat-o la soţia dumneavoastră, adăugă apoi şi părăsi odaia.

Mai y abia avu timp .să se îndepărteze de uşă .şi sa-şi reia Jocul în fotoliu. Era tulburată ca şi pînă atunci, clar nu mai era tot atît de tristă, iar pe buze ii flutura acum un zâmbet şiret, ca şi cînd şi-ar fi spus în gînd : „Aşa doctor, mai zic şi eu !..."'

Richard intră în camera ei foarte bine dispus.

—• Batrinelul dumneavoastră e tot atît de simpatic cum îl ştiu.

— Da, zise lVlary.

—- Deci, cum aţi dori, *madame ?* Să mai trec din cuid în cînd pe la dumneavoastră ? întrebă doctorul.

— Bineînţeles. Ba chiar cîl mai des 1 exclamă Mary, apoi păru să-şi amintească ceva. Mi-aţi spus adineaori, reluă în grabă, că aş putea să înnebunesc. Să ştiţi că mă simt acum foarte dezorientată, de aceea nu m-am priceput să vă aleg în străinătate un dar potrivit. Ca atare, vă rog să vi-l alegeţi singur. Şi, cu aceste cuvinte, se duse la birou, scoase de acolo un teanc de bancnote şi i-l oferi doctorului. Teancul conţinea exact o mie de ruble, lucru de care Richard îşi dădu seama pe dată, pipăind pachetul cu degetele lui experimentate.

— Cum ? Dar pentru ce ? Dar e absurd ! făcu el tm- bujorîndu-se uşor, totuşi avînd grijă să-şi strecoare grăbit teancul în buzunar.

— Fiecare om, rosti apoi pe un ton filozofic, îşi are menirea lui în viaţă ! în tinereţe, am petrecut un timp în stepa calmucă. Acolo, la calmuci, poporul de rînd, prostimea, are o singură menire : să se înmulţească. Pe cînd clasele superioare, *noionii,* dimpotrivă : să-şi dezvolte gândirea, să menţină ordinea în societate...

Mary îl asculta, încercînd să dea impresia că nu-l înţelege deloc ; doctorul insă, convingindu-.se, pesemne, că-v spusese tot ce avea de spus, îşi luă, în sffrşit, rămas bun şi plecă.

Pe coridor se întîlni cu generalul care se ducea la ne- vastă-sa şi-i mai spuse o dată :

—- Să ştiţi că există şi pe la noi, şi nu-iS cu nimic mai prejos decît cele de la Amsterdam.

—• Chiar cu nimic ? întrebă generaliii!, zîmbind cu toată gura.

— Cu nimic, repetă doctoral.

Pe Mary păru să n-o prea incinte vizita .soţului.

— Cum. nu te duci la plimbare ? întrebă ea, aproape supărată.

—• Ba da, mă duc, am întîrziat nitel cu dichisitul ! răspunse generalul, potrivindu-şi uniforma în faţa oglinzii. Purta, într-adevăr, o uniformă nou-nouţă şi epoleţi tot atic de noi. în străinătate, Evgheni Petrovici fusese nevoit să poarte numai costume civile, care nu-i plăceau deloc, astfel că acum, punîndu-şi din nou haina militară, se bucura ca un copil.

— *Adieu !* rosti el în sfîrşit, îşi mai potrivi, o dată ciutul şi plecă să epateze lumea pe Ncvski Prospekt.

Si[1] pare că vorbele doctorului nu-i trecuseră pe lîngă urechi. Avînd acum întipărită pe chip o expresie cu totul deosebită, generalul începu să arunce priviri galeşe mai tuturor femeilor tinere pe care le întîlnea în cale, ba chiar, zărind prin vitrina unei cofetării o franţuzoaică frumuşică, intră înăuntru şi cumpără vreo două funturi de bomboane, de care nu avea oîtuşi de puţin nevoie. -

— *Merci. m-lle !* i se adresă el franţuzoaicei pe un ton galant, luîndu-i din mîini cofeturile. Nu mai încăpea nici o îndoială că, odată ajuns la Petersburg, generalul îşi pusese în gînd să se distreze copios.

După ce-şi văzu soţul plecat. Mary se apucă îndată să-şi continue scrisoarea. Mîna îi alerga sprinten pe hîrtie : ochii albaştri îi erau aţintiţi asupra filei albe. Părea că slovele aşternute acolo îi izvorau din adîncul sufletului.

După ce sfîrşi scrisoarea, il trimise pe camerist să-i aducă o trăsură şi, cînd aceasta trase la scară, se urcă grăbită în ea, poruncind să fie dusă la poştă. Acolo, se opri în dieptul unui ghişeu şi-i înmînă funcţionavului plicul pe care îl adusese cu ea.

— Spuneţi-mi, o să ajungă în mod sigur la destinaţie 1 întrebă cu glas rugător.

; —■ Absolut sigur, doamnă ! o linişti funcţionarul.

— Vă rog să ajungă ! repetă Mary.

Pe plicul cu pricina stătea scris : ..înălţimii sale, Paveî Mihailovici Vihrov — foarte urgent 1"

X V I I

HORE ORĂŞENEŞTI

Vihrov continua să se lase pradă gîndurilor şi să-i ducă dojrul Fateevei... Jivin dorea din toată inima să-l consoleze şi, în acest scop. încerca să-i vorbească despre metehnele Kleopatrei Petrovna.

— Nu ştiu. frăţioare. ce-i fi găsit la ea, ii zise, astfel, într-una din zile.

— Măcar şi faptul că m-a iubit sincer, fără să fie ipocrită, îi răspunse Vihrov.

— Ei, făcu Jivin cu o anume intonaţie, asta-i o treabă discutabilă... ca să nu spun mai mult.

— Ba, dacă ştii ceva. trebuie să-mi spui ! insistă Vihrov.

— Ştiu. de pildă, făcu Jivin, întrucitva iritat, că atunci cînd s-a dus vestea despre relaţiile talc cu ea, doctorul acela, tînăr, a început să spună tuturor pe şleau : „Să ştiţi că ea se săruta şi cu mine cînd îi tratam bărbatul". Ia spune, cum poţi explica aşa ceva ? Cam ce imbold, ce sentiment o fi îndemnat-o ?

Vihrov se ridică şi străbătu de cîleva ori încăperea.

— Eu nu am pentru ce s-o învinuiesc, începu el fără grabă. Ea nu este decît produsul educaţiei pe care noi o dăm femeilor. Ea nu reprezintă un caracter singular, ci un tip.

Jivin nu mai ripostă : îi plăcea mult să-şi asculte prietenul, cînd acesta se pornea să filozofeze.

— Prin firea ei. continuă Vihrov. este o femeie activă, care face totul cu pasiune. N-a fost însă învăţată să facă altceva decît să iubească, mai bine zis. să facă dragoste cu un bărbat. Ea nu iese în l■oeicUne. pentru că nici nu avem aici o societate, şi-apoi, care feme ie, cil de cil inteligentă, ar găsi plăcere în aşa ceva ? Nefiind ele asemenea prea cultivată, ea nu citeşte nimic : lectura nu-i place, nu-i produce nici o satisfacţie ; ea nu cunoaşte nici artele, ca să se poată ocupa de vreuna din ele : copii nu are. iar în ceea ce priveşte gospodăria, nici cu asia nu-i prea obişnuită !... Plin urmare, ce-i mai rămîno de făcut în viaţă ?... Un singur lucru : să practice anumite relaţii cu bărbaţii !

— E adevărat, ai dreptate, acceptă jivin.

— Asemenea relaţii, continuă Vihrov să-şi dezvolte ideea, le-ar fi menţinut probabil toată viaţa cu un singur bărbat, dar ce să-i fac-i clacă a avut ghinion : s-a îndrăgostit de fostul ei soţ, însă a dat de un ticălos, s-a îndrăgostit de un altul — un ticălos şi acela, apoi de un al treilea — încă un ticălos.

—- Cu alte cuvinte, eşti şi tu un ticălos, din punctul eî de vedere ? făcu Jivin.

— Da. Pentru ea sînt şi eu un ticălos. Şi bagă de seamă că ea nu e singura femeie de acest fel ; ca ea sînt sule şt mii. iar pentru a le justifica încă mai bine comportarea trebuie spus, că nu ele încep să-şi înşele bărbaţii cu care trăiesc. Doar atunci cînd sînt înşelate caută să nu rămînă datoare, şi aceasta: tocmai pentru că n-au absolut nici o preocupare dorii amorul.

Jivin îşi dădea perfect de bine seama că, în cazul de faţă. amărăciunea şi ciuda erau cele care îl îndemnau pe Vihrov să vorbească astfel.

— Nu, frăţioare. tu n-o spui din toată inima, rosti el. şi-apoi dacă îi dai dreptate în toate, atunci însoară-te cu ea, adăugă el. aruneîndu-i prietenului său o uitătură şireată.

— Să ştii că m-aş însura, dacă n-aş fi hotărît să mă dedic literaturii ; aşa stînd lucrurile, însă, nu vreau să mă leg de- nimeni şi de nimic, îi răspunse Vihrov.

— Uiu de la Petersburg nu ţi-a mai sosit nici o veste despre hurarea ta ? întrebă Jivin.

— Nu, nici o veste, nici un rînd măcar, răspunse Vihrov.

— Ar trebui să scrii cuiva, frăţioare, să se mai intereseze ; oare n-ai nici o cunoştinţă la Petersburg ? făcu Jivin, înfierbîntîndu-se.

— Nici una, răspunse Vihrov tărăgănat, doar o doamnă venită nu de mult acolo. O oarecare m-me Eismond.

— E doamna de care mi-ai povestit ?

— Da. Uite, am primit de la ea o scrisoare.

Vihrov scoase scrisoarea din sertarul biroului şi **i**-o citi :

„Bunul meu *Paul!*

După ce am revenit din străinătate, prima mea dorinţă a fost să aflu unde eşti şi ce faci, dar nu mă dumiream la cine m-aş putea informa. Din fericire, a venit la noi o cunoştinţă comună, colonelul Abreev. Printre altele, mi-a povestit că i-ai cumpărat moşia şi te-ai stabilit acolo ; mărturisesc că vestea m-a întristat pînă în adîncul inimii. E posibil oare ca tu, cu inteligenţa şi cultura ta, cu felul tău de a vedea lucrurile, să te îngropi de bună voie în provincia noastră atît. de îngrozitoare ? Adu-ţi aminte, bunăoară, de Esper Ivanîci. care şi-a distrus pînă şi sănătatea vieţuind tot aşa, într-un colţ uitat de lume. Ori poate vecinătatea unei anumite persoane te leagă de un asemenea mod de viaţă ? în cazul acesta, hazîndu-mă pe vechea noastră

prietenie. vreau să te fac atent : persoana despre care vorbesc e o femeie plăcută şi fermecătoare, dar numai atunci cîncl I e ţii la o oarecare distanţă de ea. Mă îndoiesc însă că va fi la fel, atunci cînd va deveni soţie, indiferent cine-i va fi bărbatul. Căci este, ca lanus, cu două feţe : una blîndă şi drăgăstoasă, cealaltă severă şi irascibilă. Toate acestea ţi le spun. ciori ndu-ţi din tot sufletul fericire şi succes în viaţă şi rugîndu-I pe Cel de sus doar atît : să te ajute să-ţi urmezi calea cea mai potrivită pentru mintea şi inima ta.
Cu dragoste sinceră şi profund devotament."

— Acestei doamne am de ghid să-i scriu şi eu, conchise ITihrov, mai ales că ea m-a încurajat şi altcîndva în aspiraţia mea de a ajunge literat şi om de ştiinţă.

— Scrie-i !„.. De altfel, din scrisoarea ei mai reiese ceva : că nu-i eşti deloc indiferent.

— Prostii !

— Vreau să spun : se pare că nu-i eşti indiferent, se corectă Jivin. Ascultă, schimbă el vorba, parcă-i spusesejl lui Kerghcl că vrei să vii în oraş, să vezi horele care se joacă acolo.

— Da. Am să vin negreşit,

— Atunci facem aşa : mai întîi ne ducem la cîrciu- mioara aceea a noastră, mai stăm acolo la o tacla, mai bem cîte-un păhărel...

— De acord 1 acceptă Vihrov. în ultima vreme se lăsase îndemnat tot mai des să-şi petreacă astfel timpul, împreuna cu ceilalţi prieteni. Aceştia o făceau mai mult din obişnuinţă, iar el ca să-şi astâmpere amărăciunea : pe de o parte îi era dor de Kleopafra Petrovna, iar pe de altă parte — şi cu mult mai mult — îl tortura gîndul că nu primise încă nici o veste de la Petersburg. despre lucrarea pe cate o expediase acolo.

După ce prietenul îi plecă acasă, Vihrov mai umblă o vreme prin cabinet, apoi se aşeză şi-i scrise verişoarei sale o scrisoare, prin care îi făcea cunoscut că nu se mai întîl- neşte cu persoana despre care îi vorbise ea, căci între ei totul s-a terminat : apoi, povestindu-i cu ce s-a ocupat în ultima vreme, o rugă stăruitor să se intereseze ce soartă au avut la redacţie lucrările lui literare. La această scrisoare anexă manuscrisul romanului şi al nuvelei, rugind-o pe Mary să le citească şi să-i spună părerea ei sinceră despre amîndouă scrierile. Ajuns la oraş şi expediind pachetul prin poştă, Vihrov se îndreptă spre cîrciumioara despre care îi pomenise Jivin. Cu toate că localul nu reprezenta decît o cămăruţă neîncăpătoare şi murdară, el se

bucura totuşi de o mare faimă în tot judeţul. Aproape că nu se afla funcţionar sau moşier, care să nu fi băut măcar o dată în viaţa lui la această circiumă, unde totul era ticluit în aşa fel, încît să nu-ţi mai rămînă altceva de făcut, decît să bei. De stat, nu puteai sta decît la o singură masă, unde se aducea înlruna băutură, iar ca să mănînci ceva, nu găseai de- cît gustări care să-ţi trezească şi ele pofta de băut, cum ar fi, de pildă, scrumbiile sau icrele. Văzîndu-i pe prietenii noştri, stăpînul merse cu amabilitatea pînă acolo, încît le pregăti în propriul lui samovar *Gliihwein*-u], cu care ei înlocuiau de obicei punciul, întrucît le cerea mai puţină bătaie do cap şi nu era nici atît de dulceag.

Cînd Vihrov ajunse la circiumă, Kerghel şi Jivin se şi aflau acolo, aşezaţi la masă.

— Samovarul'! strigă îndată Kerghel.

Samovarul cu *GUihwein-ul* gata pregătit, fu adus chiar de cîrciumar. Vihrov găsi un loc liber şi se aşează la rîndul lui ; părea trist şi totodată cuprins de ciudă.

— Azi am chef să beau ! le spuse el celorlalţi.

— Cît pofteşti, dragul meu, cît pofteşti ! exclamă Kerghel, turnînd băutura în pahare.

Vihrov dădu paharul peste cap.

— Aşşdar, ai de gînd să ne pregăteşti astăzi, un ren- *dez-vous,* i se adresă el lui Kerghel, cu un aer uşuratic.

— Am să mă străduiesc ! răspunse acesta, înălţînd din umeri.

— Trebuie s-o faci neapărat, se grăbi să spună şi Jivin, care tot voia să-l înveselească pe Pavel.

— Lumea de aici are o fire închisă, tare închisă ! exclamă Kerghel. De vreo zece ani mă tot zbat să dau de ceva mai acătării, dar nu izbutesc deloc.

— Haide, nu mai căuta pretexte, trebuie sa te ţii de promisiune, ripostă Vihrov,

— Am să mă străduiesc, mai spuse o dată Kerghel. Ei, dar e timpul să plecăm, soarele uite-l că apune...

Între timp, samovarul se golise. Fiecare dintre cei aflaţi la masă băuse cel puţin patru pahare din *Gliihwein-vA* aromat şi tare, astfel că ieşiseră cu toţii din circiumioară clătinîndu-se de-a binelea. Se luară tustrei la braţ şi-o porniră pe jos prin oraş, poruncind ca trăsurile să le vină în urmă. Ţinta spre care se îndreptau acum erau horele jucate cînd şi cînd pe colinele din preajma oraşului de către fetele şi tinerele neveste ce făceau parte din mica burghezie locală.

Divertismentul îşi trăgea originile din timpuri imemorabile şi purta amprenta unor obiceiuri în parte asiatice, în parte a vechilor închinători la idoli. Fetele şi ne-

--- Spuneam eu că pe-aici nu prea poţi face mare lucru» bombăni el. înciudat.

Ba cum să nu ? Dimpotrivă, ziceai că ai să izbuteşti fără doar şi poate ! continuă să-l ironizeze "Vihrov.

— Dă-l încolo, cu promisiunile lui, cu tot, interveni Jivin. Mai bine veniţi la mine, să mai bem c stidoanţă !

— Eu nu pot să merg. vă rog să mă scuzaţi, obiectă Kerghel.

— Dar unde vrei să le duci ? îl întrebă Vihrov La vreo domnişoară, pesemne, ca să-i citeşti din versurile dumitale ?•

— Poate că am s-o fac şi pe asta, răspunse Kerghel şi se grăbi să plece. Faptul că nu izbutise să se ţină ele promisiune părea să-l fi necăjit cu adevărat.

—• Hai la mine, suflete ! îl tot îndemna Jivin pe Vihrov.

— Dar, bunul meu prieten, eu vreau dragoste ! se împotrivea acesta.

— Las'că mai vedem noi, făcu în cele din urmă Jivin, împrumutând, parcă, vorbelor sale un anume tîlc.

Plecară.

Sosind la domiciliul lui Jivin, se apucară îndată să bea votcă, şi aceasta, pentru simplul motiv că, din pricina veniturilor sale modeste şi a unei cinste ireproşabile, în casa lui nu se găsea niciodată altceva.

— Kerghel âsta, frăţioare, nu face decît să dea cu gura, de nu poţi face niciodată treabă cu el ! strigă la un moment dat Jivin, care se afumase de-a binelea.

— Parcă nu procedezi şi tu la fel ? zise Vihrov cu un aer posomorit şi împlct icindu-i-se şi lui limba.

— Nu, nu procedez la fel ! se împotrivi Jivin. Numai că ştii ceva ? Hai să ne lăsăm planul baltă !

— Ba nu, eu nu renunţ ! ripostă Vihrov. Simt, uite, că mă-nnăbuş ; vreau să fac numai scîrnăvii. numai ticăloşii ! Dumnezeu mi-e martor, continuă el, lovindu-se cu pumnul în piept, că nu sînt făcut pentru desfrîu, ci pentru muncă, dar ce folos, dacă nu mă lasă alţii să fac treaba la care mă pricep. Nu sînt născut să fiu cinovnic, om de ştiinţă n-am apucat să ajung, iar atîta timp cît n-

aş fi ştiut că am talent — să mă ia naiba ! — mi-aş fi trăit cumva traiul. Acum însă ştiu prea bine că păstrez şi port în mine focul sacru, vestele ieşeau la petrecere îmbrăcate în sarafane de mătase şi pieptare, şi purtmd pe cap găteli de catifea, cu franjuri din perle, acestea eoborîndu-le uneori pînă peste ochi. Fiecare mai ţinea şi cîte un evantai în mînă. acoperindu-şi cu el partea ele jos a obrazului. Toate, cîte erau acolo, tinere sau mai puţin tinere, frumoase sau mai puţin frumoase, date pe fată cu sulimăn alb şi roşu. se mişcau în cercuri largi şi clntau : ..Of. Duna. Duna, tu, odrasla lui Ivan !", sau „Hei. Lado. batem, batem pasul ![c] Prin preajma acestor hore .se foiau, în gherocurile lor lungi şi în zăbunc. feciorii de negustori sau mic-burghczi. mai <;; o parte stînd. de obicei, seminariştii şi ţinerii conţopişti. Totul se desfăşura la fel şi în seara despre care e vorba. Ajnn-gînd la una din hore. prietenii noştri se opriră în dreptul grupului de conţopişti. Soarele sta să asfinţească, iar cîn- tecele răsunau acum cu tot mai multă putere. Printre femeile prinse în horă îşi făcură loc şi mai mulţi bărbaţi. în cele din urmă. umbrele serii se îngroşară şi din rîndurile celor care jucau se auziră ţipete şi chiote. Din virful colinei prinseră a coborî la vale siluete de bărbaţi şi femei, pierind grabnic prin văioagele mai îndepărtate. Pesemne că tot ce ţinea de dragoste în acea societate de mic-burghezi şi ele negustori se petrecea tocmai eu prilejul unor asemenea petreceri în aer liber. Acolo, nici părinţii nu mai izbuteau să-şi supravegheze ori să-ş'i strunească fetele şi-nici bărbaţii nevestele, căci bezna învăluia totul : n-ai decât să petre ci, suflete, după cum ţi-e pofta !... Tocmai acolo voia Kerghel să-i găsească lui Vihrov o drăguţă, ba chiar i-o promisese solemn, de aceea prietenii noştri înlirziară prin preajma horelor pînă spre miezul nopţii. Kerghel se apropia ciud ele una din ele. cînd de alta, adăsta acolo o vreme, mai scăpa fetelor câte-o vorbă şi pornea mai departe

— Ei. cum e ? îl întrebă îa un moment dat Vihrov. pe un ton ironic.

— Nu. aici nu se poate, îi răspunse Kerghel. apoi se mai duse către un pîlc de tinere, rămase şi acolo câteva clipe, de astă dată fără să le mai vorbească, după aceea, însă, le părăsi şi pe acestea : . — Orice rău e spre bine, ii răspunse Vihrov în franţuzeşte.

— Dacă ai şti, Matrioşa, ce om e dumnealui 1 exclamă Jivin, adresîndu-se femeii.

— Ne pare foarte bine, răspunse aceasta ple.eîndu-şi ochii cenuşii, lipsiţi de expresie.

XVIII

MĨNASTIREA totski

Eroul meu nu era făcut să ducă mult timp < asemenea viaţă... într-o bună zi i st făcu lehamite de toate. îl cuprinse un dezgust nemaipomenit.

.„Basta, ajunge t- îşi spuse el. împărtăşindu-i acesfgînd şi tui Jivin, care, ca de obicei, se abătu pe la ei, după orele de serviciu.

—- Ai dreptate, se grăbi acesta să-i susţină botărirea.[1] De fapt se cam săturase şi el de asemenea pehv ,eri, mai ales că Vihrov, cînd era cu chef, obişnuia să-l poarte prin toate coclaurile.

— Aj o fire prea impetuoasa, frăţioarc. adăugă el. Cînd te dezlănţuie ai vrea de toate !

— Bine, dar ce-am putea să întreprindem ? continuă Vihrov. N-aş vrea, totuşi, „>ă mă plictisesc. Hai să punem caii la trăsură şi să plecăm undeva. Fie chiar în pelerinaj, 3a o mînăstire.

— La ce-ţ.i trebuie trăsură ? ripostă Jivin Mai bine mergem pe jas. De pildă la inînăstirea Totskî, că nu sînt nici zece verste pînă acolo, drumul trece numai prin dumbrăvi şi sînt primprejur nişte privelişti superbe.

— De acord, acceptă Vihrov.

—• Atunci vino miine după-amiază pe la mine şi plecăm, conchise Jivin şi, eurînd după aceea, se duse acasă.

A doua zi, fără să-şi mai ia trăsura, Vihrov porni spre casa lui Jivin. Acesta îl şi aştepta.

şi această convingere nu mi-o va clinii imneni, nici chiar Dumnezeu !

—- Dar ai să fii scriitor ! exclamă Jivin.

— Şi dacă n-am să fiu, dacă n-am să fiu ? !... exclamă Vihrov scrîşnind din dinţi. Să ştii că în cazul ăsta am să mă omor ! Nu pot să trăiesc ca un porc. numai ca să beau şi să mă-ndop...

— Nici alţii nu-s făcuţi pentru aşa ceva. comentă Jivin. Tocmai de aceea bem cu toţii, continuă el. că nu sîntem lăsaţi nici noi să facem o treabă bună adevărată. Şi hai să mergem, naibii, unde ne-am pus în gînd, dacă-i vorba pe aşa !...

— Să mergem ! încuviinţă, posomorit, Vihrov.

Porniră cu trăsura de-a lungul unei uliţe, cotiră pe-o altă uliţă, urcară o costişă. Vihrov observă că lăsară în urmă o biserică, apoi. coborînd costişa, ajunseră la o rîpă şi opriră trăsura în dreptul unei cocioabe. Deşi se afumase zdravăn. Jivin mergea totuşi cu pasul lui obişnuit. Curînd, Vihrov simţi că picioarele îi calcă p<

niște scînduri, apoi cineva îl izbi cu o uşă în piept, şi, un timp, rămaseră amîn- doi într-un întuneric profund.

— Daria, Daria ! se auzi apoi glasul lui Jivin. Cîteva clipe mai tîrziu. în odaia vecină, cineva scăpară un chibrit şi se zări, licărind acolo, o luminiţă.

— Haide. Daria 1 repetă Jivin.

În sfîrşit, apăru şi cea pe care o strigase. Daria era somnoroasă, cu părul răvăşit, şi îşi aruncase pe umeri o rochiţă de bumbac.

■— Stai, stai niţel, i se adresă Jivin şi, luînd-o de umeri, o duse mai de-o parte şi-i şopti ceva la ureche.

— Ia loc, îi spuse apoi lui Vihrov.

Se aşezară amîndoi. tn faţa lui Vihrov se contura ca prin ceaţă imaginea unei încăperi .sărăcăcioase, a unui tablou cu o femeie aplecată peste o floare, a unui ou uriaş legat cu o panglică şi agăţat de-o candelă... între timp, femeia de mai înainte aduse două luminări şi le aşează pe masă. Apoi intră în odaie o altă femeie, ceva mai curat îmbrăcată, şi se aşează lîngă Pavel. Acesta o examina cu o privire tulbure... Femeia nu-i făcu nici o impresie.

— Ei ce zici, îţi place ? îl întrebă Jivin..

— Ca sa vezi ce în timp] are ! ii zise el lui Pavel. întor- cîndu-mă aseară acasă, i-ain iiitîînit în drum pe bălrînul Zaharevski şi pe fiieă-sa. Cînd le-am spus, printre altele, că am planuit — noi amîndoi — să facem un mic pelerinaj, au sărit cu gura şi unul şi altul, dar mai a!as lulia Ardalionovna : nu şi nu, să-i luăm şi pe dînşii. „Bine, le-am zis eu, o să ne facă plăcere." Aşadar, va trebui să trecem mai intîi pe la ei. Bineînţeles, dacă n-ai nimic împotrivă.

— Să trecem, de ce să nu trecem ? spuse Vihrov.

— Perfect ! Oricum, însoţiţi fiind de-o domnişoară, călătoria o să ne fie mai veselă, reluă Jivin, călcind voios pe ealdarim. Trebuie să-ţi spun, adăugă el, că mai demult am fost înamorat de dumneaei !

— Şi-acum ?

— Acum mi-ai suflat-o tu, rîse Jivin.

Pe bălrînul Zaharevski şi pe fiica lui îi găsiră gata de plecare.

— *Mergi, m-r* Vihrov, că aţi acceptat să ne primiţi în compania dumneavoastră ! i se adresă lulia.

Pornirâ cu toţii la drum. Bălrînul Zaharev.ski işi luă, totuşi, droşca şi merse cu ea la pas în urma celor trei. tineri. Dumbrava apăru îndată ce ieşiră din oraş, şi iu ha, însoţită de cavalerii ei, se strecură vioaie, în umbra copacilor.

— Se zice că dumbrava asta a sădit-o chiar sTintul care şi-a petrecut viaţa la mînăstirea Totski, spuse Jivin. A sădit-o pentru ca drumul pînă acolo să li se pară pelerinilor mai puţin istovitor.

— Da, aşa se zice, confirmă şi lulia, apoi. aruneînd o privire în jurul ei, exclamă : Ia uitaţi-vă. m-r Vihrov ce de fragi sînt pe aici ! Hai să-i culegem !... Şi, cu obrajii îmbujoraţi, cu părul uşor răvăşit, în rochia ei albă. alergă ca o zînă a pădurii de la un tufiş la altul, apleeîndu-se şi cu- legînd fragii.

— Veniţi încoace, luaţi din ei, guslaţi-i ! strigă ea, alc- gînd fragii cei mai frumoşi pentru Vhrov. Iar pe ăştia, luaţi-i dumneavoastră ! adăugă ca, întinzîndu-i lui Jivin un lăstar mai puţin arătos.

Mulţumesc şi pentru atît, spuse el în glumă.' — Aoleu ! strigă fulia. Văd aici o mulţime de ciuperci ! *Sa* uitaţi-vă : una, două, trei... Hai .să culegem şi ciupercile.

— Să culegem, să culegem ! acceptă Jivin. Cînd om ajunge la mînăstire, le frigem, adăugă el şi se apucă să le caute cu multă rîvnă.

— Ştiţi, sînt gata să vă îndeplinesc toate capriciile, mai :sise într-un tirziu.

*

— Oare ?... întrebă Iulia. zrmbind uşor din colţul gurii.

De astă dată, fireşte pentru că era Vihrov acolo. încerca
s-o facă pe fetişcana, vrînd să pară o copilită neştiutoare şi veselă, care zburdă în mijlocul naturii. Bătrânul Zaharevskî le trimise. în sfirşit, vorbă prin vizitiu că e timpul să iasă din pădure, altminteri ar putea să întârzie. Tinerii ieşirâ în drum, făcînd gălăgie şi rîzînd în hohote. Jivin avea braţele încărcate cu ciuperci.

—• Să nu care cumva să-mi pierdeţi vreuna '] îi ordonă Iulia, apoi îl luă de braţ pe Vihrov, spumndu-i :

— Vreau să mă sprijin de dumneavoastră, am obosit.

— Pe dumnealui îl luaţi de braţ, iar eu rănim cu ciupercile ? glumi Jivin.

— Da, dumneavoastră rămîneţi cu ciupercile ! răspunse prompt Iulia şi schiţă un zîmbet şiret.

Nu după mult timp, înaintea lor apăru moara mînăs- tirii, aceeaşi de unde sărmanul Dobrov şterpelise cîndva em sac eu făină. Era o moară foarte mare, iar parapetul podeţului — ciudat lucru ! îi era vopsit în acea culoare ca- armă în care sînt vopsite de obicei gheretele militarilor şi podurile luate în proprietatea statului. în dreptul morii se aflau două căruţe, iar lîngă ele, două muieruşte tinere. Bătrinul morar, călugăr şi el, cu părul coliliu şi, pe deasupra, năclăit de făină, şedea la soare şi-şi cîrpea cizmele. Moara huruia cu toate cele douăsprezece perechi de pietre ale ei : apa mugea, încercînd să răzbească peste stăvilar şi părea neagră ca funinginea. Călătorii noştri veniră la bătrînul călugăr. Pe Iulia o chinuia setea — poate din pricina drumului obositor, sau, cine ştie. poate pentru că se rezema de braţul unui cavaler pe care-l plăcea atît de mult.

— Vreau numai un pic, numai un pic, pic, pic ! cînta ea cu glas subţirel, vrînd să imite un ciripit de păsăruică.

— Părinţele, adă-i, rogu-te, domnişoarei nişte apă de băut, că ţi-oi da în schimb toate ciupercile astea, i se adresă Jivin călugărului, punîndu-i Ln poală toate ciuporeile pe eare le cărase cu el.

— Nu vreţi să le păstraţi —- luaţi seama ! îl ameninţă lulia cu degetul.

— De-aci încolo nu mai vreau să păstrez nimic pentru dumneavoastră, glumi Jivin.

Bătrînul adună ciupercile, le duse la moară, reveni de acolo cu un căuş, îl umplu cu apă şi îl oferi musafirilor. Băură cu toţii pe săturate.

—• Eşti demult la mînăstire, părintele ? îi întrebă Vihrov.

— Demult ! îs vreo douăzeci de ani de cînd mă aflu numai aci, la moara asta, răspunse călugărul cu o oarecare ciudă. îi cunosc toate rosturile !... Orice s-ar strica, nu trebuie să chem dulgherul ! Pe toate le trebăluiesc singur.

— Şi care ţi-e obîrşia ? insistă Vihrov.

— Is ţăran sadea. Am vrut. să-i slujesc numai lui Al de sus, dar pe la noi, pe aici, viaţa îi cam ca peste tot ! Muncim pentru mînăstire şi nici măcar cizme de schimb nu primim ; făina asta le roade mai rău ca varul, e acră, iar mai marii noştrii habar n-au : ia-ţi, adicătelea, de unde vrei, chiar de te-i apuca de furat !... bodogănea întruna bătrînul. Văzindu-l apoi pe Zaharevski, care venea cj droşca, îi făcu o plecăciune. Iaca şi un boier cunoscut, rosti el, zîmbind cu vădită bucurie.

— Mai apucăm slujba la mînăstire ? îl întrebă Zaharevski.

— Da' nu se face nici o slujbă, răspunse călugărul, din nou înciudat. Stareţul e dus nu ştiu pe unde, iar fraţii îs toţi la muncă.

— Ei, î>oate mai găsim pe cineva, spuse Zaharevski şi porunci vizitiului să pornească.

Tinerii îl urmară, mergînd şi de astă dată pe jos.

-

La plecare, Vihrov îi întinse călugărului o rublă.

— Iacă, pentru asta vă mulţumesc, spuse acesta şi se apucă din nou să-şi repare cizmele.

Apropiindu-se de mînăstire, drumeţii noştri zăriră, într-adevăr. pe cîmp, o mulţime de călugări : unii. fie numai în cămăşi, fie în sutane negre, ponosite, se apucaseră de

•am

arat ; alţi doi aruncau sămânţa în brazdă, iar încă unul, roşcovan, cu potcap şi cu o sutană mai curăţică, pesemne vistiernicul, stătea în dreptul căruţei cu

semințe. Zaha- revski îşi trimise vizitiul la acest din urmă călugăr ; băiatul îi spuse ceea ce-i poruncise boierul, monahul dădu afirmativ din cap. porni cu paşi grăbiţi spic mînăstire, iar în clipa cînd drumeţii noştri intrară în curtea bisericii, ii şi a.Uspta în pridvorul ei de piatră. Era. într-adevăr, vistiernicul mînăslirii.

— Doriţi o moliftă pentru sfîntul nostru ? întrebă el.

— Negreşit, răspunse bătrînul Zaharovski. ureînd din greu treptele.

La mînăstirea Totski se aflau moaştele unui sfSni care era şi ctitorul acesteia. Vihrov nu văzuse niciodată moaştele vreunui sfînt, de aceea îşi puse în gînd să le vadă acum. Racla sfîntului, ferecată în argint, se afla într-un mic altar lateral. Deasupra ei ardeau o mulţime de candele. În dreptul raclei stătea un călugăr, slab ca un cadavru. Vistiernicul cel roşcovan începu chiar el să citească molifta şi glasul îi răsună solemn sub bolta bisericii. .Cît timp dură slujba, bătrînul Zaharevski rămase în genunchi, cu miinile încrucişate la piept, bătînd necontenit mătănii.; de cîteva ori îi dădură şi lacrimile, palia se închina la rîn- dul ei cu evlavie, Jivin se ruga pătruns şi grav. Cind slujba luă sfîrşit, Vihrov i se adresă vistiernicului!

— Părinte, aş putea să văd şi eu moaştele sfintuiui ? Cred că racla se poate deschide.

— Puteţi, răspunse vistiernicul şi-i aruncă o privire călugărului slăbănog.

Acesta se apropie de raclă şi o descuie, folosind o cheie ce-i atîrna la brîu ; vistiernicul îl ajută să ridjpe capacul, apoi trase de un colţ al giulgiului, şi Vihrov văzu un piept omenesc, închis la culoare, dar care nu părea cu totul mumificat. îl cuprinsese emoţia. Abia avu curajul să se aplece şi să-şi apropie buzele de aceste rămăşiţe sacre. După el se aplecară şi ceilalţi. Apoi capacul raclei se lăsă din nou şi cheia se răsuci în broască.

— Bănuiesc că peste noapte veţi rămîne aici ? îi întrebă vistiernicul.

— Mai spre şes, pămiiiiiut e mult mai moale faţă de cel de-aici : zici eă-i puf, nu alta ! comentau alţi călugări,, aşezaţi de cealaltă parte a mesei.

Toate acestea îi plăcură foarte mult lui Vihrov : nu mtîlnise acolo nici ipocrizie, nici cucernicie prefăcută, ci doar un mod de viaţă simplu al unor oameni truditori.

După cină, fură conduşi la arhondaric şi li se oferi fiecăruia dintre ei cîte o încăpere separată, dar pelerinii noştri hotărîră ca Zaharevski cu fiică-sa să ocupe un mic intrînd, iar Jivin şi Vihrov să se culce în aceeaşi chilie.

Cel dintîi, ca unul obişnuit să facă plimbări lungi, începu să sforăie de cum puse capul pe pernă. Vihrov însă era atît de surescitat, încît nu izbuti să închidă ochii toată noaptea şi, îndată ce se crăpă de ziuă,, se îmbrăcă şi ieşi în grădină. Acolo se auzi strigat. Era glasul luliei, care. îmbrăcată într-o comodă rochie de casă, se aşezase într-un balconaş al arhondaricului.

— Nu vă e somn ?

— Nu. Văd că nici dumneavoastră.

— Aşa e, n-am dormit toată noaptea ! Veniţi sus în balcon, de aici se vede mai bine primprejur ! adăugă ea cu o voce galeşă,

— Mulţumesc, văd bine şi de aici, răspunse Vihrov cu nepăsare. Dar ce fel de praf o fi ăsta, adăugă el coborîn- du-şi privirea şi împrăştiind cu piciorul un strat groscior, ca de pulbere neagră, aşternut pe jos.

—• Sînt gîzele de aseară, care au murit peste noapte şi au acoperit pămîntul, îl lămuri Iulia, de sus. din balcon.

Tocmai atunci se auzi toaca de utrenie.

— Imbrăcaţ.i-vă repede şi veniţi la biserică, i se adresă Vihrov tinerei, pe un ton aproape poruncitor.

— Vin îndată, răspunse Iulia.

— Intrînd în biserica ce mai era cufundată în întuneric, Vihrov îl văzu acolo pe părintele vistiernic oficiind slujba utreniei, apoi pe cîţiva călugări bătrîni şi, în dreptul acestora, pe Zaharevski. Curînd intră Iulia şi se opri lîngăi tatăl ei ; chipul ei părea să arate că ceva din comportarea lui Vihrov avusese darul s-o nemulţumească. Cît despre Jivin, acesta se trezi tirziu şi nu apăru deeit spre sfirşitul slujbei. Cînd utrenia luă sfirşit, iar călătorii noştri por-Am vrea să rămînem, aşa că îngăduiţi-ne să ocupăm o chilie, răspuuse Zaharevski.

— Avem multe chilii libere, îi spuse călugărul. Deocamdată, plimbaţi-vă puţin prin grădina mînăslirii, apoi treceţi şi pe la trapeză, să luaţi o gustare.

Călătorii îi mulţumiră şi porniră agale prin gradina în care nu se aflau decît nişte tufe de zmeură şi de coacăze. Priveliştea însă, care li se desfăşura înaintea ochilor, era superbă. Potrivit legendei, sfîntul alesese chiav el locul ctitoriei sale : mînăstirea se înălţa pe coasta abruptă a unei măguri, poalele căreia coborau în apele unui lac ce se întindea la vreo cincisprezece verste în jurul mînăs- tirii. în ziua aceea, Iacul era neted ca sticla, doar ici-colo se zăreau, încremenite pe luciul apei, bărcuţcle negre ale pescarilor. Deasupra lacului şi a mînăslirii, părea că pluteşte în văzduh o sită de nouraşi străvezii.

—• Ce-o fi acolo : vine fum de undeva ? întrebă Vihrov.

— Ba nu, sînt nişte roiuri de gîze, răspunse bătrînul Zahaxevski.

Curmd se auzi dangătul unui clopot, chcmînd lumea la cină. Vihrov îi văzu pe călugări pornind să iasă de prin chilii ; de astă dată, purtau cu toţii sutane negre, erau spălaţi şi pieptănaţi. Cina fusese pregătită într-o încăpere lungă, cu scene biblice pictate pe pereţi ; în mijlocul trapezei sta întinsă o masă acoperită cu o faţă din pînză aspră ; în dreptul fiecărui călugăr se afla cîte un tacîm, un codru de pîine şi o cană cu cvas. Cînd yibrov şi însoţitorii săi intrară în trapeză, călugării tocmai începuseră să cî'nte tărăgănat o rugăciune. în sfîrşit, se aşezară cu toţii, vistiernicul poftindu-i pe oaspeţi să şadă lîngă el, în capul mesei ; fu servită întîi o ciorbă de peşte, apoi un terci. Cvasul şi pîinea erau, ca în toate rhinăstirile ruseşti, nespus de gustoase. Vihrov trase cu urechea la cele ce vorbeau călugării între ei.

— Pe lîngă Tinkovo n~a fost astăzi nici urmă de peşte..: îi spuse unul dintre călugări vecinului său de masă

— Şi cît mai pescuiam alteîndva pe acolo ! dădu glas acesta.

— Astăzi, toate s-au cam împuţinat: şi peştele, şi păsările, reluă celălalt.

mră spre oraş, soarele se şi înălţase de cîţiva stânjeni pe cer, şi numai moara cu hambarele ei, podeţul şi lunca riului, unde păşteau caii şi vacile mănăstirii, mai erau învăluite în aburul uşor, iscat de roua dimineţii.

Iulia, deşi nu ora atît de bine dispusă ca în ajun, merse şi de astă dată la braţ cu Vihrov, iar Jivin păşi în urmg lor cu ochii în pămsnt.

XIX

PE LAC, LA VINATOARE

Eroului meu îi plăcuse atît de mult această plimbare, încît, a doua zi, îi scrise lui Jivin un bileţel, prin care îl ruga să vină la el, pentru a născoci amîndoi o altă promenadă de acest fel.

— Lasă promenadele, îi spuse însă Jivin la sosire, mai bine ne-om duce la vînătoare pe lacul din" preajma mînăs- tirii. Să mergem chiar acum : am şi luat cu mine puşca şi cîinele.

— Perfect ! răspunse Vihrov şi, curînd, porniră amîndoi spre lac, luînd cu ei doar cîte ceva de ale gurii, iar băutura lăsînd-o cu bună ştiinţă acasă. Odată ajunşi la destinaţie, închiriară o barcă şi se avîntară pe apele lacului. Ca şi în ziua precedentă, iezerul era calm şi limpede ; amicii noştri lunecau chiar lîngă mal, pe panta nisipoasă a căruia alergau felurite păsări de baltă cu ciocuri lungi şi subţiri. Vihrov ochi, trase cu alice mărunte şi. dobori cel puţin zece din ele. Jivin, încălţat cu cizme de pescar, cobori pe pămîntul mocirlos şi le adună pe toate. Cîinele stătea în barcă, cu capul plecat şi cu ochii întredeschişi, ca şi cînd ar fi aşteptat să-i vină şi lui rîndul de a-şi arăta măiestria. în sfîrşit, ajunseră în luncă şi-o porniră pe jos. Cîinele începu să alerge încoace şi încolo, apoi, brusc, rămase locului. Jivin îi făcu semn lui Vihrov să. umble cu grijă şi să nu facă zgomot, apoi se postă în spatele eîine- lui, duse puşca la umăr şi-i şopti ogarului ccva ; îndată, răsună un lătrat slab şi din iarbă se înaltă în zbor un ghe- motoc cenuşiu. Jivin trase grăbit, ghemul pică la părnînt pieri în iarbă. Cînd ajunseră acolo, constatară că nu era decît o pasăre, o becaţă, care încă se mai zbătea însînge- rată. Fără să vrea. Vihrov întoarse capul, totuşi, mai tîr- siu, împuşcă şi el cîteva becaţe.

Jivin era entuziasmat : părea că n-a obosit deloc, că nu simte nici foame, nici sete ; eroul meu însă, deşi îşi dădea seama că trupul îi prinsese puteri noi, iar sufletul îşi găsise un dram do linişte, totuşi se simţea obosit şi flămînzisc. Ceasul ajun- să fie trei după-amiază.

— Unde ziceai că facem popas ? îşi întrebă el prietenul.

— Ajungem îndată şi acolo, că nu e departe, răspunse Ji%dn. Cu toate acestea, mai făcură cel puţin vreo două verste, p'ină să ajungă, în sfîrşit, la un pîrîiaş. cu o punte axvîrlită peste firul de apă.

— Uite, aici ne potolim setea, îmbucăm cîte ceva şi ne şt odihnim, spuse Jivin, urmîndu-şi îndată spusele.

Codrul de pîine neagră şi apa din căuş i se părură lui Vihrov nemaipomenit de gustoase.

— Mă Îndoiesc că omul îşi poate găsi fericirea altfel decît în .abstinenţă şi într-o viaţă de ascet, spuse el şi, în clipa următoare, îşi aminti fără să vrea, de Nevedomov.

Inima i se strînse şi parcă încetă să-i mai bată.

— Ştii. i se adresă el lui Jivin, care, foarte grijuliu, se apucase să-şi hrănească ogarul, am primit veşti despre Nevedomov.

— Zău ? Şi cum o duce ? întrebă Jivin, care din cele povestite de Vihrov. ajunsese să-i cunoască pe toţi prietenii acestuia, să le ştie numele, ba chiar să le aprecieze şi însuşirile spirituale, interesîndu-se adesea de ei, ca şi cum ar fi fost proprii lui prieteni.

— Pentru că nu mi-a răspuns la ultimele două scrisori p j care i le-am trimis, m-am adresat lui Marienovski, ru- gîndu-l să mă informeze ce-i cu el. Şi uite ce mi-a scris Marienovski : ..Din păcate, Nevedomov al nostru nu mai e printre cei vii !" Dar de Anna Ivanovna îţi mai aduci aminte ? Ţi-am vorbit şi despre ea. adeseori.

— Da. da, îmi aduc aminte !

— A murit şi ea încâ în primăvară. Ne vecie mov a aflat, cică, despre moartea ei. chiar a venit la înmormîntare, iar după aceea s-a hotărît să se călugărească. Se şi pregătea să îmbrace rasa monahală, cînd s-a dus într-o zi eu un alt călugăr să facă baie la rîu. Ei bine, s-a înecat : întîmplă- tor sau intenţional, nu se ştie ; se pare însă că ultima variantă ar fi mai plauzibilă, întrucît nu s-a lăsat salvat de. tovarăşul lui.

—• Aş zice, frăţioare, că-i o mare prostie să te îneci cu bună ştiinţă, observă Jivin.

— Era prea idealist, avea o fire poetică, nu era în stare să trăiască, să-şi ducă viaţa în lumea asta. spuse Vihrov.

■— Dar de Salov mai ştii ceva ? întrebă Jivin.

— Cu Salov s-a întîmplat ceva urît de tot : jucînd cărţi cu un tînăr negustoraş, l-a jumulit pe acela de bani, apoi l-a îndemnat să falsifice o poliţă, s-o semneze, mă-nţelegi. cu iscălitura lui taică-său. Negustorul l-a ascultat. Salov a luat poliţa şi s-a dus s-o plaseze, dar la bursă se şi aflase despre acest fals, aşa că au fost luaţi amîndoi la secţie. După spusele lui Marienovski, s-ar putea ca în scurt timp să fie duşi la puşcărie.

— Aşa-i trebuie ! rosti Jivin eu vădită satisfacţie.

— Ba nu. mie îmi pare rău de el ! spuse Vihrov (de astă dată se găsea într-o stare sufletească care îl făcea deosebit de binevoitor şi conciliant). E un băiat deştept, talentat şi, în felul lui. tot un idealist.

Jivin îşi privi mirat prietenul.

— în ce a constat idealismul lui ? îl întrebă cl.

— Păi n-a putut să'înţeleagă de fel că, trăind în societate, trebuie să te supui atît legilor în vigoare ale acesteia, cît şi binecunoscutelor norme de etică.

Jivin zîmbi.

— Judecind aşa. frăţioare, înseamnă că toţi pungaşii pe care i-am trimis la puşcărie sînt idealişti ?

—■ S-ar putea ! admise Vihrov.

— Ei nu, asta-i o utopie ! încheie Jivin şi se ridică în picioare.

La întoarcere, avură parte de încă mai mult vînat. Clinele se strecura prin iarba înrourată, adulmecînd uimitor de bine sălbăticiunile şi, aproape la fiecare pas, se oprea la pîndă. Jivin trăsese atît de mult cu puşca, încît, tot încor- dîndu-şi privirea, i se injectaseră ochii. Dupa ce merseră din nou cu barca, pe lac, plecară spre oraş, iar odată ajunşi acolo, hotărîră să se ducă fiecare într-ale sale.

— Daca n-am fi făcut amîndoi legămîntul acela, spuse Jivin frecîndu-şi mîinile cu plăcere, ai fi trecut acum pe la' mine, am fi băut niţică votcă, am fi pus la frigare tot vina- tul ăsta şi ne-am fi înfruptat din el pe săturate.

— Nu, nu vreau, n-am să mai beau niciodată, ripostă yihrov.

— Nici să nu bei, naiba s-o ia de băutură, fu de acord Jivin, pe urmă cei doi se despărţiră.

Vihrov — neînţelegînd nici el cauzele acestui sentiment — simţea nevoia să ajungă cît mai repede acasă, aşa că, adunîndu-şi puterile, porni cu pas întins spre Vozdvi- jenskoe şi, sosind la conac, intră direct în casă.

De astă dată îi ieşi în întîmpinare Grunea.

— Ah, boierule, ce multe păsări aţi împuşcat ! rosti ea cu glasul ei tineresc, şi, grijulie, începu să-l despovăreze de vânatul care-i sta agăţat de centură. De fiecare dată cînd se întîmpla să-l atingă cu mîna, se îmbujora vizibil.

— Ştiţi, v-a sosit o scrisoare ! îi spuse într-un târziu, cînd Vihrov îşi şi scosese hainele de vînătoare.

— Adă-mi-o repede ! făcu el, şi inima îi zvîcni în piept.

Gruşa îi aduse un plic voluminos. Văzînd că, scrisoarea

era semnată de Mary, Vihrov îşi simţi mîinile tremurînd.„Dragul meu *Penel* ', Iată, în sfîrşit, că-ţi răspund la scrisoare. Pricina întîrzierii mele n-a fost nicidecum o lipsă de simpatie faţă de tine, ci acest blestemat de Petersburg, din care, vara, pleacă aproape toată lumea. Soţul meu s-a deplasat de trei ori la vila din preajma oraşului, unde se află acum redacţia care te interesează, însă fie că n-a fost primit, fie că n-a găsit pe nimeni acolo. Pînă la urmă, ere- zînd că e lipsit de zel, am hotărît să mă duc chiar eu acolo. Vila se află, într-adevăr, tocmai lîngă Peterhoff — şi-i atît de frumos dichisită, încît ai impresia că te afli într-un adevărat paradis. în prag, m-a întîmpinat un domn îmbrăcat după ultima modă şi purtînd o şepcuţă cu fundul turtit. I-am expus motivul vizitei mele. Auzind despre ce-i vorba, a schimbat îndată tonul. «Da, da,» a exclamat el şi îndată m-a rugat să iau loc. Reţi ne însă că, pînă al unei, am avut grijă să mă prezint : «Sînt soţia generalului-locotenent cutare !>- Treaba asta totuşi nu l-a impresionat, în schimb numele tău i~a făcut o impresie deosebită. «Să ştiţi, doamnă, că ruda dumneavoastră, şi rostind aceste cuvinte m-a privit cu şiretenie, să ştiţi că ruda dumneavoastră a scris o lucrare excepţională, încît noi şi prietenii noştri încă ne mai aflăm sub impresia ei. Mîine, această lucrare va apărea în revista noastră, cealaltă însă are de întîmpinal un-de greutăţi. De aceea scrieţi-i, vă rog, autorului să vină chiar dumnealui, şi cît mai repede, la Petersburg, căci rezolvarea acestei probleme nu mai stă în puterea noastră Din cele de mal sus cred că deduci ce anume îţi rămîne de făcut : urcă- te numaidecît în trăsură şi vino galop la Petersburg. Cît

despre propria mea părere în ceea ce privește scrierile tale, îți spun doar atît că, citindu-le, mi se învîr- tea capul și-mi îngheța inima. Dumnezeule, cît adevăr conțin ele, pledînd în favoarea noastră, a bietelor femei, sortite de obicei, să ducem o asemenea viață, ca și cînd n-am avea nici inimă, nici minte !"

Cît timp Vihrov stătu să citească scrisoarea, Gruşa rămase în cameră, neluînclu~și privirea de la stăpînul ei : îl văzu cum se schimbă la față, cum îi tremură muntîe.

— De la cine ați primit scrisoarea ? întrebă ea, cînd Vihrov își sfîrși lectura.

— E o scrisoare minunată, îi răspunse Pa vel. numai că trebuie să plec îndată la Petersburg. Ivan ! strigă el apoi.

în încăpere intră grăbit băiatul din casă.

— Spune-i lui Ivan să-mi pună hainele și lenj urile în valiză, iar vizitiilor, să aibă caii pregătiți de drum.

Băiatul plecă să-i aducă la îndeplinire porunca. Gruşa, în schimb, mai zăbovi în" cabinet.

— Boierule, plecați pentru totdeauna la Petersburg ! întrebă ea.

— S-ar putea, răspunse Vihrov. și-o văzu îndată că sprijină de tocul ușii, gata să cadă din picioare ; chipiu i se albise, iar ochii îi jucau în lacrimi.

— Gruşa, ce-i eu tine ? o strigă el.

Fata se stăpîni cu greu să nu izbucnească în hohote de plîns.

1.71

— Îți pare rău că plec ? o întrebă Vihrov, privind-o eu căldură. îți pare rău ? repetă el.

— îmi parc rău, boierule, rosti Gruşa suspin înd.

— Chiar așa de rău ? murmură Vihrov, simțindu-se, ele astă dată, tulburat de-a binelea.

— Da ! murmură fata.

— Haide, vino lîngă mine, îi spuse Pa vel, hiînd-o de mîini și atrăgînd-o spre el. Chiar mă iubești ? o întrebă în șoaptă.

— Nu știu ! rosti ea, tot în șoaptă, apoi smulgindu-i-se din brațe, ieși în fugă pe ușă. Totuși, înainte ca eî să pornească la drum, mai intră o dată în cabinet.

— Boierule, să-mi scrieți și mie de la Pe'ersburg, îi zise încet.

— Am să-ți scriu neapărat, se grăbi Vihrov ¡3-0 asigure. Cum să nu-ți scriu cînd ești așa de drăguță !

— Vă mulțumesc, boierule, spuse Gruşa și, hundu-î mina, i-o sărută.

— De ce nu vrei să-mi spui că mă iubeşti ? o întrebă Vihrov, atrăgînd-o spre el.
— Cum pot îndrăzni, boierule, să vă iubesc ! zise ea pleeîndu-şi ochii.
— Dc ce să nu îndrăzneşti ! rosti Vihrov şi voi s-o atragă din nou spre el, însă tocmai în clipa aceea intră Ivan.
Gruşa se grăbi să se îndepărteze de Pavel.
Ivan se uită mînios cînd la ea, cînd la Vihrov, şi, până la plecare, nu-i mai slăbi din ochi.

XX

PETERSBURG

Anul 1343 a fost un an sinistru pentru literatura. Multe dintre operele lăsate pînă atunci să vadă lumina tiparului începură să pară acum ca fiind instigatoare, revoluţionare, capabile să zdruncine însăşi temelia statului. Literaţii şi ■ — Mi-a fost cam rău în ultima vreme, răspunse ea. îrn- bujorîndu-se.

— Cu toate astea devii tot mai fermecătoare, te asigur ! Iată ce se înîîmplă cînd frumuseţea se îngemănează cu spiritul !

•— Mă bucur că ai o asemenea impresie, răspunse Mary roşind de-a binelea. Să ştii că pe aici se petrec nişte lucruri îngrozitoare, e un fel de teroare care pluteşte asupra oraşului. Tu n-ai auzit nimic ?

— Nu, nimic, răspunse Vihrov cu totul nepăsător.

— A fost descoperită nu ştiu ce fel de organizaţie formată numai din tineret şi condusă de un oarecare Petra- şevski. Au fost cu toţii închişi în fortăreaţă[1]. Se zice că şi pe tine te aşteaptă o mică neplăcere.

— Pe mine ? întrebă Vihrov, neizbutind să-şi dea seama ce fel de neplăcere ar fi putut să fie aceea.

— Da, aşa am auzit, deşi s-ar putea să nu fie nimic serios. Mi s-a spus că e vorba de lucrările tale : cică ar fi fost ridicate de la redacţie, studiate, analizate, iar la tine acasă, cică, ar fi fost trimis un curier special !

— Ce-o mai fi şi asta ! exclamă Vihrov, de astă dată cu o oarecare nelinişte.

— Trebuie să te duci neapărat la cineva care să-ţi î'e- latexe mai. multe amănunte în acest sens, opină Mary.

— Habar n-am unde m-aş putea duce. Poate la redacţie ?

— Nu, nu ! Se zice că cei de acolo sînt atît de înspăi- mîntaţi, în ceea ce priveşte propria lor soartă, încît nu le mai arde să se ocupe şi de alţii !

— Să mă duc la Abreev ?

— Da, ar fi o idee minunată ! fu de acord Mary. El face parte din aşa-zisul *grand-monde* şi va putea afla totul. Cînd a fost o dată pe la noi, a vorbit despre tine cu multă căldură.

— Am să mă duc la el, spuse Vihrov îngîndurat. Ca să vezi cum se întîmplă : veneam încoace pentru a-mi sărbători "reuşita pe tărîm literar, cînd colo sînt nevoit să dau socoteală pentru ea.

' Fortăreaţa Petropavlovskaia.

editorii erau chemaţi la forurile în drept şi mustraţi. Un necaz de acest fel se abătu ca un trăsnet şi asupra eroului nostru, care abia păşise în arena literată : lucrarea publicată produsese mare vîîvă. iar cealaltă povestire îi fusese oprită în corectură şi trimisă nu ştiu cărui for : se zvonea eă şi la el fusese trimis un curier special, ca să-l aducă de urgenţă la Petersfcurg. Mary, care continua să vegheze asupra soartei lui, auzi vag despre toate acestea, îndată după ce-i expedie scrisoarea. îşi trimise solul să afle eventualele amănunte, dar el, ca de obicei, nu făcu nici o ispravă. Mary se zbuciuma cumplit, neştiind ce să întreprindă : să-i trimită veste lui Vihrov ori să mai aştepte ? Din pricina acestei frămîntări nu dormea nopţi de-a rîndul şi slăbi mult. Evgheni Petrovici sfesiză starea în care se află şi. într-o zi, o întrebă :

— De ce eşti, draga mea, atît de mîhnită ?

— Uite-aşa ! îi răspunse ea iritată.

Dealtfel, generalul se obişnuise de mult cu nervozitatea soţiei sale, doar că aceasta se manifesta în ultima vreme tot mai. des. în sfîrşit, într-una din zile, cînd Mary împreună cu familia ei se afla la micul dejun, uncie, ca de obicei, nu mînca mai nimic, se auzi. brusc, soneria de la intrare ; cuprinsă parcă de-o presimţire, Mary tresări uşor. îndată, un valet anunţă sosirea lui Vihrov, iar cîteva clipe mai tîrziu eroul meu intră el însuşi în sufragerie. Părea vesel, bine dispus,

— Slavă Domnului că ai venit ! exclamă Mary. ridi- cîndu-se în grabă şi întinzîndu-i mîna, pe care el o sărută cu duioşie, de cîteva ori." Cu aceeaşi duioşie îl îmbrăţişa pe general.

— Să mergem dincolo, am multe să-ţi spun. i se adresă Mary şi-l luă la ea în cameră.

Rămas în sufragerie, generalul începu, cine ştie de ce. să măsoare ţanţoş încăperea.

— Tot discută mereu despre literatură ! murmură el şi, venind la fereastră, începu să bată darabana în geam.

Aşezîndu-se lîngă Mary, Vihrov întîrzic, fără să vrea, cu privirea, asupra chipului ei.

— Ce-i cu dumneata ? o întrebă tulburat. Pari bolnavă, extenuată !

— Aşa, pentru că eşti un egoist. Amîndoi am fost la Paris într-o perioadă îngrozitoare, cînd revoluţia de atunci era reprimată, dar nici acolo nu era o asemenea teroare.

— Ei, nu mai spune ! exclamă generalul. Ai uitat cum îi împuşca Cavagnac pe acei ticăloşi în bluze albastre, de ie zburau maţele cît colo ?...

— Şi tocmai din pricina asta nu se va menţine !

— Vom vedea ! ripostă generalul.

— Ba da, nu se va menţine ! repetă Mary şi, ca să nu se enerveze mai rău, se duse la ea în cameră.

Vihrov mergea spic casa lui Abreev încercînd o senzaţie neplăcută şi apăsătoare. „Oare ce fel de primire mă aşteaptă la acest boernaş *V* gîndea el.

Casa falnicului colonul Abreev se afla pe strada Li- teinaia ; o căpătase ca dotă, atunci cînd se căsătorise cu prinţesa Tumalahanova. Altcîndva, imobilul fusese amenajat într-un stil vechi, eu iz asiatic ; colonelul demontase totul şi amenajase imobilul după moda europeană. Se spune că soţia lui nu strălucea prin inteligenţă, în schimb era foarte frumoasă. Alexandra Grigorievna fu cea care găsise pentru feciorul ci această partidă strălucită, pentru ca, foarte curînd după aceea, să-şi dea obştescul sfîrşit. Se zvonea, de asemenea, că Abreev, la căsătorie, pusese mkia pe-o avere evaluată la un milion de ruble.

Inlrînd în vestibulul de lîngă intrarea principală, Vihrov ii inmînă valetului cartea sa de vizită. Acesta ieşi din vestibul, apoi, revenind peste cîteva clipe, îl invită să urce îa etaj.

Abreev se afla în cabinet, stlnd în picioare lîngă masa lui de lucru. Purta un elegant veston militar, descheiat la nasturi, pantaloni de un albastru cenuşiu, cu lampasuri roşii şi o jiletcă albă. La piept i se legănau eghilet.ii alb- argintii.

— Mă bucur foarte mult să vă văd, *m-r* Vihrov, îl în- lîmpină el cu amabilitate pe Pavel. Aţi venit demult la Petersburg ?

— Am sosit chiar astăzi.

— Atunci vă mulţumesc pentru această vizită, îi zise Abreev şi-i mai strînse o dată mîna. *Prenez place, je vous prie. Funiez-vous le eigare ?*

— Ce să mai vorbim ! îi ţinu isonul Mary, cu o voce în care se ghicea tulburarea. De-abia a pornit un om pe ■calea ce şi-a ales-o, vrea şi el să spună ceva, cînd deodată se vede prigonit. Şi nici măcar n-ai spus cine ştie ce î Ieri am recitit într-adins, cu toată atenţia, amîndouă lucrările tale .şi, în afara adevărului, a unui adevăr de netăgăduit, strigător la cer, n-am găsit în ele nimic !

— Impresia asta o am şi eu 1 spuse Vihrov cu un zîm- bet trist. Şi cînd zici să mă duc ia Abreev ?

— Du-tc chiar acum, la ce ban s-o laşi pe altcîndva ? Stai să-i aflu adresa : o are bărbatul meu.

Mary ieşi din cameră şi reveni cu adresa lui Abreev.

— Mă duc, spuse Vihrov ridicSndu-se şi luîndu-şi pălăria. Vestea aflată îl neliniştise de-a binelea.

— Ştii, pe-aici, pe la noi, circulă în manuscris un poem admirabil, ii spuse Mary conducîndu-l spre vestibul. Un poem în care se dă de înţeles că-ntreg Petersburgul a fost transformat într-o adunătură fie de călăi, fie de spioni...

— Asta înseamnă că trebuie să fii atent nu numai la ce scrii, dar şi la ce vorbeşti ! comentă Vihrov.

— Fii şi tu cu băgare de seamă ! se grăbi să-l prevină Mary. Să nu te destăinuieşti nimănui : nici vreunui tînăr, aparent cumsecade, nici vreunui bă'trîn, oricît de onorabil ţi s-ar părea, căci te pot denunţa amîndoi : unul pentru a-şi aduce avantaje pe linie de serviciu, celălalt din convingere.

Pe Mary o revoltau încă mai demult rinduielile existente, iar acţiunile din ultima vreme împotriva literaturii şi mai ales împotriva lui Vihrov, pentru scrierile lui atît de cinstite şi adevărate, cum i' se păreau ei a fi, o scoseseră cu totul din fire. în schimb, soţul ei avea în această privinţă păreri cu totul opuse, ba mai mult, socotea că toate acţiunile întreprinse împotriva literaturii erau foarte bine venite, provocate fiind, potrivit unei expresii pe care o auzise pe undeva, de către .„spiritul vremii'".

— Vorbeşti aşa, protestă Mary, pentru că ţi &e dau, cine ştie pentru ce, decoraţii, grade şi bani. De alţii nici nu-ţi pasă.

Cum adică, nu-mi pasă ? ripostă

generalul, jignit mai
mult de cuvintele „ţi se
dau, cine ştie pentru
ce, decoraţii şi grade"

— .*Noii, mergi,* răspunse Vihrov. Dorea să ajungă eît nuii repede la subiect. Colonele, am venit la dumneavoastră cu o rugăminte, începu el fără a pierde vreme.

— La dispoziţia dumneavoastră, răspunse Abreev.

— Siîncl îa ţară, am scris două lucrări literare, ciîntre «■are, una mi-a fost recent publicată, iar cealaltă a fost trimisă la cenzură. Am aflat că, ulterior, au fost confiscate amîndouă, iar la mine acasă a fost trimis un curier special, spre a mă aresta şi a mă aduce aici, la Petersburg.

•— Un curier .special ? se miră Abreev.

— Aşa am auzit.

— Cunoaşteţi pe cineva care să fi făcut parte din cercul lui Petraşevski ?

— Pe nimeni !

Abreev se sculă şi măsură de cîteva ori încăperea ; chipul lui frumos căpătase o expresie de tristeţe şi nemulţumire.

— Infracţiunea pe care am comis-o, continuă Vihrov, so rezumă la faptul că înlr-una din lucrările mole am luat apărarea bietelor noastre femei, iar în cealaltă, a bieţilor noştri ţărani.

— Aha, rosti cu înţeles colonelul. De fapt, e intru totul suficient ca să ajungi sub acuzare. Trăim astăzi nişte vremuri foarte delicate, adăugă el, apoi se ridică şi închise uşa cabinetului. Domnii aceia, continuă el aşezîndu-se lîngă Vihrov şi vorbindu-i aproape în şoaptă, acei domni, bătrîneii noştri, fac nişte treburi de neconceput, de nccon- eeput ! repetă el, lovindu-se cu palma peste genunchi.

Vihrov se bucură să audă de la Abreev o asemenea constatare.

— Tocmai de aceea am şi venit, la dumneavoastră, colonele. N-aţi putea afla care este, în definitiv, acuzaţia ce mi se aduce şi ce anume mă aşteaptă ?

— Bineînţeles, răspunse cu promptitudine Abreev. Am să mă interesez chiar astăzi şi am să vă dau de ştire.

— Am auzit că pe aici se petrec nişte lucruri îngrozitoare !

— Mda ! rosti tărăgănat Abreev. Toate acestea nu se datorează decît orizontului nostru îngust... Am să vă spun deschis : faptul că sînt ceea ce trebuia să fiu, nu-l datorez •decît întâmplării. Mama mea. dorind să avansez eît mai repede pe linie de

serviciu, a obţinut prin tot soiul de intervenţii să iiu trimis cu o anumită misiune la Paris. Ajun- gînd însă acolo şi cunoscind în cadrul serviciului tot felul de oameni, mi s-a făcut într-o bună zi ruşine de mine însumi şi de concepţiile mele de pînă atunci. Din ziua aceea, am renunţai la orice distracţie şi, cît timp am mai stat ,1a Paris, n-am mai făcut decît să citesc şi să învăţ, astfel că, acum, pot spune, cel puţin, că sînt om şi nu doar o uniformă.

— Cred însă, colonele, că acum vă este greu să trăiţi în acest mediu ? spuse Vihrov.

—7 Nu, căci în primul rînd mă liniştește ideea superiorităţii mele spirituale, iar în al doilea rinei, eu nu mă aflu într-o slujbă decît pentru că acelaşi lucru îl mai fac şi alţii. Şi-apoi. ce-ai mai putea face în Rusia, decît să ocupi o slujbă ! Rămîn deci şi eu în această slujbă, dar numai alît timp, cît nu mi se va pretinde să fac ceva împotriva propriei mele conştiinţe. Dacă mă vor obliga măcar o dată să fac aşa ceva, am să-mi înaintez numaidecît demisia. (De astă dată, vorbind, colonelul nu mai graseia deloc.)

— Prin urmare, pot să sper că voi beneficia de sprijinul dumneavoastră ? întrebă Vihrov ridieîndu-se.

— Voi face tot ce depinde de mine! se grăbi să-l asigure colonelul. Dar, *atlendez, mon dier*, înainte de toate, vă rog să poftiţi mîine la mine la masă.

Vihrov se înclină în semn că acceptă şi-i mulţumeşte.

— Apoi, continuă Abreev, îmi voi mobiliza, bineînţeles, toate modestele mele resurse ca să aflu despre ce e vorba, totuşi, nefiind o fiinţă atotputernică, poate că nu voi reuşi să fac pentru dumneavoastră tot ce s-ar putea face. De aceea v-aş întreba : nu mai cunoaşteţi pe altcineva care ar putea interveni în apărarea dumneavoastră ?

— Nu mai cunosc, la Pelersburg, decît pe un oarecare Plavin !*Je le connais !* Minunat ! sări colonelul. E un om inteligent, şi foarte simpatic. Soarta dumneavoastră va depinde, probabil, de ministerul lor ! Numai că, *entre nous soil ăit*, vă rog să nu spuneţi nimănui că aţi auzit-o de ia mine! adăugă eL apleeîndu-se spre Pavel şi vorbind aproape în .şoaptă. Să ştiţi că astăzi e în vogă procedeul ca, înterzi- eîndu-li-se unor personalităţi remarcabile, cu minţi luminate. să mai scrie, aceşti oameni să fie totuşi plasaţi în diferite servicii, pentru ca, în felul acesta, statul să nu rămină în

pagubă, ci dimpotrivă, să le folosească aptitudinile în scopuri cu mult mai folositoare !

— Poate că la fel se -va proceda şi cu mine ? întrebă Vihrov.

— Poate ! răspunse Abreev, înălţînd din umeri.

Vihrov se ridică şi îşi luă rămas bun.

— *Au revoir, mcm cher, au revoir !* îi spuse colonelul, conducîndu-l pînă aproape de vestibul.

Plecînd de la Abreev, Vihrov se duse direct la departamentul unde lucra Plavin ; situaţia în care se afla i se părea înjositoare, cumplită, de nesuportat. Urcă treptele ministerului şi, aşa cum se obişnuieşte, fu oprit îndată de un soldat.

— Pe cine căutaţi ? îl întrebă acesta.

Vihrov îi spuse că doreşte să discute cu Plavin:

— Dumnealui e la direcţie, zise soldatul.

Vihrov îi înmînă cartea sa de vizită şi-l rugă să i-o ducă lui Plavin.

Soldatul plecă şi, revenind, îl anunţă :

— Vă roagă să aşteptaţi, e ocupat.

„Porc a fost, porc a rămas", gîndi Vihrov.

Nu trecu însă multă vreme şi acelaşi soldat reapăru:

— Poftiţi ! îl invită el. '

Plavin era îmbrăcat într-o uniformă nou-nouţă, ca scoasă din cutie, la gît purta o decoraţie şi sta la un birou aflat în mijlocul încăperii ; favoriţii lungi îi erau pieptănaţi pînă la ultimul firicel, unghiile şi le lăsase să crească, iar ceasul îi era prins cu un lanţ mai puţin obişnuit şi înzorzonat cu brelocuri tot atît de bizare.

— Te salut, Vihrov ! spuse el, ridicîndu-se de pe scaun şi măsurîndu-l pe Pavel din cap pînă-11 picioare : aspectul elegant, întrucîtva de artist, al eroului meu, păru să-i fie pe plac. Ia spune, continuă el, oferindu-i musafirului un scaun şi aşezîndu-se la rîndul său, ia spune ce faci : stai Ja ţară. ai ajuns un *propriétaire*, un bogătaş ?

Auzise încă mai demult de moştenirea primită de Vihrov.. de importanta achiziţie pe care o făcuse tatăl acestiiia.

— Da, am ajuns un *propriétaire* şi un bogătaş ! răspunse Vihrov. Să ştii însă că la noi în Rusia a fi independent pi- plan material nu înseamnă a fi cu totul independent ; ţi se fac zile fripte prin alte mijloace ; eu, de pildă, am venit acum la Petersburg singur şi nu adus sub escortă, doar datorită unei întîmplări !

— Cum aşa ? Ce ţi s-a întîmplat ? făcu mirat Plavin.

— Am să-ţi spun îndată... Mai întîi, cîte ceva despre dumneata... Ai ajuns vicedirector ?

— Da ! răspunse Plavin foarte calm.

Cu toate că nu depăşise decît cu puţin vîrsta de treizeci de ani. aspira de pe acum la funcţia de director, deşi această avansare rapidă n-o datora decît fizicului său plăcut, precum şi efortului său de a părea tuturor un om foarte exigent.

— Va să zică ai ajuns o personalitate şi ai fi în măsură să-mi vii în ajutor. Iată despre ce-i vorba : de curînd am scris două lucrări literare, iar una din ele. realizată în spiritul lui George Sand, a şi fost publicată.

- Ştiu, am auzit, rosti Plavin. dînd din cap.

— În cea de-a doua lucrare rai-am propus să iau apărarea ţăranilor noştri ; ştii şi dumneata cum e iobăgia la noi, ce metode de dominare foloseşte, mai ales în provincie.

— Da, confirmă Plavin cil un zîmbet trist. Mărturisesc că alteîndva, copil fiind şi stînd la ţară, nu-mi dădeam seama de asta ; mai tîrziu însă, cînd am venit pe-acasă în cîte-un concediu, am văzut limpede că-i un lucru oribil, îngrozitor !... Un om, tam-nisam, este dat în stăpînire, cu trup şi suflet, unui alt om, iar acesta capătă asupra lui o putere mai mare decît cea a ţarului, decît a celui mai samavolnic potentat oriental, căci acesta îl judecă şi dispune de el pe baza unor legi sau tradiţii, în timp ce dincoace dumneata poţi să intervii cu brutalitate în relaţiile cele mai intime ale iobagului tău, să le admiţi. ori să li te împotriveşti.

„Aha, cînd te-am atins unde te doare, ai început să vorbeşti altfel decît mai înainte ! gîndi Vihrov

— .Acelaşi lucru îl arăt .şi eu în nuvela amintită, rosti el cu glas lare. S-a considerat însă că ambele lucrări pe care le-am .serte contravin legii ; ele au făcut obiectul unor •corectări în acest sens şi au fo,st dezavuate !

— Hm, hm ! rosti Plavin, în semn că înţelege prea bine cele spuse de Vihrov.

— Şi, ca urinare, am auzit că m-ar ameninţa situaţia de a fi pus la dispoziţia şefilor dumitale, conchise acesta.

— Tot ce se poate, răspunse Plavin după cîteva clipe de gândire.

— Ce ar însemna acest lucru ? întrebă Vihrov.

Plavin schiţă un zîmbet strîmb :

— în momentul do faţă n-aş putea să-ţi spun, dar dacă vrei, mîine am să mă interesez şi am să-ţi dau de ştire ! spuse el cu prudenţă.

— Te rog ! zise Vihrov, ridicînclu-se şi stringîndu**-i** mina, pe care Plavin i-o întinsese.

— Am să mă străduiesc ! răspunse acesta.

— Trăim nişte vremuri grele ! rosti în încheiere Vihrov.

Plavin se mulţumi să încline din cap.

— Ori o să ne strivească de lot. ori o să le biruim ! adăugă Vihrov.

Plavin nu făcu clecît să-şi repete gestul.

Plecînd de la minister, Vihrov se duse întins la Mary. Spre marca lui bucurie, generalul nu era acasă : plecase la clubul englez să ia masa, astfel că cei doi izbutiră să stea ele vorbă între patru ochi, toată după-amiaza.

— Ce ţi-au spus ? fu bineînţeles prima întrebare pe « are i-o puse Mary.

— Deocamdată nu mi-au spus nimic, mi-au promis doar că se vor interesa.

Acest răspuns o linişti prea puţin.

— Nu sînt o femeie răutăcioasă, spuse ea, totuşi, zău că-mi ies din fire auzind ce se petrece pe aici. Imaginea- xă-ţi că, într-o zi, un oarecare ins, din cei ele mare vază, s-a apucat să-l acuze pe ministrul învăţămîntului pentru că undeva, într-o publicaţie, a apărut nu ştiu ce chestiune. Ministrul a ripostat : „Daţi-mi voie, zice, dar despre asta scrie şi în evanghelie !,.." Domnul cu pricina însă îi răs-

Pe chip îi apăra o expresie de mulţumire, dar parcă şi de uşoară teamă.

— Şi o să jucăm cârti !

— Da. o să jucăm cărţi- Ce mult mă bucur că n-uni să mai ascult pălăvrăgeala unor domni care vin pe la soţul meu şi spun nişte lucruri de te apucă groaza 1

— Perfect ! Aşa vom face, spuse Vihrov, ridicîndu-se şi sărutîndu-i mîna.

— Da, aşa vom face ! Aşa vom face ! făcu ea pe un ton în care păru să se distingă din nou o uşoară nesiguranţă.

XXI SENTINŢA

Vihrov aştepta cu nerăbdare ora mesei, pentru ca; ducîndu-se la Abreev, să afle Cît mai curînd soarta ce. i se hărăzeşte. în decursul acelei zile, care părea să treacă mult prea încet, se abătuse pe la Mary, stătuse acolo cel puţin vreo trei ceasuri, se plimbase apoi pe Nevski Prospekt şi trecuse pe la catedrala Kazanski. în sfîrşit, se făcu ora cinci, ora mult aşteptată. Vihrov ajunse la hotel, îşi puse fracul şi plecă la Abree\ . Acesta îl primi tot în cabinet, dar, cum obişnuia să ia masa abia la ora şase, mai avură la dispoziţie aproape un ceas.

— Am aflat totul despre dumneavoastră, îi zise Abreev întîmpinîndu-l.

— Adică ? întrebă Pavel şi glasul îi tremură uşor.

— Mai întîi, începu Abreev, aţi dorit să aflaţi pentru ce sînteţi acuzat... Aflaţi, deci, că obiectul acuzaţiei îl constituie, în primul rînd. lucrarea dumneavoastră, intitulată, după cum mi se pare. „Nu osîndi !", pentru că în această scriere aţi încercat să enunţaţi şi să propagaţi acele teorii occidentale, care au răsturnat astăzi întreaga orînduire a punde : Credeţi cumva că n-ar fi trebuit interzisă şi evanghelia. dacă n-ar fi fost atît de răspîndită !"

Vihrov pufni în rîs.

— Bănuiesc că-i o anecdotă, zise el.

— *Se non e varo, e ben trmxito,* zîmbi Mary. Dar să vezi ce se vorbeşte despre cenzori : nici nu-ţi vino a crede ! Unul dintre ei, de pildă, citind într-o lucrare că un personaj al acesteia, tătar de origine, spune : „Jur pe profetul ineu !" a schimbat fraza, astfel ca să sune : „Jur pe falsul mea profet !" Tătarul — a reieşit de aici — susţinea el însuşi că se închină unui impostor !

— Dar de ce a procedat aşa cenzorul ? întrebă Vihrov, neînţelegînd prea bine sensul celor spuse de Mary.

— Păi cum ar putea să se afirme în presă că Mahomed ar fi un profet ! În presă, pînă şi musulmanii

trebuie să afirme că Mahomed e un fals profet. în legătură cu profeţii, scîrnava aceea de gazetă, „Severnaia Pcela", a făcut şi ea una boacănă : poate ştii, că aici la noi, s-a interzis ca opera „Profetul" [I] să mai fie numită aşa, noul titlu care i s-a dat fiind „Asediul Gentului". Ei bine, domnul Bulgarin [II], se apucă numaidecît şi scrie într-unul din articolaşele sale cam vulgare cum că la Petersburg ar fi fost prezentată opera „Asediul Gentului", numită greşit în străinătate „Profetul".

— Toate astea demonstrează că trebuie să ne luăm gîn- dul de a mai scrie literatură ! rosti Vihrov.

— Categoric ! Parcă mai poate fi vorba acum de literatură !

— Bine, Mary, dar cum ai putea să trăieşti fără să te ocupi de nimic ? Păi, mori de plictiseală sau te apuci de băut !...

— Citeşte mai mult, dragul meu, ocupă-te de muzică, căci vremurile astea o să treacă, n-o să fie mereu aşa !

Vihrov sta în fotoliu cu capul plecat.

— Am să rămîn aici la Petersburg, Mary, spuse la un moment dat. Şi-am să vin pe la voi în fiecare seară.

I [5] ,,Profetul" — operă a compozitorului german Giacomo Meyerbeer (1791—1864).

II Bulgarin, Faddei Benediktovici {1780—1859) — editorul şi redactorul gazetei ..Severnaia Pcela".

Rămîi aici şi vino pe la noi, îi repetă ea cuvintele.«latului francez, iar în al doilea rînd, povestirea în care luaţi atitudine împotriva iobăgiei, rînduială existentă şi recunoscută de stat. Acestea sînt învinuirile ce vi se aduc. Dacă sînt juste sau nu, asta n-o mai ştiu.

După maniera şi tonul cu care vorbea Abreev. se vedea că o face cu o substanţială doză de ironie.

— Poate că în parte sînt juste, spuse Vihrov.

— Pentru asemenea delicte, continuă Abreev pe acelaşi ton. s-a hotărît să fiţi pedepsit după cum urmează : vefi fi trimis într-una din gubernille noastre, unde veţi fi numit în serviciu, interzieîndU-vi-se, totodată, accesul în amîndouă capitalele. /

—■ Cum adică să fiu numit în serviciu ? întrebă Vihrov, special mai ales de această pedeapsă.

— Aşa : veţi fi numit în serviciu, repetă Abreev.

— Păi cum vine asta ? E posibil să numeşti cu de-a sila un om în serviciu ?

— Dc ce nu ?

— Pentru că omul acela n-are să facă nimic, ori se va ţine ele rele, ca să fie dat afară din slujbă.

— Nu, nu va fi dat afară : iar dacă nu va face nimic sau se va ţine de rele. va fi pedepsit.

— Cum anume ?

— Întîi i se va atrage atenţia, va fi mustrat, va fi pus sub arest şi, în sfîrşit, dacă toate astea se vor dovedi zadarnice, va fi mutat într-o funcţie inferioară şi deferit justiţiei.

— Deci cu treburile astea nu-i de glumii ! spuse Vihrov.

— în nici un caz ! întări Abreev. Sfatul meu, *mon cher,* e să vă supuneţi soartei, să plecaţi acolo unde veţi fi trimis, să cîştigaţi, dacă va fi posibil, bunăvoinţa guvernatorului, astfel ca dumnealui să poată pomeni măcar o dată în raportul său cum că aţi renunţat cu desăvîrşire la rătăcirile dumneavoastră şi că, printr-o străduinţă exemplară în serviciu, încercaţi să vă îndreptaţi vina.

Aceste cuvinte îî făcură pe Vihrov să-şi piardă cumpătul :

— Colonele, dacă ar fi să depun eforturi în acest sens, ar însemna să comit o infamie ; eu unul nu-mi voi schimba niciodată convingerile.

— Adică aţi vrea să-i impresionaţi şi să-i înJvîngeli pe aceşti domni prin noblefea şi intransigenţa

caracterului dumnevoastră ? Ei bine, dumnealor vă vor socoti, în cazul acesta, un ..incorigibil" şi. ca atare, nu vă vor ierta nici- cînd ; ori dacă. dimpotrivă, va exista pentru dumneavoastră vreo referinţă binevoitoare din partea guvernatorului, noi vom folosi aici toate pârghiile de care dispunem şi, poate, vom reuşi să vă scoatem din nou la liman.

— Ai te mijloace n-aţi putea găsi ?

— Nu-mi vine în minte niciunul.

— Dai- dacă i-aş scrie ţarului o scrisoare, arătînd < ă slut incapabil săjucrez într-un serviciu ?

— Aici nu se pune problema capacităţii sau incapacităţii dumneavoastră de a lucra într-un serviciu. Sîntcţi obligat s-o faceţi, aşa cum cei ce sînt deportaţi în gubernia Enisei trebuie să locuiască în gubernia Enisei. iar cei condamnaţi la muncă silnică trebuie să lucreze hi ocnă, deşi nici ei poate că nu sînt capabili de aşa ceva.

Rostind acestea, Abreev zîmbi, amuzat el însuşi de-o asemenea explicaţie.

Vihrov îşi gîrbovi şi mai mult umerii.

— Nu vă pierdeţi cumpătul. Sînt convins că vom izbuti să vă obţinem graţierea, îl încurajă Abreev. bătînclu-l prieteneşte pe spate. ,

Vihrov se ridică şi începu să umble prin cabinet.

— Dumneavoastră, colonele, n-aţi locuit în provincie şi nu ştiţi ce înseamnă asta, rosti el.

— Răbdare, *mon cher,* răbdare ! spuse Abreev. Cînd, la vîrsta de treizeci de ani. a trebuit să mă apuc iar de învăţătură, să ştiţi că mi-a venit foarte greu, însă mi-am dat cuvîntul că trebuie să învingşi am învins... Iar acum, *allons diner,* spuse el. uitîndu-se la ceas.

Intrînd în sufragerie, Vihrov o văzu pe soţia lui Abreev, o femeie cu ochi negri şi cu un păr bogat. Colonelul i-l prezentă pe Vihrov cu oarecare nepăsare.

— A fost pe la noi prinţesa Tavina, începu gazda, parcă abia mişeîndu-şi limba.

— Şi ce-i cu asta ? o întrebă Abreev pe un ton grav.

— Nimic, tărăgănă femeia.

Abreev îşi lăsă ochii în farfurie.

•— E timpul să plec la operă, continuă soţia lui, cu aceeaşi limbă împletici tă.

— Du-te, rosti Abreev, tot atît de grav.

— A, bine că mi-am adus aminte, i se adresă el lui Vihrov. Uitasem să vă spun că, în legătură cu problema dumneavoastră, am trecut şi pe la Plavin. Să ştiţi că a aflat şi el totul şi vă poartă de grijă. Am mai

întîlnit la club şi alte persoane influente şi lc-am rugat să vă rezerve măcar un post mai onorabil, ca să nu lucraţi acolo, ştiu eu, poate ca simplu copist.

— Nu-mi pasă de nimic, rosti Vihrov cu tristeţe.

11 chinuia toi mai mult gîndul că va fi lievoit să se despartă de Mary, şi nici măcar nu ştia eînd îi va fi dat s-o revadă.

Pradă unor gînduri. apăsătoare şi triste, părăsi casa Abreevilor. nefiind în stare nici măcar să treacă pe la familia Eismond. Seara, preferă să rămînă singur în camera lui de hotel, spre a-şi ordona cît de cît gîndurile şi sentimentele, dar abia se întinse pe pat, că pe culoar se auziră nişte paşi grei şi în cameră intră un curier, inmînîndu-i un plic din hîrtie velină. în care, tot pe-o hîrtie velină, erau aşternute cu un scris elegant următoarele cuvinte : „Vse- volod Nikandrîci Plavin, exprimîndu-şi stima faţă de Pavel Mihailovici Vihrov, îl roagă să pofteaască la dumnealui, la orele 11 dimineaţa, pentru lămuriri în probleme de serviciu." „Ce formalist detestabil", gîndi Vihrov.

A doua zi, la ora unsprezece, se duse la departament. De astă dată, Plavin avu faţă de el o atitudine mult mai rece, ba chiar severă.

— Domnul ministru mi-a poruncit să te întreb. începu el stînd în picioare şi neinvitîndu-l pe Vihrov să ia loc. în care dintre următoarele gubernii doreşti să fii trimis şi numit în serviciu ?

Şi citâ trei gubernii.

Eroul meu fu cu totul descumpănit ; îşi aminti doar că într-una din guberniile indicate îşi aveau serviciul fraţii Zaharevski ; şi-o alese, deci, ca să aibă acolo măcar pe cineva cunoscut.

Fii bun şi notează această gubernie, se adresă Plavin unui tînăr care şedea în aceeaşi încăpere, la un alt birpu.Tînărul scrise ceva pe-o hîrtie.

— în ce funcţie sînt numit acolo ? întrebă Vihrov.

— În acea de funcţionar cu însărcinări speciale pe lîngă guvernator, dar fără salariu, întrucît s-a luat în considerare faptul că dispui de avere.

— Cine-i guvernator în gubernia pe care am ales-o ? întrebă Vihrov.

— Nu-mi aduc aminte, răspunse tărăgănat Plavin, apoi sună.

Intră un soldat.

— Pof teşte-l pe Dormidont Ivanovici la mine, i se adresă Plavin.

Soldatul se retrase, ca îndată după aceea să apară Dormidont Ivanovici, un bătrînel onorabil, pesemne un şef de birou foarte conştiincios.

— Cine-i guvernator la... ? şi Plavin cită gubernia aleasă de Vihrov.

— Este general-maiorul Mohov.

— De unde a venit acolo ?

— A fost mutat dintr-o gubernie poloneză, răspunse Dormidont Ivanovici cu o voce stinsă. O gubernie din cele sudice.

— Din ce pricină ? continuă Plavin de parcă l-ar fi interogat pe bătrînul şef de birou, care stătea respectuos în faţa lui.

Dormidont Ivanovici zîmbi uşor.

— Din pricina firii clumisale, aspră şi recalcitrantă, răspunse el.

— E clar, rosti Vihrov, dar în celelalte gubernii care mi-au fost indicate, guvernatorii sînt mai buni ?

Plavin păru adîncit în gînduri.

Dormidont Ivanovici înţelese, în sfîrşit, motivul acestor întrebări.

— Toţi sînt la fel ! îi spuse lui Vihrov şi dădu din mîină a pagubă.

Plavin îi făcu un semn, şi bătrînul se retrase.

Vihrov mai stătu un timp în cabinetul lui Plavin, aş- teptînd parcă să i se mai spună ceva, dar Plavin tăcea. Abia la despărţire păru că ar fi vrut să-i mai spună ceva lui Pavel. dar, pesemne, nu se putu hotărî, ei doar îl îmbră- ţişă în tăcere şi-l sărută.Plecînd de la minister, Vihrov se duse direct la Mary.[1] Aceasta era înnebunită, neştiind unde se află Pavel şi ce se întîmplă cu el; iile la hotel, nnde-i trimisese un bilet, i se comunicase că m-r Vihrov e plecat.

— Unde ai dispărut ? exclamă ea, întîmpinîndu-l în pragul vestibulului.

— Am tot umblat să-mi rezolv treburile, răspunse Vihrov cu un zîmbet trist.

— Şi cum e, ce s-a hoiărît ? întrebă Mary. Nerăbdarea i se citea pe fiecare trăsătură a feţei.

Intrară în camera ei şi se aşezară.

— Au hotărît să mă deporteze în gubernia... şi să mă numească acolo într-un serviciu.

— De ce să te numească în serviciu ? întrebă Mary, dîndu-şi seama că e, poate, coa mai neplăcută dintre veştile pe care le aflase Vihrov.

— Pentru a-mi corija moralitatea şi felul în care privesc lucrurile, îi răspunse el ironic.

— Dar pentru care motiv ?... Pentru care motiv ?... continuă să-l întrebe Mary.

— Pentru că am propagat ideile francezilor şi am protestat împotriva iobăgiei, răspunse Vihrov.

Mary se prinse cu mîinile de cap. Necăjită şi îndurerată, nu mai era în stare să scoată o vorbă.

— E, într-adevăr, un lucru îngrozitor, spuse Vihrov. Se zice că Dumnezeu ni-a înzestrat cu un pic de talent, cu o oarecare cultură şi inteligenţă, acum însă nu mai am dreptul să public nimic : căci să ofer cititorilor apă chioară, cum fac alţii, nu pot, iar ca să scriu ce vreau eu, nu mi se va mai permite niciodată ; mă rog, imboldul de a mai scrie mi l-au nimicit; dar nici măcar să locuiesc acolo unde doresc nu mă lasă !... Căci acum singura mea dorinţă era să locuiesc în preajma dumitale, la Petersburg, întru- cît pentru mine eşti tot ce mi-a mai rămas : eşti unica mea rudă, unicul meu prieten, eşti totul !...

Spunînd acestea, Vihrov nu-şi putu stăpîni lacrimile. Mary avea şi ea obrajii umezi.

— Nu-i nimic, cu ajutorul Domnului totul va trece, îi spuse ea întinzîndu-i mina.Draga mea î exclamă Vihrov. Fina va trece, nu ştiu ce se va pitica întîmpla cu mine : am rnai stat în provincie şi era cîi pe-aci să cad în patima beţiei...

— C) ştiu şi-ţi mărturisesc că tocmai asta mă sperie cel mai mult, rosti Mary. şi chipul i se întunecă. Ascultă-mă, izbucni ea, prinzîndu-l de mînă. tu mi-ai spus că mă iubeşti ; dacă-i adevărat, atunci, pentru mine. pentru dragostea ce ţi-o port şi eu. fereşle-le ele patima asta î Căci toate nenorocirile tale vor trece, dar beţia te va putea ucide '

— Si ai să mă iubeşti într-adevăr ? o întrebă Vihrov cu duioşie.

— Din toată inima ! exclamă Mary. Te voi iubi mai mult decît pe soţul meu. mai mult chiar decît pe copiii mei !

Pavel îi luă mina şi i-o sărută cu patimă.

Mary, dindu-şi seama că vorbise mai mult decît ar fi trebuit, îşi retrase mîna, îşi şterse lacrimile .şi se strădui să pară cît mai calmă : doar îi ceru lui Vihrov s-o asigure că va lua masa acolo şi eă-.şi va petrece restul zilei împreună cu ea. Pavel acceptă. În timpul mesei, cînd i se spuse şi lui Eismond ce greşeală a săvîr-rit Vihrov şi la ce pedeapsă a fost condamnat, generalul dădu din umeri, făcu o mină echivocă, şi. pesemne, numai de teama nevesti-şi nu spuse că e pe depl în de acord cu cele ho ţările.

Către ¡seară se adună la familia Eismond o societate numeroasă, în special o seamă de generali vîrslniei, cu excepţia unui singur căpitan mai tînăr, care. cu toate acestea, vorbi cel mai mult, încercind în mod vădit să se afle în centrul atenţiei. La un moment dat. veni vorba şi de cazul lui Petraşevski, despre care discuta pe atunci întreaga societate petersburgheză. Cu acest prilej, tînărul căpitan începu să exprime idei din cele mai categorice.

— îmi pare foarte rău că nu i-au spînzurat pe toţi î rosti el pe un ton patetic.

— Ei, chiar aşa, să-i spinzui e ! ripostară pînă şi cei rnai vârstnici.

— Categoric !... întări căpitanul, palid la fală. Ăştia sînt chiar mai periculoşi deg.it decembriştii 1... Căci aceia, e drept, au ieşit în piaţă cu arma în mînă şi au pretins nu ştiu ce fel de schimbări, totuşi n-au propovăduit imoralitatea !... Pe cită vreme domnii din cercul lui Petraşevski s-au apucat să renege religia, căsătoria, proprietatea !... Aceia au fost nişte bandiţi, pe cînd ăştia sînt nişte scribi rău intenţionaţi : iar dacă vă

amintiţi de acea fabulă cunoscută, eu v-aş ruga să-mi răspundeţi : cine a fosi pedepsit mai rău, cînd a ajuns în iad : banditul caro a ucis la drumul mare sau scribii rău intenţionaţi ?...

— Aşa e, aveţi dreptate ! dădură din cap generalii.

— Ori să luăm, de pildă, acea scrisoare a domnului Belinski, continuă căpitanul pe acelaşi ton nervos, scrisoare care a început să circule din mină în mînă şi care, după părerea mea, e un lucru la fel de revoltător. Căci după domnul acesta, clerul catolic, chipurile, a reprezentat odată şi el ceva, pe cînd al nostru, niciodată nimic, iar Petru cel Mare, cică, şi-ar fi dat seama că singura salvare pentru ruşi ar fi fost să înceteze de a mai fi ruşi... Orice-aţi spune, domnilor, dar prin exprimarea unor asemenea idei, dumnealui ne-a tras o palmă zdravănă, şi nu numai nouă, ci şi întregii noastre istorii.

— Şi încă ce palmă ! interveni Eismond.

— Iar mai departe, continuă căpitanul, dumnealui încearcă să demonstreze că în Rusia s-ar fi produs o filantropică înlocuire a cnutului cu un singur sîîre. printr-un cnut cu trei sfîrcuri, ca şi cînd la noi n-ar avea loe decît pedepse şi execuţii.

— Să ştiţi că aşa este : la noi nu au loc decît pedepse şi execuţii ! interveni brusc Vihrov, aprinzîndu-se la obraz.

— Şi cine, mă rog, e cel pedepsit ? îl întreabă căpitanul pe un ton calm şi cu o vizibilă emfază.

— Eu, de pildă 1... îndrăznesc să mă dau chiar pe mine de exemplu, rosti Vihrov pe acelaşi ton iritat.

— Probabil că au existat pentru aşa ceva niste motive bine întemeiate, zise căpitanul, tot atît de calm.

— Numai acela că am îndrăznit să arăt, prin intermediul unei lucrări ce mi-a fost publicată, că uneori, cînd se îmbată, moşierii noştri îşi bat nevestele.

— Asta nu-i deloc treaba dumneavoastră ! îi răspunsfe căpitanul, cu un zîmbet ironic.

— Cum, adică, nu-i treaba mea ? ripostă uimit. Vihrov.

— Ameliorarea şi corijarea unor moravuri esle o treabă a guvernului şi legiuitorilor, nicidecum a unor persoane particulare !... răspunse căpitanul.Totdeauna şi pretutindeni, literatura a fast cea menită să corijeze moravurile, iar nu legiuitorii ! interveni Mary.

— Literatura nu le-a corijat niciodată şi în nici un fel, ba dimpotrivă. în multe cazuri le-a corupt, zise tânărul căpitan.

Vihrov avu intenţia să riposteze, însă Mary îl împinse uşurel, pe sub masă, cu piciorul, ba chiar îi şopti :

— Lasă-l în pace !

— De ce ? E o iscoadă ? o întrebă Vihrov, tot pe şoptite.

— Mai rău ! E un fanatic, spuse Mary.

Între timp, căpitanul începu să discute cu cei vîrstnici, socotind pesemne că nu merită să mai stea de vorbă cu Pavel, care, la rîndul său, simţi că~i vine greu să mai ră- mînă într-o asemenea societate. De aceea, îşi luă pălăria şi veni la Mary, spre a-şi lua rămas bun. Ea pesemne că înţelese ce se petrece în sufletul lui şi nu-l mai reţinu.

— Hristos să te aibă în pază ! îi spuse ea duios. Mai treci mîine pe aici ?

— Am să trec neapărat, răspunse Vihrov şi, salutând pe toată lumea, plecă.

Apropiindu-se de clădirea hotelului, zări încă de la distanţă, în dreptul scării, o cotigă cu doi cai, foarte suspectă ca înfăţişare, iar cîteva clipe mai tîrziu, intrînd m cameră, găsi acolo un jandarm cu porthartul agăţat de umăr. Bănuielile i se adeverină îndată.

— Ai venit să mă iei cu dumneata ? îl întrebă pe soldat

— Da, înălţimea voastră.

— N-aş putea să mai rămîn puţin, ca să-mi iau rămas bun de la cîte cineva ?

■— Nu se poate, înălţimea voastră, răspunse soldatul.

Vihrov îi porunci atunci lui Ivan să-i facă bagajele şi îl anunţă că vor pleca îndată după aceea.

Ivan se speriase chiar din clipa cînd îl văzuse pe jandarmul cu pricina, acum însă, auzind că acesta avea să-i ducă într-o direcţie necunoscută, îi clănţăniră dinţii de spaimă.

— Nenicule, unde vrei să ne duci ? În Siberia ? îl întrebă cu o voce sugrumată şi fu cît pe ce să izbucnească în plîns.

— Nu. nu în Siberia, îi răspunse, zâmbind, soldatul, între timp, Vihrov îi scrise lui Mary cîteva rânduri, prin care o anunța eă nu poate să mai treacă pe la ea, ftitrucft trebuie să plece, sub escortă, spre noua lui destinație.

Pe la două noaptea porniră la clrum. Ivan continua să tremure în cotigă, neînțelegînd nici acum pentru care motiv i-a fost osîndit boierul.

„O fi furat ceva ! ?" se întreba, frămîntîndu-şi mintea ncroadă.PARTEA A PATRA

I

SCRISOAREA LUI VIHROV CATRE MARY

„îți scriu, ca şi cînd aş nota într-un jurnal de zi. Jandarmul cu care am călătorit spre oraşul de reşedință al guberniei m-a dus direct la casa guvernatorului şi m-a predat, sub semnătură, unui aghiotant care se afla în camera de primire ; acesta l-a înştiințat îndată pe guvernator despre sosirea mea şi m-a poftit în cabinet. Generalul m-a primit stînd în picioare ; e un bărbat înalt, cu ochelari şi cu o mustață tunsă. Niciodată n-am putut să sufăr mustața tunsă ; am, nu ştiu de ce, impresia că aşa ceva poartă numai oamenii răi şi lipsiți de cultură.

Generalul m-a măsurat din cap pînă-n picioare.

— Unde v-aţi făcut studiile ? m-a întrebat el.

La Universitatea din Moscova.

Dispuneți de avere ?

Da.

— Cît e de mare ?

— Am peste trei sute de suflete.

îndată, chipul guvernatorului a căpătat, parcă, o expresie mai binevoitoare.

— Am primit dispoziția să vă numesc aici într-un post de funcționar cu însărcinări speciale, fără salariu.

Nu i-am răspuns nimic.

-— Puteți pleca să vă odihniți ! Sper că nu-mi veți oferi prilejul să avem între noi vreo neînțelegere !... a adăugat el în timp ce mă îndreptam spre uşă.

Jandarmul nu se mai afla în cotigă. M-am urcat în ea şi-am poruncit să fiu dus la un hotel. Ivan al meu era tot atît de înfricoşat ca şi pînă atunci. Mai credea şi acum că avea să no pască pe amîndoi puşcăria. La hotel, îndată ce m-ăm dezbrăcat, m-a năpădit urîtul : casele pe care le vedeam pe fereastră mi s-au părut a fi mizerabile ; localnicii caro se tot perindau, fie în trăsuri, fie pe jos, — niște ticăloşi : căluții birjarilor — niște gloabe prăpădite ; bisericile — parcă prea mici. «Ce-am

să mă fac ?» mă întrebam cu disperare. De citit în clipele acelea nu eram în stare să citesc şi nici măcar n-aveam vreo carte la mine. Sarcini pe linie de serviciu — îmi ziceam — s-ar putea, datorită situaţiei mele, să nu-mi fie încredinţate. «Cu ce-am să mă ocup, nenorocitul de mine !» exclamam în sinea mea, şi urîtul mă apăsa atît'de greu, încît, cu toată osteneala, m-am hotărît să mă duc chiar atunci la fraţii Zaharevski. Bărbierul, venit să mă radă, mi-a povestit că cel mai mare dintre ei e socotit aici un om foarte cinstit, de-a dreptul incoruptibil. Din vice-preşedinte a ajuns, de curînd, procuror.

— Dacă se întîmplă ca cineva să fie neîndreptăţit de cinovnici, dumnealui sare îndată în apărarea lui şi-i face dreptate, mi-a spus frizerul.

— Dar fratele cel mic cum e ?

— Ăl mic e un filfizon, are bani grămadă ! Ce cai, ce trăsură !...

— Şi guvernatorul ? Ce fel de om e ?

■— Ho-ho ! Foarte aspru ! Să te ferească sfîntul !

, ■— Şperţ nu ia ? / — Personal, nici atîtica !... Are însă o drăguţă : aia se aude că ia destul...

— Şi pe urmă îi dă lui ?

— Dumnezeu să-i mai ştie !... S-ar părea că nu-i dă Pune ea mîna pe tot.

Aflînd toate acestea, am rămas mulţumit că măcar cel mai mare dintre fraţii Zaharevski părea să fie un om cinstit, aşa că m-am dus de-a dreptul la el. A fost surprins să mă vadă în oraşul lor, iar după ce i-am explicat motivul pentru care am ajuns acolo, mi s-a părut că mă priveşte cu multă consideraţie.

— Sînt "foarte bucuros să vă văd aici; fireşte, i-o bucurie pentru mine, nu şi pentru dumneavoastră, mi-a spus, invitîndu-mă în cabinetul său. După aspectul acestuia ini-am dat seama că omul munceşte mult; de altfel pare pe deplin maturizat, ba chiar îmbătrînit : pesemne că ambiţia lui de slujbaş îl cam macină.

— Întîi şi-ntîi, v-aş cere un sfat, i-am spus eu. Ce fel de viaţă pot să duc în oraşul dumneavoastră ?

Zaharevski nu mi-a prea înţeles întrebarea. I — Cum adică, ce fel de viaţă ? m-a întrebat.

— Pînă acum m-am ocupat de scris. Astăzi, aceasta ocupaţie mi-a fost interzisă. Ce pot să fac de-aci încolo ?

— Veţi avea o slujbă, a zîmbit Zaharevski.

— Bine, dar, fiind socotit un om cu intenţii rele, practic, nu mi se va da nimic de făcut !

— N-aş zice, a opinat Zaharevski. Probabil că guvernatorul a şi primit dispoziţie să vă găsească o ocupaţie. Dacă Vreţi, am să-i vorbesc şi eu în acest sens.

— Vă aveţi bine cu guvernatorul ?

— Aici nu se purie problema de a te avea bine sau rău.' Sînt convins că-mi va vorbi chiar el despre dumneavoastră, întrucît sînteţi «o persoană politică». Pe de o parte, el are datoria să-l înştiinţeze pe procuror că în oraş a sosit o asemenea persoană, iar pe de altă parte, neîndoielnic că-i va face plăcere să trîmbiţeze despre această «încredere acordată de superiori», care i-a determinat să vă trimită aici, la dumnealui, spre îndrumare şi îndreptare.

Zaharevski a accentuat cu vădită ironie cuvintele «o persoană politică» şi «încredere acordată de .superiori»; L-am rugat să-i spună, într-adevăr, guvernatorului că doresc să mi se dea de lucru, apoi mi-am exprimat curiozitatea în legătură cu modul în care acest general a ajuns să conducă o gubernie. Auzindu-mi întrebarea, Zaharevski a făcut o mică grimasă.

— Mai întîi, datorită staturii lui' înalte, a fost numit aghiotant... în felul acesta s-a deprins cu slujba de conţo- pist la cancelarie ; apoi am impresia că a fost mutat la jandarmerie şi, în cele din urmă. a devenii guvernator.

I-am spus că mi se pare a fi un om tare necioplit.

— într-adevăr, nu face parte dintre oamenii delicaţi ! mi-a răspuns Zaharevski. - ^

— Măcar e deştept ?

— Da, foc de deştept ?... Fiind aşa din născare, este totuşi mult prea arogant şi răzbunător : cred că în viaţa lui **n**-a iertat pe nimeni, şi asta nu numai pentru vreo ofensă, fie ea cît de mică, ci şi pentru nesupunere.

— Se zice că are şi o amantă, care ia şperţ în locul lui.'

— Există şi aşa ceva ! a zîmbit din nou Zaharevski.'

I-am mai spus că nu-mi face nici o plăcere să aud toate
astea, căci un asemenea ins ar putea să mă supună la tot felul de umilinţe.

— Nu cred ! mi-a răspuns Zaharevski. E prea şiret ca să facă aşa ceva ; de obicei, îşi face mendrele numai cu oamenii lipsiţi de personalitate, ori dumneavoastră — şi el îşi va da foarte bine seama de acest lucru — sînteţi, totuşi, un om care poate să riposteze !... Pe mine, bunăoară, sînt convins că ar fi bucuros să mă vadă în streang ; cu toate acestea nu îndrăzneşte, nu numai în scris, dar nici în relaţiile particulare dintre noi, să-mi facă vreo neplăcere.

De la aceste probleme curente, Zaharevski a trecut, vădit intenţionat, la probleme mai generale ; mi s-a părut că doreşte să se edifice asupra liberalismului de care dau dovadă, ba chiar şi asupra atitudinii mele faţă de religie. Luîndu-se după slavofili, avea pesemne, impresia că orice liberal convins trebuie să fie şi un creştin ortodox. Ea întrebarea lui pe această temă, pusă destul de abil, am răspuns cu sinceritate că sînt panteist şi altceva nu pot să fiu. Această afirmaţie, după cum am văzut foarte bine, i s-a părut lui Zaharevski cam îndrăzneaţă, dacă nu chiar prostească. Prin concepţiile sale, este bineînţeles omul cu spiritul cel mai independent din toată gubernia ; numai că liberalismul lui, dacă mă pot exprima aşa, e oarecum local : despotismul guvernatorului îl revoltă, probabil, pînă în adîncul inimii şi, probabil, i se opune din toate puterile, totuşi, atunci cînd, în discuţia noastră, a venit vorba ds Napoleon al III-lea, el s-a declarat satisfăcut că, în sfîrşit, acesta a triumfat, declarîndu-se împărat, iar atunci cînd eu am emis părerea că Napoleon al III-lea este, de bună seamă, la fel cu guvernatorul nostru şi că tot neamul acestui monarh ar trebui exilat în insula Elena, spre a nu mai.izbuti nici unul dintre ei să mai domnească vreodată, întrucît, sufletește, sînt cu toţii nişte tirani, nişte prigonitori ai gîndirii şi, în acelaşi timp, nişte oameni cu totul potrivnici artei, Zaha- revski pur şi simplu n-a înţeles nimic. A avut dreptate Marienovski spunîndu-mi odată că deşi juriştii noştri au **o** orientare de lăudat, sînt totuşi nişte oameni cu o cultură extrem de superficială şi cu o bază foarte şubredă. în orice caz, un astfel de om, întîlnit în acest colţ uitat de lume, este pentru mine o adevărată comoară. Am stat de vorbă cu el cel puţin patru ore, iar la plecare l-am întrebat cînd l-aş putea găsi acasă şi pe fratele său.

— Va fi încîntat să vă vadă, mi-a răspuns Zaharevski dar ca să nu faceţi un drum zadarnic, duceţi-vă la el chiar astăzi; am să fiu şi eu acolo !

M-am bucurat din toată inima pentru această invitaţie, întrucît nu ştiam defel cum să-mi petrec seara aceea.

întrebînd birjarul, pe care l-am angajat cîteva ceasuri mai tîrziu, dacă ştie unde locuieşte inginerul Zaharevski, acesta a exclamat surprins :

— Cum să nu ştiu, păcatele mele ! Apoi, îndemnîndu-şi calul, a adăugat : Are o casă frumoasă, şi-i proprietatea dumnealui !

Casa era, într-adevăr, foarte frumoasă ; vestibulul era pardosit cu mozaic ; salonul, cu pereţii imitînd marmura, era plin de tablouri; mobila, pianul şi draperiile erau nou- nouţe.

Inginerul m-a întîmpinat cu braţele deschise. Fratele său mai mare se şi afla acolo şi îl înştiinţase că am sosit în oraş.

— Parcă-i un făcut, mi-a spus inginerul umblînd cu paşi mari prin apartamentul lui somptuos, parcă-i un făcut să ne tot întîlnim aşa, pe neaşteptate : altcîndva, la un şmecher din Moscova, iar acum aici!...

Cabinetul elegant în care ne-a invitat semăna mai degrabă cu buduarul unei midinete, decît cu camera de lucru **a** unui bărbat.

Am uitat să-ţi spun că amîndoi fraţii Zaharevski poartă nişte nume ciudate : cel mai mare se cheamă Ilarion Arda- Jionîci, iar pe cel mic —■ Vissarion Ardalionîci. Bineînţeles că discuţia a început prin comcntarii asupra exilării mele şi a motivului care a pricinuit-o. Ilarion Zaharevski m-a întrerupt de citeva ori. explicind cu indignare fratelui său unele amănunte. lVIi-am dat seama că acesta le ascultă cu multă indiferenţă.

— E decizia guvernului, n-ai ce-i face !... Trebuie să i te supui... rostea ol. din cînd în cînd.

— Tocmai asta e, a încercat fratele lui sâ-l lămurească. Guvernul nostru îi pedepseşte pe oamenii buni, iar pe cei ticăloşi îi recompensează, avansîndu-i în slujbă şi dîndu-le decoraţii.

— Ei nu-i chiar aşa, a ripostat Vissarion Zaharevski, sînt pedepsiţi şi ticăloşii... Bineînţeles, mi se pare ciudat să exilezi un om pentru că a scris ceva, cînd ai putea foarte bine să-i ceri o declaraţie cum că de-aci încolo nu va mai scrie asemenea lucruri niciodată.

Tocmai atunci şi-a făcut apariţia un conţopist sau, poate, un soldat, anunţîndu-l că este căutat de un antreprenor.

— Poftește-l aici, a strigat Zaharevski, de-a răsunat toată casa.

în cabinet şi-a făcut apariţia un antreprenor cu părul roşu ca focul.

— Mi-ai adus devizul ? l-a întrebat Vissarion Ardalionîci.

— Vi l-am adus ! a răspuns omul.

Şi i-a întins pe dată o foaie plină de însemnări. Zaharevski a parcurs-o cu privirea, a şters ceva cu creionul, a făcut cîteva socoteli pe-o abacă, apoi, notînd pe hîrtie nişte cifre, i-a restituit-o antreprenorului.

— Poftim ! Am redus suma cu o mie de ruble.

Antreprenorului i s-a lungit obrazul, ochii au început
să-i alerge neliniştiţi. ^

— Cam multişor, înălţimea voastră, a rostit el în cele din urmă, cu un glas înfundat.

— Ba eu aş zice că-i chiar prea puţin!... Că-i chiar prea puţin !... a ripostat Zaharevski, de astă dată într**-un** falset sonor.
o ocupaţie şi a învăţat să-i stăpînească tainele... Iar eu... eu ce ştiu să fac ?. Mai întîi m-am ţinut de învăţătură, apoi am scris o lucrare literară, poate chiar, o lucrare proastă, şi din pricina căreia, după cum vezi, am fost trimis în exil. Nu ştiu dacă sînt eu însumi o nulitate sau educaţia pe care am primit-o, a fost falsă, ştiu însă că pînă acum n-am fosjt decît un *sensibil observator al vieţii,* şi cam atît, deocam-; dată... Să mă întorc însă la istorisirea mea : după plecarea antreprenorului, între cei doi fraţi s-a iscat o dispută, care, după cum mi s-a părut, a izbutit să scoată în evidenţă nu numai caracterul, ci şi... funcţia fiecăruia. Astfel, fratele mai mare mi-a spus că s-a şi întîlnit cu guvernatorul, a discutat cu el despre mine şi că generalul are intenţia să mă pună la o treabă foarte serioasă. Vorbindu-mi despre toate acestea, n-a scăpat ocazia să-l mai şi suduie, cînd şi cînd, pe mai marele guberniei. Pînă la urmă celălalt frate s-a revoltat :

— De ce îl tot ocărăşti întruna ? a exclamat el.

— Fiindcă o merită ! i-a răspuns Ilarion Zaharevski.'

— Pentru ce o merită ?

— Pentru toate !

•— Care toate ? E o afirmaţie foarte vagă.

•— Chiar şi pentru faptul că tolerează tot felul de tertipuri de-ale voastre, inginereşti, iar voi pentru asta îi sărutaţi picioarele ! i-a tăiat-o procurorul şi, ricliclndu-se de pe scaun, a început să umble de colo pînă colo prin cabinet.

Auzindu-i vorbele, inginerul s-a aprins la faţă.

— Stai niţel, dragul meu, a exclamat el. Uite, domnul Vihrov va avea amabilitatea să ne fie arbitru şi ne va spune care din noi are dreptate ! Apoi a început să-mi istorisească : Fratele meu, *m-r* Vihrov, lucrează aici ca procuror, înain- tînd mereu, într-un mod energic şi foarte curajos, diferite proteste împotriva guvernatorului. Toate astea sînt bune şi frumoase ! Trebuie să ştiţi însă că ministrul lor nu priveşte cu ochi răi asemenea proteste, ci, dimpotrivă, pe acei procurori care le întocmesc îi consideră nişte oameni activi. în domeniul nostru de activitate însă, situaţia e de altă natură ; şefii noştri ne spun de-a dreptul : noi n-avem de gînd să purtăm corespondenţă din cauza voastră, nici cu guverna^

Antreprenorul a tras adînc aer în piept, apoi, luîndu-şi parcă inima în dinţi, a rostit dintr-o răsuflare :

— Cum credeţi dumneavoastră, dar aşa nu se poate lucra, nu mă angajez...

— Bine, nu te angaja, i-a răspuns Zaharevski foarte calm.

— Păi cum aş putea s-o fac în felul ăsta, înălţimea voastră ! mai că a strigat antreprenorul.

— Nu te obligă nimeni şi nici nu te trage cu arcanul ! i-a tăiat-o Zaharevski pe un ton cu totul dezinvolt.

— Of, Dumnezeule ! a gemut omul, apoi smulgînd cu năduf pana pe care o mai ţinea ■ Zaharevski, a semnat devizul.

— Rămîneţi cu bine, asta-i situaţia, a adăugat el ieşind pe uşă cu capul în pămînt, de parcă ar fi pierdut o avere.

— Uf, la ce caznă m-a supus dumnealui ! a rostit îndată, cu glas tulburat, Zaharevski.

Atît eu, cît şi fratele său, l-am privit miraţi.

— Dacă şmecherul ăsta ar fi citit pe figura mea că nu am în vedere nici un alt antreprenor, nu numai că n-ar fi acceptat să-i reduc devizul cu o mie de ruble, ci chiar l-ar fi umflat.

— Zău ? Nu mai dispui de nici un antreprenor ? l-a întrebat fratele său.

— De nici unul ! a exclamat inginerul. Astăzi toţi au apucat să ia lucrări prin comisie şi n-o să-ţi pună nici un om la dispoziţie pentru cinci ruble pe zi...

Gînduri ciudate şi deloc vesele mă tulburau în timp ce vedeam şi auzeam toate acestea ; îmi apărea limpede că amîndoi fraţii Zaharevski sînt nişte oameni preocupaţi de treburi practice, pe care le stăpînesc cum nu se poate mai bine. Ce reprezint însă eu în faţa lor ? Oricum, sînt cam de aceeaşi vîrstă cu Plavin, de pildă, prietenul meu de la Petersburg. în clipa aceea mi s-a făcut ruşine de mine însumi şi m-a cuprins tristeţea ; n-aş zice că i-aş fi invidiat pentru gradele şi funcţiile lor. Nicidecum ! I-am invidiat numai pentru aceea că fiecare din ei a ştiut să-şi găsească torii şi nici cu celelalte ministere. Şi-atunci, vă-ntreb eu, de ce naiba să înjur un om, despre care ştiu prea bine că poate oricînd să-mi facă rău pe linie de serviciu ? Iar dacă vreau s-o fac cu tot dinadinsul, n-am decît să mă las de slujbă, să-mi dau demisia !... Deci, din toate acestea ce reiese ? Reiese faptul că fratelui meu îi dă mîna s-o facă pe nobilul, căci o face în folosul lui, pe cînd eu nu mi-aş putea aduce decît nişte prejudicii mari pentru întreaga viaţă !... Şi-acum un alt aspect : dumnealui a aruncat adineaori **o** vorbă : „tertipurile voastre inginereşti !" Aş vrea să ştiu şi eu despre ce fel de „tertipuri" poate fi vorba ? Doctorul Over, de pildă, ia pentru o vizită cîte cincizeci de ruble. Este ăsta un tertip ? Un actor renumit fixează un preţ de trei ori mai mare cînd e vorba de o reprezentaţie dată în beneficiul său — e un tertip sau nu ? Un pictor oarecare ia pentru tablourile sale o mie de ruble, două, cinci. Toţi **o** fac în schimbul creaţiei lor ; exact aşa procedăm şi noi, inginerii... Dumneavoastră nu vă pricepeţi la ceea ce mă pricep eu şi-atunci veniţi să mă angajaţi; eu vă pretind un anumit preţ şi mai iau un zece sau douăzeci la sută de la antreprenor. Nu vreţi să acceptaţi preţul fixat de mine, nu mi-l daţi, angajaţi pe altcineva, care să nu fie inginer şi care să vă poată realiza ceea ce realizăm noi!

— Cu voi n-are cine să se tocmească, pentru că aici e vorba de vistieria statului, o persoană, ca să zic aşa, cu totul abstractă, pe care toţi consideră că au dreptul s-o jupoaie şi nimeni nu-şi face grijă să-i ia apărarea ! a dat glas procurorul, continuînd să se plimbe prin cameră.

— Nu mai spune ! a exclamat inginerul. Ba să ştii că vistieria statului, sau mai ştiu eu ce altă persoană juridică, şfie foarte bine că inginerii nu vor sta în slujba ei pentru un fleac de trei sute de ruble pe an, ci se vor angaja îndată la societăţile străine de căi ferate, spre exemplu. De aceea ne şi permite să ne obţinem noi înşine anumite avantaje. Mă rog, dacă guvernul ne-ar da o-leafă de zece sau cincisprezece mii de ruble pe an, se înţelege că am face şi nişte construcţii mai bune, şi în serviciu am fi mai harnici şi mai cinstiţi.

Urmărind acest schimb de cuvinte, mi-am dat seama că lui Ilarion Zaharevski nu-i venea la îndemînă să audă cele spuse de fratele său, întrucît îi era, în mod evident, ruşine de mine. De aceea, schimbînd la un moment dat firul discuţiei, a început să-mi pună tot soiul de întrebări despre ; conacul meu, apoi mi-a declarat că a avut veşti despre 'mine şi de la sora lui, o domnişoară foarte drăguţă, cu 'care, într-adevăr, fiind încă acasă, m-am întîlnil de vreo [cîteva ori ; între timp, inginerul a poruncit să fie pregătită i cina şi, conducîndu-ne în sufrageria lui micuţă, dar tot atît ʳde elegantă ca şi celelalte încăperi, ne-a tratat cu o cegă delicioasă şi cu şampanie.

ţ: Am plecat acasă împreună cu Ilarion Zaharevski. Mi-am dat seama că doreşte să-mi creeze o impresie mai bună despre fratele său.

f.-: — Să ştiţi că Vissarion, mi-a spus el, în afara unor cunoştinţe de ordin practic pe care le posedă, e şi un teoretician foarte bun !

i Mărturisesc însă că-mi făcusem în această privinţă o părere cu totul opusă.

t Ajuns acasă, m-am trezit în faţa a două evenimente. în primul rînd, am dat peste Ivan al meu, care zăcea, beat mort, în mijlocul

V
J
i

camerei. Am poruncit omului de serviciu să-l scoată de acolo. Ticălosul şi-a revenit îndată, a început să plîngă în hohote şi să-mi explice că bea de frică să nu fie surgniunit împreună cu mine, în Siberia. Ca să-l liniştesc pe el, dar mai ales pe mine însumi, am să-l expediez chiar mîine acasă şi-am să poruncesc ca în locul lui să-mi fie trimise de acolo o bătrînă

chelărească, precum şi-
o cameristă... Al doilea
eveniment l-a
constituit o dispoziţie
scrisă, pe care mi-o
trimisese guvernatorul,
şi care suna astfel :
„Am fost informat că
ţăranul Ivan Kononov
din satul Skor- ţovo a
ademenit fata unui
ţăran, pe nume
Pelagheia Mar-
tianova, să intre într-o
sectă a rascolnicilor.
Aşa fiind, vă însărcinez
pe înălţimea voastră să
întreprindeţi o anchetă

la faţa locului şi să-mi raportaţi cele constatate." Lăsînd însă la o parte, pînă mîine, toate aceste griji, m-am aşezat, draga mea verişoară, să-ţi scriu misiva de faţă. Iartă-mă că-ţi relatez totul într-un mod aproape romanţat, dar vai ! probabil că nu voi mai avea niciodată prilejul să-mi fructific aptitudinile de romancier, de aceea îmi voi permite să practic această

manieră, dragă inimii mele, de a relata faptele, măcar în epistolele pe care ţi le adresez dumitale.

II

"SECTANTUL

Răspunsul la această scrisoare Vihrov îl primi foarte curînd. Dealtfel, Mary nici nu-i scrisese prea multe. Iată care era cuprinsul scurtei sale epistole : „Oare nu-i păcat, oare nu ţi-e ruşine să te consideri o nulitate, iar pe cei din preajma ta să-i ridici în slavă ? ! îmi spui că sînt nişte oameni care au ştiut să-şi găsească o ocupaţie şi-au învăţat să-i însuşească tainele, apoi îţi pui întrebarea : dar tu la ce eşti bun ? Să ştii că la această întrebare răspunzi tu însuţi, ba încă atît de frumos, în aceeaşi scrisoare : tu eşti un sensibil observator al vieţii ! Toţi cei despre care îmi vorbeşti nu sînt decît nişte furnici, nişte trîntori, pe cînd tu eşti cel care îi observi şi-i descrii, iar această descriere ne-o vei lăsa nouă şi generaţiilor viitoare, ca să ne luminezi şi să ne dai o învăţătură. Acesta eşti tu, şi te rog să-mi scrii mereu în maniera în care îţi este dragă şi care să constituie un exerciţiu pentru elaborarea viitorului tău roman. în ceea ce mă priveşte, nu am prea multe să-ţi spun : pe domnii pe care i-ai întîlnit la noi am ajuns să nu-i mai pot suferi ; de aceea, cînd se mai abat pe aici, eu aproape că nu mai apar deloc. Jenicika al meu se ţine scai de mine şi mă tot întreabă : „*Maman*, de ce ai plîns împreună cu nenea Pavel, atunci cînd dumnealui a venit pe la noi ?" „Am deplîns prostia unor oameni", îi zic eu. Aştept curînd altă scrisoare de la tine.
Mary, care te iubeşte."

Eroul meu locuia acum într-un apartament foarte frumos, pe care i-l oferise Vissarion Zaharevski în propriul lui imobil şi la un preţ destul de rezonabil ; dealtfel, acest om practic ajunsese să-l copleşească pe Vihrov cu tot felul de servicii. Îi cumpărase mobilă, îi găsise un bucătar. Cît despre Ivan, acesta fusese trimis la ţară, în locul lui venind băiatul din casă, bătrîna chelăreasă şi subreta Gruşa. Aceasta din urmă înflorise de bucurie că se afla din nou în preajma lui Pavel şi părea să adopte faţă de el **o** comportare mult mai curajoasă ca altcîndva, ba chiar însoţită de-o anume tandreţe... într-o dimineaţă veni să-l anunţe că-l caută un domn.

— Cine e ? o întrebă Vihrov.

— Nu ştiu, boierule, dar văd eă-i un om rău, răspunse Gruşa. I

Vihrov porunci să fie poftit. în odaie intră un cinovnîc îmbrăcat într-o uniformă cu guler verde şi avînd, într-adevăr, o figură dezgustătoare : era saşiu, ciupit de vărsat, cu o pată cît palma pe obraz şi cu nasul plin de bube. Gruşa rămase în spatele lui, strîmbîndu-se cu năduf. Vihrov îl privi întrebător.

— Sînt Mirotvorski, inspector al administraţiei bunurilor de stat, se recomandă omul.

— Dumneavoastră sînteţi deputatul care mă va însoţi în călătorie, aşa cum am solicitat deunăzi ? îl întrebă .Vihrov.

— întocmai, răspunse cinovnicul.

Vihrov îl invită să şadă pe-un scaun. Inspectorul se aşează şi începu să-l examineze pe Pavel cu ochii lui crucişi, dorind parcă să-şi dea seama cu cine are de-a face.

— Călătoria noastră nu va dura mult, îi spuse Vihrov.

— Ar fi bine să ajungem acolo într-o zi de sărbătoare... Chiar mîine e Intrarea în biserică, o sărbătoare la care dumnealor ţin foarte mult... poate se va aduna lume şi, cine ştie, s-ar putea să găsim acolo şi pe fata cu pricina.

— Prin urmare va trebui să împresurăm casa aceea ?

— Negreşit ! Vom ajunge noaptea şi-o vom încercui.

Cele auzite nu-i fură pe plac lui Vihrov.

— Spuneţi-mi, vă rog, ce rost au toate astea ? îl întrebă el pe inspector.

— Au un rost, întrucît de partea rascolnicilor trece prea multă lume. Iar acest Ivan Kononov, un mujic foarte bogat, e un ademenitor foarte primejdios... E un fel de patriarh al rascolnicilor, un ereziarh ; face negoţ cu grîne, iar dacă vreunul dintre mujici sau dintre femeile sărăn- toace are nevoie de ceva bucate, el îi zice : „Am să-ţi dau grîne şi-am să te hrănesc toată viaţa, numai să treci la rascolnici."

— Şi ce ne pasă nouă ? N-au decît! ■Cum, adică, ce ne pasă ? se miră inspectorul, ba chiar păru ofensat. Păi în felul ăsta ar putea toată lumea să treacă la rascolnici.

Vihrov rămase pe gînduri. Misiunea pe care trebuia s-o îndeplinească devenea pentru el din ce în ce mai neplăcută.

— Şi cînd e vorba să plecăm ? îl întrebă din nou pe cinovnic.

— Chiar în noaptea asta, iar acum v-aş ruga să scrieţi o hîrtie celor de la poliţie să vă pună la dispoziţie trei poliţai şi cîţiva jandarmi.

Vihrov se încruntă, totuşi se apucă să scrie.

Inspectorul luă hîrtia şi plecă. Tot restul zilei Vihrov rămase trist, blestemîndu-şi slujba, viaţa şi pe sine însuşi. Pe la ora unsprezece, în vestibul răsună zgomot de paşi, zăngănit de săbii şi zornăit de pinteni : sosiseră jandarmii şi poliţaii ; noroc că Ivan plecase acasă, altminteri ar fi murit de frică, dar şi Gruşa fu cuprinsă de teamă. Intrînd cu o mină îngrijorată la Vihrov, îi spuse :

— Boierule, au venit nişte soldaţi şi întreabă de dumneavoastră !

— Ştiu, îi spuse el, vor merge cu mine.

— Au venit să vă aresteze din nou ? întrebă Gruşa, pălind.

— Nu, nu, trebuie să mă duc cu ei pentru a rezolva nişte probleme de serviciu.

Gruşa se mai linişti.

— Vreţi să puneţi mîna pe niscai hoţi ? întrebă ea din nou.

— Da, da, zise Vihrov.

— Vedeţi, boierule, să nu vă omoare vreunul, rosti Gruşa, cu nelinişte în glas.

— Las'că nu mă omoară, n-am să păţesc nimic, îi răspunse Vihrov, zîmbind, şi o sărută pe obraz.

Gruşa păru încîntată.

— N-am să dorm, boierule, toată noaptea. Am să stau şi-am să vă aştept, zise ea.

— Să nu faci aşa ceva. Să dormi liniştită.

— N-am să pot, boierule ! Să vreau şi n-am să pot.

Curînd soci şi inspectorul. Purta acum un cojoc, îmbrăcat însă peste uniformă. îl sfătui pe Vihrov să-şi pună şi el haina oficială.

— Asta pentru ce mai trebuie ? îl întrebă Pavel.

— Altfel nu se poate. Sîntem, totuşi, reprezentanţii autorităţilor... îi explică Mirotvorski.

Vihrov îşi puse uniforma, apoi se urcară cu toţii în di- ligenţă şi porniră la drum. Vihrov şi inspectorul şedeau în faţă, iar poliţaii şi jandarmii în spatele lor. Inspectorul începu să le dea lămuriri : „îndată ce vom intra în sat, veţi încercui casa, postîndu-vă în dreptul uşilor. Casa lui Kononov e chiar în marginea aşezării".

— Ştim, înălţimea voastră, că doar e pentru a şasea oară cînd îi sîntem oaspeţi, răspunseră rîzînd unii dintre soldaţi.

Noaptea era foarte întunecoasă, iar drumul — numai gheţuş. Ieşind din oraş, o cotiră îndată pe un drum vicinal. La fiecare pas al cailor diligenţa sta să se răstoarne. Vihrov aproape că dorea s-o vadă răsturnată, iar pe inspector cu o mînă sau un picior schilodite. Zelul pe care îl manifesta acesta i-l făcuse de-a dreptul nesuferit. în sfîrşit, străbătînd vreo cinci verste, ajunseră la destinaţie. Soldaţii se postară fără grabă la toate uşile casei lui Ivan Kononov, pe care ajunseseră s-o cunoască prea bine.

— Să intrăm în casă, îi şopti inspectorul cu răsuflarea întretăiată de emoţie, şi, cîteva clipe mai tîrziu, pătrunseră într-o tindă cufundată în beznă.

îndată răsunară în preajma lor nişte paşi grăbiţi şi cîteva glasuri şuşotind. Vihrov îşi dădu seama că prin dreptul lui, protejaţi de întuneric, trec în fugă nişte oameni. Cît despre soldaţii postaţi afară, aceştia doar clipiră din ' ochi, cînd pe lîngă ei izbutiră să se strecoare cîteva siluete.

— Ăştia te pomeneşti c-or fi fugind din casă ? zise unul . dintre soldaţi.

— Da' Dumnezeu să-i ştie, răspunse flegmatic un altul.

— Stai, stai. nu fugi ! răsună vocea inspectorului care „izbutise să pună mîna pe o femeie. Aceasta rămase locului.

. — Soldat ! strigă cinovnicul.

' Apăru un soldat. Inspectorul îi încredinţă captiva. I

Ţine-o bine ! -

îndată după aceea, dibuind pe întuneric o altă femeie, strigă din nou : ,.Da' tu cine eşti, cine eşti ?" Femeia rămase la rîndul ei, nemişcată. Predînd-o şi pe aceasta soldatului, cinovnicul îi ordonă să n-o scape, din ochi.

— Să mergem acum în odaia lor de rugăciuni, ştiu pe unde trebuie s-o luăm, îi spuse pe şoptite lui Vihrov şi, luîndu-l de mînă. îl duse după el.

Trecură prin două sau trei încăperi şi intrară într-o odaie mai lungă, luminată de cîteva candele aprinse în faţa mulţimii de icoane ce împodobeau, aidoma unui iconostas. întreg peretele din faţă. în odaie nu se zărea ţipenie de om.

— Ia te uită : au fugit cu toţii ! exclamă inspectorul.

— Poate că nici n-au trecut pe-aici ? zise Vihrov.

— Ba da, cum să nu ? ripostă inspectorul.

Tocmai atunci în odaia de rugăciuni îşi făcu apariţia însuşi Ivan Kononov. un bătrîn înalt, uscăţiv, cu o barbă lungă. înspicată. Nu se ploconi în faţa vizitatorilor săi nocturni, nici măcar nu-i salută, ci se opri, tăcut, în pragul uşii, aşteptînd parcă să fie întrebat, ori să i se dea vreo poruncă.

— Unde ţi-ai ascuns enoriaşii ? îl întrebă Mirotvorski.

— N-am ascuns pe nimeni, răspunse Ivan Kononov, privindu-l -de parcă i-ar fi purtat pică : erau cunoştinţe vechi şi ştiau bine ce hram poartă fiecare.

— V rei să spui că astăzi nu s-a făcut aici nici un fel de slujbă ? continuă inspectorul. }

— Păi cine să fi slujit ?... rosti Ivan Kononov, tot atît de laconic ; îşi dădea seama că nu trebuie să vorbească prea mult cu domnii cinovnici. ca să nu se dea de gol. ■'/

— Ştiam că tu o faci pe popa, îi zise Mirotvorski.

— Nu, eu nu sînt popă ! obiectă, zîmbind, Ivan Ko^ nonov. -

-¿fi

— Atunci vom înregistra că, la controlul făcut, ş-âu găsit împrăştiate pe jos mai multe perniţe pentru bătut mătănii !... Şi Mirotvorski îi arătă lui Vihrov nişte perne mici, vătuite, îmbrăcate în stambă şi aruncate ici, coloT Se vede limpede, continuă cinovnicul, că lumea s-a rugat aici pînă mai adineaori.

--

» Vihrov rămase tăcut. Kononov însă dădu glas': %

— Bineînţeles că ne rugăm aici în fiece zi cu întreaga familie, însă perniţele le lăsăm să zacă pe jos ; doar nu ne-oin apuca să le adunăm la tot ceasul.

— Dar a tămîie de ce miroase ? Ai ? Ia spune, făcu cinovnicul cu viclenie în glas.

— Păi că mai şi tămîiem pe-aici, nu mă feresc s-o spun. Doar n-avem biserică, unde vreţi să ne rugăm ?

— Dar asta ce mai e ? exclamă deodată Mirotvorski, ridicînd privirea în sus. Te-ai apucat, stimabile, să-ţi repari odaia de rugăciuni, aşa-i ? Văd că ai pus trei scînduri noi în tavan !

— Ba n-am reparat nimic, alea sînt scînduri vechi ! răspunse Kononov, de astă dată cam încurcat şi schim- bîndu-se la faţă.

— Cum n-ai reparat ? Ia uitaţi-vă şi dumneavoastră, i se adresă Mirotvorski lui Vihrov.

— Da, le văd şi eu, încuviinţă acesta, neînţelegînd însă despre ce e vorba şi ce rost au aceste comentarii. în tavan erau bătute, într-adevăr, trei scînduri noi-nouţe.

— Cum poţi să spui că sînt vechi ? îl întrebă cinovnicul pe Kononov.

— Sînt noi, sînt noi ! întări şi Vihrov.

Kononov nu mai zise nimic, doar îşi coborî privirea.

— Asta înseamnă că odaia de rugăciuni trebuie sigilată, spuse Mirotvorski. Se permite să rămînă deschise doar acele încăperi pentru rugăciune care din anul opt sute douăzeci şi patru n-au mai fost reparate. Cînd se repară vreuna, urmează să fie imediat sigilată.

Vihrov se blestemă în sinea lui pentru sprijinul involuntar pe care i-l acordase cinovnicului.

— Ei, acum să-i interogăm pe cei reţinuţi, continuă Mirotvorski şi porunci să i se aducă o masă, două scaune, o călimară şi un condei. După aceea, să intre pe rînd femeile aflate sub paza soldaţilor, adăugă el, adresîndu-i-se lui Kononov.

— E bine să facem treaba asta într-o odaie de rugăciune ? zise Vihrov.

— Legea prevede ca interogatoriul să se facă la faţa locului, îi răspunse inspectorul.

Li se aduseră îndată toate cele cerute. Anchetatorii se aşezară. Intrară şi cele două femei. Una din ele, o%bătrînă, se dovedi să fie chiar nevasta lui Kononov, care n-ar fi trebuit să fie reţinută.

Mirotvorski porunci să i se dea drumul femeii, ■fer, în loc să-şi reproşeze sieşi greşeala făcută, îl înjură pe soldatul care venise cu bătrîna.

— Prost ce eşti, parcă n-ai fi văzut pe cine reţii !

Cealaltă era o tînără, cu obrajii îmbujoraţi. Pînă atunci
îl tot implorase pe soldat :

— Lasă-mă să plec, drăguţule, te rog din suflet !

— N-am voie, proasto, să-ţi dau drumul ; ce-ai căutat p-aici ?

— Am venit şi eu la clacă, da' m-am culcat pe cuptor şi am adormit.

Mirotvorski începu s-o interogheze cu aceeaşi ascunsă viclenie :

-— la spune-mi : eşti pravoslavnică ?

:— Pravoslavnică.

•— Dar la biserică te duci mai rar, aşa-i?

:— Păi cum să ne ducem la biserică ? îi tare departe.

— Aici, la casa asta de rugăciuni, sau cum să-i mai zic, vii mai des ?

— Vin cîteodată ! se trădă tînăra.

Mirotvorski nota conştiincios toate răspunsurile primite. în cele din urmă, Vihrov îşi pierdu răbdarea, dîndu-şi seama că, de fapt, era menirea lui să-i acuze pe împricinaţi, nicidecum a acestui deputat al lor, care, dimpotrivă, ar fi trebuit să le ia apărarea.

— Lăsaţi, că-i voi interoga eu şi voi nota totul aşa cum se cuvine, rosti el, aproape smulgînd condeiul din mîna lui Mirotvorski şi aşezîndu-se în dreptul mesei. Scrise apoi că, deşi în cursul anchetei s-au găsit, într-adevăr, mai multe perniţe împrăştiate prin odaia de rugăciune, totuşi stă- pînul casei declară că acestea se află acolo în permanenţă şi aparţin familiei sale. Mai scrise apoi că, deşi în încăpere s-a simţit mireasmă de tămre, nu s-a observat, totuşi, nici o urmă de fum carc să fi dovedit că tămîia ar fi fost aprinsă recent. Cît despre scîndurile aparent noi, din tavan, acestea, după spusele lui Ivan Kononov, sini nişte scînduri tot atît de vfechi ca şi celelalte.

în timp ce Vihrov scria toate acestea, Mirotvorski ieşi, ca din întîmplare, în tindă. în urma lui, ieşi îndată şi Kononov, iar la scurtă vreme după aceea, reveniră amîndoi în odaie.

Ţinînd ca Mirotvorski să semneze şi el noul proces- verbal de constatare, Vihrov începu să i-l citească cu o voce gravă.

— E bine. E foarte bine ! se declară de acord, surprinzător de repede, Mirotvorski. Numai, vedeţi dumneavoastră, la ce bun să umblăm cu atîtea explicaţii ? Ori scriem aşa cum v-am spus eu, ori, mai bine, nu scriem nimic. Căci nefiind prea clare cele scrise de dumneavoastră, omul o să fie hărţuit şi mai rău.

— Aşa e, înălţimea voastră : cu procesul ăsta verbal o să fim hărţuiţi rău de tot, rosti şi Ivan Kononov cu glas tînguitor.

— Şi-atunci ce-i de făcut ? întrebă Vihrov.

— Păi, să consemnăm nimic ! zise Mirotvorski. Vom scrie atît : că n-*&m găsit aici pe nimeni şi că nu am constatat nimic suspect.

— Fie-vă milă, înălţimea voastră, îngînă Ivan Kononov şi îi căzu lui Vihrov la picioare.

Bătrîna lui nevastă îi urmă exemplul.

— Iertaţi-mă şi pe mine, înălţimea voastră ! strigă la TÎndul ei fata, căzînd şi ea în genunchi. •

Vihrov se simţi foarte stingherit.

— Bine, bine, vă iert pe toţi ! exclamă el.

— La ce bun să-i mai necăjim : bătrînul şi aşa a fost chinuit, îi ţinu isonul Mirotvorski.

— De trei ani sînt urmărit întruna ; de patru ori am fost dat în judecată, i se plînse Kononov lui Vihrov, dîn- du-şi seama, pesemne, că-i un om bun la suflet.
— Dar de ce ? în fond, ce rău faci dumneata ? îl întrebă Pavel.
— L-a cam supărat pe administrator, şi-acela se tot ţine de capul lui, îi explică Mirotvorski.
— Nu numai administratorul mă asupreşte, ci şi alţi cinovnici, adăugă Kononov.
— Vrei să-i spun guvernatorului cum stau lucrurile ? îl întrebă Pavel.
— Să nu faceţi una ea asta ! exclamă Kononov. Vă rog cu lacrimi în ochi să nu-i spuneţi nimic !
— Cum să poată afla guvernatorul aşa ceva ! interveni şi Mirotvorski.
— De ce să nu afle ? întrebă Vihrov.
— Pentru că mai marii mei o să mă jupoaie de viu, îi explică Kononov.
— Aşa e, o să-l jupoaie de viu ! încuviinţă şi Mirotvorski. Şi aşa îi tot caută administratorul pricină, ca, fără intervenţia tribunalului, ci pe linie strict administrativă, să facă ce-o face şi să-l deporteze în Caucaz.
Vihrov înălţă din umeri.
— Prin urmare, altceva nu doreşti şi vei Ei mulţumit dacă vom scrie că n-am găsit nimic la dumneata ? îl întrebă el pe Kononov.
— Foarte mulţumit, răspunse acesta.
— Şi-acum cred că ar trebui s-o interogăm pe femeia aceea convertită, rosti Vihrov, intrînd din ce în ce mai mult în rolul unui judecător de instrucţie.
— Fără doar şi poate ! făcu Mirotvorski. Chemaţi-**o** aici, îi spuse unuia dintre soldaţi.
Acesta o aduse pe convertită. Era o fată de ţăran, cam vîrstnică. purtînd o rochie îngălată.
— Eşti pravoslavnică ? o întrebă Vihrov.
— Pravoslavnică, mîrîi ea.
— Te duci la biserică ?
— Mă duc, mîrîi din nou fata.
— Dar în ultima vreme ai încetat să te mai duci.
— Am încetat, mîrîi ea.
— Şi-ai trecut la rascolnici ?
Un timp fata rămase tăcută, aţintind asupra lui Vihrov o privire tîmpă.
— Nu, rosti în cele din urmă.
— La noi, la biserică, nu vii deloc ? o întrebă Mirotvorski.
— Nu, răspunse şi de astă dată fata.
-— Şi nici nu vrei să mai vii ?
r- Nu vreau !
— Va să zică eşti rascolnică ?
— Oi fi rascolnică, rosti ea, furioasă de-a binelea.
•— Ce s-o mai interogăm, e toantă rău, spuse Vihrov.

— Văd şi eu că-i toantă, fu de acord inspectorul.

— Cred că statului nu i-ar păsa cîtuşi de puţin, nici de-ar şti-o convertită la credinţa turcilor, continuă Pavel.

— Ce să mai vorbim !... făcu Mirolvorski. Eu zic s-o mai întrebaţi dacă n-a ademenit-o cineva să treacă la rascolnici.

— Te-a ademenit cineva ?

— Nu, nimeni ! se oţărî fata.

Rămas în tot acest răstimp în preajma anchetatorilor, Ivan Kononcv nu-şi lua ochii de la cea interogată, iar la ultima întrebare a lui Vihrov o aţinti parcă şi mai stăruitor cu privirea.

— Asta-i tot, spuse Mirolvorski şi se apucă să noteze declaraţiile celor audiaţi şi să le adune semnăturile sau, în cazul celor care nu ştiau carte, amprentele digitale.

Cînd totul fu gata, soarele ajunsese sus de tot. Cei doi anchetatori se şi pregăteau să plece spre casă, cînd, deo- di/.ă, Ivan Kononov li se adresă cu plccăcíune :

— Faceţi-mi plăcerea : beţi cu noi un ceai !

— Trebui s-o facem, altminteri se supără, îi şopti Mirolvorski lui Vihrov. Acesta acceptă. Intrară în locuinţa propriu-zisă a lui Ivan Kononov. Odaia era aproape la fel cu cele aflate în casele unor mie-burghezi mai scăpătaţi; pe Vihrov însă îl surprinse plăcut faptul că încăperea era foarte îngrijită ; lîngă unul din pereţi se afla un pat curat, masa era acoperită cu o faţă imaculată, duşumeaua şi pervazurile ferestrelor erau şi ele proaspăt spălate, samovarul nu era coclit cîtuşi de puţin, iar eeştile sclipeau de curăţenie.

Stăpînul, deşi părea cam necăjit, turnă chiar el cea-; iul, oferindu-l oaspeţilor săi nepoftiţi.

Vihrov ar fi vrut să-l încurajeze, să-l liniştească şi totodată să-i dea un sfat potrivit.

— Ivan Kononîci, începu el, dacă eşti atît de prigonit, de ce mai rămîi în secta rascolnicilor ?

— Au fost prigoniţi şi cei dintîi creştini, nu numai noi,[1] păcătoşii, îi răspunse bătrînul.

— Atunci era altceva, lor nu li se dădea voie să îmbrăţişeze o religie nouă, pe .cînd între credinţa voastră şi a noastră nu-i o deosebire prea mare... Eşti din acei rascolnici care admit preoţia ?

— Da.

— Va să zică, de aceea nu-i recunoaşteţi pe popii noştri ! Dar, de fapt, din ce motiv nu-i recunoaşteţi ?

— Pentru că toţi îşi trag obîrşia de la necredinciosul Nikon, de cînd i-a hirotonisit el pe ăi dintîi.

— Dar ai voştri n-au pornit-o de la nimeni, n-au fost hirotonisiţi şi ei de către cineva ?

— Ai noştri pornesc de la hirotonisirea pe care a să- vîrşit-o dintîi patriarhul Iosif, rosti Ivan Kononov cu glas tărăgănat.

— Cum adică ? Nu înţeleg, spuse Vihrov.

— Iacă aşa, cel hirotonisit întîi şi-ntîi de către patriarhul Iosif a hirotonisit" la rîndul lui pe-un altul, acela pe-un al treilea... şi aşa pînă-n zilele noastre, îi explică Ivan Kononov.

— Şi n-ai să-ţi schimbi niciodată credinţa asta a ta ? Pentru nimic în lume ? îl întrebă Vihrov.

— Nu, n-am să mi-o schimb !... Păi cum aş putea să mi-o schimb, continuă Ivan Kononov cu oarecare ironie, dacă nu pot să văd fără a mă tulbura, iertaţi-mă că v-o spun de-a dreptul, nici una din feţele dumneavoastră bi- sericeţi ? Să ştiţi că pe oricine aş primi la mine în casă, fie el calmuc sau tătar, numai pe preoţii dumneavoastră nu i-aş primi. De aia şi trimit dumnealor tot felul de reclamaţii împotriva mea !

— Mă îndoiesc că nu-i şi el un popă de-al lor, al rascolnicilor, îi şopti Mirotvorski lui Vihrov.

În cele din urmă, se gătiră din nou de plecare. Ivan Kononov încercă să-i mai trateze şi cu o votcă înainte de drum, dar Pavel îl refuză. Luîndu-se după Vihrov, îl refuză şi Mirotvorski. înainte de a se urca în diligenţă, Pavel îl mai întrebă o dată pe Kononov, care îi condusese, dacă-i mulţumit de ei şi dacă nu cumva l-au supărat cu ceva. J

— Nu, n-am avut din partea dumneavoastră nici o supărare, îi răspuns« bătrînul, fără să pară însă a fi prea sincer : în realitate, Mirotvorski îl ciupise de zece galbeni, ba îi mai pretinsese şi alţi zece, destinaţi, chipurile, lui Vihrov.

Bineînţeles că eroul nostru nici măcar n-a bănuit cum se desfăşUVaseră treburile : dimpotrivă, cazul acela a început să-l preocupe sub un aspect cu totul diferit, pe care, îndată ce ajunse în oraş, se duse să-l discute cu procurorul.

— Ilarion Ardalionovici, i se adresă, intrînd în cabinetul acestuia, să ştii că vin chiar acum de la o anchetă. Şi m-am convins, în primul rînd, că ancheta ca atare este o acţiune extraordinară, aş zice : un lucru sfînt, iar pentru popor judecătorul de instrucţie e o persoană chiar mai importantă decît un popă : fiind împuternicit să aplice legile statului, el poate să intre în casa omului, să-i facă percheziţie, să se adreseze direct conştiinţei acestuia ; în fine, i-o treabă nemaipomenită !

— Deci v-a plăcut ?

— Nu ştiu dacă e un cuvînt potrivit. Aş zice mai degrabă că mi-a trezit, dacă mă pot exprima astfel, o anume latură a conştiinţei mele civice. Şi-apoi, ştiaţi oare dumneavoastră că, la noi, noţiunea de judecător de instrucţie include în ea şi pe cea de procuror, şi pe cea de avocat, şi pe cea de colectiv al juraţilor, şi că toate aceste sarcini judecătorul de instrucţie le îndeplineşte în taină, stînd de unul singur în cabinetul său ?

Neizbutind să-i priceapă gîndul, Zaharevski îl privi întrebător.

— Fiţi atent ! exclamă Vihrov. Legile existente în alte ţări prevăd ca procurorul să fie sever *în mod părtinitor,* avocatul să fie uman *în mod părtinitor,*

iar judecătorul de instrucţie să fie şi una şi alta, ba să mai poarte în mintea lui şi concluzia juraţilor privitoare la vina sau nevinovăţia persoanei în cauză, şi, în concordanţă cu această concluzie să adune faptele cunoscute.

— E i nu ! ripostă Zaharevski, la noi judecătorul de instrucţie se aseamănă mai mult cu un procuror, cu acuzatorul, în timp ce rolul avocatului îl joacă deputaţii respec-.; ti vei categorii sociale.

— Dar ce fel de deputaţi avem prea stimate !... Deputatului, de pildă, cu care am întreprins ancheta, de-abia despre toate acestea şi o voi trimite să fie publicată în străinătate.

— Dumnezeu să vă ajute ! îl încurajă Zaharevski.

Plecînd de la procuror, Vihrov trecu pe la toate micile librării cîte existau în oraş, în căutarea vreunei cărţi despre viaţa rascolnicilor, dar nu găsi niciuna.

III

VEŞTI DE PE MELEAGURILE NATALE

în capitala guberniei unde fusese trimis Vihrov iarna îşi depăna între timp zilele pline de cele mai felurite dis- stracţii : aleasa inimii guvernatorului îndrăgea mult tot soiul de amuzamente şi, în special, organizarea în rîndurile nobilimii a unor spectacole de amatori, dar nu din dorinţa de a juca ea însăşi în aceste spectacole sau, aşa cum le plăcea altor doamne, de a flecări pe la repetiţii despre tot soiul de lucruri neavînd cu teatrul nici o legătură, ci numai de a se găti în asemenea ocazii eu diferite toalete existente în garderoba teatrului. O făcea, poate, şi cu un anumit scop, ştiind că în felul acesta, schimbînd o rochie după alta, îl impresionează şi mai mult pe severul ei adorator; acesta o privea de fiecare dată peste ochelari, cu nişte ochi parcă mai holbaţi ca de obicei, ridea încetişor şi-şi bîţîia cînd şi cînd picioarele.

Cît despre Vissarion Zaharevski, acesta, punîndu-şi, potrivit zvonurilor, în buzunar, după lichidarea definitivă a socotelilor cu antreprenorii, frumuşica sumă de douăzeci de mii de ruble, începuse a se plimba cu trăsura lui elegantă prin oraş, arborînd un aer vesel şi triumfător. într-o zi se abătuse din nou pe la fratele său, procurorul.

— Am primit deunăzi o scrisoare de la sora noastră, îl înştiinţă el. Zice că ne va face plăcerea să vină, să ne viziteze.

am reuşit să-i smulg din gheare pe propriii lui clienţi. Şi-apoi, pentru că a venit vorba, treaba asta cu rascolnicii... Vă spun fără înconjur că, de s-a mai păstrat undeva farmecul poetic al poporului nostru, atunci să ştiţi că numai la rascolnici s-a păstrat : casele lor de rugăciuni, slujbele lor, tainele, toate-s ca la cei dintîi creştini ! Mulţi afirmă că mişcarea rascolnicilor e o prostie, un rezultat al ignoranţei ! Iar eu, dimpotrivă, la temelia fiecărei secte sesizez o idee cît se poate de clară. Spre exemplu, în concepţiile sectei „Iubirea lui

Hristos", care e tot o sectă a rascolnicilor, se observă limpede protestul împotriva căsătoriei : acolo se adună în cîte-o zi mai mulţi bărbaţi şi femei şi, după anumite rugăciuni, se unesc la întîmplare. Opusă ei este o altă sectă, zisă a „flagelaţilor" : pe aceştia ascetismul lor îi determină să se biciuiască ei înşişi cu frîn- ghiile, punctul culminant atingîndu-l scapeţii, prin denaturarea totală a naturii omeneşti. Cît despre latura rituală a religiei, care, deşi a înfrumuseţat-o mult, totuşi a apropiat-o prea mult de realitate, la rascolnicii care nu admit preoţia, de pildă, e desfiinţată cu totul : ritualul acestora se reduce la o seamă de rugăciuni către Iisus... Ei bine, orice mi-aţi spune dumneavoastră, eu susţin cu tărie că aceste aspecte sînt departe de a fi simple aiureli.

— Mă rog. sînt de acord. Dar dacă aţi şti cum se poartă cinovnicii de aici cu rascolnicii, cum îi jupoaie... E ceva greu de imaginat. E un lucru de-a dreptul incredibil !... zise procurorul.

— în cazul ăsta, se grăbi să sipună Vihrov, întrucît aţi afirmat că guvernatorul doreşte să-mi încredinţeze mie toate problemele astea, fiţi sigur că-i voi scăpa pe rascolnici de opresiunea cinovnicilor...

— Veţi face un lucru admirabil, un lucru cu adevărat nobil ! exclamă Zaharevski. Sincer vorbind, eu am fost acela care l-a sfătuit pe guvernator să vă încredinţeze o asemenea misiune. Şi aceasta tocmai din convingerea că veţi izbuti să măturaţi gunoiul despre care am pomenit.

— Voi face tot ce-mi stă în putinţă ! rosti Vihrov, sim- ţindu-se din ce în ce mai atras de noua lui activitate şi fiind foarte mulţumit că i-a fost încredinţată. Voi studia felul de viaţă al rascolnicilor, continuă el, voi scrie o carte

Chipul procurorului rămase impasibil. Ilarion Ardalio- nîci era omul cel mai indiferent şi mai rece din întreaga familie Zaharevski.

— Spune-mi : care dintre noi ar putea s-o găzduiască? reluă inginerul, obişnuit să rezolve în primul rînd problemele cele mai importante. Eu, nu-i aşa ?

— Ar putea să stea şi la mine.

— Cum ai s-o găzduieşti tu în bîrlogul ăsta ! Atîta doar că pe mine mă vizitează deseori tot felul de cucoane. Să mă lipsesc oare, pentru soru-mea, de-o asemenea plăcere? Şi-aipoi, cum de i s-o fi năzărit să vină încoace tocmai acum ? Mă cam încearcă bănuiala că joacă şi chiriaşul meu un rol în treaba asta. I-ai scris cumva Iuliei că *m-r* Vihrov se află în oraşul nostru ?

— I-am scris, răspunse procurorul.

— De aceea îmi vorbeşte ea cu atîta entuziasm despre dumnealui, ba chiar mă roagă stăruitor să mi-l fac prieten, zicînd că „prietenia cu el îţi va înălţa pe noi culmi concepţiile materialiste !" în ce fel însă are s-o facă *m-r* Vihrov, şi la ce-mi trebuie aşa ceva, zău că nu-mi pot închipui !

Inginerul, deşi îşi iubea sora, o socotea totuşi niţel cam toantă ; fireşte, o toantă' cultivată.

— Vihrov e un om admirabil, se mărgini să observe Ilarion Zaharevski.

— în legătură cu asta n-am nimic de obiectat, ba chiar aş fi bucuros s-o ia de nevastă, mai ales că are şi o situaţie bună, se grăbi să-i răspundă inginerul, apoi luîndu-şi rămas bun, porni din nou, zîmbitor şi vesel, să străbată uliţele şi pieţele oraşului.

în aceeaşi perioadă, pe Vihrov începuse să-l preocupe tot mai mult problema rascolnicilor şi, în legătură cu aceasta, se apucase să-i scrie lui Mary o nouă misivă :

„Toate prin cîte mi-a fost dat să trec, mult iubita mea verişoară, mi-au demonstrat, în primul rînd, că sînt un animal plin de vitalitate, cum ar fi de pildă pisicile : de la orice înălţime mi-ai face vînt şi în orice murdărie m-ai azvîrli mă ridic de fiecare dată în picioare şi, chiar dacă mă dor oleacă ciolanele, mă scutur în grabă şi dau fuga să-mi găsesc un ghemuleţ cu care să mă joc. Mult mai greu mi-a venit să suport acea lovitură de odinioară, cînd am auzit că te măriţi. Am suferit atunci un şoc nervos, care era cît pe-aci să mă răpună, am vrut după aceea să mă călugăresc, dar, .mai întîi, s-a străduit să-mi risipească gîn- durile negre Nevedomov, prietenul meu de neuitat, apoi m-a cucerit cu farmecul ei, universitatea şi... iată că m-am ridicat în picioare. Astăzi am fost trimis, s-ar putea spune, în surghiun, mi s-a luat dreptul de a mă dedica celei mai ■plăcute şi mai dragi preocupări ale mele — creaţia literară şi, în sfîrşit, lucrul cel mai greu de suportai pentru mine — am plecat din nou de lîngă dumneata. Era de aşteptat ca de astă dată să nu mă mai pot ridica. Totuşi nu m-am dat bătut şi, iată, sînt absorbit acum de problema rascolnicilor din Rusia. Dacă ai şti, verişoară dragă, ce fenomen copleşitor şi totodată pătruns de poezie este acesta în viaţa poporului nostru ! Cine nu cunoaşte mişcarea rascolnicilor din Rusia, acela nu ne cunoaşte deloc nici poporul. Cu această idee — cînd am îndrăznit să mi-o exprim — s-a declarat de acord pînă şi mai marele guberniei noastre. „Mă bucur foarte mult, mi-a spus el, că v-aţi început activitatea într-un mod atît de sîrguincios !" Bineînţeles, guvernatorul crede că, în cazul de faţă, doresc să-i fiu pe plac. ori să obţin, de pildă[1], ordinul Anna ; de aceea a poruncit ca întreaga activitate a comitetului care se ocupă de rascolnici, precum şi toate problemele legate de aceştia, să treacă sub supravegherea mea, iar eu am şi trimis tuturor ispravnicilor şi primarilor o circulară, prin care dispun ca aceştia să-mi trimită informaţii privitoare la categoria sectelor existente pe teritoriul administrat de ei, la numărul celor care fac parte din aceste secte, la îndeletnicirea sau meseriile pe care ei le practică ; am cerut, în sfîrşit, să mi se trimită scurte caracterizări ale fiecărei secte, cu amănunte privind obiceiurile .şi

riturile acesteia, într-un cuvînt, atunci cînd voi aduna toate aceste informaţii, voi avea în faţă o imagine mai clară a situaţiei rascolnicilor, pe care o voi completa ulterior, cu prilejul propriilor mele deplasări prin gubernie. Dar aspectele de mai sus constituie, ca să zic aşa, numai latura statistică a problemei, Rascolnicii însă au şi o istorie a lor, despre care mă îndoiesc că se vor învoi vreodată să-mi povestească chiar ei, astfel că, pentru a afla cîte ceva în sensul ăsta, am nevoie de cărţi. De aceea, te implor, draga mea verişoară, să te duci pe la toate librăriile din capitală şi să cauţi, acolo 'cît mai multe cărţi de acest fel, despre rascolnicii noştri. Ai putea, de asemenea, să te duci şi la o bibliotecă publ ică, iar în cazul cînd vei găsi acolo vreun studiu potrivit, roagă pe cineva să mi-l copieze în întregime, oricît de mare ar fi el, iar dacă vei găsi o asemenea lucrare într-o publicaţie străină, roagă-l pe Isakov să trimită pentru ea o comandă în străinătate. într-un cuvînt, doresc cărţi, cît mai multe cărţi despre rascolnici, căci fără ele simt că mă sufoc."

Abia îşi isprăvi eroul meu scrisoarea, cînd în odaie intră Gruşa — singura care venea să-i aducă tot soiul de ştiri — şi-i spuse că e poftit sus, la Vissarion Ardalionîci.

-— Pentru ce ? o întrebă Vihrov.

— E o domnişoară acolo, sora dumnealor. A venit de la ţară şi pare că doreşte să vă vadă, răspunse Gruşa, cu o mină nu tocmai veselă.

— Ia te uită ! A venit *m-lle* Iulia ! Mă duc, mă duc, spuse Vihrov, şi se grăbi să-şi pună hainele.

Gruşa rămase în încăpere.

— Să vă îmbrăcaţi cît mai frumos, ca să vă placă domnişoara, doar e fată de măritat ! rosti ea pe un ton cam înţepător.

— Eu nu doresc de cît să mă placi dumneata ! îi răspunse Pavel şi se înclină, galant.

Gruşa nu se lăsă mai prejos şi-i făcu o reverenţă.

Apoi Vihrov urcă la etaj. O găsi pe Iulia luîndu-şi micul dejun în micuţa şi eleganta sufragerie a inginerului. *M-lle* Zaharevskaia sosise de curînd, încă nu-şi lepădase capotul pe care îl lua cu ea cînd pleca la drum, iar capul îi era plin de papiote. Fusese atît de nerăbdătoare să-l revadă pe Vihrov, încît nu mai lua în seamă faptul, oarecum neconvenabil, că apare în faţa unui bărbat fără a fi gătită.

— *Mergi* că rni-aţi acceptat atît de repede invitaţia, rosti ea, răspunzîndu-i la salut, dar fără a-i întinde mîna. Eu, însă, uitaţi-vă în ce ţinută vă primesc, şi cum îmi arată "mîinile, adăugă ea şi-i întinse degetele sale frumoase, murdărite, într-adevăr, de chifleluţa pe care abia o mîncase.

— Cum o duce cu sănătatea tatăl dumneavoastră ? **o** întrebă Vihrov, ca să zică ceva.

— Vai, e tare slăbit ! Aproape că nu iese din casa.

Vissarion Zaharevski, care era şi el de faţă, urmărind
fără prea multă atenţie acest dialog, li se adresă celor doi:

— Iertaţi-mă, dar trebuie să vă părăsesc ! Sînt nevoit să-mi văd de treburile mele şi nu am timp să vă ascult flecăreala. ILarion cred că va sosi şi el în scurt timp, Dumneavoastră, m-r Vihrov, sper că veţi lua masa cu noi şi veţi rămîne aici pînă diseară ?

Iulia îi aruncă şi ea lui Vihrov o privire rugătoare.

— S-ar putea ! răspunse acesta, tărăgănat.

După plecarea inginerului, tinerii, rămaşi singuri, se simţiră vizibil stingheriţi. Eroul meu observase încă mai demult că Iulia îi acorda o oarecare atenţie, dar nu-şi dădea seama în ce fel ar trebui să răspundă acestei atitudini.

— Spuneţi-mi, m-r Vihrov, începu în sfîrşit Iulia, cu compasiune în glas, aţi ajuns aici din cauza lucrării dumneavoastră ?

— Da, din cauza lucrării mele.

— Imaginaţi-vă că n-am reuşit nici astăzi să găsesc numărul acela al revistei.

— E, într-adevăr, cam greu de găsit, răspunse Pa vel, plecîndu-şi privirea. Nu-i prea venea la îndemînă să susţină o asemenea conversaţie.'

— La început, pînă ce aţi izbutit să-i scrieţi lui Jivin, continuă Iulia, soarta dumneavoastră ne-a îngrijorat cumplit ; pe urmă, eînd l-aţi trimis acasă pe valetul dumneavoastră, el s-a apucat să spună tuturor cum că, aflîndu-vă la Petersburg şi spunînd ceva la adresa ţarului, aţi fi fost arestaţi amîndoi, zvîrliţi în închisoare, apoi legaţi în lanţuri, duşi în Siberia, şi abia după aceea trimişi guvernatorului de aici, care v-ar fi luat pe propria lui răspundere.

— Numai un tonlălău ca Ivan putea să scornească asemenea bazaconii, spuse, înciudat, Vihrov.

— A mai spus şi alte minuni ; de pildă, dacă nu-l veţi lua din nou la dumneavoastră şi nu-l veţi însura cu nu ştiu care fată, Gruşa, pare-mi-se, pe nume, care locuieşte aici, atunci dumnealui are să vă denunţe şi pentru nu ştiu ce alte treburi, după care veţi fi, fără doar şi poate, dus la ocnă.

— Ia te uită ce ticălos ! exclamă Vihrov.

— Este, într-adevăr, numai că m-a speriat atît de tare, încît tot timpul n-am stat cu gîndul decît la dumneavoastră.

Rostind aceste cuvinte, Iulia se îmbujoră fără voie.

— Toate astea nu sînt decît prostii ! dădu Vihrov din umeri. Vorbiţi-mi mai bine despre celelalte cunoştinţe ale mele : ce fac, cum o mai duc ?

— Celelalte cunoştinţe ?... Vai, era cît pe-aci să uit! exclamă fata şi, dînd la iveală o scrisorică, i-o întinse lui Vihrov. E de la *Catiche* Prîhina, pentru dumneavoastră, adăugă ea.

— De la Prîhina ? se miră Vihrov şi se grăbi s-o citească. Scrisoarea se dovedi să aibă pentru el o anumită însemnătate :

„Ştim, prietene al nostru, de ce necaz aţi dat, îi desluşirăochii scrisul energic al lui *Catiche*, şi asta-i de ajuns ca să vă întindem cu toţii mîna. Fiţi tare şi rugaţi-vă lui Dumnezeu, căci şi noi ne rugăm aici pentru dumneavoastră, cu excepţia poate, a unei singure persoane, pe care o cunoaştem prea bine, şi care, atunci cînd i s-a spus despre nenorocirea ce v-a lovit, a declarat cu zîmbetul ei ironic — vă este, cred, şi acesta cunoscut — că o bucură foarte mult faptul de a vă şti pedepsit pentru ideile dumneavoastră de liber cugetător şi pentru prietenia cu tot soiul de inşi cu care v-aţi înhăitat. Ar fi însă interesant de văzut cu cine s-a înhăitat dumneaei în momentul de faţă ! Este vorba, în primul rînd, de un ins pe nume Ţapkin, iar acum a mai apărut unul, căruia îi zice Hîpin. Sînt, bineînţeles, nişte figuri care nu pot să placă decît unei asemenea persoane, într-un cuvînt, dragă *m-r* Vihrov. aceastăfiinţă m-a dezamăgit cumplit ; nu-mi amintesc dacă v-am spus că unul din principiile mele morale sună aşa : femeia poate să aibă ■— dar numai o singură dată în viaţă — o dragoste vinovată, căci iniţial, fiind lipsită de experienţă, alegerea poate să-i fie greşită. Aşa, de exemplu, atunci cînd persoana în cauză, iubindu-l mai întîi pe *m-r* Posten, s-a îndrăgostit apoi de dumneavoastră, eu mi-am spus cam aşa : mă rog, asupra lui Posten s-o fi înşelat, de aceea nu trebuie să mă mir că-l place acum pe m-r Vihrov. Cu toate acestea i-am spus şi atunci : «Kleopaşa, asta-i ultima dragoste pe care ţi-o iert !» Să zicem acum că aţi trădat-o şi dumneavoastră;
atunci nu-i mai rămînea decît să dispară, dacă nu de tot, cel puţin pentru societate. Ei bine, nu ! Dumneaei, a preferat să mai trăiască... La conac a apărut domnul doctor, iar mie cucoana a început să-mi cînte mereu acelaşi cîn- tec : că nu-l încurajează pe m-r Ţapkin decît fa să trezească gelozia dumneavoastră. Dar iată că dumneavoastră aţi plecai, deci nu mai avea cui să trezească acest sentiment ! Totuşi domnul doctor a rămas, iar eu am constatat că-i este de multă vreme amant, tot aşa cum i-aţi fost şi dumneavoastră. Ei nu ! Unor asemenea femei eu nu le pot purta nici dragoste şi nici respect ! Cit despre mine, nu am nimic a vă comunica : aşa cum mă ştiţi, eu nu mai exist de mult pentru treburi de genul ăsta şi consider că la fel ar trebui să procedeze şi *m-me* Fateeva.

Scrisoarea de faţă are să v-o înmîneze o fată cu suflet de aur şi cu inima de diamant.

Rămîn cu totul a dumneavoastră,
Prîhina."

— De ce o fi scris : „cu totul a dumneavoastră" ? rosti Vihrov, isprăvind lectura. Eu nu vreau să mă folosesc nici măcar de-o părticică a ei !

— O fi îndemnat-o marea ei simpatie pentru dumneavoastră, răspunse Iulia, care îl urmărise cu atenţie pe Vihrov, cît timp durase lectura.

— Dar ce-a păţit ? S-a certat cu Fateeva ?... întrebă el, roşind uşor şi plecîndu-şi ochii.

— Nu, dar a revoltat-o comportarea dumneaei. Ştiţi, *Catiche,* este o fiinţă atît de poetică !...

— Fateeva încă îl mai iubeşte pe doctor ? o întrebă din nou Vihrov, continuînd să stea cu ochii plecaţi.

— Nu. doctorul s-a însurat !... Acum se zice că are pe-un altul, sau chiar pe-un al treilea, dealtfel eu nu cunosc amănuntele, adăugă Iulia, dîndu-şi seama la timp că unei fete nu-i prea şade bine să vorbească despre asemenea lucruri.

— Spuneţi-mi, ce mai fac Kerghel şi cu Jivin ? întrebă Vihrov.

— Kerghel continuă să scrie versuri, iar Jivin, după ce aţi plecat, s-a închis în casă, nu apare nicăieri şi toţi sînt de părere că vă duce dorul.

— Ce om minunat !

— Da, e un om minunat! Vă amintiţi, există la George Sand un personaj pe nume Jaeques : un om simplu, cinstit, deştept şi bun. Nu ştiu de ce, dar cînd vine vorba de Jivin, îmi amintesc totdeauna de Jaeques.

— înseamnă că poate fi un soţ convenabil.

— S-ar putea. Eu însă nu mi-aş dori niciodată doar un soţ convenabil.

— Dar cum aţi dori să fie ? Poate unul infidel ?

— Mă rog, să fie şi infidel, răspunse Iulia, îndreptînd spre Vihrov o privire atît de tandră şi de languroasă, încît acesta fu nevoit să-şi plece din nou privirea.

Discuţia le fu întreruptă de sosirea procurorului. Acesta îi dădu bineţe surorii sale, pe un ton prietenesc, dar fără prea mare afecţiune, şi, strîngîndu-i mîna lui Vihrov, se aşeză lîngă Iulia.

— Mă bucur că ai venit la noi, îi spuse el, apoi se adresă lui Vihrov. Vă cunoaşteţi mai demult ?

— Da, răspunse Pavel.

— Am ajuns să cunosc şi toate tainele lui *m-r* Vihrov! interveni Iulia.

— îmi cunoaşte şi toate tainele, o susţinu Vihrov.

— Aici însă nu are niciuna, ţi-o garantez, îi zise lu- liei procurorul.

— Mă bucură s-o aud, replică Iulia, îndreptînd din nou spre Vihrov o privire tandră.

— Vin de la guvernator, i se adresă Ilarion Ardalio- nîci lui Vihrov. M-a rugat să vă transmit din partea lui... nici nu ştiu cum să-i zic... un ordin, sau o propunere, în fine, o rugăminte... Aici, în oraşul nostru, nobilimea obişnuieşte să organizeze nişte spectacole de amatori, iar fratele meu s-a apucat să-i spună guvernatorului cum că dumneavoastră aţi fi un actor foarte bun. Ca atare, dom- nia-sa vă roagă să faceţi

parte dintre interpreţii spectacolului şi, întrucît această chestiune trebuie rezolvată urgent, să vă duceţi fără întîrziere la *m-me* Pikolova, care dirijează toată treaba asta.

— Aoleu ! Să mă duc la cucoana asta !..: „ — Dar cine e *m-me* Pikolova ? întrebă Iulia.

— I se mai spune aici şi „aleasa inimii guvernatorului", o lămuri fratele său.

— Aşa ? făcu Iulia.

— Oricum, e cazul să vă duceţi acolo, i se adresă procurorul lui Vihrov. în primul rînd, ca să nu vă certaţi cu guvernatorul din pricina unor fleacuri, iar în al doilea rînd, pentru că şi dumneavoastră vă place teatrul : chiar dacă nu mi-aţi mărturisi-o vă trădează chipul care a şi căpătat o expresie deosebită.

— Nu prea dispun de timp, am alte treburi de rezolvat, zise Vihrov, însă glasul nu-i sună cu destulă fermitate, .căci atracţia lui pentru teatru se făcu simţită din nou : auzind cele spuse de procuror, păru cuprins de-o uşoară ameţeală şi inima îi zvîcni în piept.

— Te-au invitat şi pe tine, adăugă procurorul, adre- sîndu-se surorii sale.

— Sînt de acord numai dacă va participa şi *m-r* Vihrov, replică Iulia. Vreau să spun că aş putea întîlni acolo nişte bărbaţi pe care să nu-i cunosc, se grăbi ea să adauge.

— Mă rog. s-ar putea să fiu de acord, rosti Vihrov, sim- ţindu-şi obrazul din ce în ce mai încins.

— Atunci v-aş ruga să vă duceţi chiar acuma la m-me Pikolova, ca să vă înţelegeţi cu dumneaei în privinţa piesei, repetă procurorul.

— Bine, zise Vihrov şi plecă.

— Aveţi grijă să reveniţi pînă la prînz, ca să luaţi masa la noi, îi strigă din urmă Iulia.

— Voi reveni, îi răspunse Vihrov, cu gîndul aiurea şi, ajungînd în odaia lui, se aşeză, vizibil emoţionat, să mai adauge cîteva rînduri scrisorii adresate lui Mary.

„Află, draga mea verişoară, că mi-am mai găsit o ocupaţie : se organizează aici un spectacol de teatru şi-am fost invitat să particip şi eu în calitate de actor. Ei spune şi tu: nu sînt eu plin de vitalitate, nu sînt eu, într-adevăr, un pisoi neastîmpărat, pe care îl trezeşte din amorţeală pînă şi un fleac de nimic !"

Luă apoi o birjă şi, pînă în clipa eînd ajunse la m-me Pikolova, nu se gîndi decît la cele aflate cu puţin timp înainte. „Cred că spectacolul nu va avea loc pe o scenă improvizată, îşi zicea el, astfel că vom putea juca o piesă

— Am impresia că nu-i rău deloc... Şi *m-me* Pilcolova, imaginîndu-şi cam cum va arăta, ajunse în cele din urmă la concluzia qă va arăta foarte bine, mai ales, gîndi ea, că nu mai purtaf;e nicicînd pe scenă o asemenea toaletă. Spu- neţi-mi, mai întrebă ea, rochia Ofeliei trebuie să fie albă ?

— Albă !

— Splendid ! exclamă Pikolova, hotărînd astfel soarta lui „Ilamlet" : piesa trebuia jucată cu orice preţ.

— Pe Hamlet îl voi interpreta chiar eu,' reluă Vihrov, iar dumneavoastră veţi fi îndrăgostită de mine, adăugă el, văzînd că trebuie să-i desluşească interlocutoarei sale pînă şi conţinutul piesei.

— Sper că nu e cazul să fiu îndrăgostită prea tare, observă ea.

Remarca îi fu provocată de teama pe care o încerca faţă de adoratorul ei : guvernatorul era foarte gelos.

— Nu, nu prea tare ! o linişti Vihrov. îi veţi spune, deci lui Ivan Alekseevici (acesta era numele guvernatorului) că am decis să jucăm „Hamlet" ?

— Da, da, am să-i spun neapărat. Dar dumneavoastră sînteţi sigur că în ultimul act va trebui să port voal şi o coroniţă cu flori ? îl mai întrebă ea o dată.

— Sînt sigur, zise el şi se grăbi să plece, căci se apropia ora mesei pentru care fusese invitat la familia Zaha- revski.

— Sînteţi mulţumit că v-am amestecat în povestea cu teatrul ? îl întrebă, scurt timp după aceea, inginerul.

— Şi da, şi ba, răspunse Vihrov, aşezîndu-se lîngă Iulia.

— Aţi hotărît ce anume veţi juca ? îl întrebă celălalt frate, Ilarion.

— Vom juca „Hamlet"', răspunse Vihrov, roşind uşor. Presimţea că va fi întîmpinat cu riposte.

■— Cum, adică, „Hamlet' ?!... exclamară toţi în cor.

— Vom juca „Hamlet", repetă Vihrov.

— Dar e o piesă foarte grea, observă Ilarion Zaha- revski. Pe Hamlet cine îl va interpreta ?

— Supusa dumneavoastră slugă, răspunse Pavel. J
de amploare. Le voi propune, aşadar, să jucăm «Hamlet Depăşise, într-adevăr, vîrsta lui Romeo, se afla acum într-o perioadă de reflecţii, perioadă tocmai potrivită pentiu a-l interpreta pe Hamlet.

Pe *m-me* Pikolova, o doamnă graţioasă şi foarte drăgălaşă, o găsi îmbrăcată într-o rochie de casă, lîngă masa pe care erau împrăştiate mai multe piese de teatru. Nu prea părea să ştie cum să se descurce cu ele, căci, într-a.- devăr, era cam săracă cu duhul.

— Bună ziua, *m-r* Vihrov., i se adresă ea. învăţaţi-mă, vă rog, ce să alegem pentru spectacolul nostru. Se zice că sînteţi şi dumneavoastră scriitor.

Vihrov, hotărît să nu piardă timpul cu explicaţiile, trecu direct la subiect.

— Toate cîle le aveţi în faţa dumneavoastră sînt curate inepţii !

— Inepţii ? făcu Pikolova, îndreptînd spre el o privire mirată : nu prea îi venea să creadă că un lucru tipărit ar putea fi caracterizat astfel.

— De jucat, vom juca o piesă sublimă^plină de înţelepciune, zise Vihrov. Este vorba de „Hamlet" !

— „Hamlet" ? A, staţi puţin, să ştiţi că am văzut aşa ceva la Moscova, făcu Pikolova, mijindu-şi ochişorii cei 'it de frumoşi.

— Vă cred.

— Am impresia că se vorbeşte acolo despre o curte regală…

— Da, despre o curte regală, cu tot soiul de ticăloşi, printre care suferă un tîriăr cinstit, pe nume Hamlet.

— Şi eu pe cine am să interpretez ? întrebă Pikolova.

•— Dacă doriţi, o veţi interpreta pe Ofelia.

1 ·— Ce fel de toaletă trebuie să poarte Ofelia ?

— Mai întîi. ea va purta o rochie simplă de mătase, cu trenă, aşa cum poartă domnişoarele de onoare de la o curte regală.

— Deci rochia va avea o trenă !... Şi o va purta mereu?

— Nu. în ultimul act Ofelia înnebuneşte şi, din cîte îmi amintesc, apare cu părul despletit, îşi pune un voal de mireasă, iar pe cap o coroniţă cu flori albe.

Procurorul rămase din nou nedumerit.

!— Eu zic că îl veţi interpreta minunat, se grăbi să intervină Iulia.

— Dar rolul Ofeliei ? continuă să întrebe procurorul.

— Va fi interpretat de către *m-m"* Piko'ova.

Şi de astă dată chipul celor doi fraţi exprimă o nepreface ută surprindere.

— Dar nu vă daţi seama că-i o proastă ? făcu procurorul.

— Nici Ofelia nu e prea deşteaptă, îi răspunse Pavel.

— Văd că mie, sărmana de mine, nu mi-aţ:i rezervat nici un rol în viitoru. spectaco¹ ! spuse Iulia pe un ton glumeţ, în realitate însă fiind adine întristată.

— Dumneavoastră aţi putea să interpretaţi rolul Ger trudei, zise Pavel.

— De acord. O voi juca pe Gertruda, acceptă Iulia şi ochii îi sclipiră.

Ascultîndu-i pînă atunci cu un zîmbet ironic, inginerul interveni şi el, la un moment dat.

— Nu .ştiu dacă se cade ca o domnişoară să interpreteze acest rol, zise el, înăiţînd din umeri. Gertruda asta are o purtare cam urîtă.

— Vai, dar e o absurditate ! exclamă Iulia.

— Asta zic şi eu, o susţinu Ilarion Zaharevski.

IV

EROUL MEU ÎN ROLUL LUI HAMLET

Alegerea unei piese de asemenea proporţii stîrni mirare,' ba chiar şi rîsete printre loca'nici, clar, de vreme ce *m-me* Pikolova ţinuse ca ea să fie montată, dorinţa ei fu împărtăşită şi de către temutul diriguitor al

guberniei, care, în această problemă, se purtă fără menajamente : rolul, aşternut pe hîrtie, al regelui, bunăoară, îl trimise printr-un jandarm însuşi preşedintelui administraţiei financiare, un bărbat mîndru şi frumos, şi-i pretinse ca în termen de o săptămînă să-l înveţe pe de rost.

Mulţi spuneau cu ironie, bineînţeles pe şoptite, că pentru rolul lui Ciaudius, un scelerat şi un uzurpator, cel mai potrivit prin însuşirile sale spirituale ar fi însuşi guvernatorul. Rolul lui Polonius, *m-me* Pikolova i-l oferi soţului său, un ins limfatic, gras şi cu părul de un blond spălăcit, iar publicul, aflînd că Polonius era şi el un mare ticălos, împărtăşi întrutotul această alegere. Celelalte ro'uri şi le împărţiră între ei mai mulţi tineri, nu atît din dorinţa de a juca într-o piesă de teatru, cîl. mai ales, din intenţia de a amuza publicul. Toate aceste ironii şi zeffemele ajungeau, bineînţeles şi la urechile, lui Vihrov, dar acesta, deşi necăjit din pricina lor, încerca, totuşi, să pară calm şi, de ce n-am recunoaşte-o ?, îşi găsea consolarea la gîndul că, în sfîrşit, avea să joace şi el pe o scenă adevărată, că va apărea în dreptul unor decoruri montate după toate regulile artei, iar sufleurul se va afla chiar în faţa lui în acea cuşcă micuţă, iar nu, ca altcîndva, ascuns printre draperii. înaintea celei dintîi repetiţii, Pavei se abătu de cîteva ori pe la toţi participanţii şi îi lămuri pe îndelete că, dacă e vorba să joace într-un asemenea spectacol organizat de nobilime, apoi tocmai într-o asemenea piesă de mare amploare şi de înaltă ţinută artistică. Drept urmare, prinseră cu toţii curaj şi începură să creadă chiar ei că fac, într-adevăr, un lucru important şi de înaltă ţinută ; pînă şi preşedintele administraţiei financiare începu să înveţe rolul regelui Ciaudius arborînd o mină mai puţin tristă, iar tinerii antrenaţi în spectacol îşi atenuară simţitor ironiile. Pikolova schimbă de vreo cinci ori toaleta Ofeliei, sfătuindu-se întruna cu Vihrov pe această temă ; în sfîrşit se opri la o rochie albă, care, nefiind căptuşită cu nimic, i se mula strîns pe coapse ; cît despre voal, acesta îi era prins doar în cîteva ace, iar florile, nişte camelii albe, îi coborau, şi ele cam dezordonat, pe-o parte a capului. Privindu-se în oglindă, Pikolova rămase pe drent cuvînt fascinată de-o asemenea poetică neg '¡¡enţâ a ţinutei sale.

Şi Iulia păru, într-adevăr, zdrobită de ruşine. Cît despre atitudinea maiestuoasă pe care trebuia s-o arboreze regina, nici nu avu nevoie să-i vorbească : o asemenea atitudine îi era luiiei proprie dintotdeauna.

Guvernatorul rămase foarte mulţumit de îndrumările lui Pavel.

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc ! îi spuse, strîngîndu-i prietenește mîna, în clipa cînd Vihrov veni la el să-şi ia rămas bun, spre a pleca apoi spre casă, împreună cu *rrff-lle* Zaharevskaia.

Suind în caleaşcă, ea se aşează, ca şi mai înainte, departe de el, şi abia cînd se apropiară de casă îndrăzni să-l întrebe :

— Ce părere aveţi : am jucat bine ?

— Foarte bine ! o încurajă Vihrov.

— Asta numai datorită prezenţei dumneavoastră ; alt- cîndva jucam foarte prost.

Pavel nu-i răspunse nimic şi, după ce o ajută să coboare din caleaşcă, se grăbi să se retragă în apartamentul său.

Pe măsură ce repetiţiile înaintau, totul se desfăşura din ce în ce mai bine, şi numai Polonius, interpretat de către soţul Pikolovei, se prezenta din cale afară de prost.

Orieît de mult se strădui Pavel să-i explice că Polonius era un om şiret, viclean, Pikolov nu făcea altceva decît să molfăie din buze nişte vorbe de neînţeles, fiind astfel aproape de nesuportat. Pe Vihrov îl apuca groaza, iar în- tr-una din zile, ncmaiputîndu-se stăpîni, îi spuse guvernatorului :

— Pikolov e imposibil, excelenţa voastră : ne va strica tot spectacolul !

— Prostii ! N-o să fie el mai rău decît alţii ! se oţărî mai marele guberniei, totuşi, întîlnind-o mai tîrziu pe *m-me* Pikolova, îi relată spusele lui Pavel.

— Am spus-o şi eu, chiar de la început ! clătină ea din cap. E în stare el să joace ?... E capabil de ceva omul ăsta ?...

— înseamnă că trebuie să-l înlocuim, hotărî mai marele guberniei.

— Chiar te rog să-l înlocuieşti ! Ce-mi trebuie să-l tot car după mine la repetiţii ?!

Prima repetiţie urma să aibă loc chiar pe scena amenajată în casa guvernatorului. Fraţii Zaharevski îl rugară pe Vihrov să-i fie însoţitor Iuliei, oferindu-i, firește, în acest scop, propria lor caleaşcă. Călătorind pentru prima oară alături de el, Iulia se fîstîci în aşa măsură, încît se temu să-l atingă pînă şi cu poala rochiei.

Interpreţii, adunaţi la acea oră, îşi învăţaseră cu toţii rolurile, întrucît ştiau prea bine că, în. asemenea ocazii, cu severul iniţiator al acestor spectacole, care, încruntat şi în poziţie de drepţi se şi postase în mij'ocul sălii, nu era deloc de glumit ; chiar anul trecut bruftuiuise, de faţă cu alţii, pe un mareşal al nobilimii, care nu-şi. învăţare la timp rolul, ba îl mai şi lipsişe după aceea de obişnuita grati ficaţie.

Pavel începu să le-dea interpreţilor îndrumările cuvenite, rugîndu-i în răstimpuri să-i urmărească felul în care ar juca el însuşi fiecare din re'.uri, şi, fie că îndrumările îi erau convingătoare, fie că şi participanţii doreau să joace cît mai bine, cert e că în scurt timp toţi începură să-l imite destul de bine.

— Pentru Dumnezeu, îi striga, de pildă, Vihrov regelui, nu uitaţi nici o clipă că acest C'audius nu e un om trivial şi, cu toate că, în traducere, limbajul său pare cam vulgar, dumneavoastră exprimaţi-vă cu un aer

cît mai maiestos ! Şi preşedintele administraţiei financiare începu să vorbească într-adevăr, cu un aer maiestos.

— M-me Pikolova, îi explica tot astfel Pavel prietenei guvernatorului, să ştiţi că Hamlet este aici mai presus de gloata care îl înconjură, iar dumneavoastră, prin dragostea ce mi-o purtaţi* vă înălţaţi pînă la mine şi încercaţi să-mi împărtăşiţi durerea.

— Vorbiţi mai încet despre asta, îi şopti însă Pikolova. Lui Ivan Alek-seevici treaba asta ar putea să nu-i placă.

— Ce-mi pasă mie de-o să-i placă sau nu ! ripostă cu vehemenţă Vihrov.

Drept răspuns, Pikolova îl ameninţă cu degetul.

Cel mai bine însă îi reuşi lui Pavel scena în care urma să apară Iulia. Mai întîi îi explică şi ei motivul psihologic principal al acestei scene.

— Este sentimentul de ruşine al femeii dedată viciului şi al mamei faţă de cel mai aspru dintre judecători : propriul său fiu !

Ajuns acasă, guvernatorul trimise un jandarm la Pavel, cu rugămintea ca acesta să se prezinte la el neîntîrziat. Pavel veni.

— Să ştiţi că Pikolov nu mai vrea să joace, i se adresă guvernatorul. Pe cine am putea să propunem pentru acest roi ?

— Am auzit că judecătorul de aici e un foarte bun interpret, zise Vihrov, care se şi interesase prin oraş cam cu cine ar putea să-l înlocuiască pe Pikolov.

— A, da, mi-aduc aminte că a jucat şi altă dată foarte bine, se grăbi să fie de acord guvernatorul. Vă rog, du- ceţi-vă pînă la el şi rugaţi-l din partea mea să accepte rolul.

Acest procedeu — de a-l fi rugat să se ducă la judecător, şi nu de a-i fi trimis acestuia rolul prinir-un jandarm — i-a fost lui Pavel cu totul suficient spre a înţelege că guvernatorul îl trata pe judecător mai altfel decît pe ceilalţi ; şi-ntr-adevăr, acesta era un spirit independent şi un om foarte susceptibil. Se zice că sălbăticiunile au o frică instinctivă faţă de acele fiare care, cu timpul, le vin de hac. Guvernatorul se temea şi el, parcă fără nici un motiv, de judecătorul cu pricina.

— Cînd însă Pavel veni să-i propună rolul lui Polonius, judecătorul, vădit iritat, îl refuză categoric.

— Domnul guvernator, zise el, trebuia să se gîndească mai din timp la mine ; de cîte ori s-au dat aici asemenea spectacole eu n-am lipsit de la niciunul.

— Să ştiţi că de astă dată nu-i de vină guvernatorul. Eu sînt de vină ! încercă să-l asigure Pavel.

— Dumneavoastră aţi venit aici de curînd, aşa că nu puteţi cunoaşte întreaga noastră societate, pe cînd dumnealui trebuia s-o cunoască foarte bine.

— Vă rog, totuşi, să fiţi de acord ! insistă Pavel.

— Dacă dumneavoastră aţi fi organizat spectacolul, aş fi jucat, dar de vreme ce îl organizează guvernatorul, n-am să joc.

Pavel se întoarse la guvernator şi-i spuse că judecătorul refuză categoric să participe la spectacol.

— Bine, rosti mai marele guberniei şi păli uşor.

Pînă la urmă. Pavel îl înduplecă pe Vissarion Zaha-
revski să interpreteze el rolul cu pricina. Deşi, pe vremea aceea, militarii n-aveau voie să apară pe scenă, mai marele
;,Nici negrul strai solemn ce-i rînduit," Suspinul răsuflării sugrumate, Nu, nici bogatul ochiului şuvoi, Nici masca tristă-a feţei, dimpreună Cu toate-ntruchipările durerii, Aievea nu m-arată !" [1]
rosti Vihrov, iar glasul, chipul şi întreaga lui făptură pă^
reau să exprime şi ele acea întristătoare idee. __
„O lună — nu-şi tocise nici pantofii,
exclamă el apoi, rămînînd singur în scenă,
Cu cari l-a prohodit pe bietul tata în lacrimi ca Niobe. — Ea, nu alta ! O, Doamne ! (— Un dobitoc ce nu gîndeşte Jelea mai mult) — ~s-a măritat cu unchiul!" [II]

Cînd răsunară aceste versuri, guvernatorului, cine ştie de ce, i se umeziră ochii ; un singur lucru nu-i fu pe plac, şi anume, că Pikolova juca rolul unui personaj cam prea umil; urmînd îndrumările lui Vihrov, ea întruchipa o fiinţă cu totul supusă acestuia, pe cîtă vreme guvernatorului îi plăcea ca aleasa inimii sale să fie totdeauna şi pretutindeni în frunte.

Mai tîrziu, în scena cu Hamlet şi cu mama acestuia,[1] Iulia se arătă într-un chip cît se poate de natural a fi copleşită de ruşine, iar în clipa cînd Vihrov exclamă cu tristeţe în glas :
„Prefă-te virtuoasă, de nu eşti. Deprinderea — ăst căpcăun ce-nghite Orice simţiri, ăst drac al ri.ărăvirii Un înger e de astă dat', ce dă Strai sprinten la purtat purtării bune Şi fără greş !" [III]
guberniei îl asigură că nu i se va întîmpla nimic. Vissarion nu făcu decît să rîdă într-una : rîse în clipa cînd i se propuse rolul, rîse cînd începu să-l înveţe (deşi, în conformitate cu binecunoscutele sale principii, pe guvernator nu-l contrazise niciodată), şi-i tot spunea lui Vihrov că cel mai mult se teme să nu-l apuce rîsul pe scenă. De interpretat rolul, îl interpreta cam aşa : cîteva versuri le rostea corect, apoi din nou se apuca să vorbească nu ca un Polonius, ci ca el însuşi : Vissarion Zaharevski.

I Shakespeare, „Hamlet, prinţ al Danemarcei" (în româneşte de Leon Leviţki şi Dan Duţescu), Ed. Albatros, 1974, p. 13.

II [s] Idem, p. 18.

III [1] Idem, p. 10.

Între timp, unele cucoane din oraş, din cele clevetitoare şi mai puţin înstărite, povestiră, trecînd din casă în casă, cum că Pikolova şi-ar fi făcut rochia pentru rolul ei de Ofelia bineînţeles cu banii guvernatorului, suma respectivă ridicîndu-se la o mie de ruble, şi că inginerul Vissarion Zaharevski ar fi plătit aceeaşi sumă atît pentru costumul său, cît şi pentru rochia surioarei dumisale. în realitate, inginerul, comandînd într-adevăr veşmintele acelea, chiar dacă nu le plătise cu e.îte o mie de ruble pe fiecare, dăduse totuşi două sute pentru rochia Iuliei şi trei sute pentru propriul său costum. Despre Vihrov se zvoni prin oraş că ar juca foarte bine, iar tineretul care participa la spectacol se jilînse că la repetiţii domneşte prea multă severitate : nici nu întîrzie bine careva, că guvernatorul, îndemnat de Vihrov, îl şi pune să p'ătească o amendă de zece ruble, în folosul orfelinatului din oraş.

în sfîrşit, sosi şi ora spectacolului de gală.

Cînd Vihrov ieşi din cabină îmbrăcat în costumul lui Hamlet, cea dintîi care îl văzu fu Iulia, gătită şi ea cu straie de regină.

— Vai, ce bine vă şade costumul ăsta ! exclamă ea; fără voie.

— Chiar aşa ? o întrebă Vihrov, nu fără o oarecare sa-; tisfacţie.

—• Arătaţi minunat ! repetă Iulia, entuziasmată.

Pînă şi Pikolova, văzîndu-l, îi spuse apoi regelui că" Vihrov arată superb.

Cînd, într-un tîrziu, cortina se ridică, iar regele şi regina îşi făcură apariţia pe scenă, însoţiţi fiind de întreaga lor suită, Hamlet veni în urma tuturor. Era singurul care purta un veşmînt cernit, de aceea, cu toată simplitatea acestuia, se deosebi îndată de toţi ceilalţi.

avea să fie pregătită chiar pe scenă, îndată după plecarea spectatorilor.

Propunerea avu darul să-i încînte pe toţi interpreţii.

După ce o felicită pe Pikolova, guvernatorul îi mulţumi şi lui Vihrov.

— Vă mulţumesc, vă mulţumesc, îi zise el, scuturîndu-i prietenește mîna. Iar dumneavoastră vad că aţi izbutit să nu mai rîdeţi în timpul spectacolului, adăugă el, adresîn- du-i-se lui Zaharevski, care se tot învîrtea prin faţa lui.

— Mi-a fost teamă de dumneavoastră, excelenţă, îi răspunse acesta, vioi. Cum mă apuca rîsul, mă uitam la dumneavoastră şi-mi trecea pe dată.

— De ce ? îl întrebă guvernatorul.

— Cine s-ar încumeta să rîdă în faţa dumneavoastră, excelenţă ? Sînteţi un om de temut.

— Ha-ha-ha ! rîse guvernatorul cu vădită emfază.

Vissarion Zaharevski ştia, într-adevăr, prea bine, cînd

şi cum se poate glumi cu mai marele guberniei.

Scurt timp după aceea, chelnerii guvernatorului începură să pregătească pe scenă o masă pe drept cuvînt fastuoasă. Jos, în sală, nu mai rămăseseră decît procurorul şi judecătorul cel încăpăţînat : îşi puseseră în gînd să urce şi ei pe scenă. Văzîndu-l pe judecător însă, guvernatorul se oţări îndată şi, aţintindu-l cu o privire mînioasă, ţipă la el :

— Ieşiţi afară, ieşiţi afară, dumneavoastră n-aveţi ce căuta aici !

Judecătorul rămase descumpănit.

— Am venit la nişte prieteni, încercă el să spună.

— Aici nu există prieteni de-ai dumneavoastră, răspunse guvernatorul. N-aveţi decît să vă întîlniţi cu ei în altă parte ; vă rog să plecaţi, altminteri îi poruncesc şefului poliţiei să vă dea afară.

Judecătorul, ştiind foarte bine că mai-marele guberniei nu va ezita să-şi ducă la îndeplinire ameninţarea, socoti că e mai bine să zîmbească ironic şi să plece.

Procurorul, aflîndu-se şi el într-o situaţie nu prea plăcută, voi să plece la rîndul lui, dar guvernatorul îl opri :

— Dumneavoastră rămîneţi ; la spectacol au participat sora şi fratele dumneavoastră, aşa că vă rog să nu plecaţi !

Procurorul schiţă un zîmbet şi rămase.

mai-marele guberniei lăcvimă din nou. Ceea ce îl încîntă însă peste măsură, fu apariţia Pikolovei în straiul Oieliei nebune. Pînă alunei, cu toate rugăminţile lui, nu voise, mişela, cu nici un chip să-i arate acel veşmînt deosebit. Văzînd-o acum, guvernatorul mai că nechează de tulburare, atît de mult avu darul să-l impresioneze înfăţişarea ei plină de poezie şi, mai ales, faptul că rochia pe care o purta i se mula pe trup, scoţîndu-j în evidenţă formele.

— Splendid, splendid, exclama el, închizînd ochii pe sub lentilele ochelarilor, de parcă s-ar fi temut să şi privească la acea făptură gingaşă. îl mai aştepta însă şi-o altă surpriză.

La un moment dat (scena respectivă fiindu-i pînă atunci şi ea tăinuită), *m-me* Pikolova, cu părul despletit şi pur- tînd aceeaşi toaletă vaporoasă, începu să cinte cam aşa :

„Cu penaju-i alb,
Chipeşul ostaş,
Primul luptător al Danemarcei !..."

De notat că mai-marele guberniei îşi ţinea pe genunchi tricornul împodobit — ce înlîmplare ! — cu un penaj alb.

„Cu penaju-i alb !..."

tot repeta *m-me* Pikolova, cu glăsciorul ei plăcut, şi guvernatorul nu mai izbutea decît să bîţîie din piciorul pe care îşi pusese tricornul... Iar în clipa cînd se lăsă cortina, îl chemă la el printr-un gest aproape convulsiv al mîinii pe şeful poliţiei şi-i şopti ceva la ureche ; poliţaiul părăsi grăbit sala, sări în trăsură şi plecă în

goana cailor, iar la scurtă vreme după aceea la bufetul teatrului îşi făcură apariţia bucătarii guvernatorului şi se apucară de treabă.

Cînd, în sfîrşit, se încheie şi ultimul act al piesei, iar publicul începu să-l cheme la rampă mai mult pe Vihrov decît pe ceilalţi, Pavel adueîndu-i însă, de fiecare dată, cu el pe toţi interpreţii, guvernatorul se repezi în goană pe scenă, veni val-vîrtej la *m-me* Pikolova, îi sărută cu frenezie mîna şi-i rugă pe toţi actorii să nu-şi scoată costumele, ci să ia parte aşa cum sînt îmbrăcaţi la masa festivă ce

Mai-marele guberniei îl invită şi la cină, apoi se aşezară cu toţii la masă. După ce chelnerii veniră cu felul întîi, fu adusă şampania.

— Cred că primul pahar se cuvine să-l ciocnim în cinstea domnului Vihrov, care a jucat mai bine decît toţi, zise procurorul.

— Credeţi ? întrebă mai-marele guberniei, clipind din ochi pe sub ochelari.

— în sănătatea domnului Vihrov ! strigară îndată tinerii, mai tare decît al tuturor răsunînd glasul Iuliei.

Guvernatorul însă nu-şi ridică cupa.

Inginerul fu primul care observă acest gest şi-şi dădu imediat seama de situaţie.

— Staţi, staţi, domnilor, şopti el celor din preajma lui, apoi, ridicînd cupa, strigă : Primul pahar, domnilor, trebuie închinat în sănătatea iniţiatorului acestui spectacol, Ivan Alekseevici Mohov, care se străduieşte totdeauna şi în orice fel să facă plăcere concetăţenilor noştri.

— în sănătatea lui Ivan Alekseevici Mohov ! îi ţinură isonul şi tinerii.

Mai-marele guberniei zîmbi şi le mulţumi tuturor, în- clinînd uşor din cap.

— în sănătatea doamnelor ! zise el.

Băură cu toţii în sănătatea doamnelor.

— în sănătatea domnului Vihrov s-a băut, dar o mai putem face încă o dată. Deci, în sănătatea domnului Vihrov ! strigă inginerul cel isteţ.

— Propun, domnilor, să bem şi în sănătatea tuturor participanţilor, se grăbi să spună Vihrov.

Băură în sănătatea participanţilor.

În sfîrşit, guvernatorul şi Pikolova plecară : el începuse a-i arunca nişte priviri înflăcărate, nemaistăpînindu-şi patima... {

— Cum de s-a putut ca primul pahar să nu fie închinat în cinstea guvernatorului ! exclamă inginerul, adresîndu-se fratelui său, procurorul.

— Mai dă-l naibii ! Am uitat cu totul de el, răspunse acesta netulburat.

La plecare, Iulia reuşi să-şi păcălească fraţii şi se aşeză din nou în caleaşcă împreună cu Vibrov. Amîndoi mai purtau şi acum costumele lor de teatru.

Iulia ar fi vrut să-i adreseze o întrebare, mai bine zis, o rugăminte.

— Ştiţi, începu ea cu sfială, v-aş ruga mult să vă faceţi o poză, aşa cum sînteţi îmbrăcat acum, şi să mi-o dăruiţi ca amintire.

— A nu, la ce bun ! îi răspunse el cu indiferenţă.

Dacă n-ar fi fost furat în acel moment de gîndurile sale, ar fi văzut că Iulia, auzindu-i răspunsul, păli şi se lăsă greu pe speteaza banchetei.

Fe eroul meu îl frămîntau însă nişte gînduri ciudate. Nu s-ar putea oare, gîndea el, ca profitînd de atitudinea binevoitoare a guvernatorului, să-i ceară aprobarea de a se retrage din serviciu spre a îmbrăţişa cariera actoricească, întrucît n-avea, pesemne, să se mai ocupe nicicînd de literatură în ţara lui, în timp ce, ca actor, avea să se afle şi de-aci încolo în lumea artei şi să activeze cu toată dăruirea în acel domeniu.

V
UN NOU AUDITORIU

Despre intenţia lui de a deveni actor, Vihrov îi scrise şi verişoarei sale (cu atîta stăruinţă îl urinări acest gînd), întrebînd-o dacă e cazul să-şi dorească acest lucru şi să facă demersuri spre a-l aduce la îndeplinire. Drept răspuns primi de la Mary o epistolă aproape ameninţătoare. Verişoara sa îi scria cam aşa : „Oare ţi-ai pierdut minţile, *mon cousin?* Ce ai de gînd să faci pînă la urmă cu pro- pria-ţi viaţă ? Tocmai tu să te faci actor ! Să ştii că nu ţi-o spun din snobism, totuşi te rog să meditezi foarte bine la pasul pe care ai de gînd să-l faci. Cred că-ţi mai aduci gimînte ce critic subtil a fost Esper Ivanîci, or el spunea totdeauna că, în ţara noastră, actorilor li se acordă mai multă importanţă decît o merită şi că raportul dintre ei şi scriitori este aidoma aceluia dintre un executant şi un compozitor : actorii nu trebuie să adauge nimic de la ei ; sînt doar obligaţi să interpreteze cît mai bine ceea ce le oferă autorul. Tu însă îi cunoşti prea bine pe autorii noştri şi mai ales temele care îi preocupă astăzi: ce vei spune, de pildă, dacă vei fi nevoit să exprimi sentimentele domnului Koni sau ideile domnului Karatîghin ; cred că aş muri de amărăciune dacă te-aş vedea cîndva interpretînd vreun rol imaginat de aceştia. Sînt chiar de părere că meseria de actor pretinde şi-o anume doză de ignoranţă, pentru ca interpretul .să-şi poată vîrî în cap toate inepţiile altora. Adă-ţi însă aminte de cultura ta, de minunatul talent de scriitor cu care te-a înzestrat Dumnezeu. Eşti scriitor, dragul meu, nicidecum actor !... Am chiar impresia că nu îndrăgeşti teatrul decît în măsura în care specificul lui îţi este necesar pentru a prezenta şi descrie personajele pe care lc creezi. Ocupă-te, mai bine, în continuare, de rascolniciii tă.i, scrie, în sfirşit, o altă lucrare literară, dar nu mai pomeni de actorie Vihrov nu se putu slăpîni şi, ducîndu-se, curînd după aceea, la Zaharevski, luă cu el scrisoarea primită şi i-o citi Iuliei.

După ce o ascultă pînă la capăt, aceasta îşi muşcă buzele şi, un timp, rămase tăcută.

— E tînără verişoara dumneavoastră ? îl întrebă apoi.

Pînă atunci, Vihrov nu discutase cu ea niciodată despre Mary.

— Nu, răspunse el.

Iulia răsuflă întrucîtva uşurată.

— Am impresia că-i o femeie foarte inteligentă, zise ea.

— Da, e foarte inteligentă ! exclamă Vihrov. Mai ales că are şi o cultură temeinică : i-au fost dascăli mulţi profesori moscoviţi, cunoaşte şi limbi străine, muzică şi este totodată fiica unui om înţelept.

— Ce femeie norocoasă ! spuse Iulia, coborîndu-şi privirea şi pălind a fi mai umilă decît era de obicei. Cît de mult mi-aş dori să mă mai cultiv şi eu. măcar oleacă.

— Consider că v-aţi însuşit suficientă cultură, îi zise el, ca s-o consoleze.

— M
-am cultivat mai mult singură, spuse ea, dar aş if vrut să fiu ca verişoara dumneavoastră, i

— Ce vă lipseşte pentru asta ?

— În primul rînd, nu ştiu limbi străine ; la pension ne-au învăţat să fleăririrn franţuzeşte, dar nici măcar această limbă n-o înţeleg prea bine, iar germana şi engleza nu le cunosc deloc.

— Mda, făcu Vihrov, nu-i bine să nu cunoşti măcar 0 limbă străină. Numai cu literatura rusă nu ajungi prea departe, şi cel mai bine e să cunoşti limba germană... Neve-r domov, un prieten de-al meu, zicea că omul care nu ştie limba germană nu ştie nimic.

— Dar cum aş putea s-o învăţ ? Cine să-mi dea lecţii % rosti Iulia, cuprinsă parcă de gînduri triste.

— Eu, de pildă, îi spuse Vihrov, mai mult în glumă.'

Iulia se aprinse în obraz de încîntare.

— Cred că nici n-ar putea exista pentru mine o asemenea fericire ! exclamă ea.

— De ce să nu existe ? rosti Vihrov, fîstîcit întrucîtva de un asemenea compliment.

— Pentru că v-aţi plictisi cu mine, zise Iulia.

— Ba n-am să mă plictisesc deloc, răspunse Vihrov.'

Ciudat lucru, cu alţi bărbaţi, *m-lle* Zaharevskaia se purta cu mult curaj şi dezinvoltură ; stînd însă de vorbă cu Vihrov, devenea blîndă, liniştită, docilă.

— Măcar de mi-aţi face favoarea să-mi citiţi lucrarea dumneavoastră !... V-am spus demult că aş vrea s-o ascult:

Fapt e că Vihrov, speriat de efectul pe care lectura anterioară a lucrării îl produsese asupra

Fateevei, se cam temea s-o mai citească vreunui reprezentant al acelei societăţi provinciale.

— Cînd îmi aduc aminte cît am suferit din pricina ei,' nici nu-mi vine s-o mai citesc, zise el.

— Dumnezeule ! De vreme ce vă sîntem prieteni, vă vom asculta cu mult interes ! ripostă Iulia.

— Cum adică, fraţii dumneavoastră vor şi dînşii s-o. asculte ? o întrebă Vihrov.

— Bineînţeles, răspunse ea roşind. De fapt, nu dorea decît ea, ba chiar din tot sufletul, să-i cunoască lucrarea.'

— De acord, fu nevoit să accepte Vihrov.

întrebat ulterior, Ilarion Zaharevski spuse că va veni bucuros să asiste la lectură ; Vissarion îşi exprimă şi el dorinţa de a-l asculta pe Vihrov şi, în seara stabilită, rămase într-adevăr acasă. Aici se cuvine, cred, să-mi cer iertare de la cititor că descriu de mai multe ori atît scenele petrecute la teatru, cît şi lecturile întreprinse de către eroul meu. Dar ce pot să fac ?... Prea i se dezvăluia firea în toate acestea : cînd viaţa îi oferea fie şi cea mai neînsemnată posibilitate de a se manifesta în domeniile amintite, el se şi repezea să profite de prilejul ivit.

Se propuse, deci, ca lectura să aibă loc în cabinetul lui Vassarion, şi acesta, foarte atent, îi pregăti lui Vihrov un pahar cu apă,' nişte zahăr şi o lămîie. Pavel instalat în fotoliu, începu să citească. Mai întîi, toţi îl ascultară în tăcere, cu frunţile plecate ; numai Iulia se aprindea cînd şi cînd la faţă şi tresărea uşor. La pasajul în care soţul eroinei pleacă la ţară să-şi viziteze iubita şi e descrisă întîlnirea care a avut loc, Vassarion îşi privi sora, apoi fratele ; fata se fistîcise niţel, iar după chipul procurorului era greu de ghicit ce anume îi trecea prin minte. Cînd Vihrov întrerupse pentru un timp lectura ca să se odihnească şi să bea apă. Vissarion se apropie de el şi-i şopti la ureche :

— Vor fi mai multe pasaje dintr-astea, mai frivole ?

— Vor mai fi, răspunse Vihrov, crezînd că inginerului asemenea scene îi sînt pe plac.

— În care capitole ? continuă să-l întrebe Vissarion.

— În capitolele al cincilea şi al şaptelea, răspunse Vihrov, după ce se gîndi puţin.

îndată după aceea, inginerul ieşi din odaie, rugînd-o pe sora lui să-l urmeze.

— Cînd *m-r* Vihrov va citi capitolele al cincilea şi al şaptelea, te-aş ruga să ieşi din cabinet. Mi-a spus că vor mai fi şi acolo o seamă de frivolităţi.

— Ce fel de frivolităţi ? întrebă ea, prefăcîndu-se că nu-l înţelege.

— Nişte amănunte, pe care o domnişoară nu se cuvine Să le asculte.

Iulia zîmbi ironic.

— Vai ce prostii poţi să spui ! Parcă n-aş mai fi citit şi alte romane sau nuvele ! Ba nici nu mă gîndesc

să ies din cabinet, ripostă ea, şi reintră în încăperea din care ieşise mai adineaori.

— înseamnă că nu eşti decît o proastă ! îi zise Vissa- rion din urmă, apoi, nemulţumit, reveni şi ei în cabinet.[1']

Acolo tocmai se iscase c discuţie, între Vihrov şi procuror, pe tema lucrării citite.

— Nu-i de mirare, zău, că aţi fost exilat pentru această istorisire, opină Ilarion.

— De ce ? îl întrebă Vihrov.

— Pentru că acolo totul se duce de rîpă : şi familia, şi drepturile, totul, spuse procurorul.

— Vă rog să nu-i ascultaţi pe niciunul şi să citiţi mai departe. Dumnealor nu se pricep la literatură, îl întrerupse lulia.

— Ia te uită cine se pricepe, replică inginerul, care, de ciudă, nu se mai aşezase pe scaun, ci pe propria sa masă de lucru, bălăbănindu-şi nervos picioarele.

— Poţi fi convins că mă pricep mai bine decît tine ! rosti lulia.

Vihrov îşi reluă lectura. Cînd ajunse la capitolul al cincilea, inginerul îi aruncă din nou o privire surorii sale, ba chiar îi făcu şi un semn, dar ea păru să nu-l observe. Cînd Pavel începu să citească cel de-al şaptelea capitol, inginerul ieşi el însuşi din cabinet şi, tot timpul cît dură lectura capitolului, se plimbă prin salon, spre a-i demonstra astfel luiiei că nici măcar el nu era în stare să asculte cele descrise acolo. Cît despre procuror, acesta continuă să asculte cu aceeaşi nepăsare. De fapt se plictisea. Nu era obişnuit să asiste, timp atît de îndelungat, la lectura unei lucrări literare.

În cele din urmă, Vihrov îşi dădu seama de toate acestea şi se opri din citit. Un timp, rămase cu bună ştiinţă tăcut, aşteptînd părerile ascultătorilor.

— E o lucrare minunată ! Splendidă ! rosti în sfîrşit, lulia.

Auzindu-i aprecierea, procurorul se limită să schiţeze un zîmbet.

— Dumneavoastră nu v-a plăcut ? i se adresă Vihrov.

— Nu pot să spun treaba asta, răspunse Zaharevski,[1] dînd din umeri, totuşi istorisirea mi-a produs o impresie apăsătoare şi enervantă, într-un cuvînt, dezagreabilă.

— D
ar ce impresie vrei să-ţi producă lucrările literare ? interveni sora lui. Dacă doreşti atît de mult să rămîi liniştit, atunci nu mai citi nimic. Uite, bea mai bine apa asta îndulcită.

•<

— Totuşi, cînd am citit alte opere literare, ele nu mi-au produs o impresie chiar atît de neplăcută.

— B
a cam toate îţi produc nu mai ştiu ce fel de impresii !

exclamă Iulia. N-ai citit pînă la capăt nici măcar „Oameni sărmani" de Dostoievski. Mi-ai spus că e o carte plictisitoare.

*

— Sigur că-i plictisitoare ! zise juristul.

— Probabil că şi Akakii Akakievici al lui Gogol ţi s-ar părea un om plictisitor ; dacă l-ai vedea aevea, l-ai compătimi, dar citind despre el ţi s-ar pare plicticos.

— Ba nu, sînt multe cărţi care nu mi se par plictisitoare, replică procurorul, cîntărindu-şi, parcă, fiecare cuvînt. Iată, nu demult am citit o lucrare pe care mi-au trimis-o nişte colegi şi care, bineînţeles, n-o să vadă lumina tiparului ; este intitulată „Scene din viaţa Curţii penale" şi-a fost scrisă de Aksakov. Iată o scriere care, într-adevăr, l-ar pune pe gînduri pe oricare.

— Ţi-a plăcut pentru că şi tu ai lucrat la Curtea penală, îl contrazise din nou Iulia. Viaţa şi sufletul omului însă nu le cunoşti, aşa cum nu cunoşti nici gîndurile şi nici sentimentele femeilor.

Vihrov îşi dădea seama că procurorul nu izbuteşte să .înţeleagă ideea nuvelei, de aceea hotărî să-i vină în ajutor.

— După ultimele cuvinte pe care le-aţi rostit, am înţeles că recunoaşteţi importanţa unor scrieri care au o semnificaţie socială, care au un substrat, după cum se exprimă astăzi, în mod prudent, criticii.

— Da, o recunosc, răspunse procurorul.

— Să ştiţi că aceeaşi semnificaţie o are şi lucrarea mea ; am scris-o cu gîndul de a apăra drepturile femeii. Iar în cuprinsul celeilalte lucrări pledez împotriva iobăgiei.

— Bine, dar cum puteţi apăra drepturile femeii descriind doar cîteva scene, fie ele şi revoltătoare ?.

• — Dar cum pot acţiona ..Scenele din viaţa Curţii penale" asupra legislaţiei noastre V

— Păi cel care citeşte lucrarea aceea îşi dă seama pe dată ce absurdităţi se petrec acolo.

— Le va citi şi pe ale mele şi-şi va da seama la fel de bine că vorbesc şi eu despre nişte lucruri îngrozitoare.

— Şi ce veţi realiza cu asta ? Vreau să spun că pentru celelalte cazuri — nişte cazuri penale — se pot emite legi noi.

— Eu voi contribui la îmbunătăţirea moravurilor : ci- tindu-mi lucrarea, societatea va ajunge să-şi recunoască mîrşăviile cu care pînă acum se împăca foarte uşor.

Procurorul nu rămase totuşi prea convins : îl nemulţumea mai ales faptul că scrierea lui Vihrov produsese asupra lui o impresie dezagreabilă.

— Bine, dar, citindu-l pe Gogol, nu rămîn cu o impresie tot atît de supărătoare, deşi îşi bate joc şi el de moravurile noastre.

— Explicaţia e foarte simplă : la Gogol este vorba de o comedie. Un scriitor poate produce asupra

cititorului impresii diferite, în funcţie de natura operei sale: fie comică, fie tragică. în primul caz, intenţia lui este ca publicul să se prăpădească de rîs. iar în al doilea, să plîngă. îndurerat. Chiar şi retorica antică spune că tragedia trebuie să trezească în spectator sentimente de dragoste şi compătimire.

— Iar impresia pe care ţi-o lasă tragedia e mult mai înălţătoare decît cea lăsată de comedie, interveni Iulia.

Procurorul se mulţumi să înalţe din umeri. Nici acum nu era pe deplin convins.

Cit priveşte pe inginer, acesta tăcea mile, parcă adunîn- du-şi puterile spre a se dezlănţui cu şi mai multă vehemenţă asupra celor scrise de către eroul nostru.

— Dumneavoastră ziceaţi adineaori, începu el în sfîr- şit, adresîndu-i-se cu un aer meditativ lui Vihrov, dumneavoastră ziceaţi că aţi scris toate acestea cu intenţia de a îndrepta moravurile. Permiteţi-mi să obiectez, aduelndu-vă mái întii un exemplu : aş reuşi eu oare să introduc respectarea ordinei şi curăţeniei pe străzile oraşului, dacă aş da la iveală, în faţa tuturor, murdăria care ar exista, să zicem, în propria mea casă ? Dimpotrivă, eu consider că mi-aş realiza intenţia numai atunci, cînd aş duce gunoiul undeva mai departe, într-un loc ferit. La fel, zic eu, se întîmplă şi cu moravurile : pe oameni nu-i poţi aduce la virtute absolută, dar dacă ei s-ar purta mai discret, mai cu prudenţă, atunci şi moravurile s-ar îmbunătăţi.

— Halal îndreptare a moravurilor !... zise VihroV, zîmbind.

— Chiar aşa ! Ce îndreptare o mai fi şi asta ? îl susţinu şi procurorul.

— Dimpotrivă, moravurile s-ar deteriora şi mai mult. Fratele meu ar dori să-i facă pe toţi nişte iezuiţi, li se alătură şi Iulia.

Inginerul se fistici : îşi dădu seama că-l cam luase gura pe dinainte. în sinea lui însă, gîndea chiar aşa.

— Povestirea dumneavoastră, reluă el adresîndu-i-se acum direct lui Vihrov, în loc să îndrepte moravurile, poate doar să le altereze şi mai mult ; mă mirá curajul de care a dat dovadă sora mea, ascultînd lot ce aţi citit. Daţi-i însă unei fete de pension să facă ca lectura acestei lucrări şi Dumnezeu ştie ce îi va mai trece prin minte, după aceea.

De astă dală Iulia nu mai putu să-i ia apărarea lui Vihrov ; gîndi însă, înciudată : „Ca să vezi ce om e fratele ăsta, al meu ! De vorbit faţă de mine, vorbeşte orice, fără să se ruşineze cîluşi de puţin, dar dacă am stat aici să ascult povestirea, lucrul ăsta i se pare a fi cu totul indecent !".

— Ce-ar putea adică să-i treacă prin minte ? ! ripostă Vihrov. Viciile eu le-am descris sub un aspect deloc atrăgător.

— E de ajuns că vorbiţi despre ele, că le spuneţi pe nume.

— Dacă n-am spune viciilor pe nume şi n-am vorbi despre ele, atunci chiar că n-am mai avea nimic de scris.

— O, Doamne, puţine sînt oare lucrurile despre care se poate scrie ? ! Doar a putut să fie scris, de pildă, „Contele de Monte Cristo" fără să se pomenească acolo de vreun viciu ! ajunse, în sfîrşit, inginerul şi la romanul lui preferat, încîntîndu-l acolo mai ales bogăţia lui Monte Cristo, care putea să trăiască în voia lui, să petreacă şi să cumpere tot soiul de lucruri; aceste amănunte îi zgîndăreau imaginaţia.

— Văd că aveţi acelaşi gust cu *m-lle* Prîhina, murmură Vihrov, înciudat.

— Chiar aşa, confirmă şi Iulia pe un ton ironic.

— Nu ştiu cine o mai fi şi Prîhina asta ; eu nu vă spun decît ceea ce simt şi gîndesc, zise inginerul.

Văzînd că disputa se poate prelungi la nesfîrşit, Vihrov îşi luă caietul, îi salută pe toţi cei de faţă şi, cu toate rugăminţile lui Vissarion de a lua împreună cu ei masa de seară, cu toate privirile înflăcărate pe care i le arunca Iulia, se retrase. Era într-o stare sufletească din cele mai proaste, deşi nu putea spune că-l afectaseră prea mult aceste păreri : stînd să le analizeze cu mai multă luciditate, îşi dădu seama că cei care dispuneau de o cultură universitară făcuseră asupra lucrării sale nişte aprecieri deosebit de favorabile, prin urmare, aici nu era vorba decît de opoziţia dintre concepţiile celor trecuţi prin universitate şi concepţiile celorlalţi. Faptul care îl necăjise cel mai mult însă, consta în aceea că, după această nouă lectură, lucrarea i se păru departe de a fi tot atît de atrăgătoare, ca atunci cînd o scrisese şi cînd o citise pentru întîia oară Fateevei. „Da, nu mi-a prea izbutit !" gîndi cu tristeţe, fără să-şi dea seama că nu opera lui era slabă, ci. că măiestria lui artistică suise pe o nouă treaptă a calităţii, că ajunsese el însuşi să se depăşească din acest punct de vedere. Oricum însă, renunţă cu totul, pentru moment, la preocupările sale literare şi fu bucuros cînd primi de la guvernator o misivă cu următorul conţinut:

„Mi s-a adus la cunoştinţă că ţăranul Parfen Ermolaev din satul Vîtegra şi-a asasinat nevasta, această crimă fiind însă clasată de către poliţia locală. Aşa stînd lucrurile, dispun ca înălţimea voastră să se deplaseze neîntîrziat în satul Vîtegra şi să procedeze acolo la o anchetă foarte drastică. Cazul a fost, dealtfel, înaintat spre cercetare şi tribunalului judeţean." j Lui Vihrov îi aduse satisfacţie nu numai faptul că avea să întîlnească la Vîtegra un ucigaş în carne şi oase, ci şi gîndul la eforturile pe care urma să le depună spre a demonstra că acolo a fost comis, într-adevăr, un asasinat. ! în aceeaşi seară se duse la familia Zaharevski şi, găsindu-i pe toţi acasă, îi înştiinţa că se pregăteşte de plecare. Pe lulia, această veste avu darul s-o sperie şi s-o întristeze.

— Şi cît timp veţi rămîne acolo ? îl întrebă ea.
— Nu ştiu, s-ar putea să zăbovesc şi o lună întreagă ! îi răspunse Vihrov.
— O lună !... exclamă lulia. N-aţi putea grăbi cercetările, ca să reveniţi mai grabnic ?
— Mă îndoiesc !... răspunse Vihrov cu nepăsare.
lulia rămase cu totul descumpănită : procurorul păru să arate şi el mai grav ca de obicei ; pînă şi inginerul cel nepăsător rămase acum întristat şi-şi tot rodea unghiile.
Discuţia lîncezi.
— înseamnă că nu-mi veţi citi pînă la capăt lucrarea dumneavoastră, spuse la un moment dat lulia.
— Nu, n-am să mai pot, îi răspunse Vihrov.
— Daţi-mi-o, cel puţin, s-o citesc chiar eu.
— Ar putea să rămînă la dumneavoastră ; v-o pot dărui.
— Dăruiţi-mi-o, rosti lulia,-zîmbind.
— Bine, făcu Vihrov şi, chemînd servitorul, îi porunci să-i aducă din cabinet caietul.
Servitorul i-l aduse.
— Scrieţi-mi o dedicaţie, îi ceru lulia.
Vihrov scrise pe prima pagină : „Unicei ascultătoare care a apreciat favorabil această scriere, din partea autorului".
i
Amîndoi fraţii Zaharevski asistară la această scenă tăcuţi şi încruntaţi.
Scurt timp după aceea, Vihrov îşi luă rămas bun de la toţi, urmînd ca a doua zi să plece dis-de-dimineaţă
După plecarea lui, fraţii Zaharevski continuară un timp să păstreze tăcerea.
— Ce să-i scriu lui tata : că pleci sau că mai rămîi ? o întrerupse în cele din urmă Vissarion, adresîndu-se surorii sale.
I, întrebarea păru s-o irite.
1 — Am să-i scriu chiar eu. Tata trebuie să înţeleagă pentru ce doresc să mai rămîn, îi răspunse ea. Pe tine, prezenţa mea nu te stinghereşte? adăugă apoi, de astă dată cu un zîmbet.
— De ce să mă stinghereascâ ? bombăni el. Nu despre mine e vorba. Mă întreb, doar, cînd şi cum se vor termina toate astea ?
— Poate niciodată şi în nici un fel. îi răspunse Iulia crispîndu-şi din nou buzele.
— Atunci ce rost are toată comedia asta ? se revoltă inginerul.
— Dacă eu mă simt bine aşa, nu înţeleg de ce te deranjează asta pe tine ? spuse Iulia.
— În atitudinea lui eu nu văd nimic altceva decît o simplă politeţe, rosti procurorul.
— Şi eu la fel ! se grăbi să spună inginerul.
— Şi eu aşijderea ! îi ţinu isonul Iulia, cu o ironie amară.
— Bine, dar la ce rezultat o să ducă toată povestea asta ? întrebă inginerul.
— De unde vrei să ştiu ? zise Iulia şi ochii i se umplură de lacrimi.

Amîndoi fraţii schimbară o privire între ci. apoi încetară să mai discute pe această temă.

VI

CRIMA

La drept vorbind, eroul meu nu ştia deloc cum să abordeze misiunea ce i-a fost încredinţată, de aceea, venind în micul orăşel, capitala judeţului în care avusese loc crima, îi trecu prin minte să-l cheme la el pe grefierul tribunalului judeţean, ca să preia de la acesta dosarul care fusese întocmit în legătură cu cazul din Vitegra.

Ca urmare, la Vihrov se prezentă un domn înalt, uscăţiv şi cu totul pleşuv.

— La dumneavoastră se află dosarul privitor la cazul ţăranului Ermolaev, care şi-a omorît nevasta ? îl întrebă yihrov, intrînd direct în subiect.

— Noi l-am denumit „Cazul morţii subite a nevesteî ţăranului Ermolaev".

— E un caz cam suspect, zise Vihrov.

Grefierul nu făcu decît să înalţe din umeri şi să ofteze:

— Să ştiţi că nu e pentru prima oară cînd poliţia noastră dispune în felul ăsta ; am tot trimis reclamaţii la conducerea guberniei, dar degeaba !

— Şi-atunci eu cum să procedez ?... Dispoziţia guvern natorului nu cuprinde nici un fel de indicaţii.

Grefierul schiţă un zîmbet.— Eu cred că mai marele guberniei a aflat treaba asta cam în felul următor, începu el pe un ton meditativ, ba chiar cu o oarecare şiretenie. La noi, la tribunal, lucrează de puţină vreme un seminarist, venit chiar de prin părţile unde a fost făptuită crima. Şi-ntr-o zi băiatul ne-a relatat nişte amănunte, care meritau toată atenţia : „Mă plimbam, zice, odată pe cîmp, acolo, pe la noi... ştiţi cum obiş-î nuim noi, seminariştii, să ne mai plimbăm cîteodată...[1] Văzînd pe-acolo un cioban, m-am dus să-i cer un foc, ca să-mi aprind pipa. Între timp a venit acolo şi-un alt cioban, ăstălalt fiind din satul Vîtegra ; ciobanul nostru l-a întrebat : «Ce-ai păţit, zice, de ai ieşit astăzi aşa tîrziu cu turma ?» «N-am putut să ies mai devreme, i-a răspuns acela, căci azi noapte feciorul lui slăpînu-meu şi-a omorît' nevasta». Ciobanii, ştiţi cum e pe la noi, sînt hrăniţi de întreaga obşte : fiecare sătean îl ţine la el acasă cam cîte-o săptămînă. Şi ăsta, tocmai atunci, stătea la Parfen Ermo-; laev..." Ne povestea seminaristul toate acestea, iar eu eram cu ochii chiar în dosarul cu pricina. Acolo totul arăta bine şi frumos : sta scris foarte limpede cum că Parfen Ermolaev avusese o nevastă cu care trăise în bună înţelegere şi că ea s-a pristăvit pentru că aşa a fost voia lui Dumnezeu. Atît de tare m-a înfuriat treaba asta, încît m-am gîndit o clipă să cer completări la dosar. Mi-am dat seama însă că ar fi o intervenţie zadarnică, şi-atunci i-am spus tinerelului ăluia (care tocmai se gătea să se ducă în capitala

guberniei ca să vadă ce se mai întîmplă cu numirea lui) cam aşa : „Du-te, zic, şi povesteşte toate acestea guvernatorului !" Băiatul se vede că s-a dus şi i-a povestit.

— înseamnă că trebuie mai intii să discut cu ciobanul, zise Vihrov.

— Fără doar şi poate, întări grefierul. Să ştiţi că nici expertiza medico-legală n-a fost făcută.

— Voi proceda şi la această expertiză.

— Legea o consideră cu totul necesară... Se zice că în legătură cu acest caz ispravnicul a încasat o mie de ruble, adăugă grefierul. Uite aici îmi stă poliţia asta a zemstvei! exclamă apoi, ducîndu-şi palma la gît. Mi-a făcut numai sînge rău, mi-a scos sufletul...

într-adevăr, poliţia zemstvei îi producea mari suferinţe bietului grefier : ocupînd acel post de vreo douăzeci şi cinci de ani şi examinînd astfel, aproape zilnic, acţiunile întreprinse de către cei de la poliţie, socotea, mai bine zis se aştepta, ca aceştia să se arate măcar o dată recunoscători faţă de dînsul, dar poliţiştii se încăpăţînau să nu-i dea nici măcare o copeică.

— De unde a putut să ia ţăranul acela o mie de ruble, ca să-i dea ispravnicului ? îl întrebă Vihrov.

— Vedeţi dumneavoastră, aici e o altă treabă ! zise grefierul. Cel puţin aşa vorbea lumea prin tîrg. Tînărul ăsta, adică ucigaşul, s-a învoit pentru o sumă de bani, încă înainte de crimă, să plece recrut în locul feciorului unui ţăran bogat; de aceea mă întreb : nu cumva o fi plătit ăla o mie de ruble, ca să-l scape.

— S-ar putea ! spuse Vihrov, apoi, rugîndu-l pe grefier să-i trimită dosarul, îl lăsă să plece la tribunal.

Slujitorul zeiţei Themis mai aruncă nişte vorbe de ocaiă la adresa poliţailor, apoi îl părăsi şi, scurt timp după aceea, îi trimise dosarul cerut. între timp, Vihrov întocmi o adresă către medicul legist, invitîndu-l să examineze corpul neînsufleţit al ţărancei Anna Petrovna, după care, fără a mai pierde vremea, se urcă în diligenţă şi plecă din oraş. Spre revărsatul zorilor, ajunse la Vîte^ra. Procedeele perfide fiind potrivnice firii sale, coborî chiar la poarta ucigaşului, intră în ogradă şi porunci să fie chemaţi toţi ai casei. Veni tatăl lui Parfen, un om vîrstnic, bătrîna lui nevastă, precum şi o tînără slujnică. Flăcăul lipsea.

V . .— Unde ţi-e feciorul. ? îl întrebă Vihrov pe mujic.

— A plecat după nişte fin, îi spuse acesta. Părea cam încurcat.

Chiar alunei, Vihrov aruncă din întîmplare o privire pe fereastră şi văzu că un lînăr se tot lipea de zidul casei, încercînd, parcă, să se ascundă.

— N-o fi el acela ? i se adresă moşului.

— Ia te uită, e chiar el, răspunse acesta şi slobozi un rîs nefiresc...

— Cheamă-l aci, porunci Vihrov.

Bătrînul ieşi din odaie.

Mama băiatului stătea cu capul plecat, iar slujnica îşi tot repezea privirile în lături. Flăcăul inlră, însoţit de tatăl său. Se vede că încerca să-şi dea curaj, să pară îndrăzneţ ; era un lînăr cu părul bălai, cu trăsături mărunte şi destul de neplăcute la vedere. Măsurîndu-l cu privirea, Vihrov se convinse că el e criminalul. Porunci ca vătăşe- lul să-l ţină sub observaţie, ordonînd apoi să fie chemat ciobanul despre care i se vorbise. Ciobanul se înfăţişă. Era o namilă de mujic, cu gîlul şi obrazul atîl de arse de soare, încît ceafa aproape că i se inflamase ; purta nişte încălţări din piele, prinse, ca să nu cadă, cu nişte curele înfăşurate în jurul gambelor. Caftanul îi era cenuşiu, peticit şi răspîndea în jur un miros de lucru jilav, ca un vraf de ciuperci. Intrînd în izbă, lăsă după el urme mari de noroi.

— Ca să vezi cum s-au înnoroit, blestematele ! spuse el privindu-şi încălţările murdare.

Mai întîi, Vihrov, neluînd cuvenitele măsuri de precauţie, nu-l expedie afară pe moşneg (flăcăul, maică-sa şi slujnica ieşiseră chiar ei din odaie) şi începu să discute cu ciobanul, de faţă cu acesta.

— Dormi aici ? îl întrebă el.

— Nu, nu mai dorm, răspunse ciobanul cu o voce înfundată.

. — Dar cum o ducea tînărul de aici cu nevastă-sa ştii cumva ? Se înţelegeau bine sau nu ?

-7- De un' să ştiu treaba asta ? răspunse ciobanul, în- cruntîndu-se

— .Ba eu am aflat că o ştii prea bine. Ai spus chiar că flăcăul ăsta şi-a omorît nevasta, ripostă Vihrov.
Ciobanul îl privi pe sub sprâncene drept în faţă, apoi îşi mută ochii spre bătrînul de alături, tatăl ucigaşului. Vihrov înţelese şi-i spuse moşului să iasă din odaie. Rămase singur cu ciobanul.
— Ei, cum e ? Şi-a omorît flăcăul nevasta au ba ? îl întrebă, iscoditor.
Ciobanul tăcu, mărginindu-se să dea afirmativ din cap.
— Cum a omorît-o ? Cu ce a dat în ea ?
Ciobanul îşi duse mîna la gît şi-şi strînse beregata.
— A gîtuit-o sau a sufocat-o cu vreo pernă ?
Ciobanul tăcu şi de data asta, doar îşi întinse mîna spre Vihrov.
Pavel îi pricepu gestul.
— Altceva nu mai ştii nimic ?
— Nimic, răspunse ciobanul.
Vihrov, pînă una alta, îi dădu drumul.
La plecare, ciobanul mai aşternu odată pe jos nişte urme mari de noroi.
— Iertaţi-mă, spuse el, privind la Vihrov şi zîmbind cu jumătate gură.
Scurt timp după aceea, sosi şi doctorul. Se nimeri să fie chiar Ţapkin, care nu arăta schimbat decît prin aceea că-.şi lăsase acum nişte favoriţi respectabili... Faţă de Vihrov se comportă ca şi cum nici nu l-ar fi cunoscut, dar acesta nu se putu reţine şi-i zise :
— Altcîndva ne-am întîlnit la o femeie nefericită în viaţa ei conjugală, iar acum ne întîlnim din nou la o femeie, omorîtă însă de bărbatul ei.
Cîteva clipe doctorul rămase tăcut. Păru jenat de remarca lui Vihrov.
— Acum sînt căsătorit, îi spuse în cele din urmă.
— Am auzit, dădu din cap Vihrov.
Ajutat de Zaharevski, micuţul doctor se transferase în acea gubernie, întrucît tînăra lui soţie nu acceptase sub nici un motiv ca el să mai locuiască prea aproape de vechea lui pasiune.
— Trebuie să dezgropăm cadavrul şi să-i facem autopsia, zise Pavel.
— Da, răspunse doctorul cu importanţă. Ca cei mai mulţi oameni scunzi de statură, căuta, umflîndu-se în pene, să-şi suplinească puţinătatea trupului.
Pentru deshumare, Vihrov porunci să fie chemaţi toţi cei care, la prima anchetă, semnaseră ca martori. Se adunară vreo doisprezece mujici, unii roşcovani, alţii bălani sau negricioşi, unii uscăţivi, alţii îndesaţi. Pe chipurile tuturor însă se citea neliniştea.
Vihrov le porunci să ia cu ei cîteva cazmale şi lopeţi, pornind după aceea cu toţii spre satul unde fusese îngropată victima, şi care se afla cam la o verstă depărtare de satul Vîtegra. Doctorul îşi manifestă dorinţa să meargă şi el.
Pe drum, Vihrov intră în vorbă cu martorii.

— Se zice, oameni buni, că femeia asta-a fost omorîtă de bărbatul ei...

— Dumnezeu să mai ştie, tăicuţă, răspunseră mujicii într-un glas.

— Ba o ştiţi şi voi ! zise Vihrov pe un ton dojenitor.

Mujicii tăcură mîlc.

— Cum de aţi putut declara că flăcăul ăsta a trăit cu ea în bună înţelegere şi că între ei n-a existat ceartă ?

— Nu, domnule, noi n-am spus aşa ceva, ripostă unul dintre mujicii, care părea mai sprinten la minte decît ceilalţi.

— Cum n-aţi spus ? Am aici declaraţiile voastre ! şi Vihrov le citi procesele-verbaie.

— Ba da, domnule, continuă acelaşi mujic, roşind uşor, aşa am spus : că nu ştim. Domnul ispravnic şi domnul şef al poliţiei ne-au întrebat şi dumnealor : „L-aţi văzut vreodată pe Parfenka bătîndu-şi nevasta ?" Iar noi am zis : „N-am văzut, cum era să vedem ? Astea-s treburi de familie, parcă s-apucă cineva să-şi bată nevasta afară, pe uliţă ? Pentru asta-i loc în casă ; acasă ţi-o baţi !"

— Ba nu, voi aţi declarat altceva. Aţi declarat că cei doi au trăit totdeauna în pace şi în bună înţelegere.

— Cum să declarăm una ca asta ! ripostă acelaşi mujic, roşind din ce în ce mai mult. Noi, domnule, sîntem oameni fără carte ; de unde să ştim ce scrieţi dumneavoastră acolo ; puteţi să scrieţi tot ce vă doreşte inima. Noi sîntem nişte oameni neluminaţi.

— Dar cel care a semnat cu mîna lui. pentru voi toţi e un om care ştie carte şi era de datoria lui să vă citească cele ce-au fost scrise acolo ! ripostă Vihrov. Cine v-a semnat declaraţia ? Văd că semnătura e a unuia, Gri- gori Fedoseev.

— Eu mi-s acela, răspunse unul dintre martori, un mujic prizărit şi scălîmb.

•— Ian ascultă : cînd am spus noi aşa ceva ? i se adre-; sară ceilalţi.

— Păi n-aţi spus ? Chiar aşa aţi şi spus, se răsti la ei mu jicul.

— Ba n-am spus niciodată aşa ceva ; n-ai decît să răspunzi tu pentru asta ! zise mujicul, mai sprinten la minte.

— De bună scamă că n-am spus-o ! confirmară şi ceilalţi.

Omuleţul se înfurie de-a binclea.

— Cum n-aţi spus-o, dracilor, diavoli ce sînteţi ! Vinul ălora aţi ştiut să-l beţi, iar acum ziceţi că n-aţi spus nimic !...

— Care vin, ce lot umbli cu minciuni, nătărăule, încercă să-l domolească mujicul mai înţelept.

— Despre ce fel de vin e vorba ? întrebă Vihrov.

— Păi acela, domnule, pe care-l cumpărase Feodor Romanici. Cică sînt şmecheri dumnealor ! Ar voi să trag numai eu ponoasele !...

— Cine-i Feodor Romanici ? întrebă Vihrov.

— Ţăranul care l-a plătit pe Parfenka să plece recrut.

— De ce-l amesteci pe Feodor Romanici ? Ce-ai cu el, nărodule, porc ce eşti ! interveni brusc un mujic înalt.

— Porc eşti tu ! De ce mă ocărăşti ? Că doar tu eşti ăla de le-ai învîrtit pe toate.

— Nu zău ? Chiar eu să fiu ăla ? făcu mujicul cel înalt, străduindu-se să pară amuzat.

Între timp, ajunseră în sat şi-o luară spre cimitirul aflat chiar lîngă biserică. Unul dintre mujici îi arătă lui

Văzînd că sicriul le este adus înapoi, cei din casa lui Parfen Ermolaev, şi mai ales slujnica, pesemne că se înfricoşară de-a binelea.

— Ia te uită, măicuţă, ăştia ne aduc înapoi coşciugul Annei ! exclamă fata, adresîndu-se bătrînei.

— Oh, fir-ar ei să fie... Doamne iartă-mă ! rosti aceasta.

— Au dezgropat-o pe Aima şi ne-o aduc acasă ! spuse şi bătrînul, intrînd în izbă.

— Unde s-o punem, măicuţă ? Unde s-o punem ? întrebă slujnica.

— Nu mai ştiu ! răspunse bătrîna.

Cît despre Parfen, acesta şezuse pînă atunci la poartă pe o stivă de buşteni, păzit de un vătăşel. Cînd văzu oamenii apropiindu-se cu sicriul, păli, sări în picioare, îşi scoase căciula şi se închină.

Doctorul intră cel dintîi în casă, trecu din odaie în odaie şi, în cele din urmă, porunci să i se golească o cămăruţă mică, dar mai luminoasă decît celelalte.

Mujicii puseră acolo cîteva scînduri pe două capre şi peste ele aşezară sicriul. Vihrov vru mai întîi ca sicriul să fie deschis chiar de ucigaş, apoi îşi spuse că o asemenea treabă ar fi pentru el o adevărată tortură, de aceea capacul coşciugului fu săltat tot de mujicul cel scălîmb.

— Ăştia caută acum să mă facă ţap ispăşitor, înălţimea voastră, zise el, văzînd că a rămas doar cu Vihrov în odaie. Dar Maica Domnului mi-e martoră că pentru semnătura aia, a mea, n-am căpătat decît douăzeci şi cinci de copeici.

— Spune-mi, cine**-i** omul acela înalt, cu care te-ai **cio-j** rovăit adineaori ? îl întrebă Vihrov.

— Păi e chiar feciorul mujicului care l-a ademenit pe Parfenka să plece recrut; de aia nu-i prea vine la socoteală ceea ce-i spun, zise mujicul. Hei, dracilor, strigă el apoi pe fereastră, adresînclu-se celorlalţi martori aflaţi pe uliţă, ia veniţi de m-ajutaţi să scot moarta din coşciug.

Oamenii intrară alene şi fără chef în cămăruţă şi, mai curînd azvîrlirâ din sicriu cadavrul, decît îl scoaseră de
Vihrov mormîntul victimei. Pe mormint era înfiptă o cruce nou-nouţă. Vihrov trimise după parohul bisericii, pentru ca acesta să îngăduie deshumarea.

Parohul acceptă. Mujicii se apucară să scoată crucea. Se vedea limpede că nu le vine la indemină să facă o asemenea treabă, iar mujicul cel înalt nici măcar nu se apropie de mormint. Vihrov urmări şi el o vreme cum se adîn- ccşte groapa, dar în clipa cînd una din cazmale se izbi de ceva tare, simţi o involuntară repulsie, se întoarse cu spatele şi nu se rnai uită deloc spre mormint: doar îl auzi stri- gînd pe mujicul cel scălîmb. care lucra mai sîrguincios decît ceilalţi şi care coborîse acum chiar pe fundul gropii:

— Aduceţi mai repede frînghiile, căm-apucă strănutul !

Scurt timp după aceea, Vihrov îndrăzni totuşi să arunce o privire peste umăr şi văzu că sicriul fusese scos afară, iar mujicii se şi îndepărtau ducîndu-l pe umeri. Porni şi el în urma lor. Popîndăul de doctor, care pînă atunci stătuse pe marginea gropii cu în îi ni le încrucişate, *ă la* Napoleon, şi admirase priveliştea din jur, se luă după el.

Ducînd sicriul, mujicii, după obiceiul rusului de a ze- flemisi la orice treabă, oricît de neplăcută ar fi ea, nu izbutiră nici de astă dată să se stăpînească şi se porniră pe glume.

— Grigori Fedoseevici, ia începe tu cu bocitul, că eşti mare meşter la aşa ceva ! spuse un flăcău, adresîndu-se scălîmbului.

— Meşteri sînteţi voi, dracilor, ripostă acesta, su- duindu-i.

— De ce înjuri, frăţioare ; duci coşciugul şi înjuri ? Şi mai zici că eşti ştiutor de carte, îi reproşă flăcăul.

— Lui îi place să boceascâ numai cînd e vorba de colivă şi de blinele, remarcă un altul. Altminteri tace mile !

— Las"că tu ai boci şi mai tare ! îl ocărî Grigori Fe- doseici.

Ceilalaţi îşi zîmbeau pe sub mustaţă şi numai mujicul cel Înalt mergea tot timpul tăcut şi încruntat, străduin- du-se chiar să rămînă în urma celorlalţi. acolo. După aceea veni şi doctorul. Acum îşi lepăclase surtucul, îşi suflecase mînecile cămăşii, îşi pusese un şorţ de piele, iar în mîini ţinea un fierăstrău şi un cuţit şi cu toată statura lui măruntă, părea de-a dreptul înfricoşător. Fără a mai sta pe gînduri, scoase de după curea o foarfecă şi tăie cu ea giulgiul de pe cadavru, apoi sarafanul şi cămaşa ; despică apoi mînecile acesteia şi le desfăcu larg pe toate. Martorii îşi întoarseră privirile ; pînă şi mujicul cel scălîmb îşi feri ochii. Vihrov făcu un efort deosebit ca să se poată uita la

moartă, dar nu izbuti să observe decît că femeia era încă foarte tînără şi deloc urîlă.

— N-aţi binevoi să notaţi rezultatele expertizei ? i se adresă cu emfază doctorul. Hei, deschideţi-vă şi voi ochii, le spuse apoi mujicilor, pe un ton sever.

Vihrov se aşează şi se pregăti să scrie.

— Pe ţeastă, chiar în creştetul capului, începu doctorul cu glas tare, de parcă ar fi dictat, atingînd totodată capul cadavrului,, e o fractură mare, produsă parcă ele un corp tare şi rotund. Uilaţi-vă şi voi, li .se adresă el, din nou, martorilor.

Cîţiva dintre aceştia, printre care şi mujicul cel scălîmb, veniră mai aproape, se uitară, apoi se retraseră.

— Ei, dar asta-i prea de tot ! rosti la un moment dat doctorul, ca pentru sine, apoi reîncepu să dicteze : Urechea dreaptă e ruptă pînă la jumătate ; pe gît sînt trei pete cu simptome vădite de echimoză ; în piept sînt fracturate şi îndoite spre interior două coaste ; există leziuni la inimă şi plămîni. Organele interne nici nu trebuie văzute. Moartea a survenit în urma celor constatate. Sînfeţi de acord cu mine ?

Martorii nu-i răspunseră. Mujicul cel înalt parcă ar fi vrut să zică ceva, se vede însă că-i lipsi curajul s-o facă.

— Să vină acum soţul victimei şi cei ai casei, să se uite şi ei.

Vihrov porunci ca aceştia să fie aduşi în odaie.

Intrară cu toţii în afară de slujnică. Tînărul tremura din tot corpul.

•— Uitaţi-vă ! le spuse doctorul şi le arătă capul moartei. Uitaţi-vă şi aici, le indică el urechea sfîrtecată. Iar aici sini două găuri mici. cam de un *verşok*[1] şi jumătate.. Ei, şi-acum. după ce aţi văzut totul, semnaţi acolo, adăugă el. arătîndu-lc cele scrise de Vihrov.

Acesta le citi clar şi cu glas tare rezultatele expertizei. Flăcăul, care stătuse lot timpul cu spatele spre cadavru, păru că nu vrea să audă nici cele citite. Doctorul stărui apoi ca toţi cei de faţă să întindă mîna către mujicul cel scălîmb, arătînd astfel că-i acordă încredere să semneze în locul lor : pe lîngă importanţa ce şi-o dădea, medicul era, pesemne, şi un mare formalist.

— înălţimea voastră, n-oi avea oare necazuri cu povestea asta ? îl întrebă mujicul pe Vihrov.

— N-ai să păţeşti nimic, îl asigură acesta.

Între timp, doctorul ceru să i se aducă apă ; păstrînd aceeaşi expresie gravă, se spălă pe mîini, îşi scoase apoi şorţul, aşează instrumentele într-o lădiţă, după care, fără să rostească vreun cuvînt, îl salută

[1] Veche unitate de măsură, rusească de 4.445 cm.

„Uliţa verde" — cruntă pedeapsă corporală în Rusia ţaristă. Cel pedepsit trecea prin două rînduri de soldaţi aşezaţi faţă în faţă, care îl biciuiau cu vergi sau cu nuiele verzi.

numai pe Vihrov, se urcă în trăsurica lui şi porni spre casă.

După plecarea doctorului, cadavrul trebui să fie din nou dus la cimitir şi îngropat acolo.

—• Aşezaţi victima în sicriu, şi duceţi-o la mormîrit, li se adresă Vihrov martorilor, dar aceştia refuzară categoric şi începură să vocifereze.

— Să ne iertaţi, înălţimea voastră, ziseră toţi într-un glas, dar şi aşa ne-am chinuit destul ; data trecută ne-au tot sîcîit întruna pentru treaba asta. iar acum sîntem din nou puşi pe drumuri.

— N-au decîl s-o ducă singuri !... Moşul, de pildă, nu face în casa asta nici o treabă, adăugă mujicul cel scălîmb.

— Bine, bine, am s-o duc eu, răspunse bătrînul, arun- cînd în jur o privire neliniştită. Numai să-mi daţi o mînă de ajutor barem s-o pun în coşciug, se adresă el martorilor.

— La asia te-om ajuta, răspunse scălîmbul şi, pînă la urmă. fu singurul care puse mîna să-l ajute.

VII

Nu după mult timp, Vihrov îi văzu pe amîndoi ur- cînd sicriul într-o căruţă veche, înhămînd la ea un cal şi pornind cu iuţeală spre cimitir.UCIGAŞUL

În aceeaşi zi, Vihrov începu ancheta. Martorii de pînă atunci, evitînd să mai fie interogaţi o dată, se împrăştiară care încotro. Pavel fu nevoit să cheme alţii, apoi invită preotul, rugîndu-l ca ei să depună jurămîntul. Preotul veni îmbrăcat într-o sutană nou-nouţă dar mototolită, şi, ca să arate mai fereche̦ş, îşi dăduse cu cvas pe păr. Avea un chip lătăreţ, iar în ochi i se citea o expresie de nespusă blîndeţe. în odaie se adunaseră vreo doisprezece oameni.

— Povăţuiţi-i, părinte, să spună adevărul şi puneţi-i apoi să depună jurămîntul ! zise din nou Vihrov.

Preotul aşează pe masă evanghelia, îşi petrecu peste cap patrafirul şi li se adresă mujicilor cu un glas ciudat de nefiresc :

— Voi., cei de faţă, trebuie să spuneţi adevărul, altminteri veţi fi pedepsiţi şi lipsiţi pe veci de împărăţia cerurilor. Iar dacă veţi spune adevărul, atun-' Dumnezeu vă va răsplăti. Trebuie să mărturisiţi totul, fără să ascun- deţi nimic, pentru că a ascunde e totuna cu a minţi ! Ei, şi acum aşezaţi-vă degetele în cruce şi ridicaţi mîinile !

Mujicii îşi încrucişară cam stîngaci degetele şi ridicară cu toţii mîinile.

— Repetaţi după mine ! rosti preotul şi o luă bise- riceşte : .,Făgăduiesc şi jur !"

Mujicii bolbor osiră ceva de neînţeles.

— Şi-acum sărutaţi evanghelia.

Sărutară cu toţii evanghelia, unii chiar de mai multe ori.

Preotul îşi scoase patrafirul, înfăşură cu el evanghelia şi se pregăti să plece.

— Mai rămîneţi, părinte. Aş dori să asistaţi la anchetă, căci am rămas singur, îl opri Vihrov.

— Bine, răspunse preotul şi se aşează pe laviţă.

Vihrov li se adresă ţăranilor :

— Spuneti-mi, cum s-a purtat Parfen Ermolaev cu nevasă-sa : bine sau rău ?

— Păi, înălţimea voastră, se oferi să răspundă urnit dintre ei, un om cu o figură comună, care părea mare' amator de stat la taclale, dacă e să spunem adevărul atunci aflaţi că. după cum se zvoneşte, prea mare înţelegere n-a fost între ei.

— L-aţi văzut vreodată lovind-o sau adresîndu-î vorbe urîte ?

— Asta n-am mai avut cum s-o vedem, rosti, cu un soi de tristeţe în glas, mujicul de adineaori.

— Ba eu, domnule, l-am văzut, sări deodată un M- Irîn. aflat în spatele tuturor. Spunînd acestea, păşi mai în faţă.

— Ce~ai văzut, tataie ? îl înlrebă Vihrov.

— Păi să vă zic, domnule... Treceam odată cam prm dreptul-fîntinii de pe ulița noastră și l-am văzut c-a început să dea în muiere chiar acolo, în fața mea. Luase frînghia de la ciutură,'cu fierul ăla cu tot, și dă-i și lovește-o... Chiar i-am strigat : ,.Ce faci, zic, cîine ce ești !* Atunci m-a-njurat și pe mine... îi arțăgos băiatul, de ce s-o ascund, îi arțăgos și rău.

— Nu trebuie să ascunzi nimic, observă preotul.

— Nici nu ascund. Doar ziseși și sfinția ta că pentru adevăr Dumnezeu ne va răsplăti, iar pentru minciună* ne va pedepsi.

— Nimeni dintre voi nu l-a mai văzut bătînd-o ? U întrebă Vihrov pe ceilalți.

— De văzut, nu l-am văzul, dar că n-au trăit în bun;* înțelegere, asta am auzit-o. răspunseră toți într-un glas

— A cui e fala ? întrebă preotul.

— A Măriei, părinte, a văduvei, răspunse acelaşi bătrîn,.

— Venea dintr-o casă săracă, de aceea cred că n-a foți înțelegere între ei. zise preotul, ducînd mîna la buzunarul sutanei și scoțînd de acolo o batistă nouă. de bumbac, menită, pesemne, și ea să-l arate mai fercheș.

Vihrov il privi întrebător.

— Cam a.șa trebuie să fi fost, repetă preotul. Dură socrii nu sini bogați, ca ginerii să poată merge la ei în ospoție și să petreacă, atunci flăcăii ăștia să știți că nu-și prea respectă nevestele, ba le mai trag și cîte-un toe de bătaie.

— Taman așa se întîmplă !... Taman așa !... confirmă și bătrînul. .Numai că aici e vorba de ceva mai deosebit, adăugă el, dînd cu holărîre din cap.

— Ce vrei să spui ?

— Ce vreau să spun ? Apăi, întrebați-i și pe ăștialalți: de ce tac din gură ! zise bătrînul arătînd spre ceilalți mujici.

— la spuneți-mi, fraților, ce e la mijloc ? li se adresă Vihrov.

— Ce să fie, înălțimea voastră ? Aruncă și el niște vorbe acolo, răspunse mujicul cel cu înfățișarea comună.

— Ba nu sînt vorbe, nu sînt vorbe ! ripostă înciudat bătrînul.

— Haide, vorbiți odată ! ridică tonul Vihrov.

— Păi a umblat zvonul, înălțimea voastră, răspunse cel cu înfățișarea comună, cum că slujnica l-ar fi îndemnat pe Parfenka să facă nelegiuirea.

— Da, au umblat asemenea zvonuri, au umblat, confirmă și preotul.

— Cîte zvonuri nu umblă, părinte, și nu doar pe seama vreunei fete, ci chiar pe seama preoților, interveni din nou acelaşi mujic cu înfățișarea comună ; se vede că era animat de sentimente cavalerești și-i plăcea să ia apărarea femeilor.

— Ce să mai vorbim ! Chiar flăcăul a zis-o într-o zi la circiumă, după de, s-a-mbătat, se grăbi să spună bătrînul.

— Bine, am să cercetez şi treaba asta, îi spuse Vihrov. Chemaţi-l acum pe Parfen Ermolaev.

Voia să-l vadă mai grabnic, să stea de vorbă cu ucigaşul, de a cărui crimă nu se mai îndoia deloc.

Vătăşelul îl aduse pe flăcău.

— Mai întîi, părinte, daţi-i şi lui cuvenita povaţă.

Preotul se ridică, se şterse la gură cu batista şi vorbi
din nou, cu acelaşi glas nefiresc :

— Trebuie să-ţi recpnoşti vina, băiete, căci dacă ai săvîrşit acest păcat, în felul ăsta ai să-ţi uşurezi sufletul, iar dacă n-ai să recunoşti, tot n-ai să scapi de caznă, nici în viaţa asta, şi nici în cea de apoi.

— Nu ştiu nimic, sfinţia voastră, rosti tînărid.

— Ba eu îţi spun din nou : dumnealui a şi aflat totul. De aceea este mai bine să recunoşti, căci în felul ăsta s-ar putea să găseşti mai multă îndurare.

— N-am ce să r^fcunosc, sfinţia voastră...

— Povesteşte-mi cu de-amănunlul. îl întrerupse Vifere v, tot ce ai făcut în ziua cînd ţi-a murit nevasta : pe ■unde ai umblat, dacă ai văzut-o în ziua 'aceea şi despre ce aţi discutat ; să-mi spui totul de-a fir a păr.

— Nici nu ştiu cum să vă povestesc, înălţimea voastră,

— E foarte simplu. De pildă : ce ai făcut în ziua aceea, de dimineaţă ?

— Nu mai ţin minte, înălţimea voastră.

— Dar dacă ai mîncât sau nu, mai ţii minte ?

— Am mîncat.

— îţi era de faţă .şi nevasta ?

— Da. Am stat la masă cu toţii.

— Şi după aceea ?

•— După aceea, parcă am plecat la pădure.

— Pe urmă ?

— Pe urmă m-am întors şi am mîncat de prînz.

— Pe nevastă-ta ai văzut-o ?

— Am văzut-o.

— Despr e ce ai vorbit cu ea ?

— Despre ce să vorbesc ? I-am spus să vină să deshă- măm caii.

— Şi ea te-a ajutat ?

— Nu. că n-a vrut.

— Si ai certat-o pentru asta ?

— Nu.

■— N-ai certat-o niciodată, pentru nimic t

— Nu, n-am certat-o.

-— Va să zică aţi trăit în bună înţelegere ?

— Da. în bună înţelegere ! Flăcăul scoase un oftat

— Prin urmare îţi pare rău că a murit ?

— Cui nu i-ar părea rău, înălţimea voastră, de ne-vasta lui. răspunse el, privindu-şi mîinilc.

— Dormeai cu ea în acelaşi pat ?

— În acelaşi pat, înălţimea voastră.

— în patul acela, pe care l-am văzut în tin&ă ?
■— într-acela.
— A dormit şi în noaptea aceea cu tine ?
— Da.
— Bine, dar ea a fost găsită în curte. N-ai auzit-o cînd a ieşit din casă ?
— Nu, n-am auzit-o, înălţimea voastră, răspunse tînă- rul şi o roşeaţă abia vizibilă îi coloră obrazul.
— După cum ştii, există o bănuială că nevastă-ta a fost omorîtă. Nu bănuieşti pe nimeni ?
— Pe cine să bănuiesc, înălţimea voastră, nu bănuiesc pe nimeni.
— Şi totuşi, de la ce i s-o fi tras moartea ?
— Cîte nu se întîmplă, înălţimea voastră ! Mai mor oamenii şi aşa, din senin !
— Dă-mi voie : nevasta ta a fost găsită cu capul spart, cu pieptul zdrobit şi cu urechea ruptă. Toate astea nu s-au putut isca din senin : trebuie să fi existat un făptaş.
— O fi căzut în nesimţire, înălţimea voastră, şi-or **fi** călcat-o vitele : un cal sau o vacă.
— Aşa crezi tu ?
— Ştiu şi eu, înălţimea voastră, la toate te poţi gîndi!
— Dar asta, nelegiuitule, cine i-a mai făcut-o ?! răcni deodată Vihrov, sărind în picioare şi ducîndu-şi mîna la beregată, cu gestul unuia care ar încerca să sugrume.
Glasul îi fu atît de înspăimîntător, încît preotul sări de pe laviţă şi exclamă :
— Văleu, Doamne miluieşte !
Tînărul se cutremură şi se albi în obraz.
— Vorbeşte, nelegiuitule, altminteri n-am să mă cruţ nici pe mine şi-am să te omor cu mîna mea ! continuă să răcnească Vihrov.
Tînărul, tremurînd ca varga, se lăsă încet în genunchi.
— Al meu e păcatul, înălţimea voastră, a dat năpasta peste mine, fie-vă milă ! rosti el.
— Dacă-i al tău păcatul, atunci e în ordine, spuse Vihrov şi, îndată, notă pe scurt declaraţia, apoi îl rugă pe preot să semneze pentru flăcău.
— Demult trebuia să faci asta, în loc să tăgăduieşti, îi spuse preotul cu reproş.
Tînărul tot mai stătea în genunchi şi plîngea.
' Vihrov îi spuse să se ridice, îl aşeză pe laviţă şi porunci să i se aducă un pahar cu apă. _
Băiatul bău şi se frecă pe piept.
— Parcă mă simt mai uşurat, înălţimea voastră, zise el.
— Te cred. spuse Vihrov. Acum trebuie să-mi povesteşti totul, de la început.
— Am să vă povestesc, înălţimea voastră.
— Cum ai omorî t-o ? întrebă Vihrov.
— Uite-aşa : am omorît-o... Cînd ne-am culcat să ne odihnim, am început s-o ocărăsc că nu m-a ajutat să des- ham calul. Ea tăcea. Am lovit-o peste obraz şi s-a pornit să bocească. Asta m-a înciudat şi mai tare : am apucat-o de ureche .şi am tras de ea. să i-o

rup. S-a smuls din mumie mele, a fugit afară, am ajuiis-o din urmă, am doborî t-o şi i-am pus mîinile în git.
—• Prin urmare, eraihotărît s-o omori ?
— Eram holărît. înălţimea voastră, demult îmi pusesem în gînd treaba asta.
— Dar" de unde are ea atîtea fracturi, dacă tu n-ai făcut decît s-o sugrumi ?
— Păi mi s-a părut că încă se mai zbate : am adus calul şi l-am trecut de vreo cinci ori peste ea. Socot de aceea că ţeasta i-a fost zdrobită cu copita : calul doar era potcovit.
— Ce le-a făcut să te porţi aşa, ca o fiară ? îl întrebă Vihrov.
— N-am făcut din mintea mea toate astea. înălţimea voastră, m-au îndemnat şi alţii.
— Ce vrei să spui : că Ce-a îndemnat slujnica voastră ' îl descusu Vihrov.
—- Chiar ea. ticăloasa !
Repetarea continuă a cuvintelor „înălţimea voastră" şi „sfinţia voastră", cercelul prins de ureche, în sfirşit, caftanul de o croială elegantă şi galoşii vechi de cauciuc pe care le purla Parfen îi treziră lui Vihrov bănuiala că acesta nu era un simplu flăcău de la ţară.
— Eşti cumva meseriaş ? îl interogă el.
— Lucrez la fabrică, înălţimea voastră, răspunse Parfen.
E limpede : va să 2îeă. de acolo ţi-a i însuşit raătă- luţă toate virtuţile astea ?
— Aveţi dreptate, înălţimea voastră, acolo nu le prea învaţă la bine. recunoscu flăcăul. -
— Toţi ăştia de pe la fabrici sînt dedaţi numai la rele, confirmă şi preotul.
— Demult a început amorul ăsta, al tău, cu slujnica ?
— Demult, înălţimea voastră, că a şi venit demult la noi în casă.
— Prin urmare, ai iubit-o şi inainte de a te cununa cu cealaltă ?
-— Firește, înălţimea voastră.
— Atunci de ce nu te-ai însurat cu ea ?
:— Cum era să mă însor ? Merita ea treaba asta ?
•— Cu alte cuvinte, de nevastă-ta ţi-a plăcut mai mult?
•— Nu că mi-ar fi plăcut mai mult. dar ca femeie, era mai supusă.
— Atunci de ce ai omorît-o ?
— M-am luat după vorbele altora.
— Ale slujnicei ?
— Da. Că tot rîdea de mine : „Nevastă-ta, îmi zicea, i-o proastă, iar tu o iubeşti de nu mai poţi !" Nu mi-a venit bine s-aud aşa, şi-apoi cine ştie, poate că mi-o fi făcut şi niscai farmece. Că-n ultima vreme ajunsesem să nu-mi mai pot suferi femeia : orice-ar fi făcut, cu nimic nu-mi intra în voie !
— Şi cum, adică, slujnica ţi-a spus pe şleau să-ţi omori nevasta ?
— A rîs ea odată : „Tu, zice, mai bine ţi-ai arunca nevasta într-o copcă. Prea o cocoloşeşti !""
— Dar. ia spune-mi, de unde ai luat bani de ai plătit la prima anchetă ca să scapi ?

— M-au ajuta nişte oameni buni, înălţimea voastră.
— Cine anume ? Cel care te-a ademenit să pleci recrut ?
— Chiar dumnealui, răspunse flăcăul cu sinceritate şi chiar cu o oarecare plăcere. Cei de-atunci, înălţimea voastră, aproape că nu m-au întrebat nimic. Atîta m-au întrebat : „Din ce pricină ţi-a murit nevasta ? A avut un atac ?"
— Te-ai rugat tu de gospodarul acela să-ţi dea bani ca să scapi ? îl întrebă pe neaşteptate preotul.
Păru să nu-i fie pe plac ca unul dintre cei mai înstăriţi enoriaşi ai săi să fie implicat în acest caz.
— Ba chiar el a vrut asta, sfinţia voastră. „Ce-o să se întîmple acum cu tine,. mi-a zis, ai să te prăpădeşti. Mai. bine depunem la cei mari banii pe care am să ţi-i dau, zice, şi dumnealor au să te ierte". „Depuneţi-i", i-am spus.
— Astea-s, băiete, trăncăneli de-ale tale, spuse preotul.
— Ba nu, sfinţia voastră, eu vă zic adevărul goi-go- luţ ; acum nu-mi mai pasă, dacă nu m-am cruţat pe mine, de ce să-i acopăr pe alţii ?
Prin toate aceste învinuiri, precum şi prin tonul şi maniera lui de-a vorbi, Parfen îi devenea lui Vihrov din ce în ce mai antipatic. După ce-l interogă, porunci să fie adusă slujnica. Aceasta intră, roşie la faţă : părea că plînsesc.
Vihrov îi porunci să stea alături de Parfen. Slujnica trecu lîngă acesta şi, îndată, îi întoarse spatele.
— Spune-mi, ai avut cumva legături de dragoste cu Parfen Ermolaev ? începu Vihrov.
— Nu, cum se poate una ca asta ! răspunse ea.
Bunda ei albastră şi papucii tiviţi cu postav roşu îi
săriră în ochi lui Pavel.
— Totdeauna ai fost slujnică ? o întrebă el.
— Nu, numai vara fac treaba asta. Iarna, depăn lîna la fabrică.
— Deci, lucrezi la aceeaşi fabrică cu Parfen ? o întrebă Vihrov.
— La aceeaşi fabrică, răspunse fata.
— Poate că tocmai acolo aţi prins dragoste unul pentru altul ? îl întrebă el pe Parfen.
— Şi acolo, şi aici, răspunse acesta.
— Atunci de ce mai tăgăduieşti ? i se adresă Vihrov slujnicei. După, cum vezi el recunoaşte treaba asta.
— Cîte nu-i în stare el să îndruge ! Eu, să ştiţi, n-am avut încă legături cu bărbaţii : nici cu el, nici cu vreun altul, zise ea. lăsînd ochii în jos.
— Ba bine că nu ! ripostă flăcăul. Ia te uită unde era aia cinstită !
— Pe aici riu prea sînt dintr-astea, care să nu cunoască pe nimeni inainte de măritiş, rosti preotul, clăti- nînd cu tristeţe din cap.

— Ba nu e niciuna !... îl susţinu tînărul. Şi degeaba caută ea să tăgăduiască, înălţimea voastră ! i se adresă apoi lui Vihrov. Iaca. eu spun pe faţă că de jucat cu ea m-ara jucat, şi ca să-mi bat nevasta, ba s-o şi omor, tot ea m-a învăţat.

Fata începu să plîngă.

— E păcat să spună asemenea minciuni... să mă ponegrească în halul ăsta... Puteţi să-i întrebaţi şi pe părinţii lui ! spuse ea.

— Şi zici că n-a fost aşa, vulpe vicleană ce eşti !... Ce să-i mai întrebaţi pe-ai mei, înălţimea voastră ! Aste i-a dus pe toţi de nas, şi bănuiesc că n-a făcu t-o întîmplător. Dacă nu recunoşti, pot să aduc şi martori.

— Ce fel de martori ? Pe cine ? întrebă fata, roşind şi mai mult.

— Las'că ştiu eu pe cine ! rosti Parfén

Fata se răsuci brusc spre Vihrov. De astă dată tonul i se schimbase, iar ochii începuseră a-i scăpăra de în- dîrjire.

— Recunosc ! Ce mai încolo şi încoace. începu ea să furie. De pildă m-am plimbat cu el, îmi recunosc păcatul, dar să-l fi îmboldit să-şi omoare nevasta, asta e prea de tot N-am vorbit nicicînd despre aşa ceva Să nu mintă, să nu-i tragă pe alţii după el, la puşcărie !

— Ba am să-i trag. să stea şi ei la răcoare, spuse tînărul.

— Minţi, că n-o să stea, ripostă ea cu vioiciune.

Vihrov porunci amîndurora să tacă din gură şi~l chemă
în odaie pe mujicul cel înalt, al cărui tată îl îndemnase pe Parfén să plece recrut în locul lui fecîoru-său.

— Iată, intră Vihrov direct în subiect, arătând spre Parfén, el declară că voi, cu banii pe care-i datoraţi ca să plece recrut, i-aţi fi mituit pe cinovnici.

Mujicul cel înalt zîmbi.
masă la fereastra odăii, plînse întruna, deşi, fie din teama de a nu păţi ceva mai rău, fie din milă pentru Parfen, nu îndrăzni să-şi ia rămas bun de la el, dealtfel nici flăcăul ffseadresîndu-i la plecare vreun cuvînt de adio.

Din partea zemstvei, însoţitor al ucigaşului se nimeri să fie mujicul cel se,-ălîmb de adineaori. Ajutat de vătăşel, îi legă picioarele lui Parfen şi-l urcă în căruţă.

— Stai liniştit, prietene, că te-om duce cu cinste, spuse aşezîndu-se alături de el.

— Trebuie să te obişnuieşti, băiete : doar ai să ai de purtat şi covrigi de fier la picioare. îi ţinu isonul reprezentantul zemstvei.

VIII

DEŢINUŢI ŞI DEŢINUTE

Revenind în capitala judeţului, Vihrov se trezi îndată cu ispravnicul, venit, chipurile, să-i aducă două

noi dispoziţii care îi fuseseră trimise de către mai marele guberniei.

— Aţi binevoit să descoperiţi la Vîlegra că pe femeia aceea a ucis-o bărbatul ei ? îl întrebă 'cinovnicul. printre altele.

— Întocmai, îi răspunse Vihrov.

— Nemaipomenit ! exclamă ispravnicul, înălţînd spre cer ochii lui destul de frumoşi. Vorba proverbului : n-aduce anul ce aduce ceasul ! O săptămînă întreagă m-am zbătut acolo, dar n-am descoperit nimic !

Vihrov tăcu. îi fu silă să-l mai asculte pe acel domn cu înfăţişarea lui de gentleman, cu o comportare atît de aleasă, cu nişte mîini de aristocrat, şi care, prin eleganţa lui, aproape că nu se deosebea de un locuitor al capitalei.

— Unde aţi lucrat pînă acum ? îl întrebă Pavel.

— În cadru] armatei. Am fost aghiotant şi casier de regiment. Însurîndu-mă dintr-o mare pasiune, am lăsat

— Ce, nu sîntem întregi la cap, să ne băgăm în asemenea treburi !... Om găsi noi pe altul să plece la armată, un om liber care n-a avut de-a face cu judele ! E drept, mai demult, a existat o asemenea înţelegere între noi, cum că el să plece recrut în locul meu, dar auzind în ce treabă încurcată s-a vîrît, l-am lăsat în plata Domnului.

— Ei, ce poţi să spui la asta ? i se adresă Vihrov lui Parfen.

— Ce-aş putea să spun, înălţimea voastră ?... Lor o să li se dea mai multă crezare decît mie.

— Prin urmare n-ai nici un fel de dovezi împotriva lui ?

— Nu, de nici un fel, zise Parfen.

înţelesese prea bine privirea cu tîlc, pe care i-o aruncase mujicul cel înalt. Preotul îl susţinu şi el pe acesta din urmă.

— Face parte dintr**-o** familie bună, aşezată, comentă el.

— Ia spune, lucraţi şi voi la fabrică ? i se adresă Vihrov mujicului.

— Nu, domnule, noi sîntem achizitori, răspunse acesta.

Vihrov îl privi întrebător, apoi se uită la preot.

— Aici, treburile stau cam aşa, îi explică acesta. La fa Ori ca asta, a unor negustori, se fac nişte stofe simple, ţărăneşti, doar că sînt ceva mai subţiri, iar dumnealor, achizitorii, le iau de acolo şi le duc pe la iarmaroace.

Se înţelege că Vihrov îşi dădea foarte bine seama că mujicul cel înalt avea să tăgăduiască totul, iar el n-avea cum să-l demaşte: ucigaşul n-avea să depună mărturie împotriva bogătaşului, iar cinovnicii n-aveau să recunoască nici ei că au luat mită. De aceea, cuprins de amărăciune, îi spuse mujicului că poate să plece, pe slujnică o lăsă în grija stăpînilor casei, cît despre Parfen,

porunci vătăşe- lului şi unuia din partea zemstvei să-l ducă la închisoarea aflată în capitala judeţului. Parfen şi neamurile lui se- şi obişnuiseră pesemne cu această idee. Flăcăul îşi puse cu vădită indiferenţă un caftan vechi, luîncl lotuşi cu el şi unul mai nou, iar păruiţii, petreeîndu-şi feciorul, nu. se arătară nici ei a fi prea impresionaţi. Numai slujnica, râ- totul pentru funcţia asta de ispravnic, ca să mă ocup aici do treburi mărunte, de găinării...

— în schimb, funcţia asta e mai avantajoasă ! observă Vihrov, nu fără ironie.

— Naiba să le ia de avantaje, răspunse ispravnicul, neştiind cum să-i interpreteze vorbele.

Vihrov citi apoi misivele guvernatorului : într-una din ele i se cerea să facă o anchetă în legătură cu dezordinea pe care au provocat-o recent deţinuţii la închisoarea locală, precum şi cu purtarea lor neobrăzată faţă de şeful acestei instituţii, iar în cealaltă — să meargă în satul Ucinea şi să dărîme casa de rugăciuni a rascolnicilor de acolo. Un timp, Vihrov nu izbuti să-şi desluşească limpede tîlcul acestei din urmă misiuni.

— Spuneţi-mi, vă rog, e departe de aici satul Ucinea ? i] întrebă el pe ispravnic.

— Cum la vreo patruzeci de verste, răspunse acesta,

— Va trebui să mă duc acolo chiar de mîine, spuse Vihrov.

— în cazul ăsta, zise ispravnicul pe un ton întrucitva melancolic, permiteţi-mi să vă pun la dispoziţie trăsura mea. Cu poştalionul nu veţi putea călători, întrucît drumul care duce într-acolo nu-i o cale comercială.

— Am să închiriez cai de la localnici.

Ispravnicul zîmbi trist.

— Nu veţi izbuti s-o faceţi. Caii pe care vi-i ofer să ştiţi că sînt'ai statului.

— îmi este penibil să vă accept propunerea, spuse Vihrov. Daţi-mi voie, măcar, să-i ofer vizitiului dumneavoastră banii cuveniţi pentru transport.

— Asta cum doriţi dumneavoastră, acceptă ispravnicul, apoi făcînd cîţiva paşi mărunţi spre Vihrov, rosti aproape în şoaptă :

— Probabil că voi fi tras la răspundere pentru neglijenţă ?

— Probabil ! răspunse Pavel cu sinceritate.

— Dar pentru ce ? Pentru ce ? întrebă ispravnicul cu o voce mieroasă : *Irren ist menschlich !* adăugă el în nemţeşte.

— La slujbă, şi pentru *irren* eşti pedepsit₃ îi răspunse Vihrov.Da, secţia de femei e la parter, răspunse şeful, plecîndu-şi capul.
— Care dintre deţinuţi a fost necuviincios faţă de dumneavoastră ? îl întrebă dm nou Vihrov, amintindu-şi motivul principal al vizitei sale.
— Aceştia trei, răspunse şeful, arătînd spre doi deţinuţi destul de voinici şi spre un al treilea, un lînăr mărunţel, eu părul cărunt.
Vihrov li se adresă celor doi :
-— Pentru ce sînteţi închişi ?
— Nu ştim, înălţimea voastră ! răspunse unul dintre ei.
— Cum nu ştiţi ? Cine sînteţi voi ?
— Nu ştim, înălţimea voastră, îi răspunse din nou deţinutul.
— Cum adică ? V-aţi uitat obîrşia ?
— întocmai, înălţimea voastră ! răspunse deţinutul, şi pe buze păru să-i fluture un zîmbet ironic.
— Drepţi ! strigă Vihrov.
Zîmbetul ironic al deţinutului deveni şi mai vizibil.
— Ne-au mai dat şi alţii asemenea ordine, înălţimea voastră. Să ştiţi că eu nu sînt soldat, răspunse deţinutul, iar zîmbetul ironic continuă să-i fluture pe buze.
— Unde ai locuit, înainte de a nimeri la puşcărie ? continuă să-l întrebe Vihrov.
— Păi unde să locuiesc, înălţimea voastră ? Pe undeva, în cîte-o zi, pe undeva în cîte-o noapte !...
— Dar unde anume ? Ce fel de răspuns e ăsta ?
— Nu-mi amintesc, înălţimea voastră.
— Cum nu-ţi aminteşti ! exclamă Vihrov. Nu-ţi e ruşine să vorbeşti aşa ?
Deţinutul nu făcu decît să clipească din ochi.
— Nu-mi amintesc ! repetă el.
— Dar tu ? Tu pe unde ai locuit ? se adresă Vihrov celuilalt deţinut.
— Păi, tot acolo, peste drum ! răspunse acesta, care părea şi mai obraznic decît amicul său.
Ceilalţi deţinuţi rîseră, şi nici Vihrov nu-şi putu stă- pîni zîmbetul ; doar şeful înălţă din umeri cu amărăciune.
— Poftim de mai discută cu el, rosti parcă pentru şine.
— în ce fol şi~iiu manifestat necuviinţa faţă de dumneavoastră ? i .se adresă Vihrov.
— Nu mă ascultă, fac ce le trece prin cap. Au pus şi nişte cuibare de» porumbei pe sub paturi ; am încercat să le scot de acolo, dar nu m-au lăsat !
— Aţi adus aici porumbei ? îl întrebă Vihrov pe primul deţinut.
— Da, înălţimea voastră, ne recunoaştem vina. aşa e : ne plictisim stînd aici fără treabă, şi ne-am făcut o miri distracţie...
— De unde aţi luat porumbei ?
— Eu i-am adus, răspunse cu sinceritate deţinut uL Cînd m-au dus la judecătorie, la

interogatoriu, am prins cîţiva şi i-am adus aici, ascunşi în mînecă. Porumbeii s-au ouat şi au făcut pui.

- Bine. dar dacă vi i-a cerut şeful, de ce. v-aţi opus ?

— Ne părea rău. înălţimea voastră, ne obişnuisem eu ei. Fină la urmă i-am dat !...

Vi i-au dat 7 se adresă Vihrov şefului.

— Mi i-au dat ! Umblă acum prin curte, cu aripile legate. Ordonaţi să-i aducem aici ? întrebă şeful.

—- Mai lîrziu. Numai în asta a constat necuviinţa deţinuţilor ? adăugă Vihrov.

— Nu. Voinicul ăsta a mai făeut şi alte isprăvi, rosti .şeful arătînd spre primul deţinut. Nu-l mai pot lăsa nici să iasă în curte !

Auzind aceasta, deţinutul se ruşină vizibil şi-şi pleca ochii.

—• De ce nu-i puteţi da drumul în curte ? întrebă Vihrov.

— Pentru că..., începu şeful, dar nu se putu hotărî să continue.

— Degeaba aruncă dumnealui vina pe mine. înălţimea voastră, spuse deţinutul, fistîcit de lot.

— Cum degeaba ? Despre ceilalţi domnul şef nu mi-a spus nimic rău.

— Toate astea, înălţimea voastră, numai soldatul Ga- vriuşka vi le-a îndrugat, spuse deţinutul, adresîndu-se de astă dată şefului.Bineînţeles ! acceptă ispravnicul şi. dîndu-şi seama, pesemne, că nu mai are ce discuta cu acest ţîngău, îl salută şi plecă.

Rămas singur, eroul meu se lăsă pradă unor triste meditaţii asupra învăţămîntului rusesc, abject şi superficial, care nu-i oferă omului decît o pojghiţă de cultură, lăsîn- du-l, de fapt, să fie gata oricînd pentru orice mîrşăvie, pentru orice faptă urîtă. Apoi, revenind la realitate, trimise vorbă şefului închisorii că va sosi îndată să ancheteze cauzele dezordinelor care au avut loc acolo. închisoarea se afla la marginea oraşului, într-o casă particulară şi se deosebea de celelalte clădiri numai prin faptul că avea în faţă o gheretă şi o sentinelă, iar toate ferestrele îi erau zăbrelite. Cînd Vihrov se apropie de această clădire, şeful, speriat, cu barba nerasă şi purtînd o uniformă de militar în retragere, îl şi aştepta la intrare. Pavel nu călcase nici- odată într-o asemenea instituţie. Intîi şi înlîi îl izbi în faţă o duhoare oribilă, prin efluviile căreia se distingea mai ales un miros de ciorbă acră şi de mahorcă. -

— Deţinuţii dumneavoastră fumează ? îl întrebă Vihrov pe şef.

— Fumează. Nu pot să-i opresc, ii răspunse acesta, apoi îl conduse spre încăperile aflate la etaj. Curînd, Vihrov se pomeni într-un vestibul cu o uriaşă oglindă prinsă în perete şi care, alteîndva, fusese, pesemne, destinată oaspeţilor ce-.şi vor fi potrivit toaletele privindu-se în apele ei lucii : clădirea aparţinuse pe vremuri unui negustor bogat, care dăduse faliment şi decăzuse apoi din pricina beţiei. Din vestibul, cei doi intrară într-o sală mare, cu picturi murale înfăţişînd boschete, parcuri şi tot soiul de doamne ce se plimbau pe alei. Fiecăreia din ele deţinuţii îi desenaseră cîte o mustaţă răsucită. De jur împrejur, se aflau paturi de lemn. pe care şedeau sau erau întinşi mai mulţi deţinuţi. La apariţia lui Vihrov şi a şefului, săriră cu toţii în picioare şi luară poziţia de drepţi.

— Secţia de femei o aveţi la par ter '! i se adresă Pavel şefului, doar aşa, ca să-l întrebe ceva. Aspectul celor de faţă nu s-ar putea spune că l-ar fi înspăimîntat. Mai degrabă avusese darul să-l tulbure şi-l făcuse să se simtă încurcat.

— Şi re e, dacă mi-a spus-o Gavriuşka ?

— Păi, că toi el. înălţimea voastră, mi-a cerut pentru asta douăzeci şi cinci de copeici, ca să-şi ia o juma de votcă.

— Cum de ţi-a cerut, tocmai ţie ? interveni Vihrov în discuţie.

— Habar n-am. înălţimea voastră, îi răspunse, fistici t. omul.

— Şi de ce mai este el învinuit ? i se adresă Vihrov şefului.

— Să vedeţi. înălţimea voastră. htstrucţiun=i!e noastre prevăd ca în fiecare zi deţinuţii

să se plimbe prin curte. Dar aici. mai toate încăperile secţiei de femei dau şi ele spre curte. Or. ce făcea dumnealui ? Intra acolo pe fereastră şi ademenea femeile.

Auzind învinuirea, deţinutul se făcu roşu ca racul. Ceilalţi deţinuţi îşi rîserâ în barbă, ori se mulţumiră să schiţeze eîte-un zîmbet.

— Şi femeile ş-au lăsat ademenite ? întrebă Vihrov.

— Ba bine că nu ! Au stârnit şi-o adevărată revoltă împotriva mea. cînd le-am interzis să se mai apropie de feresire : „Cum adică, mi-au spus. nu ne dai voie să mai vedem şi noi lumea Grozavă lume au de văzut, ce să zic !...

— Ai ademenii. într-adevăr, femeile ? îl întrebă Vihrov pe deţinut.

— Am glumit şi eu o dată, înălţimea voastră, răspunse acesta.

- Ai glumit ? interveni şeful. Atunci de ce Kaika e ucu în cu burta la gură ?

— N[1]u şt iu nimic de asia.

-- Dar cine ştie? Oi fi ştiind eO te pomeneşti.

- Poate că ştiţi şi dumneavoastră, că eu în treaba asta nu-s amestecat.

— Cum să ştiu eu, ticălosule ? !... Vedeţi. înălţimea voastră, cum vorbesc ăştia cu mine ? i se adresă lui Vihrov şeful, dar Pavel îşi îndreptase între timp atenţia asupra deţinutului care, în ciuda tinereţii sale, avea părul coliliu.
odoarele asupra mea, şi m-au dus de-a dreptul la infirmeria închisorii.

— De atunci ai încărunţit ?

— Chiar din ziua aceea, răspunse tânărul.
Printre deţinuţi, Vihrov îl văzu şi pe inculpatul lui. Parfen stătea sfios, cu privirea în pământ şi părea un om aflat într-o societate cu care n-ar fi fost obişnuit.
Vihrov le spuse deţinuţilor, cam bolmojit şi neclar, să nu mai facă scandal şi să-l asculte pe şef, altminteri vor fi pedepsiţi.

— îi vom da ascultare, înălţimea voastră, se auziră ei te va glasuri, dar tonul ironic nu le lipsea nici acum.
La cererea şefului, Vihrov Coborî şi în secţia femeilor., ca să le dea şi acestora îndrumarea cuvenită.

— Cînd deţinuţii vin să se plimbe prin curte, să ştiţi că nu mai aveţi voie să vă apropiaţi de ferestre, le spuse el.

—• De ce să ne apropiem ? Ce ne trebuie ? zise o bătrînă.

— Katiuşka e aceea de colo, îi spuse cu glas scăzut şeful, arătîndu-i o femeie încă destul de tînără, retrasă într-un ungher mai întunecos.
Vihrov se apropie de ea. Deţinuta se ridică în picioare.

— Eşti de mult închisă ? o întrebă el, privindu-i talia rotunjită.

— De un an şi jumătate, răspunse femeia.

—• Şi-atunci cum de-ai ajuns în situaţia în care te afli ?
— Pe cine priveşte treaba asta ? răspunse deţinuta.
-— Nu persoana ta ne priveşte, ci ordinea din inc, hi -
—* Noi nu stăm numai aici, mai sîntem duse şi prin oraş, zise ea.
— Da, dar sînteţi însoţite de-o escortă
— Parcă soldaţii din escortă sînt nişte sfinţi ?
— Şi care a fost soldatul acela ?
—• Nu mai ştiu !..,. Un soldat !... Parcă ei spun cum h cheamă, răspunse cu vioiciune Katia, de bună seamă pregătită şi învăţată dinainte cum să vorbească în această privinţă.

— Tu de ce eşti închis ? îl întrebă şi pe acesta.

— Pentru că am furat nişte obiecte sfinte dintr-o biserică. răspunse deţinutul.

— A fost şi el necuviincios cu dumneavoastră ? îl întrebă Vihrov pe şef.

— Da. N-a vrut nici el să-mi dea porumbeii aceia, răspunse bătrînul.

— Altceva a mai făcut ?

— N-a mai făcut nimic.

— Cuirase face că ai încărunţit ? Cîţi ani ai ? îl întrebă Vihrov.

— N-am decît douăzeci şi cinci. Am albit într-o singură noapte.

— Cum aşa ?

— Aşa ! M-am fost speriat, pe cînd stam să fur odoa- rele acelea.

— Zău ? Povesteşte-mi.

Flăcăul păru străfulgerat de un fior, şi buzele îi tremurară.

— Păi, am intrat în biserică pe la vecernie, începu el cu glas sacadat, şi m-am ascuns acolo sus, în balcoanele alea, sau cum le mai zice ?

— În cafasuri.

— Aşa !... La plecare, preoţii m-au încuiat înăuntru, în faţa icoanei Mântuitorului ardea o candelă. M-am apropiat, am desfăcut mai înlîi vreo trei pietricele de la icoana Maicii Domnului, apoi am luat nişte vase, o cruce, pe urmă şi veşmîniul de aur din icoana sfîntului Nicolae ; le-am adunat pe toate astea şi le-am dus în balcon. Dar cînd m-am uitat în jos, ce să vezi, toate icoanele ieşiseră din lăcaşurile lor şi porniseră prin biserică spre mine. Am început să strig, nu mă auzea nimeni, iar ele veneau, veneau... „Dă-ne bunurile noastre, îmi ziceau, dă-ni-le înapoi !" Voiam să le dau tot, dar mîinile nu mi se mai mişcau. Apoi mi-a apărut în faţă parcă un cosciug.

— Ce fel de cosciug ?

— Nu ştiu. Dimineaţa, cînd au venit preoţii să facă slujba, m-au ridicat aproape mort, găsindu-mă cu toate

Vihrov părăsi închisoarea. Tot ce văzuse acolo îl surprinsese şi îl impresionase mai mult decît s-ar fi aşteptat. Pînă alunei, îşi imaginase închisoarea ca pe un lăcaş mult mai sumbru ; aici însă nici măcar deţinuţii nu i se părură a fi nişte nelegiuiţi înveteraţi, ci, mai curînd, nişte strengari. nişte pierde-vară.

— Spuneţi mi, vă rog, de ce mi-au spus deţinuţii aceia că nu-şi cunosc obîrşia ? îl întrebă el pe şeful închisorii care-] conduse spre ieşire.

— Cred că or fi dezertat din armată. îi răspunse acesta. Şi-şi zic cam aşa : „E mult mai bine să luăm cîte-o bătaie zdravănă şi să fim trimişi undeva în surghiun, decît să fim plimbaţi pe uliţa verde [1] ![1]

IX

SATUL UCINEA

Satul Ucinea se afla într-un cotlon aproape neumblat al guberniei. Ca să ajungi acolo, trebuia să străbaţi un drumeag nisipos, lung de vreo treizeci de "verste şi care îşi avea începutul cam la cinci verste de la capătul oraşului, unde porneau să se înalţe, de o parte şi de alta a şlcaului, pini seculari, brazi, molizi, şi mesteceni. Cu toate că era abia luna mai, o puzderie de ţînţari enormi se repeziră la cai şi la drumeţi. Mai întîi, Vihrov nu le dădu atenţie, însă curînd. ei începură să-l înţepe cu atîta înverşunare, încît obrajii şi mîinile îi fură acoperite pe dată de umflături.

— Fumaţi mai mult, boierule, altminteri dihăniile astea o să vă mănînce de viu ! îi spuse, întoreîndu-se spre el, vizitiul ispravnicului. Era la rîndul lui năpădit de ţînţari şi tot încerca şă împrăştie cu biciul roiurile care îi s-agaţă de crengile copacilor : intîi de-o creangă, apoi de alta, şi înaintează aşa uneori şi cîte-o verstă.

— De ce fac asta ?

— Ca să trăiască mai într-ascuns... Nu le place cînd suflarea noastră rusească află de ei şi le calcă pragul.

— Aici, la Ucinea, e puternică mişcarea asta, a rascolnicilor ? întrebă Vihrov, gîndind cu bucurie că avea să întîlnească, în sfîrşit, nişte rascolnici inveteraţi.

— E foarte puternică ! răspunse vizitiul. Şi nu-i vorba numai de asta : se petrec acolo .şi altele. As*ăz-, oamenii de pe la Ucinea s-au mai astîmpărat, dar altcîndva făceau **şi** bani falşi, întocmai ca la monetăria din Petersburg... încă mai eram băieţandru cînd i-au prins autorităţile cu escrocheria asta.

— Cum de i-au prins ? întrebă Vihrov.

— Păi nu le-a trebuit prea multă dibăcie ! Numai că, pe vremea aceea, îi lăsau mai în voie, pentru că ucinonii le dădeau parale.

— Bani falşi ?

— Nicidecum. Cinovnicii le cereau banî adevăraţi ! în- tr-o zi au fost totuşi aduşi în oraş şi biciuiţi ca la o sută de falsificatori dintr-ăştia. Parcă-i văd şi-acum, căci am fost şi-n ziua aceea de faţă. Patru călăi au adus autorităţile de prin alte gubernii, ca să-i

pedepsească. Erau ăia niște namile ; tuspatru în cămăşi roşii. Tot eu i-am adus, căci lucram atunci pe-un poştalion. De călătorit, au călătorit ferecaţi în cătuşe, căci nu te puteai încrede în ei !... Da' să-i fi văzut la băutură : cîte-o vadră de votcă dădeau pe gît şi n-aveau nici pe dracu.

— De unde aveau bani pentru aşa ceva ?

— Călăii ? exclamă vizitiul. Păi cine să bea, dacă nu ei ? Cînd i-au biciuit, de pildă, pe ăi de la Ucinea, se zice că fiecare dintre ei ar fi primit de la neamurile condamnaţilor cîte trei mii de ruble. Vîjîiau bicele, îmi amintesc, de te apuca spaima, însă cel pedepsit rămînea cu spinarea doar niţeluş învineţită, nici vorbă să-l mai podească şi sîngeie. Un călău mi s-a şi lăudat, chiar, stînd în poştalion, lîngă mine. „Eu, zice, dintr-o lovitură de bici pot să omor omul, dar tot eu sînt în stare să-l plesnesc în aşa fel că, de-i aşezi pe spinare un ţînţar, rămîne ţînţarul în viaţă." Toate astea călăii le învaţă folosind scoarţa copacilor.

— Scoarţa copacilor ?

—■ Da. În fiecare zi biciuiesc cîte-un copac, ca să nu-şi piardă îndemînarea... Să ştiţi că nu provine nici unul din tagma vizitiilor, de pildă, sau a valeţilor ; călăi se fac mai ales măcelarii, căci sînt mai obişnuiţi cu sîngele tot omo- rînd în fiece zi la viţei şi la tauri. Iar după întîmplarea aceea, s-a iscat la Ucinea o răzmeriţă în toată legea...

— O răzmeriţă ?

— Da !... Au găsit ăia de acolo o pricină, zicînd că administraţia domeniilor coroanei le-ar fi făcut o nedreptate privitoare la pămînturile lor şi îndată au încetat să mai plătească obrocul, iar pe administratorul de aici, care se dusese să-i lămurească, l-au alungat. Şi atunci s-a dat ordin ca un detaşament de soldaţi. împreună cu Ispravnicul, să intre la ei în comună. Aveam pe atunci un ispravnic tare dibaci : unul tînăr şi plin de curaj. Cum a primit ordinul acela, s-a şi dus la comandantul garnizoanei : „Mergem, zice, să-nfningem duşmanul !" Pe comandant însă l-a apucat bîţiiala. Era pe-atunci unul borţos şt pilangiu ! înainte de a porni spre Ucinea. s-a spovedit şi s-a împărtăşit, de ne apucase rîsul. nu alta. în cele din urmă şi-a pus uniforma cu gulerul ăla, gălbior, — li se dăduse asemenea gulere, cred eu, în bătaie de joc ! — şi-® luat săbiuţa şi s-a urcat în trăsură. Am pornit cu toţii l* drum, iar el se tot văita : ..Of, zice. unde mi-o fi detaşamentul ? De n-ar fi luat-o. zice. pe-un alt drum !" Detaşamentul, vezi bine, fusese trimis mai înainte. Şi uite-aşa, căfcre orele cinci dimineaţa, am ajuns la Ucinea. Soldata care se şi aflau acolo s-au încolonat, iar mie mi s-a poruncit să trec de-o parte şi să deshem caii. ca să nu ¿se sperie cînd s-o trage cu arma. Deodată, ce credeţi că ne văzură ochii : dinspre aşezare venea un puhoi de oameni — duceau, mă-nţelegeţi. o icoană de-a lor în faţă — ci«, pari, cu

furci, ba chiar, mulţi dintre ei, şi cu puşti !... Pe căpitănaş odată l-a apucat dîrdîiala şi-a început să strige soldaţilor : „Încărcaţi armele şi trageţi !" Boierul meu însă asaltaseră .şi caii. Cele două mîrţoage se scuturau întruna şi dădeau să alerge mai r epede.

— Păi 'fumează şi dumneata ! îi -zise Vihrov. şi îşi aprinse pipa.

— Am să fumez şi eu, dacă-mi îngăduiţi, făcu vizitiul. Deşi bălrîn. mai era încă vînjos şi destul de chipeş, Nu ştiu cum e tutunul dumneavoastră, continuă el. dar al nostru nu le e deloc pe plac.

începu să scoată rotocoale de fum verzui, şi ţânţarii zburară, într-adevăr, care încotro ; trimise apoi o trîmbă de fum spre cai .şi gîngăniile furioase îşi luară zborul şi de pe aceştia.

— Pe aici, pe la ţară, doar aşa mai izbuteşte lumea să doarmă : fac oamenii peste noapte, în izbă, cîte-un foc mocnit, din crengi de jnepeni sau din alte cele, de li se umplu odăile de fum şi numai aşa mai aţipesc, vorbi din nou vizitiul.

— Dar de ce sînt pe-aici atîl de mulţi ţînţari ? îl întrebă Vihrov.

— Pentru că şi locurile îs prea sălbatice şi păduroase.. De-a lungul ăstui şleau, de pildă, işi au căscioarele mai multe vădane : n-au pe nimeni, trăiesc numai cu napi şi cu mazăre, şi — mă credeţi ? — din cînd în cînd se pomenesc în ogradă cu ditamai ursul ! Din pricina asta ispravnicul nostru le-a dat puşti la fiecare, de mai trag şi ele cîte-un foc, două. pe săptămînă, ca s-o ia dumnealui mai către pădure.

—- Eşti iobagul ispravnicului ? întrebă Vihrov.

—- Nu. Sînt ţăran liber... De treizeci de ani sînt în slujbă numai aici. la poliţia zemstvei. Din cîţi ispravnici s-au perindat pe la noi, unii au încercat să-şi aducă vizitiii lor, dar treaba n-a mers. Aia n-au putut face faţă. căci locurile astea, ale noastre, îs cam înşelătoare... la unele aşezări nici nu poţi ajunge ţinînd drumul : trebuie s-o iei pe ar ătură sau peste izlazuri... Multe sate ale rascolnicilor nici măcar n-au drumuri prin preajmă.

— Bine. dar sătenii pe unde merg cu căruţele ?

— Păi nu merg niciodată cu ele şi nici nu mai umblă pe pămînt, ca să nu lase urme, ci saltă pe buturugi, de pe o buturugă pe alta, iar acolo unde nu sînt dintr-astea.

li zice : „Mai zăboviţi oleacă, nu trageţi, stau eu mai intîi de vorbă cu ei". Şi, nici una, nici două, s-a şi repezit într-acolo. ..De ce nu vă supuneţi, zice, canaliilor, împăratu-lui vostru ? în genunchi cu toţii f" Numai că îndată după aceea s-a năpustit spre' el o namilă de om, parcă îl şi văd;, unul chelbos şi voinic cît un taur, şi cînd l-a izbit odată c-un ciomag drept în moalele capului, apăi boierul meu doar a icnit şi chiar atunci şi-a dat duhul. Văleu, ce furie m-a apucat ! „Fraţilor ! am strigat la soldaţi, vedeţi ce ne fac ăştia ? !" Sublocotenentul care era acolo a răcnit şi el : „Foc Şi cînd a răpăit odată salva, apăi vreo

douăzeci de inşi au şi căzut la pămînt. Ăilalţi însă nu s-au lăsat şi e-au repezit la soldaţi, crezînd c-or să poată, mulţi cîţi erau, să-i calce în picioare. Numai că soldaţii aflaţi în rîn- dul din spate au mai tras o salvă şi-au pornit înainte eu baionetele-ntinse. Abia atunci ăia au rupt-o la fugă!... Iar pe mine, cînd mi-am văzut boierul ucis — of, Maică pre- cistă ! — m-a apucat turbarea ! Am smuls puşca din mîi- nile unui soldat, m-am repezit şi eu asupra duşmanului, şi, ce să mai vorbesc, am păcătuit : ieşindu-mi în cale o mu- ieruşcă, ce ne ocăra şi ea cît o ţinea gura, odată i-am înfipt baioneta în pulpă, de s-a învîrtit ca un titirez. Ei, şi-apoi am pornit din izbă-n izbă, de-am făcut acolo prăpăd. Capii răzmeriţei aii fugit în pădure ; curînd ne-a fost trimis un alt ispravnic... a mai venit pe urmă încă un detaşament de soldaţi... şi-am rămas încartiruiţi aici, în aşezarea asta. Ce ne-am ghiftuit atunci, Doamne Dumnezeule ! Carne de berbec, carne de vită, făină, crupe de tot soiul, fel şi fel de dulciuri, ce le luam de prin băcănii... Deh, eram militari, nici nu se putea altfel : pînă şi comenduirea ne-a dat voie să facem toate cîte le-am făcut...

— Răzvrătiţii aceia au mai stat multă vreme ascunşi în pădure ? întrebă Vihrov.

— Două luni, atît au stat. Se aciuiseră prin nişte mlaştini de nepătruns, încît nu ne-am putut apropia de ei din nici o parte.

— Şi ,cu ce s-au hrănit ?

:— Se vede că-şi făcuseră din vreme provizii acolo, numai că... vedeţi... frigul a fost cel care le-a venit de hac. Intîi şi-ntii, au trimis vorbă că-şi recunosc vina, apoi au venit şi ei. Numaiăl de l-a omorît pe ispravnic a disparat pe undeva ; s-o fi dus, poate, la vreun schit de-al lor L.

— Uite-aşa s-ar putea să mă omoare şi pe mine : doar şi eu le duc o veste care n-o să le fie pe plac, rosti Vihrov.

— Mda... Am auzit că vreţi să le dărîmaţi casa de rugăciuni, spuse vizitiul. Şi ce bogată e biserica asta a lor: mai bogată chiar decît multe biserici pravoslavnice ! Să fi luat cu dumneavoastră măcar vreo doi vătăşei. Cum de-aţi pornit-o aşa : singur-singurel ?!

— Nu-i totuna ?

— Totuna e, se-nţelege !... Să ştiţi însă că după cele întîmplate atunci, lumea din sat zicea : „De nu ne-ar fi, ocărit ispravnicul, moşul nu l-ar fi omorît; dar aşa, noi veneam cu icoana, iar el — cu ocara !"

Drumul continua să fie nisipos. Înaintînd într-un trap uşor, caii vînjoşi ai ispravnicului de-abia mai puteau tîrî după ei trăsura, roţile căreia se-nfundaseră în nisip pînă la butuci. De o parte şi de alta a drumului, se zăreau izbele răzleţe ale vădanelor despre care adusese vorba vizitiul. Peticele de pămînt din dreptul lor erau cultivate cu napi şi cu cartofi. Vizitiul i se adresă din nou lui Vihrov :

—■ Ia uitaţi-vă : prin pădure îs numai buturugi ! Şi arătă cu mîna spre cioturile care, într-adevăr, se zăreau ici, colo, prin rarişte, aflîndu-se la distanţe destul de mici unul de altul. Ăştia anume au tăiat copacii de-au lăsat numai cioturile, continuă bătrînul. Aveau ei, pe-aici, prin pădure, un schit şi se duceau acolo aşa cum vă spusei : sărind de pe un ciot pe altul...

— Ascultă, îl întrerupse Vihrov, nu cumva ştii ce înseamnă euvîntul *Ucinea ?*

Vizitiul zîmbi.

— Numele ăsta îl poartă pe aici mai multe sate. Asta e Ucinea de sus, dar mai e şi Ucinea de jos, şi Ucinea de pădure. Le zice aşa după locul unde-i aşezat fiecare : pe deal, ori în pădure.

semne, vreo doi, trei oameni, poate vătăşei, se văzură tra- versînd în grabă piaţeta aflată în centrul satului.

— S-au pus în mişcare, blestemaţii ! zise vizitiul, cu ochii la ei. Să vă duc de-a dreptul la primărie ? i se adresă lui Vihrov.

— La primărie ! răspunse acesta.

Trăsura trecu chiar prin mijlocul pieţii. Un mujic care îi ieşi în cale îşi scoase repede căciula din cap şi strigă :

— Pe cine duci, vizitiule ?

— Pe un cinovnic de-al guvernatorului ! îi răspunse bătrînul nu fără ifos, apoi, strunind voiniceşte caii, opri în faţa primăriei.

Era o clădire de piatră, într-o aripă a căreia locuia copistul şi se desfăşura activitatea administrativă, cealaltă fiind rezervată cinovnicilor veniţi în sat cu diverse treburi. Vihrov porni direct spre această parte a casei. Scurt timp după aceea, i se înfăţişă primarul, un mujic de vreo treizeci şi cinci de ani, chipeş, dar de pe acum corpolent; purta un caftan din stofă subţire, tivit cu găitane aurii.

— Am venit aici cu o misiune care n-o să vă placă, îi zise Vihrov. S-a luat hotărîrea să se dărîme casa dumneavoastră de rugăciuni.

Aflînd vestea, fireşte că primarul nu se prea simţi în apele lui.

— Va să zică, împuterniciţii noştri, n-au făcut nimic cu demersurile lor, rosti el, parcă mai mult pentru sine.

— Aţi trimis împuterniciţi, care să intervină în această problemă ?

— Bineînţeles, răspunse primarul cu un oftat.

— Trebuie totuşi să vă dărîm casa de rugăciuni, zise Vihrov. Bineînţeles nu cu mîna mea. O vor dărîma chiar sătenii.

— Păi e acelaşi lucru ! zise primarul.

— Pentru mine nu e acelaşi lucru, ripostă Vihrov, Eu nu vreau ca vreunul dintre dumneavoastră să mă învi- nuiască de cine ştie ce. Ca atare, roagă tot satul să se adune în piaţă ; am să le aduc hotărîrea la cunoştinţă şi va trebui s-o îndeplinească, chiar ei.

— Se poate şi aşa ! rosti primarul după un răstimp de gîndire. Pe urmă, păşind domol, părăsi încăperea.Poate că are acelaşi înţeles cu un alt cuvînt : po- *cinok* | zise Vihrov. Cum se spune pe-aici : *pociâl*[2] sau
uciâl [3].

— *TJ citii* se spune mai adeseori, răspunse vizitiul, în- ţelegînd parcă tîleul celor spuse de Vihrov.

Dealtfel, cu ce se îndeletnicesc cei de la Ucinea, continuă să-l întrebe Pavel.

— împletesc rogojini !... Le fac aici la Ucinea de sus, apoi le duc la tîrgul de la Ucinea de jos. Dacă 'aţi şti cîte păduri de-ale stalului strică ei pentru treaba asta. Doamne, Doamne ! încheie vizitiul..

— Cum adică ? nu-l înţelese Vihrov.

— Păi aşa : parcelele lor le mai feresc, dar într-ale statului intră mereu. Jupoaie coaja leilor pe cîte vreo două deseatine de pădure, apoi le mai dau şi foc copacilor, ca să se creadă c-au fost pîrjoliţi de trăsnet.

' —■ Şi nu-i prinde nimeni asupra faptului ?

— îi mai prinde, dar se răscumpără, facăt- 6 !... Măicuţa noastră Ucinea. cea frumoasă !... exclamă bătrîn ui. arătînd spre o aşezare impunătoare ce se zări brusc dintr-o .rarişte ; se aflau acolo şi cîte.va case ele piatră, ba chiar şi celelalte părîndu-i-se lui Vihrov a fi deosebit de trainice şi rînduite cu multă judecată.

Ajungînd la poalele dealului pe care se afla satul, vizitiul opri caii, coborî de pe capră şi se apucă să îndrepte hamurile şi să-şi potrivească propria lui cingătoare.

— Trebuie să arăt mai acătării cînd om ajunge ta ei, să ştie pe cine le-am adus ! spuse el. zîmbindu-şi în barba stufoasă. N-ar strica să staţi şi dumneavoastră mai ţanţoş, adăugă el, adre.sîndu-i-se lui Vihrov.

Pavel nu i se împotrivi. încercînd, la rincîul său. să pară mai impozant. Vizitiul se urcă din nou pe capră, şi îndemnă ciiii s-o pornească în galop. Clopoţelul prins de arcul''.ce unea hulubele se zbătu, sunînd cu putere Auzindu-l, pe-

Rămas singur. Vihrov îşi duse cu un gest reflex mina la inimă. îi bătea cam laie : eurînd, el avea să treacă, într- adevăr, printr-un moment critic, de la care putea să i se tragă şi moartea.

în piaţă începu să apară cîto un om, apoi se adună din ce în ce mai multă lume : ceva mai lîrziu, primarul reveni în încăperea unde se afla Vihrov.

— Dacă doriţi să le vorbiţi oamenilor, vă rog să poftiţi! îi spuse el cu voce stinsă.

Pavcl îşi puse uniforma şi ieşi în piaţă. Se adunaseră acolo ca Ia două mii de bărbaţi şi femei. Vihrov se opri în faţa lor, avîndu-l alături pe primar.

— Fraţilor ! rosti cu glas tare. S-a luat hotărârea să se dărîme casa dumneavoastră de rugăciuni. Iată "această ho- tărîre !... Citeşte-o, s-o audă toată lumea ! îi întinse el primarului hîrtia primită de la guvernator.

Primarul începu s-o citească. Mulţimea ascultă cu luare aminte, dar după ce lectura luă sfîrşit nimeni nu scoase o vorbă, astfel că Vihrov se văzu nevoit să ia din nou cu- vîntul :

— Am fost trimis aici ca să execut această holărîre : dumneavoastră, bineînţeles, puteţi să vă împotriviţi, puteţi să mă ucideţi, să mă sfîşiaţi în bucăţi, dar în locul meu va fi trimis un altul, de astă dată, însoţit de armată ; după cîte am auzit însă. armata a mai fost pe la dumneavoastră şi ştiţi ce înseamnă asta !

— Spuneţi-ne domnule, din ce pricină dumnealor, dregătorii, sînt alît de mîniaţi pe noi ? întrebă un bătrîn din mulţime.

— Din pricina credinţei voastre ! Dumnealor doresc să vă întoarceţi la credinţa pravoslavnică.

— Păi. cum vine asta. domnule ? Nici măcar tătarii, ccremişii, sau alţi păgîni nu sînt persecutaţi pentru credinţa lor. Noi cu ce sîntem mai vinovaţi decît ei ?

Vihrov nu ştiu ce să-i răspundă.

— Eu nu vă sînt judecător, dragul meu. Sînt un simplu executant.

— N-a ho tării domnul cinovnic treaba asta, i se adresă primarul bălrînului. Vorbeşti de parcă n-ai înţelege.

— Păi asia o-nţelegem noi. făcu băl rinul.Ei, fraţilor, ce ziceţi : sîntcţi de acord să dăritnaţi chiar voi casa de rugăciuni ? întreba Vihrov.

Oamenii continuau să tacă.

— Să ştiţi că ara şi vorbit cu dînşii, îi răspunse primarul în numele celor adunaţi. Miine o vom dărîma, iar pentru astăzi ara vrea. dacă ne îngăduiţi, să ne mai rugăm o dată acolo, cu toată obştea.

— N-am nimic împotrivă, se grăbi să-i răspundă Vihrov. Vă adresez însă la rîndul meu, o rugăminte. Aş dori să iau parte şi eu Ia această rugăciune, dar nu în calitatea mea de cinovnic, ci ca un om oarecare.

— De ce să nu luaţi parte ? zise primarul. Noi nu facem nimic rău la rugăciunile noastre.

Pe la orele şapte seara, Vihrov auzi dangătul unui clopot mic. Era chemarea la rugă, iar clopotul acela bătea pentru ultima oară ; gîndul îl făcu pe Vihrov să încerce, fără voie, un sentiment de ruşine ; ieşi afară şi văzu venind de prin toate ulițele satului bărbaţi în caftane negre, pe cap cu pălării negre, de pîslă, precum şi femei, purtînd la rîndul lor un soi de caftane negre, mai scurte, încreţite la spate, şi basmale de aceeaşi culoare, tivite cu panglici albe : casa de rugăciuni se dovedi să fie aidoma acelor biserici de lemn care se construiau altă dată pe la sate, doar că n-avea clopotniţă, în locul ei înălţîndu-se pe acoperiş o schelă clădită din patru stîlpi, de care era legat un singur clopot, tocmai acela care începuse să sune mai adineaori. Acoperişul era îmbinat din bucăţi de lemn tăiate sub formă de olane ; de-a lungul streşinilor se zărea un brîu de lemn sculptat şi el cu migală ; ferestrele erau prevăzute cu zăbrele de fier. Lumea nu încăpuse înăuntru şi o mulţime de oameni stăteau afară, pe uliţă, privindu-şi în tăcere lăcaşul sfînt. Pe Vihrov îl duse înăuntru primarul care îi venise în întîmpinare ; de astă dată, nu mai era îmbrăcat în caftanul lui cu galoane, ci, la fel ca şi ceilalţi, într-un caftan negru.

Intrînd în casa de rugăciuni, Vihrov văzu, în partea ei din faţă, în dreptul icoanelor, un fel de strane, două la număr, în care stăteau nişte bărbaţi deosebiţi de ceilalţi prin aceea că erau încinşi cu nişte prosoape albe. în mijloc, se afla un analog, în faţa căruia stătea un bărbat în caftan negru, încins cu un brîu alb. Citea cu glas tare şi desluşit, dar nu se oprea la virgule şi nu prea părea să înţeleagă cele citite; cît despre ascultătorii lui, aceştia, chiar dacă arătau mai dumiriţi, nu înţelegeau nici ei tîicul adevărat al celor citite, ci îl interpretau potrivit propriilor lor simţăminte ; de închinat, lumea se închina cu două degete ; cei din strane cîntau în răstimpuri : „Sfîntă Născătoare de Dumnezeu'", „Tatăl nostru" şi „Doamne miluieşte !" într-un cuvînt, slujba lăsa impresia că este aidoma celei pravoslavnice, doar că lipseau de acolo diaconul, preotul şi chiar altarul, retezat parcă şi scos afară ; toate acestea i se părură lui Vihrov nelipsite de semnificaţie.

La sfîrşitul vecerniei nu se mai auzi însă nici obişnuita cîntare „Stăpîne mult milostive".

— De ce nu s-a cîntat ..Stăpîne mult milostive" ? îl întrebă Vihrov, aproape fără voie, pe primar

Acesta păru stînjenit.

— E o rugăciune nouă, nu se cîntă la noi, zise el

X

DARÎMAREA CASEI DE RUGĂCIUNI

Era o senină dimineaţă de mai. Vihrov, care nu dormise toată noaptea, ieşi afară din cameră şi se aşeză pe treptele cerdacului. Dinspre riul navigabil, pe malul căruia se afla Ucinea, venea o adiere răcoroasă. înviorătoare. Aproape din fiecare ogradă începuseră să iasă, prin porţile ce se conturau negre în lumina dimineţii, cîte trei sau chiar cîte patru vaci grase, cu părul lucios şi cu ugerul mare.. Trecură apoi. călare, cîţiva săteni : caii le erau şi ei rotunjori şt cu părul lucios ; într-un cuvînt, belşugul se vădea peste tot Cîte va bălrînele. purtînd şi ele caftane şi basmale negre, şedeau, cu capetle plecate, pe nişte bîrne, lîngă ca,sa de rugăciuni, şi. pesemne, plingeau încetişor. Primarul, îmbrăcat din nou în caftanul cu galoane, se apropie de[1] Vihrov.

— Ne daţi voie să scoatem mai întîi icoane ie ? întrebă el.

— o n ie o să le puneţi ?

— în dreptul casei me'e, de pildă. Acolo o să fi*[3] aşezate mai cu grijă, răspunse primarul.

— Faceţi cum vreţi, îi îngădui Vihrov.

Primarul plecă.

Curînd, eroul meu reintră şi el în odaia unde îşi petrecuse noaptea. Chinuit de felurite gîrtduri, porunci să. i se aducă hîrtie şi o călimară şi se aşeză să scrie o scrisoare către Mary, aşa cum obişnuia să facă în ultima vrerne, atunci cînd aduna în suflet prea multă amărăciune

„îţi scriu, dragă verişoară, din îndepărtatul sat Ucinea, aşezat însă într-un loc de-a dreptul fermecător Mă aflu aci cu o misiune din cele mai oribile : din ordinul mai mariior mei, va trebui să dărîm casa de rugăciuni a rascolnicilor, adică să las peste cîteva ceasuri fără lăcaş de închinăciune aproape cinci mii de suflete. Şi totuşi, aceşti oameni cu inimă bună mă ascultă ; ei nu mă vor spînzura şi nici nu mă vor sfîşia în bucăţi ; le este limpede însă, din cele ce-au mai păţit în trecut, că aşa ceva nu li s-ar ierta. Dumneata, cu naivitatea dumitale feminină, poate ai să mă întrebi : pentru ce a fost întreprinsă această acţiune ? Pentru folosul stalului, doamnă, pentru ca totul să fie neted, lin şi uniform ; cei ce emit însă asemenea dispoziţii nu-şi dau seama cîtuşi de puţin că numai munţii cu înălţimile lor variate, numai pădurile de tot felul şi rîurie şerpuitoare dau frumuseţe pămîntului pe care trăim, apărînd totodată ţara mai bine decît oricare cetate. Dincolo de ocean, de pildă, există .un stat, ale cărui oraşe numără — aproape fiecare — cîte-o sectă religioasă deosebita de celelalte ; cu toate acestea statul respectiv c mult mai puternic decît toate cîte există în Europa. Poate mă vei întreba acum de ce mă amestec în asemenea treburi ?... O fac din mai multe motive. în primul rînd, n-am venit aici de capul meu, ci am fost trimis. în al doilea rînd, consider că misiunea care mi s-a încredinţai o voi îndeplini totuşi într-un mod mai cinstit şi cu mai multă blîndeţe decît alţii, fără. să-i umilesc prea mult pe cei în cauză. în sfîrşit, în al treilea rînd, îţi mărturisesc, că toate acestea mi-au stîrnit curiozitatea. Iar acum să-ţi pun şi eu o întrebare : ce reprezintă, de fapt, mişcarea rascolnicilor din Rusia ? Un partid politic ?... Nu ! O convingere religioasă ?... Nicidecum !...O secta care tăinuieşte nişte patimi vicioase ?... Ciuşi de puţin !... Dar atunci ce poate să fie ? Păi nimic deosebit : este pur şi simplu un aspect al mentalităţii noastre, ruseşti : o interpretare a creştinismului, creată de noi înşine şi nu învăţată de la greci. Tocmai de aceea îmi este dragă, pentru că-i în întregime a noastră, nu-i luată de la nimeni, ceea ce o şi face, dealtfel, să aibă atîtea înfăţişări. Cea din preajma oraşelor e puţintel mai şlefuită, şi-a creat pînă şi nişte preoţi de-ai ei : cu cît pătrunzi însă mai adîne în lumea satelor, cu atît o vezi căpătînd aspecte mai primitive : nu mai are nevoie nici de popi. nici de căsătorii şi nici măcar de guvern. Orice ai spune, treaba asta paie pe drept cuvînt ţişriită din sinul poporului, exact aşa cum se întîm- plă la americani. Astăzi, cred eu. nimeni nu s-ar mai apuca să discute care dintre religii e mai bună. Trebuie doar ca religia să fie un produs al poporului. Spaniolii au nevoie de catolicism. în timp ce englezul vrea neapărat ca biserica lui să se supună guvernului..."

Oprindu-se aici, Vihrov ieşi să vadă ce se mai întîmplă la casa de rugăciuni şi observă că lîngă locuinţa primarului se şi afla' un şir lung de icoane, ale căror culori şi veşminte de preţ străluceau orbitor în razele soarelui. Rascolnicul cel bătrîn şedea lîngă ele şi alunga cu o surcea cîinii şi găinile care se abăteau pe acolo.

Primarul veni îndată la Vihrov, urmat de vreo zece bărbaţ,i tineri, cu securi în mîini şi la cingătoare.

— Putem să-ncepem, zise primarul cu o voce tristă, iar ochii negri i se umplură de lacrimi.

— Bine, îi răspunse Vihrov.

În clipa următoare, veniră la el două bătrînele cu o **în**făţişare încă plăcută, dar, pesemne, foarte viclene. Se **în**clinară adine în faţa lui, fără însă a-şi pleca fruntea ci, doar îndoindu-şi spatele, apoi strigară într-un glas :

— Tăicuţule, ne-au mai rămas acolo, la casa de rugăciuni, două icoane sfinte. Ne dai voie să le luăm ?

Vihrov află mai lîrziu că cele două bătrîne erau surori, amîndouă nemăritate.

— Luaţi-le, zise el.

Femeile se aprinseră la faţă de mulţumire.

— Îţi mulţumim, tăicuţule, îţi mulţumim, milostive domn, sunară la unison glasurile lor, apoi bătrînele se în- chitara din nou şi dispărură prin mulţimea de oameni care se şi adunase lîngă casa de rugăciuni.

—• Întîi şi-ntîi trebuie să dăm jos clopotul [1] discutau între ei dulgherii.

— Se înţelege, îi susţinură şi sătenii mai vîrstnici.

— Dar cum să-l dăm jos ? întrebă unul dintre dulgheri.

— Păi, uite-aşa : proptim de grindă o prăjină mai lungă, legăm toarta clopotului de-o frînghie, apoi tăiem grinzile care-l susţin şi el o să alunece la vale, îl lămuri un altul, mai tînăr.

— Da, aşa o să faceţi, se declară de acord primarul.

Dulgherii făcură rost de o prăjină foarte lungă, apoi se
căţărară în grabă pe acoperişul casei de rugăciuni; nu trecu nici un sfert de ceas. şi prăjina fu proptită de acoperiş, în poziţie înclinată, iar capătul ei de jos prins de-o altă prăjină. Legînd clopotul de cea dintîi prăjină, dulgherii tăiară grinzile care-l susţineau şi el se balansă, făcu să răsune un dangăt scurt, apoi începu să coboare încetişor, lunecînd de-a lungul prăjinei şi continuînd să sune, din cînd în cînd. Urmărindu-l cu ochii, dulgherii îşi făcură cruce ; printre nevestele şi bătrînele din mulţime se auziră plînsete şi vaiete ; bărbaţii stăteau nemişcaţi şi posomoriţi, iar clopotul continua să bată într-o dungă. înăbuşit, ca şi cum şi-ar fi zvonit sfârşitul.

—- Puneţi mîna pe el, băieţi, altminteri cade jos. la pămînt ! strigă primarul, dîndu-şi seama că dulgherii, impresionaţi de ceea ce li se înfăţişa ochilor, rămăseseră buimaci, cu gura căscată. Izbutiră totuşi să-i oprească la timp, apoi, legîndli-l de-o frînghie mai lungă. începură să-l coboare cu grijă de pe acoperiş Clopotul mai sună de cîteva ori şi, în cele din urmă, bufnind greu, atinse pămîntui. O mulţime de bătrîne, moşnegi, şi chiar săteni mai tineri se repeziră la el şi îl sărutară cu multă evlavie.

— Tot la ăi mari ai să-l duci, milostive domn ? îl întrebă o bătrînă, arătînd spre clopot.

— Da, împreună cu icoanele, îi răspunse Vihrov.

-— Of, ce năpastă a venit pe capul nostru ! se tîngui femeia.

Între timp, cele două băbuţe de adineaori se descurcară mai bine docil toţi ceilalţi ; profilând de faptul că icoaneleCînd ajunse aici cu scrisoarea, în odaie intră primarul ;• chipul îi era palid, barba răvăşită, se vedea că venise în mare grabă.

— înălţimea voastră, zise el tulburat, unul dintre dulgheri s-a rănit rău de tot.

— Cum aşa ? exclamă Vihrov, pălind şi el.

— A căzut de pe acoperiş drept în securea pe care •_» ţinea în mină şi aia l-a spintecat pe sub coaste !

— Şi eu ce să fac ? zise Vihrov, dînd să iasă din c<isă.

— Staţi oleacă, înălţime-a voastră. îl opri primarul. Lumea de acolo parcă şi-a ieşit din minţi !... Zbiară cu toţii: „Asla-i pedeapsa lui Dumnezeu pentru că ne-am supus ordinului !" Nici nu mai vor să dărîme casa de rugăciuni !

— Nu-ţi dai seama că-şi lac rău cu mina lor ? zise Pa vel.

— Ba eu îmi dau seama, domnule.

— Mă duc la ei, n-au decît să mă omoare, reluă Vihrov şi, punîndu-şi chipiul, ieşi din odaie.

Lumea. într-adevăr, era tulburată : ici şi colo se adunaseră grupuri de oameni care discutau între ei şi vociferau. în jurul dulgherului rănit se strînseră mai mulţi bărbaţi şi femei ; femeile boceau în gura mare.

Vihrov se duse într-acolo. Rănitul îl privi printre gene, apoi închise ochii, şi capul îi căzu într-o parte. Rana pesemne că nu-i era bine legată, pentru că sîngele continua ss-i răzbată prin cămaşă şi prin caftan.

— Legaţi-i faşa mai bine ! exclamă Vihrov, dar nici unul din cei adunaţi nu se mai urni din loc, doar se iscă în jur o rumoare de glasuri.

- Afurisită treabă ne-aţi silit să facem, d-aia s-a xn- tîmplat ce s-a întîmplat, rosti cineva în dreptul lui Vihrov.

- Boierii ăştia ar trebui căsăpiţi cu toţii ! răsună un alt glas.

Vihrov se aprinse la faţă : păru că reînvie în el firea răposatului său părinte.

-- Cine a spus că boierii trebuie casă oi li ! Să iasă în faţă ! strigă el.

Mulţimea se dădu înapoi.

— Haide! Veniţi încoace şi omorîli-mă Să sli(i ii..A că nu mă dau bătut cu una cu două ! continuă să strige Vi- aflate în spatele mulţimii nu mai puteau fi zărite de Vihrov, cărară la ele acasă cel puţin douăzeci de chipuri sfinte, pînă cînd, observînd aceasta, însuşi primarul le potoli zelul.

— Ajunge, măicuţelor, ajunge ! le spuse el cu glas scăzut.

— Ei, şi-acum puteţi s-o dărîmaţi, le zise Vihrov dulgherilor. Spectacolul acesta sfîşietor îl întristase cumplit.

— Daţi-i drumul, fraţilor ! le strigă şi primarul.

Z
a
t

Unul dintre dulgheri se căţără pe coama turlei, îşi făcu
cruce, apoi lovi cu toporul ; coama zbură în lături, iar
după ea se prăvăli şi o parte din acoperiş. Dinspre cei
adunaţi răsună un vaier prelung. Mulţi îşi făcură ci«uce,
apoi dulgherii continuara să dărîme clădirea ; de sus,
una după ai ta, lunecară scîndurelele fasonate ale
acoperişului, zbură astereala. în sfîrşit, fură desprinşi şi
căpriorii. Dulgherii strigau necontenit către cei de jos :
„Daţi-vă la o parte, daţi-vă la o parte !"

— Ce să facem cu lemnăria asta ? îl întrebă
primarul pe Vihrov.

— Ţi-o las durnitale sub semnătură, vinde-o,
iar banii încasaţi o să-i adaugi la capitalul obştei.

— Cum vine asta : noi înşine să ne-o
cumpărăm din nou ? se miră primarul.

— Da.

— E lucru de mirare, zău aşa ! rosti primarul
şi oftă, din greu.

Vihrov reveni în odaia luí şi se aşeză să-şi conti-
nue scrisoarea :

„Casa de rugăciuni a început să fie dărîmală.
Rascolnicii o dărîmă ei înşişi. Cum e oare poporul rus ?
îţi pui, fără să vrei, întrebarea. E fricos, îndobitocit,
redus la tăcere, sau e foarte deştept. ? Ultima ipoteză
pare a fi cea mai probabilă. Adineaori m-a întrebat
primarul ce are de făcut cu lemnăria rămasă de la casa
de rugăciuni ? I-am spus că i-o las chiar lui şi sînt
convins că peste o lună cei de aici îşi vor înălţa iar,
undeva în adîncul pădurii o altă casă de rugăciuni ; cred
că au pus bine şi o seamă de icoane, căci astăzi erau cu
mult mai puţine decît am văzut aseară la vecernie. După
cum vezi, mă străduiesc şă fiu un cinovnic lipsit de
vigilenţă..." hrov. Smulse apoi o .secure aflată la
cingătoarca unui mujic şi stătu voinicește în faţa
oamenilor ; chipiul îi căzuse de pe cap şi părul cîrlionţat
îi flutură în vînt.

-— Ce-a fost s-a dus, apueati-vă şi dărîmaţi
clădirea! răcni el.

Mujici! nu se urniră din loc.

— N-aţi auzit ce v-am spus ! repetă Vihrov, în
culmea mîniei.

— Nu, înălţimea voastră, n-o s-o mai
dărîmăm ! rosti bătrînul care îl întrebase mai înainte de
ce erau dregătorii supăraţi pe obşte.

— Bine, atunci am s-o dărîrn chiar eu. Veniţi
băieţi ! strigă apoi, zărind în mulţime pe conţopislul de
la administraţia domeniilor coroanei şi pe vizitiul său.
Veniţi s-o dărîmăm împreună. Luaţi nişte securi şi veniţi
cu mine. Vă dau la fiecare cîte douăzeci şi cinci de ruble
!

Vizitiul şi conţopistul luară două securi de la
nişte rascolnici care se aflau lîngă ei şi care le întinseră
fără să crîcnească, apoi, împreună cu Vihrov urcară în
vîrful clădirii. Se apucară tustrei să desprindă o bîrnă
după alta. Rascolnicii rămaseră adunaţi în faţa casei de
rugăciuni. Doar primarul dispăruse pe undeva. Pe

semne că se temea să nu fie pus şi el la treabă în faţa propriilor săi enoriaşi.

— Ascultaţi-mă fraţilor, zise la un moment dat Vihrov, încetînd să mai lucreze şi revenindu-şi întrucîtva în fire. Să ştiţi că voi fi nevoit să întocmesc un proces-verbal cum că am dărîmat clădirea chiar eu, întrucît voi nu v-aţi supus. Din cauza asta o să vă pomeniţi iar cu armata pe capul vostru. Vă asigur că aşa o să fie !

— Ce-i cu voi fraţilor ? Puneţi mîna şi o dărîmaţi ! se auzi deodată şi glasul primarului. Dîndu-şi seama că lumea este gata să cedeze, apăruse şi el fără veste.

— Supuneţi-vă autorităţilor, feţii mei ! scînci, la rîn- dul ei, una dintre bătrânelele care, în zarva iscată, apucaseră să mai şterpelească vreo două-trei icoane.

— Haidem ! strigară, pe neaşteptate dulgherii şi, cîteva clipe mai tîrziu, urcaţi din nou în vîrf ul clădirii, îşi reluară lucrul.

bine spălate şi îmbrăcat în haine curate, începuse să le aşeze în nişte saci noi. făcuţi din papură. Unele icoane, pesemne mai venerate de obşte, le săruta înainte de a le aşeza în saci, venind să le sărute şi unii dintre mujici... După ce făcu vreo. treizeci de baloturi, sătenii porniră cu ele spre barcaz, ducîndu-le pe o pînză prinsă între două prăjini, aşa cum obişnuiau ei, rascolnicii, să-şi ducă morţii la groapă. Cei care le purtau o făceau cu aceeaşi evlavie, de care, mai adineaori, dăduse dovadă şi primarul. între timp, acesta se dusese acasă, pentru a îmbuca ceva şi a se pregăti de drum. în sfîrşit, barcazul fu încărcat şi acopcrit cu rogojini, pînza fu înălţată la catarg, patru vîslaşi se aşezară la rame pentru a-i spori bărcii iuţeala, iar primarul, îmbrăcat cu un cojocel de stofă neagră şi purtînd pe cap o pălărie de pîslă, trecu la cîrmă.

Aproape toţi locuitorii împînziră malul apei ; cîteva bă- trîne continuau să plîngă molcom ; pînă şi copiii se potoliseră, nu se mai zbenguiau dcloc ; mai în spate, dărîmătu- rile casei de rugăciuni îşi înălţau bîrnele negre, răvăşite. Barca se mai văzu multă vreme plutind în jos, pe rîu...

Vihrov reveni în casă şi îşi sfîrşi scrisoarea :

„Totul s-a isprăvit. Stau acum pe ruine, aidoma lui Alexandru Macedon, distrugătorul de temple. Smeriţii mei săteni s-au întărîtat puţintel : cred că au fost gata să mă omoare, cred că şi eu am fost gata să omor pe cineva. Mîine mă voi reîntoarce în oraş. Simt în suflet o grea povară."

XI

IULIA ŞI GRUNEA

Acasă, Vihrov era aşteptat cu cea mai mare nerăbdare Grunea scoase chiar un ţipăt cînd îl văzu trăgînd la scară cu o troică. Fugi apoi să-l mtîmpine .şi, în timp ce el cobora din poştalion, se tet strădui să-l sprijine cu mîinile ei mici lipsite de putere.Ostenii şi surescitai, vă'/ind că întreaga clădire e aproape năruită. Vihrov se retn.se în odaia lui, dar tocmai în aceeaşi clipă primarul i se înfăţişă din nou.

Ce ne porunciţi să facem cu icoanele şi cu clopotul, înălţimea voastră ? îl întrebă el.

— Să Ic expediaţi în capitala guberniei, la consisloriu, răspunse Vihrov.

— Şi cei de acolo ce vor face cu ele, înălţimea voastră ? continuă primarul.

— Le vor cerceta, să n-aibă ceva potrivnic credinţei, apoi vi le vor înapoia.

— N-aş crede. înălţimea voastră, ripostă primarul. Din ci ie .ştiu eu. multe case de rugăciuni au fost damnate, dar prea puţine icoane au fost înapoiate credincioşilor. Doar dacă le-om da cinovnicilor nişte parale, ar putea ei să se îndure şi să ne înapoieze pe-ascuns cîle-o icoană, două...

— Pe cele ele care aveţi nevoie le-aţi şi luat. (' Vihrov.

— - Da. am făcut treaba asta şi vă mulţumim î ul zâmbind. Numai că. vedeţi c

i ţoale icoanele astea ne-au fost date de către părinţii noştri, odată cu binecuvântarea lor. şi ne pare rău de ele. căci din cîie am auzit, acolo, la oraş, eie nu prea sînt păstrate ca lumea. Le aşează cinovnicii de-a valma într-o magazie sau chiar într-o pivniţă, undc-i apă, mucegai şi lot soiul de murdării, de ti se rupe inima numai cînd te gîndeşii la asta.

— Am să intervin ca ele să fie cercetate mai repede. Dar ia spune-mi. cum ai de gînd să le duci pînă acolo ?

— Păi. dacă-mi îngăduiţi. înălţimea voastră, am să le duc cu barca. Să nu le mai zdruncinăm, ducîndu-le cu căruţa. Oricum, pe apă. drumul e mai lin.

— - Aveţi pe-aici un şlep ?

— Nu. Am eu un barcaz cu pînze. Vă dau o semnătură cum că răspund de toată treaba asta.

— Numai s-o faci fără întîrziere !

— Păi vasul l-am şi pregătit, poate pleca oricând, zise primarul, mulţumit că i se îngăduise să ducă chiar el. la

— Curând răsunară din nou în sat gemele şi vaiete : lu- ea îşi bocea icoanele. Pe malul apei, primarulCrwk-am că n-o să mai veniţi, boierule. îi zise, sutocind u-se de bucurie. Vă mulţumesc că mi-a ţi scris, adăuga ca .şi-l .sărută pe umăr.

— Ştiam că ai să-mi duci de grijă. îi răspunse Vihrov

— Eram foarte îngrijorată, boierule ; cîle nu mi-au trecut prin minte ! De-o ii să mai plecaţi, bine-ar fi să mă luaţi pe mine în locul valetului.

— Cum să mă duc la o anchetă însoţit de cameristă ? Asta nu se cuvine, replică Vihrov.

— Am să mă îmbrac, boierule. în haine băieţeşti ; nrî-am şi pus într-o zi copanul [1] băiatului din casă .şi nici n-ai zice că-s fată.

— Ce iac cei de sus ? întrebă Vihrov.

— Nimic deosebit !... Domnişoara a fost cam bolnavă Aş crede că şi ea v-a dus clorul.

— Mie V

— Da. Uîdeau servitorii lor, într-una din zile : „Ce, ziceau oi, se-n.soară boierul vostru cu domnişoara ? Că tare se mai prăpădeşte după dumnealui !'*

— Şi tu ce le-ai spus ?

— „Boierul nostru, le-am zis, n-are să se însoare niciodată şi cu nimeni !"

- De ce crezi că n-am să mă însor ? o întrebă Vihrov, ziinhind.

- Păi eu mine c-e-o .să faceţi, boierule ? Eu zic e-o Să vă fio milă de mine, căci .sînteţi un om tare bun.

Vihrov î.şi mai pusese şi el, în trecut, această întrebare: într-adevăr, ce se va întîmpla cu Grunea, daca lui îi va trece prin minte să se însoare ? Ce-o să facă cu ea : banii doar n-o să-i poată fi. în cazul acesta, de nici un folos !

,,Eh, gîndi el, la ce bun să mă însor, flăcău tomnatic ţii pribeag cum sînt ?" Aceeaşi idee o rosti şi cu glas tare :

— Nu te teme, Grunea, eu n-am să mă însor niciodată.

— Vă .mulţumesc, boierule, zise Grunea şi-l sărută din nou pe umăr.

— Şi s-a mai întîmplat ceva, boierule, să le prăpădeşti de ri,s nu alta... continua ea, înviorată. Într-o zi. domnul acela de sus. Vissarion Ardalionovici, a dat de mine în vestibul ; îi cam neruşinat, nu-i scapă nici o fală... „Ascultă, îmi zice, tu trăieşti cu boierul ?" „Doar n-oi trăi altundeva, îi zic, aici, la boier, îmi duc veacul.'' „Stei, că nu m-ai înţeles", zice. Ei, şi după asta mi-a spus nişte vorbe dintr-alea urîte. „A, nu, zic, asta nici că s-a pomenit : boierul meu, să-mi fie cu iertare, nu-i ca dumneavoastră !" „Păi, dacă-i aşa, zice, să ştii că am să mă ţin eu după tine." Şi-atunci i-am dat cu tifla. Totuşi, nu s-a mulţumit, a trimis şi bucătăreasa la mine : că mi-ar da o grămadă de bani, numai să-l îndrăgesc... Am gonit-o din bucătărie cu vătraiul, că te minunai nu alta !...

— I-ai plăcut atît de mult ?

— Nu ştiu ce nevoie ar avea de mine ; parcă puţine mamzele de tot felul vin pe la dumnealui !...

— Vin multe ?

— O sumedenie ! Tare~i scîrnav în de-alde astea.

Tocmai atunci, de sus, îi veni lui Vihrov o solie.

— A trimis-o, nu mai are astîmpăr ! schiţă Grunea o grimasă, zărind-o pe subreta Iuliei Ardalionovna.

— Domnişoara m-a trimis să vă urez bun venit, zise fata, şi să vă rog, dacă nu sînteţi foarte obosit, să poftiţi la dumnealor ; domnişoara ar voi foarte mult să vă vadă.

— Bine. spune-i că am să vin, răspunse Vihrov.

Grunea, deşi nu tocmai mulţumită, plecă, supusă şi tăcută, să-i aducă boierului cele necesare pentru spălat şi îmbrăcat.

Urcînd la etaj, Vihrov îşi dădu seama că Iulia e, într-adevăr, suferindă. Şedea pe o sofa, părea slăbită, însă era şi acum destul de cochet îmbrăcată. Zărindu-l pe Vihrov, îi aruncă o privire galeşă şi-i strînse uşor mina.

— Sînteţi bolnavă ? o întrebă Vihrov, întrucîtva stingherit de chipul ei melancolic.

—•' Nu chiar atît de rău, răspunse Iulia. Îşi duse însă mîinile la piept, cu o expresie menită să arate că, dimpotrivă, era *destul de rău* bolnavă.

— În fond, ce vă supără ? o întrebă Vihrov, aşezîn- du-se la o distanţă apreciabilă.

— în ultimul timp n-am prea dormit, de aceea m-au cam lăsat puterile, răspunse Iulia, îndreptînd spre Vihrov o privire tandră.

Acesta nu mai ştiu deloc ce trebuie să facă.

— Spuneţi-mi, *m-r* Vihrov, începu lulia, aş putea oare eu să vă consider un adevărat prieten ?

— Fără nici o îndoială ! răspunse el, căutînd să împrumute discuţiei un ton glumeţ.

— Şi veti fi sincer cu mine ? continuă lulia.

— Atît cît e cu putinţă ! răspunse Vihrov, dînd din umeri.

— Spuneţi-mi atunci, rosti lulia coborîndu-şi între timp privirea, în afară de Fateeva, n-aţi iubit şi nu mai iubiţi nici o altă femeie ?

— Ba da, am iubit ! se mărgini să răspundă Vihrov.

— Sper totuşi, reluă lulia, că în acest caz gustul dumneavoastră n-a coborît pînă la nurii vreunei femei de-o mai joasă obîrşie ?

Vihrov o măsură cu privirea ; îşi dădu seama că face aluzie la Gruşa şi-i trecu prin minte să facă o glumă pe seama apucăturilor ei boiereşti.

— De ce să nu coboare ? întrebă el.

— Pentru că... răspunse lulia, aprinzîndu-se toată şi ridicînd din umeri, pentru că în treaba asta n-ar fi nimic interesant...

Şi-apoi, s-ar putea să nu fie la mijloc decît o pasiune trecătoare... <•

— Ştiu şi eu ? O fi trecătoare... răspunse Vihrov, enigmatic.

lulia nu mai ştiu ce să înţeleagă. Despre Gruşa, fratele său Vissarion îi vorbise vrute şi nevrute, făcînd-o să se neliniştească şi mai mult.

— El n-are să se însoare niciodată cu tine, i-o trîn-] lise inginerul. Dumnealui are amorezâ la domiciliu.

lulia îl privise întrebător.

— îţi spun drept, i-am oferit cinci sute de ruble fetişi canei ăsteia, ca să-i cîştig simpatia şi n-a primit !...

Vissarion consideră că nici nu mai e nevoie de-un alt argument, mai convingător.

— Poate că nu-i placi, rostise lulia, plecîndu-şi ochii.

— Ba bine că nu... Pe de-alde astea nu le interesează decît banii, iar dacă te refuză, înseamnă că de partea cealaltă li se dă mai mult..

Mii de gînduri sumbre o urmăriseră pe * lulia după această convorbire. Ba chiar, din cauza lor, căzuse la pat. Iată-l acum şi pe Vihrov vorbind în doi peri. Ce era de fă-

— L-ai dat gata cu înfăţişarea ta elegiacă ? o întrebă Zaharevsk-i.

- Iulia se supără :

— Faci nişte glume proaste !

— Nu-i nici o glumă : m-am cam săturat să văd toate astea, răspunse inginerul, cu o mînie reţinută.

Bineînţeles că Vihrov nu se duse la guvernator, ci intră în apartamentul său, se încuie acolo şi se culcă. Fraţii Za- harevski aflară acest lucru chiar atunci, seara. Pavel nu le mai trecu pragul nici a doua zi, nici a treia zi, şi aşa trecu toată săptămîna. Atît Iulia, cît şi ceilalţi doi fraţi erau nedumeriţi. La rîndul său, Vihrov, cu cît trecea timpul fără să se ducă pe acolo, cu atît se simţea mai penibil ; spre norocul lui, guvernatorul îi trimise vorbă să se prezinte ne- întîrziat la slujbă.

Vihrov se grăbi să-i urmeze dispoziţia.

în dimineaţa aceea, mai-marele guberniei şedea posomorit la masa lui de lucru şi citea o hîrtie. în faţa lui stătea în picioare un fel de preot sau călugăr, îmbrăcat într-o sutană neagră. Chipul supt îi era galben-pămîntiu, ochii fiindu-i negri şi scăpărători, străjuiţi de nişte sprîncene stufoase.

Isprăvind lectura, guvernatorul sună.

în cabinet intră grăbit aghiotantul.

— N-am spus să vină Vihrov la mine ? rosti cu mînie în glas mai-marele guberniei. De ce n-a venit ?

.— A venit, excelenţa voastră, răspunse aghiotantul.

— Cheamă-l încoace !

Vihrov intră.

Chipul guvernatorului prinse o expresie mai blîndă.

— Bună ziua, preastimate, i se adresă el. V-aş ruga să plecaţi cu părintele Silvestru spre a lămuri o nouă problemă... adăugă el, arătînd cu privirea spre preot şi întin- zîndu-i lui Vihrov un ordin pe care îl întocmise mai înainte.

Vihrov citi cele aşternute pe hîrtie.

Cînd trebuie să plec ? i se adresă preotului.'— Chiar acum, răspunse acesta cu o voce aspiă. Duminica trecută, rascolnicii ăştja au venit la mine, la biserica edmoyeriei doar aşa de ochii lumii. Mii ne insa. de Sf'inlul Petru, se vor aduna din nou în casa lor de rugăciuni.

— Sînt protejaţi de şeful poliţiei locale, interveni guvernatorul. Casa aceea de rugăciuni trebuia de mult sigilată. el însă o ţine deschisă ; va trebui scuturat zdravăn !...

Vihrov rămase tăcut: deşi însărcinarea nu-i era cîtuşi de puţin pe plac, totuşi îi oferea posibilitatea să plece pentru un timp din oraş, iar la întoarcere, vizitînd din nou familia Zaharevski, să creeze impresia că între el şi Iulia n-a avut loc nici un fel de discuţie mai neplăcută.

— Cu Dumnezeu înainte ! Puteţi pleca, îi spuse guvernatorul.

Vihrov salută şi ieşi din cabinet. Preotul îl urmă.

— N-aţi vrea să mergeţi împreună cu mine, cu trăsura mea ? îl întrebă acesta pe Vihrov, ajungîndu-l din urmă, pe stradă.

— E mult de mers pînă-n satul acela ?

;— Cale, doar, de-o poştă.

— Bine, suit de acord.

Preotul păru foarte mulţumit.

— Va fi mai sigur atît pentru dumneavoastră cît şi pentru mine, spuse el. Dar iată şi cotiga mea, adăugă el, arătînd spre o trăsură cu doi cai ce veneau agale, mînaţi pesemne, de un argat al preotului.

Vihrov porni grăbii într-acolo ; preotul îl urmă ; de bună seamă era hotărît să nu-l slăbească nici o clipă din ochi.

— Cine e şeful poliţiei în satul dumneavoastră ? îl întrebă Vihrov.

— Ogarkov, îi zice. A fost mutat la noi dintr-o altă gulwrnie. răspunse preotul.

— Ogarkov î Ce întîmplare ! exclamă Vihrov.

Era într-adevăr acel şef de poliţie pe a cărui nevastă cititorul a şi avut prilejul s-o cunoască. Fusese mutat în această gubernie tot la o recomandare a lui llarion Zaharevski.

[1] Edinoverie — formă a cultului religios, caractcii«ilă prin păstrarea unor rituri vechi şi adoptată de biserica ortodoxă rusă cj «copul de a-i atrage de partea eu pe rascolnici.

— Nevastă-sa nu-i o femeie grasă şi foarte înfiptă ? îl întrebă Vihrov.

— Ba da, răspunse preotul. Aş zice chiar că-i o ruşine pentru toată partea femeiască, continuă el. Cred că nici în iad, printre destrăbălatele de acolo, nu se găsesc nerușinate ca ea... Cînd se înlîmplă, bunăoară, să fie adus la secție vreun om de la curtea boierului sau vreun mujic, ca să fie pedepsit, ea le zice polițailor : „Ce mai aşteptaţi, biciuiţi-l de faţă cu mine, stau eu în locul lui bărbatu-meu !" Aia. îl întind pe jos, încep să dea în el, iar dumneaei şade alături, îşi propteşte .mînoaia de genunchi şi se uită.

Ascultîncl descrierea drăgălaşei neveste a şefului de poliție, Vihrov păru că-i vede aevea chipul cel rotofei.

— E într-adevăr, o femeie îngrozitoare, o cunosc şi eu !

Grunea se minună văzîndu-şi slăpînul însoţit de un
preot.

— Plec din nou, Gruşa, îi spuse Pavel.

— Aoleu ! făcu ea speriată.

— Pe tine nu te pot lua, întrucît sînt însoţit de-o faţă bisericească, glumi Vihrov.

— De bună seamă, boierule... Dar încotro plecaţi ? Iar pe la rascolnici ?

— La rascolnici.

— Deh, boierule, pesemne că stăruiţi chiar dumneavoastră să vă duceţi acolo, ca să petreceţi cu fetele lor. Au rascolnicii nişte fete tare drăguţe !

— Păi vezi ! glumi Vihrov. Apoi, ca să-şi atenueze înlrucîtva mustrările de conştiinţă, se aşează şi le scrise fraţilor Zaharevski un scurt bileţel : „Ocupat întruna cu tot felul de probleme, n-am izbutit să trec pe la dumneavoastră, deşi doream neapărat să vin astăzi ; sînt însă trimis din nou într-o misiune, urgentă şi secretă, şi nu pot nici acum să vă vizitez, întrucît cel cu care plec, se ţine după mine ca un veritabil străjer".

Între timp, preotul, umblînd de colo-colo prin sală, cu mîinile la spate, trăgea mereu cu urechea la ceea ce discuta Vihrov cu subreta lui şi se tot

încrunta supărat : vădit
lucru, glumele lor, nu-i
erau cîtuşi de puţin pe
plac

.cui ? Şi nebuna de fală se hotărî să-şi dezvăluie fără înconjur .sentimentele pe care i le nutrea, iar după aeeea — fie ce-o fi !

— Şl iţi, începu ea, pălind brusc, pentru că mi-aţi dezvălui I taina dumneavoastră...

Ce- fel de tainâ îi dezvăluise Vihrov, nimeni n-ar fi putut să spună.

Pa vel îşi dădu seama încotro se îndreaptă discuţia şi se înfricoşa de-a binelea. Mai ales că nu ştia ce să facă : s-o oprească pe lulia de la vreo mărturisire — poale pripită — sau nu ? iar dacă n-o va opri, atunci ce să-i răspundă ? Spre norocul lui, discuţia le fu întreruptă de Vissarion Ardalioníci, care tocmai sosise acasă.

·— A, bine aţi venit, *m-r* Vihrov !... exclamă el cu vă™ ditâ plăcere, aruncind totodată o privire fugară fulici. a cărei atitudine trăda nemulţumire şi stinghereală. Pe fată o nemulţumise mai ales sosirea lui într-un moment atît de nepotrivit.

— - Se zice că aţi făcut minuni în satul acela, continuă inginerul. Aţi potolit o răscoală, aţi descoperii o crimă !...

— Cam aşa e, răspunse Vihrov.

—> Cu guvernatorul aţi stat de vorbă ?

— Nu, încă.

— Păi de ce ?

— Aşa. Pot s-o fac şi mîine.

— Asta nu se admite ! exclamă Zaharevski. Revenind în oraş, eraţi obligat să mergeţi de-a dreptul la guvernator. Duceţi-vă numaidecît acolo, altminteri are să afle că aţi venit şi cine ştie ce perdaf arc să vă tragă.

- N-are decît, nu-mi pasă ! spuse Vihrov, dar apoi se gîndi că inginerul ar putea să plece, iar el va rămîne din nou numai cu lulia, care, desigur, se va grăbi să-şi dezvăluie taina.

— De fapt aveţi dreptate, zise el, ridieîndu-se. Plec chiar acum.

lulia îndreptă spre el o privire rugătoare?,

— Duceţi-vă, duceţi-vă, întări Zaharevski

lulia îl întrebă cu o voce .stinsă :

— Vă mai întoarceţi la noi ?

— S-ar putea, răspunse Vihrov şi ieşi în grabă.

xn

E D 1 NO V E RT11[1]

Cind cei doi cala lori trecură de marginea oraşului, clopotele tocmai băteau de vecernie. Argatul, finind, pesemne, caii stăpînului, îpergea la pas. Preotul îşi plecase capul acoperit de-o pălărie neagră, cu boruri mari. Chipul îi păstra ca şi pînă atunci o expresie de tristeţe sumbră : părea că grijile şi necazurile îi rod necontenit inima.

I

[1] Edinoverţi — ndepţi ai tuiinovorief»

— Părinte, aţi trecut demult la edinoverie ? îl întrebă Vihrov.

— De şapte ani. răspunse preotul.

— Cu ce scop ¿iţi tăcut-O ?

— Mai întîi am rămas văduv, pierzîndu-m'i soţia, o femeie de neprețuit, aşa încît mi-a venit greu să mai trăiesc în oraş, în mijlocul unor plăceri lumeşti, iar apoi m-a îndemnat şi dorinţa de a-i readuce în rîndul credincioşilor pe cei rătăciţi, dar în direcţia asta n-am prea izbutii să fac mare lucru.

— Trebuie să înţeleg că rascolnicii nu trec în mod sincer la edinoverie ? îl întrebă Vihrov.

— . — Hm, în mod sincer !... zîmbi cu tristeţe preotul. Să ştiţi că nu numai aici, dar şi în toată Rusia, această trecere la edinoverie nu-i decît o înşelătorie, o minciună faţă de guvern ! Cei pe care izbutim să-i convertim nu ţin deloc la noi, păstorii lor, continuă preotul, .şi privirea îi deveni tot mai sumbră. De nu mi-aş fi agonisit un oarecare avut, cît am slujit ca preot pravoslavnic, şi de n-aş fi fost văduv, n-aş fi avut acum nici după ce bea apă. Vii, de pildă, cu cele sfinte la cîle-un mujic bogat, iar el îţi dă o copeică !... fără să mai vorbim că noi, preoţii, trăim din banii ăştia, dar o asemenea treabă te şi jigneşte : doar nu vin la el ca un cerşetor, ci ca trimisul Domnului !... Am adus toate acestea şi la cunoştinţa preasfinţii ului... „Ce să-ţi fac, zice, dacă ţi-ai luat. o asemene.« cruce, rabdă !"- Dai dacă poporul nu acceptă să fie luminai ?

— În cazul ăsta. să fie pedepsit, dar să nu fie lăsat în întuneric... Dacă v-a spus cineva că printre rascolnici s-ar «fia oameni mai instruiţi — popii lor, duhovnicii ori tot soiul de căpetenii — să .ştiţi că-i o minciună sfruntată ! Am discutat chiar eu cu mulţi dintr-ăştia : fiecare îndrugă nici el nu ştie ce. căci pentru a înţelege sfînla scriptură trebuie mai întîi multă şi multă minte !

— Totuşi, primii apostoli ai lui Hrisios au fost simpli pescari.

— Apostolii au căpătat învăţătură chiar din gura Lui, pe cînd noi o culegem din cărţiie sfinte : noi, preoţii, am învăţat şi filozofie greacă, şi retorică, şi istoria bisericii ortodoxe, de aceea sîntem în stare să înţelegem şi sfînla scriptură : clar popii şi predicatorii lor ce fel de învăţătură au căpătat ? Sînt mujici ca şi ceilalţi, cloar că-s ceva mai şmecheri !

— Le-aţi vorbit vreodată rascolnicilor despre toate

— De cîte ori !... Le spuneam pe şleau : ..După cum vedeţi prea bine, nu există nici un împărat şi nici un boier care să împărtăşească credinţa voastră, şi nici un străin trecut la ortodoxism n-a devenii vreodată rascolnic. Oare sînt cu toţii mai proşti decît voi ?•'

— Şi ce răspuns v-au dat ? îl întrebă Vihrov, curios.

Preotul oftă.

„Ăştia n-au trecui la credinţa noastră, mi-au spus, pentru că pe voi. pe toţi, a pus stăpînire diavolul !" ..De ce să fi pus stăpînire pe noi. nişte oameni luminaţi, le-am întors eu vorba, şi nu pe voi, care mai zăceţi şi acum în beznă ?" „Aşa. mi-au răspuns ei. pentru că noi nu ne-am schimbat credinţa veche, iar voi v-aţi luat după tot ce-i nou." Şi poţi să-i tai cu cuţitul că nici unul nu şi-ar schimba părerea... Dar să vedeţi o treabă : acolo unde nu există rascolnici, nici asemenea idei nu se vin tură. Pe unde există. în schimb, acolo loată lumea, fie pravoslavnici, fie edinoverţi, molipsiţi de ideile astea ca de ciumă... Pînă .şi pe cel mai .sănătos te poţi aştepta să-l vezi că so-mbolnăveştc şi el.

În timp ce preotul vorbea astfel cu glasul lui aspru, iar Vihrov sta să-l asculte, trăsura lor apucase, parcă într-adins,

— Dar ce rost a avut crearea edinoveriei ? Doar era de aşteptat ca rascolnicii să umble cu înşelătorii.

— Cum adică, ce rost a avut ? făcu, mirat, preotul, însuşi Mitropolitul Platon a creat-o, ba chiar a întocmit pentru ea şi anumite reguli. Ideea a fost cam asta : de vreme ce rascolnicii ţin atît de mult la ritualul lor şi la vechile lor cărţi bisericeşti, să li se dea toate acestea. Pesemne însă că nu asta au vrut dumnealor şi că nu se opun bisericii noastre din pricina ritualului, ci pentru că aşa li-i firea.

— Prin ce se caracterizează această fire ? întrebă Vihrov..

Preotul se încruntă şi mai tare.

— Prin prostie, neştiinţă şi nişte moravuri barbare, rosti el. Faptul cel mai supărător este însă acela, că legile noastre sînt prea blînde în ceea ce-i priveşte pe toţi aceşti eretici. Noi, de pildă, ne vom duce acum la ei, ne vom agita, vom întocmi un act din care va reieşi că i-am prins asupra faptului, ei vor fi daţi în judecaiă, dar care credeţi că va lì sentinţa celor în drept. ,,Să fie chemaţi la consis- toriu, vor zice dumnealor, şi sfătuiţi să iasă din rîndurile rascolnicilor."

— Dar ce s-ar mai putea face în acest sens ? întrebă Vihrov.

— Cum ce s-ar putea face ? rosti preotul, posomorit. Doar e o înşelătorie din partea lor, e o trădare. De vreme ce au acceptat edinoveria, trebuie să rămînă edinoverţi ; totuşi, ei se abat de la această credinţă şi, ca atare, ceea ce se aplică altora pentru părăsirea credinţei pravoslavnice şi adoptarea altei credinţe, să li se aplice şi lor.

— Mă rog, să admitem că o asemenea măsură ar fi nimerită în cazul edinoverţilor, care se leapădă de noua lor credinţă ; dar atunci, nici un rascolnic n-ar mai trece la edinoverie ; cu aceştia ce-ar rămîne de făcut ?

— Dacă aş face parte . din sfîntul Sinod, răspunse preotul, mi-aş expune fără înconjur părerea că la noi .nu trebuie să existe nici un fel de rascolnici ! Căci ce fel de doctrină propagă ei ? La ce sobor ecumenic a fost ea cercetată şi aprobată ?... De fapt, stimate domnule, aici nu-i. vorba dec.it de ignoranţă. Iar obligaţia guvernului e să n-o accepte, ci, dimpotrivă, să lumineze poporul !...

printr-un linul din cele mai incînlăloăre : ici creştea cile- o pădurice de pini. luminoasă şi lipsită de cioturi şi de putreziciune. incit te puteai plimba prin ea cu printr-o livadă, colo-se-n tindeau nişte poieni îmbietoare, pline de mireasma ierburilor şi a florilor. "Soare]« scăpata către asfinţit, pe undeva, prin preajmă, cînta de mama focului o privighetoare. Spre deosebire de stăpînul său, cel sever şi posomorit, argatul cocoţat pe capra trăsurii, avea, cu zăbunul lui gros- cior. cu părul lui blond, ciufulit, ce-i ieşea de sub şepcuţa ponosită, o înfăţişare din cele mai blînde. Vihrov se înseninase şi eh auzind

mai adineaori de la tovarăşul său de drum că şi în cazul cînd i-ar surprinde pe rascolnici asupra faptului, adică aflîndu-se în casa lor de rugăciuni, aceştia nu vor păţi altceva de cît să l'ie chemaţi la consistoriu şi povăţuiţi de către cei în drept. De aceea nu făcea acum decît să aştepte, ba chiar cu multă curiozitate, toate cîte aveau să urmeze.

Caii, .simţindu-se probabil aproape de casă. îşi grăbiră pasul.

— St' vecie că satul nu mai e departe ? i se adresă Vihrov preotului care părea să nu ia în seamă nici amurgul acela fermecător, nici frumuseţea ţinutului, nici cintecul privighetorii.

— Nu mai e departe, uite-l colo. răspunse preotul ară- tînd către o aşezare ce se întrezări de după pădure. V-aş ruga să rămînoţi şi peste noapte la mine, adăugă el.

— De acord, răspunse Vihrov. apoi nu se mai putu stăpîni şi adăugă : Am impresia că dumneavoastră mă bănuiţi puţintel să nu fi trecut şi eu la rascolnici.

—• Ba nu vă bănuiesc, răspunse preotul, morocănos, dar dacă veţi trage.în altă parte, se va duce vestea în sat că a venit un cinovnic de la gubernie Şi atunci, rascolnicii noştri nu se vor mai aduna la utrenia lor.

-— Aşadar, vreţi să mă ascundeţi ! zîmbi Vihrov.

— Da, am să vă ascund, răspunse preotul şi, Într-ade- văr, păru să aibă această intenţie, întrucît, deşi se lăsase întunericul, îi porunci vizitiului să nu treacă prin sat. ci s-o ia pe ocolite, astfel că la casa parohială ajunseră venind prin spatele ogrăzii.

În vUîndu-l pe oaspete să intre în casă, preotul îl dus« într-o încăpere dosnică, astfel ca de pe uliţă să nu se vadă vreo fereastră luminată şi cu atît mai puţin silueta cinovni- cului aflat în acea odaie.

— Mîine ar trebui să luăm cu noi măcar un vătăşel, spuse Vihrov.

— Plec acum să-l aduc pe primarul satului, răspunse preotul şi, la plecare, se strădui să închidă cît mai bine uşa de afară ; reveni însă curînd, însoţit, într-adevăr, de primar.

Vihrov îi spuse că a doua zi în zori avea să plece cu ei, fără a-l meunoştinţa însă în ce direcţie.

— Ara înţeles, rosti primarul şi fu gata să iasă pe uşă.

Preotul însă îl opri.

— Te-aş ruga să rămîi peste noapte aici, la mine.

Primarul zîmbi ironic, totuşi se supuse şi îl urmă într-o
altă odaie, unde preotul îl aduse şi pe argatul său ; spunîn- du-le amîndurora să se culce acolo, plecă, încuind uşa pe dinafară.

— Aşa o să fie mai bine, îi spuse lui Pavel. Să stea acolo şi să nu ducă vorba prin sat.

Pe Vihrov îl culcă în aceeaşi odaie cu el (pesemne lot de teamă ca lui Pavel să nu-i scape vreo vorbă faţă de cineva) şi-i. cedă chiar patul lui de sub polog, el

culcîn- du-se pe o laviţă goală şi punîndu-şi sub cap doar o pernă de călătorie. Nu închise ochii toată noaptea, zvîrcolindu-se întruna şi mormăindu-şi în barbă. Nici lui Vihrov nu-i venea somnul, atît din pricina aerului închis din odaie, cît şi a ploşniţelor cu care era presărat patul gazdei. În sfîrşit, pe la patru dimineaţa, răsună dangătul sec, ca în postul mare, al clopotului de la biserica edinoverţilor. Vihrov deschise ochii : abia cu puţin înainte îl prinsese somnul. Preotul se şi afla în faţa lui, gata îmbrăcat.

— Să mergem, e timpul ! îi spuse lui Vihrov.

Pavel îşi puse grăbit uniforma.

— Primarul şi argatul fură şi ei eliberaţi. Argatul, care părea supărat, ieşi în curte, iar primarul, rămas în casă, continua să zîmbească ironic pe seama preotului. În cele din urmă, Vihrov, preotul şi primarul porniră la drum, spre a-şi duce la îndeplinire misiunea, Preotul, pesemne eu bună ştiinţă, îl duse pe Vihrov prin dreptul bisericii edinoverţilor, ba chiar îl rugă să arunce o privire înăuntru'; EU se afla acolo ţipenie de credincios.Vedeţi cil ele mulţi enoriaşi mi-au venit Ia slujbă ? spuse el cu ironie. Şi doar au tras ţîrcovnicji clopotul mai- mai să-l spargă, pe cită vreme la casa aceea de rugăciuni s-o aduna lumea .şi fără clopot.

li porunci paracliserului să bală clopotul în continuare, apoi îi invită din nou pe cei doi să-l urmeze. Merseră mai întîi pe un drumeag care .şerpuia prinlr-un cîmp întins, apoi traversară un izlaz aflat pe malul unui pîrău.

Preotul cerceta cu atenţie cărăruile de-a lungul cărora cei trei îşi purtau paşii.

— Multă lume a trecut astăzi pe aici : ia le uită ce de urme ! spuse el. Au făcut, colo, şi-un podeţ ! adăugă apoi, arătîndu-i lui Vihrov două bîrne aşezate peste firul de apă.

— Ascultaţi ! exclamă eurînd după aceea, arătînd cu nuna înaintea sa. Dumnealor au şi început slujba !

Din depărtare se auziră, într-adevăr, glasuri de bărbaţi şi de femei inlonînd o cîntare bisericească. Primprejur însă nu se zăreau nici acum decît sălcii, tei, mesteceni, pini .şi tul'e de alun. la poalele cărora creştea o iarbă deasă şi înaltă. Dimineaţa era luminoasă şi limpede, ca şi amurgul din ajun. Priveliştea, i se păru lui Vihrov a fi plină de poezie. Traversând o pădurice (între timp, cînlarea se auzi din ce în ce mai distinct), văzură, în sfîrşit, printre crengile arborilor, o capelă durată din piatră.

— ■ Nu e mai rea decît biserica noastră ! rosti preotul, arătînd spre casa de rugăciuni. Ei. şi-acum. trebuie s-o luăm l'irîş, altminteri or prinde de veste şi-or fugi care încotro !... Se trînti îndată hi pămînt. urmat Vihrov şi de primar, .şi porniră tustrei să înainteze pe brînci.

Preotul făcea toate astea cu o vădită însufleţire, în schimb Vihrov .se vedea pus într-o situaţie nu prea onorabilă şi totul i se părea caraghios. Râmase mai în urmă. Primarul i se alătură şi el.

- E om tare aspru preotul ăsta, îi spuse el în şoapta.

- Cum, adică ? întrebă Vihrov.

— Păi nici n-a venit bine în sal, că s-a şi apucat să dea nişte canoane straşnice rascolnicilor- care au trecut la edinoverio ; şi-i silea să le îndeplinească nu acasă, ci la biserică, ba-l punea şi pe paracliser de pază. ca nu cumva să se sustragă vreunul.

— Dar dacă-l ştiu enoriaşii cît e de aspru, de ce se mai duc la casa de rugăciuni ? întrebă Vihrov.

— Ce să le faci ? Îi prostia noastră, ţărănească, la mijloc : încearcă şi ei să-l păcălească ! Da' parcă poţi să-I păcăleşti pe unul ca ăsta ! îi îăspunse primarul.

între timp ajunseră pînă-n dreptul bisericii.

Preotul se ridică iute în picioare şi se aşează în pragul uşii.

— Veniţi mai repede ! !e strigă în şoaptă lui Vihrov şi primarului.

Cei doi mai înaintară cîteva clipe pe brînci, apoi se ridicară la rindul lor în picioare şi. împreună cu preotul, intrară în casa de rugăciuni. Erau adunaţi acolo vreo două sute de oameni. La apariţia preotului şi a cinovnicului îmbrăcat în uniformă, toţi, ca la comandă, îşi plecară capetele. Un mujic care stătea mai în faţă, avînd chiar un patrafir petrecut pe după gît. se făcu pe dală nevăzut, scoţindu-şi patrafirul şi strecurindu-se printre ceilalţi săteni : preotul în.-:â nu-l scăpase din ochi.

— Ia vino-ricoace, tu, ăla, cate o faci pe popa ! i se adresă el.

Mujicul nu se mişcă din loc, de parcă n-ar fi înţeles cu cine vorbeşte preotul.

— Vino-ncoace, Grigori, pe tine le-am chemat ! repetă acesta.

Grigori nu avu încotro şi ieşi din mulţime.

— Unde ţi-e patrafirul ? Adă-l încoacc ! îi spuse preotul.

— N-am nici un fel de patrafir, răspunse mujicul, desfăcîndu-şi braţele : preotul i se uită în sîn, îi porunci să-şi întoarcă pe dos toate buzunarele, dar patrafirul fu de negăsit.

în cele din urmă, preotul îl îndemnă pe primar să-i percheziţioneze pe toţi cei de faţă.

Primarul, cu obişnuitul lui zîrnbet ironic pe buze, îi îndeplini porunca, dar fără nici un rezultat.

— Lăsaţi-i în pace ! rosti Vihrov.

— Tocmai cu acest „Lăsaţi-i în pace" îi îndemnăm să-şi ia nasul la purtare, îi reproşă preotul. Şi-acum, să le trecem numele pe-o listă, adăugă el. Vihrov însă se adresă celor de faţă :

Cum t . fraţilor ? Toii .sinluţi cdinoverţi V

— Aproape toţi. răspunseră mujicii.

— Atunci de- ce nu vă duceţi la biserica voastră, ci veniţi la casa asta de rugăciuni, care trebuie sigilată ?

— Pentru că aici au venit părinţii noştri şi vrem să le urmăm pilcla, răspunse unul dintre rascolnici.

— Am crezul, domnule, că la biserica noastră n-o să se facă slujbă, interveni un altul.

— Minţi, minţi ! îl repezi preotul. Clopotul bale acolo de azi noapte -şi nici acum n-a încetat.

într-adevăr, dinspre sat se auzea dangătul sec al clopotului de la biserică.

— Liiaţi-vă. avem aici şi-o pravoslavnică ! exclamă apoi preotul, arătînd spre o femeie tînără. gătită frumos.

— • Eşti, într-adevăr, pravoslavnică ? o întrebă Vihrov.

— Da, sînt pravoslavnică ! răspunse aceasta. Se înroşişi[1] .şi-i zvîcneau obrajii.

— Femeia asta trebuia să se mărite cu un om bogat, un negustor pravoslavnic, explică preotul. Legea lor le dă dreptul s-o facă. Şi dumneaei a trecul.de formă la credinţa pravoslavnică, dar mai vine şi astăzi la rascolnicii ei. Vă rog să consemnaţi treaba asta.

— Se vor consemna toate ! îi răspunse Vihrov. cu ciudă în glas. şi hotărî ca, în vederea intei ogatoriulty, lumea să vină cu el, în sat.

Curmei, porni într-acolo un alai cam ciudat : în fruntea mulţimii păşea Vihrov, arătînd a fi supărat şi nemulţumit, rascolnicii care veneau în urma lui erau ,şi ei întristaţi, iar preotul ce li se aţinea în preajmă îi fulgera cu privirea, cînd pe unul. cînd pe altul. Pe femeia cea pravoslavnică şi pe Grigori îi lăsase în grija primarului, astfel că acesta mergea acum în dreptul lor. iar atunci cînd ei se mai îndepărtau unul de celălalt, se gr ăbea sa le spună : •

— N-o luaţi oare încotro !

Vihrov îşi începu interogatoriul instalîndu-se într-o izbă mai mare, dar abia apucă să ia declaraţia unui mujic, cînd uşa se deschise cu zgomot ,şi în izbă năvăli ca o furtună vajnica nevastă a şefului poliţiei.

— Scumpul meu prieten, tiare pe tine le văd ! exclamă ea, desfăcîndu-şi larg braţele. Se vede eă-.şi pusese în gînd să se comporte faţă de el cu aceeaşi îndrăzneală cu care se purtase altcîndva. Nu-i păcat, oare, să vii aici în felul ăsta ? ! continuă ea. Spune-mi, unde ai poposit ? ftiu cumva la sfinţia ta ? i se adresă ea preotului.

— La mine, răspunse acesta.

— În bîrlogul acela, plin de ploşniţe şi ţînţari ! Eu te-aş fi culcat pe un pătuc moale, te-aş fi legănat, ţi-aş fi cin lat nani-nani !... Dar ce se întîmplă aici : ai pus mîn.-V pe dumnealor ? adăugă ea arătînd spre grupul de rascolnici.

— De vină e bărbatul dumilale că tine deschisă casa de rugăciuni care trebuia demult sigilată, interveni preotul.

— Da' cine ţi-o fi spus asta, părinte ? Cine ţi-a dat raportul ? Ei află că nu-i aşa ! Uite că am adus aici întreg dosarul, poftim de-l citeşte ! zise nevasta poliţaiului şi, deschizînd la iuţeală dosarul pe care-l adusese cu ea, îl trînti pe masă. Citeşte, citeşte !... repetă ea, adresîndu-se preotului.

într-adevăr, într-una din hîrtiile ce se găseau în dosar, stătea scris : „...iar casa de rugăciuni din satul Korciakovo să rămînă nesigilată, urmînd însă a fi .supravegheată de către poliţia zemstvei, cu scopul ca rascolnicii să nu sustragă şi să nu ducă aiurea icoanele aflate acolo."

— E vorba numai de icoane : să nu fie sustrase şi duse aiurea, pricepi ? i se adresă din nou preotului cea care intrase. Iar icoanele să ştii că-s toate la locul lor, ba au mai apărut şi altele, noi.

— Casa de rugăciuni va rămîne nesigilată, repetă şi Vihrov.

Preotul înălţă din umeri.

— Totuşi, adunările de acolo nu puteau fi aprobate, mai ales fiind vorba şi de participarea edinoverţilor, ripostă el. Din cîte şliu, soţul dumilale i-a surprins odată acolo, dar le-a luat cîte o rublă de căciulă şi le-a dat drumul.

— Asta de unde ai mai scos-o, cine ţi-a cî.ntat la ureche ? îi spuse ea, cu ironie. Ţi s-o fi destăinuit careva la spovedanie ? Păi dacă spui tuturor cele ce afli la spovedanie, ar trebui să ţi se smulgă limba. Uite-i. sînt toţi aici, de faţă, adăugă ea, dînd din cap spre rascolnici. Spune- ţi-mi, v-a surprins vreodată bărbatu-meu la casa de rugăciuni şi v-a cerut să-i daţi cîte-o rublă fiecare ? îi se adresă ea sătenilor.Nu s-a îl iii ni plai nicicând £ din fi, aţinlmdu-şi însă cu toţii privirile-în pămînt.

— Dc cît să vorbeşti despre alţii, cinstite părinte, n» bine te-ai uita la dumneata : un duhovnic blajin .şi bun !,> suflet ii atrage pe enoriaşi : cît a fost aici cel de dinainte.? du mitule, cazuri dintr-a.stea nu s-au întîmplal niciodată, iar de eînd ai venit dumneata, se ţin lanţ...

— Dar nici edinoveria n-a existat! ripostă preotul

— Asia nu mai şi iu ; sînt muiere .şi nu-ţi spun decît ceea ce se vorbeşte în popor. Scrie, fugu-le, adăugă ea, adrer sindu-se lui Vihrov, cum că bărbatu-meu a primit o anume dispoziţii' în privinţa casei de rugăciuni, şi-apoi, în treabă-», pe loti mujicii, dacă s-a întîmplal vreodată să le ia măcar o copeică !

Dispoziţiile categorice ale nevestei poliţaiului avură în ceh: din urmă darul să-l supere pe Vihrov.

— Am înţeles prea bine toate acestea şi le voi duce la îndeplinire, numai că prezenţa dumitale aici e cu lotul nelalocul ei ! îi zise el.

— Plec, plec. nu îăriiîn aici pe vecie, spuse ea, ridi- eiiulu-.se. Să vii după aceea pe la mine.: trebuie să-ţi mai spun ceva în legătură cu asta. ca să-ţi poţi întocmi raportul cuvenit către mai marii tăi.

— Bine. am Să'trec, răspunse Vihrov'ca să scape de ea. Nu putea să priceapă cituşi de puţin de ce femeia ¿ista, îl luluieşte şi-i mai zice şi „prietene drag".

Nevasta poliţaiului se ridică şi porni spre u.să. Trecând prin dreptul sătenilor, le făcu semn cu ochiul :

— Să nu vă temeţi, băieţi, să nu vă pierdeţi cu firea l le zise ea.

Adunîird toate depoziţiile şi întocmind împreună cu preotul un proecvs-verba! de constatare în legătură cu prezenţa rascolnicilor la casa lor ele rugăciuni, Vihrov vru să plece îndată spre oraş, de aceea porunci .să-i fie trimis neîntârziat poştalionul zemstvei. dar acesta întîrzie să sosească. îl rugă atunci pe primar să vadă despre eo-i vorba. Acesta reveni curînd şi-i spuse că trăsura e gata do drum. însă a fost reţinută de nevasta poliţaiului care pretinde ca domnul cinovnie să treacă mai intri pe la dumneaei. Vihrov îl rugă să se ducă din nou acolo şi să-i spună că tiu va veni, întrueit e foarte grăbit, iar poştalionul să tragă dincoace, în fata izbei. Primarul plecă pentru a doua oară, dar la întoarcere îi spuse din nou că nevasta poliţaiului continuă să reţină trăsura şi că stă în aşteptarea lui. O asemenea comportare a cucoanei îl scoase din răbdări pe Vihrov şi porni glonţ să-i tragă o săpunealä zdravănă.

— Ce înseamnă asta, de ce aţi reţinut trăsura ?! se răsti el intrînd în salon, unde se afla o masă încărcată cu tot soiul de gustări şi băuturi.

— Nu ţipa ! Mai bine bea o votcă ! îi zise femeia.

— Nu-mi trebuie nici un fel de votcă ! răcni el din nou.

— Uşurel, uşurel, • nu te mai oţărî ! încercă ea să-l potolească. Uite ce vreau să-ţi spun : vorbeşte tu cu ăi mari să-l scoată pe popa ăsta de aici, altminteri toţi edi- noverţii o să-l părăsească şi-o să treacă la rascolnici ; omul ăsta n-a izbutit să se aibă bine cu sătenii, e prea aspru : îi vine, de pildă, în minte să nu le mai împărtăşească pe fetele din sat şi nu le împărtăşeşte, ba le mai face şi de ris în faţa lumii. Sau cînd îl cheamă cîte-un mujic să-i facă o slujbă, pretinde să fie dus cu căruţa, ba să-i mai pună omul şi-un covor acolo. „Asta, zice, nu ca să mă respecţi pe mine, ci să-mi respecţi rangul !" Sau dacă îi iese în cale un copil şi nu-şi scoate şapca în faţa lui, chiar atunci îl duce la biserică şi-l pune să stea acolo în genunchi. Oamenilor noştri să ştii că nu le plac asemenea treburi !...

— Asta-i tot ? zise Vihrov. Bine, la revedere !

— Stai, nu te grăbi, doar nu ţi-a luat casa foc ! Să ştii că a venit aici, la mine. un împuternicit din partea rascolnicilor. Ţi-au trimis oamenii o sută de ruble ca s-o laşi mai moale cu cazul ăsta !

Vihrov zîmbi ironic şi clătină din cap.

— Acum, pe unde se află ? întrebă el.

— E tot aici, te aşteaptă.

— Să vină-ncoace !

Nevasta poliţaiului ieşi din odaie, apoi reveni, însoţind un mujic, ai cărui ochi şireţi păreau să n-aibă astîmpăr.

— Mi-ai adus o sută de ruble ? îl întrebă Vihrov.

— Da, domnule, răspunse mujicul şi-şi vîrî mîna în sîn, pesemne, să scoată banii.

•— Nu te obosi să-mi dai banii. Dimpotrivă, semnează aici că eu nu ţi i-am luat ! îi spuse Vihrov şi, venind la masă, aşternu cîteva rînduri în acest sens. Poftim, sem- seză, repetă el, întinzîndu-i mujicului hîrtia.

Omui păli, neştiind ce să creadă.

— Haide, haide, semnează, altminteri am să vă dau pe toţi în judecată şi-am să te acuz şi pe tine ! rosti Vihrov, supărat de-a binelea.

Mujicul se uită la nevasta poliţaiului care se fîstîcise şi ea, străduindu-se, totuşi, să zîmbească.

— Semnează, că n-ai încotro ! îl îndemnă ea, în cele din urmă, pe noul venit.

Acesta semnă, tremurîndu-i mîna, apoi îşi luă căciula şi părăsi încăperea cu totul zăpăcit.

— După cîte văd, băiete, umbli cu treburi dintr-astea moderne, îi zise lui Vihrov, cu reproş în glas, nevasta poliţaiului, după ce rămaseră singuri.

— Iar dumneata, să mă ierţi, eşti tare proastă ! ripostă el.

— Ei nu poate fi toată lumea deşteaptă ca tine ! Noi nu sîntem umblaţi la şcoli înalte ! îi zise ea cu ironie, deşi se vedea că fapta lui o cam intimidase.

Vihrov puse din nou mîna pe chipiu, gata să plece.

•— Nu-ţi dau drumul. Pentru nimic în lume nu-ţi dau drumul, fără să iei o gustare. Altminteri, să ştii că mă trîntesc în prag lîngă uşă !... strigă ea şi, într-adevăr, făcu o mişcare ea şi cum ar fi avut intenţia să se întindă pe duşumea.

Vihrov îşi zise că-i mai bine să-i îndeplinească dorinţa, mai cu seamă că se simţea flămînd. Trecu la masă şi începu să mănînce. Mulţumită, femeia se aşeză lîngă el şi-i puse mîna pe umăr.

— Ia spune-mi, tot mai eşti încurcat cu Fateeva ? îl întrebă, privindu-l cu tandreţe, drept în ochi.

— Nu, nu mai sînt încurcat, îi răspunse Vihrov.

— Am auzit, am auzit, zise ea. Ehei, dacă ai fi rămas astăzi să dormi la mine, apăi...

— Ce anume ? o întrebă Vihrov.

Nevasta poliţaiului înălţă din umeri.

— înseamnă că toată povestea asta ar putea să fie doar **un** foc de paie ! adăugă el pe un ton întrebător.

— Mai mult ca sigur ! spuse Iulia şi glasul îi tremură : dîndu-şi seama că nu va mai fi în stare să-şi repete mărturisirea faţă de Vihrov, hotărî să nu mai întreprindă nimic şi să rămînă în aşteptare. Vissarion însă avea o altă fire : îi plăcea să limpezească totul cît mai repede. Astfel, aflînd că Vihrov a revenit în oraş, dar la ei încă n-a ajuns, i se adresă din nou, nu fără ciudă, Iuliei :

— De ce, mă rog, adoratul dumitale nu poftеşte aiei ?

Drept răspuns, ea înălţă spre el o privire plină de implorare.

— Trimite după el... spuse Vissarion.

— Dacă nu vrea să vină, de ce să-l invit ? ripostă Iulia.

— Atunci am să mă duc chiar eu la dumnealui să văd ce mai face, zise V&sarion aproape cu mînie în glas : o compătimea cu adevărat pe soră-sa.

Cînd i s-a spus că a venit Zaharevski, Vihrov se cam fîstîci, presimţind parcă motivul acestei vizite. Lui Vissarion nu-i scăpă din ochi stingherеala lui Pavel.

„Am impresia că a cam băgat-o pe mînecă", gîndi el.

— Ce-a fost asta, prea stimate ? rosti apoi cu glas tare. Aţi plecat din oraş şi nici măcar n-aţi dat pe la noi să vă luaţi rămas bun !

— A fost cu totul imposibil : guvernatorul m~a trimis de urgenţă într-o misiune, ba chiar sub escorta unui popă.

— Ce vorbă e asta: m-a trimis de urgenţă?... Chiar v-a fost eu neputinţă să daţi o fugă pe la noi ca să vă luaţi rămas bun !... făcu inginerul, apoi, aşezîndu-se în faţa lui Vihrov, îl privi eîtcva clipe drept în ochi.

Pavel roşi pînă-n vîrful urechilor.

— Ce-i cu dumneavoastră, aţi obosit, ori sînteţi bolnav ? îl întrebă Vissarion.

— Sînt şi obosit şi bolnav ! răspunse Vihrov.

— Toate astea decurg, continuă inginerul, din faptul că duceţi o viaţă din cele mai aiurite.

— Eu ? întrebă Vihrov, mirat întrucâtva de lipsa de tact a inginerului.

— Da, dumneavoastră !...' Trebuie să vă însuraţi neapărat.Pai... zise în cele din urmă, ţi-aş fi făcut şi eu o surpriză...

Vihrov zîmbi.

— Rămîi cu bine, spuse în cele din urmă, ridicîndu-se. .— Rămîi cu bine, prietene drag, rosti ea şi, brusc, îi sărută pi" obraz.

Vihrov şi—1 şterse pe neobservate. Apoi, ea îl conduse la trăsură. îl ajută să se urce, îi înveli picioarele cu o pătură adusă de uu servitor şi cînd, în sfîrşrt, caii porniră, îi făcu semn cu mîna.

XIII

o SERATA LA *M-ME* PI KOI,O VA

Faptul că Vihrov nu mai dăduse pe la familia Zaha- revski şi chiar plecase din oraş fără să-şi ia rămas bun, miiini.se adînc nu numai pe lulia. care înţelegea oarecum ce anume îl determinase să procedeze astfel, dar şi pe Vissarion, care, din această pricină (poate pentru prima oară în viaţa lui), era foarte prost dispus. Judecind după propriile lui escapade, începu să se întrebe dacă nu cumva între sora lui şi Vihrov s-au întâmplat lucruri mai grave, iar Pavol începe acum să dea înapoi, mai ales că lulia ajunsese de nerecunoscut şi plîngea aproape toată ziua. Vissarion luă hotărîrea ,să afle adevărul.

'- Taro aş vrea .să .ştiu, zise într-o zi. umblînd încolo şi încoace prin odaie şi vrînd să pară că a abordat cu totul întâmplător acel subiect, tare aş vrea să ştiu. dar ă ai vorbit vreodată cu acest domn despi c dragoste ?

— Niciodată, îi răspunse lulia.

— Nu te cred. exclamă inginerul.

— Te asigur ! repetă lulia cu un glas foarte sincer. „Mă rog, dacă lucrurile .stau aşa. atunci totul nu-i decît o aiurealâ îşi zise, liniştindu-se, Vissarion.

— Dai- dumneavoastră de ce n-o faceţi ?

— Pentru că sînt. cu totul incapabil să duc o viaţă de familie : orice femeie ajunge să mă plictisească după numai o săptămină '

— Poate că sînt şi eu la fel ? rosti Vihrov.

— Nu. dumneavoastră sînteţi un om statornic : menajerei dumneavoastră, de pildă, i-aţi rămas credincios de atîta vreme !...

Cu titlul de menajeră Vissarion o gratificase pe Gr unea.

— Credeţi că faţă de ea aş putea fi credincios sau necredincios ?

— Sînt absolut convins de asta, se grăbi să răspundă Vissarion.

— Cine v-a spus aşa ceva ? întrebă Vihrov.

— Chiar ochii mei. »

— Ochii dumneavoastră vă înşeală amarnic.

— Vorbiţi serios V

— Foarte serios.

Vihrov nu dorea să-i împărtăşească lui Vissarion nici unul din secretele sale.

„Naiba să mă ia. clacă mai înţeleg ceva !" gîndi inginerul. nedumerit cu adevărat : considerase pînă atunci că Vihrov nu-i cere mîna surorii sale numai şi numai din pricina Grunei.

— Spuncţi-mi : veţi mai trece cîndva pe la noi ? Ne veţi mai bucura cu prezenţa dumneavoastră ? spuse el jumătate în glumă, jumătate în serios, ridicîndu-se de pe scaun.

— Voi li la dumneavoastră chiar în seara asta. răspunse Vihrov, simţindu-se din nou stingherit.

— Să ştiţi că-n seara asta plecăm cu toţii la *m-me* Pikolova... Va veni şi guvernatorul et caetera. el caetera... spuse Vissarion.

—• Foarte bine, voi veni şi eu acolo ! răspunse prompt Vihrov, bucurîndu-se în sinea lui că, după atîta timp, se va întîlni pentru prima oară cu lui ia nu acasă la ea, ci în societate.

— Vă aşteptăm ! spuse inginerul şi plecă.

Cînd reveni în odaia unde se afla soră-sa, păru că e din nou cuprins de nedumerire.— De m-ai tăia în bucăţi, şi tot n-am să înţeleg nimic din treaba asta ! rosti el, apoi, trîntindu-se pe-un scaun, începu să-şi roadă cu înverşunare unghiile, iritat de toată situaţia aceea, încurcată .şi.nesigură.

între timp, chiar înainte de a se întîlni cu Vi.ssarion, Pavel se gîndise foarte serios la relaţiile lui cu Iulia. Că n-o iubeşte deloc, de asta era convins, dîndu-şi seama, de altfel, că n-o iubise nici pe Fateeva şi că nu simte vreun ataşament deosebit nici pentru mult devotata lui Grunea. Dar de ce, oare ? Care să fie motivul acestei indiferenţe ? Era. fără doar şi poate acela că între el şi toate acele femei se afla imaginea statornică, nicicînd uitată, a lui Mary, umbrindu-le în permanenţă chipurile. Vihrov înţelegea acum prea bine că toată viaţa n-a iubit-o clecît pe Mary şi că o mai iubeşte şi acum. Dar ea ? Oare ce sentimente îi poartă Mary ? Firește, plecarea ei neaşteptată din Moscova, apoi reîntâlnirea lor la Petersburg, cînd ea se purtase cu o tandreţe aproape nedisimulată, precum şi scrisorile ei pline de atîta duioşie îi creau de fiecare dată speranţa unei reciprocităţi, dar aceasta nu rămînea decît o speranţă, iar dacă sentimentul ei faţă de dînsul nu este, totuşi, decît o firească prietenie, atunci ar fi mai bine ca el să-şi smulgă din suflet dragostea neîmpărtăşită şi să se însoare, fie chiar cu lulia, care, după cum se arătau lucrurile, avea să-l divinizeze toată viaţa !

După ce Vissarion îşi luă rămas bun şi plecă, Vihrov î.şi limpezi pe deplin ideea de mai înainte .şi, îndată, se apucă să-i scrie verişoarei sale o scrisoare, în care îi relată tot ce gîndise şi, drept concluzie, adăugă : „întrebarea mea, Mary, e una singură : oare mă iubeşti ? Să nu aduci vorba, rogu-tej despre tot soiul de obligaţii sacre : o femeie care iubeşte nu le mai ia în seamă ; să nu-mi vorbeşti, de asemenea, nici despre o neîntinată prietenie ce s-ar putea statornici între noi : eu nu doresc decît dragostea dumitale, **o** dragoste totală, absolută ; dacă nu mi-o porţi, atunci nu mă cruţa şi spune-mi-o de-a dreptul !"

După ce expedie scrisoarea la poştă, Vihrov se îmbrăcă şi se duse la familia Pikolov, unde petrecerea era în toi.

Şeful guberniei se şi afla acolo : ca totdeauna cînd venea la m-me Pikolova, era foarte bine dispus, ba chiar zburdalnic. Soţul ei, un blond spălăcit, .se plimba cu xî rabéiul pe buze prin odăile puternic luminate, li făcea o deosebită plăcere să primească vizitele guvernatorului, eh iar şi atunci cînd ele aveau loc în lipsa lui, căci, oricum ar Ci stat lucrurile, aceasta dovedea că mai-marele guberniei îşi menţinea simpatia acordată familiei .sale, iar la bunăvoinţa lui Pikolov ţinea mai mult ca la orice pe lume, întrucât Mohov ii promisese încă mai demult că avea să-l propună pentru postul de preşedinte al Curţii penale, post ce urma să devină în scurt timp vacant. Pikolov aştepta funcţia respectivă ca pe o mană cerească : îşi imagina mereu,

cu încintare, cum avea .să vină, onorat, în sf'îrşit, cu acest titlu, la cîte cineva în vizită, poruncind cu glasul lui sîsî>1 valetului să-i anunţe sosirea : ..Sînl Pikolov, preşedintele. Curţii penale !" Familia Zaharevski era şi ea reprezentată la sindrofie, dar numai prin Vissarion şi sora acestuia. Procurorul nu venise : neplăcerile pe care i le pricinuia guvernatorul se înmulţeau mereu, de aceea nici unuia dintre ei nu-i făcea plăcere să-l întâlnească pe celălalt în societate : le erau de ajuns înfruntările pe plan profesional.

Vissarion Zaharevski, în uniformă de gală. deşi foarte îndrăzneţ din fire, se comporta faţă de njai- marele gu- bornei cu o anume stingherealâ, amintind un căţel care face sluj înaintea stăpînului. lulia, palidă, slăbită, dar îngrijit pieptănată şi purlînd o rochie elegantă, şedea pe o canapoa, aproape neluîndu-şi ochii de la uşă. Inginerul îi .spusese că Vihrov avea intenţia să vină şi el la familia Pikolov.

Cind eroul meu apăru, în sfîrşit. guvernatorul îl întîm- pînă aproape cu căldură.

— Vă salut, *m-r* Vihrov, exclamă el, întinzîndu-i mînu lui mare, cu palma în-sus, în care Pavel se grăbi să şi-o aşeze pe a lui.

— Vă mulţumesc din toată inima că aţi venit aşa, fără ceremonii !... îi zise, la rîndul ei, amfitrioana, făcîndu-i semn cu mîinu ţa, de la masa la care şedea avînd-o de-o parte pe lulia, iar de cealaltă pe mai-marele gubernei. Să ştiţi că am să vă adresez o rugăminte, ba chiar una mare de lot, adăugă ea.E vorba de un nou spectacol de teatru ? o întrebă Vihrov.

— A, nu, m-r Vihrov, i-o chestiune mai plicticoasă : s-a ivit o problemă !

. — O problemă pe care m-me Pikolova doreşte s-o rezolvaţi dumneavoastră ! spuse guvernatorul pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios.

: — *M-mc* Pikolova ? îl întrebă Vihrov.

— întocmai, confirmă şeful guberniei.

Vihrov zîmbi în colţul gurii.

— Astă seară aveam intenţia să vin pe la dumneavoastră, i se adresă apoi luliei.

— Chiar aţi vrut să veniţi ?... Şi Iulia mai adăugă cîteva cuvinte în acest sens, aruncîndu-i o privire duioasă.

Vihrov nu ştia ce să facă : să se aşeze lîngă ea sau nu ; totuşi se aşează, dar nu mai găsi nimic ce să-i spună.

— Pe unde aţi călătorit în ultima vreme ? îl întrebă ea.

întrebarea îl bucură nespus de mult. începu să-i povestească în cele mai mici amănunte despre călătoria lui : cum a plecat din oraş împreună cu preotul, cum îl supraveghea acesta, cum s-au tîrît pe pămînt ca nişte ucigaşi. Toate acestea le descrise într-un mod atît de pitoresc, încît Iulia nu se mai săturâ ascultîndu-l ; îl urmărea cu ochii aprinşi şi faţa îmbujorată : îi plăcea mult să-l asculte pe Vihrov, mai ales atunci cînd istorisirile lui ajungeau să-l înflăcăreze pe el însuşi.

— M-aş împăca pînă şi cu ideea dumneavoastră să plecaţi mai des de lîngă noi, numai ca să ne povestiţi după aceea lucruri atît de interesante, zise ea la un moment dat.

Ca discuţia să nu devieze spre tema relaţiilor dintre ei, Vihiov se apucă să-i povestească şi despre precedenta lui călătorie la Ucinea, dar tocmai atunci interveni în discuţie amfitrioana şi, atingându-i uşurel umărul cu evantaiul, îi spuse :

. — V-aş ruga, ***m-r*** Vihrov, să poftiţi în cabinet: vreau să vă spun numai două vorbe.

• Se duseră amîndoi într-acolo. Soţul bălai şi spălăcit al doamnei Pikolova, îi urmă şi el, zîmbind prosteşte, cu gura pînă la urechi.

— lată cum stau lucrurile, începu *m-me* Pikolova. eu şi cu Ci-alele meu n-am primit de la măicuţa noastră, după moartea ei, nici o moştenire. Dumneaei a avut datorii foarte mari, mă înţelegeţi... însă fratele meu şi-a dat., curînd după aceea demisia din serviciu ; şi ce era să facă la ţară un bărbat tînăr . acolo e atîta plictiseală !... S-a apucat să administreze moşia mamei.

— Cu alte cuvinte, a fost numit tutore, o corectă soţul ei.

— Mă rog. fie şi aşa. amănuntele nu mă interesează ! ripostă iritată m-me Pikolova, apoi continuă : Numai că ştiţi şi dumneavoastră ce ani grei au trecut peste noi. Mujicii mai înstăriţi au murit de holeră, s-a în timp lat să ne ia foc şi conacul ; secara, şi ea, n-a rodit decît încă pe-atît cît a fost semănat... Aşa că fratele meu n-a mai plătit nimic consiliului de tutelă... „Din ce. zice. să plătesc ?... Uita- ţi-vă ce necazuri am avut cu moşia."

— Pentru toate astea are şi dovezi de la poliţie, interveni din nou Pikolov.

— Da, are şi asemenea' acte. se grăbi ea .să confirme. Le-a predat unde trebuie. Numai că de acolo i-a fost trimisă pe neaşteptate lui Ivan Alekseevici o hîrtie stupidă... cum că — aşa sta scris acolo — cum că toate astea s-ar datora unor acţiuni dubioase ale tutorelui... Avem. desigur, noroc că Ivan Alekseevici e alît de binevoitor faţă de noi... Mi-a adus mie această hîrtie. „Poftim, zice, scrie-i fratelui d urni tale cum stau lucrurile !..." Şi i-am scris... A venit călare, ca un nebun : „Vreau, zice, să se cerceteze cu de-amănuntul toate astea : care, zice. dintre cir.ovnicii lui Ivan Alekseevici cu probleme speciale ar fi cel mai cumsecade ?..." „Păi. i-am spus. mai cumsecade decît *m-r* Vi- hrov nu-i nici unul !" Aşa că vă rog din suflet : duceţi-vă la ţară, la fratele meu, şi încercaţi .să dregeţi această situaţie.

Cu toate că m-me Pikolova îi vorbise alît de încîlcit şi dezlînat, Vihrov pricepu foarte bine că la mijloc trebuiau să fie nişte învîrteli ale fratelui său.

— Aţi face mult mai bine să solicitaţi pentru rezolvarea acestui caz un alt cinovnic : în problemele de serviciu, eu sînt tare suspicios, şi cercetările ar putea să-i dăuneze fratelui dumneavoastră, spuse el.

— Pentru nimic în lume, pentru nimic în lume !... Nici nu vreau să aud de aşa ceva ! exclamă *m-me* Pikolova, ba chiar îşi astupă urechile. Dumneavoastră, om bun şi drag nouă tuturor, veti pleca acolo şi veti rezolva situaţia. Iar acum trebuie să mă duc la Ivan Alekseevici, ca nu cumva să se plictisească... conchise ea şi ieşi din cabinet.

Rămaşi singuri, Pikolov şi Vihrov nu scoaseră un timp nici o vorbă.

— Ce fel de om e cumnatul dumneavoastră ? întrebă, în sfîrşit, Vihrov.

— E un om deştept şi socotit, numai că, ştiţi, îi cam place să învîrtă foiţele, răspunse Pikolov şi făcu un gest care sugera jocul de cărţi.

— Poate că din pricina foiţelor a şi, pierdut veniturile moşiei ? zise Vihrov.

— Nu ! Nu ! ripostă Pikolov, rîzînd cu gura lui lată.

În timp ce discutau astfel, din salon se auziră mai întîi

glasuri vesele, zgomotoase, apoi un ţipăt, ceea ce îl făcu pe Vihrov să întrebe :

— Ce se petrece acolo ?

— A, nimic, se zbenguie lumea ! răspunse Pikolov.

În salon, lumea, într-adevăr începuse să se zbenguie.

Mai întîi, guvernatorul, *m-me* Pikolova, inginerul şi Iulia se aşezaseră să joace *fojcm K* Conform obiceiului, una din cărţi fu aşezată sub un sfeşnic ; *m-me* Pikolova făcu însă ce făcu şi o sustrase de acolo, dai* mai-marele guberniei îi surprinse mişcarea.

— De ce umbli cu şoalda, de ce ! exclamă el şi o lovi peste mînă.

M-me Pikolova îl lovi şi ea destul de puternic ; din pricina acestor mişcări repezite, una din luminări se stinse.

— Dacă ai stins luminarea asta, mai sting şi eu una, strigă mai-marele guberniei.

— Aoleu ! Să nu îndrăzneşti ! făcu Pikolova.

[1] Joc de cărţi asemănător cu „popa-prostul"

— Zaharevski, stinge-le pe toate ! strigă guvernatorul, suflînd în luminarea de lîngă el.

Fără să stea pe gînduri, Vissarion îi îndeplini porunca şi în salon se făcu întuneric beznă. Guvernatorul încercă s-o prindă pe *m-me* Pikolova, dar aceasta îi scăpă şi alergă dintr-un colţ în altul. Tocmai atunci, Pikolov şi Vihrov reveniră şi ei în salon. Pavel izbuti cu greu s-o descopere pe Iulia, ghemuită într-un colţ al încăperii.

:— Ce-aţi păţit ? o întrebă el.

— Vai, apăraţi-mă, să nu dea guvernatorul peste mine;, spuse ea.

Vihrov rămase lîngă ea, în timp ce şeful guberniei continua s-o urmărească pe Pikolova.

— E pe canapea, e pe canapea, excelenţa voastră ! îi şopti inginerul.

Mai-marele guberniei dădu fuga într-acolo, dar *m-me* Pikolova se furişă pe sub masă şi-i scăpă din nou.

— A fugit dincolo, în odaia aceea, excelenţa voastră, continuă Vissarion să-l îndrumeze pe guvernator.

M-me Pikolova se adăpostise, într-adevăr, într-una din camerele aflate în spatele casei.

Cunoscînd foarte bine aranjamentul acesteia, mai-ma- rele guberniei se repezi pe urmele gazdei şi rămase cu ea acolo, în odaie, cam prea multă vreme. în cele din urmă *m-r* Pikolov luă de pe masă luminările stinse, ieşi cu ele din salon apoi le aduse aprinse : ştia foarte bine cînd anume trebuia s-o facă.

— Nemaipomenit, ce se mai zbenguie dumnealor ! li se adresă el celor de faţă.

Nu după mult timp, guvernatorul şi *m-me* Pikolova reveniră în salon ; ea nu mai alerga : păşea destul de calm.

— Eşti dezgustător, de nesuferit ! îi zicea guvernatorului.

— Dumneata ai iscat bătaia, dumneata ai iscat-o ! îi răspundea el.

— Totdeauna se distrează dumnealor în felul ăsta ? **o** întrebă Vihrov pe Iulia.

XIV

Nu ştiu, îi răspunse ea, şi pe buze îi apăru un zîm- ■bet de dispreţ.TUTORELE

Conacul Kozlovo se afla pe un deal înalt şi era cunoscut prin aceea că, potrivit spuselor, fusese odinioară lovit de un trăsnet, care ar fi săpat acolo un puţ. Puţul mai exista şi acum, remarcîndu-se prin apa lui deosebit de gustoasă. La conacul Kozlovo, deci, în casa boierească, mare şi spaţioasă, se plimba în dimineaţa aceea, de colo-colo, prin salon, *m-r* Klîkov (fratele doamnei Pikolova). Era un bărbat de vîrstă mijlocie, cu un chip viclean şi un zîmbet linguşitor, fiind cunoscut mai ales prin aceea că, indiferent pe cît miza la jocul de cărţi sau oricît de mare ar fi fost sumele pe care se întîmpla să le piardă cu acelaşi prilej, nu-şi modifica niciodată expresia feţei. Acum însă părea cuprins de o anume îngrijorare : se ducea cînd la o fereastră, cînd la alta, scrutînd întruna drumul care se vedea în zare, de parcă ar fi aşteptat pe cineva. în sfîrşit, auzi un strigăt : „Vine !" şi îndată, arborînd o mină zîmbitoare, ieşi în vestibul să-şi primească oaspetele.

Acesta avea să fie Vihrov.

— Văd că am fost adus la conac, şi nu dincolo, în sat ! zise acesta, intrînd în vestibul şi scoţîndu-şi mantaua.

— Să mă iertaţi, dar eu am fost cel care am dat această dispoziţie : nu se cade să locuiţi acolo, într-o izbă fără horn, spuse Klîkov.

— Sînt de acord, ripostă Vihrov. Totuşi nu e prea indicat să vin aici, la dumneavoastră.

Discutînd astfel, intrară în salon şi se aşezară.

— Oare v-aş putea mitui cu o bucată de pîine şi cu un ceai — spuneţi şi dumneavoastră ! zise Klîkov, privin- du-l drept în ochi.

— De mituit, n-o să mă mituiţi, însă ţăranii ar putea să creadă că între noi s-a creat o oarecare apropiere, îi răspunse Vihrov.

— Ba n-o să creadă nicidecum ! ripostă Klîkov.

Vihrov puse capăt discuţiei şi-l rugă să-i aducă lista
datornicilor, poruncind în acelaşi timp să fie chemaţi şi ţăranii respectivi. Păşind încet, parcă în vîrful degetelor, Klîkov trecu în cabinet. Vihrov se uită primprejur. Se afla într-un salon care părea înnegrit de fum : pereţii îi erau afumaţi, pe masă se afla un şervet afumat, erau afumate şi perdelele, afumată şi mobila ; totül era vechi şi uzat. Aruncînd o privire în sufrageria de alături, văzu că masa de acolo era desfăcută în lături, ca la cîrciumi ; spetezele scaunelor erau jerpelite, iar peretele de lîngă bufet era numai pete.

Pe unul din pereţii salonului se afla portretul gazdei, în uniformă de ulan, şi al unei doamne cu o înfăţişare foarte plăcută, pesemne soţia acestuia.

Klîkov reveni curînd. Aduse o listă de datornici, întocmită cu grijă, şi-i spuse lui Vihrov că mujicii în cauză s-au şi adunat în curte.

Pavel nu se putu stăpîni şi-i zise :

— Ce interior străvechi are casa dumneavoastră, par- că-i afumată de vremuri.

— Nu atîl de vremuri, cît de tutun : se fumează mult cînd se adună lumea !... răspunse Klîkov. smerit.

— Dar cine se adună aici ?... Vecinii dumneavoastră, probabil ?

— Da, vecinii.

— La cîte un joc de cărţi, se înţelege ?

— Ba nu, cărţi nu jucăm decît aşa, din cînd în cînd, răspunse Klîkov cu glasul cel mai nevinovat.

Vihrov reveni la obiectul anchetei sale.

— Binevoiţi a da poruncă, îi zise gazdei, să vină aici 'datornicul ăsta. din capul listei : Rodion Fiodorov îi zice, nu-i aşa ?

Klîkov porni spre uşă, păşind cu acceaşf băgare de seamă ea şi pînă atunci şi reveni însoţit de Rodion Fiodorov. Era un mujic înalt, cu un moţ pe .frunte şi cu mişcări stângace Intră sfios şi începu să tot dea din umeri, să se Ecarpine şi să arunce privirâ timide de jur împrejur. Vihrov luă o foaie de hîrtie şi se pregăti să noteze declaraţiile sale.

— în anul opt sute patruzeci şi şase v-a bătut piatra grînelc ? îl întrebă el.

— Ni le-a bătut ! răspunse Rodion cam prea în grabă, de parcă ar fi rostit nişte vorbe învăţate dinainte.

— A bîntuit şi holera pe aici, în opt sute patruzeci şi opt ?

— Cum să nu ! se grăbi din nou să confirme Rodion.

— Şi a murit multă lume prin aşezările" voastre ?

— Oho, cu duiumul !... Să te ferească Dumnezeu cîţi s-au prăpădit ! răspunse omul cu un glas cîntător. Vihrov îşi dădu seama că avea de a face cu un prost din născare, aproape cu un idiot.

— Ia spune-mi, ai într-adevăr de plătit o sută de ruble ?

— Păi... nu ştiu... poate... aşa o fi !... bolborosi Rodion, de parcă limba i-ar fi sărit din ciot în ciot.

— Va să zică, recunoşti că eşti dator ? insistă Vihrov.

— Nu ştiu... ba da... recunosc !... se declară de acord Rodion, aruncînd o privire spre Klîkov, care umbla agale, cu capul plecat, prin salon.

— Bine, poţi să pleci ! îi spuse Vihrov mujicului. Rodion plecă.

— Întrucît ceilalţi o să declare acelaşi lucru, n-ar îi bine să scrieţi că au dat declaraţii identice cu cea a lui Rodion Fiodorov ? întrebă Klîkov.

— O să vedem, îi răspunse tăios Vihrov. Chemaţi-l pe următorul. Este vorba de Pa vel Semionov.

Omul care intră nu era nici el prea chipeş : avea un trup deşirat şi parcă se tot străduia să stea sucit într-o parte, cu capul uşor plecat.

— A bîntuit holera prin aşezările voastre ? îl întrebă Vihrov pe tonul cel mai obişnuit.
— Ha ? făcu Pavel, plecînd şi mai mult capul spre el.
— A fost pe aici vreo molimă ? A bîntuit holera ? repetă Vihrov pe un ton mai ridicat.
— A, da, a sosit ! răspunse Pavel, ca şi cînd ar fi priceput, în sfârşit, despre ce era vorba.
— Omul e cam tare de urechi, interveni Klîkov **în** discuţie.
— A bîntuit holera prin satele voastre ? răcni Vihrov de răsună toată casa.
—> A bîntuit, a bîntuit ! răspunse în grabă Semionov.
— Pentru numele lui Dumnezeu, vorbiţi mai încet ! i se adresă Klîkov cu un glas rugător. Soţia mea e într-o situaţie cum nu se poate mai critică !
— Cum adică ? nu-l înţelese Vihrov.
— E în cea mai critică situaţie, repetă Klîkov. E în luna a noua, stă să nască.
— Vedeţi, şi ăsta-i un motiv în virtutea căruia n-a fost potrivit să rămîn la dumneavoastră.
— Dimpotrivă, pentru mine a fost foarte potrivit. în felul ăsta, pot să rămîn continuu în preajma ei.
Vihrov, vorbind de astă dată mai încet, continuă să-l interogheze pe Semionov. Ca şi Rodion Fiodorov, acesta confirmă tot ce scrisese Klîkov pe seama lui.
între timp, un servitor aduse nişte votcă şi o gustare foarte frumos prezentată.
Flămînd de la drum, Vihrov bău dintr-o înghiţitură pă-hărelul de rachiu şi mîncă de toate.
— Nu doriţi, să vi se mai aducă ? îi zise gazda, arătînd spre paharul golit. Vihrov refuză şi îl rugă să cheme un alt datornic, dar unul care să fie mai cu scaun la cap.
— Aici sînt cu toţii cam neciopliţi, răspunse Klîkov, ieşind din nou în vîrful degetelor, pe uşa salonului.
Pe noul venit îl chema Sosipar. Contrar celor dinaintea lui, nu era deloc prost, ba dimpotrivă, un om foarte dez-gheţat.
— A bîntuit pe aici holera ? îl întrebă Vihrov.
— A bîntuit, domnule, a bîntuit, ce să mai vorbim Î..T răspunse Sosipar.
— Şi toţi aceşti săteni cu datorii mai mari (Vihrov cită numele datornicilor) au murit cu adevărat în timpul holerei ?
— Păi cînd să moară, bunul meu domn, cînd puteau să moară, dacă nu pe timpul holerei ! exclamă Sosipar.
Vihrov se mai uită o dată pe listă şi observă că datoria intensă pe numele acestuia era de numai o rublă.

— Dumneata nu datorezi decît o rublă ? îl întrebă- eî;Atît ! confirmă Sosipar.

— Şi de ce n-ai plătit o datorie atît de mică ?

— Neputinţa noastră, a ţăranilor, e mare, tăicuţă, e mare neputinţa noastră ! răspunse Sosipar.

Notînd această depoziţie, Vihrov simţi brusc că-i vîjîie capul. Privirea i se tulbură şi totul în jur păru să se întunece, ca şi cînd înaintea ochilor i s-ar fi aşternut o pînză.

— Ce se întîmplă aici, nu cumva nu vă trag bine sobele ? îl întrebă pe Klîkov, care, ca şi mai înainte, umbla de colo-colo prin salon.

— S-ar putea, şi eu mă simt puţin ameţit ; poruncesc îndată să se tragă toate închizătorile de la hornuri, rosti el şi, arătînd a fi îngrijorat, ieşi din odaie.

— Aşa e, nu-i nimic grav, a răbufnit niţeluş fumul din sobe, spuse el, revenind, cu un glas foarte liniştit. Doriţi să-i chem pe ceilalţi datornici, sau ar fi mai bine să vină cu toţii laolaltă ? Asta, ca să nu-i mai întrebaţi pe fiecare în parte !

— Nu, nu trebuie ! Şi, în general, nu mai trebuie chemat nimeni. Mă simt ameţit! îi răspunse Vihrov.

— Vai de mine ! Poate ar trebui să vă odihniţi ? rosti Klîkov, încercînd din nou să pară îngrijorat.

— Da, am să mă odihnesc puţin, dar, în primul rînd, v-aş ruga să-mi aduceţi nişte apă caldă.

Klîkov dădu fuga şi-i aduse o cană cu apă călîie.

Vihrov o bău, apoi, trecînd într-o altă încăpere, îşi vîrî degetele pe gît. Nu mai avea nici o îndoială că gazda îi pusese laur în paharul cu votcă. Măsura luată avu un efect imediat şi, îndată, capul i se limpezi din nou.

— Nu vreţi să vă dau nişte picături de mentă ? îl întrebă Klîkov.

— Aţi vrea să mă mai otrăviţi o dată ? îi răspunse Vihrov pe un ton ironic.

Klîkov păru însă că nu-i înţelege vorbele. Fără să-i dea vreo lămurire, Vihrov îşi luă chipiul şi ieşi în curte. Datornicii se mai aflau şi acum în faţa casei.

— Ascultaţi-mă, fraţilor, li se adresă Vihrov cu glas tare, tutorele vostru declară că nu i-aţi plătit obrocul, în~ trucît pe aici ar fi fost nişte pîrjoluri mari, v-ar fi bătut piatra ogoarele, iar cei cu datorii mai mari ar fi murit de holeră. Vă rog să nu ţineţi seama că am tras aici, la conac. Pentru mine e totuna unde mă aflu : ori aici, ori la voi în sat. Eu nu vreau decît să aflu adevărul. De aceea, vă rog să-mi spuneţi cu toată sinceritatea : e drept ce scrie dumnealui despre voi sau nu ?

Printre mujici se iscă rumoare :

— Ce, parcă a fost aşa ceva ? Da de unde ! Spune-i tu cum stau lucrurile ! De ce să-i spun eu ? Spune-i tu !

— îmi este cu totul indiferent cine o să-mi vorbească, interveni Vihrov. Să vină aici oricare dintre dumneavoastră, dar numai unul singur şi să-mi spună totul cît mai limpede.

Din mulţime se desprinse, în sfârşit, un mujic şi înaintă spre Vihrov.

— Am şi alcătuit o jalbă către dumneatale ! îi spuse el, ba ridicîndu-şi ochii spre cel dinaintea lui. ba lăsîn- du-i în jos.

— Atunci, dă-mi-o.

Mujicul îi întinse hîrtia în care se spunea că prin satele lor nici pîrjoluri n-au prea fost, nici holera n-a bîntuit prea tare, nici de recolte slabe n-au avut parte, că totdeauna au plătit tutorelui obrocul cum trebuie şi că nu pot pricepe de ce tot ridică dumnealui acuzaţii împotriva lor.

Vihrov împături hîrtia, o puse în buzunar şi reveni în casă, pentru a se lămuri cu Klîkov. Clocotea de mînie, buzele îi tremurau şi, fără să vrea, îşi strîngea pumnii.

— V-aţi preumblat pe afară ? îl întrebă Klîkov, în- tîmpinîndu-l în vestibul cu acelaşi zîmbet pe faţă.

— M-am preumblat, într-adevăr, ba am căpătat şi nişte informaţii foarte preţioase pentru mine, răspunse Vihrov, ieşindu-şi tot mai mult din fire. Spuncţi-mi, *m-r* Klîkov, continuă el, încercând să se stăpînească şi să nu-i adreseze celuilalt cuvinte prea tari, spuneţi-mi, vă rog, cum se poate numi acela care zice mai întîi că nu doreşte altceva, decît să i se facă dreptate, pentru ca mai tîrziu, cînd îi vine un trimis, spre a cerceta cazul, să încerce îi-l otrăvi cu laur. iar în vederea culegerii unor informaţii îi aduce nişte idioţi ?

Auzind acestea, Klîkov păli.

— V-a aţîţat careva împotriva mea, spuse el desfăcîn- du-şi larg braţele. Pesemne că netrebnicii ăştia, cu care aţi stat de vorbă !... Sînt printre ei nişte ticăloşi sadea !

— N-ar fi mai bine să vă referiţi cu aceste cuvinte la altcineva decît la mujicii dumneavoastră ?... Să ştiţi că ameţeala mi-a trecut şi nu mă mai puteţi năuci !... ripostă Vihrov.

— Vai de mine, parcă mi-aş putea permite să fac aşa ceva ! rosti, uluit, Klîkov.

— După cum se vede, v-aţi putut permite ; în orice caz, vă rog să-mi puneţi imediat pe hîrtie că tot ce mi-aţi spus pînă acum despre foamete, incendii şi holeră n-au fost decît nişte minciuni sfruntate.

— Dar nu v-am mințit, Dumnezeu mi-e martor că nu v-am mințit, rosti Klîkov, cu lacrimi în ochi.

— Ei asta-i, cum de nu vă e ruşine să mă prostiţi ! Chiar dacă n-o să-mi daţi o astfel de declaraţie, să ştiţi că am să cercetez cazul acesta în modul cel mai îiguros şi am să vă pun averea sub sechestru.

Un răstimp, Klîkov rămase tăcut. Apoi, brusc, se lăsă în gcnunchi.

— Nu mă distrugeţi ! exclamă el pe un ton melodramatic. Sint tată de familie, soţia mi-e pe moarte, parcă am înnebunit şi eu, nu sînt în stare să înţeleg nimic. Vă rog din suflet să plecaţi, să nu vă continuaţi ancheta : mai încolo am să-mi vin în fire şi am să-i cer sprijin mai- marelui guberniei.

Vihrov îşi dădea foarte bine seama că celălalt încearcă să scape de el ca să găsească între timp un subterfugiu ; furia împotriva lui Klîkov izbucni în el cu o putere sporită.

— După lege, zise el, n-am nici un drept să întrerup anchetarea cazului dumneavoastră. Plec chiar acum dincolo, la moşie, ca să cercetez toată activitatea dumneavoastră ca tutore.

— Nu după lege vă implor să n-o faceţi, ci din milă!..; Gîndiţi-vă la soţia mea. ea nu va suporta severitatea dumneavoastră ! spuse Klîkov şi, ridicîndu-se, îl apucă pe Vihrov de braţ, pesemne ca să-l ducă în dormitor, unde i se afla soţia.

— Iertaţi-mă, dar nu mă duc acolo, se opuse Vihrov.

— Toată lumea zice despre dumneavoastră că sînteţi un om bun şi blînd ; oare nu vă este milă de noi, nenorociţii ?

— Nu, nu-mi este milă ! exclamă Vihrov, căruia această scenă îi făcu silă.

Chipul lui Klîkov tresări. Expresia de umilinţă care îl potopise se preschimbă într-una de ciudă şi îrtdîrjire.

— Să nu vă pară rău, să nu vă pară rău ! rosti el pe un cu totul alt ton şi, aplecîndu-se, îşi scutură praful de pe genunchi. Să ştiţi că guvernatorul va fi de partea mea! adăugă el pe un ton caustic.

— Tocmai de aceea n-am să vă cînt în strună ! ripostă Vihrov şi din nou ieşi în curte.

— Fraţilor, n-are careva dintre voi vreo teleguţă să mă ducă pînă-n sat ? Ancheta am să mi-o continui acolo.

— Avem, tăicuţule, îi răspunse un mujic, chiar eu am o teleguţă.

— Vino cu ea încoace !

Mujicul aduse o cotigă murdară, trasă de un căluţ cu părul de-o culoare nedefinită şi — culmea ! — numai cîrlionţi.

Vihrov se urcă în căruţă.

— Vezi să nu te murdăreşti, dragule, îi zise mujicul. Stai să-ţi aştern, încaltea, caftanul ăsta, al meu.

— Nu-i nevoie, răspunse Vihrov. Cată, numai, şi du-mă de aici cît mai repede.

Mujicul îşi îndemnă calul. Ceilalţi se urniră şi ei din loc şi merseră în dreptul căruţei, încercînd să nu rămînă în urmă. Vihrov trase în piept, cu lăcomie, aerul proaspăt de toamnă. Ameţeala produsă de laur încă nu-i dispăruse cu totul. Să plece la drum după efectuarea unei anchete era totdeauna pentru el o mare desfătare :

după josniciile şi infamiile care ieşeau, de obicei, la iveală cînd se apuca să cerceteze faptele unor oameni, se simţea fericit să revii dă o pădure paşnică, liniştită, păşuni cu flori multe, holde aurii. O, cît de bună i se părea atunci natura, în comparaţie cu oamenii ! Ţinutul pe care îl străbătea de astă dată era şi el plăcut şi odihnitor : nişte coline mici, o cîmpie, un pîrîiaş, un podeţ, din nou coline, o altă cîmpie...

Intră în vorbă cu mujicii.

— E adevărat că nevasta .tutorelui vostru aşteaptă să nască ? îi întrebă el, bănuind că aceasta trebuie să fi fost o nouă minciună de-a lui Klîkov.

— Se zice că ar fi lepădat, îi răspunse mujicul care mergea pe lîngă căruţă, pesemne starostele obştii.

— A lepădat de chinuită ce-i ; se zvoneşte că dumnealui ar fi bătut-o măr, cînd a venit de la oraş, interveni un alt mujic din mulţime.

— Cum a bătut-o ? De ce ? exclamă Vihrov.

— S-au luat de la o nimica toată, răspunse din nou starostele. N-o duc bine dumnealor, nu se înţeleg defel !

— Dar ea cum e ? E o femeie rea ?

— Ba nu, e destul de cumsecade, numai că nu-i aşa bogată, d-aia îşi varsă el mînia pe ea. Se zice că atunci cînd a primit hîrtia cu povestea asta a noastră s-ar fi făcut foc şi pară şi i-ar fi spus : „Toţi banii mi i-am cheltuit numai pentru familie !"

Reieşea limpede că fratele doamnei Pikolova era un ticălos fără pereche, şi Vihrov îşi dădu cuvîntul să-i orienteze cazul în aşa fel, încît, pe lîngă plata restanţelor, acesta să fie supus şi unei acţiuni penale.

— Spuneţi-mi, vă rog, cum îşi administra el domeniul şi în ce măsură vă nedreptăţea ?... îi întrebă el pe mujici.

În numele tuturor se oferi să-i răspundă starostele : locuitorii din acel ţinut ise ocupau de plugărit şi, ca atare, erau nişte oameni foarte simpli.

— Păi să vezi, tăicuţă, Si explică starostele, venise de la o vreme un zvon... şi ne-au mai spus după aceea şi nişte slujbaşi mai mărunţei, cum că o să fim slobozi, căci boierul nostru ăl tînăr nu vrea, chipurile, să ia în primire moşia maică-şi, să-şi bată capul cu ea. Da' pînă la urmă» ce să vezi : vine un alt zvon, cum că tînărul boier vine aici ca tutore ; iacă aşa ne-a stăpânit dumnealui pînă în ziua de astăzi,

— Şi aţi muncit pentru el, ca şi cînd aţi fi fost pe moşia lui ?

— D-apăi totuna e ! răspunse mujicul. Ba să ştiţi că toate alea, p'înă şi dădace pentru copiii dumnealui, tot de pe ocina noastră le lua, fără nici o plată ; la început le dădea sarafane de stambă, da' după ce isprăveau de îngrijit copiii, le lua înapoi.

Vihrov înregistra în minte toate acestea, aidoma unui scrupulos cancelarist, spre a le nota mai tîrziu pe hîrtie şi a le reuni cu celelalte declaraţii.

— Acu', înălţimea voastră, sîntem cu toţii cam nedumeriţi, continuă starostele. Se zice că s-ar fi primit o petiţie, chipurile din partea ocinei noastre, ca să i se mai dea domnului tutore nişte bani, slujindu-i drept zălog moşia asta, şi că banii cu pricina ne-am obliga noi să-i întoarcem cui se cuvine. Să ştiţi că n-am făcut nicicînd o asemenea petiţie.

Vihrov îşi notă totul, apoi, ajungînd într-un alt sat, adună şi acolo, timp de cîteva zile, declaraţii de la ţărani, ba îi mai iscodi şi pe cei din cătunele vecine, spre a se convinge pe deplin că, în ultima vreme, n-au fost pe acolo nici incendii şi nici recolte mai proaste, izbuti chiar să obţină de la oraş şi dosarul privitor la tutelarea acelei moşii şi constată că în el există, într-adevăr, o petiţie din partea localnicilor. Dar cei ale căror nume figurau acolo declarară din nou, cu hotărîre, că n-au întocmit niciodată o asemenea petiţie, că pe acel Emelian Krestov, care semnase pentru ei, nu-l cunosc şi că, pesemne, un asemenea ins nici nu există. Vihrov îşi frecă mîinile cu satisfacţie : treaba începuse a se prefigura într-un caz penal. Ţăranii îi povestiră apoi că, după plecarea lui de la conac, Klîkov îi chemase noaptea la el, le poruncise ca de-aci înainte să nu declare nimic împotriva lui, le pretinsese din nou plata obrocului, iar atunci cînd oamenii i-au spus că nu i-l vor plăti pînă ce nu se va lămuri cazul, îi ameninţase cu bătaia, ba chiar îşi trimisese servitorii să aducă nişte nuiele, însă ei, ţăranii, nu s-au lăsat a fi pedepsiţi şi au plecat.

Bine aţi făcut ! îi încurajă Vihrov.'Curînd după aceea, mujicii îl anunţară că tutorele lor a plecat spre capitala guberniei, ca să-i reclame, atît pe ei, cît şi pe dînsul.

— Nu-i nimic, n-are decît să ne reclame, le spuse Vihrov.

XV
NORII SE ADUNA

Eroul meu îşi dădea foarte bine seama că în viaţă, în general, şi într-un serviciu, în special, există foarte mulţi ticăloşi şi că, pentru a te opune acestora, nu-i de ajuns să ai energie în tine, ci mai trebuie să ştii şi în ce fel să ţi-o aplici, iar pentru cel care ia asupra lui o asemenea sarcină, asta înseamnă muncă şi un curaj deosebit. De aceea, revenind în oraş clupă încheierea cercetărilor privitoare la acţiunile lui Klîkov în calitatea lui de tutore, hotărî să treacă mai înlîi pe la procuror, spre a se sfătui cu acesta. Zaharevski îl întîmpină zimbind în colţul gurii.

Vihrov îi povesti amănunţit cele întîmplate.

— Am şi aflat totul, îi zise Ilarion. Guvernatorul m-a invitat şi mi-a vorbit despre această problemă.

— Ce v-a spus ? îl întrebă Vihrov.

Zaharevski zîmbi din nou.

— Să ştiţi că cei de aici îi dau anchetei dumneavoastră o cu totul altă turnură, zise apoi. Ei susţin că dumneavoastră i-aţi fi aţîţat pe ţărani împotriva tutorelui !

— în ce fel ? întrebă Vihrov.

— Păi, cică, i-aţi adunat, le-aţi ţinut discursuri şi i-aţi îndemnat să nu i se mai supună.

— Nu le-am cerut dccît să-mi spună adevărul.

— Dumnealor însă susţin că le-aţi adresat ţăranilor o proclamaţie ! Sînt mari meşteri în a interpreta totul în fel şi chip ; clar daţi-mi voie să parcurg şi eu concluziile dumneavoastră, adăugă Zaharevski, zărind în mîna lui Vihrov dosarul cu rezultatele anchetei.

Pavel i-l întinse şi Zaharevski îl cercetă, foaie cu foaie.

— Aţi examinat totul foarte temeinic ; nu ştiu cum vor putea scăpa dumnealor din tevatura asta ! rosti el.

— Nu numai că am cercetat cu amănunţime, dar mai dispun şi de alte fapte... Klîkov a încercat să mă otrăvească !...

Şi Vihrov îi relată povestea cu laurul.

Zaharevski nu făcu decît să înalţe din umeri.

:— Ce intenţii au dumnealor acum ? îl întrebă Vihrov.

— Nu ştiu absolut nimic, răspunse Zaharevski. Guvernatorul m-a întrebat doar dacă nu cred că e cazul să trimitem acolo armată. I-am spus că armata nu se trimite decît după ce au fost încercate în

prealabil diferite măsuri polițienești. Am fost de părere, adică, să trimitem acolo poliția și pe membrii tutelei, care să-i îndemne pe țărani la supunere ; i-am spus, în sfîrșit, că nici nu se știe ce se va descoperi după cercetările efectuate de dumneavoastră : s-ar putea ca acțiunile tutorelui să fie de așa natură, încît va trebui el însuși îndepărtat de acolo ; poate că țăranii nu-și manifestă nesupunerea decît față de el. „Niciodată nu se poate întîmpla așa ceva, mi-a răspuns guvernatorul, întrucît Klîkov este un om minunat !"

— Minunat, n-am ce zice ! exclamă Vihrov.

— Cel puțin, așa îl consideră el !... Din cîte am auzit, Klîkov a și plecat la Petersburg, spre a născoci, probabil, acolo, ceva cu totul deosebit ! conchise Zaharevski și, pesemne din pricina enervării, nu mai fu în stare să șadă pe scaun : se ridică și începu să se plimbe prin cameră. Aștia, de aici, tăicuții, se pricep să născocească niște chestii de-ți stă mintea-n loc ! Pentru așa ceva își folosesc toate relațiile, întreaga lor capacitate ! Să știți că și în legătură cu postul vacant de președinte al Curții penale se zice că pun la cale ceva de pomină. Candidat pentru acest post era, pînă acum, judecătorul nostru...

— Acela care n-a vrut să joace în spectacolul dat de guvernator ? îl întrerupse Vihrov.Chiar acela ; în primul rînd e un om de o cinste ireproșabilă, iar în al doilea rînd e o persoană independentă ; cînd deodată îi vine guvernatorului ideea... — îmbătați de măreția lor, parcă uită de orice decență !... — îi vine ideea să pună în locul lui pe Pikolov, pe această canalie, această otreapă, lucru care n-ar însemna totodată decît o mărturisire în public a relațiilor lui m-r Mohov cu nevasta acestuia.'

Tulburarea de care era cuprins îl făcu pe procuror să pălească, și capul începu să-i tremure.

— Cum o să facă el una ca asta ? exclamă Vihrov. Doar se știe că președintele Curții de apel este ales, nicidecum numit... Iar lui Pikolov o să-i acorde toată lumea numai bile negre.

— Ba e foarte simplu ! Foarte simplu ! răspunse procurorul. Pînă la alegeri mai sînt doi ani și cîteva luni; guvernatorul are, deci, timp suficient să-l încondeieze într-un fel pe judecător și în locul lui să propună a fi instalat de coroană domnul Pikolov.

— Nu cred că judecătorul se va lăsa încondeiat, nu-i dintr-ăștia, e colțos și el ! ripostă Vihrov.

— Știu și eu !... Bine ar fi să izbutească ! spuse procurorul. Se zice că ar vrea să plece la Petersburg, să intervină acolo.

— La urma urmei, și dumneavoastră trebuie să-l ajutați, oricum, reprezentați aici ochiul țarului! se grăbi să spună Vihrov.

— Bineînțeles că am să fac tot ce-mi va sta în putință, dădu din cap Zaharevski. Am să-i scriu ministrului și am să-i explic toată intriga. N-au decît, după aceea, să mă mute unde.vor : nu mai rezist să suport toate astea !...

Prin cele ce-i spusese, procurorul îi plăcu foarte mult lui Vihrov.

— Va să zică, raportul meu **e** bine întocmit ? îl întrebă el.

— Foarte bine ! răspunse procurorul. N-au decît să-l mestece şi să-l înghită ; mă bucur foarte mult că această anchetă are în vedere nişte fapte cam din aceeaşi oală cu cele ce i se pregătesc judecătorului, aşa că le putem corela.

- Mă duc la guvernator să**-i prezint dosarul, spuse** Vihrov.

—- Duceţi-vă, iar Ia întoarcere vă rog să treceţi pe la mine. Aş vrea să aflu şi eu ce-o să vă spună.

— Am să trec neapărat, îi răspunse Vihrov şi plecă.

— Vă rog totuşi să mă anunţaţi. Poate că a isprăvit treaba cu şelarul, rosti el.

— Aveţi să-i comunicaţi ceva important ? Ceva care nu suferă amînare ?

— Da. Un lucru foarte important ! zise Vihrov.

Aghiotantul se îndreptă cu un pas lenevos spre cabinet.

Rămase acolo destul de multă vreme. După ce îi raportă mai-marelui guberniei că este căutat, acesta nu catadicsi să-i răspundă, continuînd să corecteze nişte hîrtii, aflate pe birou.

— Să aştepte. Am să vin eu dincolo, spuse în sfîrşit.

— Va veni dumnealui dincoace ! îi spuse lui Vihrov ofiţerul şi, aşezîndu-se la locul lui, nu mai schimbă cu acesta nici o vorbă. Pavel mai avu de aşteptat. După ce se scurse o oră, hotărî să lase dosarul acolo şi să plece, dar tocmai atunci uşa cabinetului se deschise şi apăru guvernatorul ; în anticameră, în afara lui Pavel, nu se mai afla de astă dată nici un solicitant.

Guvernatorul se apropie de Vihrov, care se ridicase între timp în picioare, dar nu-i adresă nici un cuvînt, aş- teptînd parcă să-i vorbească noul venit.

Pavel îi întinse raportul privitor la ancheta pe care o efectuase," dar de rostit, nu rosti decît numele im- pricinatului.

Guvernatorul parcurse în grabă raportul, de la început pînă la sfîrşit.

— Se spune că ţăranii au manifestat acolo o anume nesupunere, rosti el cu glas înfundat.

— N-am constatat aşa ceva, răspunse Vihrov.

— Nesupunere nu faţă de dumneavoastră, ci faţă de tutore, vorbi din nou guvernatorul, însă pe un ton indiferent, ca şi cum, personal, nu **l**-ar fi interesat deloc acest caz.

— N-am auzit nici o treabă ca asta, răspunse Vihrov.

— Cred că voi fi nevoit să mai trimit acolo pe cineva, zise guvernatorul şi, cu dosarul sub braţ, reintră în cabinet.

O asemenea primire îl nedumeri pe Vihrov. Ieşind din anticameră se duse direct la procuror, dealtfel, aşa cum îi şi promisese să facă. îl găsi acolo şi pe Vissarion Zaharevski,

Îl amuza pînă şi gîndul la fizionomia acră a guvernatorului din momentul în care avea să afle modul în care a decurs ancheta ; dar — vai ! — speranţa îi fu înşelată în anticameră sta, ca de obicei, plictisindu-se de moarte, aghiotantul : ba încerca să citească ziarul, ba se ducea să se uite pe fereastră, dar nu-l ajuta nimic — plictiseala ră- mînea aceeaşi ! în cele din urmă l-a apucat un căscat nervos. Cînd în pragul uşii apăru Vihrov, îl privi cu nişte ochi somnoroşi.

— Aţi venit la Ivan Alekseici ? îl întrebă în silă şi căscă din nou.

— Da, răspunse Pavel şi, din simpatie, căscă şi el.

— Se vede că şi dumneavoastră vă e somn, opină aghiotantul.

— Am călătorit toată noaptea, răspunse Vihrov.

— Iar eu mi-am petrecut noaptea cu o femeie frumuşică, zise aghiotantul şi căscă în disperare.

„Of, lua-te-ar dracu !" îi zise în gînd Vihrov şi nu se putu stăpîni : căscă din nou.

— V-a invitat Ivan Alekseici sau doriţi dumneavoastră să-i vorbiţi ? îl întrebă cu glas lenevos ofiţerul.

— Vreau eu să-i vorbesc, răspunse Vihrov.

— Să ştiţi că în momentul de faţă e ocupat şi mi-a poruncit să spun celor ce l-ar căuta că nu primeşte pe nimeni, spuse aghiotantul căscînd.

— Cu ce-i ocupat ? îl întrebă Vihrov, străduindu-se să nu caşte la rîndul lui.

— Stă de vorbă cu un şelar : să-i facă pentru cai un harnaşament nou, îi răspunse, în naivitatea lui, aghiotantul.

Vihrov n-avu încotro şi se aşeză pe un scaun, aşteptînd să fie primit

Aghiotantul îi era devotat cu trup şi suflet guvernatorului şi, cu toate că acesta nu-l iniţia în nici un fel de taine de-ale sale, ghicea totuşi, din instinct, pe cine agrea domnul Mohov şi pe cine nu. De aceea, în clipa cînd Vihrov intrase în anticameră, aghiotantul deslușise îndată, din expresia feţei sale, că acest cinovnic nu se mai bucură de bunele sentimente ale lui Ivan Alekseici şi, ca atare, nu se mai grăbise să-i anunţe sosirea.

în cele din urmă, Vihrov îşi pierdu răbdarea.

— Toate astea încep să mă plictisească şi să devină insuportabile ! exclamă Vihrov. Revoltat pînă în adîncuî inimii, plecă acasă şi se apucă îndată să-i scrie lui Mary.

„Adorata, dar nemiloasa mea verişoară ! Nu mi-ai răspuns pînă acum la scrisoare, iar eu ard de nerăbdare, tot aşteptîndu-ţi răspunsul, singurul care mă poate salva şi consola în situaţia nefericită în care mă aflu !... Ştii oare că nu poate exista o situaţie mai tragică decît aceea a omului căruia i-a trecut prin minte să muncească cinstit în Rusia noastră ! Ţi-ar fi greu să-ţi imaginezi pînă la ce grad de demoralizare a ajuns la noi aşa numita funcţio- nărime. în întreaga capitală a guberniei în care mă aflu nu găseşti mai mult de doi, trei oameni cît de cît cinstiţi, pentru care, probabil, încă mai rabdă Dumnezeu acest oraş pe pămînt, dar şi aceştia vor fi cu timpul mîncaţi de vii, sau forţaţi să plece de aici. Abia m-am apucat să trebă- îuiesc şi eu mai pe cinstite în această bulboană cu tot soiul de ticăloşii şi mîrşăvii într-însa, că au şi început să curgă denunţuri şi calomnii împotriva mea. Dar mi-am dat cuvîntul să lupt pînă la capăt, chiar de voi fi trimis în Siberia, pentru ¿ă fără un răspuns favorabil din partea dumitale la ultima mea scrisoare, mi-e absolut indiferent ce se va întîmpla cu mine. ^Plutesc, plutesc prin negură spre-o stîncă, să-mi plec acolo capul nejelit!» îţi aminteşti aceste versuri pe care ţi le recitam cu ani în urmă ? Aştept scrisoarea dumitale."

XVI LOTRI

ICea dinţii intenţie a mai-marelui guberniei fu, probabil, aceea de a-i face eroului meu zile fripte cu tot soiul de treburi neplăcute. După numai o săptămînă de la cele în- tîinplaie la conacul lui Klîkov, Vihrov, aflîndu-se acasă, văzu că în curte intră un camion încărcat cu teancuri de şi se apucă să le povestească amîndurora cum l-a primit guvernatorul.

— în primul rind, nu m-a lăsat să intru în cabinet, ba m-a obligat să-l şi aştept două ceasuri. De aici am tras concluzia că e foarte mînios pe mine. Mai tîrziu însă. cînd a apărut în anticameră, era tăcut şi liniştit ca un înger.

— Asta înseamnă că situaţia dumneavoastră e proastă de tot, se grăbi să-i spună procurorul. înseamnă că a adunat o seamă de acuzaţii împotriva dumneavoastră, pe baza cărora are să vă strîngă cu uşa cînd i-o veni mai bine.

— Ce vă face s-o credeţi ? îl întrebă Vihrov.

— Dacă nu s-ar simţi tare pe poziţii, s-ar fi înfuriat, ar fi răcnit, aşa cum face de obicei cu oamenii cărora nu poate să le facă nimic. Faţă de dumneavoastră însă a fost tăcut şi liniştit : înseamnă că vă are la mînă şi-o să vă strîngă frumuşel de gît.

— Dracu să-l ia ! Cc-o să-mi facă ? exclamă Vihrov.

— Nu ştiu ce ar putea să vă facă în legătură cu cazul despre care a pomenit fratele meu, interveni în discuţie inginerul, dar iată la ce am fost martor aseară. Guvernatorul m-a chemat să constat cam ce-aş avea de

făcut pentru a-i repara tavanul, din salon. Intrînd acolo, am văzut un popă. „Cine-i dumnealui ?" l-am întrebat pe cinovnicul de serviciu. „Este preotul unor edinoverţi", mi-a răspuns el. Chiar atunci a intrat şi guvernatorul, iar popa acela, de faţă cu mine, a început să i se plîngă de dumneavoastră : cum că eţi fi fost prea indulgent faţă de nu ştiu ce fel de rascolnici... După aceea, a început să-i spună că nevasta unui şef de poliţie ar fi adunat pentru dumneavoastră nişte bani, aşa încît guvernatorul, văzînd că omul îi aduce la cunoştinţă asemenea lucruri grave, l-a luat de o parte şi au continuat amîndoi să discute în şoaptă.

— Ăştia au mai scornit ceva pe seama mea ! exclamă Vihrov, adresîndu-se procurorului.

— De-acum încolo, aşa o să fie, spuse acesta. S-ar putea chiar ca guvernatorul să caute în mod special nişte oapete de acuzare împotriva dumneavoastră, ba să-i mai instige la treaba asta şi pe alţii.

hîrţoage şi însoţit de un soldat, în care îl recunoscu pe paznicul de Ia cancelaria guvernatorului.

— V-am adus nişte dosare, înălţimea voastră, spuse acesta intrînd în odaie.

— Nişte dosare ? făcu mirat Vihrov.

— Is mari, ale naibii ! îmi îngăduiţi să le aduc aici ?

— Adu-le, spuse Vihrov.

Soldatul aduse un pachet, apoi pe al doilea, pe al treilea şi, în sfîrşit, pe al optulea.

— Ce fel de dosare sînt astea ? întrebă Vihrov.

— în toate e vorba de unii şi aceiaşi lotri ; de zece ori le-am tot cărat pe la domnii cinovnici.

Vihrov luă din mîna soldatului ordinul de serviciu care îi fusese trimis prin acesta şi în care scria : „Supunînd atenţiei înălţimii voastre cazul privitor la capturarea bandei de tîlhari din judeţul Novoperhov, dispun să încheiaţi acest caz şi să-mi prezentaţi concluziile în termenul" cel mai scurt."

— Aici, înălţimea voastră, e lucrătura Curţii penale, îi explică soldatul ; e prea mare dandanaua asta, şi ca să nu umble ei după cercetări, ne-au trimis-o nouă la cancelarie ; şi uite-aşa o tot tîrîm de colo pînă colo !... Pe cărăuş, înălţimea voastră, l-am plătit din banii mei, zău aşa. Casierul nu mi-a dat o leţcaie. „N-ai decît, zice, să cari dosarele astea în spinare !" Da' parcă poţi, înălţimea voastră, să cari în spate drăcoveniile astea !

Lui Vihrov i se făcu milă de sărmanul paznic şi plăti el cărăuşul.

— De-ar da Dumnezeu, înălţimea voastră, să fie ultima oară cînd le mai car după mine, spuse acesta şi plecă.

Vihrov se apucă să cerceteze cele opt volume aduse de soldat şi, în sfîrşit, din noianul de corespondenţe inutile reuşi să afle că în judeţul Novoperhov a apărui o bandă de tîlhari, formată din şaisprezece oameni, sub conducerca atamanului,

căpeteniei lor, pe nume Gullivîi, şi a căpitanului acestuia Sarapka, că tîlharii aceştia l-au omorît pe zapciul plăşii, au jefuit la drumul mare, au dat foc fabricii unui moşier şi, în sfîrşit, au fost prinşi de o comisic special trimisă în acest scop. în cazul respectiv (cum văzu Vihrov, cercetîndu-l cu atenţie), nu fusese lămurită o singură problemă : o ţărancă pe nume Elizaveta Semionova, declara că a trăit printre tîlharii cu pricina şi se află în legătură cu ei, dar aceştia nici măcar nu au fost întrebaţi dacă spusele ei erau adevărate sau nu.

Chiar în noaptea aceea, Vihrov plecă la Novoperhov, unde lotrii se aflau întemniţaţi. Sosind dimineaţa în orăşel, îi expedie primarului o adresă prin care dispunea să-i fie trimişi sub escortă atît atamanul Gullivîi, cît şi căpitanul acestuia, Sarapka, dimpreună cu ţăranca Elizaveta Semionova, iar el se lungi pe o canapea să se odihnească şi, îndată, îl fură un somn adînc, prin care totuşi, mai tîrziu, începu să se desluşească din ce în ce mai limpede un zgomot ciudat. Deschise repede ochii : în faţa lui, chiar la căpătîiul patului, stătea un bărbat înalt, cu barbă şi mustaţă, dar cu obrajii raşi, şi cu cătuşe la mîini şi la picioare. Vihrov îşi dădu îndată seama că acesta trebuie să fie căpetenia lotrilor. Se grăbi să se ridice de pe canapea şi să se înde-părteze de el.

— Adînc v-a fost somnul, boierule, rosti lotrul zîmbind.

Vihrov îl privi cu atenţie : chipul îi era gălbejit, brăzdat de riduri adînci, avea o expresie inteligentă, dar deloc blîndă. Totuşi, privirea îndîrjită a ochilor galben-cenuşii îi trăda mai curînd un caracter ferm decît asprime.

— Tu eşti atamanul Gullivîi ? îl întrebă Vihrov.

— Chiar el, îi răspunse acesta.

— Nu cumva aveai de gînd să mă omori ? glumi Vihrov, văzînd că lui Gullivîi i-ar fi fost de ajuns să facă o singură mişcare cu mîinile încătuşate ca să-i spargă capul.

— De ce să vă omor, Doamne fereşte ! rosti atamanul.

Vihrov se hotărî să-i pună cîteva întrebări despre nişte
lucruri care nu figurau în dosarul anchetei anterioare.

— De ce ai ajuns lotru ? îl întrebă el.

— Din ură faţă de zapciu.

Tu eşti de-al statului ?

— [1]De-al statului! Zapciul ăsta ne-a nimicit întreaga familie : mai întîi s-a certat cu părintele nostru, care, pe atunci, era şeiul obştii de la noi din sat : de prima dată i-a imputai nişte bani, apoi a convins obştea să-l trimită în surghiun ; cu mine, tot aşa. o ţinea una şi bună să mă dea la armată. N-am mai putut răbda şi am fugit !

— De ce vă prigonea zapciul ?

— Pentru că banii aceia părintele nostru i-a cheltuit făcînd un chef chiar cu dumnealui, iar atunci cînd a fost pus să-i plătească, a dat totul în vileag : „Nu i-am băut singur, a spus, ci împreună cu zapciul !" şi omul a prins ciudă pe el.

— Şi unde ai fugit ?

— Să muncesc ca edecar pe Volga ; acolo-i foarte bine **în** privinţa asta : poate să vină oricine doreşte... că e ,ă-o zicală : apa-i ca o mătură, orice ar trece pe ea nu lasă urme !

— Şi ceata cum de ţi-ai adunat-o ?

— Păi trecuse cam un an de cînd eram la Nizovie şi tare mi se făcuse dor de nevastă, îi tot scriam că mă întorc acasă, dar ea mi-a trimis vorbă să nu vin, căci zapciul o tot ameninţă : „Cum o nimeri bărbatu-tău în mîinile mele, zice, îi şi pun cătuşele !..." M-am gîndit că, oricum, tot ele mă aşteaptă, şi l-am omorît.

— Mă rog. să-l fi omorît. Dar de ce te-ai apucat de- tîlhării ?

— Păi cum să-I omori altminteri ? De veneam la el în sal, m-ar fi prins ; doar era cu straja lîngă el ; trebuia deci să-l prind undeva la drumul mare. De călătorit însă călătorea totdeauna cu vizitiul şi cu un conţopist după el; de aia am şi adunat ceata.

— Totuşi, din dosar reiese că erai singur cînd l-ai ucis.

— Asta a fost o întîmplare : am ajuns într-o zi la mine în sat, ca să aflu cînd s-o abate el pe acolo, şi-am aflat că venise chiar atunci şi că îndată avea să plece spre casă. „Cine, zic, îl însoţeşte ?" „Nimeni, mi-au spus oamenii, va pleca singur !" M-am gîndit să nu pierd ocazia şi am ieşit îndată în cîmp, am răsturnat un buştean peste podul pe care trebuia el să treacă şi am aşteptat acolo. A venit şi el curînd, beat turtă, abia de se mai ţinea în căruţă. Am. apucat calul de dîrlogi. Cînd a ridicat zapciul ochii la mine, m-a recunoscut îndată — auzise şi în sat că am călcat împrejurimile — şi începu să mă roage ; „Iartă-mă, zice, Iar să-mi sufletul să se pocăiască !" Îi zic : „Pocăieşte-te, treaba ta, dar viu să ştii cu nu-mi mai scapi din mînă." Şi-a făcut cruce de vreo trei ori, apoi am tras cu puşca în el.

— în afară de zapciu, n-ai mai omorît pe nimeni ?

---

[1] în sec. XVIII—XIX, unii ţărani iobagi din Rusia ţaristă nu aparţineau moşierilor, ci statului.

— Cu mîinile mele, pe nimeni... chiar îi suduiam totdeauna pe cei care ajungeau să verse sînge fără să fi fost nevoie.

— Pe unde te aciuiai cu ceata ? continuă să-l întrebe Vihrov.

— Găsisem mai întîi în pădure un conac părăsit şi-am stat acolo ; dar s-a aflat că stăm la conac şi ne-am mutat pe coasta Jiguliovo din preajma Volgăi. Era un loc minunat : linişte, adăpost sigur !

— Cum adică ?

— Păi, de muntele ăla nu te puteai apropia decît dacă veneai pe apă şi era acolo şi-o peşteră. Am răzbit cu toţii pînă la văgăuna aceea, am tras barca după noi şi nimănui nu i-ar mai fi trecut prin minte să ne caute acolo.

— Bine, dar tot pe calea aceea ar fi putut ajunge la voi şi urmăritorii voştri.

— Ne-am săpat în pămînt o ieşire care da în altă parte şi am acoperit-o cu iarbă ! Aşa că nimeni n-ar fi pus mîna pe noi ; doar că era tare umed şi pe mulţi i-au apucat frigurile.

— Unde aţi fost prinşi ?

— La o circiumă ! Era doar a treia oară cînd mă dusesem împreună cu Sarapka să iau nişte vin de acolo. Pe ceilalţi din ceată au pus mîna mai tîrziu, din ordinul lui Sarapka ; le-a trimis printr-un cerşetor mănuşa lui cu un deget : cum că le porunceşte să iasă din peşteră şi să vină cu toţii în locul cutare ; ăia au ieşit, iar soldaţii au pus mîna pe toţi.

— Prin urmare, Sarapka v-a trădat ?

— Se înţelege, nu i-a fost milă de nici unul ; la început, cei ce ne-au prins au căutat să mă forţeze şi pe mine : m-au ameninţat şi cu bătaia, dar le-am spus : „De m-aţi arunca şi în .gură de foc, tot n-am s-o fac, am jurat faţă de toată ceata mea să nu-i trădez niciCînd."

— Sarapka n-a jurat şi el ?

— A jurat şi el, amîndouă căpeteniile am făcut acest jurămînt, dar el pesemne că nu s-a temut de Dumnezeu, mai multă milă i-a fost de propria lui piele.

Vihrov vru să-l vadă şi pe Sarapka.

— A fost adus şi el odată cu tine ? întrebă el.

— întocmai, răspunse Gullivîi, e aici, în tindă.

Vihrov porunci să intre Sarapka.

Doi soldaţi îl aduseră în odaie. Era un ins mărunt, co-coşat, cu părul şi barba cînepii, lat în spate şi aproape Jipsit de gît.

:— Văd că eşti un om puternic ? îi zise Vihrov.

•— Destul de puternic ! răspunse Sarapka.

:— De ce te-ai înhăitat cu lotrii ?

— Din pricina sărăciei : am avut datorii mari faţă de stăpînu-meu.

— Să fi muncit şi o sută de ani, tot n-ar fi scăpat de ele, aşa că într-o bună zi a fugit, interveni Gullivîi.

— Ai omorît multă lume ? îl întrebă Vihrov, pe noul venit.

Sarapka îl privi pe sub sprîncene.

— Am mai spus cîţi au fost cu toţii, rosti în cele din urmă.
Vihrov se uită în dosar.
— Aici stă scris că au fost doisprezece.
— Aşa o fi.
— Dar e adevărat ?
— E adevărat.
— Nu cumva exagerezi, ca să stai mai mult la puşcărie ?
— Nu. răspunse Sarapka.
— A spus adevărul, confirmă şi atamanul.
— De ce i-a omorît pe atîţia ? E un om rău ?
— Cine-l mai ştie dacă-i rău, ori numai fricos. Căci dacă laşi pe cineva în viaţă, ăla te poate pîrî, pe cînd mortul nu mai scoate o vorbă.
— Aşa să fie ? îl întrebă Vihrov pe Sarapka.
— Aşa ! răspunse acesta cu vădită mînie în glas.
— Iată despre ce e vorba, continuă Vihrov, răsfoind din nou dosarul. Nevasta unui ţăran, pe nume Elizaveta Petrova, declară aici că venea din cînd în cînd în ceata
voastră şi avea legături cu unii dintre voi; e adevărat sau nu ?
— Am auzit asta, domnule, zise căpetenia lotrilor, se zice că o muiere trăncăneşte mai demult despre-o asemenea treabă şi se mai zice că au şi închis-o pentru asta, dar noi parcă nu ne aducem aminte de ea ; e drept, veneau pe la noi femei de prin satele din jur, unele de frică, altele pentru bani, dar de una pe care s-o cheme Elizaveta Petrova nu ne amintim să se fi abătut pe la noi.
— Poate îţi aduci tu aminte ? i se adresă Vihrov lui Sarapka.
— Nu, nu-mi amintesc nici eu ! răspunse acesta.
— N-aţi văzut-o la faţă, nu v-a arătat-o nimeni ? îl întrebă Pavel, de astă dată pe ataman.
— Nu, nu ne-au arătat-o ; poate dacă am vedea-o, am recunoaşte-o.
— Am să v-o arăt eu după ce stau cu ea de vorbă. Deocamdată, puteţi să plecaţi !
Gardienii îi duseră pe lotri în altă încăpere, în locul lor venind, însoţită de alţi gardieni, Elizaveta Petrova. Intră voioasă şi zîmbitoare ; purta o haină bărbătească încreţită în talie, în picioare ghete trainice, iar pe cap o basma nouă, bogată. Era o brunetă frumuşică şi zveltă. Vihrov îi porunci soldatului să iasă şi rămase numai cu ea, gîndind că astfel femeia o să dea dovadă de mai multă sinceritate.
— Spune-mi, te rog, cum ai ajuns să fii implicată în procesul ăsta al tîlharilor ? o întrebă el.
— Păi atunci cînd au'venit aici ceilalţi cinovnici, m-am prezentat la dumnealor de bunăvoie şi le-am spus totul, îi răspunse ea cu vioiciune.
— Ce le-ai spus ?
— Că am avut legături cu tîlharii ăştia.

— Dar ei declară că nu te cunosc...
— Cine ştie de ce or fi spunînd aşa.
— Susţii, deci, că-i cunoşti ?
— Da.
— Şi chiar că ai trăit atît cu hatmanul, cît şi cu căpitanul lui ?
— Se înţelege...
— Prin urmare, eşti dintr-alea cu purtări urîte ?
— Aşa cum sînt, aşa trăiesc, răspunse Lizaveta, schi- ţînd un zîmbet.
— Bărbat ai ?
— Am şi bărbat, am şi socri.
— Poate că n-o duceai bine la ei ?
— De ce să n-o duc bine ? O duceam la fel ca toate muierile, răspunse Lizaveta. Păru, de astă dată, niţel fîstîcită.
:— Îţi iubeşti bărbatul ?
Această întrebare o făcu pe Lizaveta să roşească.
— îl iube'se, zise ea, tărăgănat.
Cum e — tînăr sau bătrîn ?
.— E aşa şi aşa.
•— E frumos ?
■— Destul de frumos !
— Să vină atamanul ! strigă Vihrov.
Peste cîtva timp, Gullivii intră în odaie.
Zărind-o pe Lizaveta, dădu din cap în semn de salut. Se vedea limpede însă că n-o cunoaşte. îl salută şi ea şi chiar îi zîmbi.
— O cunoşti ? îl întrebă Vihrov. .
Omul o privi ţintă.
— N-o cunosc, domnule ! răspunse el.
— Şi totuşi ea zice că te cunoaşte, insistă Vihrov.
— Nu ştiu de unde m-ar putea cunoaşte, răspunse atamanul, ba chiar ridică din umeri a mirare.
— Cum să nu te cunosc ? cunosc foarte bine, dădu glas Lizaveta, cu acelaşi zîmbet aşternut pe buze.
— Te cunoaşte foarte bine, ţi-a fost şi ibovnică, întări Vihrov. I-ai fost ibovnică, nu-i aşa ? o întrebă el pe Lizaveta.
— I-am fost, cum să nu ! rosti ea şi din nou păru fîstîcită.
— Ei poftim,- mi-a fost şi ibovnică ! zise atamanul, pe jumătate în glumă, pe jumătate mirat.
— Şi nu ţi-a fost ? îl întrebă Vihrov.

Da de unde, domnule ! Cum putea să-mi fie ibovnică, dacă nici n-am văzut-o vreodată la faţă ?

— !Ba m-ai văzut, de ce minţi! interveni cu vioiciune Lizaveta.
— Unde te-am văzut ? Haide, spune ! zise el, încercînd parcă s-o dezmeticească. Doar eu, proastă ce eşti, am recunoscut c-am făptuit un omor ; crezi că mi-ar fi fost milă să te bag la pîrnaie, dacă ăsta ar fi fost adevărul ?
lizaveta îl asculta întoarsă spre fereastră şi privind afară, în stradă.
— Chemaţi-l pe Sarapka, li se adresă Vihrov gardienilor, s-o confruntăm cu amîndoi.
Sarapka intră, dar, spre deosebire de căpetenia lotrilor, nu-i acordă Lizavetei nici o atenţie.
— O cunoşti ? întrebă Vihrov.
— Nu, răspunse Sarapka, fără s-o privească.
— Vezi, femeie ? Zice şi el că nu te cunoaşte.
— Şi cu toţi ceilalţi de-aţi vorbi, n-o să recunoască nici Unul, o să tăgăduiască.
Atamanul zîmbi.
— Ce de motive avem ca să tăgăduim ! zise el. Ia ascultă, i se adresă el femeii, dacă zici că ai fost pe la noi, spune şi unde anume ne-ai vizitat.
■— În pădure ! răspunse Lizaveta.
— Pădurea-i mare ! În care loc din pădure ?
— La conacul părăsit !...
Căpetenia lotrilor ridică mirat din umeri, iar Sarapka îi aruncă femeii o privire pe sub sprincene.
'— Şi ce făceai la ei ? interveni Vihrov.
— Beam votcă, stăteam cu ei de vorbă.
— Despre ce ?
— Mă întrebau care din mujicii noştri sînt mai bogaţi ca să vină să-i jefuiască. Şi eu le spuneam.
— Dar ei ce-ţi povesteau ?
— Mi-au spus într-o zi că au omorît o femeie îîngă satul nostru.
— S-a întîmplat una ca asta ? îl întrebă Vihrov pe Gullivîi.
— S-a întîmplat, e adevărat, el a omorît-o ! răspunse acesta, arătînd cu capul spre Sarapka.
— Deci, o ţii una şi bună că erai în înţelegere eu tâlharii» nu-i "aşa ? o întrebă Vihrov pe Lizaveta,
— Da, răspunse femeia.
— Iar voi susţineţi că nici n-o cunoaşteţi ? li se adresă el celor doi.
— N-o cunoaştem, răspunse Gullivîi.
— Bine, zise Vihrov, şi porunci ca tîlharii să fie scoşi din nou afară, iar Lizaveta să rămînă pe loc.
Cîteva clipe o privi drept în faţă ; acum pe buzele ei părea să fluture un zîmbet ironic.
— Ascultă-mă, începu el. De ce-ţi asumi o asemenea vină ? Dacă n-ai să-mi spui motivul adevărat, am să-ţi dau chiar acum drumul din închisoare şi te scot şi din proces.
Lizaveta păli.
— Cum o să-mi daţi drumul, dacă eu mi-am măturisit vina ?

<— Asta nu înseamnă nimic : declaraţiile tale nu se confirmă.
— Dar dacă o să vă spun adevărul o să-mi daţi drumul ? îl iscodi Lizaveta.
— N-am să-ţi dau drumul !
— Vreau să plec în Siberia, ăsta-i adevărul ! exclamă Lizaveta şi ochii i se umplură de lacrimi.
— De ce vrei să pleci în Siberia ?
— Nu mai pot să trăiesc cu bărbatu-meu.
— Nu-l iubeşti ?
— Nu. Am fost măritată cu de-a sila.
— Ai putea să te învoieşti cu el şi să pleci altundeva.
— Nu m~ar lăsa. Se tot ţine după mine. Chiar şi acum la puşcărie vine mereu să mă vadă. Spuneţi-mi, vă rog, dacă am să fiu trimisă în Siberia, el n-o să mă mai poată aduce înapoi ?
— Nu, niciodată.
Chipul Lizavetei se înseninã.
— Va să zică, ţii morţiş să pleci de la el ?
— Cum să nu ? Altminteri îmi iau zilele.
— Şi n-ai să te căleşti de ceea ce faci ?
— Nicicînd.! Iaca, mi se spune c-am să fiu pedepsită. N-au decît să mă pedepsească : mai bine să îndur un timp, decît să mă chinuiesc aşa o viaţă întreagă.
Vihrov ridică din umeri şi începu să se plimbe de co- lo-colo prin edaie.
— Ascultă, îi zise, în cele din urmă, femeii, eu n-am dreptul să-ţi spun treaba asta, totuşi ţi-o spun : încearcă să-l îndupleci pe ataman ca la proces să arunce vina şi asupra ta. Te las acum să stai de vorbă cu el.
Zicîndu-i acestea, porunci să fie adus din nou Guilivîi, iar el trecu,' parcă din întîmplare, în odaia de alături.
O auzi pe Lizaveta vorbindu-i încet o bună bucată de vreme atainanului, iar după ce, în sfîr'şit, convorbirea lor se încheie, reintră în încăpere. Lizaveta era plînsă, iar lui Guilivîi îi rătăcea pe buze un zîmbet trist.
— Ei, cum e, v-aţi lămurit ? îi întrebă Vihrov.
— Da, răspunse Guilivîi, zîmbind ca şi pînă atunci, să ştiţi că mi-am adus aminte : femeia asta a fost pe la noi.
— Vă aducea veşti ?
— Ne aducea şi veşti.
— Iar voi îi povesteaţi despre tîlhăriile voastre ?
— Îi povesteam.
— Şi tu nu i-ai denunţat niciodată autorităţilor ?
— Nu, nu i-am denunţat, răspunse Lizaveta.
Vihrov notă cu grijă toate acestea.

— Ei, acum treaba e lămurită ; vezi numai, adăugă el, adresîndu-se Lizavetei, să nu-ţi pară rău şi să nu arunci mai tîrziu vina pe noi.

•— O, nu, domnule, cum aş putea face una ca asta ! ripostă Lizaveta. Ba vă mulţumesc din inimă !... Vă mulţumesc mult şi dumneavoastră ! adăugă ea, de astă dată cu o anume cochetărie, întorcîndu-se spre căpetenia lotrilor.

Omul nu făcu decît să clatine din cap.

— Ca să vezi ce înseamnă muierea, te şi miri de ce e în stare, zău aşa ! rosti el.

Expediindu-i apoi pe cei doi lotri şi pe Lizaveta, Vihrov se duse la-fereastră şi, fără să vrea, se uită lung cum sînt duşi de către soldaţii din escortă cu armele pe umăr prin piaţa plină de oamenii veniţi la tîrg; Lizaveta păşea voioasă şi chiar cu o oarecare mîndrie. Alamanul părea în- gînclurat şi doar din cînd în cînd îşi întorcea privirea cînd încoace, cînd încolo. Sarapka mergea cu capul plecat şi nu se uita la nimeni. .

Lumea adunată le întindea ba un colac, ba o copeica. Soldaţii din escortă păşeau în urma delincvenţilor cu un mers împleticit, bătrînesc.

XVII FUGARII

Trei zile mai tîrziu, Vihrov se urcă iar într-o trăsură şi, împreună cu un membru permanent al judecătoriei zemstvei, porni într-o nouă misiune.

Guvernatorul îl trimise de astă dată într-o misiune nelipsită de primejdii; ajutorul lui, unul din membrii permanenţi ai judecătoriei (ispravnicul evitase să plece, acuzînd o boală închipuită), era un om încă foarte tînăr, cu o privire ştearsă, inexpresivă, şi cu buzele lăsate în jos.

— E mare pădurea unde trebuie să-i căutăm pe fugari ? îl întrebă Vihrov.

— Eu aşa cred, sîsîi membrul judecătoriei.

— Atunci va ti'ebui să luăm şi nişte ţărani cu noi.

— îi luăm, dau eu fuga să-i adun.

Văzînd că nu poate obţine de la însoţitorul său nici un sfat mai de doamne-ajută, Vihrov renunţă să mai discute cu el. Cu cît se apropiau mai mult de destinaţie, cu atît mai împădurite erau împrejurimile ; aşezările omeneşti aproape că lipseau cu desăvîrşire. Nu se zăreau împrejur decît poiene întinse, mărginite în zare de păduri, iar deasupra lor — cerul.

— Ai mai fost prin Poiarkovo ? îl întrebă Vihrov pe vizitiu. în ordinul primit citise că fugarii se ascund prin pădurile din preajma satului Poiarkovo.

— Am mai fost, răspunse vizitiul.

— Cînd. om ajunge acolo, i se adresă din nou Vihrov, să opreşti trăsura la marginea satului, iar dumneata, i se adresă el membrului permanent, să-mi aduci ci ţi va ţăran^ ca să ne slujească drept martori.

— Am înţeles, răspunse tînărul.

Vizitiul opri caii la marginea celei dintîi aşezări, **un** sat foarte mare, ce le apăru în cale.

— Asta-i Poiarkovo ! îi spuse, lui Vihrov.

— Mă duc să-i adun pe ţărani, zise membrul judecătoriei şi, mişcîndui-se cu neîndemînare, coborî din trăsură. Abia în clipa aceea văzu Vihrov (pînă atunci nu-l văzuse decît stând jos) că era neobişnuit de slab şi de înalt, îmbrăcat cu o manta lungă, vătuită, şi încins cu un şal de lînă ; urechile erau şi ele lfegate cu o basma, iar rnîinile — vîrîie într-o pereche de mănuşi verzi, din piele de căprioară. Tînărul, pe numele lui lVlelkov, fusese crescut în. puf de către maică-sa, urmase un timp liceul militar, ele unde ea îl retrăsese din pricina sănătăţii lui şubrezite, locuise apoi la ea la ţară, iar la ultimul scrutin, fusese ales aproape din milă ca membru al judecătoriei. Misiunea*!« acum era cea dintîi pe care o primise în noul lui post. Cu- borînd, deci, din trăsură, dădu fuga în sat, dar abia ajunse acolo, că, din toate părţile, se repeziră la el mai mulţi duläi, încercă să-i alunge, fluturînd din mînecile lungi ale mantalei, răcni la ei, dar cîinii se năpustiră şi mai abitir asupra lui, iar unul, mai îndrăzneţ, îl apucă de poală şi-i sfîşie mantaua. Melkov urlă cît îl ţinu gura şi, căţărîndu-i;e pe o grămadă de bulumaci, începu să-i suduie pe localnici :

— De ce lăsaţi cîinii pe uliţă, diavoli ce sînteţi ! Veniţi îndată de-i potoliţi !

Femeile aflate în preajmă izbutiră pînă la urmă să-i astîmpere, iar Melkov, cerînd să i se aducă un par, nu coborî de pe bulumaci decît văzîndu-se înarmat astfel împotriva zăvozilor. Vihrov se dădu la rîndul lui jos din trăsură şi se apucă să-şi examineze pistoalele pe care le luase cu el, întrucît cei de la judecătoria zemstvei îi spuseseră că misiunea e, într-adevăr, destul de periculoasă.

Melkov nu se lăsă mult aşteptat. Adunase vreo douăzeci de oameni, chemase vătăşelul şi, împreună cu această ceată, venea spre Vihrov, continuîn&să suduie :

— Ce fel de cîini aţi prăşit pe aici, diavolilor! Pe toţi am să vă dau în judecată !

— I-am adus, rosti apoi, apropiindu-se de Vihrov. Dum-. nealui e cinovnicul de la gubernie, le spuse ţăranilor.

Vătăşelul şi toţi ceilalţi mujici îşi scoaseră îndată căciulile. Se văzu atunci că toţi sînt raşi în creştetul capului.

— în pădurea de lîngă satul vostru, începu Vihrov adresîndu-se mujicilor, se ascund nişte rascolnici fugari, neavînd legitimaţii şi nici un fel de acte ; guvernul nu admite aşa ceva, de aceea va trebui să ne ajutaţi să-i prindem pe toţi.

Un timp, oamenii tăcură şi numai unul sau doi dintre ei rostiră cu jumătate de glas :

— Parcă nu s-ar afla pe la noi nici un fel de fugar.

— Asta o să vedem după ce o să cercetăm pădurea, spuse Vihrov. Dumneata, i se adresă el

vătăşelului, trebuie să ştii mai bine decît ceilalţi : e adevărat că se ascund pe aici nişte fugari ?

Vătăşelul, rămas şi acum cu căciula în mînă, se făcu ro.fh ca racul.

— Nu, înălţimea voastră, n-am auzit de aşa ceva, rosti el, şi buzele îi tremurară.

— Şi totuşi chipul tău îmi spune că ai auzit, rosti Pavcl, apoi i se adresă lui Melkov. Ai vreo armă la dumneata ?

— Am prăjina asta ! răspunse tînărul, arătîndu-i parul pe care îl mai ţinea şi-acum în mînă.

— Hm, cu aşa ceva nu te poţi apăra ; ia mai bine pistolul ăsta, zise Vihrov şi, înmînîndu-i arma, o făcu în aşa fel, încît să iasă la iveală şi celălalt pistol pe care îl avea asupra sa.

Unii dintre cei de faţă se scărpinară la ceafă.

— Dacă n-o să ne ajutaţi şi dacă se va întîmpla ceva cu noi, continuă Vihrov, adresîndu-se mujicilor, veţi răspunde cu toţii. De aceea, grijă să ne purtaţi nu nouă, ci vouă înşivă !

Oamenii rămaseră tăcuţi.

Vihrov îi porunci vătăşelului să le arate drumul şi se urni din loc. Pe Melkov părea că nu-l prea ţin picioarele : mergînd în urma lui Pavel, se poticnea la fiecare pas. Mujicii veneau după ei. Trecuse mult de amiază, aşa încît, apropiindu-se de pădure, Vihrov hotărî să-şi împartă forţele.

— Pe dumneata, îi spuse lui Melkov, am să te rog ca împreună cu o jumătate din cei veniţi din sat să cercetezi partea dreaptă a pădurii, iar eu, cu ceilalţi, am să cercetez partea din stingă.

— S-a făcut, răspunse tînărul, ţinîndu-şi cu multă ne- îndemînare pistolul.

— Văd că arătătorul nu-ţi încape în apărătoarea trăgaciului ; în felul ăsta n-ai să poţi trage, îi spuse Vihrov.

— Da, aşa este, răspunse Melkov şi se grăbi să-şi scoată mănuşa, trăgînd-o cu dinţii ; şi-o puse apoi în buzunar şi apucă mai bine arma.

În sfîrşit, porniră cu toţii.

Vătăşelul merse alături de Vihrov, fiind şi acum cu capul descoperit. Se vedea limpede că se cam teme de aceslt cinovnic sosit de la oraş. Pavel se gîndi să profite de starea lui de spirit.

— Dacă n-ai să mă duci direct la locul unde se află fugarii, am să te împuşc chiar aici, în pădure, îi spuse în şoaptă.

— Am să vă duc, de ce să nu vă duc ! răspunse vătăşelul tot în şoaptă şi merse înainte, urmînd, pesemne, un drum care îi era foarte cunoscut.

Ajunşi în mijlocul pădurii, zăriră un mic bordei.

— Asta îi-i adăpostul ! zise vătăşelul, arătînd lui Vihrov bordeiul.

— Veniţi după mine ! ordonă acesta mujicilor şi intră, mai bine zis coborî, cel dintîi în interiorul bordeiului, care, pe dinafară, nu-şi arăta decît acoperişul ; dedesubtul acestuia fusese săpat însă un

gropan spaţios, mai curînd, o cameră ; pereţii îi erau căptuşiţi cu scînduri, iar lumina de afară pătrundea înăuntru prin cîteva ferăstruici înşirate de-a lungul acoperişului. De la uşă duceau în jos cîteva trepte mici ; peretele din faţă era în întregime acoperit cu icoane, înaintea cărora ardeau trei candele ; în dreapta, pe o laviţă, şedea un bătrînel sfrijit, iar în stînga, o bătrînică, tot atît de şubredă.

— Ce faceţi aici ? îi întrebă Vihrov, neştiind aproape ce să le zică.

— Ne rugăm şi noi, răspunse bătrînul şi se ridică în picioare.

— Locuieşti demult în bordeiul ăsta ! întrebă Vihrov **CU** aceeaşi nedumerire.

— Merg pe-al cincilea an, răspunse bătrînul.

Dintre oamenii cu care venise Pavel în bordei nu coborî 'decît vătăşelul.

•— Pentru ce stai aici ? continuă Vihrov cu întrebările.

— Păi un'să stau ? Cine mai are nevoie de mine ? îi răspunse bătrînul.

— Ea este nevasta dumitale ? îl întrebă Vihrov, arătînd spre bătrînă.

— Nu, răspunse moşneagul, dînd din cap.

— Dumneata cine eşti ? o întrebă Vihrov pe bătrînă.

■— Sînt o peregrină, domnule.

— Te afli demult aici ?

— Am venit ieri pe la dumnealui.

— De ce ai venit ?

îmi este un vechi povăţuitor. domnule ; am trecui pe aici să-l întreb încotro să-mi îndrept paşii... mai sînt încă neştiutoare.

— Şi dînsul ştie mai multe ?

— Dînsul trece demult prin grele încercări.

— De unde eşti, moşule, de obîrşie ? îl întrebă Vihrov.

— Nu-mi aduc aminte ; prea multă vreme a trecut de cînd am plecat de acasă, răspunse, urzuz, bătrînul.

— Dar de ce ai plecat ?

— în sfinta scriptură stă scris : şi va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa şi mă va urma pe mine, răspuns« moşneagul.

Vihrov era cu torul descumpănit, întrcbîndu-se cum o să-i poată aresta pe aceşti oameni vîrstnici.

— Trebuie să vă duc de aici, rosti în cele din urrnă„ prinzînd curaj.

— Ce putem spune, om merge dacă mai are cineva nevoie de noi, răspunse bătrînul, zîmbind ironic.

— Haide, vino şi dumneata. îi spuse Vihrov femeii. I — Bine, răspunse ca, apoi ieşiră cu toţii din bordei.

' — Ordonaţi să-i leg ? îl întrebă vătăşelul pe Vihrov. - — Leagă-i, răspunse acesta şi se strădui să nu se mai vOte la cei doi bătrîni..

Mujicii aduşi din sat priveau tăcuţi, posomoriţi, la cele ce se petreceau înaintea lor. Vătăşelul legă mîinile bătrânului cu propria lui centură, iar pe ale bătrînei, cu o curea.

Chiar atunci, undeva în apropiere, răsună o împuşcătură. Mujicii întoarseră capetele. Vihrov se uită şi el într-acolo ; apoi se auzi un strigăt, un trosnet de crengi şi, îndată, printre copaci, apăru tînărul membru al judecătoriei. Din urma lui veneau şi oamenii care-l însoţiseră.

— A fost cît pe aci să mă înjunghie ! strigă Melkov.

•— Cine să te înjunghie ? întrebă Vihrov.

— Cred că era un soldat dezertor ; am dat adineaori peste un alt bordei, iar omul acela a ieşit glonţ de acolo şi s-a repezit cu cuţitul la mine ; n-am făcut decît să mă apăr cu pistolul şi am fugit, iar diavolii ăştia, adăugă el, arătînd spre mujici, nici nu s-au mişcat, stăteau şi se uitau la mine.

— Asta ce-o mai fi ? Cine se mai află pe aici ? Al cui adăpost îl oblăduiţi ? li se adresă Vihrov mujicilor cu o voce severă. Să-mi spuneţi îndată, că de nu, veţi fi traşi cu toţii la răspundere !

— Păi se tot vorbeşte pe la noi, că s-ar fi aciuat pe-aici un soldat fugit, răspunse un mujic.

- — De ce nu l-aţi denunţat autorităţilor ? întrebă Vihrov.

— Cum să-l denunţi ? Dacă l-ar fi pîrît careva, ar fi putut să dea foc satului.

— N-aveţi decît să puneţi mîna pe el şi să-l duceţi la oraş. în felul ăsta n-o să vă poată face nici un rău.

— De-l prinzi pe unul, vine altul în locul lui şi ne-o plăteşte. Ne e frică, domnule, ziseră din nou mujicii.

— Prin urmare, aici, la voi, e un fel de ascunzătoare permanentă ?

— O fi, domnule, cine ştie ?... De asta să aibă grijă autorităţile, că, deh, noi nu sîntem puşi aici de strajă !... interveni un alt mujic.

— Din pricina unora ca ăştia n-avem parte decît de necazuri şi de zbucium, continuă cel care vorbise mai înainte.

— Aşa e !... Tot timpul se perindă pe aici cinovnicii. Parcă ar fi o hoardă, nu alta... rosti încă unul.

Vihrov, împreună cu bătrîna adusă din pădure şi cu Melkov, intrară în cea mai apropiată izbă. Se întunecase de-a binelea. Stăpîna casei — pare-se o femeie nemăritată — aprinse o luminiţă. Vihrov observă că cele două femei schimbară priviri, ba chiar se salutară.

— Cum te cheamă ? o întrebă el pe bătrînă.

— Matriona.

— Numele tatălui dumitale ?

— Nu-l mai ţin minte.

— Eşti măritată sau nu ?

— Nu-s măritată.

Între timp, gazda se apropie să îndrepte în suportul ei surceaua care ţinea loc de opaiţ.

— Aoleu, afurisita, cum mi-a ars mîna ! exclamă ea deodată şi, în aceeaşi clipă, surcica îi căzu din mînă şi se stinse.

În izbă se făcu întuneric beznă.

— Faceţi lumină mai repede ! strigă Vihrov, convins că şi de astă dată i se jucase o festă.

O auzi pe gazdă apropiindu-se de prichiciul vetrei, zgîndărind alene focul ca să aprindă mai întîi o feştilă, apoi un chibrit de pucioasă. în cele din urmă aprinse o altă sur- cică. Izba se lumină din nou. Vihrov aruncă privirea împrejur, dar pe bătrînă n-o mai văzu.

— Unde e ? Şi ea a dispărut ? ! răcni el furios.

în izbă, în afară de el, Melkov şi gazdă, nu mai era, într-adevăr, nimeni.

— Unde-i bătrîna ? urlă Vihrov. Vorbeşte odată ! se răsti el la gazdă.

— De unde să ştiu ? înălţă femeia din umeri. Doar n-am stat s-o păzesc !

Vihrov abia se mai putea stăpîni. îşi dădea seama că satul e un adevărat adăpost pentru fugari şi că nu-i mai rămîne decît să întocmească o constatare despre toate cele întîmplate, ceea ce şi făcu, pretinzînd apoi ca toţi martorii, vătăşelul şi gazda, să-şi pună pe acea hîrtie — ca neştiutori de carte — amprenta degetului mare.

Martorii, gazda şi vătăşelul se uitară unul la altul, apoi unul din mujici rosti :

Nu, n-o să facem treaba asta.Vihrov îşi dădu scama că ţăranii erau furioşi, de aceea socoti că c mai bine să nu mai discute cu ei.
— Haide, du-i pe amîndoi bătrînii, i se adresă el vă- tăselului.
Acesta se execută.
Vihrov şi membrul permanent al judecătoriei îi urmară. Mujicii, cu chipurile posomorite, merseră şi ei, mai în spate.
La un moment dat. bătî'înul rascolnic începu să şchioapele de un picior, apoi se îndoi de spate, răsuflînd din greu.
Vihrov nu se putu stăpîni şi-l întrebă :
— Ce ai, moşule ?
— Mor, înălţimea voastră, doar am pornit-o pe-al nouăzeci şi cincilea an.
— Dar ce simţi ?
— Mă strînge la inimă, mă dor mîinile şi mi s-a tăiat răsuflarea, spuse băirînul şi. într-adevăr, abia mai .suflă.
— Dezleagă-.i mai repede mîinile, îi porunci Vihrov vătăşelului.
■ Acesta îl dezlegă pe bătrîn cu o vădită satisfacţie, iar Vihrov îşi întoarse privirea ca să vadă ce se întîinplă cu bătrîna ; aceasta părea liniştită. Cînd să se uite din nou la bătrîn, nu-l mai văzu nicăieri...
— Unde-i moşul ? întrebă el.
— S-o fi dus aici. pe după tufe. răspunse vătăşelul.
— Ce vorbă-i asta ?... Să mi-l găseşti numaidecât.
Vătăşelul răscoli câteva tufe din marginea drumului.
— Nu-l găsesc ! zise în cele din urmă.
— Să-I caute toată lumea ! strigă Vihrov.
— Unde să-l mai cauţi ! Se lasă întunericul şi pădurea e mare. răspunseră ţăranii pe un ton zeflemisitor.
într-adevăr, soarele asfinţise şi se lăsa amurgul. Vihrov îşi dădu scama că a fost dus de nas, şi-şi ieşi din fire.
— Dacă aşa ni-i vorba, să ştiţi că vă bag pe toţi Ut puşcărie, se răsti el la mujici. Văd că-i ascundeţi pe fugari şi asta mi-e de-ajuns.
Ţăranii arătară înlrucîtva ruşinaţi.
Între timp se şi apropiaseră cu toţii de sat,
— Să vă încliideţii dulăii, altminteri vi-i omor pe toţi cu parul ăsta ! răcni deodată Melkov.
Vătăşelul fugi să alunge cîinii.
— Nu-mi trebuie banii dumneavoastră ! Ce, n-am mai văzut bani ? răspunse femeia.
De mînie, lui Vihrov i se urcă sîngele la cap. Sări brusc în picioare.
— Dă-mi o surcea aprinsă, îi spuse gazdei.
Aceasta i-o întinse.
— Am să-mi găsesc eu singur de-ale gurii; vino cu mine ! îi spuse lui Melkov, apoi intră în cămară.
Luminînd încăperea, avu în fată o privelişte stranie : jos, pe duşumea, zăceau sparte vreo trei sute de ouă, iar mai încolo se lăţea o băltoacă de cvas ; pînă şi varza tocată era împrăştiată prin toată cămara.

— Aici, văd că s-a făcut ordine ! rosti el, revenind din cămară şi trecînd cu aceeaşi surcică aprinsă în izba vecină. Merse de-a dreptul la cămară, dar găsi acolo aproape aceeaşi stare de lucruri, cu singura deosebire că ouăle sparte zăceau în putina cu cvas.

Penlru a cerceta celelalte izbe, Vihrov îl trimise pe Melkov. După scurtă vreme, acesta se întoarse fistîcit : de pe chipiu i se scurgeau picături şi cădeau pe jos.

— E şi acolo aceeaşi situaţie ! Toate ouăle sînt sparte.

■— Văd că ţi-e udă şapca ! remarcă Vihrov.

— Au turnat ceva peste mine, diavolii. Mergeam pe întuneric prin tindă şi deodată cineva mi-a aruncat în cap nişte lături sau aşa ceva. „Fata mea, mi-a spus stăpîna casei, nu v-a observat şi-a făcut treaba asta." Ce ziceţi de ea ! bombăni membrul permanent al judecătoriei.

Vihrov notă şi acest fapt în constatarea pe care-o întocmise.

XVIII MOŞIERUL KNOPOV

— Eroul" meu se înfuriase atît de tare pe rascolnicii din Poiarkovo penlru perfidia şi fanatismul lor, încît refuză să rămînă peste noapte în acea aşezare.De ce ?

— Nu ne dă voie credinţa noastră.

— Dar alţi rascolnici de ce o fac ? Crezi că-i vorba de vreo pecete a lui antihrist.

A lui antihrist !... repetă mujicul, zîmbind în colţul gurii. Păi da !... încercă el să mai adauge ceva.

- Deci refuzaţi categoric ? întrebă, întrerupîndu-l, Vihrov.

■ — Refuzăm, răspunseră aproape cu toţii.

în acea clipă, pe Vihrov îl fulgeră un gînd mspăimîntător : să cheme un mujic lîngă el, să-i pună pistolul la tâmplă, obligîndu-l să-i îndeplinească porunca, şi aşa să procedeze cu toţi. Dar dacă vreunul din ei n-o va face? Va fi nevoit să apese pe trăgaci. La acest gînd, sîngele îi îngheţă în vine şi părul i se zbîrli în cap.

— Plecaţi de aici cât mai repede ! rosti el cu glas înfundat ; tonul, pesemne, îi fu atît de cumplit, încît mujicii, îmbulzându-se, se grăbiră să iasă din odaie.

— Mai tremurînd încă. Vihrov găsi pe masă..în dreapta tui., pistolul pe care îl pusese acolo mai înainte. îi scoase îndată încărcătura, apoi aruncă privirea în partea opusă a odăii şi văzu acolo o scenă de mare candoare. Melkov, cum nu se poate mai liniştit, şedea pe laviţă şi se juca cu un pisoi. Vihrov se înfurie de-a binelea.

— Ce tot stai şi nu faci nimic ? îi strigă cu dispreţ.

Melkov sări în picioare şi luă poziţia de drepţi.

— Cel puţin găseşte-mi ceva de mîncare ! Mi-e foame ! strigă din nou Vihrov, care, de dimineaţă, nu îmbucase nimic..

— Dă-ne ceva de mîncare ! i se adresă Melkov gazdei cu o vădită sfială.

— Ce să vă dau ? N-am nimic.

— Cum n-ai nimic ? Ouă sînt, lapte este !

— N-am nimic dintr-astea, răspunse femeia.

— Dă-ne măcar puţină pline ! încercă s-o înduplece Melkov.

— N-am nici pîine Au rămas cîteva felii de la prînz ii ie-am aruncat la porci !

— Doar nu-ţi cerem degeaba, îţi plătim, o lămuri
Melkov.

.— Să mergem undeva, în alt sat, îi spuse lui Melkov.

— Să mergem ! răspunse acesta supus, dar cînd se ur~ cără în trăsură rosti timid : am putea să trecem pe la unchiul meu, Piotr Petrovici Knopov.

— Pe la Knopov ?... zise Vihrov. Pe la omul acela plin de duh, care stă pe aici, prin apropiere ?

— Da, răspunse Melkov.

Vihrov auzise mai demult de moşierul Knopov, ba chiar îl văzuse de cîteva ori la club. Era un bărbat de-o

statură uriaşă, un marc zeflemist şi povestitor, şi aparţinea acelor atleţi ruşi care îndoaie vătraie, dezdoaie potcoave, pot să hăpăie, unul după altul, trei prînzuri : de post, de frupt şi de peşte, ceea ce se şi întîmplă să facă pe la cluburi, şi să bea vin cît le e pofta. Venind de la ţară în capitala guberniei, Piotr Petrovici se ducea de-a dreptul la club, unde, îndată, se aduna în jurul lui întreg grupul său de amici ; Knopov se apuca să bea, să mănînce, să glumească şi din nou să bea pahar după pahar. Dar nu se mulţumea doar cu atît : pe la miezul nopţii se ridica şi rostea cu un glas copilăresc : *„Pouah !"* Asta însemna că doreşte să plece cu toţi prietenii spre alte localuri de distracţie şi să bea acolo mai departe. Nimeni însă nu-l văzuse vreodată vorbind sau făcînd cine ştie ce prostii şi nici măcar să fie prea obosit : încheia vioi ca şi pînă atunci serile petrecute în acest fel şi tot vioi şi proaspăt se trezea a doua zi la revărsatul zorilor. În tinereţe, Piotr Petrovici fusese husar, se căsătorise din dragoste, îşi iubise foarte mult nevasta, dar ea îi murise şi-acum el îşi ducea văduvia luînd în rîs şi zeflemisind întreaga suflare omenească.

Lui Vihrov îi surise icleea să treacă pe la acest om inteligent, vesel şi, din cîte auzise, foarte cinstit, dar vizitiul lui Melkov, primind poruncă de la boierul său să pornească spre conacul lui Knopov, se cam codi : se urcă în silă pe capră şi mînă caii mult prea încet de-a lungul uliţei.

— E cam întunecoasă noaptea ca s-o pornim la drum, spuse în cele din urmă.

— Chiar de ne-am fringe gîlul şi tot trebuie să mergem ! dădu glas Vihrov.

De ce să ne frîngem gîlul, o da Dumnezeu şi-om ajunge cu bine, răspunse vizitiul.Era un bărbat încă tînăr şi. după moda vizitiilor de atunci, purta mustaţă, dar barba şi-o rădea. Mama lui Melkov, care-şi iubea atît de mult feciorul, ţinea anume pentru el o trăsură solidă şi nişte armăsari de nădejde, avînd în acelaşi timp grijă ca vizitiul, ales tot de ea, să mi fie beţiv şi să ştie a stăpîni bine caii, ca nu cumva aceştia să-l răstoarne vreodată pe boiernaş. Şi, într-adevăr, vizitiul se arăta a fi foarte bun.

— Noroc c-am luat cu mine felinarul : doar avem de înfruntat dealul Fediukinskaia, spuse el. lăsîncî caii să meargă la pas.

Drumul se pierduse aproape cu totul în întuneric.
-

— E primejdios să te abaţi pe acolo? îl întrebă Vihrov.

— Peste zi mai merge, dar acum e noapte, răspunse vizitiul. De-o parte i-o coastă repede, de cealaltă, o rîpă ; dacă te abaţi din drum, poţi să cazi în prăpastie.

— Şi-atunci, cum o să trecem pe-acolo ?

— Eu am să aprind felinarul şi-am să merg pe lîngă rîpă, iar dumneavoastră să ţineţi caii la pas.

— Caii noştri pot să meargă şi pe întuneric, înţeleg lotul de parcă ar fi oameni, interveni în discuţie Melkov.

— Ce să mai vorbim de oameni ?... E cîte unul, cu mult mai prost de.cît calul, observă vizitiul şi n-ai fi putut jura că nu-l avea în vedere chiar pe stăpînul său.

Parcurseră astfel vreo şapte verste.

— Iacălă şi coborîşul ! spuse în sfîrşit vizitiul şi se dădu jos de pe capră. Scăpără un chibrit, aprinse luminarea din felinarul pe care îl dăduse la iveală, apoi o luă înaintea trăsurii.

— Minaţi dumneavoastră caii, îi strigă lui Vihrov. Boierul nostru nu prea-i făcut pentru asta. adăugă apoi, cam cu jumătate glas.

Porniră să coboare costişa. Aţintindu-şi privirea, Vihrov încremeni : dealul era foarte lung şi foarte abrupt ; de-o parte a drumului se înălţa ca un perete coasta lui povîrnită, iar de cealaltă se căsca, într-adevăr, un hău. Vizitiul mergea chiar pe marginea ripei : cu tot coborîşul abrupt, mai ales că roţile trăsurii nu puteau fi frînate, citii îl urmau la pas mărunt. Rotaşul aprope că intrase cu capul în ham şi, ocrotind parcă o comoară, se proptea cu toate cele patru picioare ca să susţină greutatea trăsurii, iar lăturaşii mergeau cu şleaurile slobode. Cine le învăţase şi cine le îndemna pe aceste animale inteligente să procedeze astfel nu se ştie, întrucît Vihrov nu făcea decît să ţină de hăţuri, neîndrăznind să mişte vreunul din ele. Ti- nărul membru al judecătoriei însă dormita. Cînd, în cele din urmă, izbutiră să coboare dealul, Vihrov răsuflă uşurat. Vizitiul era şi el mulţumit.

— Acum să ne ajute Dumnezeu să urcăm dealul din faţă, spuse el, fără să se urce pe capră.

— Coasta aceea e tot atît de abruptă ? întrebă Vihrov.

— E mai abruptă ca asta* răspunse vizitiul, mergînd în dreptul trăsurii. îndemnaţi niţeluş caii, adăugă el.

Vihrov îi îndemnă.

Caii o luară la trap, iar vizitiul grăbi pasul în urma lor. Drumul începu să urce tot mai pieptiş, iar caii se strădu- iră acum să meargă din ce în ce mai repede, deşi se edea limpede că le vine foarte greu s-o facă : lăturaşii aproape că urcau oblic drumeagul, atît de întinse le Crau şleaurile, iar rotaşul îşi desfăcea tot timpul picioarele din spate, ca să se proptească în ele. Pe lîngă faptul că urcuşul < i a greu, trăsura mai trebuia să treacă şi peste nişte bolovani mari, care zăceau.de-a lungul drumului.

— Oamenii păcătoşi ar trebui să urce dealul ăsta 1 strigă vizitiul, alergînd pe lîngă trăsură cu felinarul într-o mină ¡>i cu un par în cealaltă. Aşa să-şi ispăşească păcatele !

— Haide, haide, dragii mei, nu vă lăsaţi 1 îndemnă cl caii.

Aceştia făcură un ultim efort şi se opriră. Vizitiul puse îndată parul sub roţile dinapoi ale trăsurii, pentru ca ea să nu vină la vale. Caii stătură vreo cinci minute să-şi tragă răsuflarea, apoi, cînd vizitiul le strigă din nou : „Haide, dragii mei !", se opintiră iar, ba chiar grăbiră simţitor pasul şi, în sfîrşit, trăsura se opri la loc drept.

— Prr ! făcu mulţumit vizitiul.

—■ Slavă ţie Doamne ! se grăbi să spună şi Vihrov.

Vizitiul se urcă pe capră ; răsufla şi el din greu.

— Curînd trebuie să răsară luna. spuse, adunînd în mină hăţurile.

— Zău ? făcu Vihrov.

r" :— Păi dacă ceasul o fi zece, trebuie să răsară... zise omul.

într-adevăr, după puţină vreme, în zare păru să se înalţe lumina unui incendiu, apoi urcă la marginea zării discul roşu al lunii.

— Iacăt-o !... făcu vizitiul. La început n-are putere, nu te ajută cu nimic, dar mai tîrziu, cu cît se ridică mai sus, cu atît face mai multă lumină.

:— Şi cu soarele e tot aşa ! observă Vihrov.

—■ Tot aşa e şi cu soarele ! Se vede că de sus le e mai uşor să ne lumineze, spuse vizitiul şi porni caii în trap, mărunt.

într-adevăr, pe măsură ce se înălţa, luna lumina tot mai mult împrejurimile. Întîi, se întrezări mai limpede drumul, apoi păduricea de pe margini ; mai tîrziu se putură desluşi şi lanurile dimprejur, ba chiar şi felul semănăturilor de pe ele. Caii alergau tot mai voios, vizitiul îndemnîndu-i doar cu cîte un fluierat.

— Ar trebui să-l trezim pe boierul nostru ; îndată ajungem şi la conac, i se adresă el lui Vihrov.

Tînarul membru al judecătoriei nu mai şedea în capul oase'or, ci trîntit cu tot corpul lui slăbănog în spatele lui Vihrov, şi dormea dus.

—- Trezeşte-te, ajungem curînd ! îi spuse Pavel.

Cum ? Ce ? Unde ? bolborosi lînărul. tresărind şi ridicînd la Vihrov nişte ochi somnoroşi.

• Curînd ajungem la conac ! repetă acesta.

— Da, da, aveţi dreptate ! făcu membrul permanent al judecătoriei.

Dealtfel, aerul proaspăt al toamnei îl făcu să se dezmeticească în scurt timp.

— Dau eu fuga mai întîi la unchiul meu, să-l anunţ că am sosit, spuse el.

— Altminteri nu ne primeşte ? întrebă Vihrov.

— Tot e mai bine să mă reped eu mai întîi !

— Bine, du-te. îi spuse Vihrov.

Pesemne că tînărul se cam temea de unchiul său, căci, pe măsură ce se apropiau de domeniul acestuia, devenea lot mai neliniştit, şi cînd, în sfîrşit, ajunseră în faţa conacului care, după cum izbuti Vihrov să observe, era clădit din piatră, nu aşteptă nici măcar ca vizitiul să struneaască bine caii, sări din trăsură şi, cu toată slăbiciunea picioarelor sale, urcă grăbit scările ; după un timp apăru din nou în cerdac şi, pe un ton împăcat şi mulţumit, îi strigă lui Vihrov :

— Poftiţi, unchiul vă aşteaptă !

Vihrov intră. în vestibul îi întîmpină pe amîndoi un valet cam adormit ; trecură apoi printr-un salon întunecos şi printr-o cameră de oaspeţi tot atît de întunecoasă, pentru ca de-abia într-o încăpere din colţul clădirii, cu aspect de cabinet, să-l vadă pe stăpînul casei, a cărui figură îi făcu lui Vihrov o impresie din cele mai plăcute. Piotr Petro viei, cu un chip niţel uş cam puhav, cu mustăcioară şi barbişon, cu un pîntec voluminos, îmbrăcat într-un halat vişiniu de catifea, cu o tichie pe cap, picioarele fiindu-i încălţate cu o pereche de cizme moi şi, mai mult decît atît, sprijinite de-o pernă, şedea în faţa unei măsuţe, preocupat fiind de rînduirea unei *grande-patience*.

— Sînt bucuros să vă cunosc ! îi spuse el lui Vihrov, fără să se ridice însă de pe locul lui şi chiar fără să întrerupă aşezarea cărţilor de joc. Iertaţi-mă că nu mă ridic, adăugă el, sufăr de podagră !

— Eu, unchiule, mă duc să mă spăl de la drum, i se adresă nepotul cu timiditate.

— Du-te, poate izbuteşti să fii mai arătos ! îl luă peste picior Piotr Petrovici.

Nepotul plecă.

Piotr Petrovici i se adresă din nou lui Vihrov :

— Se pare că aţi fost deportat aici, în gubernia noastră ?

— întocmai.

— Ei, şi cum vă place şeful dumneavoastră şi împăratul nostru Ivan Alekseevici Mohov ?

— Un om mai rău ca el rar mi-a fost dat să întîlnesc, răspunse Vihrov cu toată sinceritatea.

— Şi mie, şi mie ! acceptă Piotr Petrovici, rîzînd de plăcere ; era un vechi duşman al guvernatorului. El v-a trimis la Poiarkovo ? întrebă din nou Knopov.

— El.

— Iar acolo, din cîte mi-a spus nepotul, era cît pe ce să muriţi de foame ?Pînă şi laptele şi chiar cvasul l-au vărsat pe jos...

Piotr Petrovici zîmbi şi dădu din cap.

— Ce canalie ! rosti el. Dar şi dumneavoastră, domnii funcţionări, mă mir cît de nevolnici aţi ajuns ! Să vă clau un exemplu... Unchiul meu a fost ispravnic. Pe vremea aceea, ştiţi dumneavoastră, se mai purtau încă acele veste franţuzeşti, încheiate pînă sus... şi cînd venea unchiul de pe teritoriul pe care îl avea în subordine, mătuşa mea se şi ducea să caute prin buzunarele vestei : dintr-unul scotea banii adunaţi de pe unde trecuse bărbatul ei, iar dintr-altui, păr omenesc, smuls din bărbile mujicilor. în faţa lui n-ar fi îndrăznit dumnealor să verse cvasul pe jos !

— Se poate, admise Vihrov. Cît priveşte cvasul. n-au decîl. altceva însă mă doare : mi-au scăpat doi fugari pe care îi prinsesem şi pe care cei de. la Foiarkovc i-au ascuns din nou.

— Nici nu se putea să nu-i ascundă ! exclamă Piotr Petrovici. Toţi sînt'de aceeaşi teapă !... La ei totul merge pe două fronturi : unii hoinăresc prin păduri, iar alţii, aşa cum o spun chiar ei, se mai ţin încă de lume, au case şi piugăresc, ca să asigure refugii pentru tot felul de fugari.; şi, credeţi-mă, în tot satul acela aproape nici o fată nu ajunge să se mărite, iar dacă se căsătoreşte vreuna, apoi fie eă-i vreo oropsită, fie că-i adusă din altă ocină.

— Dar de ce nu se mărită ? întrebă Vihrov.

— Pentru că, potrivit credinţei lor. ei zic de-a dreptul : „Nevasta ţi-c dată de diavol", cu alte cuvinte, le-a cununat popa cu ea, în timp ce ..Fetele sînt trimise de Dumnezeu..." Toţi trăiesc, deci, cu fete, însă nici una n-a fost vă/.ută vreodată cu copii după ea.

— Cum aşa ? exclamă Vihrov.

— Păi, fie că-i leapădă, fie că-i lasă pe la uşile altora, fie chiar mai mult decîl alît : există aici, în pădure, un lac mai mititel, şi î_n fiece an găseşte lumea acolo cile cincisprezece- douăzeci ele prunci înecaţi ; cu toţii provin din salul ăsta.

— Poliţia ce face ?

— Poliţia de aici nu umblă decît după ciubucuri ! Uite. ispravnicul, om deştept, n-a plecat el acolo. l-a trimis pe prostănacul de nepot u-meu.

Tocmai atunci intră un servitor şi-i aduse lui Vihrov un pahar cu ceai.

— Trimite-l pe bucătar încoace, zise Piutr Petrovici.

Servitorul plecă să îndeplinească porunca.

— Am să vă povestesc ce-am păţit chiar eu eu poliţia asta a noastră... înaintea bucătarului pe care ii am acum, aveam un altul. Era bătrîn, beţiv, şi lumea îl poreclise Policarp Mutră-lovită ; într-o zi, a fost găsit mort lîngă o circiumă din oraş... Am trecut pe acolo cu o săptămînă mai tîrziu, dar încă se mai zăreau urme de sînge pe jos. Reieşea limpede că fusese omorît... Nu-i aşa ?

— Bineînţeles ! admise Vihrov.
— Ei bine, organele de anchetă n-au ajuns la aceeaşi concluzie ! ripostă Piotr Petrovici. Poliţia noastră m-a înştiinţat, parcă în batjocură, cum că găsindu-se în stomacul bucătarului cam un păhărel de rachiu, dumnealor se întreabă : nu cumva rachiul acela i-o fi pricinuit moartea ? Le-am răspuns : „Nu, întrucît însuşi domnul ispravnic a băut, şi nu o dată, în prezenţa mea. zece păhărele de votcă, nu doar unul singur, şi totuşi n-a murit ; cam asta a fost pilula pe care le-am servit-o.
— Şi nu s-a mai descoperit nimic ? insistă Vihrov.
■— Nimic, răspunse Knopov. Şi-am fost tare necăjit :
dacă era vorba de altcineva, n-aveau decît să muşamalizeze cazul, naiba să-i ia, dar bucătarul acela era un om de neînlocuit !... Era un geniu în meseria lui. Stătea, canalia, lîngă plită, abia se mai ţinea pe picioare, şi totuşi gătea nemaipomenit de bine.
— în uşă apăru un om, pesemne noul bucătar.
— Să ne faci, băiete, îi zise Piotr Petrovici, nişte *bitok;* numai să nu-ţi treacă prin minte să mi-l pregăteşti ca la birt... Să iei o bucată frumoasă dintr-un muşchi de vacă, s-o toci cu nişte măduvă, numai să nu mi-o toci mărunt, auzi ! Şi să nu-mi pui acolo nici o bucăţică de pîine, totul să fie îmbibat numai cu sucul din carne !... Să mai toci şi cîteva *pomme d'amour*[1], puţintel usturoi, ceapă şi să prăjeşti totul pe-o tigaie unsă eu unt, dar să nu ¡fie decît unsă, atît, m-ai înţeles ?
Bucătarul, primind comanda, mai rămase în odaie.
■— Potîrnichile rămase de mai ieri nu doriţi să le servesc ? întrebă el eu sfială.
— Să le arunci la gunoi, prostănac ce eşti ! se înfurie Piotr Petrovici. Nici nu ştii măcar să le prepari cum trebuie : fie că le fierbi prea mult, fie că le faci iască... Să-mi serveşti trei potîrnichi proaspete şi să fie cît mai suculente.
Bucătarul plecă.
— Găteşte bine şi ăsta. rosti Piotr Petrovici. totuşi nu-l pot asemui cu răposatul Polikarp Mutră-lovită... Nu mi-au mai rămas acum. continuă el, decît două plăceri : să mă- nînc şi să beau bine. Ba mai îmi plac şi cîntările bisericeşti.
— Cîntările bisericeşti ? întrebă mirat, Vihrov.
— Da, am un cor minunat, de vreo patruzeci de persoane !... De sărbători şi în fiecare duminică, cxntă cu toţii la noi la biserică.
— Interesant.
— Vreţi să-i ascultaţi 1
— Făcrţi-mi plăcerea.
— Băiete ! strigă Piotr Petrovici. _

[1] Pătlăgele roşii (fr.).

De astă dată, apăru valetul care îl întîmpînase pe Pavd la sosire.
— Porunceşte să se adune corul şi să fie aprinse luminări le din salon şi din camera de oaspeţi.
Lacheul plecă să îndeplinească porunca.
— în tinereţe, am cîntat şi eu, ba chiar destul de bine, continuă Piotr Petrovici cu o vădită însufleţire, şi se vedr că treaba asta o să-mi fie dragă pînă ce-oi închide ochii
Curind, în odaie intră şi nepotul lui Knopov. Acum era spălat, pieptănat şi purta un surtuc nou-nouţ.
— Am sosit şi eu ! rosti el, zîmbind.
— Vedem şi noi că ai sosit ! îl îngînă ironic, Piotr Petrovici. Ca să vedeţi ce-i învaţă acum la şcolile militare, continuă el, adresîndu-se lui Vihrov şi arătînd spre nepot De ce 1 -o fi dat' maică-sa pe băiatul ăsta acolo, zău dacă vă pot spune. Nu s-a ales decît cu nişte picioare descleiatc şi cu nişte ochi ca de viţel.
— Să ştii unchiule, că picioarele mi s-au mai întărit.
— Slavă Domnului !

Piotr Petrovici nu-i zicea nepotului său decît „descleia- tul".între timp, în camera de primire şi în salon se făcu lumină, se auzi murmur de voci şi răsunară paşi.

— Pesemne că s-au şi adunat, rosti Piotr Petrovici. Băiete, adă-mi cîrja ! strigă el.

Servitorul veni fuga şi-i aduse o cîrjă groasă.

— Ia încercaţi-o ! Ce ziceţi ? rosti Piotr Petrovici, în- tinzîndu-i-o lui Vihrov.

Pavel o încercă. Cîrja cîntărea pe puţin două puduri.

— E din fier ? întrebă Vihrov.

— Da, răspunse Piotr Petrovici. Pe cînd locuiam la Moscova, am fost chemat din pricina ei la prefectul poliţiei. „Nu se poate purta o asemenea cîrjă, mi-a spus, puteţi omorî cu ea şi un om !" „Păi eu, zic, pot să omor un om şi cu pumnul ; înseamnă să nu mai port nici pumnii cu mine ?"[1]

Vorbind aşa, şontîcîi prin camera de primire spre salonul în care se şi afla corul alcătuit din bărbaţi şi femei ; acestea din urmă erau tunse ca bărbaţii şi îmbrăcate în cepane negre bărbăteşti.

— Ce caraghioasă pare Maria ! spuse nepotul, arătîndu-i lui Piotr Petrovici una din fete travestite astfel.

— Te pomeneşti că-ţi place ? îl întrebă Knopov.

— îmi place, răspunse nepotul, zîmbind prosteşte şi arătînd'i-şi toţi dinţii.

— Să-mi cîntaţi din Bortneanski[1], li se adresă Piotr Petrovici coriştilor.

Aceştia începură să cînte. Cîntau armonios, avînd cu toţii glasuri plăcute.

Din vorbele cîntării, Vihrov nu desluşi decît vreo cîteva. „înalţa-mă-voi !" ziceau başii, „înalţa-mă-voi !" repetau după ei altiştii, în falset. „înalţa-mă-voi !" prelungea nota tenorul.

Piotr Petrovici părea fericit. Înclinînd capul şi desfă- cîndu-şi braţele, făcea cîte un semn başilor, apoi celor ce cîntau în falset, iar atunci cînd corul trebuia să cînte mai tare, îşi lăsa braţele în jos. Totodată ţinea şi el isonul cîn- tăreţilor cu vocea lui profundă, gravă.

— Poate aţi vrea să ascultaţi o cîntare mai veselă ? i se adresă el lui Vihrov. Nişte cîntece laice ?

— îmi plac şi cele laice, răspunse Pavel.

— Atunci să-mi ziceţi cîntecul care îmi place cel mai mult, le zise Piotr Petrovici coriştilor. Aceştia se rînduiră în linie şi începură să cînte :

Tinerică, dusu-m-am pe seară La ospăţ !

Lui Piotr Petrovici se vede că-i plăcea cel mai mul' pasajul în care se cînta :

Nici rachiu, nici mied acolo n-am băut...

[1] DmitrS Stepanovici Bortneanski (1751—1325), compozitor rus:

Tinerică, numai vişinata mi-a plăcut.
Dar nu stam cu păhărelul să o tot măsor :
Tinerică, doar din vadră stam s-o beau cu spor !
„Stam s-o beau cu spor !" zicea şi el cu basul lui profund. Apoi corul continua :
Şi, în drum spre casă, m-am tot poticnit,
Şi de stîlpul porţii m-am fost sprijinit !
„M-am fost sprijinit !" suna basul lui Piotr Petrovici ; deşi picioarele îi erau betege, tot mişca din ele. Izvorul veseliei se vede că mai pulsa în el, anii şi suferinţele încă nu-l secătuiseră.

— Treci, Mişa, de joacă ! îi strigă el nepotului.

— Nu ştiu să joc, unchiule, răspunse Mişa, roşind, totuşi se ridică de pe scaun.

— Minţi, joacă, altminteri guşti din harapnic ! Maria, vino de te aşază în faţa lui !

La această chemare, din mijlocul corului se desprinse o fată : chiar aceea pe care Mişa i-o arătase lui Knopov.

— Treci de joacă ! repetă unchiul.

Bietul membru al judecătoriei nu avu încotro şi începu să dea din picioarele lui descleiate, în timp ce Maria bătu vîrtos, în faţa lui, trepakul[1], corul continua să cînte (apăruseră acum şi dairalele, şi talgerele).

Nici rachiu, nici mied acolo n-am băut...

Vihrov privea şi asculta, cu capul aplecat pe-un umăr.

La cina care urmă scurt timp după aceea, Piotr Petro- viei se dovedi a fi un mare meşter în a-şi trata musafirii : *bitokul* aburind era, într-adevăr, minunat, de-a lungul mesei se înşirau sticle fără număr ; Knopov începu să-şi înveţe oaspeţii cum trebuie să taie brînzeturile, apoi pregăti o salată cu iscusinţa unui adevărat gastronom. Cînd nepotul refuză să mai bea vin, se răsti la el : „Bea, prostule, totuna nu te mai ţii pe picioare !", iar pe Vihrov îl îmbătă în aşa hal, încît acesta, sub impresia cîntărilor bisericeşti de adineaori, începu să vorbească despre religi®,

— O singură latură a tuturor religiilor e cu adevărat etemă : cea estetică, spuse el. Daţi-o la o parte şi religia va dispărea. Luteranismul, care a exclus această latură, nu mai e religie, ci Dumnezeu ştie ce !

— Aşa e, aşa e ! îl susţinu Piotr Petrovici.

Luîndu-se cu vorba, Vihrov trecu şi la alte domenii,

— întreg sistemul nostru e îngrozitor, întreg sistemul e de nesuportat ; degeaba învinuim pe cutare guvernator sau pe cutare ispravnic : însuşi sistemul e oribil ! spunea el,

— Se înţelege ! confirma şi Piotr Petrovici.

Totdeauna îi plăcuseră ideile liberale.

— Ce-i, ţîncule, ţi-e somn ? se adresă el nepotului care căsca de-şi rupea fălcile.

— Mi-e somn, unchiule ! răspunse acesta.

[1] Dans popular rus.

— Bine, băiete, să mergem la culcare ! spuse Piotr Petrovici, ridieîndu-se de la masă.

În odaia de alături, paturile îi aşteptaţi pe oaspeţi, gata pregătite. Maşa, fata de adineaori, care nu-şi dezbrăcase incă hainele bărbăteşti, mai aranja, pe ici, pe colo, aşternu- lurile. Vihrov se întinse pe salteaua de puf şi se înveli cu plapuma caldă şi uşoară, de mătase.

„Naiba ştie ce-o mai fi şi asta ! cugetă cu mintea lui cam înceţoşată. De dimineaţă mă mai aflam în nişte codri de nepătruns, muream de foame, iar acum am ascultat un cor minunat, am mîncat şi am băut în neştire. Of, măicuţă Rusie !"

A doua zi dimineaţă, Piotr Petrovici îşi conduse oaspeţii cu aceeaşi căldură cu care îi primise şi-i făgădui lui Vihrov că, îndată ce va veni în oraş, va trece să-l vadă.

Caii lui Melkov erau de astă dată bine ţesălati şi bine hrăniţi ; vizitiul parcă se înveselise şi el şi prinsese curaj, într-un cuvînt, se vedea că se bucurasera cu toţii de-o primire frumoasă.

XIX

RĂSPUNSUL LUI MARY

Ajuns în oraş, Vihrov primi în sfîrşit răspunsul lui Mary la ultima lui misivă, lucru care i se păru a fi o veritabilă răsplată pentru toate cîte le îndurase în ultima vreme. Scrisul verişoarei sale era extrem de nervos şi inegal.

„Nu ţi-am răspuns de atîta timp, scria Mary, pentru că am fost bolnavă.. Bolnavă din pricina scrisorii tale ! Ce pot să-ţi răspund ? Pentru tine ar fi mult mai bine s-o îndrăgeşti pe fata aceea demnă despre care mi-ai scris, iar pe mine, dezolată şi cu viaţa mea amară, să mă laşi să-mi duc zilele aşa cum voi putea !..."

Părea apoi că scrisoarea fusese lăsată multă vreme de-o parte, pentru ca după aceea să fie reluată cu un scris şi mai nervos.

„Nu, prietene, să nu crezi cele ce ţi-am scris ; *mais seulement, que personne ne sache ; écoutez, mon cher, je t'aime, je t'aimerais tov jours !* Am luptat mult timp cu mine însumi, ca să nu-ţi spun asta... Din clipa în care te-am văzul la Moscova şi apoi la Petersburg — Dumnezeu să mă ierte ! — am încetat să-mi iubesc bărbatul, ba îmi iubesc mai puţin şi copilul ; singura mea dorinţă e să te văd pe tine. Ce fel de neplăceri ai tu în serviciu ? Scrie-mi cît mai repede : poate e nevoie de vieo intervenţie aici, la Petersburg ? Mă voi duce chiar cu pretutindeni şi voi implora în genunchi să se facă tot de ce ai tu nevoie.

Mary"'După lectura acestei scrisori, primul lucru la care se gîndi Vihrov fu să se ducă la guvernator şi să-i ceară aprobarea de a pleca în concediu, la Petersburg.

în anticameră, îl găsi pe acelaşi aghiotant plictisit de mai înainte, care, de astă dată, nici nu se mai osteni să-l anunţe, ci îi spuse direct:

— Aşteptaţi aici ; generalul va ieşi din birou la ora douăsprezece.

Aşa' cum se simţea în clipele acelea, Vihrov l-ar fi socotit pe guvernator drept cel mai mare binefăcător al său, dacă acesta l-ar fi lăsat acum să plece în concediu ; stînd acolo, în anticameră, nu se gîndea decît ce cuvinte mai convingătoare să folosească, pentru a-i expune cele dorite.

La ora douăsprezece, mai-marele guberniei ieşi, într-adevăr, din cabinet şi, văzîndu-l pe Vihrov, păru să-i zîm- beaseă, dar nu în semn de salut, ci, mai curînd, ironic. Cu mîinile aproape tremurînde, Vihrov îi întinse raportul privitor la fugarii din satul Poiarkovo.

— Aţi prins vreunul ? îl întrebă guvernatorul fără să se uite la raport.

— l-am prins, dar mi-au scăpat din mîini, îi răspunse Vihrov : glasul îi tremura şi el.

De astă dată, guvernatorul îi aruncă fâţiş un zîmbet care vădea dispreţ şi chiar un fel de milă ; întoreîndu-i spatele, avu intenţia să reintre în cabinet, dar Vihrov îl opri

— Excelenţa voastră, aş dori să vă vorbesc între patru ochi.

Tăcut, mai marele guberniei îi arătă cu degetul cabinetul şi amîndoi intrară înăuntru. Guvernatorul se aşeză, iar Vihrov rămase în picioare în dreptul biroului.

— Excelenţii voastră, am o mare rugăminte : daţi-mi voie să plec în concediu la Petersburg... începu el.

Guvernatorul holbă la el nişte ochi miraţi, de parcă ar fi vrut să se convingă dacă omul din fala lui e în toate minţile sau a înnebunii de-a binelea.

— Intrarea în capitală vă este interzisă, zise ei în cele din urmă.

— Dar* cu vă cer acest lucru ca pe o favoare ; acolo n-am să apar în faţa nici unuia dintre .şefii noştri.

Guvernatorul zîmbi ironic.

— Cum adică, doriţi să fiu complice la înşelăciunea dumneavoastră ?

— Excelenţa voastră, am acolo pe sora mea, singura mea rudă. E pe moarte şi vrea să mă vadă, rosti Vihrov, gîndindu-se că l-ar putea înduioşa astfel pe mai-marele guberniei.

Acesta înălţă din umeri.

— Ce să-i faci, eu nu pot să schimb legile pentru dumneavoastră, rosti în sfîrşit.

— Excelenţa voastră, sînt oare închis aici pe viaţă ? Doar n-am săvîrşit nici o crimă ?

•— Cum adică, sînteţi închis ? întrebă guvernatorul.

— Consider că asta e situaţia, din moment ce nu mă pot folosi de dreptul acordat tuturor slujbaşilor de a pleca în concediu.

Guvernatorul îndreptă din nou spre el o privire ironică.

— Aici, să ştiţi că nu aveţi calitatea de slujbaş, ci de exilat, rosti el.

Vihrov îşi dădu seama că nu-i va fi cu putinţă să-l înduplece ori să-l convingă pe domnul dinaintea lui ; sîngele îi năvăli în obraz, inima i se strînse.

— A doua mea rugăminte, începu el, fără să ştie prea bine de ce o spune, ba poate chiar cu gîndul de a-i face în ciudă guvernatorului, a doua mea rugăminte e să mă scutiţi de a mai face cercetări cu privire la roscolnicii din judeţ.

Mai-marele guberniei îl privi întrebător.

— Nu mai pot să fac acest lucru, adăugă Vihrov.

Guvernatorul continuă să-l priveascăin tăcere.

— Mă obligaţi, reluă Pavel, să fac percheziţii în casele unor oameni, care, prin convingerile lor religioase şi prin modul lor de viaţă, poate că sînt cu mult mai buni decît mine.

Mai-marele guberniei îl asculta acum cu o oarecare curiozitate. Păru chiar că spusele lui Vihrov îi treziră interesul.

— Le distrug oamenilor bisericile ca un cuceritor asiatic, îndeplinesc fără a cîrti dorinţele unui popă fanatic al edinoverţilor... vorbi acesta în continuare.

— Ce vreţi să spuneţi cu asta ? îl întrebă, în sfîrşit, guvernatorul.

— Că nu sînt în stare să îndeplinesc în mod conştiincios asemenea dispoziţii. Nu-mi permite conştiinţa.

Guvernatorul zîmbi ironic.

— Aşterneţi toate acestea pe hîrtie ; oe să tot ascult declaraţiile dumneavoastră verbale !

— Raportul meu cuprinde în parte şi aceste lucruri, răspunse Vihrov, întrucît, după ultima mea misiune, m-am convins că, prin asemenea acţiuni, noi, cinovnicii, devenim odioşi pentru popor ; cînd am ajuns în aşezarea cea mai apropiată de locul unde se ascund fugarii, am văzut acolo iot cvasul şi laptele vărsate pe jos, toate ouăle sparte, şi aceasta, numai ca ţăranii să nu ne dea de mîncare. Situaţii umilitoare de acest fel şi-o asemenea ură din partea poporului meu nu vreau să le mai suport !

— Scrieţi şi asta pe hîrtie, îi spuse guvernatorul, calm, ba chiar cu o oarecare blîndeţe.

— Am scris şi asta, îi răspunse Vihrov. Prin urmare, tui pol spera să obţin un concediu de la dumneavoastră ?

— Nu. răspunse guvernatorul.

Vihrov îl salută şi ieşi din cabinet.

Rămas singur, guvernatorul se apucă să-i citească raportul. Zîmbi tot timpul, cît dură lectura.

— 1£ un prost ! rosti, citind pînă la capăt darea de seamă. Apoi, împăturind hîrtia şi punînd-o în buzunar, porunci să se aducă trăsura. Fluturîndu-şi panaşul alb, trecu prin oraş, spre vila doamnei Pikolova.

Obişnuia să treacă pe la ea în fiecare dimineaţă, după orele douăsprezece, bărbatul ei trebuind atunci să plece neapărat de acasă.

Primul gînd al eroului meu, după ce ieşi de la guvernator. fu să se ducă la Petersburg în mod clandestin, fără nici n aprobare. Poate că ar fi făcut şi acest lucru, dacă nu l-ar fi întîlnit la intrare în apartamentul lui pe procurorul Za- harevski, sosit să ia masa de prînz la fratele său.

— De unde veniţi ? îl întrebă procurorul.

Vihrov îi spuse, apoi, vorbindu-i despre dorinţa sa de a pleca la Petersburg, îi mărturisi că intenţionează să plece cu de la sine putere, întrucît guvern a torul nu-j acordă concediul solicitat.

Procurorul dădu din cap.

— Nu v-aş sfătui s-o faceţi, rosti el, *se* vede că nu~l cunoaşteţi încă prea bine pe guvernatorul nostru ; el va porunci fără nici o jenă să fiţi oprit şi dus la închisoare, avînd în acest caz dreptatea de partea lui.

— Dar ce să fac, ce să fac ? se căină Vihrov, aproape cu lacrimi în ochi.

Zaharevski înălţă din umeri.

1 — După părerea mea, spuse el, cel mai cuminte ar **fi** să scrieţi o scrisoare ministrului, să-i arătaţi că trebuie să plecaţi neapărat la Petersburg şi să-i explicaţi că mai- ma- rele guberniei nu-şi ia răspunderea de a vă acorda această permisiune, refuzînd totodată să intervină pentru dumneavoastră, fapt care v'-a determinat să vă adresaţi personal excelenţei sale ; în afară de asta, e bine să scrieţi şi cunoştinţelor dumneavoastră de la Petersburg. rugîndu-le să intervină în sprijinul cererii trimise ministrului.

Sfaturile procurorului se rînduiră ordonat în mintea lui Vihrov.

„Într-adevăr, am să-i scriu ministrului, am să le scriu lui Mary, lui Plavin şi lui Abreev ; poate că rezultatul va fi pozitiv", gîndi el şi-i spuse îndată procurorului ce avea de gînd să facă.

^ Zaharevski îi aprobă planul.

— Aveţi intenţia să reveniţi aici de la Petersburg ? îl întrebă procurorul.

— în cazul cînd voi fi lăsat să rămîn la Petersburg, nu voi mai veni aici niciodată ! exclamă Vihrov apoi se grăbi să'-şi ia rămas bun 'de la procuror. Ajuns acasă, se aşeză să întocmească scrisorile cu pricina.

. în încercarea lui de a formula tot soiul de fraze măgu- litoare prin care să-şi expună doleanţele, ajunse la o adevărată virtuozitate. „Mult prea strălucite conte !" îi scrisese de pildă ministrului, pomenind mai departe pînă şi de „inima duioasă" a acestuia. în scrisoarea adresată lui Plavin aminti despre „noblețea sufletească" a fostului său vecin, iar lui Abreev îi scrise că acesta, „ca om al noilor convingeri", de bună seamă nu va scăpa

din vedere să... şi aşa mai Separte. Recitind scrisorile i se făcu scîrbă de el însuşi.

—• O, dragoste ! exclamă el, numai pentru tine îmi pot permite să fiu atît de meschin.

— Nu te chinuim, vrem doar să te dezmeticeşti, îi spuse procurorul. Vihrov mi-a mărturisit deschis că nu va mai reveni aici pentru nimic în lume.

— Şi ce-i cu asta ? ripostă Iulia, îndreptîndu-şi spre el ochii plini de lacrimi. Dacă el va rămîne la Petersburg, să ştiţi că am să plec şi eu acolo;

— Cine o să-ţi dea drumul ? o întrebă zîmbind, procurorul.

— Tata. Am să-i spun că vreau să locuiesc la Petersburg şi va veni cu mine.

— Asta-i bună ! făcu inginerul. Dacă mîine o să-l trimită pe Vihrov la Astrahan, ai să te duci şi tu după el la Astrahan ? Sau dacă o să fie trimis la minele din Siberia, ai să-l urmezi şi acolo ?

— Să nu mai cobeşti ! Auzi vorbă : la minele din Siberia ! exclamă Iulia şi, nemaifiind în stare să rămînă la masă, se ridică şi se retrase în odaia ei.

— E amorezată rău, proasta de ea ! spuse inginerul, moliorît.

— M-da ! rosti tărăgănat procurorul.

XX

EXPLICAŢIA

Curînd, Vihrov primi de la procuror o scurtă scrisoare.

„Mă grăbesc, să vă informez, dragă Pavel Mihailovici, că dl. Klikov a cumpărat, cu acte de proprietate, moşia aflată sub tutela sa şi a obţinut de la guvernator efectuarea unei noi anchete, în cursul căreia ţăranii, pesemne instruiţi dinainte, au dat cu totul alte declaraţii decît cele obţinute de dumneavoastră. Nu credeţi că e necesar să luaţi unele măsuri împotriva acestei stări de lucruri ?"

Citind biletul. Vihrov nu făcu mai întîi decît să rîdă, ipoi îi trimise lui Zaharevski următorul răspuns ;

Scrisoarea adresată lui Mary fu cea mai scurtă :

„Comoara mea, te rog să intervii şi să insişti să mi se permită să plec în concediu, lucru pe care îl solicit şi eu, concomitent, printr-o cerere adresată ministrului. Dacă n-am să te văd încă o jumătate de an simt că am să înnebunesc."

După ce scrise aceste epistole, fu cuprins fără veste, pesemne din pricina celor prin care trecuse în ziua aceea, de-o veritabilă criză de nervi : se trînti în pat şi începu să plîngă în hohote, ca un copil.

Grunea nu izbutea să priceapă ce se petrece cu boierul ei ; stătea tristă, cu mîinile încrucişate şi îl privea fără să scoată o vorbă.

Între timp, procurorul, stînd la masă cu fratele şi cu sora sa, nu pierdu ocazia să le spună :

— L-am întîlnit adineoari pe chiriaşul vostru ; vrea să plece definitiv la Petersburg.

— Ducă-se ! se grăbi să spună inginerul, pe care ăt-ît Vihrov, cît şi toate discuţiile purtate pe seama lui ajunseseră să-l plictisească de moarte.

Procurorul aruncă o privire spre Iulia.

— Tot uşi, unele domnişoare poate că îi vor duce dorul, rosti el cu un zîmbet uşor. *

— S-ar putea. Se mai găsesc încă suflete simţitoare, n-au dispărut cu totul, făcu inginerul.

Auzind acest schimb de cuvinte, Iulia se făcu palidă.

— Oare pe Miliktrisa Kirbilievna [1] o ia cu el ? întrebă Vissarion, subînţelegînd-o, bineînţeles, pe Gruşa.

— Nu. Bănuiesc că la Petersburg are o altă Kirbilievna şi că tocmai la ea se străduieşte să ajungă, răspunse procurorul.

Iuliei, care se apucase să pregătească o salată, i se umplură ochii de lacrimi.

— Cel puţin salata să nu ne-o stropeşti cu lacrimile dumitale, i se adresă ironic inginerul.

Iulia împinse de-o parte salaliera.

— Am impresia că vă face plăcere să mă chinuiţi ! zise ca.

„Naiba să-i ia cu toate născocirile lor ; ştiu doar atît, că am dreptate şi că nu vreau să mă mai gîndesc la cele întâmplate."

Eroul meu chiar că nu se mai gîndea la nimic decît la Mary, stînd ceasuri întregi în faţa portretului pe care ea i-l trimisese : ochii şi zîmbetul verişoarei sale semănau acum din ce în ce mai mult cu ale lui Esper Ivaníci, lucru care îl încînta şi mai mult. Tn seara aceea însă, reamintin- du-şi cele spuse de procuror, simţi o anume nelinişte, mai ales la gîndul că asemenea calomnii i-ar putea prejudicia serios posibilitatea de a obţine concediul solicitat. De aceea, auzind într-un tîrziu, sus, la etaj, un murmur de voci şi zgomote, şi crezînd că procurorul a venit din nou în vizită la fratele său, luă hotărîrea să se ducă şi el acolo şi să-l întrebe mai în amănunt despre isprava lui Klîkov. Ureînd însă în apartamentul de sus şi intrînd în salon, fu surprins într-un mod foarte neplăcut ; în cele cîteva fotolii, aşezate acum unul lîngă altul, şedeau procurorul, guvernatorul, *m-vie* Pikolova, Vissarion şi Iulia, iar în faţa lor stătea în picioare un ins îmbrăcat într-un frac negru şi ţinînd în mîini nişte cărţi de joc. Vihrov abia fu în stare să-i salute pe cei adunaţi.

— Mă bucur că aţi venit, rosti Vissarion, totuşi păru stingherit de apariţia vecinului său.

Cît despre guvernator şi *m-me* Pikolova, aceştia nici măcar nu-i răspunseră la salut. Procurorul însă îi slrînse prietenește mîna, zîmbindu-i uşor, iar Iulia, luminîndu-se la faţă de bucurie, ii arătă cu ochii locul de lîngă ea. Vihrov se aşează acolo.

[1] Personaj feminin din folclorul rusesc.

Reuniunea din seara aceea fu organizată la Vissarion cu totul pe neașteptate ; aici trebuie să arătăm că, din ziua în care avusese loc spectacolul de teatru cu participarea artiștilor amatori, *m-me* Pikolova începuse să-i acorde Iuliei o vădită și binevoitoare atenție. Femeile au uneori asemenea porniri prea puțin justificate. *M-me* Pikolova spunea ea însăși că Iulia îi place foarte mult, deși nu-și poate explica de ce, anume.Vissarion, ca om practic, nu scăpă ocazia să profite de această stare de lucruri și începu să organizeze pentru *m-me* Pikolova mici serate, la care se înțelege că era totdeauna prezent și mai-marele guberniei ; astfel se răspîndi în tot orașul vestea că guvernatorul îl simpatizează foarte mult pe inginerul Zaharevski ; drept urmare Vissarion se trezi ciștigînd la construcțiile contractate vreo cinci mii de ruble în plus • pe lîngă aceasta, atenția pe care i-o acorda șeful guberniei avu darul să-i satisfacă în mod vădit orgoliul. Procurorul nu lua parte, de obicei, la asemenea serate ; venise în seara aceea numai pentru că fratele său, din dorința de a le oferi oaspeților cît mai multe momente distractive, îl invitase la el pe un scamator sosit de curînd în oraș, iar lui Ilarion, ca multor oameni inteligenți, îi plăceau foarte mult scamatoriile : le urmărea cu atenție și curiozitate. Scamatorul cu pricina (avînd înfățișare specifică tuturor prestidigitatorilor din lume și stînd acum cu mînecile ușor suflecate) se adresa mai ales lui *m-mc* Piko- lova. Om abil, pesemne că avusese timp să afle amănunte despre aceasta și, ca atare, încerca să-i acorde o atenție specială.

— *Madame,* luați vă rog, această carte, i se adresă într-o franceză stîlcită. *M-r le general,* și dumneavoastră, îi oferi o altă carte de joc, guvernatorului.

— Unde s-o pun ? întrebă șeful guberniei într-o franceză și mai stîlcită.

— Pe a mea am pus-o în batistă ! interveni Pikolova, într-un grai franțuzesc la fel de pocit.

Procurorul nu se putu stăpîni și li se uită peste umăr, ca să-și dea seama dacă au ascuns bine cărțile.

— Un, doi ! rosti scamatorul și își agită în aer bagheta. Cît ai clipi din ochi, cartea mai-marelui guberniei trecu în mîinile doamnei Pikolova, iar cartea acesteia la mai-marele guberniei.

Mirarea, atît. a lui cît și a ei, nu avu margini. Vissarion își rise pe sub mustață. Cunoștea și el acest truc, dealtfel ca și multe alte scamatorii pe care le făcu în continuare prestidigitatorul ; nu numai că le cunoștea, dar le și învățase cîndva în mod special.

Scamatorul prezentă apoi trucul cu inelele. Le mișcă în așa fel, încît intrară unul într-altul, pînă ce alcătuiră un lanț ; scuturîndu-l după aceea, zalele i se desfac ură.

— Dați-mi și mie inelul ! exclamă guvernatorul, surescitat de mirare. N-are nici o

spărtură, spuse îndată şi îl dădu procurorului, care, mijindu-şi ochii, îl examină' la rîndul lui, apropiindu-l de luminare.

— N-ai să vezi nimic, îi spuse fratele său. Cu toate că nu cunoştea acest truc, ştia prea bine că era zadarnic să examinezi inelul.

—• Uitaţi-vă, am făcut şi eu să intre un inel într-altul, exclamă *m-me* Pikolova cu o bucurie copilăroasă în glas ; ţinuse în mîini două inele şi se tot străduise să le unească ; dar nici nu se apropie bine de ea scamatorul, că inelele se şi legară.

— Sînteţi o vrăjitoare, sînteţi o vrăjitoare ! exclamă guvernatorul, învăluind-o, ca de obicei, cu privirea sa drăgăstoasă.

Pe Vihrov spectacolul îl plictisi de moarte. Şezu tot timpul cu capul plecat. Nici Iulia nu acordă vreo atenţie scamatorului, ci se uită la Vihrov : la un moment dat, cînd ceilalţi erau cu ochii la scamator, care prezenta de astă dată trucul cu cobaii (aceştia se transformau în porumbei, iar porumbeii redeveneau cobai), îşi luă deodată inima în dinţi şi, cu o voce care părea foarte veselă, îi spuse :

— Cum rămîne, Pavel Mihailovici ? Chiar nu vreţi deloc să aflaţi secretul pe care voiam să vi-l spun ?

— Secretul ? repetă Vihrov cu o voce aparent flegmatică, dar în sinea lui înspăimîntîndu-se de-a binelea. îndată însă îşi spuse că în cazul cînd Iulia îi va vorbi despre sentimentele ei, va trebui să-i răspundă fără a mai ocoli adevărul.

— Ştiţi, continuă ea cu aceeaşi veselie în glas, sînt îndrăgostită de dumneavoastră.

— Păcat ! rosti Vihrov pe un ton tot atît de vesel. În alte condiţii aş fi socotit aceasta drept cea mai mare fericire pentru mine. Acum însă nu vă pot răspunde la fel.

— De ce ? întrebă Iulia fără a renunţa la tonul ei de dinainte.

— Pentru că iubesc o altă femeie, răspunse Vihrov.

— Nu cumva pe *m-me* Fateeva cea ingrată ?

— Nu.

— Să fie vorba oare — pfui ! — de intendenta dumneavoastră.

— Nicidecum.

— Dar cine c această femeie ? rosti ea. Vocea nu-i mai era veselă.

— O verişoară de a mea.

— Cea de la care primiţi scrisori ? se interesă Iulia, simţind că e gata să izbucnească în plîns. Şi este o afecţiune veche ? izbuti, totuşi să-l mai întrebe.

— Foarte veche ! răspunse Vihrov, stînd, ca şi pînă atunci, cu capul plecat. Eram încă băieţandru cînd m-am îndrăgostit de ea dar s-a măritat cu altul.

— De ce nu cu dumneavoastră ? rosti Iulia.

— Pentru că eram încă elev de liceu, iar ca, o domnişoară de optsprezece ani.

— Şi după aceea ? întrebă Iulia.
— După aceea s-a petrecut cu mine un fenomen psihologic foarte ciudat : timp de-aproape doisprezece ani am purtat în suflet sentimentul pentru această femeie fără să-l bănuiesc măcar, el manifestîndu-se între timp prin mai multe reacţii negative, ca să zic aşa. Vreau să spun că în această perioadă nu am fost în stare să iubesc sincer, cu adevărat, nici o altă femeie. .
— Şi-acum acest sentiment se manifestă pozitiv ?
— Da.
— Ce anume a contribuit la asta ? continuă ca să-l interogheze. Izbutise să-şi stăpincască hohotele de plîns şi să le ascundă departe-departe, în adîncul inimii.
— Gindul şi speranţa că dragostea îmi va fi împărtăşită.
— Înseamnă că ati primit un răspuns încuraiator.
— Da.
— Şi soţul ? Mai trăieşte ?
— Trăieşte.
— Şi atunci ? El nu vă trezeşte gelozia ?
Vihrov dădu din umeri.
— Dragostea ce i-o port acestei fiinţe c o dragoste spirituală, iar pe sufletul şi inima unui om nimeni şi niciodată nu poate pune slăpînirc.

() invidiez pe verişoara dumneavoastră, rosti Iulia după un răstimp de tăcere şi scoase un oftat abia perceptibil

— .De ce ? întrebă Vihrov, ca şi cînd n-ar fi înţeles ce vrea să spună.

— Pentru că a izbutit să vă inspire un sentiment atît de statornic : aţi iubit-o doisprezece ani fără să speraţi că vi se va răspunde la fel şi fără să puteţi iubi, din pricina asta, o altă femeie.

— Da, aşa s-a întîmplat! admise Vihrov. îşi dădea seama că mărturisirea lui o jignise şi o îndurerase pe Iulia.

Nu-şi mai spuseră nimic. Vihrov se simţi întrucîtva ruşinat, iar ea pesemne că încerca să se reculeagă. El se ridică din fotoliu şi trecu în altă parte a salonului, dîndu-i posibilitatea să-şi vină în fire.

Cel puţin o jumătate de oră Iulia rămase la locul ei fără să se mişte, fără să schimbe o vorbă cu cineva. După cum am mai spus, era o fată orgolioasă şi cu un caracter ferm. Cît timp gîndise şi sperase că Vihrov va răspunde sentimentelor ei, îl iubise aproape cu pasiune, se comportase uneori prea sentimental, fusese capabilă, chiar, să facă şi un pas greşit, însă îndată ce auzi că el iubeşte o altă femeie, se grăbi să-şi scoată din cap toate visele şi toate speranţele. În inimă nu-i rămase decît o vagă durere, ca o arsură ce încă se mai făcea simţită. Izbutind, deci, să fie din nou stăpînă pe ea şi văzînd că m-me Pikolova rămăsese singură (mai-marele guberniei discuta acum cu Vissarion Zaharevski), se ridică îndată şi se duse să se aşeze lîngă aceasta. Vihrov, în schimb, încerca o vie dorinţă de a pleca acasă : venise acolo să discute cu procurorul despre cazul lui, dar Ilarion ca un făcut, continua să urmărească trucurile scamatorului. Hotărî să mai aştepte şi, în timpul ăsta, auzi, fără să vrea, o discuţie între guvernator şi Vissarion Zaharevski. Vorbeau despre clădirea poştei pe care inginerul o construise în regie proprie.

— Dirigintele poştei mi-a spus de-a dreptul că această clădire nu-i bună de nimic, zise guvernatorul mai mult în glumă, decît în serios.

— Să ştiţi că nu-mi pasă : ar putea să se şi prăbuşească, răspunse Vissarion. Arhitectul poştelor a recepţionat-o şi cu asta, basta !

— Dirigintele zice însă că tencuiala ar fi căzut, de pe tavane, după ce a trecut mai mult timp de la recepţionarea clădirii.

— Dacă era să cadă. apoi trebuia fie să cadă imediat, fie să nu mai cadă deloc.

— Şi totuşi a căzut ripostă domol mai-marele guberniei.

— Se prea poate ! răspunse vioi Zaharevski. Dar poate că cei de acolo au făcui în casă leşie, ori au fiert rufe : treaba asta umezeşte orice fel de tencuială.

— Duşumeaua s-a lăsat şi ea : lumea se teme să şi calce pe scînduri, părui mai mult să,l informeze, decît să-l mus tre guvernatorul.

— O cred şi pe asta ! răspunse Zabarevski cu aceeaşi dezinvoltură. Nicăieri nu există grinzi care, la o lungime de doisprezece arşini. să nu se curbeze : de ce să se teamă lumea .să calce pe ele ! În casele din Petersburg toate duşumelele se leagănă şi totuşi nimeni nu se teme de asta.

— Dirigintele zice că pămîntul de sub grinzi e foarle umed, că tocmai de aceea au început ele să se deformeze.

— St vor deforma, fireşte i Să ştiţi că şi pentru mine ar fi fost mai avantajos să pun acolo pămînt uscat : l-aş fi aşternut mai uşor şi mai repede. Asupra lui Dumnezeu insă eu n-am nici o putere : pe atunci a plouat întruna „ doar nu era să usuc pămîntul pe plită. Am. încercat totuşi să-l usuc, dar fără nici un rezultat. De altfel toate accstea le-am făcut, cunoscute şefilor mei.

— Sau. mai zice dirigintele, sobele de acolo sînt făcute din cărămizi vechi, pline de mortar, care au fost scoase din pereţii unor clădiri demolate. Treaba asta, cică, ar dăuna sobelor.

— E adevărat, numai că asta trebuie s-o constate arhitectul lor. Eu i-am predat sobele făcute dintr-un material corespunzător. în actul de predare nu se menţionează că sobele ar fi prost construite : poate că ei le-au desfăcut ulterior şi le-au reclădit din eiri.e ştie ce fel de cărămizi : doar de atunci a trecut o jumătate de an !

— Mai repară şi dumneata cîte ceva ca să-i liniştim, mai mult îl sfătui mai-marele guberniei decSt să-i ordone

— Peniru nimic în lume, înălţimea voastră ! exclamă Zaharevski. Dacă aş fi vinovat, ar fi altceva. Dar sînt curat ca lacrima. Dacă aş face vreo reparaţie, ar însemna să dau ocazie oricui să clevetească pe seama mea..

— Nu pentru ei îţi cer să faci asta, ci pentru mine, altminteri o să trimită reclamaţii la Petersburg, iar mie nu-mi place să se afle acolo despre ciondănelile noastre.

—• Dacă-i vorba pe aşa, înălţimea voastră, sînt gata să le refac toată casa de la temelie, dar, vă spun sincer că pentru mine asta ar fi o mare ofensă, o foarte mare ofensă, spuse Zaharevski.

— Ce să-i faci, în slujbă se întîmplă să ai şi cîte-o neplăcere, conchise filozofic mai-marele guberniei.

— Aşa e ! zise pe acelaşi ton Zaharevski.

În toată această discuţie pe Vihrov îl mîră mai ales curajul cu care vorbise Vissarion despre clădirea construită sub oblăduirea lui. Dealtfel îi spusese şi Grunea, într-una din zile : „Gazda noastră a construit clădirea aceea, a poştei, a luat pe ea douăzeci de mii, iar acum casa aproape s-a năruit cu totul". Vissarion însuşi, trecînd odată, împreună cu Vihrov, pe lîngă acea clădire, i-o arătase şi-i spusese : „Din ciosvîrta asta m-am

înfruptat şi eu !", iar acum căutase să-l convingă pe guvernator că e curat ca lacrima !...

în tot cursul serii, valeţii aduseră necontenit fructe şi bomboane. în cele din urmă, se serviră pere, din acelea care, în oraş, costau două ruble bucata. Cu toate că discuta cu şeful guberniei, Vissarion nu scăpă din vedere să vină la *m-me* Pikolova şi s-o convingă să ia şi acasă vreo cinci pere. Ştia că-i plăceau foarte mult şi le mînca de obicei, dimineaţa, în pat. Şi din pricina unor asemenea trataţii îi plăceau lui *m-me* Pikolova seratele organizate de către Vissarion Zaharevski : le lăuda întruna, dealtfel ca şi pe vajnicul amfitrion.

între timp, procurorul, săturîndu-se, în sfîrşit, de trucurile scamatorului, ieşi-în salon. Vihrov se grăbi să se ducă după el.

— Ce s-a întîmplat, ce-au mai născocit ăştia împotriva mea ? îl întrebă pe Ilarion.De fapt, n-au născocit nimic, ci au răstălmăcit cazul într-un mod foarte abil, ii răspunse procurorul. Ţăranii au dat acum cu lotul ai te declaraţii decît cele pe care vi le-au prezentat dumneavoastră.

— De uncie aţi aflat treaba asta ?

— Mi-a spus-o însuşi guvernatorul. „Uite, zice," cum' procedează cinovnicii mei în cursul unor anchete : Vihrov ăsta făcînd ancheta la moşia lui Klîkov, a umblat numai cu minciuni !"'

— Ticălosul 1 exclamă Vihrov, aprinzîndu-se îa faţă.' Nu numai la slujbă, dar nici în viaţa particulară n-am minţit niciodată : am să discut cliiaf astăzi cu dumnealui!

— Discutaţi, spuse procurorul.

La cină, Vihrov bău vreo două pahare în plus ca să-şi facă curaj şi cînd simţi că băutura începe să-şi facă efectul, i se adresă cu glas tare guvernatorului.

— Excelenţa voastră, e adevărat că problema legată de tutela lui Klîkov a fost reexaminată ?

Guvernatorul îi aruncă o privire încruntată, jar *m-me* Pikolova ciuli urechile.

— Da, a fost reexaminată, rosti guvernatorul, după un răstimp de tăcere.

— Şi ce s-a constatai la noua anchetă ?

— Nu ştiu, încă n-am studiat dosarul, răspunse guvernatorul, privindu-l o clipă şi pe procuror.

Vihrov îşi dădu seama că nu mai exista nici o posibilitate de a discuta această problemă, mai cu seamă că guvernatorul se întorsese spre doamnele de alături, cu care se angaja într-o discuţie vioaie.

— N-o să vă dăm drumul să plecaţi, să ştiţi eă n-o sa vă dăm drumul, îi spunea Pikolova Iuliei.

— Plecaţi undeva ? interveni guvernatorul.

— Da, săptămîna viitoare plec la tatăl meu, răspunse lui ia cu glas tare, pesemne ca să fie auzită şi de Vihrov.

— Plecaţi ? o întrebă şi el.

— Negreşit, îi răspunse Iulia.

— Ba n-o să vă lăsăm, n-o să vă lăsăm, zise la rîndul lui .şi guvernatorul.

— Nu mă poate reţine alei niei-o putere din lume, răspunse eu tărie Iulia. Nu l-am văzut de foarte multă vreme pe tata, adăugă ea.

<i

Plecind. ea de obicei, cu Pikolova, guvernatorul nici nu se uită la Vihrov ; dealtfel nici acesta nu se osteni să-l salute.

O săptămînă mai tîrziu, Iulia plecă, într-adevăr, acasă, la ta'tăl ei.

XXI

ÎNTR UN IREA NEMULŢUMIŢI LOR

în sfirşit, sosi şi răspunsul lui Mary. Scrisul îi era tot at.lt de nervos, ca şi în misiva precedentă :

„Dragul meu prieten ! Nu pol să înţeleg ce s-a intim - plat : guvernatorul a trimis aici un denunţ împotriva ta, cărui copie mi-a în minat-o Plavin (o alătur scrisorii). Bunul nostru Abreev a fost în mod special în audienţă la ministru, spre a clarifica lucrurile, dar acesta i-a spus că ■nu se amestecă în dispoziţiile pe care guvernatorii le dau .subalternilor. Dacă soţul meu va fi trimis în Armata din sud. eu n-am să plec la moşie, ci am să trec prin oraşul în care te afli, ca să mă întîlnesc cu tine."

La început. Vihrov nu-şi prea dădu seama ce se petrece cu el : copia denunţului o scoase din plic şi o citi cu un fel de oboseală şi fără să încerce o prea mare neliniște. Hîrtia era întocmită astfel :

„Secretarul de colegiu Vihrov, exilat în gubernia ce mi-a fost încredinţată şi aflat aici în calitate de cinovnic pentru probleme speciale, fiind trimis să cerceteze modul În care a fost administrat domeniul de sub tutela locotenentului major Klîkov, şi-a permis să instige pe ţăranii localnici la nesupunere şi să obţină de la aceştia declaraţii Părtinitoare ; la efectuarea altei anchete, privitoare la edi- noverţi, s-a pretat, prin nevasta şefului poliţiei din localitatea respectivă, la aranjamente bănești cu rascolnicii ; în sfîrşit, trimis pe urmele unor fugari, a izbutit, împreună cu martorii, să prindă două persoane, dar, din neglijenţă sau avînd alt scop, i-a făcut scăpaţi, dindu-le posibilitatea să se sustragă de la pedeapsa prevăzută de lege. Prezentînd, cu cea mai mare stimă, toate aceste constatări excelenţei voastre, vă rog să binevoiţi a aproba ca cinovnicul pentru probleme speciale Vihrov să fie deferit justiţiei."

Pe copie, se mai afla şi o notiţă, scrisă de Plavin : !'

„Aprobarea a fest trimisă".

Citind aceste rincluri. lui Vihrov îi veni să rîdă. dar nici nu apucă să se dezmeticească bine, că din coridor se auzi- un zornăit de pinteni. *

„Nu cumva să fiu trimis undeva, şi mai departe ?" s* gîndi el.

în odaie îşi făcu apariţia şeful poliţiei locale.

— V-am adus un ordin de la şeful guberniei, îi zise lui' Pavel şi scoase din buzunarul vestonului o hîrtie,

Vihrov i-o luă. Era un ordin care suna aslf@i

„Comunicîndu-vă prin prezenta că v-am deferit justiţiei pentru săvîrşirea unor acte ilegale în serviciu şi eă v-am înlăturat din funcţie pe timpul cercetărilor şi al judecăţii, vă ordon a nu părăsi teritoriul oraşului pînă la încheierea acţiunii judiciare."

— Foarte bine, îi spuse Vihrov poliţaiului.

— Vă pot ruga să-mi confirmaţi în scris că aţi primit acest ordin ? întrebă acesta.

Vihrov îi scrise confiimarea cerută.

Şeful poliţiei însă nu se grăbi să plece ; pesemne că avea şi el chef să-l foarfece niţel pe guvernator.

—• Ca să vedeţi cum se comportă şef îi în ziua de astăzi î zise el, dar Vihrov nu-i răspunse nimic.

Şeful poliţiei era, ca să zicem aşa, creaţia guvernatorului şi unul dintre oamenii în care acesta îşi punea cea mai mare nădejde ; cu toate acestea, mai-marele guberniei făcea parte din acei conducători pe care supuşii lor, chiar cei; mai dragi şi pe care îi copleşesc cu binefaceri, nu-i pwfc suferi.Între timp. pe coridor se auziră alţi paşi.

Vihrov ridică privirea : pe uşă intrară fraţii Zaharevslri ; pe feţele amîndurora se citea neliniştea.

—• Se pare că am făcut tot ce aţi ciorii, îi zise Pavel şefului poliţiei.

Acesta înţelese aluzia, salută şi plecă.

— Aţi văzut ce festă v-a jucat guvernatorul ? i se adresă lui Vihrov procurorul. Buzele îi er au pal ide de mînie.

—- Tocmai îi citeam misivele, răspunse Pavel.

Vissarion Zaharevski umbla tăcut prin odaie : era şi el revoltat de procedeul guvernatorului.

— Acţiunii prin care sînteţi deferii justiţiei eu nu i-am dat curs, zise procurorul. În primul rinei, în cazul acuzării dumneavoastră de a l'i părtinitor, am aflat că la a doua anchetă au fost interogaţi cu totul alţi ţărani decît cei pe care i-aţi interogat dumneavoastră ; şi-apoi dumneavoastră aţi interogat şaptezeci de oameni, iar ei trei.

:— Numai trei ! exclamă Vihrov.

— Numai tiei ! repetă procurorul. Apoi, despre foamete şi holeră ceilalţi anchetatori n-au mai făcut nici un fel de noi cercetări, ci s-au bazat numai pe hotărârile anterioare ale organului de tutelă şi ale judecătoriei zemstvei. în ceea ce priveşte relaţiile dumneavoastră cu rascolnicii prin mijlocirea nevestei şefului de poliţie, nu există decît o singură scrisoare, lipsită de dovezi, a preotului edinoverţilor : ori eu susţin că, înainte de a deferi pe cineva justiţiei, toate acuzaţiile îndreptate asupra sa trebuie mai iutii verificate pe cale legală. Dumnealor n-au fost de acord cu mine şi au decis să ducă la îndeplinire hotărârea anterioară : în ceea ce mă priveşte, am să raportez totul ministrului.

—• Vă mulţumesc, spuse Vihrov. întinzîndu-i mina.

— E ceva de neconceput, de neconceput ! exclamă procurorul ; buzele îi mai erau şi acum palide de mînie.

în cele din urmă st; auzi şi glasul lui Vissarion.

— în cazul de faţă, zise el, nu-mi place în primul rind că e vorba de-o răzbunare. Dacă domnul Vihrov nu i-a făcut, n-a vrut să-i facă pe plac guvernatorului într-o problemă care-l interesa atît de mult, atunci el trebuia să predea acest caz altcuiva. Dar să ie răzbuni pentru asta, să racolezi la cazul în speţă şi alte probleme, este, după părerea mea, o treabă care lasă de dorit.

— Aici nu-i vorba numai de mine, zise Vihrov, adu- nîndu-şi în sliîrşit forţele, pentru a exprima tot ce i

se adunase în suflet. Poate că, într-adevăr, sînt vinovat şi, ca atare, nu-s bun de nimic, poate că-i vinovată soarta mea nefastă, da — vai ! — nu sînt singurul care suferă aici, există alte sute şi mii de subordonaţi, de care şefii lor dispun numai pentru amuzamentul lor. Dacă ar exista la noi nişte partide, iar acel partid care ar triumfa l-ar da la o parte pe celălalt, asta încă ar mai fi în firea lucrurilor ; clar îa noi aşa ceva nu există, la noi tiranii se distrează, pur şi simplu, pe seama victimelor lor. La fel cum se comportau cu noi tătarii, pe vremea Hoardei de Aur, tot astfel ne comportăm şi noi astăzi cu subalternii noştri L. Iată, vă jur, continuă Vihrov, că orice mi s-ar întîmpla, oriunde m-ar azvîrli soarta, voi căuta să demasc şi să fac de rîsul şi batjocura lumii pe toţi aceşti domni : ăsta va fi scopul vieţii mele de-aci înainte !...

— Toate astea sînt pe deplin juste ! se grăbi să spună inginerul, şi n-aş putea obiecta decît prin întrebarea : unde nu există aşa ceva ? Pretutindeni, cei mari vor ca subalternii să acţioneze în spiritul lor ; pretutindeni există părtinire ; pretutindeni există lăcomie de bani.

— Cum adică pretutindeni ? făcu procurorul În nici o altă limbă nu există cuvîntul vziatka[1].

— Cuvîntul poate că nu există, dar fapta în sine există, nosti inginerul rîzînd.Ba nicăieri nu există aşa ceva, nicăieri ! exclamă Vihrov. lertaţi-mă, Vissarion Ardalionîci, astăzi sînt foarte nervos, de aceea nu mă pot stăpîni să nu vă dau exemplu chiar p<- dumneavoastră. De curînd, acest domn guvernator... atunci cînd aţi discutat cu el, în casa dumneavoastră, despre anumite carenţe ale unei clădiri pe care aţi construit-o... părea mai mult să glumească pe seama lor, socotind probabil că nu sînt decît nişte fleacuri, o nimica toată, în timp ce pe mine, om cu nimic vinovat şi care şi-a făcut în mod cinstit datoria, mă dă în judecată !

Inginerul se făcu roşu la faţă.

— Poale că aţi făcut cine ştie ce încurcături în timpul misiunilor dumneavoastră, iar el a profitat de acest lucru şi v-a dat în judecată.

— Chiar dacă aş fi făcut vreo încurcătură, n-avea dreptul să mă dea în judecată ; ştia prea bine că am procedat în mod cinstit !

Sosirea unor oaspeţi întrerupse această discuţie. Era Knopov, care intra bălăbănindu-se. Purta frac, ca de obicei, avind prinsă de-o parte o săbiuţă încărcată de cruci şi modalii. În urma lui venea judecătorul, cunoscut acum de cilitori, cu obrazul lui sever şi imobil.

— Am aflat de la club că asupra dumneavoastră s-a abătut mînia ţarului nostru Ivan cel

[1] Vziatka — mită (rus.). Cuvîntul derivă de la verbul *vziati.*

Groznic zise Knopov adresîndu-se lui Vihrov, şi m-am grăbit ca, împreună cu Dmilri Dmitrievici, adăugă el arălînd spre judecător, să vă asigurăm de consideraţia şi respectul nostru.

Vihrov le mulţumi amîndurora.

•— Bună ziua, tînără justiţie, continuă Knopov, adresîndu-se de astă dată procurorului. La dumneavoastră cum se naşte un jurist, cum e-mbrăcat în uniforma de preşedinte al tribunalului. Respectele mele şi celor care dau faţă oraşelor, îi spuse apoi Piolrî Pelrovici inginerului. Menirea dumneavoastră e să întreţineţi cum trebuie şoselele, dar nu faceţi decît să împodobiţi oraşele : mereu vă faceţi cîte-o casă nouă.

Judecătorul ii salută pe cei de faţă tăcut şi cu multă prestanţă.

Se aşezară.

— Guvernatorul a întocmit şi împotriva mea un denunţ, îi zise lui Vihrov judecătorul.

— Asta pentru că v-aţi prezentat candidatura pentru postul de preşedinte al tribunalului ? întrebă Pavel.

— Da, confirmă judecătorul cu un glas metalic şi monoton. Guvernatorul consideră că nu e cazul să fiu confirmat în această funcţie deoarece aş fi neglijent în serviciu, ;iş duce o viaţă destrăbălată şi aş fi liber-cugetător. împotriva tuturor acestor acuzaţii pot prezenta însă o serie de dovezi care provin chiar de la dumnealui. Că nu sînt neglijent în serviciu o pot dovedi prin aceea că, după fiecare verificare a activităţii mele judecătoreşti, dumnealui însuşi îmi prezenta prin presă cuvinte de mulţumire : de asemenea, îmi făcea deseori vizite acasă ; îmi încredinţa organizarea balurilor pe care le patrona ; mă invita la masă chiar şi-atunci cînd n-avea decît un grup mai restrîns de oaspeţi. Cum cle-ar fi pulut să procedeze astfel, dacă eu a.? fi dus o viaţă destrăbălată şi aş fi fost un liber-cugetă- tor ? Căci un guvernator nu-şi apropie, de obicei, asemenea oameni şi nici nu trebuie să şi-i apropie. Ei bine, în legătură cu toate acestea am întocmit două memorii : unul adresat ministrului de interne, celălalt — ministrului justiţiei.

—• Mitea al nostru e un băiat de ispravă ! interveni Knopov. Şi laică-său a fost un om care se tot ţinea de procese. Odată, un boier foarte bogat, pe nume Gherasimov. i-a călcat ogoarele cu dinii lui de vînătoare şi i-a hăituit vacile : s-a judecat cu el treizeci de ani şi pînă la urmă a cîştigat : a plătit boierul toate daunele şi cheltuielile...

— Eu nu mă ţin de procese, ripostă judecătorul, se înţelege însă că n-am să permit nimănui să mă calce pe bătătură, dacă am dreptate !... în acest memoriu, continuă el, adresîndu-se lui Vihrov, am expus şi motivele pentru care mai-marele guberniei caută să mă discrediteze. ..Din eauza doamnei Pikolova, am scris, au fost daţi afară patru ispravnici, fiind înlocuiţi cu rude

de ale dumneaei; tot din pricina doamnei Pikolova, un negustor a fost ţinut o lună întreagă la poliţie, pentru că nu i-a dat marfă pe datorie ; acum domnul Vihrov e deferit justiţiei, deoarece n-a condus ancheta privitoare la fratele doamnei Pikolova aşa cum ar fi dorit dumneaei." Tocmai de aceea am şi venit aici. adăugă el. Acceptaţi să amintesc în memoriu şi cazul dumneavoastră ?
cate pentru mai-marele guberniei. Mohov ăsta rn-a întrebat odată : ..Dacă veniţi la balul -nostru mascat ce fel de personaj veţi întruchipa ?" „Un ministru", îi zic eu. ,.Şi de ce. mă rog ?" mă-ntrebă dumnealui. „Ca să-i dau afară pe toţi cinovnieii." ..Cum. zice, şi pe mine o să mă daţi afară V" „în primul rînd". zic. A rîs omul. clar după aceea a încetat să mă mai invite la mesele lui... Ei, dragii mei. a> zice că a sosii timpul şi pentru un *pouali î* conchise Knopov. ridicîndu-se.

— Credeţi ? întrebă Vihrov.

— Da. da ! Fără doar şi poate ! votări Knopov. Dumneavoastră, tînăra Themis, nu mergeţi cu noi ? i se adresă el procurorului. Am merge numai la club, nicăieri altundeva

— De acord ! zise Llarion.

— Dar dumneavoastră, cel care schimbaţi faţa oraşului ? îl întrebă Piotr Petroviei pe inginer.

— Vin şi eu. acceptă acesta.

— Să nc faceţi cinste cu o ladă de şampanie-, zise Knopov, altminteri am să spun tuturor din ce fel de cherestea aţi construit podul de lîngă oraş. „Unde duceţi, fraţilor putregaiul ăsta. i-am întrebat în ziua aceea pe căruţaşi. îi duceţi la uzină să facă ăia focul la cuptoare ?" .„Ba nu, mi-au spus oamenii, e pentru construcţia podului !"

— Haide, haide î Ce tot o ţineţi una şi bună ! îi zise inginerul, urmîndu-l în vestibul unde moşierul ieşise însoţit de ceilalţi oaspeţi

Ajuns acolo, Knopov nu se putu stăpîni să nu facă o glumă şi cu Gruuea, care abia izbutea să ţină în braţe uriaşa lui şubă de urs.

— Eşti cumva dădaca boierului ? o întrebă el.

— întocmai, îi răspunse Gr unea pe acelaşi ton, îmbu- jorîndu-se.

— Şi-i faci cîte-o frec ţie pe spate, ori pe piept ? o întrebă din nou Knopov.

Ba nu-i fac nici o frecţie, rîse Gruşa, roşind încă mai tare

— .îmi faceţi chiar, un serviciu, se grăbi să-l asigure Vihrov.

— Am adunat totodată, de la mai mul(i cetăţeni ax noştri, biletele ea acestea, scrise do Mohov : „Vă rog. să organizaţi un bal la dumneavoastră acasă : *m-me* Pikolova vrea tare mult să danseze', sau, „împreună eu m-ma Pikolova voi veni să iau prînzul la dumneavoastră" şi aşa mai departe. Chiar dacă miniştrii n-o să le acorde atenţii-, eu, totuşi, arn să le trimit.

— Cine ştie cum o să reacţioneze miniştrii, comentă Knopov. Mai bine ar fi să se procedeze ofiţereşte, aşa cum procedam noi. odinioară, cu cîte-un comandant de regiment. Ne prezentam la el şi-i ziceam : „Înălţimea voastră, ori preluaţi o altă unitate, ori cereţi să fiţi trecut în rezervă : noi nu mai vrem să facem serviciu în subordinea dumneavoastră. Şi să nu aduceţi o nenorocire; nici asupra dumneavoastră şi nici asupra noastră, căci de nu ne veţi urma rugăminlea, unul dintre noi. ales prin tragere la sorţi, va trebui să vă pălmuiască în public ! Şi ce credeţi : toţi treceau în rezervă, nici unul n-a mai rămas în post.

— Una e un comandant de regiment şi alia e un guvernator. ripostă judele. Pe la regimente simţul onoarei era totuşi la înălţime !

— Sigur că da : guvernatorul va socoti asta drept o nouă unelltire, interveni procurorul, va mai trimite un denunţ şi veţi fi trimişi cu toţii prin cele mai depărtate gubernii

— N-au decît să ne trimită, mare Scofală ! exclamă Piotr Petrovici. Văd că lumea a devenit astăzi cam fricoasă. continuă el dind din cap. Ehei. să-i fi văzut, de pildă, pe nişte nobili din trecut, Bobkov şi Hlopkov le zicea. Odată, la un scrutin, s-au luat. nu mai ştiu de ce, la harţă. Şi unul dintre ei s-a răstii la celălalt : „Tu, zice, în faţa mea să taci din gură. eu am fost de două ori retrogradai de-am ajuns simplu soldat !" „Iar eu. s-a oţărît celălalt, am fost condamnat la muncă silnică, şi-am muncii în mină Ca să vedeţi şi dumneavoastră cu ce aveau să se laude 1 Pe cită vreme lingăii de astăzi, cum vine iarna şi se adună la un loc, cum dau fuga să organizeze baluri mas-

— Ba să-i faci, draga mea, să-i faci. Fracţiile sînt uneori folositoare !

După ce-şi concluse oaspeţii, Vihrov se simţi foarte rău. ÎSe culcă în pat, dar ciuda şi furia, ajungînd pînă la disperare, nu-i dădură pace. De nu i-ar fi trimis Mary acea veste salvatoare, că va veni la el, Dumnezeu mai ştie'de ce ar fi fost în stare.

A doua zi dimineaţa se trezi cu febră şi galben ca cearja; dăduse pev.c el o gălbioare din cele mai păcătoase.PARTEA A Ci MC EA

I

VEŞTI ÎMBUCI;RATOARE

Trecuseră cam două luni de cînd Vîlirov zăcea bolnav. Aproape toi timpul sta singur : nici unul dintre

prietenii săi nu se mai afla în oraş : Knopov plecase la ţară.; procurorul Zaharevski se dusese împreună cu judecătorul la :Petersburg (şi n-ar fi fost de mirare s-o fi făcut pentru a-l ajuta să-l doboare pe guvernatorul Mohov). Inginerul îi însoţise şi el, ca să-şi aranjeze nişte trebuşoare, cum se ex-primase cu acest prilej, astfel că unica interlocutoare a eroului meu rămăsese Gruşa, cave, în ultima vreme, se făcuse încă mai frumoasă şi se îmbrăca întocmai ca o domnişoară. Zile întregi şedea la el în odaie şi ciripea întruna, povestindu-i vrute şi nevrute.

Odată — era Vinerea mare — Vihrov sta culcai, cu capul rezemat de perne. Fără să vrea, îşi aminti o altă săptămînă a patimilor, pe care o trăise alleîndva, pe cînd locuia la familia Krestovnikov. Cit de liniştit fusese atunci, cît de fericit : cît de puţin cunoştea pe atunci ce înseamnă ticăloşia oamenilor ; cît .de încrezător în viaţă era pe vremea aceea, cît de mult credea în adevăr şi în forţele sale»! Acum insă toate acestea se spulberaseră şi nici măcar nu-şi putea da scama ce anume îl aşteaptă în viitor. -

Gruşa, crezînd că boierul se plictiseşte, nu scăpă ocazia să-t distreze din nou cu flecăreala ei. Şi cum veniseră acele zile deosebite dinaintea Paşlelui, căută să-i vorbească mai ales despre cele dumnezeieşti.

— E adevărat, boierule, întrebă ea, că înviind liristos, ₐ co'boi îl în iad şi l-a pus pe satana În lanţuri

— ?E adevărat, răspunse Vihrov, pentru eă esenţa binelui, care există în Hristos, trebuie neapărat să încătuşeze esenţa răului.

— Şi ca să sfarme, cică, lanţul acela, boierule, continuă Gruşa, diavolii pilesc la el un an întreg, şi cînd le mai rămîne puţin de tot, doar cît un vîrf de ac, taman atunci vine şi ziua lui Hrislos, se cîntă : „Hristos a înviat!" şi lanţul se face la loc...

— Şi asta e adevărat, admise Vihrov. Oricît ai încătuşa esenţa răului, ea îşi va arăta negreşit colţii în viaţa oamenilor tot mai mult şi mai mult — pînă cînd vor fi rostite iar cuvinte de dragoste şi de eliberare : atunci răul dispare din nou... Dar cine ţi-a povestit toate astea ? adăugă el, privind-o cu blîndeţe pe Grunea.

— Venea, boierule, pe la noi. pe la Vozdvijenskoe, o bătrînică, una deşteaptă, care citise mult din cărţile sfinte !... Şi tot ea ne-a spus că atunci cînd Hristos a coborî! în iad, i-a scos de acolo pe toţi păcătoşii, numai pe regele Solomon nu l-a luat. „Cum Doamne, zice regele, m-ai părăsit ?" „Tu, zice Dumnezeu, să ieşi din iad prin înţelepciunea ta !"' Şi s-a rugat atunci Solomon de satana să-i dea drumul de-acolo. „Bine, i-a zis satana, te las, dar numai dacă mi te-nchini mie !" Ce era să facă regele Solomon ? S-a gîndit o zi, s-a gîndit două, apoi s-a învoit : s-a dus la satana şi i s-a închinat, numai că-şi tot ţinea mîna în sus. Vălcu ce s-a înveselit întreg iadul : băteau dracii din palme de bucurie că regele Solomon i s-a închinat satanei... Satana i-a dat drumul, numai că Solomon, cum a ajuns pe pămînt, le-a spus diavolilor care l-au însoţit pînă acolo cam aşa : „Eu, zice, nu satanei m-am închinat, ci lui Hristos ; iacătă-i, zice, chipul : e înfăţişat aici, pe degetul meu cel mare !"' Două zile, eît stătuse să se gîndească, îşi pictase, vezi bine, pe unghie, chipul Mistuitorului...

Văzîndu-l pe Vihrov că zâmbeşte, Gruşa tăcu.

— Ce-i boierule, oare să nu fie adevărat ? întrebă ea

Vihrov nu ştiu ce să-i răspundă : n-ar fi vrut s-o decepţioneze, dar nici s-o lase cu această credinţă parcă nu-i venea la îndomînă.

— Dar tu ce zici, Gru.șa, ti fi adevărat sau nu ? o întrebă în cele din urmă.
— Eu, boierule, mă cam îndoiesc, răspunse Gru.șa. Să se fi găsii oare în iad pensule şi vopsele cu care să fi pictat regele chipul lui Uristos ?
— Să ştii că din această istorisire noi trebuie să înţelegem nu l'apul că l-ar fi pictat, într-adevăr, ci pe acela că, închinînciu-so satanei, regele Solomon îl avea în gind urile lui numai pe llristos.
— Da. da !... se bucură Gruşa, şi eu tot în felul ăsta am judecai, că-i avea chipul, adică, în mintea sa. Aşa cum ni se întîmplă şi nouă, păcătoşilor : facem cîte-o treabă, dar ne gîndim la cu totul altceva.
— Cum adică, faci şi tu treabă şi le gîndeşti la altceva ? o întrebă Vihrov.
— Păi. să vedeţi, boierule, răspunse Gruşa roşind. De pildă, atunci cînd încă mai stăteam la conac şi-mi porunceaţi să fac cile ceva, treaba aceea o făceam, clar gîndut îmi era în altă parte şi munca nu prea avea spor.
— Şi la ce te gîndeai ?
— La aceea boierule (şi obrajii îi luară culoarea macului), că tare vă mai iubesc !
— Ia te uită cine-mi eşti ! rise Vihrov.
— Da. boierule, tare vă mai iubesc, repetă Gruşa, apoi. epuizindu-şi pesemne ideile privitoare hi Dumnezeu, trecu la alt subiect.
* — Am auzit, boierule, că ţarul Nikolai Pavlovici ar fi murii.
— A murit.
— Şi că tarul nostru e acum Aleksandr Nikolaevicî
— Da. Alexandr Nikolaevici.
— Zice lumea că ar fi un om bun.
— Foarte bun.
Păru că Gruşa ar mai fi vrut să-l mai întrebe câte ceva, dar tocmai atunci se auzi clopoţelul de la intrare, răsunară voci şi zgomot de paşi.
— Cred că a venit Knopov. zise Vihrov.

O fi dumnealui, ursul pădurii ! spuse Gruşa şi se grăbi să-şi ia broderia la care lucrase şi să se ridice în picioare.într-adevăr. în odaie intră Knopov. intonînd cu basul lui profund :
Şi înghiţi*-» vatul murii pe
tiran, pe ce) ce prigonise alk-m<Jva...

— Ce-i cu dumneavoastră ? Veniţi cumva de la vecernie îl întrebă Vihrov, ridieîndu-se în capul oaselor.

— Ba vin de acasă ! răspunse Piolr Petrovici şi îndată w zări pe Gruşa, care se retrăsese inlr-un ungher în'uneeos.

— Unde te-ai dus, coniţă ? Ia poftеşte încoace şi aşa- zăte la locul dumilale ! rosti el. ducind-o spre* scaunul de pe care ea tocmai se ridicase.

Gruşa se fistici de-abinelea.

— Binevoiţi dumneavoastră să huiţi loc, rosti ea.

— Mă aşez cu, n-avea grijă, dar să stai şi dumneata aici, să nu-ţ:i mai ascunzi obrăjorul cel atît de fermecător ! făcu Piolr Petrovici.

— Stai, Gruşa, stai !... îi zise şi Vihrov.

Gruşa se aşează, dar nu se prea simţi în largul ei.

Piotr Petrovici se lăsă şi el pe scaun cu întreaga lui
greutate.

— Am venit cu veşti mari !... zise el. Aflaţi că prigonitorul nostru, tiranul nostru a fost dat jos, s-a zis cu el, ha-ha-ha !... Şi Piotr Petrovici dădu drumul la zgomotoase hohote de rîs.

— Cine-i acela ? Nu cumva guvernatorul nostru? întrebă Vihrov şi se aprinse la obraz de bucurie.

— Chiar el, în persoană ! confirmă Piotr Petrovici.

-— Cum de s-a întâmplat una ca asta şi din care motiv ?

— Toate astea i se datoresc lui Mitka, jrrdecătorul nostru. Venind la Pctersburg, a ajuns mai întîi la cîţiva miniştri, cărora li s-a plins de comportarea guvernatorului. Pc urmă generalul acela tinăr. Abreev parcă îl cheamă, cel căruia i-aţi trimis o scrisoare prin Mitka. l-a dus la o recepţie în casa unei cucoane de rang înalt. „Să povesteşti, i-a spus, cazul vostru la unul, la altul..." Şi judecătorul le-a

«povestit tuturor, drept care s-a dus vestea în toată capitala !... Ministrul respectiv, văzînd că întreg Petersburgul c de părere că un om ca Mohov nu mai poate fi răbdat să-şi facă mendrele, a întocmit un referat cum că după aprecierile nefavorabile ce i-au fost aduse Iii cunoştinţă, guvernatorul respectiv să fie destituit...

Gruşa asculta toate acestea cu deosebiră atenţie.

— Slavă ţie, Doamne ! spuse ea în cele din urmă, ba chiar îşi făcu cruce. Din cele ce auzise pînă atunci de la boierul său, îşi dăduse prea bine seama cît de ticălos fusese guvernatorul faţă de Vihrov.

— Dar el a aflat ce-l aşteaptă V îl întrebă Pavel pe Piotr Petrovici.

— A aflat, cum să nu ! Adineaori m-am abătut cu bună ştiinţă pe la familia Pikolov şi i-am găsit plîngînd pe amîn- doi, zău aşa !... „E adevărat ce zice lumea : că Ivan Alek- seevici ar fi fost dat afară din serviciu ?" i-am întrebat, ştiţi, cu glasul cel mai nevinovat. „E adevărat, îmi zice ea. Ivan Alekseevici nu mai vrea să rămînă aici, vrea să se mute la Moscova." „Păi, zic, o să vă plictisiţi fără el, ar trebui să vă mutaţi şi dumneavoastră la Moscova." „Nouă, zice, nu ne dă mîna să facem o treabă ca asta !" „Păi, zic, soţului dumneavoastră i se poate găsi o slujbă cît ai clipi din ochi ; am auzit, de pildă, că e vacant acolo un post minunat : două mii şi jumătate salariu, uniformă de cinovnic clasa a cincea, numai ca să păzească monumentul lui Minin şi Pojarski [1] să nu-l fure careva !" „Vai, zice, dar de cine depinde numirea ?" ,,Se pare, zic, de prefectul poliţiei." M-au crezut, proştii !

— Sînt curios ce întorsătură vor lua acum lucrurile şi în cazul meu ! rosti Vihrov, preocupat mai mult de gîn- durile sale, decît de spusele lui Knopov. Am şi trimis o plîngere la senat.

— Se vor întoarce neapărat în folosul dumneavoastră. Se paie că în locul lui Mohov va fi

[1] Organizatorii şi conducătorii armatei populai e de voluntari, creată ia Novgorod în 1C11, pentru apărarea statului rus de- ocupanţii străini,

numit chiar generalul Abreev. Din cîte ştiu, vă este prieten.

— Adevărat ? exclamă Vihrov cu o vădită satisfacţie.

— Aşa zice lumea.

— Auzi, Gruşa ? în postul de guvernator va fi numii; fostul tău stăpîn. yDa, da, am auzit! răspunse Grunea, tot alît de bucuroasă . o bucura însă mai mult faptul că nu se va mai afla acolo ticălosul care fusese destituit.

— Abreev o un om minunat, cinstit şi cu vederi largi, spuse Vihrov.

— Aşa îmi scrie şi Mitri Mi trie» : „E un om, zice, foarte cumsecade şi bine crescut".

— Dar fraţii Zaharevski ce-or fi făcîncl la Pelorsburg?... Nici unul dintre ei nu mi-a scris un rînd, continuă Vihrov. Părea înveseiit şi dornic să stea de vorbă.

— Se aude eă procurorul va rămîne în capitală ; de mult dorea el să ajungă acolo : considera eă-i prea deştept ca să mai rămînă aici. Cit despre cel mic, se zice că s-a apucat de nişte afaceri comerciale ; doar e mare pişicher băiatul L.

— Pesemne că a mai venit cineva ! rosti Gruşa şi ieşi, grăbită, pe uşă.

Reveni îndată, clar cu o mină mai puţin veselă ca pînă atunci.

— A sosit scrisoarea asta pentru dumneavoastră, spuse, ea pe un. ton sec. Trebuie să fie de la Maria Nikolaevna, adăugă apoi şi un zîmbet trist îi flutură pe buze. Cu toate cu nu ştia să citească decîl. ceea ce era scris cu litere de tipar, ajunsese să cunoască foarte bine scrisul lui Mary.

Cu mîinile iremurîncle, Vihrov desfăcu scrisoarea şi începu s-o citească.

Mary îi scria următoarele :

„în sfîrşit, m-a ajutat Dumnezeu să fac măcar ceva pentru tine. Aflînd că plîngerea la a ajuns la senat, am vizitat pe cîţiva senatori .şi le-am povestit totul de-a fir -a păr ; cazul e acum elucidat şi s-a dat ordin să fii absolvit ele judecată. Din pricina războiului, pe aici c multă agitaţie : poate că ştii şi tu din ziare că Sevastopolul e ameninţat de o mare nenorocire ; armatele noastre sînt trimise una după alta în sud ; soţul meu a fost trimis şi el acolo, într-o funcţie foarte importantă, de aceea ministrul tui îi este foarte binevoitor; ba chiar l-a întrebat clacă n-are vreo doleanţă ; mai întîi, soţul meu i-a spus, bineînţeles, eă nu are, dar cu rn-am gîndit să mă folosesc de acest pri-

lej şi am stăruit pe lîngă drăguţul meu Evgheni Pctrovici 6ă intervină pentru tine. Un timp, generalul meu a cam

— Ah. atîta fericire într-o singură zi !... exclamă Vihrov. isprăvind lectura scrisorii şi. istovit de emoţie, se lăsă pe perne.

• — Ce veşti va aduce scrisoarea ? întrebă Piotx Petrovici ?

— În primul rind, răspunse Vihrov dueîndu-şi mîna la Inimă, în primul rinei aceea că sînt absolvit de judecată.

Gruşa îşi făcu din nou semnul crucii.

— Mi se comunică apoi că mi s-a permis să demisionez din slujbă şi să plec la conacul meu.

De astă dată Gruşa ciuli urechile.

— Demisionaţi numaidecît ! S-o ia naiba de slujbă ! Să ştiţi că nici eu. de pildă, nu mi-am pus niciodată candidatura pentru funcţia de mareşal al nobilimii tocmai ca să nu mă ploconesc în faţa a tot felul de autorităţi. Ei, şi-acum vă las, adăugă el. dîndu-şi seama că. din pricina emoţiei, lui Vihrov îi jucau ochii în lacrimi.

— Nu. Piotr Petrovici. trebuie să destupăm acum o sticlă de şampanie.

— O bem amîndoi ? îl întrebă Knopov.

— Eu nu pot să beau. sînt bolnav.

— Să ştiţi atunci că eu am respectat totdeauna o regulă . cu prietenii poţi să bei cît vrei. dar de unul singur, nici o picătură. *Au revoir,* dragul meu. Vom serba aîtcîndva evenimentul ! conchise Piotr Petrovici şi, ridieîndu-se, scutură prietenește mîna lui Vihrov. Îşi răsuci apoi trupul enorm şi. îndoindu-şi picioarele bolnave, făcu o reverenţă în faţa 'Grușei.

— *Adieu. mademoiselle.* îi spuse.

— Adio musiu, rosti Gruşa, făcmdu-i şi ea o adîncă reverenţă.

Knopov. încercînd să-şi împrumute o alură voinicească, porni spre vestibul. Nu-i îngădui Gruşei să-i aducă mantaua ; şi-o luă chiar el din cuier şi-o azvîrii pe umeri.

— Pfislrează-ţi braţele, copil gingaş, pentru slăbuţul dumitaîe coconaş, îi -¿se pe un ton glumeţ.

Prea bine. domnule ! răspunse ea şi, conduchidu-l pe oaspete, reveni grabnic la Vihrov, care acum plîngea în nohote.strîmbat din nas,-dar i-am spus xâ ?rin asia Va iaco ctt adevărat o faptă bună. Pi'nă la urmă l-am convins, iar el l-a rugat pe ministru şi, prin intervenţia acestuia, ţi s-a permis să te retragi din slujbă .şi să locuieşti la conacul tău : deocamdată n-am mai intervenit pentru nimic altceva, căci îndată ce soţul meu va pleca la Sevastopol voi reveni la moşie şi mă voi intii.ru cu tine la Voxdvijenskne. Doresc să-ţi. mai spun ceva : uneori, în trecut, aveam impresia că, urmărind viaţa pe care o duc, mă întrebai cu privirea : de ce m-am îndrăgostit de solul meu şi de ce m-ara căsătorit cu el ? Să sfii că uovestea acestei iubiri e cît se poate de simplă : pe atunci, Evgheni Petrovic.i abia se întorsese din Caucaz .şi se făcuse multă vîlvă pe seama curajului său. Toţi camarazii lui vorbeau i>u aiîta uimire şi admiraţie despre bărbăţia şi curajul lui, incit ara uitat de toate celelalte calităţi necesare unui om, şi n-am mai văzut în el deeîl eroul. Să ştii însă că faima lui din trecut se confirmă şi astăzi : deşi e trecut de cincizeci de ani, cleşi ne iubeşte mult — pe mine şi pe feciorul nostru — totuşi, în clipa Cinci a auzit că va pleca la Sevastopol, nu numai că n-a strîmbat din nas, ci dimpotrivă, parcă a întinerit : a devenit mai vioi. mai sprinten şi acum se pregăteşte, după expresia lui, pentru acel „zaiafet sîngeros", cu aceeaşi însufleţire .şi acelaşi calm cu care s-ar fi dus la cea mai plăcută serată ; e limpede că a lupta e menirea lui, vocaţia lui, esenţa vieţii lui : e un luptător înnăscut. Ut fel e şi acel căpitan pe care îl detest şi care nu ţi-a fost nici ţie simpatic în seara aceea, de demult. L-a implorat pe soţul meu să-l ia cu .el la Sevastopol şi, cînd Evgheni Petrovici a acceptat, a fost în culmea bucuriei ; el nu poate vorbi despre inamic decît cu spume la gură şi declară totodată că întreaga Rusie[1] trebuie să se înarmeze ca să nu mai îngăduie dezonoarea la care a încercat s-o aducă Franţa în anul 1812. Toate acestea m-au făcut să mă împac cu el şi să-i trei- cu vederea alte păreri, atît de absurde. Fără îndoială că e un

patriot sincer şi iubeşte Rusia aşa cum înţelege e) că trebuie s-o iubească. Să r.e vedem cu bine, prio-

Gru.şa se opri speriată înaintea lui.

El o luă de mină.

— O să plecăm de aici. boierule ? 11 întrebă ea.

— O să plecăm, o să p'ecăm, chiar săptămîna viitoar® o să plecăm ! răspunse Pavel.

lîn timp. Gru.şa tăcu, neîndrăznind parcă să-şi turisească gîndul.

— Să nu vă troacă pr în minte, boierule, zise în cele dii£ urmă, şi chipul i se albi, să nu vă treacă prin minte să ro^» trimiteţi Ia Vtw.dvijenskoe eu carele pentru bagaje.

— Cum îţi închipui una ca asta ! exclamă Vihrov.

— Aşa bolnav cum shreţi, n-o să puteţi călători de unu) singur ; ani să vă port eu de grijă ! spuse Gru.şa, roşind de bucurie.

— Bineînţeles, zise Vihrov, apoi o trase uşor spre el

Gru.şa se aşează pe marginea patului şi-I privi cu multă
tandreţe.

II
CUNOŞTINŢE VECHI

Din nou luna mai. Din nou Vozdvijenskoe. Vihrov şedea în balcon şi-şi incinta ochii cu priveliştea din jur Sosise chiar în ziua aceea ; se întremase aproape cu totul mei o mamă nu şi-ar fi putut îngriji copilul aşa cum il îngrijise Grunea în timpul călătoriei. Ca să nu mănînct prin staţiile de poştă ceva care să-i facă rău, îi pregătea chiar ea mîncărurife şi tot ea îi făcea patul cu mîinile ei nevolnice ;. dacă se întîmpla ca el să adoarmă în trăsură, it veghea precum un Argus, iar acum, ajunsă la Vozdvijenskoe, umbla mînclră prin toată casa, într-o rochiţă curată din pînză de în, şi dădea dispoziţii.

În faţa lui Vihrov stătea un bătrîn cu barba colilie, purtând o haină scurtă, neagră, şi, în picioare, nişte cizme soldăţeşti cu rarîmbi înalţi. Era Simonov. în

preajma plecării sale de la eonae, Pe vel poruncise ea bâl rinul să fie găsit pe dată şi-l făcuse atunci administrator al întregii sale mojii. Acum. stătea de vorbă cu vechiul său prieten, toate lămuririle pe care şi le dădeau constînd mai mult în aceea că-ţji spuneau unul altuia numai cuvinte afectuoase.

— Nu v-aş mai fi recunoscut. Pavel Mihaiiiti. zău aşa ! spunea Si mono v, privind u-l cu încîntare pe Vihrov.

— Si pe dumneata te-a schimbat bărbii pe care ti-ai lăsat-o, îi zise acesta.

— Ntvmi-aş fi lăsat-o. răspunse Simo.iov nu pot s-o sufăr, dar, prost cum sm.t. mi-am pierdut briciul, iar să-mi cumpfu aici altul, n-am do le. cine.

— Am să ţi—1 dăruiesc pe al meu.

— Vă foarte mulţume-c. uu;puuso Simonov. xîmbind.

Şi în genere, dacă-J: lipsesc ccv.;. le-aş ruga să-mi
spui. continuă Vihrov. Poate că. vrei să-ţi ,ma:t-..c simbria? Am s;i-u îndeplinesc !.o ie dorinţele.

- No, vă muJtume-c Mi-e de ajuns cîL PIU. Nit-s om cu familie, sînt singur cuc !

Par cu munca de administrator le-ai deprins ?

- M-am mai deprins. Ni..mai că-n ziua u.va/.i oamenii >iu ajuns tare răsfăţaţi şi leneşi. Vedeţi dumneavoastră. c i[1] n-ag fi un om rai; de gura şi totuşi, cît e vara de luiyă. -ini fa; atilea păcate cu ei. ca. zic cil orieit m-aş rugii, niciodată n- .m să săsesc iertare la Dumnezeu.

- Deci. tot a mai bine să Iaci lîmpiârie ?

- Da. i-o treabă mai liniştită.

Îţi mai aduci aminte cum am jucat teatru ? îl întrebă apoi Vihrov.

- Cum să nu ! Păstrez -i acum decorurile acelea îs nevătămate.

- Nu mai .spune !

îs nevătămate şi decorurile «i tabloul lui Vsevolod Nikandrovici. acela pe cai. a binevoit dumnealui sS-l picteze.

- Arată-mi. rogu-le. unul din decoruri, spuse Vihrov. Voia Să vadă cum s-au priceput, el şi prietenii lui. să le picteze alteîndva.

, — Le-am scos din .rame şi le-am făcut sul. zise Simonov şi, ci ie va minute mai tîrziu. aduse cu grijă un decor **şi** o draperie, dcsfăşurîndu-le amîndouă înaintea lui Vihrov.

— IV astea aţi binevoit să le pictaţi chiar dumneavoastră, îi spuse Simonov.

— Da, ai dreptate, răspunse el, amintindu-şi de vremurile fericite ale adolescenţei sale. .

— T

oată viaţa am să le păstrez, zise Simonov. Lăsîn- du-l un timp pe Vihrov să-şi admire operele din tinereţe, înfăşură apoi din nou, cu multă grijă, atît draperia cît **şi** decorul.

*

— Ar vrea şi fostul dumneavoastră valet să vină în faţa dumneavoastră, adăugă el cu un zîmbet în colţul gurii.

—■ Ivan ?

— Da.

Vihrov se încruntă:

— Cum s-a comportat aici, la conac ?

— Aşa şi aşa. La început" a lenevii : zăcea toată ziua pe cuptor, clar i-am spus că ceilalţi servitori îs nemulţumiţi : „Cum aşa, zic ei, noi să muncim, iar el să trîndăvească ?" Şi i-am mai spus că n-o să-i plătesc nici simbria. A intrat frica în el şi s-a apucat de treabă.

— Cred că nu se pricepe să facă nimic ?

— Măi nimic ! Se mai cluce cîteodată să care fîn, lemne, să aducă apă.

■ — Nu cumva se ţine de băutură ?

— Să se ţină de băutură, slavă Domnului, n- are cu ce... Hainele cu care l-aţi răsplătit dumneavoastră le-a băut demult. Acum umblă în straie ţărăneşti, şi acelea zdrenţuite. M-a rugat cu lacrimi în ochi să vă spun c-ar vrea să vă vadă.

— Bine, adă-l aici.

Simonov plecă şi-l aduse pe ívan, care într- adevăr era îmbrăcat în zdrenţe. Faţa îi era parcă şi mai tîmpă, şi mai ¡răutăcioasă, şi părea că i s-a strimbat într-o parte, t Cum intră, .se aruncă îndată la picioarele

boierului, lu- ru care îl revoltă pe Vihrov. * ;— Nu te mai umili în halul ăsta ! exclamă ol.

1 van însă, crezând că boierul e supărat dintr-un alt motiv, i se mai plecă o dată la picioare, apoi se ridică, luind o mină smerită şi supusă.

— Cum de le-ai gîndil să întocmeşti denunţuri împotriva mea ? întrebă Yihrov, luindu-şi ochii de la Ivan. Îi era şi ia să-l privească.

—- Sini vinovat, răspunse Ivan cu o voce înăbuşită..

— Chiar aşa ai vrut să procedezi : să mă denunţi '!

— Da.

Se vede că Ivan era hotărit să fiică mărturisiri sincere. * Vihrnv înălţă din umeri.

,.Merită oare să te superi pe un om ca ăsta ?!" gîndi el.

— Ai vrut .să te răzbuni pe Gruşa, pentru că nu s-a măritai cu tine ?

— Da. răspunse şi de astă dată Ivan.

— Dacii ai să îndrăzneşti să-i spui cine ştie ce aiureli de-alc tale. ori să-i adresezi vreo vorbă urîtă. vina să ştii că n-o să fie a mea !

— Cum aş îndrăzni să mai intru în vorbă cu Agra- fena Iakovlevna ! spuse Ivan, pleeîndu-şi ochii. Doar să-mi îngăduiţi să vin din nou aci, în casă ; de lucrat altceva nu mă prea pricep.

— Să-ţi îngădui adică să dormi şi să trândăveşti, nu-i aşa ? zise Vihrov. Să ştii că ele serviciile tale eu, personal, n-o să mai am nevoie : de treaba asta o să se ocupe Mişa, băiatul din casă.

— Prea bine, răspunse Ivan. însă nu mai am nici un fel de haine, adăugă el pe un ton întrucâtva ofensat.

— Ştiu. Ba mai ştiu şi că le-ai dat pe băutură, zise Vihrcv

— Nu le -am dat pe băutură. Mi s-au ros de atîta purtat... Că nu mi-ii mai făcut nimeni nici o haină, mormăi Vank a.

— Nu-i adevărat. Ai primit, ca şi ceilalţi, un caftan şi-o scurtă îmblănită. îl dădu de gol Simonov.

— Scurta "aceea n-am pus-o la socoteală, îi zise Iva» smerit şi cu multă politeţe.

— Bme, ai să primeşti de toate. Acum poţi să pleci.

— 'Ivan ieşi, iar Simonov încă mai rămase.Cum s-a răspîndit zvonul c-o să veniţi la conac, i se adresă el din nou lui Vikrov, domnul Jivin, boierul acela de la oraş, a trecut de vreo Linei ori pe la Vo/dvi-jenskoe şi ne-a tot spus : „în ziua în care va sosi acasă boierul vostru, să-mi daţi de ştire !" Porunciţi, deci, să trimit pe cineva la dumnealui ?

— Cum să nu ? Să vină aici orieînd. M-ar bucura tare mult !

în balcon veni Gruşa. Plecîndu-şi capul într-t» parte, cu drăgălăşenie, dar şi cu o oarecare mîndrie, i se adresă lui P«ivel :

— A venit Aliena Sergheevna, bătrînica aceea, pe Ia d umnea voastră.

— Da, da, nevasta lui Makar Grigoriev. Cheam-o încoace ! spuse Vihrov.

Gruşa plecă şi, scurt timp după aceea, în balcon pătrunse fără zgomot, o femeie ajunsă la adînci bătrîneţe,. cu chipul zbîrcit şi cu ochi lăcrimoşi. Se apropie de Pavel şi, potrivit obiceiului, îi luă mîna să i-o sărute, dar el i se împotrivi. Aliona Sergheevna era îmbrăcată ca totdeauna cu foarte mult gust, dar în straie negre. Soţul ei, Makar Grigorievici, murise la Moscova, cam cu o jumătate de an în urmă.

— Ştiu că Makar Grigorievici al nostru nu mai e printre cei vii, îi spuse Vihrov. care aflase de citeva zile această veste.

— Aşa e, tăicuţule, a murit sărmanul ! răspunse Alion^. Sergheevna, apoi, cuprinsă de tristeţe şi oftînd adînc, îşi plecă spre pămînt chipul ofilit.

— în ultimul timp ai locuit cu el, la Moscova ?

— Da, mi-a cerut să vin la el, aproape că nici nu se mai ridica din pat, o ducea rău cu inima şi totuşi vorbea întruna, cu amărăciune, despre necazurile dumneavoastră.

— Ştiu, un prieten ca el poate că nici nu voi mai avea în viaţă, spuse Vihrov şi ochii i se umeziră.

— îmi tot spunea : „Oare ce-o fi făcut, Alionuşka-, boierul nostru ?" Că pe la noi, tăicuţule, se zvonise cutii că ăi mari s-ar fi mîniat rău pe dumneavoastră, şi el toţ" căta să afle ce-o fi fost la mijloc. „Scrie, bre, la ţară, îmi zicea, şi află ce s-a întîmplat cu boierul." Apaj eu... ştiu oare eu să scriu ?... ’

•— Ai din ce trăi, ţi-a lăsat Makar Grigorieviei vreo moştenire ? o întrebă Vihrov.

— Ce fel de moştenise, tăicuţule. putem să primim noi, mujicii !

Auzindu-i spusele. Simonov. care tocmai voia să plece, se opri şi clătină din cap.

—- Nu-l mînia pe Dumnezeu, -bătrirjo. nu-! mînia ! rosti el cu reproş. Ţi-a lăsat bărbatul destui gologani.

— Nu mă plîng. tăierii ule. nu ma pling. răspunse Abona Sergheevna. şi-şi plecă din nou. cu tristeţe, obrazul.

— Cred şi eu. tocmai dumneata să te plingi ! rosti Simonov şi părăsi balconul.

Vihrov mai stătu un timp de vorbă cu bălrina. o întrebă la care cimitir e inmormîntat Makar Grigoriev, îi dădu şi el nişte bani pentru pomenirea vîrstnicului său prieten, apoi o chemă pe Grusa şi o rugă să o trateze pe Aliona Sergheevna cu un ceai fierbinte.

— Am şi pregătit samovarul, rosti Gruia şi o conduse pe Aliona Sergheevna în salonaşul de alături, apoi toate trei. adică ea. bătrîna chelăreasă şi Aliona Sergheevna, se aşezară în jurul mesei.

Scurt timp după aceea, muţindu-se din salon în odaia, din colţul clădirii. Vihrov le auzi. fără voie. convorbirea. Nu desluşi cuvintele, doar le auzi cum ţîrîie necontenit ca nişte greieri ; o văzu apoi pe Grusa, roşie după ceaiul băut. aducînd o carafă cu votcă pentru Aliona Sergheevna, din care îi oferi un păhărel şi bătrînei ehelărese. îşi luară în cele din urmă rămas bun. Vihrov lc- auzi cum se sărută şi cum Aliona Sergheevna o r oagă insistent pe Grusa': Fă-mi plăcerea şi vino să mă vizitezi în sihăstria mea de văduvă !" ..Am să vin negreşit !"' se auzi răspunzîndu-i glasul tineresc al Grunei.

Fe la orele şase seara, după ce trase un pui de somn, Vihrov ieşi din nou în balcon : curînd după aceea, ii sosi în vizită Jivin.

— Unde-i prietenul meu cel drag ? strigă el, suind cu vioiciune în balcon ; îl îmbrăţişă pe Vihrov şi-l sărută cu efuziune ; Pavel simţi cum din ochii lui Jivin îi picură pe obraz o lacrimă.

— Mă bucur taro mult. zise oaspetele, aşezîndu-se, în sfîrşit, pe un scaun, înaintea lui Vihrov, taro mult ir.ă bucur că te-ai întors la noi viu şi nevătămat ; să ştii însă, frăţioarc, că ai slăbit şi-ai cam îmbătrânit ! adăugă el, cer- cetînd cu privirea chipul lui Vihrov.

— Ce să-i faci ! răspunse acesta şi, la rîndul său. îşi privi cu luare aminte prietenul. în schimb tu ai întinerit şi eşti foarte elegant ! adăuga el.

— Cum să nu fiu elegant ! exclamă Jivin;

Era într-adevăr pomădat şi parfumat, ba chiar îşi ondulase părul, purta o jachetă scurtă, spre a fi — în mod vădit — în pas cu moda, nişte pantaloni de vară pestriţi şi ghete de lac cu .nasturi.

— Ce-i cu tine. le-ai însurat, ori ai de gînd să te însori ? îl întrebă Vihrov.

— Mă însor, mă însor, de ce să nu mă insor şi eu ? răspunse Jivin, de astă dată cu o oarecare stânjeneală.

— Cu cine ? îl întrebă Vihrov.

— Cu *m-lle* Zaharevskaia... cu lulia Ardalionovna, rosti Jivin, bîlbiindu-se.

— Ia te uită ! exclamă fără sa vrea Vihrov. Şi cum de „ţi ajuns la hotărî rea asta ?

— Păi cam aşa. răspunse Jivin. ridieîndu-se de pe scaun şi pornind să umble prin balcon. Cînd *m-lle* Zaharevskaia a revenit de la fraţii dumneaei, m-am dus, bineînţeles, s-o întreb de tine : m-a primit cu atâta amabilitate,-cu atâta căldură. încât am începui s-o vizitez mai des, iar apoi... din vorbă în vorbă, mă rog, o sobă încălzită nu-i deloc greu s-o încingi din nou : mi s-a aprins tar în inimă acea flacără care mocnea acolo mai demult. Dîndu-mi seama că-mi ascultă cu bunăvoinţă lol soiul de declaraţii, m-am gândit într-o zi : ..Nu cumva am şanse de izbîndă ?'* şi, venind acasă, i-am aşternut

la repezeală o scrisoare ; aşa şi pe dincolo, am onoarea să-ţi cer mîna: ei. şi acum am căpătat lot ce mi-am dorit !

— Bravo ! se grăbi să-i spună Vihrov. E o fată plăcută, am ¿ivut timp s-o cunosc bine.

8 — Da. da, doar aţi locuit în acelaşi oraş mai mult de un an, spuse Jivin din nou cu o oarecare stingherealä 'în glas.

— Am locuit chiar în aceeaşi casă.

— Poate că a fost chiar îndrăgostită de tine ? îl iscodi Jivin cu aceeaşi stingherealä.

— Nu putea să fie îndrăgostită de mine, îl linişti Vi- hrov, pentru că mă vedea preocupat într-una de alte persoane.

■— Cum, şi acolo ai avut asemenea preocupări ?

— Bineînţeles, răspunse Vihrov.

Jivin se înveseli de-a binelea.

— Vezi, frăţioare, eu am judecat în felul următor, continuă el. După cum ştii, eu nu am o poziţie strălucită, nu sînt nici bogat, aşa încît lulia Ardalionovna nu are motive să se mărite cu mine din interes ; şi dacă a acceptat, totuşi, acest lucru, înseamnă că o face numai dintr-o pornire sufletească.

— Bineînţeles, confirmă Vihrov, deşi în sinea lui **îi** compătimi întrucîtva naivitatea.

— Gurile rele de pe aici. reluă Jivin, spun că a ajuns fată băl tină şi. ca atare, e bucuroasă să se mărite cu oricine ar fi. Foarte bine ! Personal socot că a mă însura cu o fată bătrînă de talia ei e pentru mine cea mai mare fericire !

— Cum să fie lulia Ardalionovna fată bătrînă ! exclamă Vihrov, dar îşi spuse din nou : „Nu, băiete, nu-i nici măcar acesta motivul pentru care se mărită ea cu tine."

— Dealtfel, toate astea nu sînt decît prostii, spuse Jivin. Ceea ce vreau acum e să-mi fii cavaler de onoare.

— Dar. dragă prietene, eu mai sînt încă bolnav, nu ra-ara restabilit pe deplin.

— Taci, taci, taci ! exclamă Jivin. Nici nu te gîndi că ai să te poţi eschiva ! Şi pentru că nunta mea are să fie duminică, te-aş ruga să poftești la mine de sîmbătă, ca să mergem împreună la sărbătoarea miresei Sper că nu te va incomoda să participi totuşi la acest eveniment,

[1] Obicei popular : în seara premergătoare nunţii, mireasa organizează, acasă la ea, o serată, cu participarea prietenelor sale, de la care îsi ia rămas bun

.poate cel dintîi eveniment fericit din viaţa **mea** ?! încheie Jivin cu înflăcărare.

— Dacă ţii la asta atît **de** mult, sînt **de acord,** răspunse Vihrov.

Jivin îl mai sărută **o** dată şi, **scurt** timp după **aceea,** plecă la logodnica lui.

Rămas singur, poate şi din pricina celor discutate despre *m-lle* Zaharevskaia, Vihrov îşi aminti fără să vrea de timpul petrecut în capitala guberniei unde fusese exilat, precum şi de activitatea sa de acolo. A fost pe drept cu- vînt un act de euraj din partea lui, un şir de eforturi depuse în nişte condiţii sumbre, aspre, grele. „în Rusia nu-i posibil să lucrezi în mod cinstit într-un serviciu !" gîndi el şi în minte îi apăru figura unui tînăr cu multă voinţă, cu un caracter ferm, a unui tînăr ambiţios, animat de dorinţa să lucreze într-un serviciu, dar într-un mod cinstit, numai într-un mod cinstit, şi care, pînă la urmă, va fi, totuşi, doborît 1a. pămînt. Pe această temă îşi imagină pe dată un veritabil subiect de roman. Figura tânărului de adineaori i se schiţă atît de viu în minte, încît trecu în cabinet şi se apucă s-o descrie. Simţea că fiece cuvînt rostit de tînărul său personaj vibrează ca oţelul : în acelaşi timp, însă. gînclea că nici măcar o asemenea forţă n-ar fi de ajuns pentru a realiza ceva cinstit în activitatea cino-vnicilor, în forma ei de organizare din acea perioadă.

Dîndu-şi seama că au trecut mai bine de patru ceasuri de cînd boierul ei se apucase de scris, Gruşa intră la el în oclaie.

— Pavel Mihailovici, ajungă-vă cît aţi scris astăzi ; doar sînteţi ostenit de la drum ! îi zise ea.

— Ai dreptate, mă simt obosit, răspunse Pavel, ri- dicîndu-se şi încercînd chiar un tremur nervos.

— Mai bine v-aţi culca, îi zise Gruşa din nou. îl culcă chiar ea în pat, îl înveli grijulie cu plapuma, apoi ieşi fără zgomot.

Închizînd uşa, rămase o clipă locului, cu urechea ciulită.

— Slavă ţie Doamne, se pare că a adormit ! şopti în cele din urmă şi porni în vârful picioarelor spre odăiţa ei curată şi luminoasă de lîngă salonaş.

III

NUNTA LUI JIVIN

De cînd se îmbolnăvise, Vihrov nu-şi mai îmbrăcase costumul de gală, astfel că acum, cînd îşi puse pentru prima oară fracul şi se privi. în oglindă, aproape că se în- fricoşă văzîndu-se cît e de slab şi palid, cu cele dinţii fire argintii la tîmple. Era atît de slăbit, încît îi tremurau picioarele ; cu toate acestea, nu rămase acasă, ci plecă la nuntă ; era curios să vadă cum îl va întîmpina lulia şi cum. se va comporta faţă de el.

Pe vremea aceea, în capitalele de judeţ, sărbătoarea miresei se mai organiza cu un anume fast. De obicei, mireasa îşi aduna acasă toate prietenele.ca să se distreze împreună cu ele pentru ultima oară ; mirele venea acolo aducînd bomboane, ca şi cînd ar fi vrut să-şi răscumpere mireasa de la amicele ei. Jivin, generos din fire şi fiind acum în culmea fericirii, cumpărase, bineînţeles, un sac întreg de bomboane şi, totodată, enorme buchete de flori pentru logodnică şi pentru toate prietenele ei. Încercase la lui moment dai să-l încarce pe Vihrov cu ele, dar acesta refuzase categoric.

— Vezi-ţi de treabă ; nu car eu toate prostiile astea?! îi spusese fără ocolişuri.

— Ia te uită ec leneş le-ai făcut ! îi reproşase Jivin şi, neavînd încotro, îi poruncise lacheului să le ia el în braţe.

Sosiseră cu trăsura şi cu caii. lui Vihrov, care, graţie lui Simonov, se prezentau excelent, ca .şi altcindva. Acasă la lulia, fetele se şi adunaseră, printre ele aflîndu-se un singur bărbaţ, cavalerul de onoare al Iuliei. Era un ofiţer tinere], venit în concediu, care, acum, le făcea curte cu multă dezinvoltură.

Urmîndu-I pe Jivin în salon, Vihrov se apropie îndată de logodnica acestuia.

— Bună ziua, Pavel Mihailîci ! exclamă ea, «prinzîn- du-se la faţă, apoi, cu o vădită grabă, îi dădu bineţe şi logodnicului.

— Felicitările mele ! îi spuse Vihrov.Da, da, vă mulţumesc, rosti ea cu aceeaşi grabă.

— Pavel Mihailovici, bună ziua ! se auzi deodată, din- tr-un ungher al salonului.

Vihrov isi întoarse privirea : cea care îl salutase era m-lle Prihina. Slăbise şi ea, chipul parcă i se întunecase şi semăna acum cu un tăiş de secure.

— Veniţi încoace ! îi strigă, arălîndu-i un scaun liber de lîngă ea.

Negăsind ce să-i mai spună logodnicei, Vihrov o părăsi şi se duse să se aşeze lîngă *Calicite*.

Iulia, eu un gest aproape mecanic, îi oferi logodnicului său braţul şi porni să se plimbe prin salon, întoreîn- du-.şi însă. din cînd în cînd. privirile spre locul unde şedea Vihrov. Cît despre Pavel, între el şi m-llc Prîhina se legă îndată o discuţie destul de interesantă.

— N-am auzit decît adineaori că aţi venit la conac şi că veţi continua să locuiţi acolo, îi spuse ea trăgînd aer pe nas. De aceea, va trebui să discut cu dumneavoastră o problemă foarte serioasă !...

— Ce fel de problemă ? o întrebă Vihrov.

— Aht să vă spun mîine. Acum, să vorbim despre dumneavoastră. Spuneţi-mi, de ce nu v-aţi însurat cu dumneaei ? îl întrebă, arălînd cu nasul spre lulia.

— De ce să mă fi însurat ? zisfc Vihrov.

— Pentru că, atunci cînd a plecat la fraţii ei, se vedea cît de colo că-i îndrăgostită la nebunie de dumneavoastră. Acum pesemne că se căsătoreşte cu acest hirciog. de ciudă că n-a izbutit să se mărite cu cine a vrut.

Într-adevăr, clarvăzătoarea *Catiche* era greu de înşelat. Intuise grabnic adevăratul motiv al hotărîrii pe care o luase lulia de a se mărita cu Jivin şi, totodată, în sinea ei, nu-i aproba cîtuşi de puţin alegerea făcută : Jivin i se păruse totdeauna a fi un om prea obişnuit, prea prozaic.

— Nu s-a întîmplat niciodată aşa ceva şi nici nu se putea înlimpla ! răspunse Vihrov.

— Ei da. nu s-a întîmplat ' Lăsaţi că vă cunosc eu,' ştiu cît-de şiret sînleţi în asemenea ocazii ! ripostă *Caiiche*.

Convorbirea le fu întreruptă de sosirea lui Kerghel. Acest om atît de simpatic avea de astă dată un aspect care lăsa ele dorit : în locul fracului maroniu, cu nasturi de culoare deschisă, purta acum unui negru, uzat ; jiletca îi era şi ea clintr-o mătase ieftină şi, mai mult ca sigur, găurită la buzunare ; doar moţul de pe frunte îi flutura ţanţoş, ca şi în trecut. Auzind că la sărbătoarea miresei se află şi Vihrov, veni îndată la el.

— Nu găsesc cuvinte să spun cît sînt de fericit vă- zîndu-vă din nou în mijlocul familiei noastre ! îi spuse el, strîngîndu-i mina.

— Mă bucur şi eu foarte mult că vă revăd. îi zise Vihrov, strîngîndu-i şi el. prietenește, mîna.

— Bine le-am găsit, i se adresă Kerghel şi Prîhinei.

— Bine ai venit ! îi răspunse ea cu glasul cel mai calm.

Se împăcaseră de mai multă vreme şi fostul sentiment, atît de trecător, al unei iubiri înflăcărate, li se preschimbase într-o trainică prietenie.

Kerghel se aşează. Stătură tustrei de vorbă.

— Am auzit, i se adresă el lui Vihrov, că asupra dumneavoastră s-a abătut o furtună, dar aţi înfruntat-o precum un stejar vînjos şi aţi revenit din nou în mijlocul nostru.

— Aş zice mai degrabă că m-am îndoit ca o mlădiţă şi am rezistat furtunii, zîmbi Vihrov.

— Nu cred să fie în firea dumneavoastră, îi răspunse Kerghel.

— Dar dumneavoastră cum o duceţi ? îl întrebă Vihrov. îmbrăcămintea atît de sărăcăcioasă a celuilalt trezin- du-i curiozitatea,

— O duc rău, foarte rău !... N-am slujbă, n-am aproape nici un fel de venit; ar trebui, desigur, să mă duc **la** Petersburg, dar tot nu izbutesc s-o fac.

Şi Kerghel schiţă un surîs amar.

— *M-r* Kerghel a ocupat un. post în care alţii ar fi cîştigat mii de ruble, pe cînd el nu s-a ales nici măcar cu o .sută. rosti *m-lle Catiche,* întorcîndu-şi nasul într**-o** parte.

Ca şi pe alţi prieteni ai săi. *Catiche* îl ridica acum în slavă pe Kerghel.

— într-adevăr, nu m-am ales nici măcar cu o sută dr ruble, zise şi el cu toată sinceritatea,

— Şi-acum ce fel de post aţi dori .să ocupaţi ? îl întreba Vihrov.

— Oricare, numai să pot cîştiga o bucată de pîine, răspunse Kerghel.

— Să vă spun un lucru, zise Vihrov. în gubernia unde am fost cu exilat a fost numit în calitate de guvernator un om pe care îl cunosc foarte bine, fostul proprietar al conacului Vozdvijenskoe. Dacă am să-i scriu despre dumneavoastră. s-ar putea să ţină scamă de recomandarea mea

Kerghel şi *m-lle Caticlie* îl urmăriră cu deosebită atenţie.

— Aţi face o adevărată faptă bună pentru mine, rosti Kerghel cel dinţii. Părea că nu izbuteşte să-.şi exprime profundul sentiment de recunoştinţă care-l cuprinsese.

— Generos cum il ştiu, cred că Pavel Mihailîci o va face negreşit, interveni *Catiche*. pe un ton de-a dreptul imperativ:

— într-adevăr, aşa voi face. îi voi scrie chiar mrine, spuse Vihrov.

Kerghel îi mulţumi dînd încet din cap.

De grupul lor se apropiară, în sfârşit, şi cei doi logodnici. Iulia îl privi un timp. tăcută. Se vedea limpede că doreşte să stea de vorbă cu Vihrov. Acesta înţelese şi se ridică în picioare.

— Văd că tatăl dumneavoastră lipseşte, îi spuse, dîn- du-şi seama că bătrînul încă nu apăruse.

— E atît de slăbit, încît nici măcar din camera lui nu mai iese, răspunse ea. Uite-aşa mă mărit eu : singură- singurică, adăugă ea, şi lui Vihrov i se păru că ochii i se umeziră.

Merseră amîndoi prin salon.

— în schimb vă măritaţi cu un om minunat, îi spuse Vihrov cu glas scăzut.

— De m-ar ajuta Cel de sus să fiu eu demnă de el, rosti Iulia. Sigur, nu mai pot să-i ofer o inimă tînără, nici sentimente nemaiîncercate, dar, cel puţin, îi voi fi supusă şi-mi voi îndeplini cinstit datoria.

— Vorbind astfel, Iulia îşi tot frămînta şiragul de perle, pînă ce acesta se rupse şi perlele se risipiră Vihrov se aplecă să i le ridice.Nu vă obosiţi, le va acluna servitorul ! Strînge-le ! se adresă aproape eu dispreţ valetului caro trecea pe lîngă ei. Acesta le adună şi i le oferi. Tulia azvârli perlele în scrumieră şi se întoarse din nou spre Vihrov, care continua să stea lîngă ea.

— L-am preferat pe Ji vin altora pentru că, oricum ar fi, e totuşi un om cu aceleaşi concepţii ca .>i ale dumneavoastră, rosti ea.

— N-o să vă înşele aşteptările, îi răspunse ol cu o voce înăbuşită.

în ziua nunţii, Vihrov simţea un fel de neastâmpăr şi parcă tot aştepta ceva. Pe la ora patru, se duse acasă la mire ; îl găsi şi pe acesta cuprins de nelinişte, ba chiar cu ochii plîn.şi ; Kerghcl, aflat acolo, avea o atitudine gravă, purtând, ca şi în ajun, acelaşi frac mizerabil : era nunul lui Jivin şi-i dădea binecuvîntarca.

în sfîrşit, se îndreptară spre catedrala oraşului, iar Vihrov se duse să aducă mireasa. Iulia ieşi însoţită do două doamne corpolente ; în urma lor venea *Caiichn,* dichisită, dar cu şiroaie de lacrimi pe obrajii daţi, pesemne, cu .suliman.

Cînd ajunseră la biserică, o conduseră pe mireasă în partea stingă a naosului, mirele aflîndu-se în dreapta. Lui Vihrov îi era penibil să asiste la ceremonie. îşi dădea prea bine seama că prietenul său se înşela amarnic în privinţa acestei căsătorii, ba poate că se înşela şi mireasa, care îi spusese că doreşte să-şi îndeplinească cinstit datoria faţă de viitorul său soţ. Cînd nuntaşii reveniră acasă la Iulia, tinerii căsătoriţi se duseră mai întâi pe la tatăl ei, apoi fu servită şampania şi urmară felicitările, cu exclamaţii de bucurie, cu sărutări şi cu lacrimi. Vihrov o felicită şi el pe tânăra căsătorită, care, de astă dată, se arătă a fi mult mai sfioasă faţă de cl : pesemne că încerca un inexplicabil sentiment de jenă.

— Ce bine vă şade voalul de mireasă, i se adresă el, ca .să spună ceva.

— Credeţi ? răspunse ea roşind şi pleeîndu-şi capul.

Mai tirziu, eînd Vihrov se găti de plecare, îşi dădu scama că m-llc Prîhina îl urmăreşte cu privirea. Umbla mohorîtă ca un corb prin salon şi, îndată ce observă că Vihrov nu mai .stă de vorbă cu nimeni, se apropie de el şi-i spuse pe un ton aspru :

— Cînd veţi pleca spre casă, v-aş ruga să mă luaţi şi pe mine cu trăsura dumneavoastră. Am multe să vă spun.

— Despre ce-i vorba ? o întrebă Vihrov, ram .speriat tio t onul ei.

— O să aflaţi atunci ! zise *Catiche* cu un glas şi. mai sumbru.

Curînd, Vihrov fu gata de plecare ; după ce îşi luă rămas bun de la tinerii căsătoriţi şi ieşi în vestibul, o văzu pe *m-lle Catiche* cu haina pe umeri şi cu pălărioara pe cap, a.şteptîndu-l acolo. Se urcă în trăsură fără să aştepte invitaţie şi, îndată, îi zise lui Pavel cu ironie în glas :

—- Plecaţi acum de la nunta unei victime a dumneavoastră, oare n-o să vă fie milă cle-o altă victimă I

— Despre cine c vorba ? întrebă Vihrov.

■— Despre Fateeva.

Pavel o privi mirat.

— Ştiam că nu mai sînteţi prietene, îi zise ol.

— Ceea ce cred eu despre ea nu mai contează : Fateeva e pe moarte.

— Pe moarte ! exclamă Vihrov.

— E foarte rău bolnavă : are oftică. Aseară, mi-a trecut prin minte că prezenţa dumneavoastră ar putea să aibă o influenţă binefăcătoare asupra ei şi astăzi am fost la ea. Ar fi tare fericită să vă vadă, aşa că ar- trebui neapărat să vă- duceţi pe acolo.

Vestea se înfipse ca un pumnal în inima lui Vihrov.

— Să ştiţi că sînt şi eu istovit de atîta zbucium, zise el. Mi-ar veni greu să fac asta.

, — Consider totuşi că e do datoria dumneavoastră s-o faceţi, repetă *Caliche* cu un glas ca din mormînt. Peste cel mult două săptămîni ea va muri.

Conştiinţa îl îndemna pe Vihrov să-i dea ascultare Piîliinei.

~ Dar de ce ţine să mă vadă tocmai pe mine ? o întrebă el.

— Ca să-şi incinte privirea ! îi răspunse *Catiche,* înăl- ţînd furioasă din umeri,

— Ar putea să i-o încînte şi alţii !

— Sst ! Să nu mai vorbiţi aşa despre o muribundă, îl întrerupse *Catiche* pe un ton grav. Tocmai aici e nenorocirea, că pentru ea nu mai există nimeni în afară de dumneavoastră !

Generozitatea lui *Catiche* o făcuse, de bună seamă, să-i ierte totul Fateevei şi s-o iubească la fel ca mai înainte.

— Unde locuieşte acum ? o întrebă Vihrov.

— O să vedeţi ; mîine, pe la orele unsprezece, vă rog să treceţi pe la mine şi ne vom duce acolo împreună. Să vorbim acum despre Kerghel : i-aţi scris guvernatorului aşa cum i-aţi promis ?

— încă nu i-am scris.

— V-aş ruga s-o faceţi chiar astăzi, rosti cu neîndu- plecare *Catiche.* Acum altceva : am aflat de curînd că în oraşul nostru se recrutează surori de caritate pentru a fi trimise la Sevastopol. Vă rog să-i scrieţi guvernatorului că doresc să plec şi eu acolo.

— în ce scop ?

— în primul rînd, nu mai vreau să fiu o povară pentru bietul meu tată, care a rămas fără slujbă.

în realitate, *Catiche* nu reprezentase niciodată o asemenea povară, întrucît îşi asigurase totdeauna existenţa, fie prin munca ei, fie prin darurile primite de la prietene.

Şi-apoi e o treabă interesantă : să iei parte la un război, să vezi arme, să auzi împuşcături... Poate, chiar, voi fi ucisă... Vă rog să-i scrieţi chiar astăzi guvernatorului ! conchise ea, coborînd din trăsură în dreptul casei sale.De astă dată, Vihrov fu încîntat de atitudinea Prîhinei. Ajuns acasă, îi scrise îndată lui Abrcev, atît despre ea cît şi despre Kerghel. în legătură

cu acesta din urmă, se exprimă cam aşa : „Dacă doriţi să dispuneţi de un cinovnic cinstit, vă pot asigura că răspund de domnul Kerghel ca *•ăe* propria mea persoană", iar pe *Catiche* **o** recomandă, prin cuvintele următoare : „Fiinţa asta cu o înfăţişare nu tocmai plăcută e înzestrată, în schimb, cu înalte virtuţi morale".

‘ IV.

ÎNTÎLNIREA CU FATEEVA

A doua zi, era o vreme închisă şi umedă. Vihrov nu se simţea în apele lui. îl neliniştea mai ales gîndul la cele ce avea să-i spună Fateeva. Oare nu va încerca să-i amintească despre fostele lui sentimente, oare nu-l va copleşi cu reproşuri ? se întreba el. în orice caz, întîlnirea (promitea să aibă un caracter sentimental. De fapt, Vihrov nici nu prea credea că Fateeva ar fi, într-adevăr, grav bolnavă, aşa cum îi spusese Prîhina : imaginaţia ei înflăcărată, îşi zicea el, o mai fi adăugat destule. Totuşi, către ora unsprezece, porunci să i se pregătească trăsura şi plecă spre oraş. *Catiche* îl şi aştepta în micul salon al casei lor şi era, ca totdeauna, gata de drum. Cu aceeaşi mină serioasă ca şi în ziua precedentă, se urcă în trăsură şi începu să-i zică vizitiului pe un.de s-o ia : ..La dreapta, la stingă !" îi spunea cu un glas poruncitor.

Vihrov îşi dădu seama că lasă în urmă străzile din centrul oraşului ; ajungînd aproape de marginea acestuia, cotiră pe o ulicioară murdară şi se opriră lîngă o căscioară din cele mai modeste.

— în ce fundătură a ajuns să locuiască ! exclamă el.

ţ— Da. e cam strîmtorată, zise *Catiche*. îmi pare bine,
cel puţin, adăugă ea. ureînd scările, că prietena mea o să mă deprindă cu cele ce trebuie să ştie o soră de caritate.

— Cum aşa ? zise Vihrov. ᵛ

— îmi petrec aici zilele şi nopţile, răspunse *Caliche*. Doar cu nunta Iuliei a trebuit să lipsesc un timp.

Intrară într-un salon mic, dar curat, cotiră apoi spre o încăpere alăturată, cu duşumeaua acoperită de-un covor gros, şi-o văzură pe Kleopatra Petrovna stînd într-un fotoliu : era îmbrăcată, cu o vădită cochetărie. într-o rochie nouă. cu gulerul şi manşetele curate, şi pieptănată impecabil ; cînd însă Vihrov îi văzu chipul, abia se stă- pîni să nu scoată un ţipăt de groază : era mai mult deeîl slabă, era devorată de boală, .iar pe frunte i se păru că-i şi apăruseră sudorile reci ide morţii.

— Vă mulţumesc că aţi venit, spuse ea, săltîndu-se în fotoliu şi roşind uşor.

— Se putea să nu vină ! exclamă *Caliclie.* Văd că astăzi ai binevoit să te aşezi în fotoliu ! i se adresă apoi Fateevei.

— Pentru dumnealui am făcut-o, răspunse aceasta, privindu-l zîmbitoare pe Vihrov.

■— Dar nu trebuia s-o faceţi ! Vă rog mult să vă culcaţi în pat, zise el.

— Nu sînt chiar atît de bolnavă ; mai pot sta şi în fotoliu, ripostă Fatceva. Ei, haide, aşezaţi-vă, dar cîl mai aproape de mine.

Vihrov îi dădu ascultare.

Catiche se comporta la prietena ei ca şi cînd ar fi fost acasă la ea : cercetă şi acum cu privirea dacă în odaie sînt toate la locul lor, verifică apoi medicamentele de pe mescioară şi. în cele din urmă, trecu în odaia vecină, spre a începe acolo o discuţie lungă cu subreta Fateevei. O făcuse, bineînţeles, cu scopul do a-i lăsa singuri pe cei doi : presupunea că aceste fiinţe, care se iubiseră cîndva cu ardoare, vor dori neapărat să se sărute *(m-Ue* Prîhina socotea că sărutul constituie suprema fericire pe pămînl), dar Vihrov şi *m-rne* Fatceva nici nu se gîndiră s-o facă.

— Demult sînteţi bolnavă ? o întrebă el.

— De vreo două luni. poate chiar mai mult. răspunse Fateeva cu ciudă. Mă supără faptul că nu sînl lăsată să plec la ţară. adăugă ca. Ce fel de aer respir eu aici ? în primul rînd e vorba că mă aflu la oraş şi-apoi mai e şi lacul din apropiere cu tot felul de miasme : simt pur şi simplu că mă înăbuş !...

•— Totuşi aveţi nevoie clc-o îngrijire medicală.

— N-am nevoie de niei Jm fel de medic ! ripostă Fa- feeva. Am niţică febră, din pricina aerului umed : mici frisoane şi fierbinţeală. Atît şi nimic mai mult. Dacă aş sta la ţară, m-aş vindeca în cîteva zile.

— Aici v-aţi reface şi mai repede cu ajutorul medicului.

— Nu-i adevărat ! exclamă Fateeva. Sufleteşte, sufăr aici mai mult, căci la ţară munca cîmpului c acum în toi, cine s-o supravegheze ? Doar sînt cu totul singură !

— Nu vă mai gîndiţi la munca cîmpului !

— Cum să nu mă gîndesc, dragul meu ? Asta e singura mea sursă de existenţă. Zilele astea trebuie să plătesc taxele la consiliul de tutelă.

— De asta să n-aveţi grijă. Trimiteţi la mine pe cineva care .să-mi spună 'cînd şi cît anume trebuie să achitaţi, şi-am s-o fac chiar eu.

— *Mergi.* Să ştiţi însă, continuă Fateeva, necăjită, că am primit recent şi-o mică moştenire în Ucraina, ele la un unchi de-al meu ; ar trebui să mă cluc acolo, ca s-o iau în primire, dar nici asta nu mă lasă s-o fac — nici doctorul şi nici nesuferita de *Caliche.*

— De ce e *Caliche* nesuferită ? întrebă Príhina, în- trînd în acel moment în odaie.

— Pentru că nu-mi clă drumul să plec în Ucraina.

— Ai să pleci cînd ai să te faci bine, zise *Caticlu;* pe un ton foarte calm.

— Cu voi n-am să mă fac bine niciodată : mereu îmi spuneţi că sînt bolnavă...

— Nu mai are clecît două săptămmi de trăit şi vrea să plece în Ucraina, îi şopti *Caliche* lui Vihrov, dar şi fără această remarcă, el simţi că i se sfîşie inima.

— Dacă aţi şti, *m-r* Vihrov, cît de frumos e acolo, la noua mea moşioară ! exclamă Kleopatra Petrovna. În luna mai, natura e superbă în Ucraina ; conacul meu se află sus, pe-un deal, de unde cobori spre apa unui rîu. Apa e limpede, am să mă tot scald acolo ! Apoi, am să mănînc pepeni şi vişine ; blestemata asta de sete n-o să mă mai chinuiască. Uite, aş bea şi-acum ceva rece !

— Să-ţi dau un pahar de limonada, zise Prîhina.
— Nu. Mi-e silă ele limonada !
— Povestiţi-i ceva, n-o lăsaţi să vorbească mult, **n-are** voie, îi şopti Prîhina lui Vihrov.
— Ce-aş putea să-i povestesc ? Zău că nu-mi dau seama, îi răspunse Vihrov tot în şoaptă.
— Orice, nepriceput ce sînteţi ! replică Prîhina. Pavel Mihailovici vrea să-ţi spună cum a dus-o în ultima vreme, rosti apoi cu glas tare, adresîndu-se Fateevei.
— Ce anume ar putea să-mi spună ? zise aceasta.
— Ei, haide, vorbiţi ! insistă Prîhina.
Vihrov nu găsea nici un subiect de conversaţie.
— Ce anume aş putea să vă spun ? zise îşi el, pe un ton meditativ.
— De exemplu, dacă aţi făcut multe cuceriri pe unde aţi fost, zîmbi Fateeva.
Vihrov nu găsi ce să-i răspundă. Se grăbi doar să-i arunce "o privire Prîliinei. Aceasta clătină uşor din cap.
— Cuceriri ? Am cam îmbătrînit pentru aşa ceva, prinse el glas.
— Ba nu sînteţi bătrîn, obiectă Fateeva şi zîmbi din nou. în gubernia unde aţi fost exilat se pare că lucrează şi *m-r* Ţapkin ? întrebă, încruntîndu-se.
— Da, răspunse Vihrov, pleeîndu-şi privirile.
Pe *m-lle* Prîhina întrebarea Fateevei avu darul **s-o** nem ulţumească.
— L-aţi văzut vreodată ? continuă bolnava.
— L-am văzut.
— E schimbat sau nu ?
— Prea puţin. Acum şi-a lăsat favoriţi.
— Am auzit, spuse Fateeva cu un zîmbet trist, **că ne-** vastă-sa îl cam atinge cu vătraiul.
Kleopatra Petrovna vorbea astfel, fără jenă, poate pentru că, în adîncul inimii, îşi dădea prea bine seama că pentru ea totul se sfîrşise, iar dacă se lăsa uneori pradă unor griji materiale, n-o făcea, firește, decît sub impresia acelui instinct propriu oricărei fiinţe, care o îndeamnă să-şi continue şi să-şi apere existenţa.

Cu statura lui, nici nu-i
de mirare, îi răspunse
Vihrov

— .Cred că la fel îi este şi sufletul, zise cu glas tărăgănat Kloopatra Petrovna. Mai ţineţi minte, *m-r* Vihrov, continuă ea. cum am jucat cărţi ?... Ilai să jucăm şi acum, sînt atît de plictisită !...

— N-o să-ţi facă rău ? o întrebă Prîhina. %

— Cituşi de puţin. Plictiseala îmi face şi mai rău !..; Vreţi să jucaţi ? i se adresă ea lui Vihrov.

— Cum doriţi. îi răspunse el.

— Atunci să jucăm în trei, propuse Kleopatra Petrovna. Doar să ieşiţi pentru o clipă, ca să-mi desfac niţel rochia ; prea m-am dichisit pentru dumneavoastră ; haide, plecaţi, vă chem îndată.

Vihrov şi Prîhina trecură în salonaş : pe *Catiche* o trecură lacrimile.

— Ce ziceţi de ca ? întrebă, arătînri cu capul spre uşa Kleopatrei Petrovna. Nu mai pot îndura s-o văd în halul ăsta ! Şi-apoi se lasă mereu pradă fanteziei : c-o să facă aşa. c-o să facă pe dincolo... Zău, *m-r* Vihrov. trebuie să veniţi mai des pe la ea, adăugă Prîhina.

— Am să vin neapărat, răspunse el cu durere în suflet.

— Mi-a spus doctorul, reluă *Catiche*, că ea ar mai putea trăi diva timp, dacă s-ar bucura de impresii plăcute ; .şi ce-ar fi mai plăcut pentru ea decît să vă vadă pe dumneavoastră !...

În cele din urmă, în salon veni lVIaria, fata în casă, pe care Vihrov o cunoştea mai demult. Ochii îi erau acum şlerşi, inexpresivi, chipul i se zbîrcise.

— Ce mai faci, Maşa ? L-ai uitat pe Ivan al meu ? nu se putu reţine Vihrov să nu-i spună în glumă.

— N-aş mai vrea nici să aud de el, domnule ! răspunse Maria. Poftiţi, Kleopatra Petrovna vă aşteaptă.

— încercaţi să pierdeţi la joc : ea nu mai are bani şi s-ar enerva dacă n-ar cîştiga nimic, îi şopti *Catiche*.

Cînd reveniră în odaie, o văzură pe Kleopatra Petrovna. înfăşurată cu un şal, stînd la masa de joc. Se porni să joace cu multă însufleţire, chibzuia îndelung, rezolva cu măiestrie fiecare situaţie ; cît despre Vihrov, acesta, pe de o parte, în mod intenţionat, iar pe de alta, din nepricepere, ba mai fiind şi distrat, se tot afla, chiar de la în- «•patul jocului. în pierdere. *Catiche* azvirlea .şi

ea cărţile kt întîmplare, preocupînd-o' mai ale.« faptul ca bolnava să nu se agite prea mult.
— Văd că nu sînteţi un bun jucător ! i se adresă. în ccj^ din urmă. Kleopatra Petrovna lui Vihrov.
— Aveţi dreptate, n-am mai jucat demult, şi-apoi nu am noroc, nu-mi vine cartea.
— Aveţi în schimb noroc în dragoste, rosti Kleopatra Petrovna. zîmbind amar.
Vihrov nu-i răspunse, ba chiar îşi plecă privirile.
— Pe cînd cu, dimpotrivă, ¿un noroc la jocul de cărţi, iar în dragoste — cîtuşi de puţin, adăugă Fateeva cu aceeaşi amărăciune.
— N-ai dreptate, interveni Prîhina.
— Păi cine mă mai iubeşte ? Poate doar dumnealui, oleacă ! arătă spre musafirul ci Kleopatra Petrovna.
— Bineînţeles că te iubeşte, răspunse *Catiche.* O mai iubiţi, nu-i aşa ? i se adresă ea lui Pavel.
— O iubesc, răspunse acesta, cu o voce înăbuşită.
— Ba nu, nu mă mai iubeşte, zise Fateeva. Şi-acum v-aş rugii să nu mai jucăm : nu mă simt bine !... Lăsă din mînă cărţile şi împinse mescioara în lături.
— Ai dreptate, ne-o fi de-ajuns cît am jucat.! se grăbi să se declare de acord Prîhina.
— Da, da, ajunge pentru astăzi ! repetă Fateeva şi-i întinse lui Vihrov mîna.
— Eu am să plec, iar dumneavoastră căutaţi să vă odihniţi, îi zise el, strîngîndu-i-o uşor.
— Ara să mă odihnesc. Dar v-aş ruga să reveniţi cît mai curînd.
•— Bineînţeles că am să revin, răspunse Pavel.
— Şi cît mai curînd, repetă Fateeva.
— O, Doamne, dar sărutaţi-vă măcar acum, cînd vă luaţi rămas bun ! Mi-e necaz să mă şi uit la voi ! exclamă *Catiche,* văzînd că Vihrov nu face dccît să-i strîngă mîna prietenei sale.
— Bine. Să ne sărutăm ! spuse zîmbind Kleopatra Petrovna.
— Să ne sărutăm ! zise şi Vihrov.
Se sărutară, stînjeniţi.
La-plecare.» *Catiche* îl concluse pe Vihrov pînă la scară.

— Să veniţi, într-adevăr, cît mai curînd : ea nu mai are mult de trăit, îi zise îndurerată şi rămase cu mîinilc încrucişate la piept în capul scării, pînă ce Vihrov se urcă în trăsura care îl aştepta în faţa casei.

Ţi s-a intim plat. «are, cititorule, să-ţi moară o fiinţă apropiată? Şi-atunci, în afara unui chinuitor-sentiment de mi iă, nu-i aşa că orice vină cît de mică, orice greşeală pe care. poate, ai săvîrşit-o cindva faţă «de acea fiinţă, iau în imaginaţia ta proporţii de coşmar ? Nu ţi se pare atunci că numai din pricina ta piere un om în floarea vîrstei şi n-ai fi gata (cel puţin aşa gîndeşti atunci) să mori mai bine tu. decât să piară omul acela ? Nimic însă nu mai poate fi de folos : veninul morţii îneacă fiinţa ce ţi-a fost dragă, lăsîndu-te să te mustre conştiinţa o viaţă întreagă pentru faptul că ai fost aspru, necinstit şi nedrept faţă de cel care nu mai este. Cam aceste simţăminte încerca .şi eroul meu, în drumul lui spre casă. Ajuns la conac. Gruşa, îl întîmpină. ca de obicei, zâmbitoare şi radiind de fericire.

— Uncie aţi fost a li ia timp, boierule ? îl întrebă ea.

— La Faleeva. răspunse Vihrov, fără s-o menajeze.

— Aşa ? rosti Gruşa cu glas tărăgănat, apoi ieşi în grabă din cabinet.

Vihrov n-o mai văzu pînă seara târziu. Fără să vrea, îi simţi lipsa,

— Gruşa ! o strigă la un moment dat.

Ea întîrzie să apară.

— Gruşa 1 repetă el mai tare, de astă dată pe un ton sever.

— Vin numaidecît ! răspunse ea, .apoi intră, alene, în odaie.

Vihrov i.şi dădu seama că-i îmbufnată.

— Ce-i cu tine ? o întrebă el.

— Ce să fie ? îi întoarse ea întrebarea.

- — Am impresia că eşti supărată pe mine.

— Nu sînt supărată, răspunse ea. Şi-apoi, ce v-ar păsa" de supărarea mea ? ! adăugă, după un răstimp de tăcere:

— Ce ţi-o mai fi umblînd prin minte ? N-am fost la Kleopatra Petrovna decît din milă. Ea nu mai are mult de trăit.
Ei, aş !... Ba o să trăiască mult şi bine !.., exclamă Gi'uşa.
— Ba o să moara ! strigă Vihrov. Şi să nu-mi vorbeşti pe tonul ăsta ! îmi jigneşti cel mai sfînt- şi mai dureros sentiment ! Să pleci de-aici !
Gruşa. speriată, ieşi din cabinet.

V

1N IVI OHM INTAREA

Vihrov nu mai apucă să revină la Kleopatra Petrovna. Nu trecu nici o săptămînă, cînd primi de la *Catiche* o scrisoare ce purta un sigiliu negru :
„Bunul meu Pavel Mihailovici (de astă dată scrisul Prîhinei nu mai vădea vioiciunea de altă dată), noaptea trecută, cu totul pe neaşteptate, prietena noastră s-a să- vîrşit din viaţă. încă nu ne culcasem, stăm de vorbă despre dumneavoastră. Mă rugase ca a doua zi de dimineaţă să vă anunţ printr-un servitor că vă aşteaptă să jucăm o nouă partidă de cărţi ; acum. cînd veţi veni la ea. vom juca o altă partidă, una tristă, sfîşietoare !... Cum stăteam de vorbă, ea s-a ridicat deodată în capul oaselor, m-a îmbrăţişat, a scos un ţipăt şi a rămas fără suflare în braţele mele... Imaginaţi-vă ce groază m-a cuprins : am ţipat ca o nebună, abia am izbutit să chem servitorii ca s-o culce pe pat. Acum totul s-a sfîrşit ! Odihneşte, Doamne, sufletul răposatei roabei tale ! Scriu această scrisoare în zorii zilei : soarele cel de pe cer abia a răsărit, dar celălalt soare, soarele nostru drag, nu va mai răsări niciodată !..."
în locul acela se vedea că pe hîrtie se revărsaseră un potop de lacrimi.
„în vederea mmormîntării, vă rog să veniţi chiar mîine şi să aduceţi şi nişte bani. Ea nu mai avea în portofel decît cinci ruble. Bine că v-a trimis Dumnezeu, altminteri nu m-aş fi descurcat !"
A dumneavoastră, *Catiche".*
Dtipă ce isprăvi de citit scrisoarea, Vihrov o chemă pe Gruşa şi i-o arătă.
Grttşa rămase mută, roşie în obraz. În toate aceste zile, Vihrov aproape că nu vorbise cu ea. De astă

dată, ea nu mai putu răbda şi se repezi să-i sărute mina şi umărul.

— Sînt vinovată, boierule, sînt vinovată, îi spuse.

Vihrov o sărută pe frunte.

— Vezi. să nu te mai gîndeşfi niciodată la asemenea prostii ! îi spuse.

— Niciodată, boierule ! exclamă Gruşa, apoi, după un răstimp de tăcere, adăugă : îmi daţi voie să mă duc la în- mormîn tarea coniţei ?

— De ce să te duci ?

— Păi am vorbit-o de rău, am vorbit-o cu păcat, măcar să mă rog pentru sufletul dumisale, răspunse ea.

— Dacă ăsta-i motivul şi nu-i la mijloc o simplă curiozitate. atunci du-te ! îi zise Vihrov.

Apoi, punîndu-şi un frac negru, plecă.

Ferestrele căscioarei în care locuise Kleopatra Pe- trovna erau scoase din tocuri, iar înăuntru ardeau nişte luminări mari, aşa cum le făceau cei de prin partea locului. Intrînd în salonaş, Vihrov o văzu pe Kleopatra Pe- trovna întinsă pe-o masă ; era îmbrăcată într-o rochie albă de muselină şi cu flori în jurul capului. Palidă şi uscată, cu ochii închişi, părea sculptată în fildeş. înfăţişarea ei îl îngrozi. Profitînd de faptul că nu era nimeni în salon, se apropie. îi luă mina, care i se supuse cu greu.

—- K'eopatra Petrovna. rosti el. dacă sînt vinovsi cu ceva .faţă de dumneata, atunci crecle-mă că remuşcările care mă torturează sînf pentru mine o pedeapsă însutită. Apoi f-e aplecă şi o sărută mai întîi pe cap, apoi pe obraz şi, în sfîrşit. pe buze.

Zărind trăsura lui Vihrov, *Cutiche* îşi dădu seama că ei sosise între timp şi veni din camera de alături să-l vadă. Chipul îi era trist, atitudinea — gravă, solemnă.

— Kleopaşa şi-a exprimat dorinţa să fie înmorraîn- tată în rochia asta. alături de bărbatul ei. „Dacă-n viaţă, ziceţi ea, n-am trăit în armonie, cel puţin la judecata de apoi să ne înfăţişăm împreună Domnului rosti *Catiche*, şi n-ar fi fost exclus să fi inventat chiar ea povestea respectivă, pentru ca măcar astfel s-o împace

pe Kleopatra Petrovna cu soţul ei : fata asta inimoasă dorea să asigure fericirea prietenilor ei nu numai în viaţa de aici, dar şi în cea de dincolo de mormăit.

— Duceţi-vă acum la cei cu pompele funebre şi spu- neţi-le că trebuie s-o ducem pe Kleopaşa la ţară, iar mie daţi-mi ccva bani : trebuie să iau aici unele măsuri.

Vihrov îi dădu banii trebuincioşi, apoi, mîştându-se ca un automat, se urcă în trăsură, se duse la magazinul de pompe funebre, discută cu coi de acolo, apoi reveni la conacul său de la Vozdvijenskoc. Imaginea Kleopatrei Petrovna îmbrăcată în alb şi întinsă pe masă, printre flori, nu-i pierea nici o clipă din minte. A doua zi, um- blînd tot astfel, parcă în neştire, plecă din nou la oraş, ca să asiste la scoaterea corpului neînsufleţit din casă ; găsi preoţii adunaţi, iar în curte — un grup de corişti ele la catedrală. *Catiche* dorea să-şi înmormînteze prietena cu mult fast, comandase şi un sicriu deosebit de somptuos.

— Scuturaţi-vă, sculuraţi-vă buzunarul ! îi spuse ea lui Vihrov. Ea a meritat pe deplin s-o înmormînlaţi cu onoruri.

între timp, sicriul fu ridicat. Preoţii începură să cînte, chitară şi coriştii şi întreg cortegiul porni spre catedrala aflată în apropiere. *Caliche* mergea prin mijlocul străzii înnoroiate, aproape trăgîndu-l ele mînă pe Vihrov ; apoi, cînd sicriul fu depus în biserică, il lăsă să plece acasă ; ii porunci să vină a doua zi, pe la orele nouă dimineaţa, cu patru cai de-ai lui, care, după slujbă, să ducă sicriul pînă în sat.

Vihrov se înapoie acasă, tot atît de împietrit ca şi pînă atunci. De astă dată, îi apărea mereu în minte imaginea sicriului acopcrit cu flori.

Dimineaţa, pe la nouă, veni Ia biserică. În afară de *Catiche*, care purta acum un voşmînt cernit, cu *pleureu- ses* îi văzu acolo pe Jivin şi pe tulia.

— A murit sărmana, îi zise acesta cu un glas înăbuşit.

— Da, a murit, repetă Vihrov.

' Panglici albe care ornau veşmintele de doliu ale Uimei lor.

lui ia nii-i spuse nimic, doar îl privi cu atenţie. Jivin, dinclu-şi scama cil: de deprimat îi este prietenul.

încercă pe dată să-î consoleze, mai bine zis. să-l trezească la realitate-.

— Domnul Hanin. ultimul ei adorator, se zice că nici n-a dat pe la ea. cît a fost bolnavă. îi spuse.

Remarca lui Jivin îl irită pe Vihrov.

— Nu-i timpul potrivit să discutăm despre asemenea treburi, replică el.

Pe 3a jumătatea liturghiei, în biserică intră Kcrghet. De astă dată, înfăţişarea nu-i mai era buimacă ; dimpotrivă. ochii îi sclipeau de bucuri«, deşi, firește, sosit la o înmormintare, se străduia să arboreze o mină tristă Mai iutii, se închină cu multă pioşenie înaintea sicriului, apoi. zărindu-l pe Vihrov. pesemne că nu se mai putu stăpîni şi se apropie de acesta. *

— Mă grăbesc să vă str'mg mîna şi să vă mulţumesc din nou, îi spuse, luîndu-i minaşi strîngîndu-i-o cu căldură.

— Pentru ce să-mi mulţumiţi ? îl întrebă Pavel.

— Excelența sa Sergliei Grigorievici (numele lui Abrecv) a dispus prin intermediul poliției de aici să-i trimit datele mele personale ca să fiu numit şef de poliţie în gubernia despre care am discutat.

— Ia te uită, rosti Vihrov, mulţumH. înseamnă că scrisoarea mea a avut efect !

— Cum să nu. nici vorbă ! rosti Kerghel. cu emoţie în glas. Să ştiţi că nu m-am aşteptai şi nici n-am sperat vreodată să ajung şef ele poliţie. E o funcţie înaltă, onorabilă !... Bineînţeles c-0 să-mi dau şi sufletul pentru excelenta sa Serghei Grigoriei, dar nici în felul ăsta cred că n-am să vă pot .mulţumi îndeajuns — nici domniei-sale şi nici dumneavoastră !... Să ştiţi că am şi pentru Katerina Dmitrievna o veste îmbucurătoare, adăugă el după un răstimp de tăcere, nefiind în stare, după cîl se vedea. să-.şi stăpînească nerăbdarea.

— Cum ? I se cer şi ei datele ? întrebă Vihrov.

— întocmai. Cred c-o să primească şi ea aprobarea solicitată, răspunse Kerghel. apoi, trecînd uşurel în partea în care se afla *Catiehe*. se apropie de ea şi-i comunică pesemne vestea cea plăcută ; *Catiehe* însă era un alt soi de om : cînd se apuca să facă ceva pentru alţii, uita cu totul de sine însăşi.

— O să-mi vorbiţi mai târziu, acum nu-mi arde de asta, ii zise ea şi îşi îndreptă din nou atenţia asupra desfăşurării prohodului.

într-unui din ungherele bisericii, Vihrov o zări şi pe Gruşa, care, îmbrăcată în negru, stătea în genunchi şi bătea cu sîrguinţă mătănii : se simţea, într-adevăr, foarte vinovată faţă de Kleopatra Petrovna.

Cind, în cele din urmă, trista ceremonie luă sfîrşit şi sicriu] fu urcat pe carul mortuar. Jivin i se adresă lui Vihrov :

* Vei însoţi cortegiul pînă-n sat ?

— Da, răspunse acesta, abătut.

— Rămîncţi cu bine. *m-r* Vihrov. îi spuse fidia. apăsând pe cuvinte. Astăzi m-am convins pe deplin că aveţi un suflet minunat.

între timp, Kerghel, simţindu-se de pe acum, pesemne, în pielea unui şef de poliţie, începu să dirijeze cu mult elan trăsurile. Unuia dintre vizitii îi porunci să tragă mai aproape, altuia — să treacă mai de-o parte, celor cu carul mortuar — să pornească la drum.

Catiche îşi păstră tot timpul aerul trist, dar solemn. Urcîndu-se în trăsura lui Vihrov, îi salută din cap, cu importanţă, pe cei din jur. apoi, împreună cu Pavel, porni în urma sicriului.

Scurt timp după aceea, trecură pe lîngă Pustie-Polia şi intrară în. pădurea de lîngă Zenkovo ; Vihrov îşi aminti fără voie de trecut, cînd venea pe acelaşi drum la Kleopatra Petrovna şi cînd ea, pătimaşă, plină de viaţă. îl aştepta cu atîta dragoste şi tandreţe. Iar-acum ? Ce s-a ales din ea ? Ţi-e groază să te şi gîndeşti ! Mult ar fi dat eroul meu în acele clipe să uite dintr-o dată şi trecutul şi prezentul î...

■— Pentru ultima oară călătoresc pe drumeagul ăsta ! exclamă deodată *Catiche* şi izbucni în lacrimi.

Vihrov nu-şi putu stăvili nici el lacrimile.

— Ei haide, nu mai plîngeţi, cruţaţi-rnă. îi spuse, strîn- gînd-o de mînă.

— îmi pare foarte bine că va daţi seama cît de mult a meritat femeia asta să fie iubită, bîigui ea printre lacrimi.în ceea ce o priveşte, o iubise, într-adevăr, pe Kleo- patra Petrovna mai mult decît pe oricare altă prietenă. După neînţelegerile care interveniseră între ele şi despre care îi scrisese cîndva şi lui Vihrov, *Catiche* se dusese ea cea dinţii la Fateeva şi—i ceruse iertare.

La Gorohovo, mormîntul era gata săpat. Sicriul fu coborît, preoţii săvîrşiră slujba de îngropăciune şi Vihrov, împreună cu *Catiche,* porniră înapoi, spre casă. Tăceau amîndoi, fiecare gîndind la ale sale, şi numai într-yn tirziu *Catiche* întoarse capul spre Pavel şi-i zise :

— Kerghel e de părere că voi fi numită soră de caritate. Ehei, o să vedeţi cu toţii cît de dîrză şi curajoasă poate fi o rusoaică ! conchise ea şi scuturâ voinicește din cap.

Vihrov nu închise ochii aproape toată noaptea : umblă întruna, încolo şi încoace, prin. cabinet.

— Eu, numai eu am omorît-o pe această femeie ! De m-aş fi însurat cu ea, ar fi fost şi astăzi fericită şi sănătoasă, îşi zicea el.

Şi acesta aproape că era adevărul. După ce se despăr- ţiseră, pe Kleopatra Petrovna n-a mai interesat-o nici bunul ei renume şi nici sănătatea. Totul îi devenise indiferent.

VI

UNA DUPA ALTA

, Mary îl înştiinţa, i despre viaţa ţăranilor, cea penU

■lamaţii : *„C'est sl poetique /..."*

:cfie

O grea deprimare continua să-'l stăpînească pe Vihrov; încît ajunsese să-i pară bine că Mary n-a venit încă — aşa cum îi promisese — să-l viziteze la Vozdvijenskoe, [se îmbolnăvise băiatul şi nu putea, deocamdată, să plece de la Petersburg. Pavel îşi dădea seama că sosirea veri- şoarei sate nu va fi un lucru plăcut pentru Grunea şi, întrucît nu dorea să mai, vadă victime în jurul lui, era gata să renunţe la orice bucurie, decît să mai chinuiască pe cei din jur. Totuşi, corespondenţa dintre el şi Mary nu fusese exilat, a fost publ: pînă şi în saloanele cele mai mondene nu se vorbeşte ruseşte, i se

citesc acuii mujicii şi muierile de la ţară şi răsună *ckarmanl ! Comme e'est vrcti ! Comm* „Nici nu-ţi poţi imagina, îşi indie soaţe, cît de mult s-a schimbat ai. •atmosfera cazonă din trecut a ajuns să despre, ţăranii ruşi se vorbeşte acum aproape cu veneraţie. Că iobăgia va fi desfiinţată, pare acum un lucru cert; se mai spune că vor avea loc transformări fundamentale şi în justiţie, şi în finanţe. Să dea Dumnezeu să fie aşa, poate că vom ajunge pînă acolo, încît să putem vorbi *cinstit,* Iară teamă, şi trăi *cinstii,* fără să ne fie ruşine." Vihrov aflase, de altfel, şi din presă că i se aduc laude pentru lucrarea publicată. Să fi cunoscut un asemenea succes cînd era mai tânăr, faptul l-ar fi bucurat nespus de mult : acum însă, după atâţia ani de zbucium sufletesc, devenise aproape insensibil ; nu-şi manifestă satisfacţia decât prin aceea că se apucă îndată să-şi continue notd roman, abia început, şi îl sciâse cu o viteză neobişnuită, :ar pentru a-şi reîmprospăta forţele după zilele consacrate activităţii intelectuale, se obişnui să se ducă la vînătoare, lucru care avu asupra lui un efect reconfortant : după >âte o asemenea plimbare, se întorcea acasă înviorat, calin şi aproape fericit. în locul lui Jivin, care continua să şadă pe lîngă nevastă-sa şi să-i facă declaraţii de dragoste. Vihrov îl lua cu el pe Ivan. Acest Saneho Pan/a al lui, de .uiă dată, se comporta în ultima vreme cum nu .se poate . bine : devenise sîrguincios, se lăsase de băutură, ba■îngrijit la cap. Ştia totodată să tragă destul de 1: ise meşteşugul ăsta din lipsa unei al
. hi
nju
i pa
i, pleca să vine: ;ă Vozdvijenske

cînd fusese trimis la ţară. .roape în fiecare zi, aşadar. Vihrov, c şi însoţit de lvan. înarmat

< ■i în pădurea cea mohorîtâ uit mai potrivit pentru st

aluncile din preajma lacului. învăţase bine drumul pinii acolo : trecea mai ini îi pe lîngă ariile de treierat din preajma conacului, apoi, urmînd un drumeag argilos, unea o colină, de unde se zărea la un moment dat clopotniţa alît de frumoasă din satul Bogoiavleme ; de acolo, drumul cobora la vale spre o podişcă, în dreptul căreia se înălţau doi mesteceni .stufoşi ; trecînd puntea, trebjaia să urce o altă colină ; aici, de fiecare dată, se pomenea ginind, dar, după numai cîteva clipe, zărea înaintea lui porţile îngrăditurii care încingea pădurea. Ivan i-o lua înainte şi deschidea poarta, pe sub care se afla totdeauna o băltoacă. Sărind peste ea, intrau în pădure. Strecurîn- du-se printre trunchiurile brazilor, spre vârfurile cărora Ivan că ta cu multă luare aminte, ca să desluşească acolo vreo ieruncă sau un cocoş-do- munte, Vihrov gîndea involuntar că, iată, undeva, departe, lucrarea lui se bucură de mare succes, undeva departe o război, moarte, au -loc vărsări de sînge, sînt lezate atîtea orgolii, curg atîtea lacrimi ale mamelor, ale soţiilor, iar el, deşi cu tristeţe în inimă, se plimbă liniştit la umbra copacilor. Pe unui dintre butucii aflaţi la marginea pădurii, Pavel se aşeza de obicei să se odihnească, iar Ivan, luînd o atitudine respec- toasă, se oprea în preajma lui şi Vihrov îi spunea de fiecare dată, deşi nu cu prea multă blindeţe :

— Aşază-te, de ce stai în picioare !

Ivan se aşeza, insă părea în continuare să nutrească teamă faţă de stă pinul său. în cele din urmă, atitudinea lui slugarnică începu să-l plictisească pe Vihrov şi el se hotărî să-l încurajeze într-un fel, deşi îşi dădea seama că valetul său putea să-şi ia din nou nasul la purtare, ba poate chiar să se apuce şi de băuturâ ; totuşi, inir-una din zile, îi spuse :

— la ascultă Ivan, de ce nu te însori ?

— Cu cine să mă-nsor ! răspunse valetul, pleeîiJ- du-şi ochii.
Era, de fapt, dorinţa lui cea mai arzătoare.
— O fală bună. n-are să mă ia pe mine. iar cu una proastă la ce bun să mă-nsor ! adăugă valetul.
— Fetele ele măritat sînt toate la fel de bune ! obiectă Vihrov.
— Ba nu, se deosebesc mult între ele, zise Ivan, zâmbind. într-o vreme, de pildă, a vrut să se mărite cu mine chiar o fată de popă.
— Şi?
— Păi mi-a zis : „Dacă ai o sută de ruble, mă mărit cu tine", dar eu de unde să am o sumă atît de mare ? Vihrov desluşi în aceste vorbe un reproş adresat chiar lui.
— Cum arată fata ? E drăguţă ?
— N-aş spune că-i prea frumoasă, răspunse Ivan. Fata preotului era, de fapt, urîtă şi proastă.
— Şi-atunci cum de ţi-a plăcut ?
— Păi că-i una mai răsărită, nu-i o simplă ţărancă.
— Şi-ai fi bucuros să te-nsori cu ea ?
— Da, răspunse Ivan, surîzînd din nou.
— Ei bine, cere-o de nevastă ! îţi dau eu o sută de ruble.
Ivan tăcu.
—' Cînd o ceri de nevastă ? insistă Vihrov, întrebîn- du-se dacă nu cumva cele spuse de Ivan erau simple minciuni.
— Ştiu şi eu ? într-una din zile, bîigui valetul ; cît ai clipi din ochi, gîndurile i-o luaseră într-o cu totul altă direcţie : „La ce bun să mă duc chiar acum ? îşi zise. Mai bine aş păstra suta asta pentru mine".
— însoară-te, însoară-te ! zise Vihrov zîmbind.
— Am înţeles ! răspunse Ivan şi- încîntîndu-l buna-voinţa boierului, se hotărî să-l slujească cu şi mai multă sîrguinţă ; revenind apoi la conac, Vihrov se aşează ca de obicei în cabinet să-şi scrie romanul, iar Ivan se duse în camera slugilor şi se apucă să rînduiască, zelos, obiectele de vînătoare : frecă şi curăţă puştile, le încărca, apoi începu să repare cartuşiera.
La un moment dat intră acolo şi Gruşa.

— Vînat avem pentru cina boierului ? îl întrebă pe Ivan.

Avem, cum să nu ! răspunse acesta, sărind îndată în picioare. Era acum foarte respectuos faţă de Gruşa şi se purta cu ea de parcă ar fi fost o adevărată cucoană

— .Dă-mi o puşcă, să văd dacă mă pricep să trag, îi zise ea, luînd una dintre armele de vînătoare.

în ultima vreme fata se plictisea : boierul îi era mereu ocupat şi ea ai- fi vrut să schimbe măcar o vorbă cu cineva.

— Aşa se trage ? întrebă, lipindu-şi puşca de piept şi plecîndu-şi capul într-o parte.

— Nu, nu e bine, trebuie să ţi-o lipeşti de obraz, îi zise Ivan. Apucă o altă puşcă, o duse la ochi şi, zăpăcit, de bucurie că Gruşa îi vorbise, plescăi din limbă, bătu din picior şi atinse uşor cocoşul armei.

Puşca se descărcă : Gruşa scoase un ţipăt.

— Ce-i ? rosti Ivan pălind.

— M-ai împuşcat, zise Gruşa. lăsîndu-se pe scaunul de lîngă ea.

Pe rochie i se prelinse sînge.

— Cine a tras ? strigă. înfricoşat, Vihrov, năvălind în camera servitorilor.

ivan rămase împietrit, Gruşa şedea aplecată, pe scaun.

— Ce s-a întîmplat aici ? strigă din nou Vihrov.

— Eu am tras, boierule, zise Gruşa. M-am jucat şi am nimerit chiar în mine ; trimiteţi, rogu-vă, după doctor...

— Doctorul, să vină doctorul ! răcni Vihrov.

Băiatul de casă, apărut fără veste, fugi să aducă doctorul.

— Cum de-ai tras. cum ai putut să tragi în tine ? ţipă Vihrov. repezindu-se la Gruşa şi sfîşiindu-i rochia.

— Am nimerit aici, parcă, în partea sjtîngă, zise Gruşa.

— Acolo nu te-ai fi putut împuşca ?■ strigă Vihrov, pi- păindu-i rana cu mîna tremurîndă. Nu cumva ai făcut-o tu. ticălosule ? se răsuci el spre Ivan. care stătea tot astfel, fără să mişte.

— Eu. eu sînt vinovatul ! răspunse el, aproape neclîn- du'-.şi seama ce vorbeşte.

— Aşa. care va să zică !... ţipă Vihrov, lăsînd- o pe Gruşa şi repezindu-se spre mijlocul încăperii. Deodată îl fulgeră gîndul că Ivan o impuşcase pe Gruşa cu bună ştiinţă : din gelozie şi răzbunare. Dacă-i aşa, apoi mă socotesc eu cu line ! strigă din nou şi puse mîna pe-o altă armă. Treci în tocul uşii. am să te omor ! N-au

decît să mă trimeată în Siberia ! Sînge pentru sînge. nelegiuit ce eşti!...

— Boierule, sa nu faceţi asta. să nu faceţi ! ţipă Gruşa.

— Nu, nimeni n-o să mă poată opri : urlă Vihrov şi, ridicînd arma, îi ochi pe Ivan : acesta se lipi de tocul uşii şi închise ochii,

în zadar îl implora Gruşa pe Vihrov să-l ierte.

— Să-l ţintesc bine în frunte, să nu trag pe alături ! şuieră el şi fu gata să apese pe trăgaci, cinci în odaie intră în goană Simonov ; parcă însuşi Dumnezeu îl dumiri ce se inlhnplă acolo şi ce-ar trebui să facă : se repezi îndată la Vihrov şi-l lovi cu putere peste mină ; arma căzu pe duşumea, clar Pa vel încercă să pună din nou mina pe- ea : Simonov însă ii veni din spate şi-l prinse de mîini.

-— Fugi de aici. d ia voie, ascundc-te mai repede ! îi strigă lui Ivan.

Acesta se răsuci în călcîie şi o rupse la fugă ; se duse pînă departe, pe cîmp, şi se piti acolo într-un lan de secară.

Simonov continuă să se lupte cu Vihrov.

— Ba nu, îl prind eu ! îl omor ! răgea acum Pavel, ca o fiară.

-----Ba n-o să plecaţi de aici ! N-o să-l omorî ţi ! răcnea Ia el Simonov.

Bineînţeles că Vihrov s-ar fi smuls totuşi din braţele lipsite dt vlagă aJe bat rinului, dacă tocmai atunci n-ar fi intrat acolo, din întîmplare, Kerghel.

— Veniţi încoace ! Ajutaţi-mă să-l leg pe boier, îi strigă Simonov. Altminteri, ori se omoară, ori îl omoară pe Ivan..

Kerghel. care nu izbutea să priceapă ce se petrece acolo, se repezi, totuşi, să-l ajute pe Simonov. Amîndoi îi răsuciră lui Vihrov mîinile la spate şi-l duseră în dormi- tt-r ; făcuse spume la gură. ochii îi erau acum imobili, împietriţi. Cu multă grijă îl întinseră pe pat. Vihrov îşi pierdu cunoştinţa. între timp, slujnicele din curte intraseră în casă şi se agitau în jurul Gruşei. Suspinînd întruna, şi zicînd : „Dumnezeule, Maică precistă !", o duseră în camera ei. Kerghel veni şi el s-o vadă şi constată, îngrozit. că rana era primejdioasă : se grăbi s-o urce îndată în trăsura lui şi s-o ducă la spital, dar cei de acolo nu-i mai putură veni în ajutor : spre

dimineaţă, lăsînd o de- existe cel puţin o afecţiune spirituală; şi-atunci de ce să tulbure ea asemenea relaţii cu tot soiul de nerozii ? Din aceeaşi pricină căută să înlăture orice bănuială în legătură cu propria ei persoană.

„Să nu bănuiţi cumva că la patul de suferinţă al rudei dumneavoastră m-ar fi adus vreun sentiment ele dragoste, între noi nu există decît o sinceră prietenie ; regret foarte mult că nu vă pot trimite o fotografie cle-a mea ca să vedeţi cît sînt de urîtă şi ce nas îngrozitor pot să am ; lucrul acesta v-ar convinge pe loc că nici un bărbat nu-mi poate purta decît numai sentimente prieteneşti !"

Devenind soră de caritate, *Catiche* începuse, fără a se ruşina şi fără a se cruţa cîtuşi de puţin, să rîdă de propria ei fizionomie. Ştia prea bine că excelează acum prin demnitatea sa morală. Scrisoarea amintită o iscăli astfel ;

„Ekaterina Prîhina, soră de caritate".

VII

MUSAFIRA DE LA PETERSBURG ŞI *CATICHE*

Era către orele şase seara. Pe strada principală a capitalei de judeţ trecu în goană o caretă nu foarte mare, dar frumoasă, trasă de patru cai de poştă. Alături de surugiu, pe capra lată a trăsurii, şedea un lacheu cu aspect impunător, îmbrăcat în uniformă militară. Cind intrară în oraş, lacheul se întoarse spre surugiu şi-l întrebă :

— Ce zici, să dau fuga la căpitanul de poştă şi să-l rog ca tot dumneata să ne duci pînă la Vozdvijenskoe ?

— Roagă-l, răspunse surugiul. Pin-acolo-s numai vreo două verste : am s-o duc pe doamna general cum scrie la carte, numai să-mi deie de-o votcă !

— O să-ţi dea, n-avea teamă, îi răspunse lacheul şi, îndată ce se apropiară de staţie, sări de pe capră, se de- părtă în fugă, apoi, revenind la caretă şi săltînd din nou claratic cum ca han ar fi tras în ca din greşeală, Gruşa închise ochii.

Simpnov, din teamă ca nu cumva Vilirov, revenindu-şi în fire, să-l întrebe de Ivan, îl rugă pe ispravnic sa-] trimită pe acesta, pînă la deschiderea

procesului, la închisoare. De altfel, era şi dorinţa lui Ivan însuşi.

Doctorul constată că Vilirov făcuse o congestie cerebrală şi avu temeri pentru viaţa lui, mai ales că bolnavul continuă să zacă 111 nesimţire, jivin cu soţia, precum şi Kerghel, veniră aproape în fiecare zi să-l viziteze, deşi, uneori, nici nu ajungeau să-l vadă, iar cea care, în tot acest răstimp, dădu cel mai mult dovadă de ataşamentul ei prietenesc faţă de Vihrov ft*i Caticheî* auzind de uciderea prin imprudenţă a Gruşei şi de boala care îl lovise pe stăpînul acesteia, veni îndată la conac, îmbrăcată acum în veşmântul cafeniu al surorilor de caritate, cu bonetă, pelerină şi eliiar cu o cruce pe piept. Luă îndată asupra ei conducerea întregii case şi nu permise nimănui să aibă grijă ele Pa vel; făeîndu-le ea singură pe toate. Mai tre- eînd o săptămînă, iar doctorul fiind acum îngrijorat (le-d binelea pentru soarta bolnavului, *Caticheî* îi întrebă pe servitori ce rude mai apropiate are Pavel Mihailovicî şi cînd i se spuse că nu are decît o singură verişoară, soţia generalului Eismond, iar Simonov, care de obicei îi ducea corespondenţa la poştă, îi dădu adresa Măriei Nikolaevna, Prîhina îi trimise acesteia o scrisoare, întocmind-o cu multă abilitate :

„Excelenţa voastră ! i se adresă ea lui Mary. Vă scrie o femeie care zi şi noapte stă la căpătâiul rudei dumneavoastră aflată pe patul de moarte. N-arn să vă descriu motivul bolii dumnealui ; vă spun doar că a fost speriat de un foc de armă pe care l-a tras un ticălos de lacheu, omorînd cu acest prilej pe una din fetele din casă."*Culiche* era convinsă că între Gruşa şi Vihrov au existat relaţii mai apropiate, dar, avînd obiceiul să ascundă cu cea mai mare grijă asemenea stări de fapt, căută, bineînţeles, să nu facă nici în scrisoarea adresată Măriei Nikolaevna vreo aluzie în acest sens. Deşi nici despre Mary ou ştia nimic precis, totuşi uimitoarea ei intuiţie o duse Ja gândul' că între *m-me* Eismond şi *m-r* Vihrov trebuie să pe capră, **îi** strigă surugiului : Ţi-a dat voie, dă**-i** drumul !...

Omul scutură din hăţuri.

— Slavă Domnului că n-am stat aici prea mult! se auzi un glas din caretă.

Era Mary care venea, mai bine zis zbura în goana cailor, zi şi noapte, de la Petersburg spre Vozdvijenskoe. îl luase cu ea şi pe feciorul său, un băieţel de vreo zece ani, abia restabilit după o boală.

Cinci trăsura începu, în sfîrşit, să urce dealul spre conac, Mary nu mai avu răbdare şi, aplecîndu-se pe fereastra caretei, întrebă :

— Asta e Vozdvijenskoe ?

— Asta e ! răspunse surugiul şi dădu bice cailor.

— O, Doamne, oare în ce stare am să-l găsesc ? rosti Mary cu glas şovăitor şi gîndul la ce ar putea s-o aştepte la conac o făcu să pălească.

între timp, la Vozdvijenskoe, Vihrov îşi revenise în fire, totuşi, fiind încă lipsit de puteri, zăcea în pat cu capul sprijinit de perne ; era slab şi palid ca un cadavru ; prin cap îi treceau de bună seamă tot felul de gînduri negre. Nu întreba însă nici ce s-a întîmplat cu el, nici dacă Gruşa mai e în viaţă. Pesemne că-şi dădea seama cum stau lucrurile şi nu voia să-şi zgîndărească rănile sufleteşti ; cîteodată îi zîmbea cu duioşie lui *Caticlie,* care-l îngrijea fără să ştie de odihnă, îi strîngea mîna, dar, în clipa cînd îi venea cu ceva în ajutor, o ruga îndată să nu se mai osteneaască şi să plece : părea că-i vine greu să vadă pe cineva în preajmă. *Catiche* începuse chiar să se simtă întrucîtva ofensată din pricina unei asemenea atitudini şi, ca să-şi. mai abată gîndurile, ieşea în balcon şi îşi îneînta ochii cu priveliştea din jurul conacului ; stînd, tot astfel, şi în ziua aceea, la umbră, şi zărind o caretă care intra iii curte, mîji ochii, mişcă din nas, apoi îşi îndreptă pelerina de pe umeri şi crucea şi porni în grabă să întîmpine persoana sosită.

— Ei, uite că ştiu cine a venit ! îşi zise. **nu fără** viclenie. intrînd în vestibul.

Mary urca scara la intrare, ţiaîndu-şi fiul de mină ; era vizibil îngrijorată. *Calivhe,* care o aştepta pe treapta de sus. ii făcu o reverenţă.

— Se paie că am plăcerea s-o văd pe excelenţa sa doamna Eismond ? rosti pe nas, ca de obicei.

— Da, răspunse Mary. Spuneţi-mi. vă rog, adăugă ea cu un glas tremurător, spuneţi-mi : ce-i cu bolnavul nostru ?

— Primejdia a trecut. K încă slăbit, dar în afară de pericol, răspunse *Calichc* cu importanţă. Vă rog, să poftiţi în camera ele oaspeţi, încheie, arătîndu-i drumul într-acolo.

Mary o urmă. dar fără prea marc plăcere.

— N-a.ş putea să-l văd chiar acum ? întrebă cu ace- laş glas neliniştit.

— O, nu. nu ! exclamă *Caliche.* fonfăind de-a bine- tea. O asemenea imprudenţă ar putea să-l coste.

Nu se aşteptase ca Mary să vină lîi Vozdvijenskoe, de aceea nici măcar nu-i spusese lui Vihrov că a trimis **o** scrisoare la Petersburg.

— Vă rog să rămîncti aici, continuă ea pe un ton degajat. ba chiar cam prea familiar. Odihniţi-vă, beţi un ceai, iar eu am să mă duc să-l anunţ că aţi venit — mai pe ocolite, desigur, ca să nu-i facem rău. Este feciorul dumneavoastră, nu-i aşa ? adăugă ea. arălînd spre băiat.

— Da, e fiul meu, răspunse Mary.

— Un băiat tare drăguţ, aprecie *rn-lle Cutiche.* Şi-acum, îngăduiţi-mi să dau unele dispoziţii. Spuneţi-mi, cum doriţi să dormiţi : singură sau cu micuţul dumneavoastră ?

în ce scop pusese *Caliche* o astfel de întrebare, nu se ştie, însă Mary se simţi fistîcită.

— Mi-e totuna, zise ea, băiatul ai putea să doarmă şi cu mine, clar dacă va dormi în cameră separată, v-aş ruga ca aceasta să nu fie prea departe de a mea.

— Atunci vom proceda în felul următor, spuse Ca- *tiche.* Am să poruncesc să vi se facă patul în camera răposatei Aleksandra Grigorievna — în felul ăsta o soţie de general va ocupa locul altei soţii de general — iar pe micuţul dumneavoastră îl vom culca acolo unde dormea alt- cîndva Serghei Grigorievici. cel care a ajuns astăzi guvernator. Cred că aţi şi auzit despic numirea lui ?

— Da. am auzii.

— Să ştiţi că acest însemn de onoare îl pori graţie dumnealui, zise *Catiche.* arălîndu-şi crucea din piept. Îndată o să vi se aducă ceaiul ! încheie ea şi plecă.

Rămasă singură, Mary îşi desfăcu panglicile de la boneta de călătorie şi gulerul rochiei, iar în ochi i se iviră lacrimi : păru că abia izbuteşte să-şi stăvilească plînsui; copilul, aflat lîngă ea, pe un scaun, o privi cu nedumerire.

între timp, *Catiche*. păşind în vîrfuri, aidoma unei pisici viclene, pătrunse în odaia lui Vihrov. Auzindu-i paşii, acesta îşi înălţă privirea.

"— Am impresia că astăzi aţi mai prins puteri, zise ea pe un ton obişnuit şi cloar îşi frămîntă uşor mîinile.

— Cam aşa e, răspunse posomorit, Vihrov.

— E timpul, e timpul ! Nu se face, tinere domn, să staţi mereu tolănit ĭ zise din nou *Caiiche*. elăUnind din cap. Ar mai veni şi alte doamne să vă viziteze, dar nu pot- s-o facă : nu se cade să vă vadă aşa, cu halatul pe dumneavoastră.

— Nu cumva doreşte m-me. Jivina să mă viziteze ? întrebă Vihrov.

— Nu vă mai gîndiţi la *m-me* Jivina, deşi a fost cândva îndrăgostită de dumneavoastră, acum nu mai are ochi de- cît pentru bărbatul dumisale ; mai sini însă şi alic doamne care vă pot nutri asemenea sentimente, chiar dacă este vorba de o dragoste ca între nişte rubedenii.

— Cine ar putea fi ? Nu cumva dumneavoastră ?

— Oh !... în ceea ce mă priveşte, am să vă iubesc numai atunci cînd mi-o veţi porunci. Sînt altele mai atrăgătoare decît mine.

— Nu mai ştiu ce vreţi să spuneţi ! rosti Vihrov ca oarecare ciudă.

— Bine, dacă-i vorba pe-aşa. atunci vă rog să vă îmbrăcaţi... V-a venit în vizită o doamnă de la Petersburg.

— Nu cumva e vorba de Mary ? făcu Vihrov, ridi- cîndu-şi capul de pe pernă.

— Chiar dumneaei : Maria Nikolaevna ! zise *Catiche*.

— Dumnezeule ! Uncie e ? Poftiţi-o încoace ! exclamă Vihrov cu o încântare copilărească.

— Chiar **în** momentul ăsta **nu** poate să vină, ripostă *Catiche*. **în** primul rînd, trebuie să se schimbe şi să se odihnească ; şi-apoi e cazul să arătaţi şi dumneavoastră mai îngrijit : ia uitaţi-vă ce haos e aici, în

odaie. Şi *Catiche* se apucă să facă ordine pe masă şi să strîngă hainele împrăştiate ; în sfîrşit, luă un pieptene şi i-l dădu lui Vihrov, să-şi potrivească şuviţele răvăşite ale părului.

— A venit Mary, a venit Mary !... repeta el înviorat şi bucuros ; păru apoi să-şi amintească ceva, se încruntă din nou şi întrebă : Grunea pesemne că nu mai e în viaţă ?

— Nu. A murit, răspunse *Catiche*.

Vihrov nu zise nimic, doar îşi înălţă ochii, ca şi eînd **ar** fi rostit o rugăciune.

— Gata. Cred că acum totul e-n ordine, rosti *Catiche,* plimbîndu-şi privirea prin odaie, apoi plecă dincolo, la Mary.

— M-r Vihrov vă roagă să poftiţi. îi spuse.

Mary se ridică de pe scaun ; părea din ce în ce mai stingherită.

— *Maman,* pot să-l văd şi eu pe nenea ? o întrebă băiatul.

— Nu, acum nu se poate, îi răspunse Mary, aproape cu asprime în glas.

— Ai să te duci la nenea mai tîrziu. puişorule, căută să-l împace *Catiche*.

Mary intră grăbită în odaia lui Vihrov. .

— Dumnezeule, cît de mult ai slăbit ! rosti ea. speriată.

— Da, am cam slăbit, îi răspunse Vihrov, săru- tîndu-i mîna.

— Oase să fie, carne o să pună pe dumnealui ! se grăbi să spună *Catiche,* venind în urma ei : apoi îi oferi un fotoliu, şi Mary se aşează.

— Spune-mi, ce-ai păţit ? Ai răcit ? Te-a speriat atît de tare blestemata aceea de împuşcătură ? începu să-l întrebe Mary.

— Au fost la mijloc mai multe motive ; nici pînă atunci nu mă simţeam bine... zise Vihrov. Dar ia spune-mi : ce face soţul du.mitale, întrebă apoi, încercînd să schimbe firul discuţiei.

E plecat la Sevaslopol

.'— La Sevastopol ! exclamă cu bucurie în glas *Catiche*. În curînd am să plec şi eu acolo !... zise ea, înălţîndu-şi cu mîndrie nasul.

— Da, acolo e, repetă Mary. Şi-mi scrie că se află tot timpul în bătaia tunurilor inamice : zile întregi se abat peste ei gloanţele şi obuzele : e un lucru îngrozitor !... Ştii, mi-am adus aici şi feciorul, adăugă apoi.

— Pe Jenecika ? Vreau să-l văd şi cu.

— Vi-l aduc îndată, spuse *Catiche,* Ieşi din odaie, dar nu reveni îndată cu băiatul, şi o făcu într-adins.

După cum ştim că-i era în fire, îşi pusese în gînd şi de astă dată să oblăduiască ceea ce presupunea că trebuie să se întîmple între Vihrov şi Mary.

Aceştia, rămaşi singuri, se simţiră stingheriţi ; cu toate că îşi mărturisiseră în scris sentimentele reciproce, le vene;t greu s-o facă acum prin viu grăi. Vihrov, slăbit şi bolnav cum era, doar o privea pe Mary cu tandreţe şi dragoste, iar ea şedea cu ochii plecaţi şi se vedea limpede că de-ar **f»** stat pînă la capătul vieţii acolo şi tot n-ar fi început vreodată o asemenea discuţie. Cît despre *Catiche,* aceasta, socotind că întîrziase destul, îl aduse, în sfîrşit, pe Jenea.

— Vino aici, dragul meu, îi spuse Vihrov şi îl sărută, amintindu-şi fără voie de răposatul Esper Ivanîci şi de el însuşi din vremea cînd mai era încă copil. Băiatul se aşeză sfios în preajma patului, pe scaunul pe care tot *Catiche* i-l aduse.

Conversaţia nu se prea lega.

— Venind cu trăsura, deschise, în sfîrşit, vorba Mar/,' tot întrebam lumea despre cei de pe aici, iar la o staţie de poştă mi s-a spus că ar fi murit de curîr>df Kleopatra Petrovna.

— Da. A murit, răspunse Vihrov şi se încruntă.

— Şi-a încheiat viaţa ei chinuită! interveni *Catichei*

— Se pare că i-aţi fost prietenă ?' o întrebă Mary cu blîndeţe.

— Da, i-am fost prietenă! **se grăbi să-l** răspundiţ *Catiche,* cu o voce gravă.

Socotea că Mary avusese **o oarecare vină** faţă **!<e** Kleopatra Petrovna.

1 ’

Discuţia lîncezi din nou. !

{

— Sper, începu cîe astă dată Vihrov, urmărit pare-se do un gind, sper că n-ai venit aici pentru un timp prea scurt ?.

— Pentru o lună sau două, dacă n-am să te plictisesc, răspunse, roşind, Mary.

— Să mă plictiseşti ! Dumnezeule ! exclamă Vihrov şi glasul îi sună într-un l'el deosebit. Ia să vedem cum o să ne petrecem timpul ? reluă îndată. În ceea ce ne priveşte, bineînţeles că o să jucăm cărţi, aşa cum aveam de gînd să facem la Petersburg.

— Bineînţeles, spuse Mary ; mai părea şi acum uşor stînjenilă.

— Dar pe voinicul ăsta cum o să-l distrăm ? spuse Vihrov arătîncl spre băiatul, ei.

— Am să-l las în voia lui ; exerciţiile fizico chiar îi sînt necesare : o să alerge, o să călărească, o să se scalde Ia rîu, răspunse Mary.

— în cazul ăsta va trebui să luăm nişte măsuri speciale. Am să te încredinţez, prietene, unui bătrîn care o să-ţi înlesnească toate aceste distracţii. Spuneţi-i, rogu-vă, lui Simonov să vină aici, adăugă Vihrov, adresîndu-se lui *Catiche.*

Prihina ieşi din odaie, apoi reveni împreună cu Simonov.

— Dumnealui, dragul meu, îi spuse Pavel, .este feciorul unui distins general, care luptă acum la Sevr,s⁺opoJ. Ai auzit de Sevastopol ?

— Am auzit, înălţimea voastră, zice l u i » c â - i u n război crîncen acolo.

— Ei bine. te-aş ruga să te ocupi de băieţel găseşte-i un cal mai blînd pentru călărie, arată-i unde-i apa bună de scăldat, învaţă-l să joace *goradki, sraikct* [1] şi la.-â-l să zburde cu copiii din sat.

— Mei'«, unchiule ! exclamă copilul, înveselit de cele auzite.

— Am înţeles, înălţimea voastră, am să fac întocmai cum mi-aţi poruncit, zise Simonov, mulţumit la

rindul lui. Cînd veţi avea nevoie de ceva, adăugă el, adresîndu-se cu

deosebită căldură băialului. n-ave ţi docil să-l «Irigaţi pe bătrînul Simonov.

— Şi-acum poţi âă-ţi vezi de-ale dumitale, ti spuse *Cai iche*.

Simonov plecă.

— Am impresia că aţi cam obosit, i so adresă ea şi lui Vihrov. Iar dumneavoastră ar trebui să cinat' şi să beţi un ceai fierbinte.

— Într-adevăr, vcrişoară dragă, ar trebui să iei masa ! zise Vihrov.

— Bine, răspunse Mary şi, împreună cu băiatul, ieşi din odaie.

în salon, masa era aranjată cu mare fast. Pe oaspeţi îi aştepta ceaiul şi o cină uşoară. Tot *Catiche* fu cea care se ocupase de aceasta, poruncind chelăreşci să scoată argintăria, cel mai bun serviciu de ceai şi să adune întreaga scrvilorime din casă spre a o servi pe doamna general.

Scurt timp după aceea, atît oaspeţii, cît şi gazdele, dormeau duşi. A doua zi, *Catiche* se trezi foarte devreme, se tot foi. neliniştită, prin odaia ei. iar mai tîrziu, cînd Mary ieşi din camera de oaspeţi, veni şi ea acolo. Ochii îi erau înlăcrimaţi.

— Maria Nikolaevna, zise ea tulburată, pe bolnavul meu vi-l încredinţez acum dumneavoastră. Mie daţi-mi voie să plec la Sevastopol.

— De ce atîta grabă ? ripostă Mary.

— Mi-e cu neputinţă să mai rămîn. răspunse *Catiche* **cu** un glas tînguitor. Am primit pînă acum două chemări, dar am tăcut din gură, adăugă ea înălţîndu-şi sprîncenele.

Primise, într-adevăr, două ordine de chemare, .totuşi hotărîse să mai rămînă în preajma bolnavului ei drag şi-abia după aceea să plece.

— Dacă-i aşa, atunci n-avem ce face, răspunse Mary. **V**-aş ruga doar să-l găsiţi la Sevastopol pe soţul meu şi să-i transmiteţi urările mele de bine.

— Va fi pentru mine o îndatorire dintre cele mai plăcute, zise *Catiche* şi, făcînd o reverenţă, îşi luă rămas bun de la Mary. Apoi, cu un aer solemn, intră la Vihrov.

— Pavel Mihailovici, i se adresă ea, avînd din nou ochii plini de lacrimi, acum are cine să vă poarte de grijă, de aceea îngăduiţi-mi să plec la Sevastopol.

— îmi pare fourte rău, răspunse el. Şi-apoi, ar mai fi ceva !... adăugă, ridicîndu-se grăbit din pat. îşi puse halatul şi papucii, se duse la birou şi scoase dintr-un sertar trei sute de ruble.

— Daţi-mi voie, cel puţin, să vă ofer nişte bani de drum.

— Pentru nimic în lume ! exclamă *Catiche*.

— Mă jigniţi : am să mă supăr şi am să mă îmbolnăvesc din nou...

— Dar şi dumneavoastră mă jigniţi... şi dumneavoastră mă jigniţi ! ripostă *Caliche*.

— Zău că am să mă supăr, repetă Vihrov, de astă dată cu severitate în glas, şi-i întinse banii.

— Mă supun, deşi nu-mi face plăcere ! spuse ea, în cele din urmă, şi-i luă banii. Apoi îl sărută pe buze, îi făcu semnul crucii şi, ducîndu-se din nou la Mary, o rugă încă o dată să aibă grijă de Vihrov. îşi luă după aceea rămas bun de la toate fetele din casă, cu care prilej le împărţi cel puţin douăzeci de ruble . cînd făcea rost de bani, *Caliche* dădea dovadă de-o generozitate adeseori exagerată. în sfîrşit, strîngîndu-şi lucrurile, plecă pe jos spre oraş, fără a cere măcar să i se dea o trăsură. Vorbind mai amănunţit în ultimele cîteva capitole despre această fată simpatică, am făcut-o cu bună ştiinţă, spre a-i dezvălui cititorului cît de cît calităţile sale tăinuite de un fizic atît de puţin atrăgător.

VIII

VISĂTOAREA CU OSTIA

Venirea lui Mary avu o influenţă pe drept binefăcătoare asupra lui Vihrov : într-o singură săptămînă îşi reveni aproape cu totul, începu să mănînce mai cu poftă, să idoarmă mai bine, doar tîmplele îi încărunţiseră acum pe de-a întregul. Petrecea zile în şir împreună cu musafira lui. La început. Mary îi ei li Cu glas tare tot felul de cărţi, apoi se apucă să-i recitească romanul, dai' cea mai mare plăcere, pentru el erau clipele cînd ea îi cînta la pian. Mary nu-şi .părăsise nicicînd această preocupare, iar în ultima vreme, cînta parcă şi mai bine decît o făcuse înainte de a se mărita, întins pe canapeaua din salon, Vihrov sta seri întregi s-o asculte, fără a-şi lua ochii de la verişoara sa. Mary împlinise treizeci şi cinci de ani, avea un trup uscăţiv şi zvelt, iar locul drăgălăşeniei de altădată i-l luase acum o înfăţişare plăcută, de femeie inteligentă. Semăna mult a

englezoaică, iar chipul îi reflecta o uşoară tristeţe (expresie proprie, de altfel, şi lui Esper Ivanîci). Dintre prieteni, doar Jivinii veniseră, între timp, în vizită la Vozdvijcnskoe, dar şi aceştia o singură dată. Aflînd de sosirea doamnei Eismond, Iulia vru cu tot dinadinsul s-o vadă, astfel că, într-o dimineaţă, îi propuse soţului său să plece la Vozdvi- jenskoe, spre a vedea, chipurile, ce mai face bolnavul, ia care nu mai fuseseră de multă vreme.

Sosirea lor îl făcu pe Vihrov să nu se prea simtă în apele lui. Făcîndu-le cunoştinţă celor două doamne şi profitînd apoi de faptul că Mary stătea de vorbă cu Jivin, se grăbi s~o cheme pe Iulia de-o parte.

— Sper că nu i-aţi spus soţului dumneavoastră cele ce v-am povestit cîndva despre Mary, îi zise el.

Iulia îl privi mirată :

— De ce credeţi că aş fi atît de sinceră cu soţul meu ? Doar păstraţi şi dumneavoastră o taină a mea : o taină mult mai importantă decît cealaltă.

, — Vă rog să nu-i spuneţi nimic nici de-aci încolo... Mai ales că tot ce v-am povestit atunci... n-a fost decît o inepţie.

; Iulia se aprinse la faţă.

— Şi-atunci de ce mi-aţi comunicat-o ? Numai ca să [1] scăpaţi de mine ? rosti ea pe un ton ironic şi ofensat.

— Nu, cîtuşi de puţin ! Atunci aşa era, iar acum nu mai eyte, bîigui Vihrov, zăpăcindu-se de-a bineiea.

Iulia dădu din umeri.

— Nu vă înţeleg ! spuse ea.

— r- Mai tîrziu, am să vă explic totul, zise Vihrov» ^Bine ! răspunse lulia, pe acelaşi ton ironic, apoi se duse să se aşeze lîngă m-me Eisinond, spre a o studia cu mai multă atenţie ; fizicul acestei femei nu-i plăcu deloc ; îşi puse în gînd să-i pună la încercare inteligenţa şi în acest scop deschise vorba despre literatură (pentru lulia, unicul criteriu al culturii şi inteligenţei unei femei era capacitatea şi modul acesteia de a discuta despre revistele literare ruseşti.)

-— Literatura cunoaşte astăzi un adevărat reviriment : nici nu-ţi vine a crede ! zise ea fără nici un preambul.

Abordarea unui asemenea subiect păru s-o mire pe Mary : nu comentă în nici un fel replica celeilalte.

— E un adevărat protest împotriva a tot şi a toate, un protest creseînd !... continuă lulia.

Nici de astă dată Mary nu-i răspunse nimic.

— Interesul pe care îl acordă literatura problemelor politice i-a ridicat considerabil nivelul intelectual, continuă să turuie lulia.

După ce se măritase, începuseră s-o preocupe din ce în ce mai mult tot felul de probleme abstracte, chiar ştiinţifice ; folosea tot mai adeseori un limbaj ales, aducîndu-l prin aceasta pe blîndul ei soţ într-o stare de adevărat extaz.

-- Nu găsesc să se fi ridicat prea mult acest nivel, zise Mary în cele din urmă.

— Nu găsiţi ? întrebă lulia aprinzîndu-se la chip.

— Am impresia că e la fel cum a fost şi mai înainte.

— Credeţi că alfundeva e mai altfel ? Am impresia că v la fel şi în celelalte literaturi europene.

Mary zîmbi uşor.

— Totuşi, cred că acolo, datorită lui, literaturii a căpătat un plus de experienţă şi măiestrie, ripostă ea.

. — S-ar putea, zise lulia, roşind tot mai mult. Eu nu urmăresc literatura străină, dar în ceea ce priveşte literatura noastră actuală, îmi place faptul că ea abordează şi analizează acele probleme la ordinea zilei

care, înainte vreme, apăsau şi sufocau viaţa noastră rusească.

— Că abordează, e adevărat, dar că analizează asta nu se prea vede ; aşa ceva se face mai curînd în cercurile guvernamentale opină Mary.

— Ha-ha-ha ! izbucni în ris Iulia. Straşnică analiză ar putea să facă nişte cinovnici ! Nu, *m-me* Eismond, daţi-mi voie să vă spun deschis : însuşi tatăl meu a fost cinovnic, cei doi fraţi ai mei sînt şi ei cinovnici, aşa că ştiu prea bine ce le poate p·elea. Vă asigur că m-am măritat cu bărbatul meu tocmi; nsntru că, desi lucrează şi el într-un serviciu, -nu-i deloc un cinovnic, ci un om adevărat !

—• Cred că aşa cum sînt cinovnicii într-o ţară, la fel sînt şi literaţii, păru de astă dată s-o tachineze Mary.

— Pavel Mihailovici ! exclamă aceasta, adresîndu-i-se lui Vihrov. Vă rog să-i mulţumiţi verişoarei dumneavoastră pentru o comparaţie izbutită : dumneaei susţine că între dumneavoastră, un literat, şi un şmecher de cinovnic nu există nici o diferenţă !

— Eu nu vorbesc despre talente şi scriitori adevăraţi ; talentele, oricare ar fi ele, pot să fie remarcabile ; cei ce mişună însă în preajma literaturii sînt, cred eu, la fel cu tagma cinovnicilor.

Iulia nu izbuti să înţeleagă cele spuse de Mary : în simplitatea ei de provincială, ea îi respecta pe toţi scriitorii, editorii şi redactorii. în egală măsură.

— Odinioară, cînd dumnealui, de pildă, făcea primii paşi pe tărîmul literaturii, reluă Mary, arătînd cu ochii spre Vihrov, preocupările literare nu numai că nu-ţi aduceau vreun, avantaj, ci, dimpotrivă, constituiau deseori o treabă primejdioasă; atunci au existat într-adevăr oameni cu vocaţie şi care aveau efectiv, ce să spună altora ; acum literatura a devenit aproape o speculaţie, şi de ea se apucă, fireşte, mulţi indivizi cu însuşiri reprobabile.

— Dar, *m-me* Eismond. exclamă Iulia. literatura noastră e totuşi atît de tînără, încît n-a putut înfăţişa asemenea fenomene murdare, cum există, poate, în Occident.

— Tocmai asta e, că la noi a început să fie chiar mai rău decît în Occident ! răspunse Mary, pe care

o revolta mai ales tonul vulgar, lipsit de inspiraţie, al gazetelor petersburgheze din acea vreme.

Vihrov le asculta pe cele două femei cu un zîmbet uşor, pe cînd Jivin, dimpotrivă, era numai urechi ; îi plăceau şi cele spuse de către soţia lui, dar şi ceea ce îi răspundea *m-me* Eismond. Cît despre doamnele în cauză, ele, pînă la yrmîi, rrn se plăcură deloc. Din această cauză, Iulia avu chiar un mic conflict cu -Jivin'.

— Ce fel de cucoană o mai fi şi asta ! exclamă Ca, înălţînd din umeri, după ce se aşezară amîndoi în trăsură, ca să plece acasă.

•— Ce fel de cucoană ? După cum se vede, o cucoană inteligentă ! îi răspunse Jivin.

—- Prin ce se vede treaba asta ?... Prin ce ?... îl întrebă tăios Iulia. Ca să fii considerată o femeie *inteligentă,* trebuie să şi spui nişte lucruri inteligente.

■— Tocmai că a vorbit într-un mod inteligent, ripostă din nou, cu blîndeţe, soţul ei.

— Dimpotrivă, a vorbit într-un mod detestabil : pentru ea, între un comisar de poliţie şi un scriitor nu-i nici o deosebire ; pesemne că această doamnă e o conservatoare pînă peste poate ; de altfel, la ce te poţi aştepta din partea soţiei unui general ! Mă întreb însă ce-o fi găsit la ea Vihrov ! exclamă în cele din urmă Iulia, uitînd, din pricina tulburării-, să păstreze taina ce-i fusese încredinţată.

La rîndul ei, nici Mary nu se exprima prea favorabil la adresa Jivinei, cu deosebirea că n-o făcu decît în clipa cînd fu incitată de Vihrov. Acesta o întrebă :

— Ei, cum ţi-a plăcut soţia prietenului meu ?

Fireşte că Pavel nu i-ar fi mărturisit pentru nimic în
lume că-i vorba de aceeaşi fată, îndrăgostită de el, despre care îi scrisese odinioară, şi aceasta pentru că Iulia i se păruse acum de-a dreptul dezgustătoare.

— Cred că-i o provincială ca toate altele : are un ton aspru şi nişte maniere grosolane ! îi răspunse Mary.

— Debitează praştii, ba chiar cu multă emfază ! o susţinu Vihrov.

— Asta încă n-ar fi nimic ; noi, femeile, de obicei, nu prea excelăm prin ideile noastre : dar să fi fost măcar mai la locul ei.

Cîtă vreme la Vozdvijenskoe viaţa se desfăşura cam în felul acesta, cel mai mult, cum era şi de aşteptat, se bucura de ea Jenecika. Zile întregi cutreiera, împreună cu Simonov, luncile şi cîmpiile. La Petersburg, pentru a-şi întări muşchii, învăţase să facă gimnastică, iar acum SP gîndi să repete aceleaşi exerciţii şi aici, la ţară . fi desena lui Simonov un stîlp pe care să se poată sui şi o scară pe care să se caţere ; Simonov îi ticlui degrabă toate astea, ba mai mult, începu şi el să se caţere cu băiatul, dar picioarele lui bătrîneşti n.u-l ajutau şi cădea întruna. Cel mai mult îl distra pe Jenecika încercarea lui Simonov de a se sui pe stâlpul acela neted : nici nu ajungea pînă la jumătatea lui, că nu se mai putea ţine şi venea la vale. iar Janecika, de fiecare dată, se prăpădea de rîs. Un lucru însă nu-i era pe plac : tăul la care se ducea să se scalde era prea puţin adînc.

— Simonuşka, hai să ne scăldăm în lac ! îi spuse odată bătrînului.

— Cum o să te scalzi acolo ? Lacul e murdar şi mîlos, obiectă Simonov. Mai bine să facem altceva... continuă moşul, vechi amator de pescuit : Roagă-i pe măicuţa şi pe unchiul dumitale să-ţi dea voie să pornim către seară cu barca pe lac. Să prindem peşte cu ostia.

— Ah, e minunat ! Chiar acum mă duc să le cer voie ! exclamă Jenecika şi, cu ochi scînteietori, fugi spre casă.

— Unchiule, mămico ! strigă el. Daţi-mi voie să plec diseară să prind peşte cu ostia.

— Cum adică ? Ce-i aceea ostie ? întrebă Mary, ne- înţelegînd despre ce-i vorba.

— Mergem să prindem peşte, continuă băiatul.

Mary tot mai era nelămurită.

— E un mod plăcut de a pescui, îi explică Vihrov. Porneşti pe lac cu o barcă, la a cărei proră aprinzi nişte răşină, ca să lumineze apa pînă în adîncuri ; în felul acesta, vezi unde dormitează peştele şi-l loveşti cu ostia, un fel de suliţă scurtă.

— Dă-mi voie, mămico ! se ţinu copilul scai de Mary.

— Nu, n-ar fi potrivit să-ţi dăm drumul, se opuse Vihrov, nu e bine să fii singur, noaptea, pe apă.

. — Dar, unchiule, am să plec cu Simonov.

— Asta o ştiu, dar uite ce e, Mary : n-ai vrea să plecăm şi noi împreună cu dumnealor ? zise Vihrov. îi surîdea nespus de mult ideea de a călători cu ea noaptea pe lac.

— Sînt de acord, răspunse Mary.

— Atunci du-te şi-l cheamă aici pe Simonov, i se adresă Vihrov lui Jenecika.

Băiatul fugi de-i scăpărară călcîiele şi, curînd, îl aduse de mînă pe bătrînul ostaş.

— Iată despre ce-i vorba... îi zise Vih.rov acestuia. Du-te, rogu-te, şi închiriază pentru noi o barcă mai încăpătoare. Ne-om duce cu toţii să pescuim cu ostia.

— Vremea e tocmai potrivită pentru treaba asta ! zise Simonov cu vădită plăcere.

— Atunci, du-te !

— Am înţeles ! răspunse Simonov şi plecă în grabă.

Jenecika, reuşind să obţină îngăduinţa de a merge şi
el pe lac, alergă să-l prindă din urmă.

Mary şi Vihrov rămaseră din nou singuri.

În ultimul timp, pe eroul meu îl chinuia dorinţa arzătoare de a-i dezvălui verişoarei sentimentele sale ; în clipa de faţă, bunăoară, şedea cuminte înaintea ei. Cu cît entuziasm însă i s-ar fi aruncat la picioare şi i-ar fi îmbrăţişat genunchii ! Era, totuşi, nevoit să păstreze o atitudine cuviincioasă, sobră,, şi să poarte o discuţie obişnuită, ca între două rubedenii. Toate acestea începură să i se pară de-a dreptul absurde. „N-ar strica să beau ceva, gîndi Ia un moment dat. Poate am să prind mai mult curaj !"

Jenecika reveni însă destul de repede şi-i anunţă că barca a fost găsită şi că nu mai rămîne decît să apună mai repede soarele. Şi iată că soarele scăpătă spre apus. La scara conacului trase o caleaşcă la care erau înhămaţi o pereche de cai ; Jenecika, Vihrov şi Mary urcară în ea, iar Simonov se aşează pe capră. Curînd, venerabilul ostaş alese locul cel mai uscat unde să coboare boierii şi să urce în barcă ; luntrea se dovedi să fie foarte încăpătoare, ba chiar vopsită pe dinafară. Proprietarul bărcii stătea la proră, iar Vihrov se aşează la

cîrmă. Cînd Mary păşi în barcă, aceasta începu să se legene şi tînăra femeie scoase un ţipăt de spaimă.

— Aşază-te aici, lîngă mine, îi strigă Vihrov.

Mary se aşeză. Bancheta nu era prea încăpătoare, astfel că Mary se lipi strîns de Vihrov, dar tot îi mai era frică.

— Lasă-mă să te sprijin, spuse el şi o cuprinse uşor de mijloc.

Mary încă nu era în stare să-şi alunge teama.

-— Haide, dă-mi mîna.

Mary îi întinre mîna.

Jenecika, îndată ce ajunse în barcă, veni în dreptul luntraşului şi privi curios felul în care acesta încinse un foc la prora. Simonov, aşezîndu-se eu spatele la Vihrov şi Mary, începu să vîslească. Barca porni.

Între timp se lăsase întunericul ; la prora bărcii, răşina ardea cu flacără mare.

— Mănrco, se vede totul pe fundul apei ! strigă Jenecika, privind în adînc. Uite, mamă, cît de mari sînt algele. Iar acolo pesemne că-i un rac ?

— Da, e un rac, dădu din cap luntraşul. Mai încet, conaşule, nu striga atît de tare, adăugă el cu jumătate de glas. Vezi, aceea de colo eu zic că-i o ştiucă !... E mare, a naibii !

— S-o lovesc eu ? îl întrebă în şoaptă băiatul.

— Nu, am s-o fac eu, dumitale ţi-ar putea scăpa, rosti luntraşul şi, cît ai clipi din ochi, zvîrli ostia în apă.

îndată după aceea ştiuca apăru la suprafaţă ; Simonov **o** prinse cu mîinile ; Jenecika i-o smulse şi, abia izbutind să ţină peştele lunecos cu mîinile sale mici, alergă spre Mary.

— Mămico, ia te uită ce ştiucă ! strigă el.

— Da, da, răspunse maică-sa care, din cine ştie **ce** motiv, părea fîstîcită.

Jenecika reveni la prora. Noaptea intra din ce în ce mai mult în drepturile ei ; cerul, deşi senin, era întunecos şi numai ici, colo sclipea cîte o stea.

Mary sta aproape în braţele lui Vihrov.

— îngerul meu, încă nu mi-ai spus niciodată cele ce mi-ai scris cîndva, îi şopti el.

— Eu ?... rosti Mary, întoreînd capul.

— Da !... Haide, spune-mi că mă mai iubeşti ! continuă el.
— Cum ? Oare nu vezi ?... răspunse Mary, şi trupul **îi fu** scuturat de un fior.
Vihrov o ţinea strîns lipită de el. Nu-i vedea decît chipul alb, înconjurat de un voal negru de dantelă.
— Mămico ! Uite. încă o şliueă ! strigă Jenccika de la proră. Vreau s-o lovesc ou pe asia ! adăugă el. Luntraşul îi dădu ostia, dar lovitura nu-şi atinse ţinta.
— N-ai nimerit-o, conaşule, zise barcagiul.
—- Nici nu mai încerc, loveşte dumneata ! îi spuse Jenia şi continuă să privească atent în adîncul apei. Sinxonov trase de vîsle şi îndreptă barca în altă parte, între timp. la pupă şoaptele nu mai conteneau.
— Ai să mă iubeşti totdeauna ? întrebă Mary.
— N-am iubit niciodată pe nimeni în afară de tine, îi răspunse Vihrov.
— Ia seama, fac acum, cu gîndul la tine. un pas hotărî- tor : nici nu-ţi închipui, poate, cît de greu îmi vine.
— Oare ar fi mai bine. Mary, să-ţi înăbuşi un asemenea sentiment ? şopti Vihrov.
— Poate că ar fi mai bine ! răspunse ea.
în cele din urmă, Vihrov slăbit încă din pricina bolii, simţi că-l ia cu frig.
— Cred că ar fi timpul să ne întoarcem acasă, simt că mă trec fiorii, zise el.
— Să ne întoarcem ! întări Mary.
Părea că nu-şi mai dă seama unde se află şi ce se petrece cu ea.
— Să pornim spre mal ! îi strigă Vihrov lui Simonov.
— N-am pescuit cine ştie ce ! zise acesta.
— Cam puţin, confirmă şi luntraşul.
— Ce de pietricele sînt în apă, spuse Jenecika, mai aruneînd o dată privirea peste bord. Nu după mult timp, ieşiră cu toţii pe mal şi, suind în aceeaşi ordine în trăsură, porniră spre conac.
în salon îi aştepta samovarul. Mary se grăbi să se aşeze la masă. Era albă ca varul. Vihrov se aşează lîngă ea. Jenecika se apucă să flecărească vrute şi nevrute. şi să mănînce cu lăcomie pesmeţi cu ceai, apoi începu să caşte.
— Mămico, rni-e somn, zise la un moment dat.

— Bine, răspunse Mary cu un tremur în glas. Să mergem, am să le spun servitorilor să te culce, adăugă ea şi porni în urma copilului.

— Mary, **te mai întorci ?..: Mie nu mi-e somn ! îi strigă din urmă Vihrov.**

— S-ar putea.... Am să revin... răspunse ea cu o voce nesigură.

— Te aştept, dincolo, în cabinet, continuă Vihrov.

— Bine, răspunse ea fără grabă. Curînd, traversă din nou, cu un pas sfios, salonul şi intră î^ cabinet.

PLECAREA LUI MARY ŞI SOARTA LUI IVAN

Pentru Vihrov, aceste trei luni petrecute la Vozdvi- jenskoe cu Mary trecură de parcă le-ar fi mistuit focul : o privea înflăcărat cînd se întîlneau dimineaţa la ceai, tot astfel se uita la ea, cînd, aidoma unei adevărate stăpîne a casei, .împărţea bucatele aburinde, stăruia cu privirea asupra ei .şi cînd jucau seara cîte o partidă ele cărţi. Chipul ei i se părea înconjurat de o aureolă strălucitoare. La rîndul ei. Mary simţea, se pare, acelaşi lucru faţă de el. Ca de o grea povară îşi aminteau amîndoi de vizita pe care trebuiau s-o întoarcă familiei Jivin : cînd fusese la Vozdvijenskoe, lulia Ardalionovna le spusese deschis că nu-l vizitează doar pe *m-r* Vihrov, ci, în egală măsură, şi pe m-me Eismond.

într-una din zile, deci, Vihrov şi Mary suiră în caleaşcă şi porniră spre familia Jivin. Eroul meu continua să-i arunce lui Mary priviri înflăcărate. îl privea şi ea cu aceeaşi dragoste.

Vizita doamnei Eismond o bucură vădit pe lulia Ardalionovna : orgoliul acesteia fu satisfăcut. Cît despre Jivin, acesta, văzîndu-l pe Vihrov în casa lui, fu de-a dreptul entuziasmat.

. >— De cînd m-am căsătorit, vii aici pentru prima oară : hai să-mi vezi locuinţa, îi spuse el şi-l duse să-i arate apartamentul mobilat cu oarecare fast.

— Ce să-ţi spun, e minunat : înseamnă că ţi-ai găsit un rost în v iaţă, zise în cele din urmă Vihrov.

— Da, slavă Domnului, răspunse Jivin. aproape cu pietate. Nu cumva ţi-ai găsit şi tu rostul

lîngă această doamnă ? îl întrebă el pe Vihrov, iară prea mult curaj, zîmbind în colţul gurii.

— O, ce absurditate ! rosti nemulţumit Pavel şi se grăbi să revină în camera de oaspeţi.

Se şi plictisise fără Mary : dorea din nou s-o vadă. Mary, de asemenea, îşi tot arunca privirea spre uşă. Intrînd în salon, Vihrov se aşează ca din întîmplare chiar lîngă Mary, şi ea îi mulţumi cu privirea, deşi în acel timp discuta foarte atentă cu Iulia. Bineînţeles că Iuliei nu-i scăpară aceste schimburi de priviri şi, fără să vrea, ciuda i se cuibări în suflet ; se întreba, mai ales, în ce fel a izbutit Mary să-l cucerească pe Vihrov. Nu-i găsea acesteia decît un singur merit : că se îmbrăca foarte frumos ; dar treaba asta nu depindea decît de croitoreasă, nicidecum de cine ştie ce calităţi personale ale lui Mary. Sub influenţa acestor simţăminte, aproape involuntare, Iulia încercă să se amuze pe seama lui Vihrov.

— Nu îmbătrîniţi deloc, Pavel Mihailovici, i se adresă ea. Altcîndva eraţi plictisit, vă lăsaţi pradă melancoliei, iar acum, dimpotrivă, parcă vă însufleţeşte ceva.

Vihrov o privi mînios : crezu că vrea să-i trădeze taina şi se supără cumplit.

— Dumneavoastră însă, dimpotrivă, aţi cam îmbătrînit, rosti el.

— Cum de aţi ajuns la această concluzie ? întrebă Iulia, roşind.

— Văd că aţi cam devenit flecară,'îi spuse el.

— Ah, ce frumos, ce compliment drăguţ mi-aţi făcut, exclamă Iulia, înfuriindu-se la rîndul ei.

— Oaspeţii nu mai rămaseră decît scurt timp la familia Jivin ; Mary îi aruncă o privire lui Vihrov, acesta o înţelese şi se ridicară amîndoi: La despărţire, cînd Jivin îi spuse lui Vihrov că în curînd va veni la Vozdvijenskoe, Iulia tăcu mîlc.Am impresia, zise Mary, în timp ce trăsura se urnea din loc, am impresia că nu mai pot tedea lîngă mine nici o făptură străină.

— Şi eu la fel, se grăbi să-i spună Vihrov. Nici nu mai ştii cînd este omul mai dominat de dragoste : în anii tinereţii sau la o vîrstă mai înaintată. Aş zice că în acest din urmă caz.

— Crezi ? îl întrebă Mary.

— Mai mult decît atît : sînt convins, răspunse prompt Vihrov.

— Să te audă Dumnezeu ! spuse Mary.

Acasă, mai ales după cină, cînd toată lumea se ducea la culcare, cei doi îndrăgostiţi ieşeau în balcon. în perioada aceea, nopţile erau calde, aproape cu zăduf. Vihrov îşi lua trabucul şi se aşeza pe o canapea moale, iar Mary se cuibărea lîngă el şi, de cele mai multe ori, îşi lăsa capul pe umărul lui. Discuţiile lor erau cele mai intime. Vihrov îi povesti deschis toată istoria dragostei lui cu Fateeva, îi vorbi şi despre relaţiile lui cu Gruşa.

— Cum de au putut exista aceste relaţii dacă, după spusele tale, iubeai în acelaşi timp altă femeie ? îl întrebă Mary cu un fel de reproş în glas.

— Oare putea fi într-altfel ?... Putea fi într-altfel ?..: o întrebă, la rîndul lui, Vihrov.

— De acord, numai că ai fost prea tulburat de moartea acestei fetiţe.

— E foarte firesc : doar n-a fost vorba de o moarte obişnuită. Întîmplarea s-a abătut ca un trăsnet asupra mea.

Dar dacă n-ar fi survenit această moarte şi ai fi avut în faţă două femei, cum te-ai fi simţit ? rosti Mary, nu fără viclenie.

— Foarte penibil ; dar ce poţi face, inima n-o poţi stăpîni ! ...Pentru nişte relaţii pur senzuale, nu-ţi poţi înăbuşi un ataşament de ordin spiritual.

Mary zîmbi satisfăcută,

— Dar ia spune-mi : în afară de mine şi de soţul tău," n-ai mai iubit pe nimeni ? o întrebă el într-una din seri.

— Dumnezeule, nici n-ar trebui să-mi pui o asemenea întrebare. Dacă aş mai fi iubit pe cineva, atunci l-aş iubi şi acum ! ii răspunse Mary. Păru chiar uşor jignită.

— Demult- nu-l mai iubeşti pe soţul tău ? continuă Vihrov.

, — Bineînţeles că nu de ieri, spuse Mary cu un zîmbcl trist.

— Mărturisesc că totdeauna mi s-a părut de neînţeles cum de te-ai îndrăgostit de el. Chiar dacă-mi spui că l-ai văzut în chip de erou.

— Dar e foarte simplu. Pe atunci militarii erau la modă. şi asupra mea, o fetişcană, treaba asta a avut o mare influenţă. Şi-apoi, toată lumea zicea că el are un suflet minunat.

— Asta e foarte adevărat, numai că-i îngrozitor de prost.

— Nu, nu-i prost, doar că-i lipseşte cultura. Înainte de a mă cununa cu el, n-am observat acest lucru, pentru că se purta totdeauna foarte rezervat, era un bun dansator, vorbea franţuzeşte... Abia mai tîrziu mi-am dat seama că toate acestea nu sînt de ajuns ; de aceea, relaţiile dintre noi au continuat cam aşa : tot ce-i era drag şi tot ce-l atrăgea, eu izbuteam să înţeleg, în schimb, el niciodată nu mi-a împărtăşit ideile ; nici nu mai ştiu cîte am inventat spre a împăca măcar cît de cît punctele noastre de vedere. Ca să-l conving să vadă lucrurile aşa cum le vedeam eu, a trebuit pur şi simplu să-l învăţ ca pe un copil ; dar ca să privesc lucrurile din punctul lui de vedere, ar fi trebuit... să nu crezi că mă laud... ar fi trebuit să mă prostesc, să devin banală, să uit tot ce-am învăţat. Dumnezeu mi-e martor că am blestemat de mii de ori cultura pe care am asimilat-o ...Pentru ce am avut eu nevoie de această cultură ?... Ea n-a făcut decît să-mi strice viaţa !

— Spune-mi, îngerul meu, de ce ai plecat atunci atît de brusc în străinătate ? o întrebă Vihrov.Ca să fug de' tine, răspunse Mary. Numai eu ştiu prin ce chinuri am trecut acolo. A fost îngrozitor ! Nimic nu mă

preocupa, de toate îmi era lehamite, gîndul că-n-am şă te mai văd vreodată mă rodea continuu : în cele din urmă, n-am mai putut suporta şi, tot aşa, doar într-o. singură zi, mi-am făcut bagajele, m-am înapoiat la Peters- burg şi am început să te caut. M-am interesat la biroul de adrese, am scris şi la Moscova ; numai că a apărut fără. veste Abreev şi mi-a vorbit de tine : l-am văzut pe drept cuvînt ca pe un înger vestitor de bine... Ţi-am scris imediat...

— Şi eu ţie !...

— Da, mi-ai scris şi tu, ba încă mi-ai trimis şi lucrarea ta, care m-a tulburat atît de mult !

— Totuşi, la ultima şi categorica mea scrisoare nu te-ai îndurat să-mi răspunzi destul de multă vreme.

— Crezi că mi-a fost uşor să răspund la o asemenea scrisoare ?... Vreo două săptămîni am umblat ca o nebună : să renunţ la această fericire nu-mi ajungeau puterile ; dar ca s-o accept, trebuia să uit că sînt soţia unui bărbat în viaţă, că sînt mamă ; femeilor care îşi înţeleg cît de cît datoria nu le e deloc uşor să facă un asemenea pas !... Trebuie să iubeşti nespus de mult şi să ai o încredere neţărmurită în omul pentru care îl faci...

Auzind aceste din urmă cuvinte, Vihrov fu copleşit de fericire.

Dar fericirea nu e niciodată veşnică pe pămînt : în luna septembrie sosi o scrisoare de la generalul Eismond, dealtfel cea dintîi de cînd Mary venise la conacul lui Vihrov.

„Dragă Maşurocika !

„Am fost de trei ori rănit — iată motivul tăcerii mele ; dar astăzi, mulţumită lui Dumnezeu, mă refac, iar doamna pe care o cunoşti şi tu, *m-me* Prîhina, actuala noastră soră de caritate, mă îngrijeşte de parcă mi-ar fi o adevărată fiică ; mă gîndesc să plec peste vreo trei săptămîni la Petersburg, unde te-aş ruga să vii şi tu, să-i vindeci rănile bătrînului tău consort. Află că Sevastopolul a fost cedat!... Nici rănile celor rămaşi în viaţă, nici osemintele fraţilor noştri căzuţi pe cîmpul de luptă, nici cele unsprezece luni de asediu, în decursul cărora aproape întreaga Europă ne ciuruia cu gurile ei

de foc, ca pe o ţintă, nimic n-a fost de folos şi totul s-a dus naibii... Simpaticul nostru căpitan e puţin zis că a fost ucis : se pare că a fost sfîrtecat în zeci de bucăţi; oriunde se aflase, făcuse minuni de vitejie: soldaţii aproape că-l scoteau cu forţa din baterie, pentru că trăgea cu tunul în inamic pînă cînd îl scotea din funcţiune, fie-i ţărîna uşoară ! A fost un adevărat rus. Dacă nu voi ajunge pînă la Petersburg şi-mi voi da sufletul, să-i spui fiului nostru că tatăl său a murit ca un soldat neînfricat."

Citind scrisoarea, Mary întîi păli, apoi, lăsînd-o pe genunchi, izbucni în hohote de plîns.

— Ce s-a întîmplat ! exclamă Vihrov şi-i aduse în grabă un pahar cu apă.

— Nu-mi trebuie ! zise Mary, îndepărtînd paharul. Mai bine citeşte scrisoarea asta, adăugă ea şi-i întinse plicul.

Vihrov citi cele scrise de general. Vestea îl tulbură şi pe el ; un ghimpe păru că i se înfige în piept.

— În fond, ce te-a speriat atît de tare ? zise apoi, cu O oarecare maliţiozitate. Evgheni Petrovici scrie că sănătatea i s-a îmbunătăţit.

— Nu asta m-a alarmat ! exclamă Mary.

— Dar ce anume ? Nu te înţeleg, spuse Vihrov.

— Faptul că trebuie să plec şi să mă întîlnesc cu el, rosti Mary. Voi fi nevoită să mă despart de tine.

— De ce să te desparţi ? Voi pleca şi eu în Urma ta, zise el.

— Nu, *Paul*, cruţă-mă ! exclamă Mary. Lasă-mă să plec singură, să trec prin aceste clipe îngrozitoare ale întîlnirii, în sfîrşit să mă orientez, să mă obişnuiesc cu noile noastre relaţii... Nici nu-mi pot imagina cum am să-l privesc în ochi. E îngrozitor ! îngrozitor !...

Cuvintele ei îl mîhniră pe Vihrov.

— Ce-am să mă fac, stînd aici de unul singur ! Am să înnebunesc ! rosti el aproape cu disperare în glas.

— Nu va dura mult, dragul meu. Poate vreo lună, două, apoi am să-ţi scriu să vii la Petersburg.

— în orice caz, reluă Vihrov, n-am să rămîn aici fără tine. Am să plec la Abreev. Chiar m-a invitat să mă angajez la serviciul pe care îl conduce.

— Du-te la Abreev, admise Mary. Să nu fii supărat că m-a tulburat atît de mult această scrisoare, adăugă ea, acum pe un ton mîngîietor.

— Nu sînt supărat deloc... De ce să mă supăr ? răspunse Vihrov, fără să pară însă a fi prea sincer.

— Ba da, văd că eşti un pic supărat şi că toată povestea asta ţi-e neplăcută, dar te asigur, pe cinstea mea, că în afară de conştiinţa care mă obligă, nu-i nimic altceva la mijloc.

— Te cred întru totul şi apreciez mult acest simţămînt al tău : el demonstrează că eşti cu adevărat o femeie cinstită !

Judecind după datele cuprinse în scrisoarea primita,' Mary mai putea rămîne la Vozdvijenskoe cam o săptă- mînă ; dar degeaba se străduiră cei doi îndrăgostiţi să uite totul şi să se bucure în continuare de fericirea lor : gîndul la apropiata despărţire le întuneca fiecare din clipele pe-; trecute împreună. în cele din urmă, Mary îi spuse lui Vihrov.

— Ştii, ar fi mai bine, totuşi, să plec !

— Bine, pleacă ! fu de acord Pavel.

într-una din ultimele zile dinaintea plecării, în odaia[1] lui Mary intră, cu o mină din cele mai misterioase, tînăra ei subretă.

— Doreşte să vă vorbească Simonov, administratorul,' zise fata.

— Să poftească.

Simonov intră în odaie. Părea neliniştit.

— Să vedeţi, coniţă, deunăzi a venit la mine IvanJ acela de-a omorît-o pe Grunea, îi zise lui Mary. O vreme, flăcăul a stat la puşcărie ; acum cazul s-a iămurit, s-a constatat că n-a omorît-o cu bună ştiinţă şi i-au dat dru-: mul... Să se întoarcă aici, însă, se teme, că-i prost. „Ce, zice, să se mînie iar boierul pe mine... Mai bine mi-ar da voie să plec soldat în locul altuia, are cine să facă tîr- gul ăsta."

N-are decît! zise Mary

. — Păi pentru asta trebuie să i se dea o hîrtie la mînă ; eu. nu îndrăznesc să-i vorbesc acum boierului de aşa ceva, ca să nu-l necăjesc.
. — Bine, am să-i spun eu, rosti Mary.
— V-aş ruga tare mult. Dumneavoastră veţi şti să-i spuneţi mai acătării decît noi ăştia, zise Simonov cu bucurie în glas.
f — Am să-i spun chiar astăzi, răspunse Mary şi, într-adevăr, se duse îndată la Vihrov.
— Lui Ivan, acela, i-au dat drumul • a fost găsit nevinovat, îi zise ea. dar el vrea să se pedepsească singur şi să plece soldat în locul altui tînăr ; dă-i voie s-o facă.
— N-are decît ! răspunse Vihrov. Facă ce vrea.
• — Bine, atunci să-l chemăm aici pe Simonov, rosti Mary. Simonov însă se şi afla la uşă, cu hirtia în mînă.
— Intră, spuse Mary, văzîndu-l.
Simonov intră.
— Ivan vrea să plece în armată ? îl întrebă Vihrov.
— Da, vrea tare mult, m-a rugat cu lacrimi în ochi să v-o spun dumneavoastră, răspunse Simonov.
—* Dă-mi hîrtia, să i-o semnez, spuse Vihrov.
Simonov i-o întinse.
Vihrov o semnă.
— Va pleca săptămîna asta, rosti Simonov.
— Fie chiar şi astăzi ! spuse Vihrov.
Simonov ieşi din odaie.
Două zile mai tîrziu, pe strada principală a micului orăşel din preajma conacului Vozdvijenskoe se întîmplară două lucruri : în primul rînd, trasă de patru cai de poştă, trecu în goană careta doamnei Eismond ; Mary şedea în ea plîngînd, fără să ţină seama de prezenţa subretei sale ; Jenecika era şi el înlăcrimat : cel mai mult îl întristase despărţirea de Simonov. în al doilea rînd, venind către sediul instituţiilor administrative, doi mujici bine înţoliţi îl aduseră cu ei pe Ivan, şi acesta frumos îmbrăcat.
Flăcăul era băut şi cu faţa crispată. Tustrei încercară Să urce scara, dar sentinela îi opri.
‘‘ — Aşteptaţi, încă nu v-a venit rîndul.
Ivan şi cei doi mujici se opriră în pragul uşii ; deodată, scara Tu coborîîă în goană de către un bărbat gol puşcă. „Nu m-au primit ! Nu m-au primit !■"' striga

el, lovindu-se; cu palmele, ,şi era gata să iasă chiar aşa în stradă, dar aceeaşi sentinelă îl opri şi pe el.

— Îmbracă-te mai întii, diavole, îi spuse soldatul.

Flăcăul îşi trase în grabă pantalonii, cămaşa, apoi, fără să-şi pună, totu.ji, caftanul, şi—1 luă subsuoară şi ţîşni în stradă.

— Să în!re I-Ilopkov ! răsună o voce de la etaj.

Ivan tresări. Era numele lui, fusese chemat.

Cei doi mujici îl duseră în vestibul şi începură să-I dezbrace. Ivan tremura vargă. După ce îl dezbrăcară, îl duseră sus pe scară ; Ivan continua să tremure. în sfîrşit îl împinseră într-un birou. Comandantul începu să-l interogheze ; lui Ivan îi clănţăneau dinţii, nu era în stare nici să răspundă la întrebări. Doctorul îl examină, îl bătu pe spate, pe burtă.

— Straşnic, flăcăul ! spuse el.

Ivan nu făcu decît să-i arunce o privire înspăimîntată.

Apoi, cei din birou îl duseră să-l măsoare.

— Patru şi trei sferturi ! rosti cu glas subţirel soldatul care stătea lîngă măsurătoare.

— Admis 1 strigă comandantul.

— Admis ! strigă după el şi soldatul, apoi îl împinse **pe** Ivan în camera vecină. Acolo nu i se dădu decît o cămaşă şi, într-o clipă, fu tuns cu maşina.

— Să-ţi faci serviciul cu mult noroc şi sănătate ! **îi** spuse bărbierul, soldat şi el.

Ivan îl privi cu aceeaşi căutătură înspăimîntată. Apoi fu dus din nou în vestibul, unde i se dădură celelalte haine. Ivan ieşi în stradă şi se aşeză pe o piatră. La el veniră cei doi ţărani care îl tocmiseră să plece la armată.

— Mulţumim dumitale ! îi spuseră, întinzîndu-**i cu** stîngăcie mîinile.

— N-aveţi pentru ce !... bîigui Ivan.

Spaima îi luase şi bruma de luciditate pe care **o** mai avea ; pesemne că nu se aşteptase, totuşi să fie luat recrutUN GUVERNATOR OMENOS

' Pe la ora zece dimineaţa, la acelaşi han, la care fusese adus cîndva cu cotiga unui curier special, Vihrov'opri acum stînd în caleaşca lui trasă de patm cai. Tînărul său valet, Mihaila, cîndva băiat în casă, iar acum flăcău de optsprezece ani, îmbrăcat frumos, şedea alături de el. Gîndind că toate apucăturile rele ale lui Ivan se trăgeau !din faptul că era iobag,. Vihrov îi dăduse lui Mihaila (care era fratele Gruşei) slobozenie şi-l ţinea acum ca angajat.

Cînd intrară în curte, Mihaila sări chiar de la poartă din trăsură, dădu fuga' în clădirea hanului, găsi acolo o cameră şi-l invită pe Pavel să poftească.

Vihrov intră în odaie ; constată că era aceeaşi încăpere în care stătuse la prima lui venire acolo.

În scurtă vreme, îl trimise pe Mihaila la aceeaşi frizerie de altcîndva de unde îi sosi curînd acelaşi bărbier care îl servise şi în trecut (în provincie serviciile publice, se schimbă rareori şi fără prea multă grabă). în timp ce bărbierul îşi făcea meseria, Vihrov aduse vorba despre moul şef al guberniei.

— Ia zi, stimabile, cum vă împăcaţi cu guvernatorul ? îl întrebă el.

— E un general înzestrat cu multă, foarte multă amabilitate ! răspunse bărbierul (contrar felului de a vorbi de altădată, acum părea să folosească un limbaj mai modern).

:— Dar unde-i cel dinainte ?

j— O vreme a locuit la Moscova.

;— Şi aleasa inimii lui ?

— La început a plecat şi ea acolo, dar se vede că, ne- maifiind dumnealui guvernator, i s-au cam împuţinat banii gi din cauza asta, cucoana, s-a încurcat cu altul. Pe dumnealui treaba asta l-a îndurerat şi se zice că-ntr-o zi s-a supărat atît de rău şi a ţipat atît de tare la ea, încît a căzut jos şi mort a rămas ; dar pentru asta nici ei nu i-a dat Dumnezeu viaţă lungă : cel de-al doilea bărbat a părăsit-o, a avut un al treilea, un al patrulea, iar dacă a ţinut-o tot aşa, nici că se putea aştepta la ceva bun : astă-primăvară ce zice că s-a pristăvit şi dumneaei.

„Cîţi din oamenii aceia, pe care, doar cu vreo trei, patru ani în urmă, îi ştiam tineri, înfloritori, sănătoşi, gîndi fără voie Vihrov, se află acum în mormînt !" Cugetând astfel se uită şi la el însuşi în oglindă : părul îi era cărunt, chipul brăzdat de riduri, fruntea i se pătase, de parcă ar fi trecut douăzeci sau treizeci de ani de cînd, tulburat peste măsură, venise pentru prima oară în acest oraş.

— Dar unde sînt fraţii Zaharevski ? îl întrebă în cele din urmă pe bărbier.

— Cel mare a rămas la Petersburg, a căpătat acolo un post important, iar cel mic a înfiinţat undeva, pe lîngă linia ferată către Varşovia, nu ştiu ce fel de uzină... Se zice că s-a îmbogăţit zdravăn : doar şi prin meleagurile noastre a cîştigat din plin.

Vihrov îi dădu bărbierului, ca unei vechi cunoştinţe ce-i era acesta, trei ruble de argint, drept bacşiş. Extrem de mulţumit, omul îl salută, de asemenea într-un stil modern, şi plecă acasă.

Cît despre eroul meu, acesta se îmbrăcă şi se duse la guvernator.

Fiecare stradă, fiecare ulicioară, fiecare piatră pe dinaintea căreia trecea îi erau şi ele atît de cunoscute, încît, acum, parcă-i făceau silă ; dar iată că în eurînd îi apăru înainte şi casa guvernatorului, a cărei intrare nu avea decît zugrăvit deasupră-i un acoperămînt ţuguiat.

De cîte ori şi cu ce sentiment apăsător se apropiase Vihrov altcîndva de această intrare, şi nu numai el : toţi cinovnicii şi toţi cetăţenii care veneau acolo încercau de bună seamă o aceeaşi strîngere de inimă. Acum, dorea nespus de mult să vadă — şi aceasta cît mai grabnic — cum ce comportă în noua lui funcţie generalul Abreev.

în vestibul, de unde urca la etaj scara principală, nu mai întîlni nici jandarmul, nici poliţaiul de altă dată : fu întîmpinat de către un uşier cu o înfăţişare impunătoare ; cît despre scară, aceasta' era împodobită de sus pînă jos cu flori.

— Serghei Grigorievici primeşte ? întrebă Vihrov.

— Primeşte ! Poftiţi sus, îi răspunse uşierul cu multă amabilitate : pesemne că primise poruncă să aibă faţă de solicitanţi o comportare cît mai politicoasă.

Vihrov urcă scara, dar în sala în care odinioară se repeta „Hamlet" nu văzu nici pe aghiotantul do altă dată şi nici vreun cinovnic ; doar doi valeţi stăteau acolo, îmbrăcaţi în fracuri negre şi, la întrebarea lui dacă guvernatorul e acasă, îi arătară uşa larg deschisă a cabinetului.

Intră înăuntru şi îl văzu pe Abreev (chipul îi era tot atît de frumos ca şi în trecut) discutînd cu o bătrînică sărăcăcios, îmbrăcată, carc şedea pe un scaun în faţa lui.

— Pavel Mihailovici ! exclamă generalul, dînd cu ochii de Vihrov. Ce mult mă bucură că vă văd ; numai două minute de răbdare pînă termin cu doamna...

Vihrov se retrase într-un ungher mai îndepărtat al încăperii.

— Excelenţa voastră, reîncepu să vorbească bătrînică, vă spun că nu pot s-o scot la capăt cu el ! Îmi zice de-a dreptul, fără pic de ruşine : „Să-mi dai mamă, toată averea matale !" „Dar dacă tu, zic, ai să mi-o toci ?" „Pe mata, zice, asta nu te priveşte ! Averea trebuie să fie şi a mea " „Păi pot eu, excelenţă, să-i dau averea mea, agonisită de-un veac, să mi-o irosească ?

Abreev zîmbi.

— Ce pot să fac eu într-un asemenea caz ? o întrebă.

— Să-l chemaţi aici şi să băgaţi frica în el... Să-i ziceţi : f.Dacă n-o respecţi pe maică-ta, să ştii că te închid L."

— Dar eu n-am dreptul nici măcar să-l chem de acasă ! Ar fi mult mai bine să vă adresaţi vreunui prieten de-al dumneavoastră sau mareşalului nobilimii — dumnealor i-ar putea sugera nişte reguli de comportare mai co- rectă — decît mine, reprezentantul doar al puterii admi- nistrativ-poliţieneşti din gubernie ! spuse Abreev. Pesemne că moştenise de la maică-sa felul acesta de a vorbi, cam de sus, cu ceilalţi.

— Atunci la cine să mai căutăm apărare, excelenţa voastră ! exclamă bătrînică. Alteîndva, cînd se întîmpla să am necazuri cu răposatul meu bărbat (obişnuia să bea mult şi în starea asta devenea violent), mă adresam îndată lui Ivan Alekseevici, iar dumnealui îl ţinea la secţie şi cîte-o săptămînă, două.

Abreev înălţă iar din umeri.

— Atunci erau alte vremuri, doamnă, acum sînt altele ! rosti pe tonul de mai înainte.

— Vremurile, excelenţa voastră, sînt mereu aceleaşi... Să vă mai spun ceva (ca mamă, nici n-am vrut să vă pomenesc de asta) : faţă de mine şi de surorile dumnealui strigă în gura mare că nu există Dumnezeu !

— în cazul acesta trebuie să vă învinuiţi chiar pe dumneavoastră că i-aţi dat o asemenea educaţie.

— Dar nici n-am apucat s-o fac : l-am ţinut la liceu pînă-n. clasa a cincea ; după aceea n-a mai vrut să înveţe : a început să creadă că-i mai deştept decît toţi !

— Rugaţi-l pe duhovnicul dumneavoastră să-l îndru- meze pe-o cale mai dreaptă.

— Parcă are să asculte de preot ! rosti bătrînica, zîm- bind amar. Dacă nici conducerea nu vrea să facă nimic cu el, ce-ar putea să-i facă preotul ?

Abreev zîmbi, dar nu mai scoase nici o vorbă. Tăcu şi bătrîna, vădit nemulţumită.

—■ Iertaţi-mă că v-am supărat cu ale mele, rosti, în sfîrşit, ridicîndu-se.

— Vă cer şi eu scuze că nu sînt în stare să vă ajut cu nimic, îi răspunse Abreev, salutînd-o politicos. . . Femeia părăsi cabinetul.

Serghei Grigorievici se întoarse îndată către Vihrov.

— Sper că aţi venit pe la noi ca să împărţiţi cu mine povara grea a acestui serviciu, îi spuse.

— Nu, Serghei Grigorievici, clătină din cap Vihrov.. Am venit pur şi simplu să vă văd şi să stau cîtva timp aici, în oraş.

— Asta-i şi mai drăguţ din partea dumneavoastră, se grăbi să-i spună Abreev şi-i strînse puternic şi prietenește mîna.

Tocmai atunci, în cabinet intră un tînăr, care, după figura lui obtuză, nu părea a fi prea deştept. Era îmbrăcat într-un sacou civil, purta mustaţă şi barbă.

— Serghei Grigorievici, i se adresă lui Abreev tînărul pe un ton familiar, ordinul ministrului a rămas aici, la dumneavoastră ?

— Nu, răspunse Abreev.

— Ba cred că ar trebui să fie pe biroul dumneavoastră; insistă tînărul şi, fără pic de jenă,

începu să scotocească pe biroul guvernatorului, totuşi nu găsi hîrtia. S-ar putea să fi rămas dincolo, la cancelarie, conchise el şi plecă.

Vihrov îşi aminti involuntar de timpul cînd lucra şi el aici, de relaţiile lui cu şefii, şi, în sinea lui, îi aduse laude lui Abreev.

— E directorul dumneavoastră de cancelarie ? în-; trebă el.

— Da, răspunse generalul. Cînd m-au numit aici,' n-am vrut să iau pe lîngă mine un afacerist din cei de pînă atunci, ci un tînăr cinstit, simpatizant al ideilor noi, privitoare, în special, la eliberarea ţăranilor.

— Se întrevede o astfel de intenţie ?

— E mai mult decît o intenţie ; în curînd, o comisie specială îşi va începe lucrările chiar în acest sens.

— Acum înţeleg de ce a permis cenzura publicarea nu-; velei mele despre viaţa ţăranilor, rosti Vihrov.

— Am citit-o şi eu ; este o lucrare minunată ! spuse Abreev.

Pe uşă intră unul dintre valeţi şi anunţă :

— A venit prea sfinţia sa episcopul.

— Poftească-] în camera de primire ! rosti în grabă Abreev. *Pardon,* i se adresă lui Vihrov, apoi adăugă : Sper să veniţi astăzi la mine, să prînzim împreună.

— Cu multă plăcere ! răspunse Vihrov.

Se despărţiră. Trecînd prin sală, Vihrov îl văzu pe arhiereul care tocmai intrase. O boare de parfum tare piu-' tea în urma lui.

Vihrov reveni la hotel.

Invitaţii lui Abreev se adunară în jurul orei cinci şi se aflau acum în camera de oaspeţi. Soţia generalului, cu ochii şi sprîncenele ei de tăciune, se împlinise vizibil şi părea că a devenit niţeluş mai deşteaptă ; stătu de vorbă cu Vihrov.

— Veniţi de la Petersburg ? îl întrebă cu limba ei împleticită.

— Nu, de la ţară, răspunse el.

— Cum ? Locuiţi la ţară ?

— Da. Un timp am locuit la conac.

— Şi de-acum încolo ? stărui amfitrioana.

— Probabil că la Petersburg, răspunse Vihrov, neizbutind să înţeleagă de ce doreşte ea să cunoască toate aceste amănunte ; între timp, îi ajunse la urechi o discuţie purtată între Abreev şi directorul lui de cancelarie.

— Aici nu-i vorba de dreptate, zicea tînărul cu o oarecare emfază, ci de principiu.

Figura lui Abreev părea să exprime o totală nedumerire.

— Cum se poate scrie, totuşi, una ca asta în raport, de vreme ce toate faptele dovedesc contrariul ? rosti el, în cele din urmă.

— Faptele au în vedere o dreptate ocazională, temporară, pe cînd principiul ca atare reprezintă o dreptate supremă şi veşnică, replică directorul de cancelarie.

Abreev tot nu păru dumirit.

— Întrebarea ar trebui pusă în felul următor... continuă directorul de cancelarie, apoi începu să vorbească pe un ton. mai scăzut, astfel că Vihrov nu mai desluşi nimic, mai ales că din salon răzbătură nişte paşi grei, care i se părură a fi foarte cunoscuţi.

Curios, Vihrov aruncă o privire spre uşă şi, într-adevăr, îl zări pe Piotr Petrovici Knopov. în urma acestuia venea ambiţiosul Dmitri Dmitrici, fostul judecător, actualul preşedinte al Curţii.

Abreev îi invitase pe cei doi în mod special, ştiind că sînt prietenii lui Pavel.

— Se pare că nu trebuie să vă fac cunoştinţă cu ***m-r*** Vihrov ! li se adresă zîmbindt

— Ne cunoaştem, ne cunoaştem^ răspunse prompt Knopov şi îl îmbrăţişă pe Pavel cu deosebită căldură.

Preşedintele Curţii îl îmbrăţişă. la rîndul lui.

— Cum e, dragă prietene ? zLse Piotr Petrovici cu O voce tînguitoare. Ţi-a murit dădaca ? Am auzit că ţi-a împuşcat-o un ticălos ?

Pe Vihrov, cuvintele lui Knopov avură darul să-l necăjească.

— Cu asemenea lucruri nu se glumeşte ! zise el, ;

— Nu glumesc, ci o deplîng, zău aşa ! exclamă Piotr Petro viei, apoi se întoarse către soţia guvernatorului.

— Nu găsesc nicăieri, excelenţa voastră, ii zise el, fructul acela minunat pe care-l mîncam în copilărie şi căruia i se spunea *kişmiş* [1] sau, parcă, *mişmiş*.

— Da, ni se aducea şi nouă aşa ceva de pe la Astrahan, odată cu piersici şi caise uscate, îi răspunse amfitrioana. Amintirea păru să-i facă plăcere.

— Excelenţa voastră, i se adresă Knopov de astă dată lui Abreev, cu ocazia vizitei prietenului meu, Pavel Mi- hailovici Vihrov, caie probabil că va pleca în curînd la Petersburg, am adus cu mine trei caricaturi. îl voi ruga să le ia cu dumnealui şi să le tipărească acolo.

— Ce fel de caricaturi ? întrebă Abreev, apropiindu-se de masă, unde se aşezase Piotr Petrovici.

De aceeaşi masă se apropiară îndată şi preşedintele curţii, Vihrov, precum şi tînărul director al cancelariei guvernatorului. Knopov scoase din buzunar trei desene aşezate unul peste altul cu multă grijă.

— Cea dintîi caricatură, zise el cu sughiţuri în glas şi ştergîndu-şi cu pumnul nişte lacrimi închipuite, este închinată amintirii binefăcătorului meu Ivan Alekseevici Mohov ; aici e desenat mormîntul lui, iar dincoace mor- mîntul doamnei Pikolova. Petka Pikolov, soţul ei (acum, canalia, bea într-una), stă, iată-l colo, în dreptul acestor morminte şi boceşte. „Tu, zice el către mormîntul ne- vesti-şi, ai muncit pentru mine pe *eîmpul de onoare..."* „Iar tu, zice apoi către mormîntul lui Ivan Alekseevici; ai muncit cu *sudoarea f runţii i"*

— Nu înţeleg, spuse amfitrioana, căscîndu-şi larg ochii mari şi negri. Ce înseamnă *eîmpul de onoare ?*

— înseamnă că a trudit în mod onorabil pentru el, ba i-a mai adus şi nişte bani, răspunse Knopov.

— Nu înţeleg, repetă amfitrioana. Dar ce înseamnă, dincoace, cu *sudoarea frunţii ?* întrebă ea din nou.

— îndeamnă că la o anumită vîrstă e cam greu să mai munceşti, îi explică Knopov.

■— Tot nu înţeleg ! roşii soţia guvernatorului.

[1] Kişmiş (cuvînt persan) — Denumirea unui soi de struguri cu boabe mărunte şi dulci, fără sîmburi, precum şi a stafidelor făcute din aceşti struguri.

— Nici nu te obosi să înţelegi totul, o întrerupse soţul. Ia să vedem a doua caricatură...

- — A doua caricatură îl are în'vedere pe amicul meu Dmitri Dmitrici, răspunse Knopov. Iată-l apucînd de -pulpana hainei pe un călător şi trăgîndu-l pe vaporul - acelei companii, ale cărei acţiuni le posedă, şi dumnealui. .Vreau să spun prin asta că altminteri n-ar călători nimeni cu vapoarele respectivei companii.

— Ţie-ţi convine să rizi ! rosti cu un oftat preşedintele Curţii.-'

— în sfîrşit, cea de-a treia caricatură vă are în vedere chiar pe dumneavoastră, excelenţă, zise Knopov.

— Arăta ţi-mi-o ! spuse Abreev, roşind uşor.

— Poftim de vedeţi, ăsta sînteţi dumneavoastră !..." Semănaţi ?

— Da.

— în faţa dumneavoastră, iată-l aici, stă un vardist beat criţă şi cu hainele în dezordine ; dumneavoastră vă întoarceţi faţa de la el şi-i spuneţi : „Dragul meu prieten, încheie-te la nasturi, rogu-te, căci mi-e penibil să te văd în halul ăsta." Toate aceste caricaturi, adaugă Piotr Petro- vici, se vor intitula *Libertatea moravurilor.*

—• Cu caricatura care îl are în vedere pe Serghei Gri- gorievici, se amestecă în vorbă directorul de cancelarie, s-ar putea mîndri oricine ; altfel ar fi fost, dacă l-aţi fi desenat luîndu-şi subalternul la bătaie.

—• Mă rog, asta depinde de gust, îi răspunse Piotr Pe- trovici. Cui îi place să bată, acela se va simţi jignit, iar cui îi place să fie bătut, acela se va mîndri.

— Eh, *mon cher, mon cher !* exclamă cu un oftat guvernatorul, lovindu-l uşor pe umăr. Niciodată nu poţi mulţumi pe toată lumea ! Mai bine să mergem la masă ! încheie el şi toţi îl urmară în sufragerie.

Prînzul era servit frumos, mîncărurile erau delicioase. Cîteva pahare de vin îl însufleţiră vizibil pe guvernator. Cînd lumea se ridică de la masă, şi bărbaţii trecură în cabinet ca să bea cafea şi să fumeze, Abreev se toläni pe o canapea.

— Ciudat, zise la un moment dat cu o vădită amărăciune, s-ar părea că am destulă minte pentru a ocupa a ţeastă funcţie, mită nu iau, amante nu am, şi totuşi văd foarte bine că nici intelectualii şi nici lumea

de jos nu mă agreează ! Dar iată că Piotr Petrovici, om înţelept, mi-a descoperit punctul vulnerabil : e adevărat, sînt om slab, moale, altora însă le par un tiran. Dacă cer să fie achitate impozitele neplătite, sînt tiran. Dacă cer să nu mai fie mu- şamalizate omorurile, sînt tiran ! Dacă cer ca măcar pe străzile principale ale oraşului să fie păstrată curăţenia, sînt din nou tiran !

— Să ştiţi că lumea nu are în vedere persoana dumneavoastră ! în societate, ura faţă de administrator este o ■ură istorică, ea stăruie de pe vremea foştilor stăpînitori şi a locţiitorilor acestora ! i se adresă lui Abreev, parcă spre a-l consola, tînărul director de cancelarie.

— Nu ştiu dacă lucrurile stau chiar aşa ! zise Vihrov (prea îi făcu silă fraza banală şi răsuflată a tînărului director de cancelarie, pe care acesta o rostise însă cu un glas profetic, ca şi cînd lui i s-ar fi născut în minte). Mă îndoiesc dacă foştii stăpînitori sau locţiitorii lor au fost chiar atît de răi. Cînd am absolvit facultatea, am studiat multă vreme istoria Rusiei şi ştiu că m-a tulburat în mod deosebit epoca interregnului. A fost o perioadă îngrozitoare : Moscova rămăsese fără ţar, duşmani de tot felul — polonezi, ucraineni şi chiar cerchezi — se aflau în inima ţării. Moscova trimitea ordine, ameninţa îi implora pe cei din Kazan, din Vologda, din Novgorod, de pretutindeni însă i se răspundea prin tăcere. Şi-apoi deodată, parcă într-o singură clipă, s-a trezit în sufletul tuturor conştiinţa pericolului. S-au ridicat toţi dintr-o dată, s-au unit şi într-un an de zile l-au alungat pe duşman. Băgaţi de seamă însă : cîtă vreme a durat această neorînduială, justiţia a continuat să funcţioneze în modul cel mai corect : se adunau mai departe birurile, se formau oşti noi, şi mă îndoiesc dacă toate acestea n-au reprezentat chiar o trăsătură specifică a poporului nostru : nouă nu ne place să ni se dea ordine, nu ne e la îndemînă o ocrotire prea grijulie din partea statului ; dacă ni se dă mai multă libertate, poate că vom porni chiar noi pe calea care ni se indică, dar dacă sîntem obligaţi s-o urmăm, vom răcni cît np ţme gura ; de aici cred că se trage şi ura de care vorbeam faţă de tot felul de stăpînitori.

Spusele lui Vihrov îi plăcură nespus de mult directorului de cancelarie.

— Sînt întru totul de acord cu dumneavoastră ! se grăbi el să-i spună.

— în schimb eu n-am înțeles nimic, rosti Piotr Petro- vici, cuprinzînd pe cei prezenți cu o privire ironică. Dumneata, de pildă, Dmitri Dmitrici, ai înțeles ceva ? îl întrebă el pe președintele Curții.

— De ce să nu înțeleg ! răspunse acesta, cam fistîcit.

— Minți. N-ai înțeles nimic, susținu Knopov.

— Dar e un lucru foarte simplu : rusul nu agreează ordinea, ordinea nu-i place, îl lămuri Abreev.

— Nu, aici nu-i vorba de-o aversiune față de ordine, ci mai curînd de-o tendință spre descentralizare ! declară din nou tînărul director de cancelarie.

Vihrov, pe care călătoria îl obosise, se ridică să-și ia rămas bun. Abreev îl convinse totuși să vină în seara aceea la teatru ; Piotr Petrovici promise și el că va veni, președintele Curții de asemenea. Tînărul director de cancelarie îl conduse pe Vihrov pînă în vestibul.

— Să știți că v-am citit toate lucrările, îi spuse, strîn- gîndu-i mîna. Desigur, în multe privințe nu sînt de acord cu dumneavoastră, totuși nu pot să nu vă acord întreaga mea considerație.

Între timp, eroul meu mai publicase cîteva lucrări.

— Gîndesc că părerile pe care vi le-ați expus adineaori denotă că sînteți un slavofil, continuă tînărul.

— S-ar putea, îi răspunse Vihrov.

își dădea seama că tînărul aparține categoriei acelor oameni mărunți, care, îmbuibați fiind de tot soiul de fraze și aforisme culese de prin ziare și reviste, se grăbesc să le împărtășească tuturor spre a demonstra că sînt niște oameni deștepți și culți.

— Dintre toate vechile grupări literare rusești este singura pe care o stimez ! conchise cu importanță tînărul.

„Chiar că au nevoie grupările astea de respectul dumitale !" gîndi Vihrov şi se grăbi să plece.AM ARACI UNILE NOULUI GUVERNATOR

Mergînd spre teatru, Vihrov îşi aminti că în oraşul acela mai avea un prieten, şi anume, pe Kerghel. De aceea, intrind în loja guvernatorului, unde-l găsi pe Abreev eu soţia, se grăbi să-l întrebe :

— Spuneţi-mi, vă rog, ce mai face *m-r* Kerghel ?

— Iată-l colo, îi răspunse Abreev, arătînd cu capul spre un militar care stătea în picioare în primul rînd de fotolii.

— La-ţi făcut militar ?... întrebă Vihrov.

— Da, mi-a cerut-o cu insistenţă. „Într-o uniformă doar pe jumătate militară, mi-a spus el, subalternii mă vor asculta mai puţin !" Dar eu cred că a Căcut-o mai cu seamă ca să placă femeilor.

— îl mai preocupă şi acum femeile ?

— Numai de asta se ţine, e un mare iubăreţ. Acum e îndrăgostit de actriţa aceea tinerică ; zile întregi stă la ea acasă şi-i scrie poezii ! Vreţi să staţi de vorbă cu el ?

— Aş vrea foarte mult !

Abreev chemă un servitor şi-i porunci să-l invite pe şeful poliţiei. Kerghel veni îndată, intrind ca o furtună în lojă. Cînd îl zări pe Vihrov, fu cuprins de mirare.

— De unde şi pînă unde, exclamă el, apoi se repezi şi sărută atît de zgomotos, încît soţia guvernatorului îşi întoarse spre el privirea.

Kerghel îi adresă îndată o plecăciune adîncă. N-ar fi ezitat să-i dea şi ei tîrcoale, dar se temea de guvernator.

,— Tot o mai sorbiţi din ochi pe *m-me* Sokolova (numele actriţei) ? îl întrebă Abreev.

— Slujba mă abligă să supraveghez totul, răspunse Kerghel.

■— Aş zice că o faceţi în dauna slujbei dumneavoastră. O supravegheaţi cam prea insistent pe doamna Sokolova. ' — Nu se poate altfel : i-o femeie singură, tînără. a venit într-un oraş necunoscut ! Nu se poate să n-o ocrotesc, căută să scape cu o glumă Kerghel.

Manifest.îndu-şi încă o dată bucuria de a-l fi întîlnit pe Vihrov, Kerghel se grăbi să plece, spre a fi mai aproape de obiectul pasiunii sale.

— Mai staţi puţin, încercă să-l oprească Abreev.

— Nu, îngăduiţi-mi să plec, îi spuse Kerghel şi dispăru într-o clipă.

— Să fi încercat şeful dinainte al poliţiei şă-i vorbească pe un asemenea ton lui Ivan Alekseevici !.. îi scăpă fără voie lui Vihrov.

—• Curînd va trebui să-l avertizez şi eu : nu se cade să te prosteşti în aşa hal la vîrsta asta, rosti Abreev, încer- cînd să pară supărat.

— în seara aceea, cu ocazia sosirii unui artist din Petersburg, fusese montată piesa „O mînă spală pe alta !" [1]Artistul din Petersburg interpreta rolul principal. Să-l interpretezi însă într-un mod mai detestabil, mai lipsit de talent, nici că se putea, deşi artistul cu pricina se străduia să pronunţe cît mai tare unele fraze mai de efect, gesticula ca negustorii, se bătea cu pumnul în piept, iar la cîte un pasaj mai patetic îşi ducea mîna la tîmplă. Toate acestea nu erau însă decît nişte izmeneli ale unui ins necioplit şi lipsit de har : artistul petersburghez era făcut, mai de grabă, să care saci la moară, nicidecum să joace teatru.

Vihrov nu izbuti să-i mai urmărească izmenelile.

— îngrozitor de prost joacă ! spuse el şi-şi întoarse capul.

Nu este numai un actor prost, rosti Abreev. Şi ca om e un neobrăzat. Zilele astea s-a prezentat la mine, mi-a pus pe masă o grămadă de bilete pentru acest spectacol şi mi-a pretins să le distribui eu. I-am răspuns că pentru aşa ceva n-am nici timp, nici tragere de inimă. Atunci, profitînd de slăbiciunea lui Kerghel pentru ***m-lle*** Sokolova, i-a vîrît lui pe gît toate aceste bilete. E pe drept cuvînt un tip detestabil.Vihrov privea cu tristeţe spre scenă. Acolo, fiecare actor, fiecare actriţă se străduiau să vorbească, să scrie şi să mănînce cam aşa cum se întâmplă în viaţa de toate zilele ; nimănui nu-i

[1] Operă a dramaturgului rus A. M. Ostrovski (1823—1826).

trecea prin minte că pe scenă realitatea e deosebită, o realitate specifică scenei. în locul distribuirii actorilor, aşa cum se făcea în trecut, în roluri de ticăloşi, tragedieni sau comici — o distribuire oarecum mai logică, întrucît avea în vedere latura psihică a personajului — acum, întreaga trupă îşi împărţea rolurile astfel : unul juca rolul negustorului, altul pe cel al mujicului, un al treilea, rolul boierului. Pe nimeni nu interesa însă dacă aceste personaje reprezintă oameni buni, răi sau proşti. Vihrov gîndi că o asemenea orientare va face ca foarte curînd teatrul să devină o simplă distracţie lipsită de conţinut şi nici prea veselă, încetînd cu desăvîrşire să mai fie un for de îndrumare pe plan intelectual şi moral, aşa cum fusese el în vremurile de neuitat ale lui Mocealov, Şcepkin [1] şi chiar Karatîghin [2], care năzuiau să prezinte în faţa publicului omul, iar nu categoria socială, şi care nu se străduiau ca publicul doar să rîdă, ci îl făceau să şi plîngă !

Revenind în camera lui de hotel, cu aspectul ei atît de puţin atrăgător, eroul meu se lăsă pradă celor mai triste gînduri ; stabilise împreună cu Mary ca mai întîi să-i trimită el o scrisoare prin care s-o întrebe cînd ar putea veni la Petersburg, urmînd ca ea să-i răspundă. Dar îi va răspunde oare ? Oricum, avea să treacă între timp cel puţin o lună de zile. Cu ce să se ocupe el în toată această perioadă ? Noua societate a oraşului îi era complet străină. Dintre vechile cunoştinţe, Knopov, cu zeflemelile lui lipsite de noimă, îL se păru, de astă dată, a fi cu totul dezagreabil, Kerghel extrem de vulgar, iar Abreev întrucîtva plictisitor. Şi iată că eroul meu, cel cu părul nins, îşi lăsă capul în palme şi ochii i se umplură de lacrimi. Această dispoziţie sufletească îl făcu să nu închidă ochii toată noaptea ; abia către orele nouă dimineaţa, izbuti, ostenit, să aţipească, dar auzi fără veste, venind din odaia vecină, un glas de femeie.

— Nu-i nimic; am să aştept, am să stau uite aici ! îi spunea ea lui Mihaila.

[1] Şcepkin, Mihail Semionovici (1788—1863), celebru actor rus.
* Karatîghin, Vasili Andreevici (1802—1853), actor rus.

fapre groaza lui, Vihrov recunoscu glasul doamnei Ogarlcna, onorabila nevastă a şefului de poliţie rurală.

„Ce-o fi căutând aici ?- se întrebă el, încercînd dorinţa de a o lua din loc. Se gîndi ~poi să-şi continue somnul ; dar nu mai fu chip să adoarmă. întrucît femeia, aşezîndu-se pe o canapea, se foi necontenit, gîfîi, tuşi, astfel încît, pier- zîndu-şi răbdarea şi, îmbrăcîndu-se la iuţeală, Vihrov ieşi din dormitor ; era supărat, însă pe nevasta poliţaiului lucrul acesta n-o impresionă cîtuşi de puţin.

— Dormi cam prea mult, nenişorule ! i se adresă ea pe un ton familiar.

— Dumneata erai ! Ce doreşti ? o întrebă Vihrov, pe tonul cel mai sec.

— Ce doresc ? Am venit să te văd. Rămîi aici mai multă vreme ?

— Plec mîine, răspunse Vihrov, zicîndu-şi în gînd că-i va porunci lui Mihaila în modul cel mai sever să n-o mai primească pe Ogarkina.

— Atunci totu-i în regulă. Nici n-aş fi ştiut că ai ve- j nit, dar băieţelul meu a fost la teatru şi mi-a spus : „Mă- ' mico, l-am văzut pe scriitorul Vihrov, şedea în loja guvernatorului !" Ah, m-am gîndit, şoimul nostru s-a abătut iar pe la noi. Şi iată-mă aici.

Vihrov tăcu.

— Guvernatorul, după cum se vede, i-o cunoştinţă ă dumitale, ţi-e prieten, nu-i aşa ? continuă ea să-l interogheze.

— Da, răspunse Vihrov, încruntîndu-se.

— Uite cum stă treaba. Mai demult, dumnealui l-a dat afară pe bărbatu-meu din slujbă. Spune-i, rogu-te, să-l primească îndărăt.

— N-am nici un drept să intervin pe lîngă guvernator: Pentru nimeni şi pentru nimic, răspunse Vihrov.

— E i asta-i bună ! Vorbeşti ca să te afli în treabă: Crezi c-o să-ţi cadă limba dacă pui, colo, o vorbă ?... Chiar nu vrei să-l rogi ?

.<

— Nu, n-am să-l rog.

— Uite de aceea nu-ţi dă Dumnezeu fericire în viaţă ; arăţi tare bătrîn.

Vihrov tăcu.

— Să ştii că bărbatu-meu şi cu mine nu mai avem ce pune pe masă, zău aşa, continuă femeia, incercînd să-l înduioşeze.

• Vihrov continua să tacă.

— De ce-i rabdă dumnealui pe ceilalţi şefi de poliţie de la ţară ? Parcă ăia sînt mai grozavi ca bărbatu-meu ? Cere-i să-l. reprimească în slujbă, te rog din inimă, su- fleţelule !

- — N-am să-i cer nimic. Şi te rog să mă laşi în. pace ! se răsti în. cele din urmă Vihrov, scos din răbdări.

— Of, ce oameni sînt în ziua de astăzi ! zise femeia, dar de plecat, n-avea de gînd să plece.

■ — Mihaila, strigă Vihrov, dă-mi şuba şi bastonul. Plec în oraş.

— Unde te duci ? îl întrebă ea, stingherită de-o asemenea întorsătură a lucrurilor.

— Mă priveşte, răspunse el. îşi îmbrăcă grăbii haina şi părăsi încăperea.

— Nu vrei să vorbeşti cu guvernatorul ? îi strigă ea din urmă.

— Nu, n-am să vorbesc ! răspunse Vihrov şi, sărind în cea dinţii birjă care îi ieşi în cale, porunci birjarului să-l ducă unde poftească.

— Ptiu, ce om afurisit ! exclamă Ogarkina şi porni, rămasă cu buzele umflate, de-a lungul trotuarului.

Spre seară, eroului meu i se mai potoli mînia, astfel încît, venind la Abreev, îi povesti cu umor toată această scenă, ba chiar adăugă :

— Cred că, într-adevăr, nici ceilalţi şefi de poliţie de pe la sate nu-s mai destoinici.

— în primul rînd sînt totuşi mai "destoinici, iar în al doilea rînd n-au asemenea neveste ; ăştia învîrteau amîn- doi treburile pe la secţie şi-i jefuiau amîndoi pe oameni!

Vihrov n-avu ce să mai zică, iar Abreev, am iniin- du-şi, parca, de-o treabă, adăugă

— :Adineaori" a trecut pe la mine dirigintele poştei şi mi-a adus o scrisoare pe numele dumneavoastră, trimisă post-restant ; dealtfel, i s-a şi comunicat de . la Peterşburg să v-o inmineze îndată ce veţi sosi în oraş.

Vihrov înţelese că scrisoarea era de la Mary. O,luă cjx miinile tremurinde şi o desfăcu în grabă. Mary îi scria.:.

„Dragul meu prieten ! Am suportat bine cea dinţii scenă a întîlnirii cu persoana pe care o ştii. Am învăţat, "ce-i drept, să mă prefac, dar nu mai pot sta fără să te vad. Vino îndată, iar apoi, fie ce-o fi.
A ta Mary."

*— Probabil că-i o scrisoare plăcută ? zise Abreev. dîn- du-şi seama că Vihrov radiază de bucurie.

—• Foarte plăcută ! Chiar mîine plec la Petersburg.

— De ce atîta grabă ? Mai rămîneţi un timp ca oas'- pete al nostru.

— N u pot. Am de primit acolo o sumă importantă de bani şi am de aranjat unele treburi legate de moşia mea, îndrugă Vihrov, înnebunit de fericire. ..

Avea impresia că toate suferinţele lui au luat sfîrşit şi nu-l mai aşteaptă decît o viaţă fericită alături de Mary. Rămase toată seara la Abreev, ca să se sustragă măcar în parte sentimentelor care îl încercau. Abreev, dimpotrivă, păru dacă nu trist, cel puţin grav şi nemulţumit.

— Vă invidiez că plecaţi la Petersburg, rosti în cele din urmă.

—• Pesemne că v-aţi săturat de viaţa asta de provincie ? zise Vihrov.

— Nu atît de ea, cît de slujba asta blestemată. Gîndi- ţi-vă în ce situaţie mă aflu. Directorul meu de cancelarie, de pildă, cum bineînţeles că aţi observat şi dumneavoastră, e un om cult şi deştept, însă nu se pricepe să alcătuiască nici un document, nici cea mai simplă hîrţoagă.

— Poate că nu s-a deprins încă să le alcătuiască.

—• Nu, n-aş putea s-o spun. Pur şi simplu are mintea cam tulbure : aşterne pe hîrtie vrute şi nevrute, iar ceea ce trebuie spus nu spune. Şi-apoi, e vanitos din cale afară ; nu numai că nu se sfătuieşte cu nici unul din subalternii săi, dar chiar şi-atunci cînd îi spun eu că nu face o treabă cum se cuvine, sare în sus şi-mi răspunde cu multă im-> pertinenţă.

— De ce-l menajaţi ? Schimbaţi-l.

— Nu pot s-o iac, răspunse Abreev, pentru că l-am luat chiar eu de la Petersburg şi l-am adus aici. Şi-apoi cu cine l-aş putea înlocui ? Pe foştii şperţari nu vreau să-i mai primesc înapoi, iar tinerii de aici... Iată, aţi văzut-o şi dumneavoastră pe bătrînica aceea care mi se plîngea că fiul ei doar că n-o bate, ca să pună mina pe întreaga ei avere... Cam toţi sînt la fel. Vă daţi scama, deci, că nu-i cu putinţă să faci o treabă serioasă cu asemenea oameni !

Vihrov zîmbi cu tristeţe.

■— E de mirare ce aspect dezgustător ia totul pe la noi, zise el.

— Da, se grăbi să-l aprobe Abreev. Şi totodată sîntem obişnuiţi să învinuim numai guvernul. Acesta însă nu-i o formulă abstractă. Guvernul îşi recrutează oamenii de încredere dintr-o anumită societate şi dacă se constată că în serviciul lor sînt nişte ticăloşi, leneşi şi proşti, înseamnă că sînt la fel şi în viaţa lor particulară. De aceea, societatea n-are de ce să arunce vina pe altcineva ; ea trebuie să se uite mai întîi la ea însăşi ! Aş dori foarte mult să am un director de cancelarie deştept, şi un şef de poliţie energic, dar de unde să-i iau ? Duce şi Petersburgul lipsă de oameni, darmite provincia.

Vihrov vedea şi el lucrurile cam la fei.

La despărţire, îl rugă pe Abreev să transmită salutări lui Knopov, preşedintelui Curţii şi lui Kerghel, rugîndu-i să-l scuze că n-a apucat să se abată pe la dînşii.

— Vreţi să vă luaţi rămas bun de la soţia mea ? îl întrebă generalul.

— O, neapărat ! exclamă Vihrov, uilînd pînă atunci cu desăvîrşire de *m-me* Abreeva.

Guvernatorul îl conduse spre încăperile ocupate de nevastă-sa.

— Ce dorici să transmit celor de la Petersburg ? Nu vă plictisiţi aici ? o întrebă Vihrov, ca să spună ceva.

— Nu, nu mă plictisesc ! Salutaţi-i pe toţi din partea mea, rosti ea, aproape cu un. geamăt.

— Dumneaei se acomodează pretutindeni ! interveni Abreev şi un zîmbel amar apăru pe chipul lui frumos.

xn

CENERALUL EISMOND

Sosind la Petersburg, Vihrov **îi** scrise numaidecît o scrisoare lui Mary şi o întrebă cînd poate veni la ea. Mary îi răspunse că ea şi soţul ei sînt foarte bucuraşi să-l vadă şi că-l roagă să vină chiar în ziua aceea pe la ora nouă seara. Mai ales că vor fi de faţă şi unele cunoştinţe de-ale lor, care ar dori mult să-T cunoască. Din cuvintele lui Mary, cum că ea şi soţul ei sînt foarte bucuroşi să-l vadă, Vihrov înţelese că din acest punct de vedere totul era în ordine ; fraza privitoare însă la cunoştinţele lor n-o mai înţelese. Trebuie arătat aici că Eismond, aşa cum i se întîmplase şi altcîndva, în Caucaz, căpătase şi în Crimeea, pe deplin merit, renumele de erou ; rănit, bolnav, revenise la Petersburg ca erou al Sevastopolului. Societatea îl primise cu mult entuziasm : în cinstea lui se organizară mese, fură rostite discursuri ; drept răsplată i se acordase un post onorabil şi liniştit, primise în arendă şi o moşie întinsă. Toate acestea l-au bucurat cu adevărat. închirie, împreună cu Maşurocika lui, cum îi zicea el lui Mary, o locuinţă superbă pe Angliiskaia naberejnaia şi stabili aşa numitele *jours fixes*. Seara pentru care Mary îl invitase pe Vihrov era tocmai un

asemenea *jour fixe*. Sosind, Pavel găsi acolo cîţiva militari în uniforme şi cîţiva civili în fracuri negre şi cămăşi impecabile. Stăteau în grupuri şi, cu o vădită stimă pentru gazde, discutau între ei cu glasuri scăzute. În camera de oaspeţi, Vihrov zări, în cele din urmă, şi silueta scundă, plinuţă a generalului, care şedea într-un fotoliu comod, avîndu-şi vestonul descheiat şi lipsit de decoraţii, în afara ordinului Sfîntul Gheorghe pentru vitejie. Mîneca de la braţul drept îi era despicată şi legată cu nişte cordeluţe. Recunoscîndu-l pe Vihrov, Eismond exclamă bucuros :

— A, scumpul meu văr, bine ai venit !

Mary îi explicase din nou că Vihrov le era rudă, ba chiar una foarte apropiată, din partea lui Esper Ivanîci.

'— Soţia mea v-a făcut o vizită lungă, de-o lună întreagă ! reluă generalul.

j

— Da-da ! făcu Vihrov.

Mary stătuse la el două luni şi jumătate. Generalului însă îi spusese, pesemne, că n-a stat decît o lună. Curînd veni Jenecika şi se repezi să-l îmbrăţişeze pe Vihrov.

— Spune-mi, unchiule, ce mai face Simonov, e sănătos? întrebă înainte de toate.

— E sănătos, răspunse Pavel.

Mary, venită şi ea între timp din odăile lăturalnice şi zărindu-l pe Vihrov, scoase chiar un strigăt uşor, ca şi cînd nu s-ar t'i aşteptat să-l vadă.

— Ah, *Paul !* Tu eşti ! Bine ai venit ! îi spuse ea, străduindu-se să i se adreseze, aşa cum avusese cîndva obiceiul, ca unui om încă toarte tînăr, aproape băieţandru ; i se păru totuşi fistîcită, şi, de aceea, un pic comică.

Pavcl se aşeză apoi lîngă general, iar Jenecika veni în dreptul lui, ba chiar îl îmbrăţişă, dar Evgheni Petrovici, cine ştie de ce, nu-i dădu voie să rămînă acolo.

— N-ai ce să faci aici, pleacă în camera ta, îi spuse.

— Tată, vreau să mai rămîn ! seinei copilul.

— Ai să vii mai tîrziu, acum te rog să pleci, repetă Eismond cu severitate.

Janccika se îndepărtă.

Generalul i se adresă îndată lui Vihrov pe un ton misterios.

— Soţia mi-a spus că aţi fost foarte bolnav !

— într-adevăr, răspunse acesta, neînţelegînd încă unde ar putea să ducă această discuţie.

— Văd că aţi slăbit mult şi aţi cam îmbătrînit, reluă generalul cu multă compătimire.

— Nici acum nu mă simt bine, răspunse Vihrov.

— Nu-i de mirare, nu-i de mirare ! exclamă generalul şi se lăsă pradă gîndurilor.

— Aţi fost rănit grav ? îl întrebă Vihrov după un răstimp de tăcere.

Generalul zîmbi.

— De trei ori m-au atins canaliile. Întîi la picior, apoi la mînă, uite, mi-au zdrobit-o, şi în fine un glonte mi s-a oprit în stomac ; sînt trecut în rîndul celor grav răniţi ; de gradul întîi ; de n-ar fi fost fata aceea, Prihina, cunoştinţa dumneavoastră, poate că nici n-aş mai fi fost în viaţă : a vegheat zi şi noapte la căpătîiul meu !... S-o odihnească Dumnezeu în împărăţia cerurilor !... Am s-o pomenesc mereu.

— Cum ? A murit ?!... exclamă Vihrov.

— A murit... Avea spirit de erou fata asta !... De fapt, nu atît focul şi sabia ne-au adus la ananghie, cît boala aceea : tifosul ; grozave ne mai erau casa şi masa... Pe celelalte surori de caritate, deh, nu le ore a atrăgeau corturile soldaţilor bolnavi de tifos : ea însă a fost cea dinţii care s-a oferit să-i îngrijească. „Mă pun. zice, în slujba soldatului rus". Dar n-au trecut după aceea decît trei zile, că s-a şi molipsit şi-a murit !...

Vihrov îl asculta cu capul plecat.

— Mi-a mai spus nevasta, continuă Evgheni Petrovici pe tonul misterios de adineaori şi chiar plecîndu-se la urechea lui Vihrov, că v-a zguduit mai ales asasinarea acelei femei care vă era atît de apropiată...

-— Da-da, zise Vihrov.

— Era un ataşament serios sau numai aşa, o glumă ? îl întrebă Eismond.

— Era un ataşament foarte serios, răspunse Vihrov, în- ţelegînd, în sfîrşit, de ce i se spuseseră toate acestea generalului şi în ce sens trebuia să-i răspundă.

— Aşa mi-a spus şi Maşa. Din cîte am auzit, însă, aţi avut relaţii şi cu doamna Fateeva ?

— Ce-a fost, s-a sfîrşit de mult, răspunse Vihrov.

— înseamnă că pe cealaltă aţi cunoscut-o mai tîrziu ?

— Mai tîrziu, zise Vihrov.

— îmi dau seama cît de mult v-a zdruncinat această moarte, mai ales că s-a abătut a?a, din senin ! Asemenea răni, zic eu, se vindecă mai greu decît cele de felul ă-ta.

Şi generalul îşi arătă aproape cu dispreţ braţul rănit.

Vihrov tăcu ; îi venea greu să asculte vorbele naive şi încrezătoare ale eroului.

. . Curînd veni la ei Mary, însoţită de doi tineri, unul civil, celălalt militar.

— *M-r* Sivţev şi *m-r* Krugher vor să te cunoască, îi spuse ea lui Vihrov fără să-l privească, arătînd spre cei doi'tineri ; mai părea şi acum niţeluş fistîcită.

— Scrierile dumneavoastră fac senzaţie, ii zise lui Payel tinărul îmbrăcat civil, se pare, .Krugher.

— Totdeauna cînd încep să citesc vreo carte a dumneavoastră nu pot s-o mai las din mînă, interveni şi Sivţev, militarul.

în aparenţă. Vihrov le ascultă laudele cu nepăsare ; în realitate însă ele îl măguliră. Se an trenă în discuţie cu cei doi tineri şi află că scriau şi ei : civilul publica articole de economic politică, iar militarul, povestiri despre ultimul război ruso-turC la care participase şi el. După unele idei şi expresii ale lor, Vihrov înţelese că amândoi erau nişte scriitoraşi din cei mai nevinovaţi ; între timp, Mary i ae adresă Ini Eismond :

— Astăzi ai să joci cărţi ?

— Cum să nu 1 îi răspunse el.

— Domnilor, vreţi să jucaţi a partidă de cărţi ? întrebă ea îndată pe doi generali în vîrstă care, de plictiseală, începuseră să caşte : generalii acceptară cu plăcere. Mary îi aşează îndată pe toţi la masa de joc ; voia să discute mai în voie cu Vihrov, clar planul nu-i prea reuşi, pentru că în sală intră încă un musafir, un bărbat înalt, blond, cu părul înspicat şi cu o stea prinsă de pieptii fracului.

Vih'-ov încercă un sentiment neplăcut : nou-venitul era Plavin. Salută cu gravitate pe cei cîţiva tineri aflaţi acolo, apoi se îndreptă direct spre gazdă.

— Vă salut cu plecăciune, excelenţa voastră! îi spuse pe un ton oficial.

— Mă bucur foarte mult să vă văd, foarte mult ! rosti cu căldură Evgheni Petrovici, sălt'ndu-se în fotoliu şi strîn- gîndu-i mina lui Plavin, care, îndată după aceea, îl observă şi pe Vihrov.

— Dumnezeule, pe cine văd ! rosti el, însă pe un ton de superioritate. Vi s-a dat în sfîrşit drumul, aţi fost eliberat ?

— Am fost eliberat, îi răspunse Vihrov cu ironie în glas.

— Şi cu ce v-aţi ocupat acolo ? întrebă Plavin.

r— Am avut o slujbă, am lucrat.

j— Aţi lucrat. ? făcu Plavin ridicînd din sprîncene.

— Am lucrat!... Numai că n-am avut parte, ca dumneavoastră de stele şi decoraţii.

— Dar e şi firesc : noi sîntem oameni ai pămîntului şi avem nevoie de stele pămînteşti, pe cînd dumneavoastră, poeţii, le puteţi smulge şi din ceruri ! rosti Plavin, apoi, făcînd o piruetă pe tocurile lui înalte, se duse să discute cu Mary.

—• Vineri am fost la teatru, am ascultat-o pe divina Bosio. Credeam că am să vă întilnesc şi pe dumneavoastră.

. —• Nu prea mă duc la operă, îi răspunse Mary pe un ton sec.

—• Ar trebui totuşi s-o faceţi, dacă nu pentru spectacolul în sine, cel puţin pentru cunoştinţele dumneavoastră. Să le oferiţi plăcerea de a vă întîlni măcar din cînd în cînd! rosti Plavin.

— N-am asemenea cunoştinţe, răspunse Mary.

—• Nu se ştie, nu se ştie !... rosti Plavin şi îşi lovi piciorul cu pălăria.

Vihrov vedea foarte bine că fostul lui prieten nu-şi mai încape în pie e de înfumurat ce era. Dar din ce pricină să fi ajuns astfel ? Oare numai din pricina rangului de consilier titular şi a ordinului Sfîntul Stanislav ?

— Cu ce se mîndieşte atît de mult acest domn ? nu mai putu răbda el şi o întrebă pe Mary, cînd rămaseră pentru cîteva clipe singuri.

— A ajuns un militant de seamă în problema reformelor, răspunse ea. E socotit a fi astăzi omul cu vederi din cele mai progresiste ; miniştrilor le spune de-a dreptul : „Excelenţa voastră, vă stimez prea mult ca să vă permiteţi a întreprinde cutare lucru !"

Vihrov zîmbi ironic.

în esenţă însă, a rămas un slugoi, zise el. Nu pot avea în dumnealui nici cea mai mică încredere !... Douăzeci de ani petrecuţi într-o cancelarie nu pot trece fără să lase urme : ei îl fac pe om să gîndească îngust şi să n-aibă sentimente prea nobile

— .Ai dreptate ! se grăbi să confirme Mary. Ca om deştept, şi-a dat seama, pur şi simplu, că a venit vremea s-o facă pe liberalul. Şi-o face. De altfel nu e singurul : i-o falangă întreagă de-alde ăştia. Parcă ar fi nişte giruiete : se invîrt şi. se schimbă după cum bate vîntul ; ţi-e şi scîrbă să-i vezi !

La cină, Plavin se comportă şi mai ciudat : doi generali în vîrstă discutau cu Evgheni Petrovici despre Sevastopol. Cîtva timp ol urmări atent cele ce spuneau.

— Ce ziceţi, excelenţa voastră, a fost oare Koşka [1] ăsta wn marinar chiar atît de curajos ? îl întrebă el pe Eismond, chipurile din curiozitate, dar de fapt cu scopul vădit de a-l ironiza.

Bineînţeles "că Evgheni Petrovici nu-i sesiză intenţia.

— Acolo n-a fost un singur Koşka, răspunse el cu naivitate, au fost sute, mii !... Ce-au făcut soldaţii noştri nici nu v-ar putea trece prin minte ; mergeam odată pe lîngă o tranşee şi văd că vine dintr-o incursiune plutonul comandat de un căpitan al meu, care a căzut şi el după aceea. îl aud strigînd : „Da' unde-i Petrov ?... A fost ucis ?" Nimeni n-a ştiut ce să-i răspundă. După vreo cinci minute însă numai că apare ca din pămînt şi Petrov acela. „Unde ai fost ?" „Păi, zice, am dat fuga pînă la locul incursiunii : mi-a scăpat acolo pipa din buzunar." Ei, ce ziceţi de asta ?

Bătrînii generali clătinară din cap şi zîmblră.

— Curajul este, firește, o calitate onorabilă ! se amestecă din nou în discuţie Plavin. Dar de ce să dispreţuim atît de mult frica : ea e firească tuturor oamenilor raţionali şi nu unor nebuni...

— Fricoşii sînt dispreţuiţi, accentuă Eismond, pentru eă un fricos îşi poartă numai lui de grijă, numai la pielea lui se gîndeşte, pe cînd un om curajos — la suveranul său şi la patrie.

— Oare nu vi s-a întâmplat niciodată, excelenţa voastră, să vă fie frică ? ripostă Plavin.

— De fapt ce înţelegeţi dumneavoastră prin cuvîntul „frică" ? îl întrebă la rîndul său Eismond. Să fi evitat vreo misiune periculoasă, să nu fi îndeplinit de frică ordinele superiorilor mei, să fi bătut în retragere cînd încă mai puteam ţine piept duşmanului — de aşa ceva, martor mi-e Dumnezeu şi conştiinţa mea, niciodată nu m-am făcut vinovat ; dar ca să mă simt neplăcut, mai ales în infernul de la Sevastopol, asta mi s-a întîmplat deseori : bombele zburau pe sus ca nişte artificii, aici vedeai sînge, dincolo creier omenesc, în altă parte

[1] Erou al Sevastopolului.

auzeai gemete... Nu numai tu, dar şi calul de sub tine tremura şi-şi ciulea urechile văzînd şi chiar înţeiegînd ce se petrece acolo.

—• Dar ce fel de cîntec e ăsta, reluă Plavin. Am auzit ca l-au născocit cei de la Sevastopol : „Şi pe patru s-a-ntîm- plat : necuratul nc-a-ndemnat munţi să cucerim !"

Auzindu-i vorbe'.e, Eismond păru că se supără.

— Se pot născoci tot soiul de cîntece ! răspunse el apăsat, trebuia însă să fii acolo, s-adulmeci pulberea şi-abia atunci să simţi cam a ce miroase războiul. Se întîmpla uneori ca inamicul să tragă în noi ca într-o turmă de berbeci adunată în ţarc, iar noi nu puteam să-i răspundem căci nu mai aveam nici un bob de pulbere ; erai în stare să mori nu din pricina obuzelor, ci de necaz.

Plavin i se păru lui Vihrov nesuferit, odios.

„Numai în veacul unor concepţii din cele mai denaturate, gîndi turbat de furie eroul meu, această creatură a ministerului, acest panglicar al ideilor noi îndrăzneşte şi poate să-şi bată joc de omul care şi-a slujit cu adevărat patria."

Cînd Eismond tăcu, Vihrov nu mai putu răbda şi rosti cu glas tare, ca să-l audă toată lumea :

—• Sevastopolul este un fenomen pe care nimeni din lume nu l-a mai trăit vreodată : să rezişti unsprezece luni unui asediu şi unor arme cum sînt cele de azi — e un lucru mult mai serios decît a fost, de piidă, apărarea Saragossei. care a ajuns să se bucure de-o faimă mondială, şi nume: o înţelegere obtuză şi plină de venin a lucrurilor poate permite cuiva să vorbească despre apărătorii Sevastopolului fără veneraţia cuvenită.

Cu toată străduinţa sa de a se stăpîni, Plavin se înroşi violent.

—■ Probabil că nici n-ar putea cineva să vorbească altfel despre ei !

— Aş dori şi eu să fie aşa ! îi răspunse Vihrov. Pentru că oricum ar fi acţionat aceşti oameni acolo, cu mai muilă sau mai puţină judecată, totuşi au acţionai *cu curaj* (nimeni nu poate nega acest lucru !), şi cu preţul vieţii lor ne-au salvat burdihanele ; tocmai de aceea, cînd s-au întors de acolo, mirosind încă a praf de puşcă şi a sînge neînchegat, Moscova a înţeles acest

lucru : lumea de acolo li s-a închinat. Pe cînd aici se pare că nu-i tocmai la fel !

— întocmai aşa este şi aici ! spuse Palvin, luîndu-şi un aer de parcă nu izbutea să înţeleagă ce anume îl făcuse pe Vihrov să se aprindă atît de tare.

— Mă bucur dacă-i aşa ! rosti Pavel, întorcîndu-şi privirea în altă parte.

— Nu ştiu ! interveni Evgheni Petrovici, ridicînd ochii plini de lacrimi. Nu ştiu dacă trebuie să ni se închine cineva, ori să ne ocărască ; ştiu însă un singur lucru : că nici unuia dintre noi, cei care am fost acolo, nu ne-a fost gîndul nici la întoarcerea acasă, nici la a scăpa cu zile, de aceea nimeni nu se aştepta la vreo recompensă în această viaţă şi chiar dacă năzuia la ea, atunci numai în cea de apoi !...

În timpul cinei, Plavin se comportă cu aceeaşi insolenţă ; se vedea totuşi că Vihrov îi dăduse zdravăn peste nas. Ajuns în dreptul eroului meu, cînd se ridicară de la masă, şi la oarecare distanţă de ceilalţi, nu mai putu răbda şi-i spuse cu ironie :

—■ Provincia v-a reeducat complet, aţi devenit un fel de patriot.

— Patriot am fost întotdeauna şi n-am obiceiul să-mi schimb pielea după cum bate vîntul, îi răspunse Vihrov cu brutalitate.

—• Aşa ? Eu vă credeam altfel ! rosti tărăgănat Plavin, apoi, după un timp de tăcere, adăugă : sper că veţi trece pe la mine ?

— Dacă-mi îngăduiţi, răspunse Vihrov, lăsîndu-şi privirea în jos ; îşi zise în gînd că nu va călca pe la Plavin.

—. Vă rog ! repetă acesta şi luîndu-şi rămas bun de la gazde, porni spre ieşire.

Pe ceilalţi oaspeţi îi salută doar înclinînd din cap. Observîndu-i gestul, Vihrov şi Mary schimbară, un' zîmbet. Curînd rămăseseră numai ei doi în salon.

— Cînd o să ne mai vedem ? rosti Vihrov.

— Joi... Soţul meu va pleca la consiliu, apoi va luă masa la club... Voi fi toată ziua singură... spuse Mary, ca şi cînd nu i s-ar fi adresat lui Vihrov, ci ar fi povestit uni fapt divers.

Apoi o chemă Eismond şi ea trecu dincolo. Vihrov **îşi** luă rămas bun de la amîndoi.

— Poftiţi mai des pe la noi ! i se adresă generalul,' luînd mina nevesti-şi şi sărutîndu-i-o.

Mary şi Vihrov se aprinseră amîndoi la obraz şi, pentru prima dată în viaţă, eroul meu simţi cît este de înţeles un sentiment de gelozie faţă de soţul femeii iubite. Se grăbi să plece, dar în închipuire i se iviră fără voie nişte scene ce-l revoltară pînă în adîncul inimii, umilind totodată şi fiinţa celei dragi, scene însă pe deplin posibile, aproape de neînlăturat pentru sărmana jertfă !

XIII

O SERATĂ LA PLAVIN

Timpul trecea vertiginos ; cu fiecare zi, faima eroului meu, ca scriitor, creştea tot mai mult şi, totodată, sporea faţă de el şi atenţia lui Plavin, cu care se întîlnea numai la familia Eismond ; pînă la urmă, acesta îl chemă odată de **o** parte.

— Spuneţi-mi, *m-r* Vihrov, sînteţi supărat pe mine % îl întrebă el şi în glas parcă i se simţea mîhnirea.

— De ce să fiu supărat ? replică Pavel, stingherit la rîndul său.

— Cum să-mi explic atunci că nu vreţi deloc să daţi pe la mine ? V-aş ruga să poftiţi joi seara ; vor mai veni la mine cîteva persoane foarte interesante.

— De acord !... rosti tărăgănat Vihrov. Totuşi, înainte de a se hotărî să întreprindă această vizită, se sfătui cu Mary.

— Du-te, îi spuse ea, el ne-a susţinut foarte activ în demersurile întreprinse pentru eliberarea ta. de pictorul Raguza. Vihrov nu-şi putea da seama încă dacă acesta era ucrainean sau polonez, dar în accentul, în tonul glasului său, simţi deodată ceva neplăcut, respingător.

— Chiar acum am terminat tabloul : „Masacrul de lîngă Praga al patrioţilor polonezi", dar — să-mi fie cu iertare ! — nu mi se dă voie să-l expun ! strigă Raguza, de răsună toată casa.

— Care să fie pricina ? îl întrebă, arătînd mirat, Plavin.

— Mi se spune că pentru Rusia ar fi o jignire a sentimentului naţional ; dar, iertaţi-mă, domnilor, am ripostat într-o zi, eu înfăţişez aici acţiunile marelui Suvorov ! strigă Raguza.

— Dumneavoastră însă aţi prezentat, bineînţeles, nu triumful învingătorului, ci triumful moral al învinşilor, observă, subtil, Plavin.

— Eu arăt faptele aşa cum au fost, iar publicul n-are decît să judece, continuă să vocifereze Raguza.

— E un lucru de neînţeles : se pare că la noi totul e interzis, nimic nu se permite ! rosti, chiar cu o anumită mîndrie, tînărul de adineaori.

în timpul acestor discuţii, Zamin. stătuse cu capul plecat.

— Ce-i cu acest domn, îl întrebă încetişor Vihrov, arătînd spre Raguza, e, într-adevăr, pictor sau e un impostor ?

— Cred că-i un impostor ! răspunse Zamin cu glasul cel mai calm.

— Tabloul există cu adevărat ?

— Nu-l arată nimănui, dar se plînge peste tot că nu i-a fost primit la expoziţie.

— Arta noastră, strigă din nou Raguza, trebuie să fie, ca şi literatura, o armă a demascării. Totul trebuie îndreptat spre ridicarea propriei noastre conştiinţe.

Cum ar trebui să se, manifeste această conştiinţă, dacă am privi tabloul dumneavoastră ? întrebă Zamin. în sensul că Suvorov al nostru e un mizerabil,

iar polonezii nişte martiri

— ?Conştiinţa trebuie să se manifeste într-un fel ! ţipă Raguza, ocolind răspunsul. Cînd forţa marilor idei slăbeşte iar lumea se banalizează, cînd marile naţiuni decad şi sînt impilate, iar oameni de seamă nu mai există, atunci toate artele trebuie să condamne această perioadă de decadenţă: - — Probabil că acolo am să întâlnesc numai cinovnici.. Ce am de împărţit cu ei ? Ce să discut cu ei ?

— Poate că ai să te vezi şi cu vreo cunoştinţă- Treacă, de la tine !

. — Ai dreptate ! admise Vihrov şi, în ziua stabilită, se duse la cel care îl invitase.

Plavin ocupa o locuinţă de-a statului, cu o scară de marmură şi cu un uşier plăcut la înfăţişare, tot de-al .statului ; apartamentul în sine, cum se putea aprecia după primele camere, era foarte mare şi foarte frumos mobilat... Invitaţii gazdei erau adunaţi în bibliotecă, şi cel dintîi pe care îl zări acolo Vihrov fu Zamin ; cu toate că nu se văzuseră de atîţia ani, îl recunoscu îndată. Zamin era la fel de stîngaci ca şi pe vremuri, numai că se îngrăşase şi mai mult, o barbă stufoasă îi năpădise obrazul şi purta de astă dată o haină mai puţin uzată.

— Ce vini v-a adus pe aici ? ! exclamă Vihrov.

Zamin îi strînse puternic şi prietenește mina.

— Sînt invitat aici în legătură cu problema ţărănimii, răspunse el.

— În legătură cu problema ţărănimii ! făcu Vihrov cu bucurie în glas.

— Da, căci la noi mai curînS se ştie ce se petrece pe lună, decît cum o duce ţăranul nostru, rosti cu glas scăzut Zamin şi izbucni în rîs.

— Bine aţi venit ! îl întîmpină Plavin cu simplitate şi într-un mod foarte prietenesc (ca şi ceilalţi oaspeţi, purta o haină simplă, largă, aşa că Vihrov se simţi jenat că venise îmbrăcat în frac).

— Domnul Penin ! i-l recomandă apoi Plavin pe un tînăr dintre cei adunaţi acolo. Dumnealui e pianistul Kol- bert, iar dumnealui e pictorul Raguza ! încheie apoi, arătînd spre ceilalţi doi musafiri, dintre

care Raguza avea o faţă ciupită de vărsat, o barbă ţepoasă, părul aspru şi privirea tristă ; pianistul Kolbert, în schimb, avea o fizionomie blîndă de evreu, cu urechile drepte şi cu nişte ochi lipsiţi de culoare, ca şi Cîncl în locul corneei naturale ar fi avut una decupată dintr-o hârtie decolorată.

■ întreaga societate se afla în jurul unei mese mari, de culoare verde. Vihrov avu grijă să se aşeze alături de Zamin. Pînă la sosirea lui, discuţia fusese dirijată pesemne

— Ba eu sînt de părere că trebuie să se dea libertate oricăror convingeri, rosti Plavin. Să ştiţi că am vrut să vă fac cunoştinţă mai ales cu Manuil Moiscevici, adăugă el, arătînd spre Kolbert, care îi sorbea din ochi şi părea că nici nu îndrăzneşte să se apropie de ei.

Vihrov îl mai salută o dată.

— Domnul Kolbert e, de fapt, pianist, însă doreşte să devină compozitor, spuse Plavin.

— M-r Vihrov, recunoaşteţi şi dumneavoastră, începu Kolbert cu un glas aproape tînguitor, că a fi doar un instrumentist, un executant...

— Situaţia, într-adevăr, nu-i de invidiat, îl aprobă Vihrov.

— De aceea, aş dori să scriu o operă, dar, drept să vă spun, nu ştiu ce subiect să-mi aleg.

Rostind acestea, Kolbert îşi plecă ochii incolori, iar Vihrov nu izbuti să înţeleagă ce vrea, de fapt, acesta de la dînsul.

— Domnul Kolbert, se oferi Plavin să-i explice, doreşte să se consacre' muzicii ruse, de aceea m-a rugat să-i fac cunoştinţă cu persoane care cunosc viaţa rusească, mai ales cu scriitori ruşi, care să-l sfătuiască ce anume subiect să-şi aleagă pentru opera pe care intenţionează s-o compună.

— Vai de mine ! exclamă Vihrov. Cred că orice muzician trebuie să conceapă el însuşi subiectul operei pe care vrea s-o scrie ; libretul e un lucru secundar.

— M-r Vihrov, eu aş vrea să am la dispoziţie un subiect cu specific rusesc ; mi-am deprins urechea cu motivele muzicale ruseşti ; de pildă, îmi place foarte mult sunetul clopotelor de aici ; apoi, am stat o vară întreagă la contele Zavodski ; îl cunoaşteţi, nu-i aşa ?

— Nu-l cunosc, răspunse Vihrov.

— Toată familia dumisale are înclinații muzicale şi mi-am notat acolo o sumedenie de cîntece ; unele dintre ele mi s-au părut însă foarte ciudate, de aceea aş dori să vă cer sfatul.

— Mă rog, rosti Vihrov.

Iată, de pildă, continuă viitorul compozitor rus, sco- ţînd în. grabă din buzunar un carnet cu însemnări, am notat aici un cîntec rusesc — îl cîntau mujicii — nişte mujici autentici — şi nevestele lor

■— De ce consideraţi că această decadenţă există astăzi, în vremurile noastre ? interveni în discuţie Plavin, care pesemne că respecta acele vremuri.

— Pentru că lumea, strigă Raguza, e lipsită de idei măreţe ! Cînd religia era venerată de toţi, pictura se afla alături de religie.

— Pictura dumneavoastră nu se afla alături de religie, ci alături de papalitate şi de catolicism, rosti tăios Zamin.

— Pictura a stat totdeauna altăuri de măreaţa idee a religiei, lucru care numai în Rusia, nu se cunoaşte !

— Şi anume cum ? Poate doar prin aceea că Rafael îşi picta iubitele în chip de madone, replică Zamin, luîndu-l în zeflemea.

— El nu-şi picta iubitele, ci idealul feminităţii ! strigă Raguza. Şi-apoi el a pictat pe sfinţii mucenici.

— Da, cum să nu : portrete ale papilor. Ce mai mucenici şi ăştia ! obiectă Zamin cu o octavă mai jos.

Nu putea să sufere catolicismul şi, ca atare, respingea pînă şi meritele picturii lui Rafael.

— Dumneavoastră aţi fost în străinătate, aţi văzut picturi pe teme religioase ? îl întrebă Raguza.

— Nu, n-am fost şi nici n-am să mă duc. Ce naiba am de văzut acolo ? tună vocea de bas a lui Zamin.

— Sînt multe de văzut, foarte multe ! scoase Raguza un ţipăt ascuţit. Vihrov aproape că nu-i mai putu suporta glasul.

Se ridică, în consecinţă, şi trecu în camera de alături, un salon mare, spaţios. În urma lui veni şi Plavin, după care, păşind sfios, apăru şi pianistul Kolbert.'

— Domnul acesta, zise Plavin, referind u-se la Raguza, e în sinea lui un filo-polonez înveterat.

— O fi, nu zic ba. Artist însă nu mi se pare a fi deloc ; artiştii sînt, de obicei, mai blînzi, observă Vihrov.

— Ba nu, pictează într-adevăr ! spuse Plavin, deşi fără prea multă convingere (între timp, strigătele din bibliotecă deveneau tot mai puternice). Mă tem să nu se ia la bătaie, adăugă el.

— N-ar strica, spuse Vihrov. I-ar trage Zamin o bătaie lui Raguza de n-ar mai îndrăzni ăsta să-l contrazică în vecii vecilor.

„Suflet, sufleţel, drag al meu iubit", citi Kolbert, rostind cu şovăială cuvintele.

— Iată primul cuvînt îl cunosc. Dar ce înseamnă „sufleţel" ? E un nume ?

— Cum să fie nume ? exclamară într-un glas Plavin şi Vihrov.

— Bogdanovici [1] are o scriere cu titlul „Sufleţel".

— „Sufleţel" nu e decît diminutivul substantivului „suflet", îi explică Vihrov.

— Aşa ? înţeleg, înţeleg, dădu din cap Kolbert. Şi-acum, cuvînt ui „drag" ; de ce nu „dragul meu".

— Pentru că-i un adjectiv nearticulat, îi explică din nou Vihrov.

— Zău ? Ia le uită ! făcu mirat, Kolbert.

— V-aş întreba şi eu ceva, zise Pa vel. De ce, avînd asemenea cunoştinţe, destul de slabe, după cîte se pare, în domeniul cântecelor ruseşti, doriţi neapărat să vă consacraţi muzicii noastre ?

— *M-r* Vihrov, muzica străină cunoaşte mulţi compozitori mari. Faţă de aceştia creaţia ta pălişte. Rusia însă n-a avut pînă acum nici un compozitor mare.

— Dar Glinka al nostru ! ripostă Vihrov.

— *M-r* Vihrov, nişte oameni inteligenţi mi-au spus într-o zi că opera lui Glinka este alterată prin însuşi subiectul ei — e redată acolo o patimă pasivă şi una activă — ori asta nu poate constitui tema unei drame.

— Nu ştiu, asta-i o treabă discutabilă. Ştiu însă un singur lucru : că opera lui Glinka, atît în ceea ce priveşte subiectul ei, cît. şi muzica, este cea mai înălţătoare şi mai populară creaţie.

— Credeţi ? întrebă Kolbert cu oarecare nedumerire.

[1] Bogdanovici, Ipolit Feodorovici (1743—1803), poet rus.

4,94^

— Cred ! răspunse Vihrov, apoi, văzînd în faţa lui figura jalnică a lui Kolbert, nu mai putu răbda şi adăugă : Dar de ce vi s-a năzărit să scrieţi o operă ? încercaţi-vă mai întîi talentul cu nişte mici romanţe ruseşti.

-•—- Nu, nu, eu vreau să scriu o operă, răspunse acesta sfios; dar cu tărie.

Între timp, disputa din cabinet luă sfîrşit. Ambii combatanţi intrară în salon ; Zamin se apropie de Vihrov, iar Raguza de Plavin.

— Ei, v-aţi săturat de gîlceavă ? îl întrebă acesta.

— Eu şi domnul Zamin ne-am dat cuvîntul să nu mai discutăm niciodată în contradictoriu, strigă Raguza.

— Ce fel de muzician e ăsta ? îl întrebă Vihrov pe Zamin, profitînd de faptul că *m-r* Kolbert se depărtase de ei.

— E un ovreiaş care caută o piaţă liberă unde să-şi plaseze inepţiile muzicale, răspunse el.

— *M-r* Vihrov ! îl strigă în momentul acela Plavin.

Pavel întoarse capul.

— Vă aduceţi aminte cum m-aţi distrat odată cu producţiile simpaticului nostru Zamin ? zise Plavin. Vreau acum să vă distrez şi eu : iată, domnul Penin (şi Plavin arătă spre cel de-al cincilea oaspete, tînărul care venise acum şi el în salon) este, în genul respectiv, un adevărat talent. Cîntaţi-ne, aşadar, *m-r* Penin, minunatul dumneavoastră cîntec despre moşieri.

Tînărul, se aşeză cu vădită însufleţire la pian şi interpretă un cîntecel compus pe vremea aceea şi intitulat : „Multă vreme ne-au sufocat boierii"'. Plavin îl ascultă cu plăcere, muzicianul Kolbert la fel. Raguza, poate în zeflemea, repeta într-una cu glas tare : „O !... Cît e de adevărat, cît e de adevărat !" Zamin şi Vihrov tăceau. Isprăvindu-şi cîntecelul, tînărul parcă-l întrebă din ochi pe Plavin ce să mai facă.

— Cancan, Penin, cancan ! exclamă acesta.

— Tînărul trecu îndată în mijlocul salonului, se îndoi din mijloc, îşi vîrî degetele în răscroiala jiletcăi şi începu să se scălîmbăie într-un mod cu totul indecent. Plavin păru entuziasmat, Pe Vihrov spectacolul îl plictisi, iar pe Zamin îl dezgustă într-atît, încît scuipă cu silă. După aceea, tînărul, îndemnat tot de Plavin, jucă rolul unui paznic beat, ba chiar şi al unui tîrgoveţ din piaţa Şciukin ; vădi însă o totală lipsă de talent şi nu trezi rîsul celor de faţă, ceea ce dovedi că încercase fără succes să imite pe cine ştie cine. în cele din urmă, Vihrov se ridică şr-şi- luă rămas bun de la gazdă.Nu-i aşa că-i un tip grozav ? îl întrebă Plavin, ară- tînd spre tînărul care încă mai stătea în mijlocul salonului, vrînd parcă să se scălîmbăie în continuare.

— Dimpotrivă, mie nu mi-a plăcut, îi răspunse Pavel cu sinceritate.

Odată cu Vihrov îşi luă rămas bun de la gazdă şi Zamin. Pe amîndoi Plavin îi conduse pînă în antreu şi, cînd se întoarse în salon, Penin i se adresă :

— Vsevolod Nikandrovici, iată ce am mai văzut...

— Nu, ajunge pentru astăzi, i-o tăie Plavin, apoi, fără pic de jenă, se adresă celorlalţi : *Adieu,* domnilor ! Am cam obosit, iar mîine trebuie să mă scol devreme.

Oaspeţii n-au putut să rămînă surprinşi de aceste vorbe : se grăbiră să-şi ia cît mai repede rămas bun şi să plece acasă.

Vihrov şi Zamin străbăteau posomoriţi Nevski Prospekt.

— Ce fel de adunări or fi astea, organizate de Plavin ? zise primul.

— Ce vrei, e liberal, om de frunte, mecenat, răspunse Zamin cu ciudă în glas.

— Va să zică, de aceea ne-a chemat şi pe noi ?

— De aceea, răspunse Zamin.

— Spuneţi-mi încă ceva : ce fel de societate e aici, la Petersburg ? Mă uimeşte faptul că toată lumea vorbeşte aici vrute şi nevrute, dar n-aş zice că-şi dau seama ce vorbesc.

— Lumea de aici are creierii cam diluaţi ; parcă pe mlaştinile astea ar putea să apară un om

adevărat?... Fiecare e cam aşa, un fel de fluieră-vînt !... comentă Zamin.

XIV

SUFERINŢE TAINICE

De obicei, după ce scria toată dimineaţa, eroul meu se ducea în fiecare zi, pe la ora două, la familia Eismond. La această oră, generalul nu era aproape niciodată acasă. Se plimba, după spusele lui, pe Nevski Prospekt, deşi nimeni nu-l văzuse vreodată pe acolo. În majoritatea cazurilor, Vi- hrov lua prînzul tot acolo, la familia Eismond. Mary îi spuse într-o zi că n-are rost, singur fiind, să facă gospodărie ori să ia masa la cine ştie ce localuri, atîta vreme cît ei au un bucătar excepţional şi le face plăcere să-l vadă zilnic. La rîndul său, generalul socoti ideea ca fiind foarte justă.

După masa de prînz, Evgheni Petrovici dormea, de obicei, vreo trei ceasuri. Jenecika nu locuia cu ei, maică-sa îl dăduse intern la unul dintre cele mai bune pensioane, se ducea foarte des să-l vadă, dar nu-l lua acasă ; în felul acesta, Vihrov îşi petrecea aproape tot timpul cu Mary şi numai seara, cînd se trezea generalul, se aşeza să joace cu el pichet ; dar şi atunci Mary fie că şedea, cu lucrul ei de mînă, lîngă ei, fie că se uita, pur şi simplu, în cărţile lor de joc. O astfel de viaţă a celor doi îndrăgostiţi părea în măsură să-i facă fericiţi, dar, în realitate, era departe de a fi aşa : de la un timp, eroul meu deveni tot mai abătut. începu s-o întîmpine pe Mary cu răceală (şi aceasta mai ales în ultima vreme), să-i răspundă laconic la întrebări, stînd alături de ea să se uite în. altă parte, spre a face impresia că-i preocupat de altceva şi nu de persoana ei. La rîndul său, Mary slăbea cu fiecare zi tot mai mult şi, faţă de Vihrov, era, dacă nu speriată, cel puţin stînjenită, iar uneori aproape indiferentă. Pricina tuturor' acestor manifestări se datora faptului că, de la venirea lui la Petersburg, între Vihrov şi Mary avuseseră loc multe neînţelegeri ; pentru prima oară în viaţa lui, Pavel iubea o femeie ce-şi avea soţul lîngă ea, lucru care, atît prin existenţa unor probleme de ordin trupesc, cît şi a celor de ordin, spiritual, îi provoca o gelozie cumplită ; nu avea însă niciodată curajul să-i spună toate acestea în mod direct ; avea impresia că sentimentul îl înjoseşte, umilind-o, totodată, şi pe Mary ; se mulţumea doar să se chinuie, să facă mofturi, să-i arunce vorbe usturătoare şi să-l ia în derîdere pe bătrînul general (bineînţeles în absenţa

lui). Mary remarcafee toate acestea şi înţelegea foarte bine ce se petrece în sufletul omului iubit, dar nu ştia deloc cum şi în ce fel ar putea să-l ajute ; faţă de soţul ei era, într-adevăr, aproape tandră, socotind că este o datorie a ei, o obligaţie de neabătut, menită să-i răscumpere măcar în parte vina faţă de general. Gelozia lui Vihrov privită sub aspectul presupusei existenţe a unor probleme de ordin trupesc i-ar fi putut-o potoli, desigur, cu un singur cuvint ; dar cum să deschidă vorba despre aşa ceva, dacă el nu-i spunea nimic !...

Odată, după masa de prînz, Vihrov se aşează în faţa căminului, iar Mary dispăru pentru un timp în camerele din spate. O aşteptă destul de mult, apoi începu să-şi muşte buzele : era clar că începuse să-şi piardă răbdarea ; în cele din urmă se ridică, făcu cîţiva paşi prin încăpere, îşi luă pălăria şi fu gata să plece ; în acea clipă, Mary se înapoie, şi Vihrov rămase locului, pălăria nu şi-o lăsă, totuşi, din mîini. Privindu-l drept în faţă, Mary se sperie de-a binelea, atît de înverşunat şi de mînios arăta.

— Vrei să pleci ? îl întrebă, coborîndu-şi privirea.

Impresionat de glasul ei, Vihrov se aşează din nou pe
locul unde stătuse, în faţa căminului. Mary, în schimb, se depărtă şi se aşează ca de obicei la măsuţa ei de lucru : aştepta să audă, cum îi zicea ea, cîteva noi blesteme. într-adevăr, în ultimul timp Vihrov îşi blestema neîncetat, în prezenţa ei, şi propria-i persoană, şi viaţa pe care o duce, şi soarta lui nefastă.

— Unde ai fost atîta timp ? o întrebă de astă dată cu un glas înfundat şi fără să-şi ridice privirea.

— La Evgheni Petrovici ; nu se simte prea bine, răspunse ea ; socotea că ar fi ruşinos să-l mintă.

— Bine, dar la prînz a mîncat cît un bou, rosti Vihrov.

Auzindu-l, Mary roşi, indignată.

— Nu, n-a mîncat mult, replică ea.

Vihrov începu din nou să-şi muşte buzele şi să-şi bîţîie piciorul.

— Atenţia dumitale pentru el e atît de exagerată, încît îl vezi bolnav şi atunci cînd e perfect sănătos. Te frămînţi prea mult şi, crede-mă, de pomană ;

asta poate să-ţi facă rău ! rosti în cele din urmă, cu un glas veninos.

— îmi face rău, într-adevăr, dar o cu totul altă treabă ! şopti ea.

— Ce anume îţi face rău ? o întrebă el, ironic.

— Faptul că te iubesc prosteşte, într-un fel lipsit de chibzuinţă.Ce te împiedică să faci apel la raţiunea dumitale şi să începi o viaţă de familie plină de pace şi fericire ? Bineînţeles fără mine ! rosti el. şi glasul îi trădă lacrimile gata să izbucnească.

Mary îşi dădu seama că, în acele clipe, el o iubea nebuneşte ; de altfel, încerca şi ea un sentiment tot atît de năvalnic : era gata să i se arunce de gît. să-l sugrume cu îmbrăţişările ei. Totuşi, fie conduita atît caracteristică rusoaicelor, fie însăşi firea ei, timiditatea ei înnăscută, o făcură să nu întreprindă nimic din toate acestea : nu făcu decît să îndrepte spre el o privire plină de tandreţe şi să rostească :

— Ţie nu ţi-ar veni greu ?

— Nu, dimpotrivă !... Dimpotrivă ! exclamă Vihrov şi, ridicîndu-se din nou de pe scaun, începu să umble prin încăpere. Nu mai pot suporta tot oe-am suportat pînă acum !... Această situaţie absurdă în care mă aflu ar putea să scoată din minţi pe oricine !... Alerg încoace ca un nebun, în fiecare zi, şi pentru ce ? Ca să văd fericirea vieţii dumitale de familie şi doar să te stînjenesc ?

— Bine, dar ce se poate face în situaţia asta ? Cum pot fi îndreptate lucrurile ? întrebă Mary.

— Pot fi îndreptate într-un singur fel : să-ţi laşi soţul şi să plecăm amîndoi în străinătate. Să te închini la doi zei nu-i cu putinţă şi nici nu-i bine.

Aceste vorbe ale lui Vihrov (pentru prima oară îşi exprima o asemenea dorinţă) o făcură pe Mary să pălească.

— Asta ar însemna să mă acopăr pe veci de ruşine !... rosti ea încet.

— Ce fel de ruşine ar fi, mă rog ? Se vede că ţii prea mult la situaţia dumitale actuală.

— O, cîtuşi de puţin ! exclamă Mary. Dacă ar fi vorba numai de mine, aş fi gata să-ţi fiu roabă, nu numai o femeie care te iubeşte. Numai că de mine depinde liniştea şi onoarea altor oameni...

Vihrov îi aruncă o privire întrebătoare.

— Liniştea şi onoarea fiului şi soţului, meu, preciză Mary.

— Dacă liniştea acestor oameni e mai presus deeil liniştea mea, atunci chiar că nu mai avem ce discuta, rosti Vihrov.

— Te superi mereu şi nu vrei să fii de acord cu mine că am. dreptate ; crcde-mă că în timp ce tot universul meu. se va rezuma numai la tine, dragostea ta faţă de mine va '

Ei, dacă-i aşa, atunci vino-ncoace ! rosti Vihrov, în- tinzînd braţele spre ea.

Mary se apropie, el o îmbrăţişă şi începu s-o sărute pe piept.

— Omul rămîne totuşi un animal !... Mă crezi că acum sînt mai liniştit, mai fericit !... spuse el la un moment dat.

Mary nu făcu decît să surîdă şi să clatine din cap.

.— Parcă tot nu-mi vine să te cred ! adăugă el.

— Nu ştiu cum te-aş putea convinge, răspunse Mary, înălţînd din umeri.

— În afară de asta, draga mea, continuă Vihrov, îm- brăţişînd-o din nou, uneori simt că înnebunesc de plictiseală, mă apucă disperarea !... Inima îmi cere să-i dau frîu liber, vrea să se manifeste, să spună la toate astea : du- că-se dracului !

— Manifestă-te, dacă aşa vrei, rosti Mary pe un ton întrucîtva j ignit.

— Nu de unul singur, Mary, ci cu tine, numai cu tine, unica mea dragoste ! Hai să mergem măcar astăzi împreună la operă ; să nu ne distrăm doar cu acele interminabile partide de cărţi.

— Am putea să mergem, dar va trebui, în prealabil, să-l previn pe bărbatul meu : n-aş vrea să i se pară o treabă ciudată.

— Iar bărbatul tău ! exclamă Vihrov. Mă rog, n-ai decît s-o faci, dar măcar să nu mi-o mai spui !

— Bine, n-am să-ţi mai spun nimic, zise Mary zîm- bind.

Curînd după aceea, se auzi tuşea generalului. Mary se duse în odaia lui.

— Ştii, mă duc cu *Paul* la teatru, îi spuse ea pe un ton categoric.

— Aşa ? rosti generalul aproape mulţumit. Aş merge şi eu cu voi.

Lui Mary îi îngheţă inima în piept.

— Imposibil ! Abia ţi-a.u trecut frisoanele, şi-acum să ieşi în aer liber ! Ar fi o curată nebunie ! exclamă ea.

— Bine, bine,, n-am să merg ! admise generalul.

O jumătate de oră mai tîrziu, Mary şi Vihrov angajară o trăsură şi plecară la operă. Se prezenta „Norma". Lui
slăbi mult mai repede ; nu mai sîntem tineri, trebuie să cunoaştem şi să înţelegem sufletul omenesc.

— Orice mi-ai spune, să ştii că mi-e îngrozitor de greu să împart sentimentul dumitale cu oricine ar fi ; sînt mai mult de doi ani de cînd încerc să mă obişnuiesc cu asta, însă nu izbutesc deloc.

— Eu nu-mi împart sentimentul cu nimeni, îţi aparţine în întregime.

— În întregime Nu, Mary ! exclamă Vihrov, apoi, făcînd un vizibil efort, rosti cu glas scăzut : Orice clipă în care îmi imaginez că aparţii altcuiva în afară de mine nu-mi provoacă decît cel mai apăsător, cel mai dureros şi cel mai jignitor sentiment !

Mary roşi.

— Asemenea situaţii nu există şi nici nu pot exista, spuse ea.

— Există. Mary. există !... exclamă Vihrov. Şi e cu atît mai îngrozitor, cu cît dumneata, ca orice altă femeie, cred" eu, nu-ţi. dai seama cît de mult te umileşti în asemenea cazuri !

Mary se aprinse şi mai mult la faţă.

— Ţi-am spus şi-ţi repet că asemenea situaţii nu există ! rosti ea din nou, cu un glas, de altfel, foarte calm.

Vihrov o privi întrebător.

— în ce mod s-a putut ajunge la aşa ceva ? întrebă el.

— Simplu, răspunse ea. Vouă, bărbaţilor, v-a dat Dum-, nezeu minte, pe cînd nouă, femeilor, şiretenie.

— Vorbeşte mai clar.

— Pentru nimic în lume ! Mai mult decît ţi-am spus, n-ai să auzi de la mine.

— în cazul ăsta nu te cred.

— Poţi să crezi, poţi să nu crezi ! Nu te gîndeşti ca,' de-ar exista aşa ceva, n-aş mai suporta această situaţiei

— Ce-ai face ?

— I-aş spune direct soţului meu că iubesc un alt bărbat şi că, dacă doreşte să-i ascundă acest lucru fiului nostru, n-are decît să-l ascundă, iar dacă nu, am să-l părăsesc.

— înseamnă că acum nu există nimic care să te îndemne la asta ?

— Nici vorbă !

Vihrov îi plăcuse dintotdeauna această operă, lui Mary de asemenea. De Ia primul avînt al arcuşului, se lăsară amîn- doi copleşiţi de sunetele muzicii.

— Se pare că e singura operă cu un subiect pe drept cuvînt excelent, spuse Vihrov, cînd se încheie primul act şi se lăsă cortina.

— E un subiect plin de adevăr, se grăbi să spună Mary.

— Nu numai atît ! replică Vihrov. Autorul s-a oprit tocmai la acea limită pe care o indică muzica : el nu s-a înălţat aşa cum se întîmplă în cele mai multe opere, în slava cerului, cu alte cuvinte spre absurd, dar nici n-a abordat o realitate mult prea apropiată nouă. Căci cu o atare interpretare în artă, naiba ştie unde putem ajunge. Un domn pe care l-am întîlnit la Plavin a încercat să-mi demonstreze că pictura actuală trebuie să aibă o singură orientare : cea satirică, demascatoare ; iar un altul, un muzician, spunea, bineînţeles exprimînd părerea altora, că opera lui Glinka e alterată prin aceea că vorbeşte de-o patimă pasivă şi nu activă.

— Ce-o mai fi asta ? făcu Mary.

— Cică în opera respectivă e scoasă în evidenţă dragostea pentru ţar, şi nu o pornire egoistă : amorul, gelozia, ura.

— Bine, dar se ştie că toate operele revoluţionare au Ia bază un asemenea sentiment : dragostea pentru patrie, răspunse Mary.

— Ai perfectă dreptate ! exclamă Vihrov. Mai mult chiar, sînt ferm convins că viaţa creştinilor primitivi, bunăoară, care au acţionat numai şi numai dintr-o înflăcărare pasivă, poate inspira şi opere minunate, şi drame de acelaşi fel.

— în opera asta, continuă Mary, după ce al doilea act luă sfîrşit, îmi place mai ales Norma : o înţeleg şi o compătimesc.
— Pentru că semeni cu ea, spuse Vihrov.
— Eu ? întrebă Mary, îndreptînd spre el ochii ei mari şi albaştri.
— Da, dumneata ! Prin ce-i atrăgătoare Norma ? Prin- tr-o îmbinare a luminii cu întunericul : e pură, sfîntă isi inaccesibilă tuturor ; doar un singur om ştie că a păcătuii
. . '— A, asia era ! rosti Mary şi se aprinse în obraz. Totuşi, a fi virtuoasă în aparenţă nu-i o calitate prea lăudabilă.
— N-aş zice că eşti virtuoasă doar în aparenţă, eşti chiar o. femeie prea corectă ; dar, oricum ar ii, hai să mergem să cinăm la Donon.
Mary îl privi din nou cu ochii ei mari.
— Ce-i asta ? Inima ta vrea frîu liber ? îl întrebă.
— întocmai, răspunse Vihrov.
— Bine, să mergem ! acceptă Mary şi, după ce spectacolul luă sfîrşit plccară amîndci la Donon, unde Vihrov comandă o cină bogată, ceru şampanie, o obligă pe Mary să bea două pahare, iar el bău două sticle. Discuţia dintre ei devenea din ce în ce mai înflăcărată şi mai sinceră.
— Cînd vei mai chefui aşa, poate că vei dori şi-un alt gen de distracţii, rosti Mary.
— Adică ?
— Distracţia de a iubi o altă femeie.
— Tot ce se poate, rosti Vihrov cu sinceritate.
— în cazul ăsta, te-aş ruga să mi-o spui în faţă.
— Nici gînd. Dacă s-ar întîmpla aşa ceza, ar fi cu adevărat o distracţie trecătoare, după care m-aş întoarce din nou la dumneata.
— Asta n-ai cum s-o ştii.
— Ba o ştiu în mod sigur, pentru că te iubesc mai mult docil pe oricare altă femeie.
— Din ce motiv ?
— V t i, asta n-am cum să ţi-o explic. Probabil pentru că ai fost prima mea iubire, căreia, noi, bărbaţii, mă îndoiesc că nu-i rămînem credincioşi toată viaţa.
— Credeam că mă iubeşti şi pentru altceva, zise Mary.
— Anume ?

— Pentru că avem aceleaşi opinii şi concepţii...
— Poate că şi pentru asta ! se grăbi să fie de acord Vihrov.
' Cînd se urcară din nou în trăsură, el porunci vizitiului să n-o ia către strada Liteinaia, unde locuia generalul, ci la, el acasă.
. ■ ¡-r*:G faci tot pentru că inima îţi cere frîu liber ? îl ..întrebă . Mary.
— Tot ! răspunse laconic Vihrov.
Mary reveni acasă pe la ora două noaptea. Generalul se pregătea de culcare.
— Unde ai fost pînă acum ? o întrebă cu oarecare nelinişte.
—■ Am trecut amîndoi pe la Donon şi-am cinat acolo, răspunse ea, trecind pe lîngă camera lui, fără să intre înăuntru.
— Foarte bine ! Şi ce aţi mîncat acolo ? o întrebă generalul.
— Nici nu mai ştiu, a fost în orice caz o mîncare ex-; cclentă.
— -Chiar că acolo se mănîncă foarte bine ; ar trebui să mă duc şi eu cu Emma ! îşi spuse generalul cu jumătate de glas, apoi stinse luminarea, se întoarse cu faţa la perete şi adormi liniştit.

XV
UN ALT GEN DE SERATĂ LA PLAVIN

înainte de lăsata secului, atît Eismond, cît şi Vihrov primiră, concomitent, de la Plavin, invitaţii tipărite, prin care acesta îi poftea la el în ziua de 11 februarie, la ora 10 seara.
— Pesemne că e onomastica lui, presupuse generalul.
— S-ar putea, căzu de acord Vihrov.
-— Dumneavoastră vă duceţi ?
-— Nu cred !
•— De ce ? .Ba eu zic să mergem, e un om demn de respect ; la unsprezece ale lunii am să trec neapărat pe la dumneavoastră şi ne vom duce împreună.
în ultima vreme, generalul încerca să se aibă bine cu Vihrov ; părea chiar că doreşte să şi—1 facă prieten intim.[1] La data de unsprezece februarie, aşadar, pe la ora nouă seara, veni într-adevăr la el, frizat şi

pomădat, în uniformi de gală şi purtîndu-şi toate decoraţiile.

Cînd Vihrov veni să-l salute. Plavin îi strînse mîna prieteneşte, dar cu o vizibilă aroganţă şi reţinîndu-i-o foarte scurt timp. în schimb, mina generalului i-o păstră-mai multă vreme în palmă şi chiar îi spuse Ci?va nostim, ceea ce îl Tăcu pe bătrîn să facă UM gest nedefinit şi să plece apoi mai departe, spre camera de oaspeţi. Printre invitaţi, erau foarte mulţi secretari de stat, cîţiva generali din suita imperială, ba chiar vreo doi, trei generăli-agh'olanţi şi un ministru adjunct. Vihrov se simţi cu totul stînjrmit, vă- zîndu-se înconjurat de această societate, unde nu găsea cu cine să stea de vorbă. Nu mai ştiu ce să facă. Deodată, spre marea lui bucurie, întrezări într-un co't ţ a- camerei de oaspeţi figura, pe care încă n-o uitase, a lui Marienovski. Se repezi spre el ca spre o ultimă speranţă şi, nerespectînd eticheta, îl strigă cît îl ţinu gura :

— *M-r* Marienovski, bun găsit 1 Mă mai recunoaşteţi ?

Marienovski era acum cu totul încărunţit, un bătrânel
oarecare, adus de spate, dar şi el cu o stea în piept şi cu o cravată albă la gît. Se vedea cît de co!o că anii de ser-viciu, ca şi clima Petersburgului, îi afectaseră simţitor sănătatea. Privind cu atenţie chipul eroului meu, exclamă la rîndul lui :

— Dumnezeule ! Cred că e domnul Vihrov !

— Chiar el, răspunse acesta şi amîndoi prietenii, fără să se jeneze că se afiau la o recepţie de modă nouă, se îmbrăţişară şi se sărutară.

—■ Am auzit mai de mult că vă aflaţi aici, dar nu ştiam unde să vă găsesc, rosti Marienovski.

—• Eu nici n-am ştiut că sînteţi la Petersburg, spuse Vihrov. Bănuiesc, deci, că lucraţi aici, în capitală.

— Da, împreună cu alţii, mă ocup şi eu de organizarea unor noi instituţii judecătoreşti.

— Slavă Domnului că pentru treaba asta aţi fost ales şi dumneavoastră ! exclamă Vihrov. Un om mai demn pentru aşa ceva ar fi greu de găsit ; dar să ne aşezăm : sper că mai putem găsi nişte scaune.

—• De acord ! răspunse Marienovski şi amîndoi prietenii şe aşezară mai de-o parte.

—• în primul rînd, începu Vihrov, vă rog să-mi spuneţi de unde îl cunoaşteţi pe amfitrion ?

— Cine nu-l cunoaşte în lumea oficialităţilor şi cea a afacerilor ? răspunse Marienovski cu un zîmbet ironic. Aş vrea să ştiu de unde-l cunoaşteţi dumneavoastră ?

— Dar e foarte simplu : mi-a fost coleg de liceu ; am locuit împreună...

— Aşa ? făcu Marienovski. Dealtfel, dumisale îi place, oricum, să aibă cunoştinţe printre artişti şi scriitori.

— E, într-adevăr, un om de stat ?

— Cum să nu ! Bineînţeles, după criterii petersbur- gheze.

— Cu alte cuvinte, ştie să facă pe plac şefilor săi ?

— O, Doamne ! Vorbiţi despre nişte vremuri demult apuse !... Astăzi nu mai e cum a fost ! Dumnealui trebuie să arate celor din jur că-i partizan al tuturor schimbărilor ce vor urma, că le înţelege, dar, în acelaşi timp, că nu pierde din vedere şi alte ţeluri ale statului ; ăsta e domnul Plavin.

— Totuşi, ce reprezintă el, de fapt ?

—• De fapt, nu reprezintă nimic ! E un. domn căruia aş zice că-i place confortul şi viaţa comodă şi care a aflat cum poate să pară celorlalţi drept un om extrem de capabil.

—• Dar în ce constă această capacitate a lui ? continuă să întrebe Vihrov.

— în primul rînd, cred, în faptul că se pricepe să explice în aşa fel noile dispoziţii, de care unii se sperie, iar alţii nu le prea înţeleg de la început, şi să le diminueze în aşa fel importanţa, încît lumea se dumireşte îndată şi nu se mai sperie. în. această privinţă el e foarte folositor, căci dacă n-ar fi trecut pe la el, multe din aceste dispoziţii nici n-ar fi fost adoptate.

— în schimb e şi dăunător prin asta, pentru că ele sînt adoptate aşa cum le interpretează dumnealui.

— Da, în majoritatea cazurilor, arată altfel de cum erau iniţial, şi e surprinzător un lucru : se pare că el **e** candidat[1] al universităţii de aici.

— Da, aşa este ! confirmă Vihrov.

Marienovski ridică din umeri.

— Poate că a trecut prin nişte şcoli care au lăsat **de** dorit, însă vă rog să mă credeţi că nu ştie nimic : tot **ce**

» Titlu ştiinţific, acordat în acea epocă. spune e mai mult din auzite sau citite în ajun, iar uneori pare de-a dreptul ignorant.

— Aveţi dreptate, se grăbi să confirme Vihrov.

— Pare de-a dreptul ignorant, repetă cu oarecare ciudă Marienovski.

— Spuneţi-mi, există în colectivul dumneavoastră un jurist pe nume Zaharevski ?

— Nu, dar ştiu că lucrează în altă parte, ba chiar ocupă **o** funcţie importantă.

— E un om foarte cinstit... cred că-i şi un' jurist bun.

.— într-adevăr, deşi e cam lipsit de profunzime.

;— Vă întîlniţi deseori ?

:— Aproape zilnic.

— Poate aţi avea amabilitatea să-i transmiteţi că mă aflu aici şi că aş dori foarte mult să-l văd : fie că va veni el la mine, fie că mă voi duce eu la el ; iată adresa mea !

— Am să-i spun negreşit. Poate că vom veni amîndoi să vă facem o vizită.

— Vă rog să poftiţi ! exclamă Vihrov, strîngîndu-i mîna.

Curînd, Marienovski se ridică.

— Vreau să plec acasă, .mai am încă de lucru, spuse el şi părăsi discret camera de oaspeţi.

După plecarea lui, Vihrov se simţi din nou foarte singur. Sub impresia celor auzite adineaori, fixă o privire aproape duşmănoasă asupra lui Plavin, care, păstrînd aceeaşi atitudine semeaţă de pînă atunci, discuta cu cîţiva dintre oaspeţii cei mai de vază.

„Oare omul acesta nu se va demasca niciodată ? gîndi el. Oare societatea nu va înţelege nicicînd că el nu este cîtuşi de -puţin un om dotat, ci doar un impertinent din categoria celor energici ?"' Dacă omagiile cărora le era martor i-ar fi fost aduse lui Marienovski, el, Vihrov, n-ar fi încercat decît un sentiment de satisfacţie ; Plavin însă continua să-i inspire invkMe şi ciudă.

în timp ce cugeta astfel, veni spre el generalul Eismond.

— Ge z'ceţi, n-ar fi timpul să plecăm pe la casele noasr tre ? îi şopti acesta.

— E timpul să mergem, îi zise lui Pavel, umblînd cu paşi mărunţi prin odaie ; avea un aer ciudat de om uşuratic şi totodată fîstîcit.

Vihrov trecu în dormitor, să se îmbrace.

— Poate că ar trebui să-mi pun o cravată albă ? îţ întrebă el de acolo pe Eismond.

— Bineînţeles, îi răspunse generalul, dichisindu-se în faţa oglinzii şi rămînind în mod vizibil mulţumit de fizionomia sa. Va veni acolo toată protipendada, adăugă îndată.

— Toată protipendada ? făcu Vihrov.

—• Da ! Senatorii şi miniştrii consideră drept o cinste să fie primiţi în casa lui *m-r* Plavin.

— Ia te uită ! rosti eroul meu şi (nu pot să trec faptul sub tăcere) în suflet i se trezi un involuntar simţămînt de invidie faţă de fostul său coleg. „Oare din ce cauză i se acordă atîta cinste ?" se întrebă el.

După ce se suiră în caretă, Vihrov îşi dădu seama ca generalul îşi iot drege glasul, ca şi cînd ar încerca să-S spună ceva şi n-ar şti cum să înceapă ; distanţa însă pq care trebuiau s-o parcurgă pînă la locuinţa celui care îi invitase era mică, iar caii îi purtară în goană, astfel că, în cîteva minute, se şi pomeniră la intrarea clădirii în care. locuia Plavin.

Generalul sări cu destulă uşurinţă din caretă ; în vestibul îşi potrivi din nou, în faţa oglinzii de acolo, moţul de pe frunte, apoi urcă sCara. Pavel îl urmă îndeaproape. Cînd deschiseră uşa apartamentului, pe Vihrov îl învălui o cu totul altă atmosferă, decît fusese cea pe care o întîlnise aici la prima lui vizită. Pe lîngă trei dintre pereţii salonului stăteau în picioare sau şedeau pe scaune mai mulţi domni în fracuri, cu cravate albe şi, aproape toţi cu decoraţii în piept ; în fund, lîngă cel de-al patrulea perete se afla o masă lungă, încărcată cu fructe, sticle de limonadă şi şampanie ; aici, precum şi în dreptul uşilor, stăteau nemişcaţi mai mulţi valeţi în livrea.

„Ce-o mai fi şi asta, oare unde mă aflu ?" gîndi Vihrov:

Pe Plavin îl văzu stînd în uşa care dădea spre camera de oaspeţi. Capul frumos, bălai, şi-l ţinea înălţat cu mîn-, drie, purta, la rîndul lui, o cravată albă şi o stea în piept

Pentru că e cazul s-o am !...

■ Generalul se aplecă spre Vihrov şi-i şopti ceva la ureche.

— Şi ce-i cu asta ? făcu Pavcl, nedumerit, dar pe un ton care părea să-i mărturisească o ascunsă bucurie.

— Păi, sînt un om care, vorba ceea, „dacă n-are ici, găseşte în altă parte !" Ştie şi nevastă-mea de toată po-vestea asta.

— Cred că v-o trece cu vederea ?

— Tocmai asta e : am impresia că o cam afectează ; ştiţi cum sînt femeile : dacă nu-i voie, zic ele. atunci nicăieri nu-i voie. Ia încercaţi s-o descoaseţi aşa. mai pe ocolite. Să aflu şi eu cum stau lucrurile.

— De acord ! zise Vihrov.

La o confirmare mai plăcută pentru e: a celor spuse altcîndva de Mary nici că s-ar fi putut aştepta.

— E drăguţă doamna despre care mi-a fi vorbit ? îl întrebă pe Eismond.

— Drăguţă foc ! exclamă Evgheni Petrovici şi privirea i se aprinse. Hai să trecem acum pe !a ea, adăugă el. Vinul pe care îl băuse adineaori spre a-şi face curaj îl ameţise vizibil.

— Dar e cam tîrziu ! obiectă Vihrov, deşi ar fi vrut şi el s-o vadă pe respectiva cucoană.

— Nu-i nimic, poate că ne primeşte, doar nu-i vorba de un străin, rosti generalul, împăunîndu-se. Plecară. Ajungînd pe strada Meşcianskaia, intrară într-o casă şi urcară la ultimul etaj. La una d i n uşi generalul se opri şi trase de sonerie. Nu răspunse nimeni. Mai sună o dată, insistent. în spatele uşii se auziră nişte paşi.

— *Wer ist da*? [1] răsună o voce de femeie.

Eu sînt, deschide, rosti generalul cu un glas cam lipsit de curaj.

' — Coniţa s-a culcat demult, nu mai primeşte pe ni-meni ! răspunse aceeaşi voce.

— Deschide, totuşi, insistă generalul.

» Cine e acolo ? (germ.)

— Bucuros, răspunse Vihrov şi amîndoi se strecurară," tot atît de discret ca şi Marienovski, spre ieşire, şi se urcară în caretă.

— N-aţi vrea să luăm cina la Donon, acolo unde aţi fost deunăzi eu soţia mea ? i se adresă generalul pe un ton familiar.

— Ba da, se declară de acord Vihrov.

Generalul intră în local, frecindu-şi mîinile de plăcere."

— Votcă, frăţioare, să ne aduci nişte votcă ! i se adresă chelnerului, aşezîndu-se la una din mese. Vă rog să luaţi loc, îi spuse lui Vihrov.

Acesta se aşeză la rîndul lui.

— Şi ce aţi dori să mîncăm ? Nevastă-mea zicea că i-a plăcut salata de ghigorţ. Adă-ne, băiete, o salată de ghi- gorţ !

— Am înţeles, răspunse chelnerul.

— Apoi, ştiu şi eu, poate nişte chiftele înnăbuşite.

— Doriţi să fie din came de berbec ?... Avem nişte specialităţi de la Kuşelev.

— Da, da, ştiu că am mîncat şi la club aşa ceva. E o carne foarte gustoasă !

Apoi, generalul comandă şampanie şi, după ce mîncară şi băură pe săturate, i se adresă lui Vihrov cu un glas: mieros :

— Ştiţi, Pavel Mihailovici, vreau de multă vreme să discut cu dumneavoastră o chestiune mai delicată. Fiind rudă şi bun prieten cu nevastă-mea, nu ştiţi cumva de ce-**o** fi ea uneori atît de tristă ?

— Nu ,ştiu şi nici nu mi-am dat seama de acest lucru; zise Vihrov, simţindu-se cam stînjenit de-o asemenea întrebare.

— Ba da, ba da, eu o văd tristă deseori... Şi-acum, pentru că mi-a ţi vorbit recent, cu multă sinceritate, despre o fiinţă pe care aţi iubit-o, vreau să vă vorbesc şi eu fără rezerve. Să ştiţi că întreţin o legătură cu o anumită cucoană şi mă tot întreb : nu cumva treaba asta o întristează pe nevastă-mea ?

— Dar la ce bun o asemenea legătură ? îl întrebă Vihrov mai în glumă, mai în serios.

Paşii se îndepărtară, **apoi** reveniră, **şi** uşa **se deschise:** Oaspeţii intrară. Vihrov îşi dădu seama că

cea care deschisese uşa era o slujnică bătrînă şi urîtă ; în salonaşul de alături ardeau două luminări. Generalul intră acolo cu dezinvoltură, ca omul obişnuit cu ambianţa.

— La Emma Nikolaevna se poate intra ? o întrebă pe slujnică.

— Se poate, mormăi aceasta.

Generalul trecu în vîrful degetelor într-o încăpere învecinată. Cîteva clipe mai tîrziu se auzi cum o roagă pe Emma Nikolaevna să vină în salonaş. În cele din urmă, aceasta zise :

— Bine, treceţi dincolo, am să vin ! Şi nu după multă vreme apăru într-adevăr, încercînd să-şi potrivească părul răvăşit. Era tînără şi destul de frumuşică. Ce doriţi de la mine ? îl întrebă ea pe general.

— Doresc să-ţi prezint un bun prieten ! rosti bătrî- nul, arătînd spre Vihrov

— Doar atît ! exclamă ea cu ironie în glas

— Am vrut să te cunoască şi dumnealui.

— O, ce prostii ! Duceţi-vă, vă rog, acasă ; zău că mi-e somn ! zise ea şi căscă cu poftă.

— într-adevăr, e cazul să plecăm, interveni Vihrov; dumneaei vrea să doarmă.

— Niciodată nu vine seara pe la mine. Iar acum mă trezesc cu dumnealui în toiul nopţii ! făcu Emma, căscînd din nou.

— Gata, plecăm, rămîi cu bine, dă-mi mînuşiţa să ţi-o sărut ! rosti bătrînul.

— Na ! spuse Emma, întinzîndu-i mîna. Generalul i-o sărută cu foc.

în sfîrşit, ieşiră la aer curat; aveau să piece fiecare în altă direcţie.

— Ce ziceţi, e frumuşică ? întrebă generalul cu satisfacţie.

— E tare drăguţă, aprecie Vihrov.

— Numai că e foarte încăpăţînată, adăugă generalul.

— Încăpăţînată ? se miră Vihrov.

Să te ferească Dumnezeu ! răspunse

bătrînul, ur- cînd în
caretă

XVI

.SOŢII JIVIN

Într-o zi, mergînd pe Nevski Prospekt, Vihrov zări, venindu-i în întîmpinare, două persoane mult deosebite de cele pe care le puteai întîlni pe străzile Petersburgului: un bărbat purtînd chipiu cu cocardă şi-o haină neagră de cinovnic, prost croită, cu nasturi de culoare deschisă, la braţ cu o femeie care purta un burnuz cenuşiu, prost croit şi acesta, o pălărioară de pai micuţă, rustică, şi părul tuns scurt. Apropiindu-se de ei, Vihrov se bucură, dar în acelaşi timp rămase mirat: era Jivin şi soţia lui, Iulia Arda- lionovna, care se îngrăşase foarte mult şi avea aşternută pe chip o expresie acră, ceea ce făcea să se creadă că femeia e suferindă, numai că prin aceasta cu greu ar fi putut trezi compătimirea cuiva, întrucît se urîţise între timp ca şi răposata maică-sa, adică arăta întocmai ca un dulap mare şi disproporţionat. Jivin îmbătrînise şi el, se buhăise la faţă şi, din cîte părea, suferise multe amărăciuni.

— Ai venit demult la Petersburg ? Cu ce treburi pe aici ? îl întrebă Vihrov, străduindu-se să se uite cît mai puţin la m-me Jivina, atît de neplăcută era impresia pe care i-o făcuse.

— Am venit să-mi caut un post într-una din instituţiile judecătoreşti, nou-înfiinţate, răspunse Jivin.

— Ai să-l capeţi, căci îl meriţi cu prisosinţă... îl încu- rajă Vihrov. Dumneavoastră aţi mai fost la Petersburg ? i se adresă apoi Iuliei Ardalionovna, dîndu-şi seama că trebuia să schimbe şi cu ea cîteva cuvinte.

— Da, am mai fost, răspunse aceasta. întîlnirea cu Vihrov părea să nu-i fi produs o impresie deosebită, ba chiar arăta a fi supărată pe el, ori, poate, vădea chiar o atitudine dispreţuitoare. Acum nu sînt decît în trecere prin Petersburg, adăugă ea. Plec în străinătate.

Auzindu-i spusele, Jivin îşi plecă privirea.

— în străinătate ? se miră Vihrov. Vreţi să urmaţi un tratament medical ? **o** întrebă apoi cu ironie, privindu-i silueta masivă.

— N-am motive pentru aşa ceva, răspunse [ulia Arda- lionovna, înţelegîndu-i, pesemne, gîndul. Plec, căci m-am săturat să tot asist la mîrşăvia .şi nemernicia rusească,

„Căreia fireşte că-i eşti părtaşă !'" gîndi Vihrov şi, cu toate că nu era un om cu prejudecăţi, totuşi nu se simţi în largul lui să stea aşa, ziua namiaza mare, pe Nevski Prospelct, lîngă aceşli oameni din cale afară de provinciali, care, îndeosebi *m-me* Jivina, păreau chiar să atragă privirile trecătorilor, căci mulţi dintre bărbaţii ce dădeau cu ochii de ea lăsări impresia că se minunează şi-şi fereau grabnic privirile.

— Dar de ce stăm aşa. în mijlocul drumului ! spuse el. dorind să se retragă undeva, într-un loc mai puţin circulat.

— Să mergem la mine, locuiesc la un hotel din apropiere... propuse cu un glas nesigur Jivin.

Deşi părea că întâlnirea cu Vihrov îl bucurase mult, atitudinea lui faţă de acesta vădea o anume sfială.

— Cu multă plăcere, se grăbi să răspundă Vihrov.

— Vii şi tu acasă ? o întrebă Jivin pe soţia sa.

— Vin ! rosti ea, aruneînd totodată o privire dispreţuitoare unui ulan, care, trecînd pe lîngă ea, îi făcuse, de bună seamă, o grimasă.

Hotelul în care locuia Jivin cu nevastă-sa se afla pe strada Perinnaia ; ureînd o scară murdară, îşi conduseseră oaspetele de-a lungul unui coridor murdar, intrând apoi cu toţii într-o cameră foarte mică. Aici, printre multiplele obiecte de voiaj şi haine aruncate claie peste grămadă, Vihrov zări. pe canapeaua din dreptul mesei, un cojoc de femeie, din blană de oaie. Iulia Ardalionovna, cu obrajii încă aprinşi, îşi scoase burnuzul şi pălărioara rustică şi se aşeză pe canapea, dînd doar puţintel la o parte cojocul acela puturos. Vihrov avu impresia că Iuliei îi dispăruse pînă şi senzaţia de silă, atît de firească tuturor femeilor..

— Spune-mi, te rog, i se adresă el din nou lui Jivin (cu nevastă-sa nu mai era în stare să vorbească), unde locuieşte Ilarion Ardalionovici ? Te mai întîlneşti cu el ?

— Cum să nu ! Chiar el e acela care încearcă să-mi găsească un post.

— Am rugat pe un domn să-i transmită că sînt aici şi ră aş vrea foarte mult să-l văd.

— I arion Ardalionovici vrea şi el să te vadă, dar e foarte ocupat, nu se duce aproape nicăieri, în afară de slujbă.

— M-aş duce eu la el, dar mă tem să nu-l deranjez.

—■ Uite cum facem ! răspunse Jivin după cîteva clipe
de meditaţie. Vissarion revine vineri la Petersburg şi de bună seamă va sta acasă, cu fratele său, toată seara... Vrei să trec pe la tine şi să le facem amîndoi o vizită ?

— Bucuros. Dar de unde vine Vissarion ?

— De undeva, de prin sud. Are acolo nişte antreprize. A ajuns milionar.

— Am auzit, am auzit. Care va să zică, s-a lăsat de slujbă ?

— S-a lăsat demult!... „Merită, zice, să-ţi murdăreşti mîinile cu cîţiva gologani şi să mai primeşti şi reproşuri pe deasupra ? Dacă pui mîna pe ceva, apoi să fie vorba de milioane !"

— Ilarion Ardalionîci, este bogat şi el ?

— Ba nu, n-are nici o leţcaie. în schimb e consilier privat şi-i decorat cu ordinul Anna.

Iulia Ardalionovna nu lua parte la această discuţie despre fraţii ei, ca şi cînd cei doi ar fi discutat o problemă care nu avea cu ea nici o legătură. Vihrov simţi din nou că-i dator să-i adreseze măcar o vorbă.

— Ce aveţi de gînd să faceţi în străinătate şi unde anume plecaţi ? o întrebă, făcînd un efort ca să-i vorbească.

— Sînt multe de făcut în străinătate, îi răspunse Iulia Ardalionovna cu un zîmbet zeflemitor. Am să mă stabilesc la Londra sau în Elveţia, pentru că acolo omul respiră mai liber.

— Aveţi intenţia să rămîneţi mai mult timp în străinătate ?Nu ştiu !

— Pentru Vihrov era limpede că între Jivin şi soţia sa se petreceau lucruri neplăcute şi-i fu greu să mai rămînă la ei. Întinse mina şi-şi Juă pălăria.

Iulia se purtă în continuare foarte rece cu el ; în loc de rămas bun, se limită să-l salute scuturînd uşor din cap ; în schimb Jivin îl conduse pînă la scară.

— Deci. te aştept în ziua de vineri ? repetă Vihrov.

— Fără doar şi poate ! răspunse Jivin. Voi veni mai devreme : am multe de discutat cu tine, vreau să-ţi cer şi nişte sfaturi...

în ziua respectivă, sosi, într-adevăr, la Vihrov, fără nici o întîrziere.

— Unde locuieşte Ilarion Ardalionovici ? îl întrebă Pavel.

Stă împreună cu Vissarion, care îşi are aici casa lui proprie. E un adevărat palat.

—• Dar tu cum stai cu situaţia materială ? continuă să-î întrebe Vihrov, ca să abată discuţia spre problemele vieţii lui de familie.

— P

ăi. zise Jivin, dacă nu capăt o slujbă, nu-mi rămîne decît să mă înec. |

— Cum de ai ajuns în situaţia astă ?... Ştiam că prin căsătoria cu Iulia Ardalionovna dispui de un venit considerabil. De asemenea, ai avut mereu slujbă.

— De averea soţiei nu m-arn atins, căci totul îi aparţine ; iar ceea ce am cîştigat eu, am cheltuit pentry umîndoi

— Dar ea... nu-i o bună gospodină ?

Jivin dădu din mînă şi suspină adînc.

— Nici nu-mi vine să vorbesc despre asta l rosti **cL**

— De astă dată, mi s-a părut, a fi o fiinţă cam stranie^, continuă Pavel.

Jivin zîmbi cu tristeţe.

—• Totul se datore«;te literaturii ruse, precum şi dumneavoastră, scriitorilor ruşi, răspunse el aproape cu ciuda în glas.

— Ce «¡mestec au aici literatura rusă .şi scriitorii ruşi ? zise Vihrov, pricepînd însă Ia ce face aluzie Jivin.

— Au, răspunse acesta pe tonul de mai înainte, pentru că acum Iulia nu mai e femeie : e un monstru : nu mai crede în Dumnezeu, căsătoria n-o mai recunoaşte, proprietatea nici atît, şi urăşte Rusia.

— Vorbeşti prostii ! exclamă Vihrov, conştatînd pentru prima oară cît de departe se ajunsese în provincic cu ideile petersburgheze la modă.

— Nicidecum ! exclamă la rîndul său Jivin. Mai demult, cînd tu, de pildă, apoi şi eu, după ce m-am căsătorit, am încercat s-o îndrumăm potrivit idealurilor lui Pujfcin, a fost o femeie tare bună : astăzi însă, cînd poeţii voştri petersburghezi preamăresc pînă şi pe femeia de stradă, iar critica înjură de-a valma întreaga Rusie, Iulia s a smintit de-a binelea ; pur şi simplu, a luat-o razna. Întîi şi-ntîi, m-a anunţat că iubeşte un alt bărbat, iar tu ştii care mi-a fost totdeauna opinia în această problemă. „îmi pare foarte rău, i-am spus, însă n-am de gînd să te stingheresc şi nici să-ţi încurc planurile !''

— Pe cine a îndrăgit ?

' — Pe un polonezaş de pe-aici. Mie. într-adevăr, mi-a devenit indiferent totul, ba mai mult decît atît, pentru ca societatea să n-o împroaşte cu noroi, am rămas în preajma ei şi am camuflat totul cu numele meu. Ea însă nu s-a mulţumit cu asta. De curînd, m-a anunţat că p'eacă definitiv în străinătate.

— Definitiv ? exclamă Vihrov.

— Da, vrea să emigreze. Bineînţeles că a îndemnat-o ticălosul acela, ca s-o stoarcă de parale şi-apoi s-o părăsească.

— N-ar fi exclus !...

— Bineînţeles ! El e încă un băieţandru, iar ea nu mai e tînără şi nici frumoasă.

Aceste vorbe ale prietenului său îl făcură pe Vihrov feă-şi plece privirea. „E puţin spus că nu-i frumoasă ; e îngrozitoare !", îşi zise el.

sau seara, în camera de oaspeţi bogat mobilată, comună şi ea, unde-i şi găsiră acum oaspeţii noştri. Şi unul şi altul se buc arară mu t, văzîndu-l pe Vihrov. I'arion Zaharevski, părea încă mai s ab şi mai întunecat la faţă : ambiţia sa de s.ujbaş pesemne că nu-l părăsise, deşi era îndoielnic ca slujba aceasta să-i fi adus deplină satisfacţie. Personalitatea lui Vissarion, în schimb, devenise parcă şi mai bine conturată. între Vihrov şi I .arion Zaharevski se legă îndată o discuţie prietenească ; îşi amintiră de trecut, suduiră zilele de atunci, apoi lăudară prezentul.

— Da, zise Ilarion, multă apă a curs pe gîrlă de cînd nu ne-am văzut, dar nu mai puţine, aş zice, au fost şi transformările care au avut loc în Rusia : a fost abolită legea iobăgiei, a fost constituită administraţia loca'ă sub forma zemstvei, iau fiinţă noi instituţii judecătoreşti, se construiesc căi ferate.

Auzind această enumerare, Vissarion nu făcu decît să schiţeze un zîmbet. în legătură cu abolirea legii iobăgiei, de obicei nu ridica obiecţii. „S-o ia naiba de lege, care, de fapt, zicea el, nici n-a existat vreodată ca lege, doar prăsea pe la curţi o argăţime leneşă şi beţivană" ; nu se ridica nici împotriva zemstvei, deşi o socotea în sinea lui drept o inepţie ; noile instituţii judecătoreşti însă îi erau de-a dreptul de nesuferit.

— La judecătorii de pace de pe aici, îi zise lui Vihrov, e introdusă următoarea regulă : dacă eşti general sau, mă rog, un om de treabă, atunci, la orice dezbatere judiciară, ai să fii găsit vinovat. Dacă eşti însă un beţiv de valet sau un *paysan* [I] beat, atunci orice ai fi făcut, ţi se dă dreptate !... O asemenea justiţie cred că nici pe timpul lui Şe- meaka [II] n-a existat !

I

Ţăran (fr.).

II

Dmitri Şemeaka, posesor, în secolul al XV-lea, al unei feude în Galilia, cuceritor al Moscovei, ele numele căruia e legată noţiunea de judecata nedreaptă.

între timp, însuşi Vissarion fusese judecat de cîteva ori, ca urmare a ciocnirilor lui cu muncitorii, şi trebuie să

— Totuşi, acest domn se preface a fi îndrăgostit nebuneşte, şi aceasta, numai pentru că ea dispune de douăzeci şi cinci de mii de ruble, pe care, pînă acum, le folosea Vissarion, plătindu-ne, nici mai mult nici mai puţin, douăzeci de procente. Unde mai puteam găsi un plasament mai avantajos al acestei sume ? Cîncl. deodată, fără să-mi spună vreo vorbă, Iulia le-a scris amîndurora cum că relaţiile noastre de familie au ajuns pînă acolo, încît îi vine greu nu numai să locuiască cu mine în aceeaşi casă, dar chiar şi în aceeaşi ţară ; de aceea vrea să-şi ridice capitalul şi să plece cu el în străinătate. Ilarion i-a răspuns printr-**o** scrisoare foarte prietenoasă, rugînd-o insistent să chib- zuiască bine şi să-şi schimbe gînclul, iar Vissarion i-a zis de-a dreptul că relaţiile dintre ea şi mine nu-l privesc cîtuşi de puţin, iar bani pentru viitorul ei liniştit nu-i va da nicidecum... Iulia s-a înfuriat şi l-a trimis pe iubitul ei la Petersburg cu o procură specială, iar acela, de deştept ce e, a dat poliţele în urmărire, ba încă şi cu plata spezelor respective. Vissarion, care habar n-avea de toate acestea, s-a trezit cu poliţia : „Ori predaţi banii, ori vă închidem..." Omul se înţelege că s-a simţit îngrozitor de jignit, le-a az- vîrlit poliţailor banii, iar acum nici unul din fraţi n-o mai primeşte pe Iulia nici în pragul casei.

— Tristă poveste !

— Da, nu-i deloc veselă ! Şi unde mai pui că în gubernia noastră nu numai cu soţia mea s-a întîmplat aşa : sînt poate douăzeci, treizeci de femei care au decăzut în felul ăsta. Şi — o repet -— pricina acestui fapt nu e decît literatura proastă din ziua de astăzi.

— Ba se întîmpla şi înainte, fără ca atunci să fie vorba de literatură ! exclamă Vihrov.

— Se întîmplă. însă într-un mod mai decent ! ripostă Jivin, Acum, totul se face cu atîta insolenţă, ca şi cînd cei în cauză s-ar mîndri cu asta. Dar să mergem, e timpul !

— Da, e timpul ! fu de acord Vihrov.

Amîndoi fraţii Zaharevski ocupau un singur apartament, alcătuit insă din două părţi complet separate : se întîlneau numai la masa de prînz. în sufrageria comună.

În tot. acest răstimp, Ilarion ascultase cu un zâmbet uşor ironic raţionamentele fratelui său, însă ultimiie lui cuvinte îl scoaseră din răbdări.

— Crezi că-la voi, în domeniul căilor ferate, există mai mult sens ? rosti el.

— Despre treburile ăstora n-ani zis nimic ; eu nu sînt acolo nici cinovnic, nici organizator, nici promotor al binelui ; sînt un simplu negustor şi pentru mine ele au un sens, pentru că îmi aduc multe avantaje.

— Frumoasă atitudine faţă de patrie ! observă Vihrov.

— Ba să ştiţi că după ce mă voi îmbogăţi, îmi voi arăta recunoştinţa şi faţă de patrie : voi înfiinţa o instituţie de învăţămînt sau de binefacere, iar pentru asta mi se va acorda şi titlul de consilier titular de stat ! ripostă Vissa- iion şi izbucni în hohote de rîs.

Între timp, Ilarion îi spuse lui Jivin.

— Cred că mîine îţi va fi aprobată numirea, ba chiar vei rămîne aici, la Petersburg.

— La Petersburg !... exclamă Jivin. *Mergi* pentru asta, adăugă el, tam-nisam, în franţuzeşte, apoi, nemaiştiind; cum să-şi exprime recunoştinţa, se apropie cu lacrimi în ochi de Ilarion şi îl sărută pe umăr.

Acesta îl sărută, la rîndul lui, pe frunte.

— Ţi-a plecat soţia în străinătate ? îl întrebă Vissarion.

— A plecat aseară, răspunse Jivin.

•— Şi domnul Klopovski ?

— Şi el ! '

Vissarion păru amator să discute în continuare pe această temă, ba chiar şi cu Vihrov, totuşi tăcu din gură, poate pentru că Ilarion, îndată ce-l auzi vorbind despre soră-sa, îi aruncă o privire nemulţumită.

Mai discutară un timp, apoi Vihrov şi cu Jivin plecară acasă ; de bucurie că fusese numit în slujbă, ba

încă la Petersburg, Jivin părea că nu-şi mai simte pămîntul sub picioare.

— Multe necazuri şi insuccese am suportat în viaţă, îi spuse lui Vihrov, păşind alături de el. Dar acum sînt recunoaştem că acuzaţiile care i se aduseseră n-au fost tocmai întemeiate.

—■ E o rătăcire temporară, zise Vihrov.

— Ba nu-i deloc temporară : totul a fost foarte bine chibzuit ; unde s-a mai pomenit de pildă, ca un domn oarecare să aibă numai el, singur, atît dreptul de a mă judeca, cît şi cel de a mă condamna, dacă poftеşte, la — să zicem — trei luni de puşcărie.

— În primul rînd, aşa ceva există pretutindeni, ripostă Ilarion Zaharevski, pe un ton din cele mai serioase, ba chiar cu o nuanţă de severitate în glas ; în al doilea rînd, nu te judecă un domn oarecare, ci o persoană pe care însăşi societatea şi-a ales-o drept judecător ; în sfîrşit, în al treilea rînd, dacă această persoană s-ar intîmpla să fie nedreaptă faţă de tine, eşti liber să-ţi transferi cazul la o instanţă superioară...

— Şi acolo, mă rog, cine o să mă judece ? ripostă ironic Vissarion. Aceiaşi judecători. Astăzi, bunăoară, Piotr se apucă să studieze decizia lui Gavrila, iar mîine o va studia Gavrila pe cea a lui Piotr : lucrează mînă**-n** mînă dumnealor. la ce bun să schimbe unul decizia celuilalt ?

— Dumneavoastră uitaţi că toate astea se desfăşoară în văzul lumii, replică Vihrov, şi că, în această situaţie, nu-ţi prea convine să-ţi calci pe conştiinţă..

— Şi totuşi aceşti domni o fac, nu se jenează cîtuşi de puţin !... Să luăm un alt exemplu : procuratura, continuă Vissarion. arătînd spre fratele său. Nu-mi intră în cap pentru nimic în lume cum izbuteşte un ins oarecare să urmărească infracţiunile săvîrşite în societate, de vreme ce nu-şi scoate nasul din biroul lui. Doar, în felul ăsta. poliţia nu-i aduce la cunoştinţă decît ceea ce doreşte ea

— Dar cum credeţi că era cazul să fie rezolvată această problemă ? Să se fi lăsat lucrurile aşa cum erau înainte ? îl întrebă Vihrov, nu fără ironie.

—• Nu ştiu cum trebuia rezolvată, răspunse Vissarion. nu sînt specialist în acest domeniu ; spun doar că, aşa cum se prezintă ea astăzi, e un nonsens ! aproape răsplătit pentru toate ; gîndeşte-te şi tu : nu sînt nici prea deştept, nici ca jurist nu sînt grozav, n-am nici relaţii deosebite, şi uite că am căpătat postul cerut !... De ce ? Pentru că am fost totdeauna un om cinstit.

— Da, ai dreptate ! îl aprobă Vihrov.

— Iar dacă în ţară există cinste, atunci şi viaţa devine mai liniştită, mai plăcută !... Numai soţia mea, să mă ierte Dumnezeu, n-a ştiut să mă aprecieze ! continuă Jivin, !n- cercînd să pară că vorbeşte în glumă. Şi încă mai spunea că ceea ce apreciază în primul rînd la un bărbat este cinstea !

Vihrov zîmbi ironic.

— Cred că nici dumneaei nu mai ştie ce anume apreciază şi ce anume dispreţuieşte, spuse el.

r— Aşa e ! se declară de acord Jivin.

XVII
UN ARISTOCRAT ŞI UN DEMOCRAT

Venind într-o dimineaţă Ia Mary, Vihrov, spre marea lui surprindere, îl găsi acolo pe Abreev. Evgheni Petrovicî nu era nici în ziua aceea acasă : în ultima vreme, sta mai tot timpul la capricioasa lui Emma.

— Cînd aţi venit la Petersburg şi cît veţi mai sta pe Ia noi ? îl întrebă Vihrov pe Abreev, stringîndu-i prieteneşte mîna.

— Am venit de foarte curînd, răspunse acesta, dar mi-e greu să apreciez pentru cît timp. Poate că pentru totdeauna !

— Cum adică ? Aţi părăsit slujba ?

— Am părăsit-o, răspunse Abreev zîmbind şi plecîndu-şi ochii cei atît de frumoşi.

— După cît se vede, n-aţi mai suportat-o ?

— În parte n-am suportat-o eu, în parte n-am fost eu suportat, replică Abreev cu acelaşi zîmbet.

— Dumneavoastră ? făcu Vihrov, mirat. Din pricina excesului de indulgenţă, probabil ?

Abreev dădu din umeri.

— Mi-e greu să vă răspund. S-ar putea să fie şi ăsta un motiv, altul fiind însă şi severitatea. Ştiţi, continuă el pe un ton mai serios, poţi avea orice fel de metodă : fie una severă, tiranică, fie, apoi, una umană, generoasă, că totdeauna se vor găsi oameni foarte cinstiţi care, deseori din propria lor convingere, voi-aplica fie una, fie cealaltă ; dar dacă astăzi, ţi se spune „Strînge !", mîine, „Slăbeşte !", poimîine, din nou „Strînge !", atunci...

— Cun\ chiar aşa ţi se şi scrie : „Strînge" şi „Slăbeşte" ? interveni în discuţie Mary.

— A, nu ! rosti Abreev. Dar asta se simte îndată, după tonul directivelor primite, asupra cărora zău că eşti nevoit să stai, uneori, zile întregi ca să înţelegi ce vor să spună !..J La fiecare pas întîlneşti cuvintele : *dur, dealtfel, deşi...,* iar ceea ce se urmăreşte, de fapt. nu ţi se spune niciodată pînă la capăt, astfel că din toate acestea nu se poate trage decît o singură concluzie : că trebuie să ai o *mină de fier, dar într-o mănuşă moale.*

— Ce-o mai fi şi asta ? întrebă Mary, oarecum mirată»[4]

— Asta înseamnă, răspunse Abreev cu un zîmbet ironic, că trebuie să conduci ferm, cu severitate, dar în aşa IV!, ¡.vi societatea să n-o simtă.

— Cum poale să n-o simtă ? întrebă din nou Mary.Este posibil să realizezi în parte acest lucru, răspunse Abreev, făcînd o grimasă şi dind din umeri, dacă într-o problemă presezi, într-alia slăbeşti uşor, într-un cuvînt, dacă aplici sistemul lui Napoleon, sau, cum se spune astăzi la Petersburg, dacă ştii s-o scalzi ; dar cum niciodată n-am fost partizan al unei astfel de metode şi totdeauna am socotit că sinceritatea este col mai de preţ lucru în orice acţiune de serviciu, pásenme în multe cazuri n-am fost pe placul forurilor în drept.

Abreev tăcu ; tăceau şi cei doi.

— Cînd am luat în primire postul de guvernator, vorbi **el** din nou, ridicîndu-şi de astă dată cu mîndrie capul, era, după cum ştiţi, momentul schimbării bruşte a tuturor sistemelor, şi pe atunci au pătruns, într-adevăr, pe acest tă- rîm, extrem de mulţi oameni instruiţi ; astăzi însă numărul lor începe să descrească într-un ritm rapid.

— Cred că acum guvernatorii nici nu au ce face, întrucît li se iau toate atribuţiile, interveni, în sfîrşit, Vihrov.

— Dimpotrivă, au mai multe de făcut ca oricînd, îi răspunse Abreev, şi aceasta, pentru că unele li se. iau, altele li se dau, iar cel mai important lucru este că, datorită acestor mutaţii domneşte în toate domeniile un fel de haos, asemănător aceluia care a existat, probabil, la facerea lumii şi care de aceea, poate, există la noi, pentru că are loc înfiinţarea unor nemaifolosite forme de guvernămînt. Guvernatorul nu ştie de la cine şi ce să ceară, cui şi ce să ordone, iar în afară de asta mai sînt şi relaţiile lui cu zemstva şi cu noile instituţii judecătoreşti... Peste tot el trebuie să procedeze în aşa fel, încît să nu abuzeze de putere, dar, totodată, să nu ştirbească nici din prestigiul administraţiei.

Frazele pretenţioase şi alese ale lui Abreev — nefiind însă prea inteligente — îi sunau neplăcut în ureche lui Vihrov.

— Ce face directorul dumneavoastră de cancelarie ? îl întrebă în cele din urmă, ca să mute discuţia de la problemele de stat, pe un tărîm mai pămîntesc.

Auzindu-i întrebarea, Abreev se aprinse la faţă.

— E aici, la Petersburg, o face pe literatul ! spuse el, săltîndu-şi iritat piciorul.

— O face pe literatul ? se miră Vihrov.

— Ba chiar cu multă asiduitate. Şi tot ce scrie e numai despre mine.

— Cum despre dumneavoastră ! exclamă Vihrov.

Mary. îşi fixă şi ea ochii miraţi asupra lui Abreev.

— Numai despre mine, dar ceea ce-i mai rău e că în acest caz parcă ar vrea să se răzbune.

— Probabil că l-aţi scos din serviciu ?

— Da, zise Abreev, dar am fost nevoit s-o fac ; se lăsase atît de mult pradă fanteziei în treburile mele, încît aş fi putut ajunge să fiu tras la răspundere din pricina lui, aşa că l-atn chemat la mine şi i-am spus : „Nikolai Vasilici, e atîla divergenţă în convingerile noastre, încît socotesc că e absolut imposibil să mai putem conlucra !" „Sînt de aceeaşi părere !" zice. „Dar, zic, pentru că v-am smuls din Petersburg, de la vatra dumneavoastră, unde probabil că v-aţi fi găsit, în acest timp, o preocupare mai potrivită capacităţii dumneavoastră, permiteţi-mi să vă răsplătesc, achitîndu-vă preţul călătoriei de întoarcere la Petersburg şi oferindu-vă, de la mine personal, pînă cînd vă veţi găsi un nou serviciu, acea întreţinere, pe care o primeaţi fiind în slujbă." Mi-a mulţumit, şi-a luat salariul pe doi ani înainte şi a plecat... Se părea că ne-am despărţit în termeni cu totul prieteneşti !... După un timp însă citesc într-una din fiţuicile pctersburgheze un pamflet în care mă văd descris la modul cel mai grolcsc, cu toate tipicurile mele, eu familia mea, cu lacheii şi vizitiii mei !... Că pamfletul a fost scris de dumnealui nu încape nici o îndoială, pentru ' eâ se vorbea acolo despre nişte lucruri pe care numai el le ştia. La început am rîs, gîndindu-mă că orice om poale să întîlnească în viaţă un ticălos ; dar apoi, cînd am văzut că acest pamflet'« citit cu mare plăcere de acea societate pentru care munceam, că aceiaşi oameni pe care îi consolam, 1 luînd parte la necazurile şi la nevoile lor. pe care, în sfîrşit, ii hrăneam cum nu mîncaseră ei niciodată, transmit de la unul la altul, sub ochii mei, gazetuţa respectivă, faptul I acesta, zic, m-a scos din sărite şi m-a necăjit peste măsură.,. ' Mi-am spus atunci : „Toată viaţa mea îl voi sluji pe ţar, dar nici o clipă societatea rusească !", ceea ce am şi făcut.

— Prea sînteţi sensibil, rosti Vilirov. Uitaţi-vă la lorzii englezi : pe seama lor se publică şi pamflete, şi caricaturi, dar ei rămîn neclintiţi ca nişte stejari şi-şi continuă netul- buraţi activitatea.

— Mă rog ! făcu Abreev. Numai că lorzii englezi, intîm- pinînd ironii şi oprobriu, îşi găsesc în acelaşi timp apărare şi sprijin în partidul lor ; noi însă la cine să le găsim ?... La superiorii noştri ? întrebă el cu ironie în glas şi păru că mai doreşte să spună ceva, dar tocmai atunci în salonul do alături răsunară paşi.

Toti îşi întoarseră privirea : intră Plavin.

— Pe dumneavoastră vă caut, pe dumneavoastră ! spuse el, salutînd în grabă pe stăpina casei şi pe Vihrov, apoi adresîndu-i-se lui Abreev.

— La dispoziţia dumneavoastră ! răspunse acesta, cu obişnuiţii Jui politeţe.

Plavin se aşează lîngă el.

— E adevărat că v-aţi retras din slujbă ?

— Absolut adevărat ! răspunse Abreev.

Plavin ridică din umeri.

— O, *mon cher !* exclamă el, cu tot respectul pe care vi-l port, trebuie să vă spun că ăsta-i pur şi simplu un capriciu copilăresc din partea dumneavoastră.

— Credeţi ? întrebă Abreev, pe un ton întrucîtva jignit.

:— Mai mult decît atît : sînt convins ! răspunse Plavin.

— înseamnă că nu cunoaşteţi motivele care m-au determinat să-mi dau demisia, rosti Abreev, înălţînd cu tristeţe din umeri.

— Tocmai motivele despre care mi s-a vorbit demonstrează clar că nu este vorba decît de un capriciu : să-ţi laşi slujba pentru că nu ştiu cine, acolo, a scris sau a desenat ceva... spuse Plavin.

— Acesta nu e decît un singur aspect al situaţiei create, ripostă Abreev. La mijloc este însă şi altceva, cu mult mai important, Ştiţi, probabil, că am fost totdeauna omul care a gîndit la fel ca dumneavoastră.

— Ştiu ! răspunse Plavin.

— Şi mai ştiţi, sper, că, de pe urma emancipării, **n**-am pierdut nimic din moşiile mele, dimpotrivă am avut de cîştigat.

— Ştiu, repetă Plavin.

rîndu-se în patru - j.e .sa.al vecin, după băutură, spuse Abreev.

— Ce vă priveşte e -imâ Plavin. Dacă vi se pare că nu-i o treabă frumoasă. în -arceti capul şi uitaţi-vă în altă parte. Şi-apoi de unde şs; .ă plebea nu vă priveşte şi ea, poate cu silă şi cu ură, cînd vă plimbaţi în caleştile dumneavoastră ? Şi totuşi ea nu vă împiedică, deocamdată, să faceţi aşa ceva.

— Eu nu vorbesc despre propriile mele simţăminte, spuse Abreev. Eu consider că-i o treabă dăunătoare, din punct de vedere sanitar, pentru întreg poporul.

— Dar să te ghiftuieşti cu tot soiul de mîncăruri alese şi să te desfeţi apoi cu franţuzoaicele e mai puţin dăunător din punct de vedere sanitar ? îl întrebă ironic Plavin.

Abreev zîmbi.

— în felul acesta procedează un număr atît de mic de oameni, încît faptele lor sînt aproape de neglijat, spuse el.

— Cum, adică, de neglijat ! Dimpotrivă, aceşti oameni trebuie să fie un exemplu de cumpătare, de sîrguinţă, de inteligenţă şi de cultură, ripostă pe acelaşi ton Plavin.

Abreev nu-i mai răspunse.

— Cît priveşte agricultura, continuă Plavin, iertaţi-mă, dar i-o curată absurditate ; aceleaşi date statistice arată clar că agricultura s-a dezvoltat : exportul de grîne, de exemplu, e mai mare decît cel dinainte.

— Cum s-a putut întîmpla aşa ceva ? făcu Abreev, ri- dicînd din umeri. Doar se ştie că toţi moşierii, fie şi-au lichidat gospodăriile, fie le-au redus la jumătate, iar ţăranii şi-au mărit foarte puţin suprafeţele arabile.

— Vă spun din nou : toate acestea nu sînt decît impresiile dumneavoastră personale, spuse Plavin.

— Nu, nu sînt nicidecum impresii personale, ripostă Abreev, roşind. Şi v-o pot dovedi oricînd prin exemplul Angliei, care a demonstrat limpede că agricultura, la fel ca orice altă întreprindere comercială, nu se poate perfecţiona decît prin existenţa unui capital şi a unor cunoştinţe temeinice. De unde să ia ţăranul nostru toate acestea ? El ştie să arc pămîntul aşa cum cred că-l ara încă Adam, iar ca

_ să cumpere maşini, n-
are nici un fel de
capital

— .înseamnă, deci, că nu mi-au fost atinse eîtuşi de puţin interesele personale ; cînd a trebuit însă să prezint un raport despre situaţia guberniei ce mi-a fost încredinţată, am declarat deschis că, după emancipare, moşierii au sărăcit extrem de mult, ţăranii şi-au împărţit între ei cele căpătate, s-au dedat beţiei, şi agricultura a regresat.

Plavin izbucni în rîs.

— N-ai,i avut dreptul să scrieţi aşa ceva, n-aţi avut nici un drept ! exclamă el.

— Cum să n-am dreptul, cînd situaţia despre care vorbesc am văzut-o cu ochii mei ! zise Abreev.

— Şi ce-i cu asta ? înseamnă că în documentul respectiv n-aţi relatat decît nişte impresii personale şi nimic mai mult ! ripostă Plavin. Ori dumneavoastră eraţi obligat să strîngeţi date statistice şi numai pe baza lor să trageţi o concluzie.

— Despre ce fel de date statistice vorbiţi ? întrebă Abreev, nedumerit şi parcă surprins de respectiva idee, care, pesemne, nici nu i-ar fi trecut prin minte.

— Despre următoarele date statistice, răspunse Plavin cu importanţă şi pe un ton didactic, cam cît de bogaţi erau moşierii pînă la emancipare şi cu cît au sărăcit după aceea ? Cît a băut plebea înainte de eliberare şi cît bea acum. Care a fost cifra medie a recoltei pînă în anul 1861 şi care este acum... Iar eu, ghidîndu-mă tocmai după asemenea date statistice, vă pot spune că moşierii nu s-au ruinat deloc, ci doar a fost lichidată starea lor de pînă atunci, ci pierzînd posibilitatea de a mai obţine, prin ghionturi şi bătăi, mai mult decît li se cuvenea. Cît despre plebe, clacă ea bea acum mai mult decît înainte, să fie sănătoasă ! Doar în asta constă singura ei plăcere în viaţă !

— Ciudată plăcere ! observă Abreev.

— Aceeaşi ca şi a noastră : să ne ghiftuim la prînz şi să ne întreţinem franţuzoaicele, observă Plavin pe un ton maliţios.

— Plebea o face însă fără nici o măsură ; uneori vezi tot satul tăvălindu~se prin şanţuri, sau, ţărani beţi criţă, ti-

— Ţăranul n-are. dar obştea are. obiectă Plavin.

Abreev se aprinse la faţă.

— Nu pot să aud vorbindu-se de obşte fără să-mi pierd cumpătul, rosti el tulburat, stăpînindu-se, pesemne, să nu zică vreo vorbă mai tăioasă. Obştea despre care-mi vorbiţi a fost inventată la Petersburg şi vuită pe gît poporului ; mulţimii nu-i e pe plac, o simte ca pe o povară, pentru că

— şi e foarte firesc — orice om doreşte să aibă o proprietate trainică şi să răspundă numai pentru ea !

— în primul rînd, obştea n-a fost inventată la Petersburg, zise Plavin pe un ton ironic, ci mai curînd la Moscova, dar nici acolo ea n-a fost inventată, pentru că poporul nostru cunoştea de mai multă vreme ceea ce se cheamă obşte, ţinea 1a ea şi o apăra de fiecare dată. Aşadar, susţinînd că ea n-ar fi acum pe placul poporului, vă exprimaţi din nou numai punctul dumneavoastră de vedere !

— Martor mi-e Dumnezeu ! exclamă Abreev, devenind, din purpuriu cum era, alb ca varul. Ceea ce vă spun eu vă poate confirma oriunde orice ţăran, orice femeie, orice copil !

Plavin nu făcu decît să dea din umeri şi să arboreze o expresie din care se putea deduce că nu mai are ce discuta cu un om ce-şi întemeiază argumentele pe jurăminte.

— Ceea ce mă tulbură cel mai mult, continuă Abreev, adresîndu-i-se acum mai cu seamă lui Marj', e faptul că,

- din pricina unei idei la modă. oamenii nu vor să te creadă

nici măcar să te asculte, chiar dacă le spui cele mai sfinte, cele mai incontestabile adevăruri.

— Am şi eu impresia că alit obştea, cît şi răspunderea colectivă nu prea sînt pe placul poporului, rosti ea.

— Le urăşte, *madame*, poporul le urăşte ! exclamă Abreev. Dumneavoastră. Pavel Mihailovici, continuă el, adresîndu-i-se de astă dată lui Vihrov, ca

literat şi cunoscător al poporului rus, spuneţi-mi. e adevărat sau nu ceea ce afirm eu ?

— Zău că nu ştiu ! După anul 1860, aproape că n-am mai fost în mijlocul poporului, răspunse Pavel, evaziv.

Eu însă am fost... în ultimii trei ani, aproape că am trăit permanent în mijlocul poporului ! se înfierbîntăAbreev, apoi, amintindu-şi parcă de obişnuitul lui ton măsurat, se opri brusc pentru cîteva clipe şi adăugă cu o voce mai calmă :

— Pardon, *madame* .'... Cred că v-am plictisit destul cu disputa noastră.

— Dimpotrivă, răspunse Mary.

— în orice caz, ingăduiti-mi să vă urez de aici încolo o dimineaţă plăcută, zise el şi se ridică de pe scaun.

Mary îl salută cu amabilitate.

Lui Vihrov. el ii întinse prietenește mina, după care dădu mina şi cu Plavin.

— Discuţia noastră o vom continua allcindva l rosti acesta cu aceeaşi nuanţă de ironic în glas.

— De acord, zise Abreev şi plecă.

Plavin mai rămase un timp cu zîmbetul pe buze.

— E un om minunai ! spuse în cele din urmă, referin- du-se. de bună seamă, la Abreev. Dar abia a venit la Petcrs- burg, că a şi nimerit în partida metrilor latifundiari.

— N-am auzit de aşa ceva ? Există o asemenea partidă ? Ce scop urmăreşte ? întrebă Mary.

— Există, şi e chiar foarte puternică, răspunse pe un ton aproape misterios Plavin. apoi, mai zăbovind cîtva timp şi amintind în treacăt că a primit de curînd, de pe urma unei arende. vreo optzeci de mii de ruble, îşi luă rămas bun şi plecă să-şi facă pînă-n prînz plimbarea pe Nevski Prospekt.

— De ce nu i-ai răspuns lui Abreev la întrebare ? i se adresă Mary lui Vihrov. îndată ce rămaseră singuri.

— Ce-a.ş fi putut să-i răspund ! exclamă el zîmbind.

— Ei sini ca doi poli opuşi, continuă Mary, unul e aristocrat, celălalt democrat !

— N-aş zice chiar aşa. Aş zice mai curînd că unul e militar cu avere, de aceea e conservator, iar celălalt e un civil care se mai zbate încă să-şi facă avere, de aceea e un radical.

— În orice caz, ca om, Abreev, îmi place mult mai mult decît Plavin, zise Mary.

— Depinde cum priveşti lucrurile ! opină Vihrov. Dacă te întrebi cu cine e mai comod şi mai plăcut să întreţii relaţii, atunci bineînţeles că-l alegi pe Abreev : e un om bun, nobil, delicat. Plavin e mojic, obraznic ca toţi parveniţii ; personal, nu pot să-l sufăr. Trebuie să recunosc însă că, deşi, poate, numai în aparenţă, este o forţă !... Gîndesc chiar că nu are nici un fel de convingeri ; dar îndată . - le adoptă pe ale altora, trage ca o vită la jug şi nu se opreşte în faţa nici unui obstacol. Odată, la liceu, fiind încă un baieţandru, i s-a năzărit să joace teatru. Ei bine, azi i-a venit ideea, mîine a pornit s-o pună în aplicare, iar peste o săptămînă am şi prezentat un spectacol... În schimb, Abreev e, după părerea mea, o întruchipare a neputinţei. Ţine minte ce-ţi spun : el va mai ocupa de aci încolo vreo douăzeci de posturi, pretutindeni se va purta cu multă noblețe, cu multă sensibilitate, dar mă îndoiesc că va urni undeva vreo treabă din loc. Şi să ştii că toţi domnişorii ăştia sînt la ie. : fie că-s lipsiţi de cultură, fie că au degenerat prea mult, însă nici unul nu-i în stare de nimic.

— Ba ştiu şi ei să facă ceva, îl întrerupse Mary.

— Ce anume ? întrebă Vihrov.

— Să poarte intrigi unul împotriva celuilalt. între ei e o mîncătorie veşnica, neîntreruptă, o goană continuă după decoraţii şi cinuri... Uneori zău că mi se par a fi nişte bieţi nebuni.

— Ba nu, în Rusia asta nu constituie o nebunie, ripostă Vihrov. într-un stat care mai e încă puţintel asiatic, ¿ista mai are încă o importanţă uriaşă.

— S-ar putea să fie şi aşa !... acceptă Mary. Ştii, pe la soţul meu vin foarte mulţi dintr-ăştia : amacori de cinuri şi decoraţii. S<ind de fiecare dată să-i ascult, zău dacă mă pot dumiri ce-o fi oare măicuţa noastră Rusie : o ţară într-adevăr democratică, aşa cum e socotită astăzi, sau o putere militară, cum era considerată înainte ? Şi în ce constau preferinţele şi geniul poporului nostru ?

Vihrov zîmbi.

— Geniul poporului nostru, zise el, e reprezentat deocamdată prin neobişnuita lui *minte sănătoasă* şi, ca urmare, printr-o *tărie morală ;* noi nu

dispunem nici de galanteria .'franţuzească, nici de profunzimea de idei germane, nici de spiritul întreprinzător al englezilor, dar sîntem foarte *înţelepţi* şi *cumpătaţi :* pe noi nu ne poţi bucura prea mult cu nimic, dai- nici nu ne păţi speria cu ecva, noi ne construim încet statul, dat cbnlr-un ui-Serial bun ; păstrăm numai ce-i autentic, iar tot. ce e fals azvir- lim. Despre faptul că aristocratismul şi democratismul nostru nu-s decît nişte fenomene iluzorii, nu poti avea nici o îndoială ; umbiînd prin Rusia şi urmărind cu multă luare aminte concepţiile fundamentale şi dragi poporului nostru, am ajuns la concluzia că la noi nu trebuie să existe nici un fel de împărţiri pe categorii sociale ; ţara asta ar trebui să fie mai curînd, dacă mă pot exprima astfel, un stat asemănător unui ansamblu coral, unde fiecare să cînte în voie cu glasul său firesc, şi din giasurile tuturor să rezulte o armonie... Confirmarea permanentă a acestei însuşiri a poporului rus o vedem în viaţa de toate zilele : sînt cîntecele noastre corale, dansurile populare ce se joacă în colectiv, serbările populare organizate la fel... Noi h-avem, de pildă, solişti cu voci deosebite, în schimb corul operei ruseşti cred că este cel mai bun din lume. Avem şi-o excelentă capelă a palatului, iar fiecare episcop al nostru dispune de cîte un cor excepţional.

— Extinzi această particularitate şi asupra orînduirii de stat ? întrebă Mary.

— Fără îndoială ! exclamă Vihrov. Uită-te şi tu : în decursul întregii noastre istorii, nu numai că n-am avut personalităţi care să se fi remarcat în mod deosebit şi să se fi menţinut multă vreme, dar nici măcar partide care să fi rămas mai mult timp la putere ; îndată ce o partidă punea mina pe ci rină şi-şi manifesta autocraţia, poporul ii întorcea spatele, şi aceasta pentru că la noi *fiecare trebuie să etnie cu vocea lui proprie şi să nu acopere vocea celorlalţi !*

— Cum adică n-am avut personalităţi remarcabile! exclamă Mary. Dar Vladimir, dar Ivan cel Groaznic, dar Petru...

— Ei au fost ţari, asta-i cu totul altceva, replică Vihrov, Poporul nostru înţelege această situaţie, în felul următor - ţarul, fie tiran, fie bun ea un înger, e

acceptat cu recunoştinţă în virtutea ideii că e trimisul lui Dumnezeu. Daeă-i bun — dovedeşte mila lui Dumnezeu, dacă-i rău — pedeapsa Lui !

— Cred că la toate popoarele tinere e la fel ! observă Mary.

— S-ar putea, zise Vihrov. Totuşi idealul nostru întruchipat de persoana tarului mi se pare a fi mai bun decît cel al popoarelor occidentale. În toate legendele vechi ale acestora, *König* al lor este cel mai neînfricat şi mai puternic dintre luptători, poate să bea şi să mănince mai mult decît oricare altul. Pe cînd la noi, dimpotrivă, cneazul e un stăpînitor blînd. la curtea căruia tocmai de aceea se şi adună vitejii de pe pămîntul Rusiei : e un cneaz cu sfat înţelept şi cu judecată dreaptă.

Mary ar mai fi vrut să spună ceva. dar tocmai atunci veni Evgheni Petrovici ; în prezenţa lui n-ar fi fost cu putinţă să continue o discuţie pe teme atît de abstracte, căci el ar fi întrerupt-o fără menajamente, spunînd că toate acestea nu sînt decît nişte prostii.

XVIII O AGAPA

Pe la sfîrşitul lunii mai, familia Eismond se mută la Pargolovo, mai bine zis, numai Mary se stabili acolo. Generalul, folosind cele mai diverse pretexte, rămînea întruna la Petersburg. Vihrov se instala şi el la Pargolovo, numai cu vreo trei case mai departe de vila lor. De fapt, el fu cel care o convinsese pe Mary să se mute în localitatea cu pricina, căci lot acolo locuia şi Marienovski, iar eroul meu nutrea din ce în ce mai mult respect faţă de acesta. Atîta erudiţie, atîta sîrguinţă şi, în acelaşi timp, atîta modestie, Vihrov încă nu întîlnise la nimeni. Pentru aceste înalte calităţi spirituale, căuta pur şi simplu să-i cîştige bunăvoinţa. Marienovski părea cu-l îndrăgise şi el: aproape în fiecare seară se întîlneau în parcul din Pargolovo şi se plimbau pe acolo, purtînd discuţii interminabile. în timpul unei astfel de plimbări, unul dintre ei spuse că îmbătrînesc amîndoi şi că le va sosi vremea să cedeze locul altor militanţi mai tineri.

— E uimitor cum s-a întimplat, spuse Vihrov, ca toţi prietenii mei de care m-am legat încă din tinereţe

să devină apoi., mai mult sau mai puţin fruntaşi ai vieţii publice. Fără să mai vorbesc de dumneavoastră sau de Plavin, dar pînă şi Zamin a devenit un apărător al doleanţelor şi nevoilor poporului. Zaharevski, aşa cum o spuneţi, şi dumneavoastră, este omul cel mai serios dintre toţi cei care lucrează împreună cu el... Pe Abreev chiar cu l-am văzut cît de bun şi bine intenţionat a fost ca administrator. Despre toţi, aşadar, poţi să spui cîte-o vorbă bună.

— Dar pe dumneavoastră de ce vă excludeţi din rîndul lor ?. 11 întrebă Marienovski, zîmbind.

— Nu mă exclud, răspunse Vihrov şi păru că se fîstî- ceşte. Ştiţi ceva, reluă apoi, grăbit, uneori mă încearcă o dorinţă nestăvilită să ne intîlnim odată cu toţii., cei. de vîrsta noastră, şi să bem un pahar în cinstea aspiraţiilor noastre comune. Dumnezeu ştie dacă societatea ne va pomeni cîndva, dacă ca ne va fi recunoscătoare ; cel puţin să ne lăudăm singuri şi să ne aducem unul altuia mulţumiri.

— Ideea nu e rea ! opină Marienovski.

— înseamnă că aţi participa şi dumneavoastră la o asemenea agapă, dacă ea va avea loc ! exclamă Vihrov, cu ochii aprinşi de entuziasm.

-— Fără discuţie ! răspunse Marienovski.

— Atunci chiar zilele astea am să mă duc să-i adun pe ceilalţi, spuse Vihrov. însufleţit de ideea care îi venise în minte.

Iu seara aceleiaşi zile trecu pe la Mary şi-i vorbi despre serata pe care avea de gînd s-o organizeze.

— Cine va participa la ea şi pentru ce vreţi s-o organizaţi ? îl întrebă ea.

— Pentru că vremurile noastre, cum poate bine ştii, sînt nişte vremuri remarcabile prin progresul pe care ni l-au adus. În ultimii cinci ani, dacă e să folosesc un stil bombastic, noi am făcut paşi gigantici înainte : a fost abolită legea iobăgiei, a fost organizată pe baze noi justiţia, a fost temperată samavolnicia administraţiei, se construiesc pretutindeni căi ferate, şi pentru toate aceste reuşite vom avea, la mica noastră adunare, cîte un reprezentant: vom avea şi un judecător de stil nou, pe Marienovski, şi un administrator de acelaşi fel, un om foarte cumsecade, pe Abreev, şi un reprezentant al poporului, pe Zamin, şi procuratura, în persoana prea simpaticului Zaharevski, şi chiar un

antreprenor' în domeniul căilor ferate, pe prietenul meu Vissarion Zaharevski.

— E un lucru foarte bun ! se grăbi să spună Mary. Tu, bineînţeles, vei participa în calitate de scriitor.

— Da, dar aş vrea ca la această masă festivă să participe şi Evgheni Petrovici.

— În ce calitate ? întrebă Mary.

— Ca reprezentant al eroilor de la Sevastopol. Cred că aceşti oameni trebuie sărbătoriţi la toate festivităţile ce se organizează în ţara noastră.

— Nu ştiu dacă va fi de acord, rosti Mary cu glas tărăgănat.

A doua zi, Vihrov veni să-l invite personal pe Eismond, dar acesta, spre surprinderea lui, îl refuză categoric.

— De ce nu vreţi să participaţi la reuniunea noastră? îl întrebă Vihrov.

— Pentru că sînt un om bătrîn, răspunse Evgheni Petrovici, poate chiar rămas în urmă ; acolo veţi fi numai oameni învăţaţi, înţelepţi, veţi avea subiectele voastre de discuţie. în mijlocul vostru, aş fi ca a cincea roată la căruţă.

— Ba cu totul dimpotrivă !... încercă să protesteze Vihrov.

— Nu, vă rog să mă lăsaţi în pace ! i-o tăie Evgheni Petrovici.

De fapt, Mary fusese cea care îl convinsese să renunţe: dimineaţa, înainte de sosirea lui Vihrov, îi explicase că, de vreme ce niciodată nu prea simpatizase cu reformele în cauză, să participe acum la o petrecere organizată în onoarea lor, n-ar fi un lucru prea cinstit... Or a-i vorbi despre necinste lui Evgheni Petrovici însemna, pur şi simplu, a-l scoate din sărite. Prefera să fie numit vandal, gînditor de modă veche, dar nu om cu două feţe. Cît despre Mary, aceasta îl îndemnase să renunţe la agapă de teamă ca acolo, datorită naivităţii lui, să nu-i scape vreo vorbă mai nepotrivită, care să tulbure întreaga societate ; se simţi însă penibil să i-o mărturisească lui Vihrov.

Toţi ceilalţi invitaţi se declarară îndată de acord cu organizarea festivităţii, cea mai mare bucurie manifestîn- du-şi-o Vissarion Zaharevski.

— Dar unde v-a avea loc agapa ? îl întrebă pe Vihrov.,

— Poate chiar la Donon, spuse acesta.

— Prea bine ! se declară de acord Vissarion. Dar de organizarea ei cine se va ocupa ?

— Nu ştiu. Dacă nu se va oferi nimeni, voi fi nevoit să mă ocup chiar eu, răspunse Pavel, după un răstimp de gîndire.

— Mi-aţi îngădui să iau asupra mea această sarcină ? rosti precipitat Vissarion. Mai mă pricep şi eu la aşa ceva ; puţine lucruri bune poate că am făcut în viaţă, dar de ospătat ştiu că m-am ospătat în lege.

—' Făceţi-mi plăcerea, toţi vă vor fi cît se poate de recunoscători ! exclamă Vihrov.

— Sînt foarte bucuros să vă fac această plăcere ; şi acum, cît consideraţi că trebuie să revină fiecăruia pentru masă ? adăugă Vissarion, căruia, în orice acţiune, îi plăcea să rezolve în primul rînd problema banilor

— Socotesc că n-ar trebui să fie prea scump, pentru că printre noi vor fi şi oameni cu o stare foarte modestă ; Zamîn, Jivin al dumneavoastră, ba chiar şi Marienovski.

— Cîte cinci ruble de persoană, cu vin cu tot, e mult 1. întrebă Vissarion zîmbind.

— Nu, deloc !... S-ar putea însă ca meniul să nu fie îndestulător.

— Ba va fi un meniu clasa întîi : pentru asta garantez ■ numai să nu-i spuneţi nimic lui Abreev despre înţelegerea noastră, altminteri ar putea să se sperie de un preţ atît de scăzut şi să nu mai vină.

— De acord ! spuse Vihrov.

îşi cam dădea seama ce avea de gînd să facă Zaharevski.

Peste citeva zile, societatea despre care vorbim se adună la Donon: Abreev, în uniformă de gală ; Piavin, cu cravată aibă şi decoraţie ; ceilalţi, în fracuri negre şi cu cravate albe ; Vissarion, cu rozetă albă, de organizator, la butonieră, alerga necontenit din salonul ocupat de invitaţi la bufet şi de la bufet, înapoi, în salon. Masa era frumos aranjată ; în vaze de cristal se înălţau piramide de fructe, printre care şi cîte un ananas enorm.

La un moment dat, Abreev, cu un gest aproape mecanic, întinse mina după meniu şi se apucă să-l studieze. Parcurgîndu-l deveni din ce în ce mai. atent, lucru care i şe putu citi pe obraz.

— Se pare că masa care ne aşteaptă nu va fi deloc o masă proastă, spuse în cele din urmă, adresîndu-i-se lui Plavin.

— De ce să fie proastă ? Zaharevski mi-a spus că va fi o masă foarte bună, răspunse acesta, distrat. Apoi, adre- sîndu-se întregii societăţi, rosti cu glas tare : Dar. domnilor, cine va lua cuvîntul la festivitatea noastră ?

— Cu îngăduinţa dumneavoastră, ara să vă vorbesc eu, interveni Vihrov. Avînd în vedere că, într-o oarecare măsură, eu am fost acela care am iniţiat această întrunire, aş vrea să-mi exprim, cu această ocazie, cîteva din gîndurile mele...

— Vihrov, să vorbească Vihrov ! îl susţinură ceilalţi.

Plavin nu făcu nici un fel de obiecţie, totuşi, după ex-_
presia rece a chipului său, se putea cleduce că ar fi vrut," poate, să vorbească chiar el.

Cînd se aşezară la masă, Vihrov aruncă o privire peste meniu, apoi, întorcîndu-se spre Vissarion Zaharevski, îl întrebă :

— Cit aţi pus de la dumneavoastră, pentru această masă ?

— Oh, nici nu mai ştiu !

r— Şi totuşi ?

•— Cam cîte treizeci şi cinci de ruble de persoană.

Vihrov clătină din cap.

— îţi face silă pînă şi gîndul că trebuie să mănincî toate astea într-o singură oră ! zise ei.

— Ba nu. Aş zice că-i o treabă foarte plăcută !

Cît despre Piavin şi Abreev, aceştia, chiar de la primul fel de mîncare, se arătară a fi în culmea fericirii, schim- bînd în răstimpuri cîte o privire şi rostind cîte-o laudă pentru fiecare dintre bucatele servite. Marienovski rnînca absolut indiferent ; 'Jivin era foarte sfios, unele bucate nici măcar nu se pricepea cum să le

ia de pe platou şi, de bună seamă, nici nu ştia ce mănîncă. Zamin gusta din toate cu o anumită repulsie.

— la te uită cîtă mestecat ură au grămădit ăştia pe masă : îndeas-o în tine, ba mai şi plăteşte pentru ea, zise el, ducînd la gură o bucăţică de budincă nemaipomenit de gustoasă, preparată din came de porc.

Vihrov era nelinişti t : spiciul pe care urma să-l rostească îl preocupa mai mult decît masa în sine. în sfîrşit, înainte de a se aduce friptura şi cînd paharele fură umplute cu şampanie, se ridică în picioare şi vorbi astfel :

„Domnilor !

Noi, cei adunaţi la această modestă festivitate, am parcurs în viaţă căi cu totul diferite. Totuşi, avem cu toţii şi-o trăsătură comună : aceea că aparţinem, într-o mai mică sau mai mare măsură, epocii actualelor transformări. Bineînţeles că la această uriaşă reconstrucţie au luat parte sute de oameni mult mai energici şi mai remarcabili decît noi. îndrăznesc să cred însă că avem şi noi dreptul să ne raliem la această mulţime, pentru că totdeauna, în toate clipele vieţii noastre, am păstrat în mod sincer şi dezinteresat flăcăruia gîndirii ruseşti, care, în perioada tinereţii noastre, abia mai licărea, iar astăzi s-a transformat în flacăra puternică a reconstrucţiei generale a statului."

Glasuri în surdină : „Bine !"', „Bravo !"', „Foarte bine

„Da, domnilor, reformele de astăzi n-au fost gîndite şi visate în palatele demnitarilor de atunci, ci prin mansarde şi subsoluri, în locuinţele sărăcăcioase ale studenţilor, în modestele saloane ale literaţilor şi ale oamenilor de ştiinţă.

Mi-aduc aminte, bunăoară, că respectabilul nostru Vikto) Petrovici Zarnin, pe-atunci el însuşi sărac şi aproape fărţ adăpost, suferea din adîneul inimii pentr u ţărănimea rusă îmi amintesc de asemenea că Niko'ai Petrovici Jivin, îr trecut inspector la judecătorie, nu pronunţa nimic cu atîti înverşunare ca acea expresie : „*Pereat justitia!*" din binecunoscutul cîntec studenţesc ; îmi aduc aminte, ele asemenea, că Vsevolod Nikandrîci, riscînd poate să se compromită în funcţia pe care o deţinea, era plin de ură şi de revoltă împotriva iobăgiei !... (în timp ce rostea aceste cuvinte, Vihrov

schiţă un zîmbet abia vizibil ; Plavin însă îşi ţinea capul sus şi chipul lui nu exprima nimic.) Nu pol să uit nici faptul că un colonel strălucit din acea vreme a binevoit să-mi ia apărarea, mie, un biet literat persecutat, şi nici pe at'ela că, dintr-un oraş întreg, n-am fost primit cu simpatie decît de cei doi fraţi Zaharevski —,şi aceasta tocmai pentru că eram un literat persecutat. Unul dintre ei, pe atunci procuror, lupta din răsputeri împotriva unui guvernator despotic, celălalt, inginer, şi-a părăsit ulterior postul de funcţionar mărunt, spre a se dedica activităţii de antreprenor"... Vihrov se opri, nemaiştiind ce să spună la adresa lui Vissarion. „Cît despre dumneavoastră, se întoarse apoi către Marienovski, nici nu ştiu ce cuvinte v-aş putea adresa : activitatea dumneavoastră atît de fructuoasă, atît de cinstită şi totodată plină de modestie, nu ne face decît să ne minunăm şi să vă invidiem în înţelesul cel mai bun al cuvîntului !... Aceste scurte rememorări ale zilelor pe care le-am trăit cu toţii ne dau dreptul, cred eu, să considerăm că facem parte şi noi din generaţia celor de la cumpăna acestui veac..." Vihrov se închină şi luă loc.

— Bravo ! Excelent ? Excelent ! răsunară strigătele celor de faţă.

îndată după aceea se ridică Abreev şi, ridicînd paharul, rosti :

— Primul pahar, domnilor, propun sâ-l bem în sănătatea suveranului nostru, împăratul !... Şi el e un om de la cumpăna veacului ! adăugă apoi cu jumătate glas

Ura, ura ! se auzi din toate părţile.ceiul, luase apărarea nobilimii, spunînd că aceşti oameni au slujit tronul şi patria.

— Ei da, cum să nu ! Tronul şi patria ! Ba şi-au slujit propriul lor buzunar ! riposta Zamin.

— în anul 1812 ei nu şi-au slujit cîtuşi de puţin buzunarul, zise Abreev. Ei şi-au trimis la datorie copiii, ţăranii, şi-au dat foc avutului.

— Cum adică. în anul 1812 nobilimea a fost cea care i-a izgonit pe francezi ? !... exclamă mirat Vihrov. Mujicii şi femeile lor, iată cine i-a izgonit, adăugă el.

— Cei care au ţinut piept duşmanului la Borodino n-au fost mujicii şi nici femeile.

— Dar nici nobilimea. Au făcut-o soldaţii.

— Instruiţi însă şi comandaţi de nobili.

— Auzi vorbă ! Ba dimpotrivă, soldaţii au fost cei care i-au instruit pe nobili, ăsta-i adevărul !

Abreev nu mai zise nimic, limitîndu-se să înalţe din umeri.

în afara mujicilor, Zamin nu recunoştea, de obicei, nici un fel de merite altor categorii sociale : boierul, după spusele lui, era un prost, cinovnicul — un potlogar, iar negustorul — un hrăpăreţ. Isprăvind să discute cu Abreev, îl aborda pe Ilarion Zaharevski, căruia încercă să-i demonstreze că răfuiala fără judecată ce-o practicau masele populare era judecata cea mai dreaptă şi cea mai bună.

— Exclus ! ripostă Zajiarevski. Poporul nu are prea multe cunoştinţe juridice, trebuincioase unor judecători.

— Ba le are pe toate ! strigă Zamin, cu ochii sticloşi şi dînd pe gît un al zecelea pahar de coniac.

între timp, Vissarion Zaharevski, isprăvind cu masa şi văzînd că Marienovski stă singur-singurel într-un colţ, socoti că nu strică să-l distreze : îl stima mai ales pentru' titlul lui de consilier privat.

— Pe care erou al Sevastopolului a vrut Vihrov să-l aducă aici ? îl întrebă, ca să intre cu el în vorbă.

—• Cred că pe Eismond, răspunse Marienovski, zîmbind.

— Zău ? Am impresia că e ceva la mijloc între el şi nevasta generalului.

— Aşa se aude ! răspunse Marienovski, zîmbind din nou.Ura ! strigă Vihrov mai tare decît toţi. Un asemenea toast semnificativ şi sincer nu cred să fi primit împăratul de prea multe ori : însăşi ideea îşi sa ută, recunoscătoare, realizatorul !

— Ura !... Ura !... răsună din nou în salon.

— Şi-acum, domni or, să bem chiar pentru oamenii de la cumpăna veacu'ui ! continuă Abreev.

— Ura, ura, ura !

— De fapt, în sănătatea noastră, a celor adunaţi aici !

— Ura, ura !

— Am vrut, domnilor, strigă Vihrov, riclicíndu-se din nou, că 'a această festivitate să participe şi un bătrîn erou al Sevastopo'u'ui, dar el nu a putut să vină. Să-i cinstim şi în lipsa lui pe eroii de la Sevastopol : numai printr-un curaj supraomenesc ei ne-au salvat patria ; de "a matrozul Koşka şi pînă la amiralul Korniiov [1] toţi au fost aidoma lui Leonicla în bătă'ia de la Termopile ! Ura, pentru vitejii ostaşi ai Sevastopolului !

— Ura ! Ura ! repetară ceilalţi, cu o mare însufleţire.

Continuará să bea şi după ce toasturile luară sfîrşit :

[1] Korniiov, Vladimir Alekseevici (1804—1854), vice-amiral, unul din principalii organizatori ai apărării Sevastopolului.

— linii şampanie, alţii lichior, alţii coniac. Plavin nu părea să fie încîntat de felul în care se desfăşurase mica festivitate : fără să aştepte măcar să se ridice toţi de la masă şi neadre- sîndu-i lui Vihrov decît nişte laude anemice pentru spiciul de adineaori, îi salută la un moment dat pe cei prezenţi şi părăsi adunarea ; nu era exclus să-şi spună că, în cadrul acesteia, lui personal nu i se acordase suficientă cinste, atîta timp cît se considera (acordînd aceeaşi calitate poate doar lui Marienovski) drept promotor al tuturor reorganizărilor despre care venise vorba. Cît despre Jivin, acesta părea că se plictiseşte, în orice caz se simţea foarte stingher în societatea respectivă, alcătuită, după cum i se părea lui, din persoane prea înţepate şi formaliste. Aproape tot timpul căuta să se afle în preajma fraţilor Zaharevski sau a lui Vihrov, ca în preajma unor oameni mai bine cunoscuţi. Zamin, ameţit zdravăn, se luase, între timp, la harţă cu Abreev, care, într-un. mod foarte delicat, aşa cum îi era obi-ı-am întiinit odată pe amîndoi la PavJovsk. Naiba-l ştie ce-o Îi găsit la ea. Doar e bătrînă de tot!

— Da, nu mai e tînără !

— Şi-atunci ?

— Cred că-i o legătură mai veche, la care nu vrea sau nu poale să renunţe : doar e un romantic şi nu un om practic ca dumneavoastră ! încheie pe un ton întrucîtva caustic," Marienovski.

— Naiba-l ştie. că eu tot nu-l înţeleg ! rosti Vissarion şi, nu după multă vreme, sui. împreună cu fratele său, în trăsura lui elegantă şi porni către Nevski Pmspekt.

Curînd plecară şi ceilalţi.Lector : AUREL BUICIUC
Tehnoredactor : NICOLAE ŞERBĂNESCU *Bun* de *tipar* ; *ÎM-IOSITcoîi* ***tipar*** *: 34.*

E Comanda nr. 730

Combinatul Poligrafic „Casa Seînteii". Piaţa

Seînteii nr. 1, — Bucureşti Republica Socialistă Romtoi

a.Profund cunoscător al vieţii, Pisemski a creat o întreagă galerie de personaje extrem de interesante, originale, de a căror viabilitate e cu neputinţă să nu fii convins. «Este un mare, un mare talent!- scria despre el Cehov. Creaţia sa reprezintă unul din cele mal strălucite fenomene din patrimoniul cultural al poporului rus.“

M. Erlomln

Voi. I-II Lei 27

\

CUI

Editura Univers

1 cist nis. continucilor al tradiţiei ij<xei»iî>rităit.il<>r.

[7] Oostuicv, Aji-ksandr Aloli-iiimlrovici (pseudonim : Marlhiski) ((7H7 —lh::7i - scriitor rus pa'tTtcipanl ta. mişcai ca decembrişlilor

[1] începui (pop., rus.).

Sinonime ale substantivului „pocinok“, care provin, probabil, de la ver bele „.pocinăti" şi „uri mi li“ — iiitn.mdouă cu sensul de „a începe'".

Piesă do harnaşament folosita, printre altele, şi la vestitele „troico“,»căruţe, trăsuri sau CKIeşli la care se înhamă cîte trei cai, alături unul de altul.

[1] Se are în vedere guvernatorul, al cărui nume era Ivasu